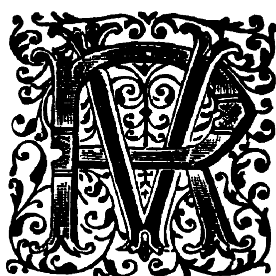
VOL. 7.

శ్రీరస్తు.

శ్రీమదాంధ్ర భారతము.

ఆనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మౌసల,
మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణపర్వములు.

చెన్నపురి:

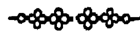
వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స

వారిచే ప్రకటితము.

1924.

V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS, MADRAS.

విషయసూచిక.

ఆనుశాసనికపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

ఆనుశాసనికపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

విషయము. పు.

ఆనుశాసనికపర్వము - తృతీయాశ్వాసము.

ఆనుశాసనికపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము.

ఆనుశాసనికపర్వము - పంచమాశ్వాసము.

విషయము. పు

అశ్వమేధపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

అశ్వమేధపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

విషయము.

ఆశ్రమవాసపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

ఆశ్రమవాసపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

విషయము. ఫుట.

మౌసలపర్వము.

మహాప్రస్థానికపర్వము.

స్వర్గారోహణపర్వము.

విషయము

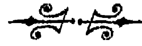
శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

ఆనుశాసనికపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

మత్కటాక్షరోచి
జ్యోత్స్నారసముల్లాసవిహితసుస్థిరలక్ష్మీ
భూమానందితభక్త
వ్యామోహవిదూరయుక్త హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు దివ్యజ్ఞానదేదీప్యమా
నుం డైన దేవవ్రతుండు వివరింప వివిధంబు లగుధర్మంబు లాకర్ణించి యజాత
శత్రుం డతనికి [1]సభక్తికప్రణామం బాచరించి వినయవిశేషవిభూషితుం డై. 2

సీ. అనఘ నా దగుచిత్తమునకు శమంబు గావించుట కై నీవు వివిధవిశద
భంగులఁ బరమకృపానిరతుండ వై సకలధర్మోపదేశములుఁ జేసి
తి మ్మెయిఁ జెప్పఁగా [2]నించుకయేనియు శమము లే కున్నది సలముకొని య
నేకబంధుల వధియించితి నది యొక్కతలయు నీ కలిగినదారుణత్వ

ఆ. మొక్కతలయు నై నయుగ్రకర్మంబులు, చిత్తవృత్తిఁ దగిలి యుత్తలంబుఁ
జేయ శాంతి యెట్లు సిద్ధించు మునిమాన, నీయ యింక నేమి సేయువాఁడ. 3

వ. దుర్యోధనుం డతిలోభంబున నాతోఁ బంచి కుడువ నొడంబడండ యేనును
నాగ్రహంబున నతనికి రాజ్యం బిచ్చి తొలంగి నిలువను మాయిద్దఱకతంబున
నింత పుట్టెం బశ్చాత్తాపం బెప్పాటనుం ద్రోపువడ దయ్యెడు. 4

గౌతమీలుబ్ధకసర్పమృత్యుకాలసంవాదము.

చ. అనవుడు భీష్ముఁ డిట్టు లను నాతనితో నకటా వధింపఁగా
మనుజుఁడు గర్త గాఁడు వినుమా యితిహాస మొకండు సెప్పెదన్

1 సద్భక్తిం బ్రణా 2 నించుకేనియు నాకు శమము

మనుజవరేణ్య గౌతమి యనంగ శమాన్విత యొక్క భూసురాం
గన యురగంబుచే సుతుఁడు గాలవశత్వముఁ బొంది యుండఁగన్.

చ. వగచుచుఁ జూడ నయ్యురగవల్లభు రజ్జునఁ గట్టి తెచ్చి య
మ్మగువకుఁ జూపి దీనిఁ దల వ్రుంచఁగ మోఁదెదఁ గోల నొండె రెం
డుగ నెఱగత్తి వ్రేసెదఁ గడుం జెడు గీపొడపాఁపపుర్వ నే
మిగతి వధింతు నంచు నొకమేటికిరాతుఁడు రోషదీప్తుఁ డై.

క. ఉన్నఁగని యప్పుడఁతి యో, యన్న విడువు భుజగనాథు ననవుడు న
పిన్నాతనిప్రాణంబులు, గొన్నది యిది దీనియుసుఱు గొనియెద ననిఁ

వ. అనిన నక్కోమలి యక్కిరాతుం జూచి.

క. విధివశమున వచ్చినకీ, డధములు గొనియాడి [1]వ్రేఁగు లై విపులభవ
బుధి మునుఁగుదురు మునుంగరు,సధర్ము లగునుత్తములు [2]ప్రశాంతిఁ

వ. అదియునుం గాక

క. ఈపాముఁ జంప బ్రదుకునె, నాపుత్త్రుఁడు విడువు మర్జునక నావుడు
డీపేదమాట లెల్లను, గోపవివశుఁ డై ననాకుఁ గొలుపవు ముగ్ధా.

ఉ. కావున నెట్లుఁ జంపుదున కాని భుజంగముఁ బోవ నీను జూ
నావుడు నింతి యర్జునకనామము నీ కవదాతభంగికిం
గా వలదే మహీసురులు గా దనుచొప్పునఁ దత్సహాయులుం
బోవరు గాదె యేల నినుబోఁటికిఁ గ్రూరత నాదుసన్నిధిన్.

సీ. హింసకు నొడఁబడ నేనెట్లు ననవుడు జనబాధకము లైనజంతువుల
జంపినఁ బాపంబు సమకూర దని పల్కి బోయ వట్టినరిపుఁ బోరిగొ
వల దని చెప్పి నవ్వనిత వాఁ డహిఁ దెగఁ జూచి జనంబులఁ గాచు
వృత్త్రుఁ జంపఁడె దేవవిభుఁడు యజ్ఞధ్వంసనము సేయఁడే ఫాలనయ

తే. కావె ధర్మువు హింసలు నీవు దీని, కియ్యకొను మని తఱిమె న ట్లెం
సనుదయావతి యైనయన్నాతి పాప,మునకుఁ జొరద య్యెబోయకిట్లనియె

క. ఏ నేమితప్పు సేసితిఁ, గానవు నెఱి నీవు లెస్సగా మృత్యుపరా
ధీనత బాలునిఁ గఱచితిఁ, గాని వినుము లేవు రోషకామాదు లెదఁ

వ. అనుటయు నతండు.

క. విను మృత్యువునకుఁ దగుసా,ధనమ వగుటఁ జేసి నిన్ను దండింపంగాఁ
జను ననవుడుఁ గుమ్మరికో,లను సారెం బోలితిం దలఁచి చూడుము మెడ

వ. ఈక్రియ నావశం బగునే యని పల్కినం బామున కర్జునకుం డిట్లని

తే. ఏయువాఁడుండ న మ్మేమి సేయు ననక, యోపి తత్ఖండనము సేత పా
యెవ్వరేఁ బంపఁ గఱతు గా కేమి క్రూరు, నిన్ను గీటడఁగించిన నిం

1 వెడఁగు లై. 2 ప్రశాంతిం జులుకన్

తే. అదియుఁ గాక విశేషించి యరయ బుద్ధి, గలుగునట్టిసాధనములు గారె మీరు
మృత్యువున కట్లు గావున మెలఁగ మిడుక, నీక పొరిగొన వలయు మిమ్మెల్లభంగి. 20

వ. అనిన విని బోయకు భుజగం బిట్లనియె.

తే. బుద్ధి గల్గుసాధనముల పో హవిస్సు, లరసి వేల్తురు ఋత్విజు లాఫలంబు
గాంచు నధ్వరకర్తయ కాక వారి, కేమిపని యనఁగా మృత్యు వేఁగుదెంచె.

క. చనుదెంచి పామునకు నిట్లను నిను నేఁ గోరి పనిచి నట్టుల నన్నుం
బనిచెం గాలుం డీచా, వున కీవును నేను హేతువులు గా మనఘా. 22

క. ఇనశశిపావకభూమిగ, గనజలపవనాదివస్తుగతు లెల్లను గా
లునియలచేతి వనినఁ ద, క్కినఘని సెప్పంగ నేటికిని భుజగేంద్రా. 23

క. విను మిట్లగు కేర్పడ నెటిఁ, గిన నాపై నిడుదు వెట్లు కిల్బిషముం గా
లునిచెయిది నన్ను దూఱిన, నిను దూఱుట యుఱదె నాదునిర్మాణమునన్. 24

ఆ అనిన భుజగ మిట్టు లను నీవలన నేను, గుణము సెప్ప దోషగణన సేయ
నన్నుఁ బనిచె నంటి నామీఁదిదోషంబుఁ, బాపికొనుట నాకుఁ బాడిగాదె. 25

క. విను మటు కాలునిదెసనై, నను దోషము కలిమి లేమి నా కాడంగాఁ
బని యేమి దోషగతిచిం,తన భాషణములకు నేను దగుదునె యనఘా. 26

వ. అని పలికి పాము బోయమొగంబు సూచి. 27

క. వింటే మృత్యువుమాటలు, గంటే నామీఁదఁ దప్పు గలిగించెద వి
ట్లంటం గట్టం దగునే, యంటకు నగి బోయ యిట్టు లనియె నరేంద్రా. 28

క. నీవును మృత్యువుఁ బాపన, మావేశితమతుల గొఱగ నాడినయంతం
బోవునె మీపై దోషము, లే వెఱతునె యిట్టు లనినయింతన మీకున్. 29

వ. అనిన మృత్యువునుం బామును. 30

క. ఘనుఁ డగుకాలునివశమునఁ, జనియెడుమా కరయ దోషసంగతి గలదే
యను నెడఁ గాలుం డచటికిఁ, జనుదెంచెం బ్రీతి ధర్మసంశయ ముడుపన్. 31

వ. చనుదెంచి యర్జునకు నాలోకించి. 32

క. పామును మృత్యువు నేనును, గా మీదారకునిమృతికిఁ గారణ మీతం
డేమేఁ గర్మముఁ జేసెం, దా మృతిఁ బొందించె నదియ తలకొని యితనిన్. 33

క. వినుకర్మం బొనరించును, జననము మరణంబు నదియ సౌఖ్యము దుఃఖం
బును గావించుం దనచే, సినదానిం బడక పోవ శివునకు వశమే. 34

వ. అని చెప్పి. 35

క. కావున నిందఱు నుడుగుం, డీవాదం బనుడు బోయ కిట్లను ధరణీ
దేవాంగన దనయెఱుకయు, దేవాలాపములు నొక్క తెరువై యున్నన్. 36

ఆ. ఇట్టివసటఁ బొందు నట్టిపాపము సేసి, వనిత లిట్ల యగుదు రనఘ యివ్వి

ధంబుపురణ మొందఁ దగుకిల్బిషంబున, బాలు రిట్లు [1]పోదు రేల కలఁగ.

వ. అని వెండియు.

క. సకలజనంబులుఁ గర్మము, నకు ననుగుణ మైన తెరువునం బోదురు దీ
నికి రోషవిషాదము లే, టికి విడువుము పాము సంఘటింపుము శమమున్

క. అన విని తెలిసి విడిచె న, ర్జునకుఁడు భుజగము నపా స్తరోషుం డగుచుం
జని రెలమిఁ బొంది కాలుం, డును మృత్యువుఁ గావునను విడువు మీవడలు

తే. కారు దుర్యోధనుఁడు నీవుఁ గారణములు, బాంధవులరణమరణసంప్రాప్తి కన
వారు దమతమకర్మముల్ గారణములు, గాఁగ నిట్లయి రేల శోకంబు నీకు.

వ. గౌతమీలుబ్ధకభుజంగమృత్యుకాలసంవాదం బనునియ్యితిహాసంబు తాత్పర
బు మనంబునం బట్టుకొలిపి యీపుట్టినకలంకం దొలంగ జడిసిశమంబున సు
గ మ్మనినం గాంతేయాగ్రజుండు సంతసిల్లి శాంతనవునితో ని ట్లనియె.

—అగ్నిదేవుఁడు సుదర్శన యనుకన్యకను వివాహంబు సేసికొనుట.—

చ. అనఘ గృహస్థధర్మమునయందుఁ జరించి నరుండు మృత్యుసం
జనితభయంబు వాపికొనఁ జాలునొ చాలఁడొ యన్న నాసరి
త్తనయుఁడు దానికిం దగువిధంబు దిరం బగు నేనిఁ జాలు న
య్యను వొడఁగూడునట్టియితిహాసము విన్ము నరేంద్ర చెప్పెదన్.

మ. మనువంశంబునఁ బుట్టి సర్వజనతామందార మై నేల యె
ల్లను బాలించి జగత్త్రయీప్రణుతలీలం బొల్చె దుర్యోధనుం
డనురా జవ్విభునొప్పు నర్మదకుఁ గామావేశముం జేసినన్
వనితారూపము దాల్చి పొందె నతనిన్ వైదగ్ధ్యహృద్యంబుగన్.

క. ఆరమణికి నతనికి గ, న్యారత్నం బుద్భవించె నమరపురంధ్రీ
శ్రీరామణీయకము ని, స్సారం బగునట్లు గాఁగ జగతీనాథా.

క. విను దానికిఁ బేరు సుద, ర్శన యన్నరనాయకుండు సంప్రీతిమెయిం
బెనిచి తనయగ్నిహోత్రం, బున పరిచర్యలకుఁ బనిచె [2]బుజ్జవములతోన్.

వ పనిచిన నప్పొలంతి యప్పనులవెంట మెలంగుచుండె నట్టియెడ.

సీ. అర్చించునప్పు డయ్యంగనకెంగేలి జిగిసొంపు చిత్తంబు దిగిచికొనఁగ
నరసి కన్గొనునప్పు డయ్యింతికనుఁగవపొలపంబు రాగంబు వొదలఁజేయ
నన్యులఁ బనిఁ బంచునప్పు డమ్ముద్దియపలుకులతీపు గోర్కులఁ [3]గెరల్ప
నల్లన యూఁదెడునప్పు డక్కొమ్మవాతెఱతావి ధైర్యంబుఁ ద్రిప్పుకొలుప

1 యగుదు. 2 బుజ్జన మొప్పన్. 3 చెరల్ప.

తే. మరుఁడు దోడ్తోడఁ దేఁకువమాలి కదిసి,తూపుగముల గ్రొవ్వాఁడిమిసూపనంత
కంత కగ్గల మగువలవంతఁ దూల,పోయెఁ బావకుఁ డేమి సెప్పుదు నరేంద్ర. 48

వ. ఇట్లు మదనాగ్నిసుదిలకొని యగ్నిదేవుం డక్కాంతతో నేకాంతంబున నిట్లనియె.

సీ. చిగురుటాకుల గాసిసేయునీయడుగుల చెలువంబు సూడ్కులఁ జేర్చికొనియె
మారేడుపండులగారాము సెఱచునీయొలచన్నుఁగవ వేడుకలఁ బొనర్చె
నునుఁదీవఁ జీరికిఁ గొనిననీమైఁదీవ మురిపంబు డెందంబు మరులుకొలిపె
నెఱసందురుని సిగ్గువఱుపంగఁ జాలునీనెమ్మోము దాలిమి వమ్ముసేసె

తే. నాతి నీకునై పెక్కుబన్నములు వడితి, నంగజునిచేత వల్లభ వగుము నాకు
నావుడును సిగ్గుగదిరియాననము వాంచి,యలఁతియెలుఁగుననిట్లనునాలతాంగి.

క కులకన్యకలకు వేడుకఁ, [1]దలవీడులఁ బరులతోడితగుమాటలుఁ గుం
దలకొనఁ దగునే గురుజన,ములకా కత్తెఱఁగువారు పురుషార్థనిధీ. 51

వ. అనిన విని హుతవహుం డట్లకాక యనియె నాసమయంబున 52

ఉ. ఆనరనాయకుం డొకమహాధ్వర మెంతయు వేడ్కఁ జేయఁగాఁ
బూని మహీసురావలికిఁ బూజ లొనర్పఁగఁ దాను బ్రాహ్మణుం
డై నయ మారఁగా ననలుఁ డాతనిపాలికి వచ్చి నాకు నీ
వే నృప నీదుపుత్త్రిఁ గృప యేర్పడ దానము గాఁగ నావుడున్. 53

వ. అవ్విభుండు. 54

తే. అన్యవర్ణుండు దీనుఁ డీయనకు నెట్లు
గూఁతు నీ వచ్చు నని మదిఁ గుత్స వుట్టి
యీఁడ ప్రార్థన మఫలమై యేఁగి యజ్ఞ
సమయమున నగ్ని దనమూర్తి సంహరించె. 55

క. కని యజ్ఞపతి ఋత్విజు, లును దానును వెఱఁగుపడి విలోపము వాటి
ల్లెనొకో కర్మగతుల నని, మనమున నూహించి భవ్యమంత్రముఖరుఁడై. 56

వ. పావకునిం బ్రస్తుతించు చుండ నద్దేవుం డాభూదేవతలకు నల్లన తనతెఱంగెఱిం
గించిన. 57

తే. వార లానృపుతోఁ జెప్ప [2]గారవంబు,సంతసముఁ దలకొనఁక నయ్యింతిఁ బెండ్లి
సేసె విప్రకుమారుఁడై చెన్ను మెఱసి, యగ్నివరియించె నచ్చెరువంద జనులు.

వ. ఇట్లు సుదర్శనావివాహోత్సవం బనుభవించి విభావసుండు విభాప్రభాసమానుం
డగుచు హుతంబులు పరిగ్రహింప దుర్యోధనుయాగంబును సుప్రయోగంబై
చెల్లెఁ బదంపడి. 59

క. అనలునకు సుదర్శనకును, జనియించె నుదాత్తగుణవిశాలుండు సుద
ర్శననామధేయుఁ డానృపుఁ, డనూనధర్మమునఁ దాల్చె నవనీభరమున్. 60

---

1 దలవీడ్లన బరుల 2 గారవమున, సంతసంబును దలకొల్పి యింతిఁ.

వ ఆసమయంబున.

ఆ [1]అతని కోఘవంతుఁ డనువాఁడు జనియించె,నుదితయశుఁడు వానికోఘరథ
నోఘవతియు ననఁగ నుదయించి రయ్యోఘ,వతికి నావిభుండు వరుని నరః

వ ఒరుల మెచ్చక.

క. ఆలేను సుదర్శనునకు, నాలిం గా నిచ్చె నద్ధహననందనుఁడుఁగా
లోలతఁ గైకొని పరిణయ,కేలి నడపి విమలబుద్ధిఁ గృతనిశ్చయుఁ డై.

వ గృహస్థధర్మానుష్ఠానంబునన మృత్యువు జయింతు నని ప్రతిజ్ఞ సేసి యోఘ
యునుం దానును గురుక్షేత్రంబునకుం జని యందు రమణీయప్రదేశం
విశాల యగుపర్ణశాలఁ గావించుకొని యుండె నట్టియెడ నయ్యేలనాగతోః
డి ట్లనియె.

తే అతిథిఁ బూజించు వేడ్క నాకగ్గలంబు, వెలఁది నీవును ననుకూలవృత్తిఁ ద
సాలయ కప్పని నడపఁగావలయుఁ బూని,యే నిచట నున్నయప్పుడు లేనియష

క. అతిథిజనులు దమతమవాం,ఛితము లనుభవించునట్లు సేయం గనినం
గృతకృత్యతఁ బొందరె గృహ, పతియును గృహిణియును [2]ధర్మభారమువలః

క. అతిథి నినుఁ గోరె నేనియు,మతిఁ గింకిరిపడక యోల మాసగొనక నీ
వతనికిఁ బ్రియంబు సల్పుము, సతికిం బతిపనుపు సేయఁ జను నెల్లదియున్

—సుదర్శనునింటికి ధర్మదేవత యతిథిరై వచ్చుట.—

క. అని యూఁది చెప్పి యొకనాఁ, డనఘ యతం డిధ్మములకు నటవీస్థలికిం
జనినయెడ నతిథి యొక్కఁడు, సనుదెంచిన నాసనాదిసంభావనలన్.

క. అతివినయంబున సమ్మా,నితుఁ జేయఁగ నాలతాంగి నెమ్మోమునఁ జూ
పతఁడు నిలిపి కామాతుర, మతి నైతిం బ్రియ మొనర్పు మానిని నాకున్

వ. గృహస్థధర్మప్రకారంబు నీయెఱుంగనియదియే యని పలికిన నప్పరమపతి
వేఱొండుదెఱంగుల నభ్యర్థనీయంబు లయినవస్తువు లుపన్యసించిన నతం
యెవ్వియు నొల్ల ననుటయు.

క. సతి దనపతివచనంబులు, మతిఁ జొనుపుం దెంపు మాను మాన వెఱచు న
య్యతిథిపనుపు సేయక త్రో,చుతలం పలవఱుచుఁ జేయఁ జూచుం దలరున్

తే. ఇట్టు లురియాడుచిత్తంబు నెట్టకేని, నాథుచెప్పినధర్మంబునకుఁ జొరంగ
నూలుకొల్పి నిర్ణయమునఁ గీలుకొన్న, లజ్జవ్రేఁగునఁబోలె వ్రాలంగ మో

క. తెఱవ యొడఁబాటుమాటం, బఱివోయినకొంకుతోడ బ్రాహ్మణుఁ గొని క
న్మఱుఁ గగునెడకు నరిగె న,త్తఱి వచ్చె సుదర్శనుండు ధరణీనాథా.

ఆ. వచ్చి పర్ణశాలవాకిట నిల్చి య,త్తన్విఁ బిల్చె నతిథి దాని నల్ల
నూర కుండు మనియె నువిదయు భూసుర,శాపభీతి నెలుఁగు సూపకుండె.

---

2 అధిపుఁ డోఘ. 2 గర్మభావములవలనన్.

పేర్కొని పలుమాఱుఁ బిలచి యోయనుట లేకున్న నయ్యింటిలోఁగన్నువఱపి
వల్లభుఁ గానక వహ్నితనూజుండు దలఁకొంది ప్రేముడిపలుకు వలుక
నతని నుద్దేశించి యతిథి నా కాతిథ్య మొనరించుచున్నది వనిత నీవు
గృహధర్మవిదుఁడవు కినియకు మయ్య మ మ్మనుఁడు నప్పరమపుణ్యాత్మకుండు
నీదుకతమున నేను సమ్మోదమగ్న
మానసుఁడ నైతి నతిథులు మహితపూజ
నములు గాంచినగృహములు విమలతరము
లండ్రు బుధు లింత యెఱుఁగుదు నట్ల నడతు. 76

అని పలికి వెండియు. 77

నావచనంబునట్టుల మనంబును దీనికి సాక్షు లుర్వియుం
బావకుఁడుం జలంబును నభంబును వాయువుఁ జంద్రసూర్యులుం
నావుడు మ్రోసె నాకసమునం విశదంబుగ దివ్యవాణి సం
భావితుఁ డీతఁ డీవిభునిపల్కు నిజం బని కౌరవేశ్వరా. 78

అప్పు డతిథి ప్రీతి నతనిసన్నిధి కేఁగు,దెంచి దుర్నిరీక్ష్య తేజ మడరఁ
దనదుమూర్తి యధికతరసమున్నతిఁ బొలు,పెసఁగ నిల్చి యతని కిట్టు లనియె.
ధర్మదేవత నేను దగ నీదుచిత్తంబు నారయ వచ్చితి ననఘ నీవు
నిశ్చలవ్రతుఁడవు నీప్రతిజ్ఞకు హాని గలిగినఁ దెగఁజూడఁ దలఁచి తిరుగు
వెనువెంట మృత్యువు విను జయించితి దానిఁ గామరోషాదివికారసహిత
ముగ నంతరంగంబు మున్న గెల్చితి భవ త్సతియుఁ బవిత్ర యస్ఖలితచరిత
యొడలితోడ నీకు నూర్ధ్వలోకమునకు, నరుగ వచ్చు నెప్పు డరుగుతలఁపు
దోఁచె నప్పు [1]డిదియుఁ దోడిద యై ప్రీతి,నరుగుదెంచు ననియెఁగురువరేణ్య.

అని వెండియు. 81

నరవర పొల్చు నోఘవతి నా నదియై జనపావనాకృతిం
బరనుతపంబులోనిసగపాలను నియ్యను యున్నసామున
న్వెరవునఁ దొంటిమై నిలిచి నీకుఁ దగం బరిచర్య సేయు ని
చ్చరితము మీకు నిర్మలయశంబు నొనర్చుట కే నొనర్చితిన్. 82

అని చెప్పి ధర్ముండుధవళహయసహస్రంబుపూనినమాననీయరథంబునంజనియె
నోఘవతి యద్దేవునిచెప్పినట్ల వర్తిల్లె సుదర్శనుండు బరమసంతోషభరితుం
డయ్యెఁ బాండవాగ్రజా నీమనంబున నెక్కొలుపు మిక్కుటయభిప్రాయంబు.
అతిథిపూజఁ గడచినట్టిధర్మువు గృహ,స్థులకు నొండు లేమి దెలుపు చున్న
యది సమస్తకిల్బిషాపహ మీయితి,హాస మిచ్చు నెల్లయభిమతములు. 84

అనినఁ బితామహుతోన, జ్జనపతి బ్రాహ్మణ్య మవుల జాతులు మూఁటం

---

1 డింతితోడిద యై

జనియించినవానికి దొరకొనునొక్కొ యతివిమలకర్మగుణయోగమునన్. 85

వ. అని యడిగిన నతం డతని కిట్లనియె. 86

తే. బ్రాహ్మణత్వంబు గడు దుర్లభం బనేక, జన్మములఁ బొంది తిరుగంగ సంభవించి
నపుడు గనునది యున్నతమైనయప్పదంబు వినుము తెలిఁగించెద దాని తెఱఁగు.

—ఇంద్రమతంగసంవాదం బనునితిహాసప్రకారము.—

వ. అది యింద్రమతంగసంవాదం బనునితిహాసం బాకర్ణించిన నెఱుంగనగుం గావున నక్కథ యుపన్యసించెద నొక్కవిప్రునికొడుకు మతంగుం డనువాఁడు యజ్ఞార్థంబైనపనికిం దండ్రి పనుపునం బోయి. 88

క. మదమునఁ బెలుచన యొకగాడిదకొదమం గోల గొని యడిచె నడిచిన నొ
వ్వోదవి తనతల్లిఁ జేరఁగ, నది సని నన్నీతఁ డడిచె నని చెప్పుటయున్. 89

వ ఆగార్దభి దనకొదమతో వీఁడు చండాలుండు ప్రచండస్వభావుండు గాకుండునే యనిసం బూర్వజన్మకర్మవిశేషంబునం దిర్యగ్జాతిభాషావిదుం డగుట నవ్విప్రపుత్రుం డప్పలుకులు విని యిది దూషణభాషణంబు గాదు నిరూపణాలాపంబై యున్నది యట్లు గావున మాలతనంబు గలుగ నేర్చు నని నిశ్చయించి యగ్గాడిదకడకుం బోయి. 90

క. తనకుం జండాలత వచ్చినకారణ మడిగి దానిచేతం గంద
ర్పునిచెయిది మంగలికి నిజ, జననికిఁ బొం దగుట విని విషాదముతోడన్. 91

వ. తనపోయెడుపనికిం బోవక మరలి సదనంబునకుం జని జనకుని కత్తెఱం గెల్ల నెఱింగించి యతనితో శూద్రబీజంబున బ్రాహ్మణియందు జన్మించినవాఁడు చండాలుం డగుటకు సందియం బేమి గార్దభి శాపజాత గా నోపు నది యున్నరూప పలికె బ్రాహ్మణ్యంబు దపంబున సంపాదించెదం గాక యని పల్కి వీడ్కొని వనంబునకుం బోయి 92

క. పరమతప మాచరింపఁగ, సురపతి వొడచూపి యడుగు సువ్రత నీకున్
వర మిచ్చెద ననిన ధరామరత్వ మిమ్మనియె నతఁడు మది ముద మెసఁగన్

చ. అనవుడు బ్రాహ్మణత్వముమహత్త్వ మెఱుంగవ యన్యజాతి కం
దనె యది యొండు వేఁడు మదిదోఁచిన మే లనియెన్ బలారి వాఁ
డనితరసాధ్య మైనతప మస్ఖలితంబుగఁ జేయు చుండెదం
జనుము మహాత్మ నీ వనిన సస్మితుఁ డై యతఁ డేఁగె నేఁగినన్. 94

వ. మతంగుం డేకపాదంబున నూఱేండ్లు తపంబు సేసిన నింద్రుండు గ్రమ్మఱవచ్చి.

తే. ఏను వల దని చెప్పిన మాన వెట్టు, పరమదుర్లభపద మాసపడి కరంబు
మేలితప మాచరించె చండాలుఁ డిట్టి,దాన నశియించు నిది నీకుఁదగదు విడువు.

వ. విను మిత్తెఱంగుతపంబునకుఁ బదిమడుంగులు సేసి చండాలుండు శూద్రుం డగు నూఱుమడుంగు లనుష్ఠించి శూద్రుండు వైశ్యుండగు వేయిమడుంగులాచ

రించి వైశ్యుండు క్షత్త్రియుండగు నప్పుణ్యాచరణంబునకుఁ బదివేలునుడుంగులు
నిర్వర్తించి క్షత్త్రియుండు దుర్బ్రాహ్మణుం డగు నానియమంబునకు లక్షను
డుంగులు సల్పి శమదమసత్యాహింసల నమాత్సర్యంబున నార్యబ్రాహ్మణహృ
దయంబులు సదయంబులు గావించి దుర్బ్రాహ్మణుండు సద్బ్రాహ్మణుండగు నిట్లు
బ్రాహ్మణ్యం బలంతులం బడయవచ్చునే పడసియు నది సెడకుండ నడప శక్యం
బగునే యనేకజన్మంబుల నొకప్పుడు [1]బ్రాహ్మణజన్మంబు నొందియుం గొందఱు
ధనవాంఛావిషయలోల్యాదులం దదాచారంబు దిగ విడిచి చెడుదు రిట్టిమహో
పదంబు గోరి నిన్ను నీవ యేల వినాశంబు నొందించుకొనియెద వీతపోనిష్ఠ
సాలించి తగునది యొక్కవరంబు వేఁడు మనియె ననిన వాఁ డూఱకున్న
నాఖండలుం డరిగె వెండియు. 97

క. అంగుష్ఠ మొకటి మోపి మతంగుఁడు నూఱేండ్లు సేసెఁ దపము నియతిమై
[2]నంగములతో లస్థులతో, సంగతముగఁ దోఁప వెక్కసముగా నరముల్. 98

ఆ ఇట్లు సేసి శక్తి యెల్లను గడచన్న, నతఁడు నేల వ్రాలె నతిరయమున
వచ్చి యమరుఁ బట్టి వాసవుఁ డక్కట, నీకుఁ జెప్పనయ్య నెమ్మి సేను. 99

వ క్షత్త్రియాదులచేతనుం బట్టు వడని బ్రాహ్మణశార్దూలంబుతోడి మేలంబు దక్కుము
నీకు నొక్కవరం బిచ్చెదం గైకొను మని పల్కుటయు నతం డోడఁబడినం
బరమాదరంబున. 100

ఆ. చండదేవుఁ డనఁ బ్రశస్తి వహించి సుస్త్రీలు పూజనంబు సేయఁ గామ
రూపధారి వై నిరూపింప విహగభా, వంబు గల్గి ప్రమదవర్తి వగుము. 101

క. అని వరమిచ్చి మహేంద్రుఁడు, ననియె ననిన విని యజాతశత్రుఁడు గాంగే
యునితో బ్రాహ్మణ్యము పెఱ, జనులకుఁ బొందంగ నిట్లశక్యం బనినన్. 102

విశ్వామిత్త్రునకు బ్రాహ్మణ్యంబు గలిగినతెఱంగు

వ. విశ్వామిత్త్రుం డెట్లు నొందె నత్తెఱం గెఱింగింపవే యని యడిగిన నన్నరదేవు
నకు దేవవ్రతుం డిట్లనియె. 103

సీ. జాహ్నవీదేవికి జనకుఁ డై వెలసిన జహ్నునికులమున సంభవించె
గాధి నాఁ బ్రకటభూకాంతుఁ డాతనిపుత్త్రి యగుసత్యవతిఁ దన కాలిఁ గాఁగ
నిష్మని యర్థించె నమ్మహీశ్వరు ఋచీకుం డనుముని భృగుకులచరేణ్యుఁ
డతని కీ నొల్ల కప్పతి దనకూఁతున కుంకువగాఁ జెప్పె నొక్కకర్ణ

తే. మసితమై తెలుపారెడుహయములు వేయి, మానినైయె భార్గవుఁడు దేరఁ బోనివరుఁడుఁ
గానఁ జని యవ్విధముఘోటకముల వేఁడె,నాతఁడిచ్చుటకోడఁబడియతనితోడ.

క నీవలసినప్పు డట్టిహ,యావలి ప్రభవించు నెచటనైన ననవుడు
దీవించి యరిగి యమ్ముని, దేవతటినియుత్తరంపుదీరమునఁ దగన్. 105

వ. నియతుండై తలంచినతత్క్షణంబ గాధి సెప్పినచందం బగుగుఱ్ఱంబులు వేయునుం

1 బ్రాహ్మణ్యంబు నొందియు 2 నంగములో నస్థులతో

బుడమిం బోడమి పొలిచి నిలిచె దానం గన్యాకుబ్జంబున కనతిదూరం బగు తత్ప్రదేశం బశ్వతీర్థం బనం బరఁగె నమ్మునికుమారుం డత్తురంగంబుల నిచ్చిన నచ్చెరువును సంతోషంబును శాపభయంబును ముప్పిరిగొనం దనపుత్త్రికినుంకు వగా నియ్యకొని. 106

తే గాధియమ్మునిపుత్త్రు శీఘ్రమునఁ బెండ్లి, సేసె నిట్లు వరించి ఋచీకుఁ డధిక సమ్మదమున గృహస్థధర్మమ్ము నడపు,చుండి సంతానకాంక్ష నయ్యువిదతోడ.

వ. నీకుం బుత్త్రోత్పత్తి గావింపం జాలుచరువు సంపాదించెద ననియెఁ దొల్లి దాని తల్లి దనయల్లునిమహానుభావం బెఱుంగుటం జేసి యాసత్యవతితో నాకుం ద నయుండు గలుగఁ దయ సేయునట్లుగాఁ బుణ్యకర్త యగునీభర్తం బ్రార్థింపు మనినయదిగావునననమ్మాటయమ్ముద్దియ యతనికిం జెప్పిన నప్పరమధర్మపరుండు.

తే. రెండుచరువు లొనర్చి యొక్కండు బ్రాహ్మ
ణత్వ మత్యుజ్జ్వలముగ నొనర్చ నొకటి
రాజభావంబు నధికతీవ్రముగఁ జేయఁ
జాలునట్లుగ నిజతపశ్శక్తిఁ జేసె. 109

వ. ఇట్లు గావించి యారెంటిని సత్యవతికిం జూపి తత్ప్రభావంబు వేఱువేఱ యుప న్యసించి క్షాత్త్రం బయినచరువు మీతల్లి కిచ్చి [1]బ్రాహ్మం బయినదాని నీవు పుచ్చి కొనుము ఋతుకాలంబున నీతల్లి యశ్వత్థంబును నీవు దుదుంబరంబును నాలింగ నంబు సేసి భక్తితో మీమీచరువు లుపయోగించునది యని నియోగించె [2]వారియుపయోగంబునసమయంబున విధివశంబునం జేసి 110

క. చరువులు నమ్ముని చెప్పిన, తరువులు వీడ్వడియె సుతకుఁ దల్లికి న ట్ల య్యెరువుకు నుపయోగింపఁగఁ, గరువులు దత్తత్ప్రకారకలితము లయ్యెన్.

వ. దివ్యబోధనుహానీయుండు గావున. 112

ఆ చ్యవననందనుండు సత్యవతీగర్భ, భంగి సూచి యకట బ్రాహ్మణుండు గాఁడు తరుణి నీదుకడుపులోపలిబిడ్డ, క్రూరుఁ డైనరాచకొడుకు గాని. 113

వ. అని పల్కి చరుతరువ్యత్యాసంబున నట్లగుట దేటపడం జెప్పిన నబ్బోటి యు త్యంతవిషాదవేదనాదూయమానమానస యై. 114

క. నీకుం బుట్టెడికొడుకు వి,వేకనిధీ బ్రాహ్మణత్వవిరహితుఁ డై నర్క లోకము మెచ్చునె యట్టులు, గా కుండఁగఁ జేయు తేషముగౌరవ మొప్పన్.

తే నాకు నివ్వర మిమ్మని నమ్ర యగుడు,వీఁడు బ్రాహ్మణుఁ డగుఁ గాక వీనికొడుకు నందు రాజత్వసంపద యతిశయిల్లు, ననియెఁ గరుణార్ద్రచిత్తుఁ డై యత్తపస్వి.

వ. అట్లమ్ముని యావహించుటకతంబున సత్యవతీపుత్త్రపౌత్త్రు లైనజమదగ్నిపరశు రాములు క్రమంబున బ్రహ్మక్షత్త్రతేజోవిరాజితు లయిరి గాధిభార్యకు జని యించి విశ్వామిత్త్రుండు. 117

---

1 బ్రాహ్మణ్యం బయినదాని 2 వారి ..గించుసమయంబున.

క. నరనాథుండై యుండియుఁ, జరుతరుగుణసంక్రమమున సద్బ్రాహ్మణతా
స్ఫురణంబు వడసెఁ దపమునఁ, గర మధికం బతనియందుఁ గలిగెఁ గుమారా.

—— వీతహవ్యుం డనురాజునకు బ్రాహ్మణత్వంబు గలిగిన ప్రకారము ——

వ. అనిన విని ధర్మజుండు వీతహవ్యుం డనురాజు బ్రాహ్మణత్వంబుఁ బడసె నని వింద నత్తెఱం గెఱింగింపు మనవుడు నతనికి శంతననందనుం డిట్లనియె మనుసంభవుండైన శర్యాతియన్వయంబున హైహయుం డనునొక్కజనపతి జనియించి వత్సదేశాధీశుండయి పాలిచె నాతనికి వీతహవ్యనామంబునుం గలిగియుండుఁ దదీయభార్యలు పదుండ్రు వారలు వీరులుం బ్రబలులు నగుపుత్త్రుల నూర్వురఁ గాంచి రమ్మహారథులు విక్రమకుతూహలంబున. 119

సీ. హర్యశ్వుఁ గాశీశు నాజికిఁ బిలిపించి యొక్కయుమ్మడి లావు నుక్కుమెఱయఁ
బొదివి చంపిరి వాని పుత్త్రుండు పట్టంబు గట్టె సుదేవుండు గ్రమ్మఱంగ
నురవడి నరిగి యద్ధరణీశు ననిఁ దెగఁ జూచి రా హైహయసుతులు గడిమి
నాతనినందనుఁ డగుదివోదాసుండు రాజై నన్మహీరమణుమీఁద

ఆ నడచి వారు ఘనరణం బొనరించి సైన్యంబుఁ ద్రుంచి పోడి యతఁడు వాఱి
ప్రకటసంయమిని భరద్వాజమునిఁ గని, యధికభక్తి నతని నాశ్రయించి. 120

క తనకులము వీతహవ్యుని, తనయులచేఁ ద్రుంపఁబడుట పగ నెఱిఁగింపన్
విని యతఁ డోడకు నీ కొక, తనయునిఁ గల్పింతు రిపువిదారణనిపుణున్. 121

వ. అని పుత్త్రకామేష్టి సేసినం బ్రభవించినపుత్త్రుం డప్పుడ పదుమూఁడేండ్ల ప్రాయంబువాఁ డయ్యెఁ బ్రతర్దననామధేయుం డగునక్కుమారుం డమ్మహాత్మునియనుగ్రహంబున వేదంబులు ధనుర్వేదంబును వేగంబ యధిగమించి.

చ. ముని కృప నావహింపఁగ సముజ్జ్వలతేజముఁ బొంది ప్రీతిమై
జనకుఁడు యౌవరాజ్యపదసంగతుఁ జేసినఁ బేర్చి యవ్విభుం
డనుమతి సేయ నెత్తి చని యాజిముఖంబున వీతహవ్యనం
దనతతి నెల్ల గీటడఁచె దర్ప మెలర్పఁగ నస్త్రనంబునన్. 123

క. తనయులఁ దెగటార్చి వడిం, దనమీఁదం గవిసినం బ్రతర్దనుశౌర్యం
బున కళికి వీతహవ్యుం, డనయము వెసఁ బాఱె భృగువునాశ్రమమునకున్.

ఆ. పాఱి భీతి దోఁపఁ బల్క నమ్ముని దన, దైనశిష్యసమితి లోన నునిచె
నతనిఁ గాశిరాజసుతుఁడును వెనువెంటఁ, దగిలి యచటి కరిగి తగువిధమున.

క. మునిపతికిని వినయము సేసిన నిట రాకకుఁ గతంబు సెప్పు మనియె స
జ్జనవంద్యుఁ డక్కుమారుం, డనఘా మాధ్యస్థవృత్తి వై విన వలయున్. 126

వ. అని పలికి తమకులంబు వీతహవ్యునికొడుకులచేత నశించినవిధంబును దాను వారల నందఱ ద్రుందించుటయును వీతహవ్యుం డాహవంబునం దనకు నోడి

పాటుటయును జెప్పి మునీంద్రా యారాజట వచ్చె నాతనిం బాలించుట
కై వచ్చితి ననిన న త్తపోధనస త్తముండు. 127

క విను మిచ్చట నృపకులసం, జనితుఁడు లేఁ డింతయుం బ్రశ స్తనుహీందే
వనికాయము కనుఁగొను మని, తనశిష్యప్రతతిఁ జూపె దయ చిగురొ త్తన్. 128

వ. చూపినం జూచి. 129

ఆ. అతఁడు నగుచు భృగునియమునగుల కెఱఁగి మహాత్మ దీన నేఁ గృతార్థవృత్తి
నైతిఁ బగతు నిట్లు జాతికిం బెడఁబాపి, గాసిగాఁగఁ జేయఁ గంటిఁ గాన. 130

క. కలుగునె యమోఘ మగునీ, పలుకున కన్యతత్వ మేను బనివిని యెద న
న్నల సుకృపఁ జూడు మని తగఁ, బలికిన మునిప్రీతి నానృపతి వీడ్కొలిపెన్.

ఆ వీతహవ్యుఁడును మహాతపస్సందీప్తుఁ, డైనయమ్మునీంద్రు నప్రతర్క్య
భంగి భాషణముల బ్రాహ్మణుఁడై గృత్స, మదసమాఖ్యుఁ గాంచె మహితసుతుని.

వ. తత్పుత్రపౌత్రక్రమంబున సుతేజసుండును వర్చసుండును విహవ్యుండును వితత్యుండును సత్యుండును సంతుండును శ్రవసుండును తమసుండును ప్రకాశుండును వాగింద్రుండును ప్రమతియును రురుండును సముదుండును శునకుండును శౌనకుండును నన మహాద్విజులు జన్మించి రిట్లు విద్యావమా ర్తికశ్రేణివంశం బగుము నివంశంబునకు మూలం బయి యవ్వీతహవ్యుండు భవ్యమూ ర్తి వడసెఁ బాంపవాగ్రజా యింక నెయ్యది యడిగెద వడుగు మనుటయు నతండు దైవంబును బౌరుషంబు నను రెంటియందు నెయ్యది యధికంబు సెప్పు మనిన నప్పురుషవరుండు దొల్లి యిట్ల వసిష్ఠుండు బ్రహ్మ నడిగిన నమ్మహాత్ముం డుపదేశించిన వాక్యంబులయర్థంబు లుపన్యసించెద నాకర్ణింపు మని యి ట్లనియె. 133

భీష్ముఁడు ధర్మరాజునకు దైవపౌరుషంబులతెఱం గెఱింగించుట

క. క్షేత్రంబు పురుషకారము, ధాత్రీశ్వర బీజ మరయ దైవము రెండుఁ
సూత్రపడఁ గూడెనేనిం, బాత్రం బగుఁ గర్మకరుఁడు ఫలమున కెందున్. 134

క. [1]విను పురుషుఁడు గావింపని, పనులకు దైవ మది యెట్లు ఫల మొనరించుఁ
జనములు గార్యము నడపఁగ,ననుకూలత నిచ్చుఁ గాక యమ్మెయిఫలముల్. 135

తే పౌరుషమ్ము దైవంబుతోడ్పాటు లేక, ఫలముఁ బొందంగ నేరదు పార్థివేంద్ర
విత్తు సహకారి గా కున్న రి త్తనేల, వంధ్య మగుఁ గాక తా ఫలవంత మగునె.

తే మేలు రెండులోకంబుల మేల తెచ్చుఁ, గీడు సేసినఁ దప్పదు కీడ యగుట
గాన పురుష వర్తనమున కానుకూల్య,శీల మగుదైవ మది ఫలసిద్ధిఁ జేయు. 137

క. అనలం బించుక గ్రమ్మెనఁ బ, వనుచే వెలుఁ గొందుమాడ్కి వర్ధనముం బొం
దును సత్కర్మాచరణం, బున దైవమునానుకూల్యము గురుప్రవరా. 138

క. నేలు పోలు పటిన దీవియు, మాయుకరణిఁ [2]కర్మశుద్ధ మలిఁగిన హీన

1 విను పురుషుఁడు గావింపని, పనులను 2 గర్మసిద్ధి

త్మీయ శక్తం బై తానును, మాయురు దైవానుకూల్యసహితు సుహితా

తే. పరశురాముఁడు భృగుఁడును బలియు లోను
గాఁగ మహనీయపురుషులు గర్మసూక్ష్మ
భంగిఁ గలుషితదైవప్రభావితాత్ము
లైరి కర్మంబు దైవంబు నలఁతు లెట్లు 140

క. విను పౌరుషమును దైవము, నన రెండును గార్యఫలము నందింపఁగ నె
ట్టన కారణములు గావున, జననాయక సన్నిశములు విచారింపంగన్. 141

వ. అనిన విని ధర్మతనయుండు సత్కర్మంబుల నయ్యైశుభఫలంబులు విన వలతు
ననుటయు నక్కురుసత్తమునకు నక్కురుపితామహుం డిట్లనియె. 142

సీ. అధ్వపరిశ్రాంతుఁ డగువింతవానికి నన్నం బిడినఫల మట్టి దిట్టి
దనఁ బెద్ద యగ్నిసమారాధనమునకుఁ బౌరుషశ్రేష్ఠత భవ్యదాన
ములకుఁ దత్తద్వస్తువులుఁ బహుమహిమలు మౌనంబునకుఁ బరిజ్ఞానశక్తి
యతులతపంబున కధికభోగము లహింసకు రూపబలచిదైశ్వర్యసిద్ధి

ఆ. బ్రహ్మచర్యమునకుఁ బరమాయు వుపవాస, ములకుఁ జిత్తశుద్ధి ఫలజలంబు
లాహరించి యునికి కాధరాజ్యము పత్త్రా, భక్తతకు దివంబు ఫలము లధిప.

క. శ్రుతిపఠనమునకు సద్గతి, ప్రతిబోధంబునకు వలను ఫలములు సౌఖ్య
స్థితియును సుగతియు సత్య, వ్రతమునకు ఫలంబు ముక్తి వసుధాధీశా. 144

క. ద్రుమముల దళకుసుమఫలోద్గమముల క్రియఁ గర్మముల నొడవుఁ దత్ఫలముల్
సమతమతఱిఁ గర్తకు భోగ్యము లై నియతిని శుభాశుభాకారములన్. 145

వ. అని చెప్పి. 146

చ. వినుము జరానుబంధమున వెంట్రుకతండము బండ్లు వీనులుం
గనుఁగవయున్ జరం బొరయుఁ గాని యొకఁడు వొడఁ దృష్ణ జీర్ణ గా
దనయముఁ బేర్చి ప్రాణముల నన్పక పో వనిలోఁగ నల్పబు
ద్ధి నరులు ద్రోన లే రది సుదిం జొర నీకు సుఖార్థు లై బుధుల్. 147

క. పాపంబుఁ బుణ్యమును దృ, ష్టాపదులకు దుఃఖసౌఖ్యసంపాదులగున్
భూపాల విత్పృష్టులు ని, ల్లేపు లగుట వారిఁ బొంద లే వాఫలముల్. 148

వ. అని పల్కినం బాండునందను లందఱుం బ్రహర్షోత్కర్షంబు నొందిరి గంగానందనుండు ధర్మనందను నుద్దేశించి యాయర్థజాతంబు మునిప్రణీతం బయి యధిగతం బైనది నీకు [1]నుపదేశించితి నీ వింక నేమి విన నలతెనవుడు నా భూవల్లభుండు నిజాశ్రయంబున కాస్పదం బయినపురుషు నెడ భక్తజనంబుచరితం బెట్టిది గావలయు ననిన యడిగిన నతం డతని కిట్లనియె. 149

భీష్ముఁడు ధర్మజున కాశ్రయుం బెట్టివాఁడు నవరితార్థ్యం బని చెప్పుట

క. విను కాశీశ్వరుదేశం, బున నొకలుబ్ధకుఁడు వేఁట వోయినచోటన్

1 నుపన్యసించితి.

ఘనతరవిషదిగ్ధశరం, బున నేసిన మృగముఁ దప్పి భూజముఁ దాఁకెన్. 150

క. పూవులఁ గాయలఁ బెరిగిన, యావృక్షము శుష్క మయ్యె నవ్విషమున ధా
త్రీవర తదీయకోటర, మావాసము గాఁగ నొకమహాశుక ముండున్. 151

క. అది తరువు విడిచి పోవక, హృదయంబున భక్తిపేర్మి నెండను గాలిన్
బెదరక ధృతిమై నయ్యెడఁ, గదలక యుండె ననుజీవిగౌరవ మెసఁగన్. 152

ఉ. దానియుదాత్తవృత్తము శతక్రతుఁ డాత్మ నెఱింగి వచ్చి బెం
డైనది యిమ్మహీజము మహాతరువుల్ ఫలవృద్ధి నొంది యి
క్కానన ననేకముల్ గలుగఁగా నిటు లేటికి నిందు నిల్వ నో
మానితకీరమా యనియె మానుషభంగికరూప మొప్పఁగన్. 153

వ. అనిన విని యాశుకంబు 154

చ. అనయముఁ బండు చుండు నెడ నాశ్రయ మొప్పిన నిల్చి యెండి పో
యినతఱిఁ బాసి పోక తగ వెట్లు కృతఘ్నత గాదె యివ్విధం
బనిమిషనాథ యన్న నతఁ డచ్చెరు వంది పురాకృతోషసం
జనితవిశేష మీఖగము జానుగ నన్ను నెఱింగె దీనికిన్ 155

వ. మే లొనర్చెదం గాక 156

క. అని తలఁచి నీదుపలుకులు, విని మెచ్చితి వరము గోరువిహగోత్తమ నీ
వనిన శుకంబు మహీజం, బునకుం బేరెలమి వేఁడె భూపవరేణ్యా 157

ఆ. అమరవల్లభుండు నమృతసేచనమున, భూజమునకుఁ దొంటిపొల్పుకంటె
మిగుల నెలమి సేసె మేలియాశ్రితు లిట్లు, మనుతు రధిపుఁ గురుకుమారవర్య.

విభులకుం బాటింపఁదగువారిని భీష్ముఁడు ధర్మరాజునకుఁ జెప్పుట

వ. అనిన నతం డెవ్వరిఁ బాటించుట విభులకు వలయు నని యడిగిన నాభూపతికి భీష్ముం డి ట్లనియె. 159

సీ. జననాథ విను తపస్స్వాధ్యాయముఖకర్మకరణత నుభయలోకముల వశగ
తములఁ జేయఁగఁ జాలుధాత్రీసురులు మన్ననకుఁ బాత్రములు పతి నాతి కెట్లు
రాజునకును నట్లు బ్రాహ్మణుఁ డొడయుండు బ్రాహ్మణుం డనుమాటపావనంబు
హర్షించి శుభముల నలిగి యాపదల నింద్రున కైనఁ జేయు విప్రుండు నృపతి

ఆ. గొడుకుఁబోలె నరయ గురుఁబోలెఁ గొలువంగ, నగ్నిఁబోలె నిష్ఠ నర్చితుఁడుగఁ
జేయ వలయు విప్రుఁ జెప్పెద వేదసం, వాద మేకబుద్ధి నాదరింపు. 160

వ వేదంబులు దమలోనఁ గోష్ఠి సేయుసమయంబున. 161

సీ. బ్రాహ్మణజాతికిఁ బరిభవం బొనరింప మున్ను చేసినపుణ్యములు నశించు
జపహోమముఖకర్మసంచయంబున కధికతరంబు విప్రముఖమున నిడుట
[1] భూసురార్చన మొకమాసంబు సల్పినఁ బాపంబు లెల్లను బాసి పోవు

1 భూసురారాధనమున నొక్కమాసంబు పాపంబు.

నగ్రవర్ణులఁ గాంచి యాదరింపక యుండుకంటెను గీడొండు గలుగ దరయ
తే. నని క్రమంబున ఋగ్వేదమును యజుస్సు, సామము నథర్వణమ్మును సారభూత
భవ్యసంభాషణము సేఁత దివ్యమునుల, వలన విందుము కౌరవకులపవిత్ర 162

భీష్ముఁడు ధర్మజునకుఁ బరమమైనధర్మంబు చెప్పుట

సీ. అని చెప్పి భీష్ముఁ డమ్మనుజేంద్రుతోఁ బరమశ్రేష్ఠమైనధర్మంబుఁ దెలియ
విను మని పల్కి యిట్లను మద్రనాథుండు సత్యవతీపుత్రు చరణములకు
నెఱఁగి కేలు మొగిడ్చి యెద్దాని నెఱుఁగుట యెఱుకల కెల్లను నెక్కు డని స
ద్భక్తికసమ్మతిఁ బ్రార్థించి యడిగిన నమ్మహాముని దయ నతనిఁ జూచి
ఆ. విష్ణు నెఱుఁగు టధికవిమలబోధము యజ్ఞ,మూర్తి యజ్ఞకర్తృమూర్తి యజ్ఞ
కలనమూర్తి యజ్ఞఫలమూర్తి విష్ణుఁడ, తండు కృష్ణుఁ డమలతరచరిత్ర.
వ. అని పల్కి యమ్మహాత్ముండు వెండియు శల్యున కిట్లనుఁ గృష్ణుండు విను
చుండఁ గొందఱు బ్రాహ్మణు లతని నుపలక్షించి నాతో నిబ్బాలుండు యాద
వుండై వసుదేవునకుఁ గంసానుజయైన దేవకియందు జన్మించినవాఁ డితని నీవు
క్రతుపురుషుం డని కొనియాడుటకుఁ గతంబేమి యని యడిగిన నన్నారాయ
ణుండు నగుచు నన్నుఁ గన్గొని వీరలప్రశ్నంబునకు నుత్తరంబు దగ నిత్తు గాక
యనిన నద్దేవునకుం బ్రణమిల్లి యే నిట్లంటి. 164
ఆ వేదమయుఁడు వేదవేద్యుండు వేదార్థ, విత్తమప్రియుండు విష్ణుఁ డీతఁ
డిట్టిఁ డగుట యాత్మ నెఱుఁగుట యుక్తము, బ్రాహ్మణత్వసిద్ధి భవ్యులార. 165
వ. అనిన విని వారలు దద్భావనం గృతకృత్యులై రని చెప్పిన మద్రవిభుండు
మానసంబు మాలిన్యరహితంబును బ్రసాదసహితంబును నయి చరితార్థుం
డయ్యెఁ బాండవాగ్రజా నీకు నీయర్థంబు విజ్ఞాతంబగుట యెఱుంగుదునైనను
బ్రజ్ఞావిశుద్ధికరణం బాచరించితి నని చెప్పుటయు నతం డత్యంతసంతుష్టాంత
రంగుం డయి గరుత్మంతుండు మహానుభావుం డని విందు నవ్విహగవిభుని
వృత్తాంతంబు తెఱంగెఱుంగ విన వలతు వివరింపవే యనుటయు నతం
డచ్యుతు నాలోకించి యాసుపర్ణుండు నీవ కా విని యుండుదుం జెప్పెద ననవుడు
నప్పుండరీకాక్షుండు వికచవదనుండై యట్లచేయు మిక్కురుపతికోర్కి దీర్చుట
కర్తవ్యం బని పల్కిన నాదేవవ్రతుండు భూవల్లభున కిట్లనియె 166

భీష్ముఁడు ధర్మజునకు గరుత్మంతునిచరిత్రంబు చెప్పుట

సీ. కశ్యపుభార్యలు కద్రువ వినత నాఁ గల రాతపస్వి వారలకు వరము
గరుణ నిచ్చెద నన్నఁ గద్రువ వేవుర వినత యిద్దఱ వేఁడికొనిరి సుతుల
మునియు నట్లగుఁ గాక యనియెఁ బదంపడి యండముల్ వేయును నండయుగము
వరుసన యాకద్రువకు వినతకుఁ బుట్టె నవి కుండముల నిడి యరసి యుండి
తే. రహిసహస్రమేనూఱేండ్లు నంత నుదయ,మయ్యె నవ్వేయి గ్రుడ్డులనధికబలము

దేజము నుగల్గి యాసర్పరాజి యొప్పుచుండె నారెండు విరియక యుండె మఱియు.

క. తనసవతి యైనకద్రువ, గని వగపును మత్సరంబుఁ గదిరెడుమదితో
వినత గడుఁ వేగిరపడి, [1]యనీతి నొకయండ మవియ నడిచె నరేంద్రా. 168

వ. అడిచిన నందు. 169

క. పులుఁ గొక్కఁడు పూర్వాంగము, గలిగి జనించుటయు వానిఁ గని యాసతి క
న్నుల నశ్రుజలంబులు పె, ల్లొలుకఁగ శోకమున మునుఁగు నుల్లముతోడన్.

వ. నివ్వెఱపడి యుండ నయ్యండజంబు. 171

చ. ఇరువుర మేము పుట్టుదు మహీనపు మేనులతో మహాబల
స్ఫురణ వెలుంగ నప్పుడుఁ బొందఁగ నీక వియించి తిట్లు న
త్వరమునఁ జాలలంబునను నత్ఫల మందుము నీసపత్నికిన్
వరవుడవై చరింపు మని వారని నెవ్వగ శాప మిచ్చినన్. 172

క. వెలునెలఁ బాఱుచు వఱఁకుచు, నలుకుచుఁ దనిమోముఁ జూచునయ్యంగన న
ప్పులుఁగు కృపఁ జూచి తల్లీ, వలన దఱల నిది విధాతృ[2]వశ మయి వచ్చెన్

వ. అని వెండియు. 174

శా. ఏనూఱేండ్లకుఁ బుట్టు నాయనుజుఁ డింకీయున్నయండంబు నె
ట్లైనన్ ధైర్యము గల్గి కావుము ప్రయత్నాసక్తివై వాఁడు ద
ర్పానూనుండు బలాభిరాముఁడు [3]మదీయస్వార్తిమస్వార్తి నీ
కానందంబుగ నీఁగు దాస్యము త్రిలోకాశ్చర్యసంపాది యై. 175

వ. అనియె నిట్లు ప్రథమపుత్త్రుండు వికలాంగుండగుటకును శాపప్రాప్తికిని బరవశ
నిర్వేదనంబు నొంది వినతయు నవ్విహగంబు నిర్దేశించిన కాలంబు ప్రతీక్షించు
చయ్యండంబు రక్షించికొని యుండఁ దత్సమయసమాగమంబున. 176

చ. ఘనతరకంధరుండు దృఢకాయుఁడు దీప్తముఖుండు రక్తలో
చనుఁడు మహోత్తమాంగకుఁడు చారుసుసంగతపక్షసారవం
తనుఁడు పరిస్ఫురద్ద్యుతివిడంబితబాలదివాకరుండు లో
కనయనపర్వనిర్వహణకారి సుపర్ణుఁడు పుట్టె భూవరా. 177

క. ఆసమయంబున నరుణో, ద్భాసితగాత్రుండు దొలుతపుట్టి యరుణుఁ డు
ల్లాసి యగుచు రవిరథికిఁ, ద్యాసుఖ మొనఁ గోరి చనియె నంబరవీథిన్. 17

మ. జననిం బాసి జనించినప్డ తనయిచ్ఛం బక్షినాథుండునుం
జని పద్మోద్భవకల్పితంబు లగుభోజ్యంబుల్ శరీరంబు న
ర్ధన మొందింపఁగ సిద్ధసాధ్యగణముల్ దన్నుద్దు సేయంగఁ బ్రీ
డనలోలత్వమునం జరించుఁ బరితుష్టస్వాంతుఁడై యెల్లెడన్. 17

1 యనియతినొక. 2 వశమున వచ్చెన్. 3 మ. హీయస్వార్తిమస్వార్తి.

వ. అక్కాలంబున వినోదంబునకై యరిగి యొక్కయెడ. 180
సీ. చంచులఁ జిగురాకు జించియాడుచు నలి నెలుఁగించుగండుఁగోయిలలసొంపు
నలరుఁదేనియ గ్రోలి[1] యున్నసోలంబులమురియు తేఁటులనును మ్రోఁతయింపుఁ
[2]దనిపంజ్లరస మానితములోనఁ జెలఁగుచుఁ బలికెడురాచిల్కపదువురంగుఁ
గొలఁకులకెలఁకులఁ గూడి క్రీడించు చుండెడునంచతండంబునడబెడంగుఁ
తే. దరఁగఁ దేలుచుఁ బూఁదీవఁ[3] దగులఁబడుచు, వచ్చుచిఱుగాలిసోఁకును మెచ్చిమెచ్చి
తగిలి కొనియాడుచును వినతయును గద్రువయును మున్నీటిచేరువవనమునందు
వ. మెలఁగుచుండి రట్టియెడ. 182
చ. కరువునఁ బోసిరో విధునికాంతి సుధాబ్ధితరంగఁ దెచ్చి గం
డరు బొనరించిరో హరుజటాస్థలికిం దొడవైనయేటిపె
న్నురువునఁ జేసిరో యన మనోజ్ఞ సితచ్ఛవి నుల్లసిల్లు సుం
దరతురగోత్తమంబు నవుడవ్వులఁ గాంచిరి చారులోచనల్. 183
వ. నిజేచ్ఛమై వచ్చినయుచ్చైశ్శ్రవంబు నిట్లాలోకించి 184
క. వినత హాయ మింత యొప్పునె, యనూనధవళప్రభాఢ్య మై యని పలుకన్
విని కద్రువ యపరాంగం,బున నీలిమ దోఁచె ననియె భూపవరేణ్యా 185
చ. అనవుడు నమ్మృగాక్షి యిటు లాడితి నవ్వుల కాడితో నిజం
బునకునొ నీదుచూపునకుఁ బోలినభంగియొ చెప్పు మన్న న
వ్వనిత దరస్మితస్ఫురితవక్త్రముతో నిది యేటిమాట న
ల్లనియెడ గాన రాదె తెమలం బలుకం బని యేమి నావుడున్. 186
వ. వినత దెలియం జూచి. 187
ఉ. కానని పూని పల్కుటయుఁ గద్రువ పన్నిద మేమి దీనికి
న్నావ దిది యేల రిత్త యనినన్ విని యాసతి నిక్కమేని నీ
వేది పణంబుగాఁ దలఁచి యేర్పఱఁ జెప్పితి దాని కేను సం
వాదము సేయుదాన గరువంబుగ నొక్కటి నిశ్చయింపుమా. 188
వ. అనిన విని కద్రువ వినతవచనంబునఁ జూడ్కి నిలిపి. 189
తే. నీవు గెల్చిన దాస్యంబు నీకు నేను, జేయఁ గలదాన నేను గెల్చినను నీవు
నాకుఁ జేయంగఁ గలదాన వీకడింది, పన్నిదము సఱపుని తెగఁగాఱి పలికె.
క. ఆపోలఁతి యట్లు పల్కిన, శాపము ప్రేరేప నరుణజననికి నుత్సా
హోపేత మయ్యెఁ జిత్తం, బాపన్నిదమునకు నేమియనఁ గల దధిపా. 191
వ. ఇట్లు వినతయుం దెంపు సేసి యత్తెఱంగున కియ్యకొనియె నయ్యిరువురుఁబంచ
మహాభూతంబులు సాక్షులుగాఁ బల్కి పన్నిదంబు సఱచిరి కద్రువ పతిపరి
చర్యకుఁ గాలం బయ్యె మఱి వచ్చి యశ్వంబు నాలోకింత మని నెపం బిడి
యప్పటికిం జూపు దప్పించె నవ్విధంబున మగిడి యరుగుదెంచిరి తదనంతరంబ.

1 యొలయునోలంబున. 2 ధమిఁబంజ్లరస. 3 దగుంబడుచు.

సీ. కుటిలంపుఁదలఁపునఁ గొడుకుల రావించి కద్రువ యిట్లనుఁ గన్నునీరు
దొరఁగంగ వారలతో నబ్ధిపొంతకు వినతయు నేనును వేడ్క నరిగి
యచ్చతెల్లుపఁ గడునభిరామ మగునొక్కయశ్వంబు గాంచితి మవ్వధూటి
కేవలధవళంబు నా విని యొడ్డారమునకు నే నదె నల్లఁదనము గంటి
తే. వెనుకదెస నన్ను వా దయ్యెఁ గనలి పన్నిదంబు నఱచితి మోడినదాస్యవృత్తి
వచ్చు సవతికి నే నెట్లు వరవుడంబు, సేయఁ దగుఁ దోఁక నల్లగాఁ జేయరయ్య.

చ. అనవుడు వాసుకిప్రభృతు లక్కట ధర్మువు గాదు నీవు సూ
చిన తెరు వట్టిగెల్పు శుభసిద్ధి యొనర్చునె యట్లుఁ గాక య
వ్వనితయుఁ దల్లి గాదె [1]గరువంపుఁదనంబునఁ జూడ మాకు ని
ట్లనఁ దగునమ్మ యెట్లయిన నయ్యెను బాపము సేయవచ్చునే. 194

క. ఈవిధ మెమ్మెయి నైనం, గావింపఁగ వలయు ననుట గల్గినఁ బరదే
శావాసుల మగుదుము మము, నీ వింకం దగదు తల్లి నిర్బంధింపన్. 195

క. అని రట్టియొకం గొందఱు, జననిఁ దొఱఁగి యెక్కడేనిఁ జని రాభంగిం
జనితతనూజులఁ [2]బెరొక్కని, నెనగు విడిచి యానెలంత నిష్ఠురమతి యై 196

కద్రువ దనకొడుకులకు జనమేజయునివలన నాశంబు గల్గునట్లు శపించుట

చ. అమృతకరాన్వయంబున మహాముని వేడ్క నరుండు పాండుభూ
రమణుని దేవి గొంతియుదరంబునఁ బుట్టి ధనంజయాదినా
మముల వెలుంగుఁ దత్సుతునిమన్మఁడు సంభృతధర్మ్యమైన పే
ర్మి మెఱయ నేల యేలు జనమేజయనాముఁ డరాత్యజయ్యుఁడై. 197

ఉ. ఆతఁడు సర్పయాగ మనునధ్వరముం గుపితాత్ముఁడై పితృ
ప్రీతిగఁ జేయఁ దద్దహనభీకరభూరిశిఖాప్రవేశసం
జాతదురంతతాపమునఁ జావఁ గలా రని శాప మిచ్చెఁ ద
త్పాతనవృత్తికిన్ వెఱచి తక్కటినాగము లాభుజంగితోన్. 198

తే. నల్లగాఁ జేయువార మే మెల్లభంగి, నాతురంగమపతివాల మని రయమునఁ
బోయి వాలధిరోమముల్ వొదివి నీలరోమసంచయ మైరి కురుక్షితీశ. 199

క. కద్రువ గన్గొని సంతో, షద్రుతమతి యగుచుఁ బిలిచి సవతికిఁ జూపెన్
భద్రాత్మక యవ్వినతయుఁ, దద్రోహం బెఱుఁగ లేమి దైన్యము నొందెన్.

క. నగుచుం గద్రువ పరవుక, వగుము విచారంబు విడిచి యనుడు వినత య
ట్లగుఁ గా కని లజ్జయుఁ బెనువగయుఁ దొలఁగఁద్రోచి చేసె వరవుడముదగన్.

వ. ఇట్లు కపటజయంబునఁ గద్రువ సత్యవినయాదిగుణవతి యయినవినతం దనకు

---
1 గరువంపుఁదలంపునఁ. 2 సెల్ల, న్వని పేరొక్కని.

దాసిం జేసికొని పరిహీణంబు లయినపరిచారికాకృత్యంబుల నిత్యంబు నలంచు
చుండెం బదంపడి యప్పరమసాధ్వి దనయగ్రతనయుం డాదేశించిన తెఱం
గూహించి రెండవయండంబున జనియించినతనూజుం దలంచుచు నాసపాటు
గదిరినహృదయంబుతో దాస్యం బనాలస్యంబున నడపు చుండ. 202

ఉ. యౌవనదర్ప మంది జవ మంతకు నంతకు నగ్గలింప మై
లా వధికంబు గాఁగ నుపలాలన సేయఁగఁ బక్షిసంభవుం
డావిహగోత్తముండు హృదయంబున గర్వ మెలర్ప నుద్ధతుం
డై విహరింపఁ జూచి యొకయప్పుడు నారదుఁ డల్లఁ జేరినన్. 203

వ. అతఁడు భక్తిం బ్రణమిల్లినిల్చిన నప్పక్షిపుంగవునకునమ్మునిపుంగవుం డిట్లనియె.

తే. దాసి వై యె సవతాలికిఁ దల్లి [1]పనులు, సేసి నలఁగంగ నద్దెసఁ జింత వంత
లేక నీ విట్లు దిరుగుట లెస్స యగునె, యద్భుతోజ్జ్వలతేజ కశ్యపతనూజ. 205

చ. అనుడు విహంగనాథుఁడు మదంబకు దాస్యము రాకకుం గతం
బనఘవిచార యెద్ది దెలియంగ వినిపింపవె యన్నఁ జెప్పె న
మ్మునివరుఁ డున్నరూపు హయముం గను టాదిగఁ గద్రుకశ్యపాం
గనలచరిత్ర మాతని కఖండపరిస్ఫుటభాషణంబులన్ 206

ఉ. చెప్పినఁ గోపముం బగపుఁ జిత్తమునం గదురంగ మేలుమే
లప్పు హితంబు సేసెఁ జెలియల్ మను చున్నది పెంపుతోడ నం
చప్పుడ వాయువేగమున నయ్యోషకుం జని మాట యొద్దియుం
జెప్పక తల్లికిం బ్రణతి సేసె విషాదభరార్తమూర్తి యై. 207

వ. కద్రువపాలికిం బోయి. 208

చ. పరమవినీతిమై నెఱఁగి బాంధవ మారఁగ నల్ల నిట్లనుం
గరుడుఁడు దారితారి వగఁ గందుచు నీచెలియల్ చరించుని
ర్వరపుణ్యపుంజరిత్రమున వచ్చునె ని న్నొకపేర్మి యీసతిం
గరుణ యెలర్పఁగా విడువ గౌరవసంపదఁ జేయు నెంతయున్. 209

ఉ. నీకును నేను బుత్త్రుఁడన నెమ్మిఁ దగం ననుఁ జూచి యైనఁ ద
ల్లీ కృప సేత పెద్దయును లెస్స యధర్మము ధర్మ మన్నగల్
నా కవి యేల దాస్యకృతి నాజనయిత్రికి నివ్విధంబున
న్రాకయు దైవకృత్యమ మనంబునఁ బొంగుదు విడ్వు గల్గినన్. 210

వ. అనిన విని మొగంబు ముఱకటించుకొనుచుఁ గద్రువ గరుత్మంతున కిట్లనియె.

మ. బలవంతుండవు నేర్పుచందములఁ జెప్పం జాలి యీరిత్తప
ల్కులఁ దేర్పం బని లేదు తల్లికి మదిం గూర్తేని వే పోయి లో
కులు నిన్నుం బ్రణుతింపఁ దె మ్మమృతముం ఘోరంపుదాస్యంబు నీఁ

1 పనుపు, సేసి నలఁగుచునుండంగఁ జింత.

దొలఁగం బెట్టిన మీ కనంత మగుసంతోషంబు సంధిల్లఁగన్. 212

చ. అన విని దాని కియ్యకొని యప్డు సుపర్ణుఁడు వోయి కశ్యపుం
గని తనభాషణంబులును గద్రువపల్కులుఁ జెప్పి తెచ్చువాఁ
డ నమృత మెట్లు నే నని యొడంబడి వచ్చితి నన్న నాతఁ డ
త్తనయునిఁ జూచి యుల్లము ముదంబును నచ్చెరుపాటు నొందఁగన్. 213

క. అమృతంబు దుర్లభం బ, య్యమరుల కేనియు నతిప్రయత్నంబున గు
ప్తము సేసి యుండు వాసవుఁ, డమలచరిత నీకు నగునె యట్టిది దేరన్. 214

వ. వినుము. 215

చ ఉదకము రక్షకం బగుచు నుండఁగ నుజ్జ్వలవహ్నియందునుం
బొదువఁ గృపాణశక్తిముఖభూరితరాయుధహస్తులై బలో
న్మదులు మహోగ్రకోపులు ఘనస్థిరకాయు లనేకరాక్షసు
లొవ్వదిగొని కావ[1]నిప్పవలలో నమృతంబు సురక్షితస్థితిన్. 216

క ఉండు నన విని విహంగవి, భుం డల్లన నగుచు నీవు పుత్త్రస్నేహా
ఘ్యుండ వయి పలికి తే బలి,యుండ నుపాయజ్ఞుఁడను మహోజ్జ్వలతేజా 217

మ. అనుమానం బది యేల తెత్తు నమృతం బన్నం గడుం బొంగి యా
తనిఁ దాఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి కశ్యపుఁడు పుత్త్రా నిశ్చయం బట్లయే
ని విభంబుం గమఠంబునుం గలవు వానిం దిన్న లా వెక్కు నా
ఘనజంతుద్వితయంబు నీకు నెరగాఁ గల్పించితిం బోవనా. 218

వ. అనుటయు సంతోషించి గరుత్మంతుం డాగజకచ్ఛపంబు లెచ్చట నుండును
నెబ్బంగివి యని యడిగిన నమ్మునీంద్రుం డవ్విహగేంద్రున కిట్లనియె. 219

—కశ్యపుఁడు గరుడునకు గజకచ్ఛపంబులతెఱం గెఱింగించుట—

సీ. ప్రాక్పయోనిధిపొంతఁ బర్వతం బొక్కటి ఘనశృంగకబళితాకాశ మగుచు
నురగనామంబున నొప్పు నచ్చేరువ వసియించు నొకమహావారణంబు
దానితటంబునఁ దామరకొల నబ్ధి ననుకరించుచు మధురాచ్ఛవారి
సంపద [2]సొంపారు సమదలీలల నగ్గజం బానగంబుపై సంచరింప

తే మిఱ్ఱుఁ బల్లంబు గట్టును మెట్టు నొక్క, మట్టమై యది నునుపారుమహిత మైన
యక్కొలన నీరు ద్రావఁగా ననుదినంబు,నరుగు నయ్యిభవల్లభుఁ డనఘచరిత.

ఉ. అం దొకకచ్ఛపప్రవరుఁ డత్యధికం బగుకాయముఁ బెం
బుం దనరం బసించు జలముం గొనువాంఛ గజంబు వోయినం
జెందఁగ నీక సంగరముఁ జేయుఁ బెనంగుచు నీరు ద్రావు గా
రుం దెగి యుండు నిట్లు పగ రోష మెలర్పఁగ నాఁడునాఁటికిన్. 221

మధుకైటభు లనియెడు, దనుజేంద్రులు గచ్ఛపంబు దంతియు నై పు

[1] నిప్పులతఁ బో [2] సొంపారి.

ట్టినవారు దమ్మెఱుంగమిఁ, బెనఁగుదు రొండొరులతోడ భీకరభంగిన్. 222

క. ఒంటిమెయి నుండఁగా ము,క్కంటికి నాకచ్ఛపంబు గారుం బట్టం
గంట యరిది యొక్కొకటన, రెంటిం బొదువంగ వలయు రే వెర వారిన్

వ. అనుడు వైనతేయుండు. 224

ఆ. ఒకటి గొలనిలోన నుండు నొక్కటి గొండ,మీఁద సంచరించు మీరు రెంటి
నడఁగ నొక్కమాట యడరి పట్టుట కృత్య, మని యెదరు పశంబె యట్లచేయ.

వ. అనిన నది యట్టిద యుపాయంబు సెప్పెద నాకర్ణింపు మని యమ్మునివరుండు.

చ. కరిపతి నీను ద్రావుటకుఁ గాఁ జనుదెంచినఁ గూర్మరాజు సం
గర మొనరించు చుండి తమకంబున నీళ్లలఁ బాసి పీఁకమై
దరి నడరంగఁ బట్టు నది తత్సమయంబున రెంటిఁ గూడ నీ
వెరవున యూఁది చిత్తమున వేగిరపాటు లేక పొంచుమీ. 227

వ. అని యుపదేశించిన వీడ్కొనుటకు వినతుం డయినతన్ను నత్యాదరంబునం
గనుంగొని యత్తపోధనసత్తముండు నీవు గజకచ్ఛపంబుల నాహారంబుగాఁ
గొనిన నీకుం ద్రిదశాహారంబు దేర దొరకొనుటకు సందేహంబు లే దనుపల్కు
వల్కి పరమాశీర్వాదంబు లిచ్చిన 228

మ. విని యుత్సాహము [1]గందళింపఁగ వియద్వీథిగతుం డై వినా
సనికాయంబులు దూలఁ బక్షతివితానస్ఫారదీప్తివ్రజం
బినరశ్మిప్రకరంబుఁ గీడ్పఱుపఁ బక్షీంద్రుండు [2]చంచద్గతిం
జనియెం దా నురగాభిధాన మగునాశైలంబు పెం దిప్పకున్. 229

క. చని యల్పశరీరుం డై, తను నెఱుఁగక యుండ మెలఁగి దానోగ్రగజేం
ద్రునిఁ గాచి నీరి కది వో, యినయప్పుడు వెనుకఁ జనియె నెలమి దలిర్పన్. 230

ఉ దంతి సనంగ భూరిమదధారలగాలి యెఱింగి కూర్మ మ
త్యంతసముద్ధతిం గొలని కడ్డపడన్ వెస వచ్చె వచ్చినన్
దంతియు నీరువట్టున నుదగ్రపుఁగోపము సందడింప దు
ర్దాంతసముద్యమం బెనఁగ దానిపయిం గవిసెన్ మహోగ్రమై.

చ. కవిసి ఖరంబు లైన [3]మునికాళ్లను ప్రేయఁగ పాము నీరిలో
ను వెడల కుండి కూర్మ మతనుస్థిరతీవ్రనఖంబులం బదా
గ్రవిదళనంబు సేయఁగఁ గరంబున మోఁదఁగ వారణంబు దం
తవిహతి నొంపఁ గచ్ఛపము దారుణ మయ్యె రణంబు భూవరా.

ఉ. ఇమ్మెయిఁ బోరి పోరి తుది నేపును గోపము నగ్గలింపఁ గూ
ర్మమ్ము గడంగి నీర్వెడలి మత్తకరిన్ వడి నాక్రమింపఁగా
గ్రమ్మున రెంటినిం బొదివి కచ్ఛపమున్ వలకాల వామపా
దమ్మున వారణంబును ముదమ్మునఁ బట్టి తగిల్చె గోళ్లలన్.

1 సందడింపఁగ 2 కుంభద్గతిం. 3 మనుగాళ్లను.

వ. ఇట్లు వినతపట్టి వట్టిన నవి దమయంగంబులు వ్రేలం బడ నడిచిపడుటయు
నతండు. 231

మ. పెలుచన్ గోళ్లుల నొత్తి యగ్గజముఁ దాఁ బేల్చన్ వనం బేది మూ
ర్ఛల నొందన్ వెస నెత్తి మేఘయుగళీసక్తోల్లసద్గైరికా
చలవైహాయసకేలియో యన నభస్సంచారి యై యుబ్బున
గ్గలికన్ దవ్వుగఁ బాఱి యొక్కఘనవృక్షం బయ్యెడం దోఁచినన్. 235

ఆ. దానిమీఁద నుండి వాని రెంటిని భుజింపంగ మదిఁ దలంచి పంచయోజ
నములు నిడుపు గల్గురమణీయశాఖపై, గరుడుఁ డెలమి నెఱఁగెఁ గురువరేణ్య.

క. ఎఱఁగినయప్పను ప్రేఁగున, విఱుగుటయును శాఖ చూచి విహగేంద్రుఁడుగొం
దఱు మునుల నందుఁ గన్గొని, వెఱపున నాత్మీయచిత్తవృత్తి గలంగన్. 237

తే. అవనిఁ బడ నీక శాఖఁ జంచువునఁ బట్టి
పట్టి వారలసుస్థితుల్ పల్లటిలక
యుండ వెరవున ధరియించి యొయ్య నెగయఁ
జూచి యవ్వాలఖిల్యులు చోద్య మంది. 238

వ వైనతేయుం డగుట మనంబుల ననుసంధించి కరుణించి. 239

క ఈతఁడు దక్కఁగ నొరులకు, నీతెఱఁగుబలంబు వెరవు నేల కలుగు నం
చాతరుశాఖ విడిచి చని, రాతని దీవించి యోగ్య మయ్యెడు నెడకున్. 240

వ. చనినన్ గరుత్మంతుండు సంతోషించెఁ దదనంతరంబ. 241

ఆ. విపులశాఖ నిచట విడిచిన నిచ్చటి, జంతుకులము లెల్లఁ జచ్చు నింక
నేమి సేయువాఁడ నే నను నెవ్వగ, వుట్టె నవ్విహంగపుంగవునకు. 242

వ. అట్టియెడ. 243

తే. నిందితాచారయుతము పుళిందదేశ,మంబుధిప్రాంత మాశాఖ యందు విడువు
మమరవరులపం పిది విహగాధినాథ, యను నెలుంగు నభంబునం దావహిల్లె.

క. విని సత్వరముగ నట గొని, చని యద్దేశమునఁ గల్గుజనములు మృతిఁ బొం
ద నతం డాచక్కటి నా, ఘనశాఖయు నెమ్మనంబుకలఁకయు విడచెన్. 245

వ. విడిచి భరితలీలంబుగా నొక్కశైలంబువిశాలతటంబునకుం బోయి. 246

క. కరికచ్ఛపముల పెన్నె, త్తురుఁ గండలుఁ గ్రొవ్వు మెదడుఁ దుష్టిగఁ బక్షీ
శ్వరుఁ డాని యధికబలబం, ధురుఁ డై యమృతమున కేఁగె దుర్దాంతగతిన్.

వ. ఇవ్విధంబున. 248

క. చని దానిచుట్టు మండెడు, ననలంబును జూచి తన్మహాత్తరజిహ్వాల్
* డసికిన నెఱికలు గమరునొ, యనుతలఁపున బ్రహ్మఁ గాన నరిగె రయమునన్.

వ. అరిగి తచ్చరణంబులకుం బ్రణతుఁ డై కేలు మొగిచి. 250

చ. వినతకు దాస్య మొందె నొకవెంటఁ దదీయనిరాసహేతు వై
యనఘవిచార నాకు నమృతాహరణంబు విధేయ మయ్యె న
ప్పనిమెయి నగ్నిచేత నగుఁబాటగు నన్వఱతో భవద్దయా
వననిధి నాశ్రయించుటకు వచ్చితి నార్తశరణ్య కావవే. 251

వ. అనుటయు 252

చ. అతనికి వత్సలుం డగుట నంబుజగర్భుఁడు వెన్న పైపయిన్
వితతము గాఁగ జిహ్వలకు వ్రేఁగగునట్లుగఁ జాల వైచినం
బతగవరేణ్య [1]మ్రుక్కఁబడుఁ బావకుఁ డయ్యెడఁ జొచ్చి నీదువాం
ఛితము ఫలింప సత్వరతఁ జేకొను మయ్యమృతంబు నావుడున్. 253

ఆ. ఆత్మఁ బొంగి మ్రొక్కి యతఁ డాలమందలు, పరపు లైనయెడల కరిగియరిగి
కొండయంతవెన్న గూర్చి వేగమ కొని, పోయి యమ్మహాగ్నిఁ బొదువవైచి.

-- గరుడుఁ డింద్రుని జయించి యమృతంబు దెచ్చి కద్రువకుఁ జూపుట. --

శా. నీరుంబాయఁగఁ జల్లి శాతుసులయున్మేషంబు మర్దించి హృ
త్సారోదారుఁ డయోమయం బయినయజ్జాలంబు వే వ్రచ్చి దు
[2]ర్వారస్వైరవిహార మొప్ప నమృతగ్రాహం బొడంగూడుడుం
దారావీథిఁ జనం దొడంగె మగుడన్ దర్పం బెలర్పన్ వడిన్. 255

వ. అంతయు నెఱింగి. 256

మ. అమరేంద్రుండు సముద్ధతిన్ వెడలి దేవానీకముల్ దోడ్పడన్
సమరక్రీడకుఁ జొచ్చి పక్షిపతిచే సైన్యంబు లెల్లన్ విధూ
తము లైనం గనుఁగ్రేవఁ గెంపెసఁగ రౌద్రం బైనచిత్తంబుతో
డ [3]మహోదగ్రతఁ బొల్చువజ్రము నవష్టంభోగ్రుఁ డై వైచినన్. 257

క. అది యొకఁడు జేయఁ జాలక, విదళితశైల మగుతనదువిలసన మచటం
గుదియుట దనకుం దెలిసిన, మద మఱి గిరిభేదికడకు మగుడం జనియెన్. 258

క. చేయునది లేక నిర్జర, నాయకుఁడును వెఱఁగుపాటునను మ్రాన్పడుచుం
బోయెం గ్రమ్మఱి ధరణీ, నాయక నిజపట్టణంబునకు దీనగతిన్. 259

చ. అజునియనుగ్రహంబున విహంగమవల్లభుఁ డట్లు సాల న
క్కజ మగుశౌర్యసంపద ప్రకాశతఁ బొందఁగఁ గెలి సల్పి యిం
ద్రజయమహోత్సవంబున నుపాత్తయశఃపరిపూరితంబు లై
త్రిజగములున్ వెలుంగ నలిఁ దెచ్చె సుధారసపూర్ణభాండమున్. 260

తే. తెచ్చి డించి కద్రువ ప్రీతిఁ దేలఁ జూపి
తల్లిచెఱ వాపికొని పొంగి చెల్లునాగ
సమున మగుడ నయ్యమృతభాండంబు దాన

1 మ్రగ్గఁబడుఁ 2 ర్వారస్ఫారవిహార 3 మహోగ్రాకృతి

పుచ్చికొని యెడ గలుగంగఁ బోయి నిలిచి. 261

వ. తన్ను వెఱఁగుపడి చూచుచున్నకద్రువ నుద్దేశించి. 262

మ. జననీ నీ వమృతంబు దెమ్మనినయానతోద్యుక్తి వాటించి యేఁ
జని నానావిధకర్మకర్మఠుఁడనై సాధించి వే తెచ్చితిన్
విను నానీయెడఁబాటు [1]సెల్లె జనులన్ విన్పించితిం దెల్లగా
వినతం దోడ్కొని పోయెదన్ మనమునన్ విభ్రాంతి లేకుండుమీ. 263

మ. అని [2]ధర్మస్థితితోన మాటవెర వేపారం దగం బల్కి నే
ర్పునకున్ లోకము మెచ్చఁ గద్రువకుఁ బెంపుం గీర్తియున్ మాయ సొం
పునఁ దల్లిం దనయింటి కన్పి యమృతంబుం గ్రమ్మఱన్ గ్రక్కునం
గొని పక్షీంద్రుఁడు వోయి యింద్రుఁ డెలమిం గూరంగ నిచ్చెం దగన్. 264

వ. ఇవ్విధంబున నౌచిత్యంబు సంస్తుత్యంబుగా నమృతం బమృతాశనపతికి నొసంగి యొసకం బెసంగు తేజంబున విరాజితుం డయి యావృత్రవైరిని సూరెల నున్నసురలను మునులను గలయం గనుంగొని. 265

చ. కొడుకులఁ బంచి తెల్పెసగుగుఱ్ఱమువాలమునందు నల్ల గ
ల్గెడుక్రియఁ దీర్చి పన్నిదము గెల్చినకద్రువ నేను మాటమై
నొడిచితిఁ దల్లి దాసి యగు టోర్వక తండ్రియనుజ్ఞ మీ కెడు
ర్పడినదురుద్ధతిన్ నుఱచి బాంధవ [3]సత్కృతి నాదరింపుఁడీ. 266

వ. అని వెండియు. 267

క. వినుఁ డట్టులు పాపము సే,సినకద్రువసుతులఁ బొదివి చెండుదు మత్తుం
డనితాంతోగ్రవిహారం,బునఁ దండ్రియు మీకు ధర్మమును సాక్షులుగన్.

వ. అని పలికిన నతని నందఱు నభినందించి రమ్మునులు సురలునుం బురందరుని తోడ నితనికి నొక్కవరం బొసంగ వలదే యనిన నతండు దలంచికొని దరహసితంబుతో వారల నాలోకించి మనవరంబునకు నాసపడియెడుకొలంది వాఁడుగాఁ డతండు సాక్షాద్విష్ణుండు కృష్ణుం డన శూరుఁ డనుయాదవధాత్రీశునకుఁ బౌత్రుండై లోకహితార్థంబుగాఁ జరియింపం గలవాఁ డీమూర్తియు విడఁవండు వివిధవర్తనంబుల వినోదించుచుండు ననియెఁ దదనంతరంబ సముచితప్రకారంబున నాజంభారిని వారలను దా నామంత్రితులం జేసి. 269

సీ. అజుఁ డుపలాలింప నద్దేవుకావించువరభోజనంబులఁ బెరిఁగె నితఁడె
ఘనకాయజవసత్త్వగజకచ్ఛపముల నొక్కెత్తున లీలమై నెత్తె నితఁడె
విపులభూరుహశాఖ విఱిగిన మునిహితార్థంబుగాఁ జంచునఁ దాల్చె నితఁడె
సురసేనతోఁ బురందరుని నిర్జించి యుద్దీప్తుఁడై యమృతంబు దెచ్చె నితఁడె

తే. తల్లిదాస్యంబుఁ దనబాస దప్పకుండఁ, బాపి యాసుధ మరల నప్పాకశాస
నునకు దయ నిచ్చె నీతఁడె యనుచు సిద్ధ,సాధ్యులగ్గింప గరుడుఁడు సనియె మగిడి.

1 తెల్ల జనులన్ 2 ధర్మస్థితిదోఁప. 3 సత్కృప.

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు. 271

క. మానవలోకకలితబహు, ళానందకరంబు నిష్కళావ్యయసుఖసో
పానము నగుసొపర్ణా, ఖ్యానము విని పుణ్యతముఁడ వైతి నరేంద్రా. 272

వ. అనినం బాండవాగ్రజుండు సంతసించి విప్రున కెద్దియేనియు నిచ్చువాఁడుగా నొడంబడి యీనివాఁ డేమిగతిం బోవం గలవాఁ డని యడుగుటయు నతం డతనితో నొకనిదర్శనంబున నది యెఱింగించెద విను మని యిట్లనియె. 273

సీ. ఒక్కసృగాలంబు నొకవానరంబును బ్రీతిమైఁ గూడి వర్తించుచుండుఁ
దొలుపుట్టువునమానవులు నునెచ్చెలులునై యుండుటఁగూర్చునొండొంటికొక్క
యెడ నొకనాఁ డవ్వఱడుతోడ నాక్రోఁతి గటకటా నీకిట్లు గడును హేయ
మైనపీనుఁగునంజు డాహార మైనట్టి భవము వాటిల్లు టేపాపమునొ

తే. యనిన జాతిస్మరణవంతే మగుటఁ జేసి, యది విషాదముఁ బొంది ధరామరునకు
నీ నొడంబడ్డధన మీన కౌన యిట్లు, నీచతరజాతియందు జన్మింప వలసె 274

వ. అని తెలిపె నట్లగుటం జేసి యీస గొల్పి విప్రున కియ్య కున్కి యొప్పు దని చెప్పిన నప్పాండవాగ్రజుం డహీనగుణవర్ణనీయుం డయినహీనవర్ణునకు మంత్ర తంత్రాదు లుపదేశించుట ధర్మవిరుద్ధం బయి యుండునొకో యని యడిగిన నయ్యనిమిషనదీనందనుం డీప్రశ్నంబున కుత్తరం బగు నది యొకయితిహాసంబు గల దాకర్ణింపు మని యిట్లనియె. 275

-ఇఇ బ్రాహ్మణుఁడు హీనవర్ణునకు వైదికమంత్రంబు లుపదేశింపఁ గూడ దనుట. ఇఇ-

సీ. హిమగిరిమీఁద ననేకద్విజులు దప మాచరింపంగ నయ్యాశ్రమమున
కొక్కశూద్రుండు ధర్మోపేతుఁ డేతెంచి యమ్మునులకు గురుఁ డగుమునీంద్రుఁ
గని కృప నుపదేశ మొనరింపవే తపోవృత్తికై నా కని వేఁడుటయును
జనదు వైదికము శూద్రున కుపదేశింప నీవు శుశ్రూషమై నిలువు మనియె

తే నతుడు వాఁడు శుశ్రూషకుఁ డై వసించె
. గుడిసె యొకదెసఁ గావించికొని ముదమున
నతిథిసురపితృపూజ లత్యధికభక్తి
తోడఁ జేయుచు నొక్కింత గీడు లేక 276

క. నియతియు వినయముఁ జూచిన, దయ పుట్టెడునట్లు గాఁగ ధర్మనిరూఢ
క్రియ లొనరింపఁగ మునిపతి, ప్రియమునఁ గనుఁగొనుటకై యరిగె నచ్చటికిన్.

ఆ అరిగి యతనిచేయునయ్యనుష్ఠానంబు, లోనఁ గాని వాని మానఁ జెప్పి
యనఘు యిట్లు సేయు మని యుపదేశింపఁ, గరుణ పేర్మిఁ బుణ్యకర్మగతులు.

క. ఆతఁడు దానికి నతిసం, ప్రీతాత్ముం డగుచు నడపి పిదపం గాలం
బై తెగి యొకనృపునకు సం, జాతుం డయ్యెను సమస్తసద్గుణములతోన్.279

క. మునిపతియుం దఱితోడన, తనువు విడిచి యరిగి యతనితండ్రి యగుడు వి
ప్రునకుం బుట్టె వేదా, ద్యనుపమవిద్యలకు నెల్ల నావాసం బై. 280

చ. పదపడి యక్కుమారకుఁడు పట్టము గట్టి పురోహితత్వముం
విదితవిభూతితో నొసఁగె విప్రునిపుత్త్రున కవ్విభుండు న
వ్వొదవెడుమోముతో నతని నోరలు వాఱఁగఁ జూచు నాతఁ డె
య్యది గతమొక్కొ నవ్వునకు నంచు మదిం దలపోయు భూవరా. 281

వ. ఒక్కనాఁ డవసరంబు గాంచి యప్పురోహితుం డాభూవరునితో దేవా నన్నుం గనినప్పుడు నవ్వుదు నావలన నేమికీడు గల దది యెఱింగింపవే యిదియ నాకు వరం బని వేఁడిన నజ్జనపతి దనకు జాతిస్మరత్వంబు గలుగుటం జేసి పూర్వజన్మంబు దెలిపి యక్కాలంబునం దనయనుష్ఠానంబున నేమేని విహితంబు లుపదేశించుట దేటపడం బలికి శూద్రవిషయోపదేశంబునం బరమగతి దప్పి యిప్పాట రాజసేవాత్మకం బైనపౌరోహిత్యంబు నడపుటకై నీకుంబుట్ట వలసె నేను బుట్టు వెఱింగి పుట్టినవాఁడ నగుటం జేసి యెఱింగి నవ్వుదు నవ్వునకు గతం బింతియ కాని నీ వొండుకల్మషంబు గలవాఁడవే మహాధర్మపరుండవు గురుండ వాదుష్కర్మంబునకుం బ్రాయశ్చిత్తంబు సేసికొమ్మని యనేకగోవులం గనకరాసులను నొసంగిన నాభూసురోత్తముండు పురాతనజననకృతం బగుసుకృతంబునం జిత్తంబు నిర్మలం బై యుండుకతంబున నారాజు సెప్పినంత వట్టునుం గలవోలెఁ దనకుఁ దోఁచినం దోషితుం డై దానంబులం దీర్థస్నానంబుల మఱియు జపహోమాదిపుణ్యవిధానంబులం బాపంబులు వాపికొని యా పుట్టువు నీఁగికొని సంయమిసంతానజాతుం డై యెప్పటియాశ్రమంబునం దపం బాచరించి మహాపదంబు నొందెఁ గావున బ్రాహ్మణక్షత్త్రియవైశ్యులకుం దక్కఁ దక్కటివారికి నుపదేశించి బ్రాహ్మణుండు కల్మషభాజనం బగుబ్రాహ్మణాదులకుం బరీక్షాపూర్వకంబుగా నుపదేశింప వలయునని చెప్పిన నప్పుడమిఱేఁడు లక్ష్మి యెట్టిజనంబులయందు వసియించు నని యడిగిన నాదేవవ్రతుం డతని కిట్లనియె,

—లక్ష్మీనివాసస్థానములు—

క. నారాయణాంకతలమున, శ్రీ రాజిల్లంగఁ జూచి చిత్తం బతివి
స్మేరం బై రుక్మిణి వి, స్తారరుచిరనయన యగుచు సంభావనతోన్. 283

వ. నీ వెట్టిపురుషులయందు నెబ్బంగిభామలపాల వసియింతు వనిన నాదేవి మకరధ్వజమాతకుం జెప్పినవాక్యంబుల యర్థంబు లుపన్యసించెద దాన నీయడిగిన యది దేటపడు నాకర్ణింపుము. 284

సీ. నిత్యసత్యులు శౌచనిరతులు గురుభక్తు లప్రమత్తులు దక్షు లనులనుతులు
సత్కర్మపరులు విజ్ఞానముఁ దపము దానము బ్రహ్మచర్యంబు శమముఁ గల్గు
వారలు ప్రీతి నావసియించునిక్కలు క్రూరు నాస్తికుఁ గృతఘ్నునిఁ గుబుద్ధి

వర్జింతు నెంగిలి వర్జించి [1]యిలువడి ఘటశుద్ధి గలిగినకాంతలందు

తే. నిల్తు వల్లభప్రతికూల నిష్ఠురాత్మ, నన్యమందిరగామిని నధికనిద్ర
యైనమానినిఁ దొఱఁగుదు నబ్జనేత్ర,టాకతరుషండపుష్పవాటముల నిలుతు.285

వ అని చెప్పెఁ దత్ప్రకారంబులు బుద్ధిగతంబులు సేసికొ మ్మనినం గురుపతి పురుషుల పురంధ్రులసంగతియందు సంస్పర్శసుఖంబు నతిశయం [2]బెవ్వరికిం గలుగు నని యడిగిన వియత్తటినీతనూజుం డివ్విషయంబున కొక్క యితిహాసంబు గలదు విను మని యి ట్లనియె. 286

భంగాస్వనుఁ డనురాజు స్త్రీయై కుమారులం గాంచినప్రకారము

సీ. అనఘ భంగాస్వనుం డనురాజు పుత్త్రార్థి యై వజ్రికప్రియం బగుమఖంబు
సేసి పుత్త్రుల సవిశేషుల నూర్వురఁ గని సంతసంబునఁ గ్రాలు చుండు
నాతఁడు వేటకై యరిగినచో వజ్రి దిగ్భ్రాంతి పుట్టించి తేరకాఁడు
సనునట్లు సేయ నజ్జనపతి యెక్కిన తురగంబుతో నొంటి దూర మైన

ఆ. కాన కేఁగి తృష్ణ గదిరినే నలుగడ, నరసి యొక్కపద్మసరసి గాంచి
వెన్ను మునుఁగ హయము నన్నీరఁ దిగిచి తాఁ, దనివుసొంపుమిగుల మునిఁగిలేచి.

క. భూనాథుఁడు దృష్ణ సెడం, బానక్రియ యాచరించి భామిని యై తన
దాన కనుంగొని విస్మయ, మూనెడుమదితోడ సరసి నొయ్యన వెడలెన్. 288

సీ. వెడలి చింతించి యీయొడలితో నేభంగిఁ దురగంబు నెక్కుదుఁ బురజనంబు
లేను బోయినఁ జూచి యే మని తలఁతురో పొలఁతు లే మనువారొ పుత్త్రులేమి
గాఁగ నూహింతురో కానన యుండంగ వచ్చునే పోవంగ వలయు నెట్లు
నని విచారించి పోయిన నెల్లవారును నాశ్చర్య మందుచు నంత నంతఁ

ఆ. గనుఁగొనంగ మంత్రిగణము రావించి ది,గ్భ్రాంతిఁ దాను బోయి [3]పద్మసరసి
యందు మునిఁగి వనిత యగుట యెఱింగించి, రాజ్యమునఁ దనూజరాజి నిలిపి.

ఉ. కానకు నేఁగి తాపసులఁ గాంచి తపం బొనరింప నం దొకం
డానలినాక్షిఁ బొంది ప్రియుఁ డై నడచెం గ్రమవృత్తి నందనుల్
దానికిఁ బుట్టి రిద్ధబలదర్పులు నూర్వురు వారిఁ గొంచు న
మ్మానిని పూర్వపుత్త్రకసమాజముపాలికిఁ బోయి నెమ్మితోన్. 290

వ. తనకు నొక్క తాపసుండు ప్రియుం డగుటయు వానివలన నత్తనయశతంబు జనియించుటయు నెఱింగించి. 291

క. మగతనమునాఁడు మీరు, న్మగువతనమునపుడు వీరు నాయం దుదయం
బగుటను దోడంబుట్టువు, లగుదురు ధర పంచి కుడువుఁ డందఱు ననుడున్.292

క. భ్రాతృస్నేహము గల్గి య,రాతులు భయ మందఁగా ధరారాజ్యము సం
ప్రీతి ననుభవించిరి జను, లాతతహర్షమునఁ బొంద నందఱు నెమ్మిన్. 293

1 యిలువాడి. 2 బెవ్వరి కగ్గలం బగు నని. 3 పద్మవనము, నందు.

తే. దానిఁ గని పాకశాసనుఁ డేను వీని, కహితముగఁ జేయ నిది హితమై ఘటించె
నధికపుత్త్రసమృద్ధి రాజ్యాభివృద్ధి, నిమ్మహీపతిసమ్మదం బినుమడించె. 294

వ. దీని విఘటింపం జేయుదు నని భూసురాకారుం డై వచ్చి పూర్వ్వలం గాంచి. 295

క. ఆరాజకుమారులమతి, నీరసము జనించునట్లు లెక్కడిజనకుం
డేరికి నేనియుఁ బుట్టిన, వారిం దోఁబుట్టువులుగ [1]వల్వం జనునే. 296

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం జెప్పి వార లెఱుంగ కుండ నపరకుమారుల
కడకు [2]నేఁగి యితకరిమాటలమొత్తంబుల వారలచిత్తంబులను గలంచె. 297

క. అనిమిషవరుఁ డివ్విధమున, జనియింపఁగఁ జేసెఁ బగ యసంగతు లై వా
రును దెగి యొండొరువులతో, నని బెట్టుగఁ జేసి చచ్చి రందఱు నధిపా. 298

ఉ. చచ్చిన నత్తపస్విసతి సన్నులు మోమును మోఁదికొంచుఁ బై
వెచ్చనికన్నునీ రడర వీడినవేనలితోడఁ బెల్చ వా
పుచ్చి తనూజులం బనువఁ బొంచి కనుంగొని పోయె విప్రుఁ డై
యచ్చటికిఁ సురాధిపతి యాతనిఁ జూచి లతాంగి వెక్కుచున్. 299

ఆ. కరుణ మొగమునందుఁ గనుఁగొని తాను ము, న్నర్థి వేఁటపోవు టాది గాఁగ
సకలసుతులు నాజిఁ జచ్చుట తుదియుఁగఁ, గలుగునర్తనంబు దెలియఁ బలికె.

క. విని యతఁ డేనింద్రుఁడ నా, కనిష్ట మగుక్రతువుఁ జేసి తది హేతువు గా
నినుఁ బఱచితి నిత్తెఱఁగున, ననుటయు సంభ్రమసమేత మైనభయమునన్

క. ఇలఁ జాఁగి మ్రొక్కి యటు తన,యులకై సమ్మోఘబుద్ధి నొనరించితిఁ ద
ప్పులఘుదయఁ జూడు నీ కేఁ, జలమునకుం బాత్రమే విశాలయశోర్థీ. 302

వ. అని రామ యై యున్నరాజన్యుండు దైన్యంబు దోఁపం బలికిన బలసూదనుండు
ప్రసన్నుం డై. 303

-ఇంద్రుఁడు భంగాస్వనునకుఁ గోరినవరంబు లిచ్చి యనుగ్రహించుట.-

సీ. ఇచ్చెదఁ గొందఱ నెత్తఱిఁ గాంచిన తనయుల నొసఁగుదు ననిన నతఁడు
కాంత నై యుండి యేఁ గనినవారల నిమ్ము దేవ నావుడుఁ దొల్లి నీవు గన్న
ప్రజల నేలడుగవు నిజము సెప్పుము నాకు ననియెఁ బురందరుం డవ్విభుండు
వెడసిగ్గుపాటుతోఁ బడఁతుల కర్మిలి బిడ్డలదెసఁ గడుఁ బెద్ద యనిన

ఆ. సత్యవాది వైతి సకలతనూజులు, బ్రదికి నెగడువారు భామినీత్వ
దైన్య ముడిపి పురుషతయు నిత్తు నీ కని, పాకశాసనుండు వల్కె నధిప. 304

క. విని యజ్జగతీనాథుఁడు, దనయుల నందఱను నీదుదయఁ బడసితి నే
వనిత నయి యిట్ల యుండెద, ననఘా యివ్వరము నొసఁగు మని పల్కుటయున్.

వ విస్మితుం డై యింద్రుండు దీనికిం గతం బేమి యని యడిగిన నాభంగాస్వనుం
డి ట్లనియె. 306

1 వాల్వం జనునే, వర్తిలఁ జనునే. 2 నేఁగి మతకరిమాటల; వచ్చి యాతక్కరిమాటల.

క. సురతంబునఁ గడు నెక్కుడు, పురుషులకం బెను సుఖంబు పొలఁతులకు సురే
శ్వర యట్లగుటను నాకీ, వెరవున నిమియించి నిలువ వేడుక గలిగెన్. 307

ఆ. అనిన నట్టులేని నోఁ గాక యిమ్మెయి, విపులసౌఖ్య మొంది విహరణంబు
సలిపి నిలువు మనుచు శక్రుండు సనియె భం,గాస్వనుండు బ్రీతి నట్ల యుండె.

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు పాండవాగ్రజా దీన నీయడిగినయర్థంబు దెలిసికొ మ్మనిన నమ్మనుజపతి బహువిధము లగుధర్మంబులు భవత్ప్రసాదంబున వినుచున్నవాఁడ నవి యెల్లను జన్మమరణాదిదుఃఖంబులం బాపం జాలునే యనేకజననీజనకులకుం బుట్టుచు సంసారచక్రంబునం దిరుగం జాల గర్భవాసం బన నరకం బన భేదంబు గలదె సచరాచరం బైనయిజ్జగం బస్థిరం బట్లుం గాక దీని విపాన్నంబు చందం బుగాఁ గనియెద భవమోక్షణం బగువైష్ణవధర్మం బుపదేశింపవే యిది ... యుగంబునం దిరోహితం బగుట కృష్ణద్వైపాయనుండు సెప్ప మీయనుగ్రహంబుల నెఱింగెద భవదీయచరణంబులు శరణంబుగాఁ బ్రసన్నుండ నైతి నని ప్రార్థించిన నమ్మహాత్ముండు పగతురం దెగటార్చి పేర్చి పూజ్యం బగుసామ్రాజ్యంబు గైకొని తదీయంబులగుసుఖంబు లనుభవించుచుండుట గీడుగాఁ జూపెఁ గురుకులచూడామణి యగునీకుం జనుఁ గాక యావనస్థు లగురాజ్యపదస్థుల తలంపులచొప్ప యిది మిథిలాపతి యగుజనకుండుం బోలెం బలికెద వని యుపలాలించి యమ్మహీపాలున కిట్లనియె. 309

క. పురుషాతిగ నై తోఁచుచు, నిగూహనము సేయ నూఁది నిర్దేశింపన్
వెరవుపడక శాశ్వతసుఖ, భరితత నిర్వాణ మనఁగఁ బడుఁ బ్రకృతి నృపా. 310

క. ప్రకృతులు పెక్కన్నింటికి, [1]నకృతి యనం జనినయదియ యాద్య మహీపా
లక పురుషరూపిణియు నై, వికృతం బొరయదు వివేకవిజ్ఞాత యగున్. 311

క. విను సంసారపథమునకు, ననుగూపతఁ దోఁచు చుండ నన్యప్రకృతుల్
దనతోఁపు భవనిరాసం, బునకుం గారణము గామమునఁ బిహిత మగున్. 312

క. కావునఁ గామక్రోధము, లావిఖ్యాతములు గానియట్లుగఁ దత్స
త్త్వావేశంబునఁ [2]దనువుము, భావం బివ్విధము విష్ణుపరతఁ గుమారా. 313

క. నృప వైష్ణవధర్మము నీ, కుపదేశించితిఁ బ్రసాదయుతుఁడ వగుచు సా
రవుఁ దెరు వగునది గనికొని, యుపగతసంసారభయుఁడ వై నడపు తగన్. 314

వ. అనిన విని సంప్రీతుండై ధర్మజుండు భీష్మునితోఁ దత్త్వంబులు నధ్యాత్మంబులు నధిభూతంబులు నధిదైవంబులు ననుసర్వంబునకుం గర్తయుభర్తయు హర్తయు నగుచు సకలభూతంబులుం దన్నుపజీవింపం బెంపారువాని నెఱింగింపవే యనుటయు నతనికి నమ్మహాత్ముం డిట్లనియె. 315

క. సనకుఁడు సనందనుండును, [3]సనత్కుమారుఁడు సనత్సుజాతుఁడు నలువుర్

1 నకృతితత యనఁ జనిన; నకృతి యనం జనిన. 2 మానుపుము; నునుపుము. 3 సనాతనుఁడీడును.

తనయులు బ్రహ్మకుఁ బంచముఁ, డును షష్ఠుండును వసిష్ఠుఁడును శంకరుఁడున్.

ఆ. అనఘ విను మరీచి యనఁగ భృగుం డన
నంగిరసుఁ డనఁగ ననంతరంబ
యత్రి యనఁ బులస్త్యుఁ డనఁ బులహుం డనఁ
గ్రతు వనంగఁ బుట్టు సుతచయంబు 317

వ. ఆసనత్సుజాతుం డంగుష్ఠప్రమాణమూర్తియుం బ్రజ్వలదనలస్ఫూర్తియు నయి లోకంబుల నెందునుం జరియించుచు నొక్కనాఁడు మేరుశిఖరంబున నారదుండు సన్నిహితుం డగుటయుఁ దదీయసల్లాపసౌఖ్యం బనుభవించుచున్నయెడ నిట్ల పోలె నడిగిన నారదునకు నమ్మహాయోగీశ్వరుండు సెప్పినవాక్యంబు లితిహాసరూపంబునం జెల్లు నవి యుపన్యసించెద భవత్ప్రశ్నంబున కుత్తరం బగు నాకర్ణింపుము. 318

సనత్సుజాతుండు నారదున కుపదేశించినతత్త్వప్రకారము

క. దశకల్పసహస్రంబులు, నిశ యింతియ దివస మిది సునిద్రారతికిన్
విశదప్రబోధమునకు, న్వశగతకాలములు విష్ణునకు విమలమతీ. 319

క. అవ్యక్తం బనఁగాఁ దన, దివ్యాత్మన కలిగి యుండు ధీసారనిధీ
భవ్యాత్ము లభేదస్థితి, నవ్యాహతదృష్టిఁ గాంతు రయ్యమళమ్మున్. 320

వ. అప్పరమేశ్వరుండు. 321

క. రే నిద్రించుఁ బ్రభాతం, బైనన్ మేల్కని సృజించు నంబువులఁ దగం
దా నం దిడుఁ దనవీర్యము, దాన మహాండ మగు హేమతాస్ఫురితం బై. 322

వ. తదనంతరంబ. 323

తే. బ్రహ్మఁ గల్పించి దానికిఁ బతిఁగఁ జేయ
నమ్మహాత్ముఁ డహంకార మావహించి
మనసుఁ బదియింద్రియములు బుద్ధిని ఘటించి
చదలు మొద లగుభూతపంచకముఁ జేయు 324

వ. అయ్యాకాశపవనాగ్నిజలభూము లగుభూతంబు లేనింటికి గుణంబులు గా శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబు లావహించుం గ్రమంబున దేవమునిదానవగంధర్వకిన్నరనరాదిజంతుజాలంబులం గల్పించు నన్నియు నహంకారవ్యాప్తంబు లయి యవ్యక్తసాగరంబున మగ్నోన్మగ్నంబు లగు చుండు. 325

క. విభుఁ డావిష్ణుం డేత, త్ప్రభవస్థితివిలయముల శుభము నశుభంబుం
బ్రభు వై తగఁ గాంచి నడపి, విభవోజ్జ్వలకేలి సల్పు వినుము మహాత్మా. 326

తే. అంబరాదిభూతములు శబ్దాదిగుణము, లింద్రియంబు లహంకార మిద్ధతేజ
మనము బుద్ధి యవ్యక్తంబుమహితవేద, వేద్యతత్త్వంబు లీచతుర్వింశతియును.

వ. అధ్యాత్మాదులు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 328

సీ. శ్రోత్ర మధ్యాత్మంబు సూవె శబ్దం బధిభూతంబు [1]దిక్కులు పురుషముఖ్య
యధిదైవముల్ చర్మ మధ్యాత్మ మందలి [2]సంస్పర్శ మధిభూతసంజ్ఞకంబు
దానికి నధిదైవతంబు [3]మరుత్తు నేత్రంబు దా నధ్యాత్మకంబు రూప
మధిభూత మాదిత్యుఁ డధిదైవతము జిహ్వ యధ్యాత్మకము రస మారయంగ
తే. దానియధిభూత[4]ముదకము దదధిదైవ,తంబు ఘ్రాణ మధ్యాత్మంబుదలఁపగంధ
మనఘ యధిభూత మగుఁ దదీయాధిదైవ,తంబు మేదిని యండ్రు విద్వజ్జనమ్ము.
వ. ఇది బుద్ధీంద్రియప్రపంచంబు. 330
సీ. పాదపాయూపస్థ పాణివాగ్వర్గంబు గర్మేంద్రియము లివి నిర్మలాత్మ
యధ్యాత్మములు వాని కగు నధిభూతముల్ గంతవ్యమును విసర్గంబు నోలి
నానందమును విను మనఘ కర్తవ్యవక్తవ్యంబు లన నధిదైవతములు
వాసుమిత్రప్రజాపతిశక్రవహ్నులు నుతి యహంకారంబు మనసు బుద్ధి
తే. పూజితాధ్యాత్మకము లధిభూతవృత్తి
వెలయు నభిమానమంతవ్యములును నిశ్చ
యంబు నధిదైవములు మేధ యమృతకరుఁడు
బ్రహ్మ మిది వేదవాక్యనిర్ణయవిధంబు 331
క. ఇవి యెల్ల విష్ణునం దు,ద్భవము లయముఁ బొందుచుండు బహువీచికల
ర్ణవమునఁ బొడమి యడఁగుమా,డ్కి విశేషము గల్గ దతనికిఁ విభుఁ డగుటన్.
క. విను మవ్యక్తం బనఁగాఁ, జను మూలప్రకృతి పురుషచైతన్యము నె
క్కొనినం జేతన యగుచు భు,వనతంత్రం బెల్ల నడపు వైభవ మెసఁగన్. 333
ఆ. అట్లు లోకకర్త యగునంబుజాతుండు, పట్టుఁగొమ్మ భావభవహరుండు
హరునియనుమతమున నఖిలాబ్జజాండంబు, లట్లు పుట్టఁ జేసి యడఁచుచుండు.
వ. ఇట్లు సెప్పి సనత్సుజాతుండు నారదుం జరితార్థుం జేసె నని చెప్పి భీష్ముండు భీమాగ్రజుతో వెండియు 335
ఉ. ఇంతకు మూల మై యిరువదేనగుతత్త్వ మనంగ వేదవే
దాంతపురాణవేద్యుఁ డగునప్పురుషుండు వెలుంగు వాఁడ కా
లాంతకుఁ డైనయచ్యుతుఁ డనంతుఁడు యోగిజనాంతరంగవి
శ్రాంతుఁడు విష్ణుఁ డద్వయుఁ డసంగుఁడు గౌరవవంశదీపకా. 336
వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు సరిత్పుత్రునితో నియతు లయి యగ్నులు దను యందు సమాహితంబులు సేసికొని సుహితాత్ములు నిజాత్మల నప్పరమాత్ము నెట్టి వానిం గా భావింతు రెఱింగింపవే యనుటయు నతనికి భీష్ముం డి ట్లనియె. 337
క. అమృతోత్పత్తిసమయమున, నమరులకును దానవులకు నని వాటిలె నం

---

1 వాయువు, దివియును. 2 స్పర్శన మధిభూత. 3 విద్యుత్తు 4 ముడుపతి (మప్పతి) దదధి

దనుజులు దప్పిం జేస్పడి, కమలభవుని నాశ్రయింపఁ గా నియతిమెయిన్. 338

వ. అతండు నారాయణు నాత్మయందు నిలిపి. 339

తే. భక్తవత్సల పరమాత్మ పద్మనేత్ర, సర్వభూతమహేశ ఋకాన్నామయజుసు
పాస్య సాధుసంరక్షణ పరవిహార, సురలు రిపులచే నలఁగిరి శరణ మగుము.

వ. అని సంస్తుతిపూర్వకంబుగాఁ బ్రార్థించె నట్టియెడ. 341

క. జలదస్వనసన్నిభమై, యెలుఁ గొక్కటి సరలఁ జెలఁగె నే నిదె మిమ్ముం
గెలిపింపఁగ వచ్చితి నను, విలసద్వర్ణములు గాఢవిశదంబులు గాన్. 342

వ తదనంతరంబ యకుంఠితవిక్రముం డగువైకుంఠుండు. 343

క గరుడారోహణలీలా, సరభసుఁ డై చక్రగదలు శార్ఙ్గముఁ జంచ
త్కరములు వెలుంగ నడరి య,సురగణములఁ ద్రుంచె సురలు చోద్యం బందన్.

వ. ఇట్లు నిర్జించి తత్క్షణంబ యతం డంతర్ధానంబు నొందిన సంతసంబును నచ్చెరువు
ను బెనంగొనుడెందంబులతోడ బృందారకబృందంబు లిమ్మహాత్ముం డెవ్వం డేమి
భంగివాఁ డెఱింగింపవే యని యడిగిన నజుం డితండు విష్ణుండు వైకుంఠాభిధా
నంబగుమూర్తివిశేషంబున విహరించెవిష్ణునివిధం బిట్టి దని యెఱుంగను నెఱిం
గంపను శక్యం బగునే యయిన నొక్క తెఱంగునం దెలిపెదునట్టియితి
హాసంబు గలదు వినుం డని పలికి వినిపించె ధర్మనందనా యానిర్మలవాక్యం
బు లుపన్యసించెద దాన నీయడిగినయర్థంబు దేటపడు నాకర్ణింపుము. 345

—గరుత్మంతుండు మునులకు విష్ణుదేవునిమహిమాతిశయంబు సెప్పుట—

సీ. హిమగిరిమీఁద ననేకమునీంద్రులు సిద్ధులుఁ గూడి గోష్ఠీసుఖంబు
ననుభవింపఁగ లీల నచటికి వచ్చి సుపర్ణుండు వారికిఁ బ్రణతుఁ డగుడు
వా రభినందించి గారవంబున సుఖాసీనుఁ గావించి యర్చించి ప్రీతి
నతనితో సల్లాప మాచరించుచు నుండి యొక్కటి యడిగెద ముజ్జ్వలాత్మ

తే. యనిన నాతండు ధన్యుండ నైతి మీర, లెద్ది యడిగెద రేను నాయెఱిఁగినంత
యత్తపస్సుతులార చెప్పెద ననుడు వార, లెలమి నవ్విహగేంద్రున కిట్టు లనిరి.

క. ప్రియభక్తుండవు భక్త, ప్రియుఁడును విష్ణుండు నీవు ప్రియుఁ డై భక్తుం
డయి వర్తింతావిభుకడ, దయఁ దెలియఁగఁ జెప్పవే యతని తెఱఁ గెల్లన్.

వ. అని యడిగిన నతండు వారల కిట్లనియె. 348

క. స్థూలప్రకారమున నీ, త్రైలోక్యము గావఁ బూని దయ చిగురొత్తఁ
లీలఁ బ్రవర్తింపఁగ మన, మాలోకింతు మది గనుట యన వచ్చునొకో. 349

ఉ. ఏనును మీరు నేల మఱి యెవ్వరు దక్షులు విష్ణుచందముం
బూని యెఱుంగ నవ్విభుఁడు భూరిదయారతి నాకు నేర్పడం
దాను మహాద్భుతంపుఁజరితంబులు సూపుచు భాషణామృతం

బొనఁగఁ జేసె నాచెవుల నవ్విధముం దెలియంగఁ జెప్పెదన్ 350
సీ. అమరేంద్రు నిర్జించి యమృతంబు గొనిపోవు నప్పుడు వీతెంచె నాకసమున
మెచ్చితి విహగేంద్ర యిచ్చెద వరము నీ కనుమాట యది విని హర్ష మెసఁగ
నెవ్వరో యెఱుఁగ నిన్నెఱిఁగించి మఱి వర మిమ్మంటి దానికి నెలమి నగుచుఁ
గాలంబుతోఁ గూడఁగా నెఱిఁగెదవు వాహనమవు గమ్ము నా కనుచుఁ బురుషుఁ
తే. డొక్కఁ డుజ్జ్వలతేజోమయుండు దోఁచి,జరయుమరణంబు లేకయసురులసురల
నోర్వఁ జాలినబలముతో నుల్లసిల్లు, మని వరం బిచ్చె నిచ్చిన నధికభక్తి. 351
వ ఏను దండప్రణామం బాచరించి. 352
క. నీవాహన మయ్యెద రథ, మీ వెక్కినఁ గేతు వై వహింతుఁ బెనుపు నా
కీవరము నిచ్చి మనుపుము, నావుడు నవుఁ గాక యని మనఃప్రియ మెసఁగన్.
వ. పలికి యంతర్హితుం డయ్యె నంత సంతసంబు నచ్చెరువును బెరయుమనం
బుతో మదీయజనకునిపాలికిం జని యీవృత్తాంతం బెఱిఁగించిన నతండు విక
సిల్లుచు నావదనంబు వీక్షించి ధన్యుండ వైతి వమ్మహాత్ముండు నారాయణుండు
నీవలనియనుగ్రహంబున సల్లాపసౌఖ్యంబుఁ బ్రసాదించెఁ దపంబున నేకయోగ
సమాధి నవలంబించి యేను దన్నెఱుంగుటం గోరి యారాధించిన నాకు నీల
శ్వేతపీతారుణపింగళంబును బహూదరపాదపాణిశిరోనేత్రంబును నైనదివ్యగా
త్రంబు సూపి సంగంబు గలయంతరంగంబున నన్నెఱుంగ వచ్చునే నిస్సంగుం
డవై యెఱింగెదవుగాక యనియె నట్టియవ్విశ్వరూపునకు శాశ్వతపరిచర్య సేయం
గలవాంఛ నగుటం గృతార్థతం బొందితి బదరికాశ్రమంబున కరిగి యచ్చట సక
లలోకసేవ్యుం డగునాభవ్యమూర్తి సేవింపు మని యానతిచ్చిన నయ్యెడకు
ముదంబునం బొదలుచుం బోయి. 354
సీ. అచట నారాయణు నచ్యుతు హరిఁ బుండరీకాక్షు గోవిందు లోకజనకుఁ
గని భక్తిఁ బ్రణమిల్లి వినుతి సేయంగఁ బీతాంబరకలితమై యష్టభుజము
శంఖచక్రగదాసిశార్ఙ్గధరంబును నైనరూపము దాల్చి యవ్విభుండు
సిఱునవ్వుతోడ వచ్చితి మేలు సేసితి రమ్మంచుఁ దా నుత్తరంపుఁ దూర్పు
తే దెసకు నల్లన పోవఁ బెంపెసఁగఁ గడఁగి, పాఱవలయు నాకెమ్మెయిబహుసహస్ర
[1]యోజనంబులు నని వితతోజ్జ్వలాగ్ని, యద్భుతముగ ననింధనమై వెలుంగ.
వ. కని యప్పావకుం బావకద్యుతి యగునమ్మహాయోగి ప్రవేశించి యందు శివా
సహితుండై శివుఁడు దపంబు సేయఁ [2]దదీయసంవిత్సౌఖ్యం బనుభవించి యయ్య
నలంబు గడచి యరుగుచుండ నేనును బథిశ్రమాభిభూతుండ నగుచు విడువక
వెనుకఁ బోవుచుండితి నిట్లు మఱియునుం బెద్దయు దవ్వు సని యద్దేవుండు
భాస్కరకిరణంబులకుం బ్రవేశంబు లేనిమహాతమంబు సొచ్చె నచ్చటం జూడ్కి
సెడి మూఢత్వంబు నొంది. 356

1 యోజనములని చని 2 దదీయసందర్శనసౌఖ్యం

క. ఆదేవుఁ జిత్తమున నిడి, యాదిపురుష కరుణ నన్ను నరయు [1]మెచటికో
యేది గతియొ నాకనఁగా, నీదెస రమ్మనుచుఁ దీపు లెలుఁగుం జూపెన్.

క. మది భేదము మై డప్పియుఁ, గదిరిన నే శరణు వేఁడఁగాఁ దమ మెల్లం
బది వోయి లేక తక్కెను, హృదయానందకర మైనయెడ యై యుండెన్

తే. పట్టపగలింటిసూర్యునిపగిది నతఁడు, దోఁచె సూర్యేందుతారకద్యుతుల క
గోచరము గాదు దేవతాకోటి యాది, యైనజంతువులకు నగమ్యస్థలంబు.

క. దుందుభినిస్వనములు నా, నందనమృదుమధురగీతనాదములుఁ జెవిం
బొందె మకరందబిందు, స్యందికమలసుభగనదులు నచ్చటఁ దోఁచెన్.

క. సురలకు నిమ్మెయిఁ [2]దేజ, స్స్ఫురణము లే దన్న యట్టిపొలుపున వెలుఁగన్
నరులం గొందఱఁ గాంచితిఁ, దరుణులనుం గంటి నద్భుతతమాకృతులన్

తే. వారు పూజ లొనర్పంగ గారవంపుఁ
జూడ్కి నద్దేవుఁ డందఱఁ జూచు చరిగె
మఱియు నట తత్ప్రదేశంబు మహితవహ్ని
మయతఁ జేసి భయంకర మయి వెలింగె.

వ అచ్చట నే నతనిం గానక.

క. భ్రమ గొని యద్దేవునిఁ జి, త్తమునం దిడి శరణు శరణు దయఁ గావుము న
న్నమితైశ్వర్య యనుడు శీ, తమధురలలితాక్షరముగఁ దా నిట్లనియెన్ 364

క. నిను నే మఱతునె నీ దగు, జనకునిచే నన్ను విని సుసంగతమతి వై
చనుదెంచు టే నెఱుంగనె, వినతాసుత యిందు రమ్ము విడువుము భయమున్.

వ. నన్నుం గానమికిం గలంక వలవదు. 366

క. మమకారాహంకారము, ల మతిం జొర నీక నిశ్చలం బగుచూడ్కిన్
సను వేతరూపు నన్నున్, శమభరితాత్మకులు గంద్రు సారవిచారా. 367

తే. నీవు నామీఁదివేడుక నెఱయ నిష్ఠ, తోడఁ దలఁచుట మామకస్థూలరూప
దర్శి వై యుండు దని నన్ను దయ దలిర్ప, గారవించిన ననలంబు క్రందువాసె.

వ. ఇవ్విధంబున సుఖం జేసి నను గొల్పించుకొని మఱియు దవ్వుసని యాకాశం
బున కెగసిన నేనుం దోన తగిలి పోవ నంతర్ధానంబు సేసె నిట రమ్మను నెలుంగ
యాధారంబుగా నాచక్కటికిం బోయి 369

క. కమనీయహంసకులసం, గమశోభిత మైనయొక్క కమలాకరముం
బ్రమదమున దాన నవగా,హము సేయుచు నున్నతన్ను నచటం గంటిన్ 370

క. నాదిక్కు గనుంగొని తా, నాదరమునఁ బిల్చె నేను నచటికిఁ జని యం
దాదేవునిఁ గానిమికి వి, పాదం బందుమదితోడఁ జంచలదృష్టిన్. 371

చ. కలయఁగఁ జూడ నద్భుతము గాఁగ ననేకశతాగ్నిహోత్రముల్

1 మెచటికిం, బోదు గతి యెద్ది యనఁగా 2 జేత, స్స్ఫురణము

వెలుఁగుట గాన వచ్చె బహువేదరవంబులు వింటిఁ దత్ప్రవ
_క్తలఁ బొడగాన నట్టియెడ దారుణరూపసుపర్ణసంఘముల్
బలువిడి నాపయిం గవిసె భ్రాంతుఁడ నైతి భయంబు పెంపునన్. 372
ఆ. అట్లు భయముఁ బొంది యచ్యుత శివ సహస్రాక్ష వేదమయ యనాదినిధన
త్రిభువనైకనాథ త్రినయన గోవింద, పద్మనాభ హర కృపావిధేయ. 373
క. అని మఱియుఁ బెక్కుపేళ్లఁ, వినుతించుచు శరణు వేఁడి వినతశిరస్కం
డను ముకుళీకృతహస్తుం, డను నై యే నుండ[1] దేవుఁడు ప్రసాదమునన్.
క. [2]తనుఁ జూపి యోడ కోడకు, వినతాసుత యనియె నపుడు వినుఁ డే మొదలం
గనినబదరికాశ్రమ మయ్యె నదటు విష్ణునిప్రభావ మే మన వచ్చున్. 375
ఉ. అప్పరమేశ్వరుండు లలితాష్టభుజం బగురూపు దాల్చి తా
నెప్పటియట్ల నిల్చెఁ గని యేను మనంబున నద్భుతంబుతో
ముప్పిరి యైనకౌతుకము మోదము నెక్కొన నాకు సత్కృపం
జెప్పెడుఁ గాక యెట్లు నని చేరితి నంజలి మౌళిఁ జేర్చుచున్. 376
వ. చేరి వినయావనతుండ నయి దేవా యేను భవత్పాదభక్తుండ నేని నీదయకు భాజనంబ నేని నాకు వినం దగు నేని దురధిగమసారం బైనభవదీయప్రకారం బిట్టి దని యెఱుంగునట్లుగాఁ [3]జెప్పవే యనిన నాసర్వలోకశరణ్యుండు గారుణ్యామృతమయం బైనచూడ్కి నామీఁద నొలయ నిట్లనియె. 377

విష్ణుదేవుఁడు గరుత్మంతున కుపదేశించినయాత్మతత్త్వప్రకారము

సీ. అనిమిషగంధర్వదనుజు లాదిగ నెవ్వరును విను నాయున్నరూపెఱుంగ
రఖిలభూతములు నాయం దుద్భవించు వర్తించు లయించు వర్తింప నేను
వానివశంబున [4]వసియింతు సర్వంబునందును నాతత్త్వ మధిగమింప
నగు నగ్నియాత్మ సమాహితంబుగఁ జేయఁ గామవర్జిత మహంకారవిముఖ
తే. మజడ మపరిగ్రహం బహింసానుమోది, క్రోధరహితంబు నిర్మలబోధయుతము
నిత్యతృప్తంబు శాంతంబు సత్యభక్తి, యైనచిత్తంబు గలనియతాత్మకులకు.
వ. సాంఖ్యయోగయుక్తులు బహిర్దర్శను లై నిశ్చయరహితు లై రేని నస్మదీయతత్త్వంబు గాన నేర రది మోహపంకమగ్ను లగువారికి నుపవాసంబుల నియమంబుల వ్రతంబుల నెఱుంగ శక్యంబు గా దేకాంతికధ్యానపరుల కెఱుంగుట గలుగు రజస్తమోదూషితంబు గాక కేవలసత్త్వాధిష్ఠితం బయిన జ్ఞానంబున న న్నవలంబించునది సూక్ష్మసరణి వాసుదేవసంకర్షణప్రద్యుమ్నానిరుద్ధనామంబులం జతుర్విధంబుల విభక్తుండ నై ప్రాణులయం దాత్మబుద్ధ్యహంకారమనోరూపవ్యాపకత్వంబు నొంది యుండుదు నిట్టిది మదీయస్థూలప్రకారంబు గశ్యపనందనా నీవు మన్మనస్కుండవు మద్భక్తుండవు మత్పరాయణుండవు నై మత్స్వరూపవేది వగు మనియె నని చెప్పి సుపర్ణుండు 379

1 దేవుఁ డతిశయకరుణన్. 2 ననుఁ జూచి యోడ కోడకు. 3 బ్రసాదింపవే. 4 వర్తింతు.

క. పురుషవరులార యద్భుత, తర మగుహరిదివ్యచేష్టితము నాకుం ద
త్కరుణం దోఁచినయట్టిది, పరిపాటిని మీకుఁ దేటపఱచితి భక్తిన్.

వ. అనిన విని యమ్మునిసిద్ధజనంబులు పరమాదరంబున నప్పుణ్యదేవు దీవించి మంత్రణంబు సేసి హర్షోత్కర్షంబునం జిత్తంబులు జొత్తిల్లఁ దనులోన.

సీ. అక్కజం బగుచున్నయిక్కథ యితనిచే విని కృతార్థుల మైతి మనిరి మఁ
బుణ్య మాయుష్యంబు భూతిప్రదము భక్తి వినినవిప్రుఁడు వేదవిద్య -
నృపవైశ్యశూద్రుల నుపమానజయధనసౌఖ్యంబులను గండ్రు సర్వజనుల
కిహపరసిద్ధు లిది సాధనం బగు నని పల్కి యాత్రేచ్ఛఁ జనిరి దీని

తే. బ్రహ్మ సురలకుఁ జెప్పినభంగి వసువు, లవనిసురు లయి వచ్చి మాయమ్మ
నున్ననా కర్థిఁ జెప్పి రయ్యున్నరూపు, నీకుఁ జెప్పితిఁ గురుకులనృపవరేణ్య

వ. అని చెప్పి దేవవ్రతుండు వెండియు నిట్లనుఁ బాండవాగ్రజా వైకుంఠస సంవాదం బగునీయాఖ్యానంబునకు నభిప్రాయం బాకర్ణింపుము

తే. వివిధసంకల్పయజ్ఞముల్ విడిచి యాత్మ, యందు నిష్ఠమై నగ్ని సమాహితవ
జేసి నిష్పృహుఁడై విష్ణుఁ జిత్తవృత్తిఁ, జేర్చువాఁ డవ్యయస్థితిఁ జేరనే

వ. అని యిట్లు భీష్ముండు విష్ణుస్వరూపజ్ఞానప్రకారం బితిహాసరూపంబున ధ నకుం జెప్పె నని చెప్పిన నప్పురుషవరులయడుగుటలును జెప్పుటలును హితంబులై యింత యొప్పి యుండునే యటమీఁదిసంభాషణవిశేషం సెప్పు మని యడుగుటయు

చ. మునిహృదయాబ్జశాంతిమధు మోదవినోదిమరాళ గాఢచ
క్రనిహతశూలనిర్మథితరాక్షసయూథ నితాంతభక్తిభా
వనరమణీయ వేదపరివాదనిరర్గళసేవనీయ ని
త్యనిరుపమాననిర్మలనిరంజనఖేలన ధర్మపాలనా.

క. సదయాపాంగా పరిణా, మదశాసంగమనిరాస మధురతమాంగా
మదశోకరహితచేత, స్సదనా సంజనితసముపసంహృతమదనా.

మాలిని. గరుడవృషపతాకా కల్పితాశేషలోకా
సురపరిషదుపాస్యా శుద్ధసంవిద్వికాస్యా
పరమమహిమసీమా భవ్యకారుణ్యధామా
నిరతిశయగుణాళీ నిష్కలానందశాలీ.

3

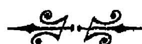
గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజితిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైనశ్రీమహాభారతంబున నానుశాసనికపర్వం నందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

ఆనుశాసనికపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

మయవక్షస్స్థలగౌ
రీమయవామార్ధ బంధురీకృతసౌంద
ర్యామృతరస కీర్తనవి
ద్యామయ నిగమాంతవేద్య హరిహరనాథా.

అష్టావక్రుం డనుమునికుమారుచరిత్రము.

వ. దేవా, వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు నారాయణస్వరూప
నిరూపణప్రకారంబు విని యజాతశత్రుండు సంజాతప్రీతుండై పితామహుతోఁ
గన్యాదానంబునకు వరుం డెట్టివాఁడు గావలయు ననుటయు నక్కురువంశ
వరుం డీవిషయంబున నొక్కయితిహాసంబు గలదు విను మని యమ్మానవపతి
యాననం బాలోకించి. 2

సీ. అనఘ యష్టావక్రుఁ డనుబ్రహ్మచారిసత్తముఁడు వదాన్యుఁ డన్తాపసోత్త
మునికూఁతు సుప్రభ యనుకన్యఁ బెండ్లిగాఁ గోరి యాతని నడుగుటయు నతఁడు
నీవు యోగ్యుండవు నీ కిత్తు నాపుత్త్రి నంతకు నుత్తర మరిగి రమ్మ
నావుడు సంయమినందనుం డెందుల కరుగుదు నేపని యాచరింతుఁ
తే. బనుపు మనుడు వదాన్యుండు ధనదుపురము
గడచి హిమగిరి కరుగుము మృడునిగుఱిచి
గిరిజ దప మొనరించె నగ్గిరితటమునఁ
దత్ప్రదేశంబు పుణ్యంబు దానియందు 3

క. ఆడుచుఁ బాడుచు గణములు, గూడి చరింపంగ గిరిజకుం బ్రియముగఁ దా
వేడుక నమ్మృడుఁ డెప్పుడుఁ, గ్రీడించుచు నుండు మునులు గీర్తింపంగన్. 4

ఆ. అది పవిత్రదేశ మచ్చటు సుఁచుచుఁ, గడచి చనఁగ నీవికాననంబు
గాన వచ్చు నందుఁ గట్టిప్రాయమునది, పుణ్యమూర్తి యమలబుద్ధి యోర్తు. 5

క. వసియించు నమ్ముదితఁ బ్రియ, మన లారఁగఁ గాంచి వచ్చునప్పుడ ప్రమదం
బెసఁగంగఁ బెండ్లి సేసెద, నసదృశరూపగుణవర్తనాన్వయవిద్యా. 6
సీ. అనిన నష్టావక్రుఁ డట్ల కా కని చని బాహుదాతిరభూభాగవర్తి
యై రాత్రి గడపి ధనాధీశుప్రోలికి నరుగంగ నతఁ డమ్మహాత్మురాక
విని యెదురేతెంచి వినయంబుతోడఁదోడ్కొనిపోయి మహితపూజన మొనర్చి
యూర్వశి రంభ తిలోత్తమ మొద లగు నప్సరోవనితలయాటపాట
తే. లాదిగాఁ గలవివిధవినోదకృతుల, ననుదినంబు నారాధింప నందు నిల్చె
నమ్మునీంద్రుం డందు దగులు లే కభిమతప్రవర్తనంబుల నొక్కసంవత్సరంబు 7
వ. పదంపడి ధనదుండు నీ కేమి సేయవలయుం జేసెదం జెప్పు మనిన నతండును
సర్వంబును సంపన్నంబ నీవు నిత్యసంపద నున్నతుండ వై యుండు మే నొక్క
మునిపతి సెప్పినపనికై పోయెద నీతోడి వేడుక నిల్చితి నింతియ కాని నా
కభ్యర్థనీయం బొండు లే దని పల్కి యట వోయి. 8
సీ. హిమశైలతట మెక్కి యీశ్వరక్రీడనస్థలిఁ గాంచి మ్రొక్కి ప్రదక్షిణముగఁ
జని యట యరుగంగ మునివరుచెప్పిన [1]కడిమిలేమ్రాఁకులయడవి దోఁచె
దానిఁ బ్రవేశింపఁ గా నందు మణిహేమ మయచిత్రరమ్యహర్మ్యము లనేక
ములు గాన వచ్చె నుజ్జ్వలసమున్నతరమ్య హర్మ్యంబు వానిలో నధికవిభవ
తే. సార మై యున్నఁ జూచి తద్ద్వారభూమిఁ, జేరి లోనికిఁ దనపేరు సెప్పి పుచ్చఁ
గన్యకలు పఱతెంచిరి కాంతిరూపవిలసనము లొప్పఁ గొందఱు వినయ మెసఁగ
వ. పఱతెంచి పరమాదరంబునం దోడ్కొని పోవునప్పు డప్పొలంతులయొప్పు
నూడ్కొలకుం జిత్తంబునకు వేడ్కలు సేయం జాలినను లోలత్వరాహిత్యంబున
నత్యుదాత్తుం డగుచుం జని యభ్యంతరమందిరంబున వివిధరత్నరశ్మివిరాజితం
బైన పర్యంకంబున నార్యమూర్తియు ధవళవసనాంగరాగయు రుచిరాభరణ
భూషితయుఁ బ్రౌఢవయస్కయు నగునొక్కవనితం గని మే లయ్యెడు మనుచు
నిలిచిన నయ్యిందువదన యిందు రం డని పలుకుచుం బ్రత్యుత్థానంబు సేసి. 10
క. అమ్మునివరు నాపర్యం, కమ్ముపయిం బ్రీతి నునిచి గారవమునఁ బా
ద్యమ్మును నర్ఘ్యము శ్రుతివిహితమ్మైనవిధమున నిచ్చి [2]తత్పార్శ్వమునన్ 11
వ. వే ఱొక్కసెజ్జం గూర్చుండె నమ్ముని గలయం గనుంగొని యక్కన్నియల
విభ్రమవికారంబులు దనలోచనంబులకు గోచరంబు లగుటకు నొల్లక యిమ్ము
దవతీజనంబు లిచ్చట నేల యనిన నక్కాంత యక్కన్యల నెల్లం బోవం బనిచి
సముచితసల్లాపంబులు సేయుచుండి రాత్రి యగుటయు. 12

ఉత్తరదిశ యష్టావక్రునిచిత్తశుద్ధిఁ బరీక్షించుట

క. నీ తయ్యె ననుచు నల్లన, యాతనిశయనమున కరిగి యతఁ డెడ యీఁ గా
నాతల్పంబున నొకదెసఁ, బ్రీతహృదయ యై శయించెఁ బృథ్వీనాథా. 13

---

1 కడపమ్రాఁకులపేరు టడవి దోఁచె. 2 తాత్పర్యమునన్.

క. పదపడి నయమున మెయిమెయిఁ, గదియించి లతాంగి చిక్కఁ గౌఁగిటఁ జేర్పం
గదలనిచిత్తము గలిగియు, మద మేమియు లేక యతఁడు మ్రానై యుండెన్.
ఆ. అట్టు లున్నఁ జూచి యత్తన్వి మఱవారు, భోగపరులు దాల్మి పొలఁతులందుఁ
గలుగు నవ్విధంబు గాక యేఁ గోరంగ, ననుభవింప కునికి యగునె నీకు 15
క. సంపదయు దివ్యభోగము, నింపారఁ బరిగ్రహింపు డే మీధన మై
పం పొనరించెద ననుఁ గా,రింపక కైకొని [1]వరింపరే యిచ్చోటన్. 16
సీ. అనిన నష్టావక్రుఁ డతిదూష్య మగుపరదారాభిగమనంబు దగదు శూద్ర
సతి యైన నధికదోషంబు బ్రాహ్మణపత్ని యగునేనిఁ బాతక మప్రమేయ
మదియును గాక నే నస్ఖలితబ్రహ్మచర్యంబునందుండి భార్యఁ గోరి
యున్నాఁడ ననుడు నీయొప్పునఁ దగిలితి వనితలు గామార్తివశతఁ బొంది
తే. వంశహాని దలంపరు వరున కలుక, రాత్మజులఁ జూడ రగ్రజు ననుజుఁ గొనరు
పురుషశతకంబుసంగమంబునను దృప్తి, సనరు దీని విచారింపు మనియె నువిద.
వ. అనిన నమ్మునివరుండు. 18
క. ఇది యేటికార్యముగ నా, మది కెక్కఁగఁ జెప్పె దిట్టిమాటలుఁ గలవే
మదవృత్తి మాను మేఁ బో,యెద నావుడు నామృగాక్షి యెలనవ్వొలయన్.
తే. కార్య మగుటయు నరిగెదు గాక పిదప, నిల్వు మంతకు ననుటయు నీవు నన్నుఁ
గదియ కుండెదవేని నిల్చెద సధర్మ,వృత్తి వగు మని వారించె నత్తపస్వి 20
వ. ఇట్లు వారించి యిది శాపంబున [2]ముదురుఁబనంబు నొందినబృందారకసుందరి
గావలయు నట్లయ్యేం గాకుండె దీని తెఱంగు నా కెఱుంగఁ జాలిం బడ నేల
యని యాత్మ నూహించి యూర కుండె నంతఁ బ్రభాతం బైనం గాలోచి
తకృత్యంబులు దీర్పు మని పలికి యప్పొలంతి యుత్తమస్నానీయద్రవ్యంబులు
దెచ్చి యమ్మునియనుజ్ఞ వడసి మృదుకరతలంబుల మేను దోడసి కృతస్నానుం
జేసి యతండు సంధ్యావందనాగ్నికార్యంబు లాచరించిన నమృతోపమానం
బు లగునన్నపానంబుల నతనిం దృప్తునిం గావించి యుచితసంభాషణంబులం
బ్రొద్దుపుచ్చి నిశాసమయం బగుటయు శయనంబునకుఁ బిలిచిన నాసుశ్లోకుండు
రాకున్న నేనుం గన్యక నస్ఖలితబ్రహ్మచర్యంబునన చూవె పరిణతవయస్క
నయితి స్వతంత్ర నై యుండుదుం బాణిగ్రహణమహోత్సవం బనుభవింపు
మని పలికిన నమ్మహాత్ముం డి ట్లనియె. 21
తే. బాల్యమునఁ దండ్రి యౌవనప్రాప్తి మగఁడు
వార్ధకంబునఁ దనయుఁడు వావనయన
నరసి నడపన కాం కెందు నంగనలకు
వలసినట్టులు సేయఁగా వచ్చునెట్లు. 22

---

1 వసింపరే 2 ముదుకుఁదనంబు.

వ. కావున నీవు నన్నిచ్చనం బరిగ్రహించుట పాడిగా దనుసమయంబునం జూడఁ
జూడ నచ్చేడియ సుభగయౌవనసుందరాంగియు మనోహరవిలాసభంగియు
నయ్యె నైనను దానియందుఁ దగులనిచిత్తంబుతో నత్తపోధనకుమారుండు.

క. ఈయనృతవర్తనము లే,లా యున్ననిజంబు నీతలంపును నిన్నుం
దోయజలోచన చెప్పుము, పోయెదఁ బనులు గల వనిచి పుచ్చుము నన్నున్.

సీ. అనవుడుఁ బ్రీత యై యనఘ నిన్నారయుతలఁపునఁ జూవె వదాన్యుఁ డిందుఁ
బుత్తెంచె నేను నీయుత్తరదిశఁ జుమ్ము నీనిష్ఠఁ గాంచితి దీన నతఁడు
నిను మెచ్చు నాదెసమనమునఁ బ్రియమొందుమరుగుమునుప్రభాపరిణయమున
కనిన నద్దేవికి వినతుఁడై వీడ్కొని యరిగి యమ్మునిపతి యాత్మఁ గనియుఁ

తే. దన్ను నడుగంగ సకలవృత్తంబుఁ జెప్పి
యతనిపుత్త్రికఁ బెండ్లి యై యతులధర్మ
భోగగౌరవకీర్తులఁ బొంది జగతి
నతిశయిల్లె నష్టావక్రుఁ డధిపముఖ్య. 25

వ. అని యష్టావక్రదిశాసంవాదంబు సెప్పిన విని యప్పాండవాగ్రజుండు మును
లవలన శూద్రజాతిభామలయందుఁ బ్రభవించినవారికి బ్రహ్మర్షిత్వంబు గల్గుట
యదియెట్లొకో యని వితర్కించుచు నత్తెఱంగు నాకెఱింగింపవే యని యనిమి
షనదీనందను నడుగుటయు నక్కురుపతికిఁ గురుపితామహుం డిట్లనియె. 26

సీ. నాలుగుజాతులనాతులు విప్రున కాంధ్రుఁగాఁ గైకొన నగు నృపునకుఁ
దనకులంబున నట తక్కువకులములు రెంటను బరిణయశ్రీ [1]నహింపఁ
జనువైశ్యునకు నాత్మజాతి శూద్రాన్వయంబునఁ బెండ్లిగాఁ దగు భూపవర్య
శూద్రున కర్హంబు శూద్రకన్యకఁ బెండ్లి యగుటయు నిది వివాహప్రకార

ఆ. కథితధర్మ మిట్టిగతిఁ దప్పి ప్రతిలోమ, సరణి యైనఁ గల్గు సంకరంబు
తల్లి [2]యెట్టికులము దానికులంబ యౌ, సన్నుతానులోమసంభవునకు. 27

వ. ఇది సకలజనసామాన్యం బయినతెఱంగు విశేషించి మునిసత్తములయుత్తమత
పోజ్ఞానవిద్యాప్రభావంబులం జేసి తదీయబీజసంజాతులు యోని యెద్ది యైనను
బ్రాహ్మణుల యగుదురు మహాక్షత్త్రియులు ననులోమవృత్తి నాత్మప్రభావంబు
ల నిజబీజసంజనితులకుఁ దమకులంబ కలిగింపం జాలుదురు నీవు వియోనిజాతు
లని శంకించి యడిగితివి వారల యేల [3]పశుయోనిజాతులు నయోనిజాతులును
లోనుగా సద్ద్విజులును రాజవరులు నగుట గన్నది గాదె కావున మునివరుల
నృపవరులవలనం గలిగినజన్మంబు లెల్లను బీజప్రధానంబులై యతిశయిల్లు వి
నుము వసిష్ఠుండు ఋశ్యశృంగుండు నగస్త్యుండు సత్యవత్యుద్భవుం డగుకృష్ణద్వై
పాయనుండు మందపాలనందనులు మఱియు ద్రోణకృపాదులుం బ్రభవించిన
భంగులు విందుకాదె వారలెట్టెట్టివారయి రెఱుంగవే యివ్విషయంబున మను

1 సరింపఁ 2 కేదికులము 3 యోనిజాతులు

వాక్యంబు గల దాకర్ణింపుము.
క. మునిజనుల నదుల సిద్ధుల, జననంబులు బుద్ధివృత్తిఁ జర్చింపఁగ నె
వ్వనికిఁ వశంబుగా వవి, తనతనయైనట్ల యై యుదాత్తతఁ బొందున్.
వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు. 3
ఆ. అనఘ దానపాత్ర మగుట విప్రుఁడు లింగి, యైననో యలింగుఁ డై చరించు
టనొ యెఱుంగఁ జెప్పు మనవుడు గాంగేయుఁ,డిట్టు లనియె నమ్మహీశ్వరునకు.
భీష్ముఁడు ధర్మరాజునకు దానపాత్రభూతులతెఱం గెఱింగించుట
క. విను సద్ద్విజుండు నిజవ,ర్తనమునఁ జరియించు చున్న దానార్హత్వం
బున [1]వెలుఁగు లింగి యైనను, మనుజేంద్ర యలింగవృత్తి మహితుం డేనిన్
వ. అనుటయుఁ బాండవాగ్రజుండు. 33
తే. శ్రద్ధ సాలంగఁ గల్గినజనము లిచ్చు,భూరిదానముల్ దురితంబుఁ బొంద నేర
వేమొడల నని తలఁచెద నేను బుద్ధి, ననుడు నాతని కతఁ డిట్టు లను నృపాల.34
క. నరవర దుర్దాంతు లయినఁ, బరిపూతులు శ్రద్ధ గల్గుభవ్యులుఁ దా రా
దర మొప్ప నిచ్చుదానము, దురితహరము కాక కీడు దొడరు నె యెందున్. 35
సీ. అనుడు ధర్మాత్మజుఁ డతనితో దైవకార్యమునప్డు విప్రుని నతిపరీక్షి
తునిఁ జేయ వలయునే యనఘ పైతృకమువిధంబున నన్న నాతండు నీవు
దలఁచినయట్టిద తగవు నావుడు నానృపాలుం డపూర్వసంబంధిసూరి
యాజితపోనిత్యులందు సత్పాత్రము లెవ్వార లనుటయు నింతవట్టు
తే. వారు సత్పాత్రముల వంశవర్య ధర్మ
భాషణము కాని తత్క్రియాపరత లేని
యట్టివానికి నరుఁడు హేమాదు లిచ్చి
ఘోరయుఁ బదియేండ్లు నరకానుభూతి ననియె. 36
వ. అని భీష్ముండు వెండియు. 37
క. [2]ధరణియుఁ గాశ్యపవైశ్యా, నరమార్కండేయు లోలిన జగద్ధితవా
క్పరు లై రొక్కెడ వారొక,మరి గోష్ఠీనిరతి నుండి మనుజాధీశా. 38
వ. అవ్వాక్యంబు లాకర్ణింపుము 39
క. ఘనతర మగుశ్రీగౌరవ,మున మునిఁగినఁ బాప మఖిలమును రూపుసెడుం
బెనుపునయగ్గలికఁ బొగడు, గనినపయోరాశిఁ బడ్డగడ్డయుఁబోలెన్. 40
తే. సత్కులంబునఁ బుట్టుట సకలవేద
ములుఁ బురాణంబులును శాస్త్రములును జదువు
టయును సద్గతిఁ జేయఁ బ్రౌఢములు గావు
శీలసామగ్రి లేని దుశ్చేష్టితునకు. 41
క. పలుసదువులు సదివి పండితమాని యై, తనదువిద్య నొరుల ఘనయశంబుఁ

1 వెలయు. 2 ధరణిం గాశ్యప.

గుడిచి సజ్జ యున్న [illegible] జనని [illegible]
తే. [1]స్త్రీలఁ గుష్ఠి దేవాలకుల [illegible], [illegible]యము [illegible] శిష్టు రాజ
యాజ్ఞికులను [illegible] గాయకుల [illegible], [illegible] యు విడువవలయు.
ఆ. వట్టికిచ్చి [illegible] వాఁడు [illegible] యుఁ, బ్రాణివిక్రయమున బ్రదుకువాఁడు
[illegible] నపిత్ర్యములకుఁ దగిన [illegible] లేనివార [illegible] కన్య. 57
వ. అనిన విని [illegible] శ్రాద్ధంబులకు దానంబులకు
నాస్త[illegible]ంబు లెవ్వ[illegible] యనియడుగుటయు నతం[illegible] ట్లనియె.

[illegible]

సీ. భోజనార్థులఁ దుష్టిఁ బొందించువాఁడును [illegible] వారు [illegible] చేతఁ
జే[illegible] ధనము వాంఛించువతండు [illegible]తంబున విద్యా[illegible]సంబు సేయఁ
[illegible] యర్థించువాఁ[illegible] సంక్లిష్టదారపుత్రు
[illegible] మహావ్యాధి[illegible] నాసనేయు
తే. [illegible] విప్రవరులఁ [illegible], [illegible] బ్రదుకు [illegible] నేని [illegible]
యోఁడు [illegible]పిత్ర్యములకు [illegible], [illegible] గుదురు [illegible] వేంద్ర.
వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 60
సీ. [illegible] నాయుఁ [2]జలిం[illegible] [illegible] గుణజనములు
[illegible] దీ[illegible] యవిద్య [illegible] ద్వి[illegible]
యము సంధిభేదన [illegible] జీవన [illegible] [3]వానదారు
[illegible] విధ్వంసనము [illegible]
తే. దాఁచిన [illegible] వంచనఁ [illegible]
[illegible] భృత్యులకు [illegible]
మాచరించిన [illegible] చుట [illegible]
నిరియు హీనులుగఁ [illegible] కన్య. 61
సీ. విమతిన్న కేశముల్ వి[illegible]ంచుట శవములు చేసి [illegible] విప్ర
[illegible] గోగణమును వలిసి పోవుట యుపాధ్యాయు సభ [illegible] భృత్యు
[illegible] మార్గముఁ గ్రంపవడిచి [illegible] చుట [illegible] యు[illegible]
నేరమి లేకయు [illegible] యజ్ఞంబు [illegible] బ్రజ[illegible] కలిఁ
తే. యాచరింపనివిభుఁడును [illegible], [illegible] గోవు
మిక్కిలిఁ గుట్టి [illegible] ఘాతి, యగు [illegible] గుణవాఁడు.
సీ. ధర్మంబు[illegible]యమున దాన[illegible] [illegible] దోఁచఁగఁ
జేత[illegible] జేసిన దేవ[illegible] హింసనంబును [illegible]ము
శుశ్రూషయును గల్గి శ్రుతము సంపాదించి యుక్త[illegible]హకుఁ డైన మనుజ

1 [illegible] రాజ. 2 [illegible] యు. 3 [illegible].

దూలఁపుచ్చునట్టి దుష్టాత్మకుని బ్రహ్మహత్య వొందు సందియంబు లేదు. 42

తే. వాజిమేధముల్ వేయొక్కనలఁ బెట్టి, యలఘుసత్యంబు దక్కటివలనియందు
నిల్పితులఁ[1]దూఁపఁగా సత్యనిష్ఠలోని,యర్ధమున కెత్తు వచ్చె నయ్యధ్వరములు.

వ. అని యిట్లు వర్తిల్లునాలుగువాక్యంబులుం జెప్పి. 44

తే. బ్రహ్మచర్యంబుకంటెను బరము మద్య
మాంసములు రెండు నుడుగుట మనుజనాథ
లోకయాత్ర వాటించు [2]చలోలుపతయు
శమముఁ గల్గి వర్తించుట శౌచవిధము. 45

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు ధర్మంబు నర్థంబును గామంబును నాచరించుకా
లంబు లెఱింగింపవే యనుటయు నాపగేయుం డతని కిట్లనియె. 46

తే. రేపకడయును బగలును మాపు వరుస, నర్థధర్మకామంబుల నాచరింప
వలయు వానియం దాసక్తి వలదు సక్తుఁ, డయ్యెనేనియు మేలు ధర్మాభిరతిని.

వ. అని మఱియును. 48

క. విను గురుపూజనవిప్రా,ర్చనము లధికపుణ్యములు ధరావల్లభ వి
ప్రుని నిందించుటయును న,గ్నని వేదము విడుచుటయును గిల్బిషతమముల్.49

సీ. అనుటయు ధర్మనందనుఁడు దానంబుల కెవ్వరు పాత్రంబు లేర్పరింపు
మనిన నద్ధర్ముఁలు నక్రోధనులు సత్యరతులు దాంతులును ధీరత్వయుతులు
నిజకర్మనిరతులు విజితేంద్రియులు సర్వభూతహితులు నలుబ్ధులును శుచులు
దానపాత్రములు వేదంబు సాంగంబుగాఁ జదివి షట్కర్మనిష్ఠలఁ దొడంగి

తే. తత్త్వవిదులైనబ్రాహ్మణోత్తములకీఁగి, విను సహస్రగుణం బగు విశ్రుతశ్రు
తంబుఁ బ్రజ్ఞయు శీలవృత్తములుఁ గలుగు, వారి కిచ్చుట వంశవిస్తారకంబు.50

వ. అని నిర్దేశించి భీష్ముండు వెండియు. 51

ఆ. యోగ్యుఁడైనవిప్రుఁడొకరుండు సంతృప్తిఁ, బొంద నధికతృప్తిఁ బొందు దేవ
వితతి మునిసమూహపితృసమాజములు న,ట్లగుట వెదకి తెచ్చునది విశిష్టు. 52

వ. అనిన విని కౌంతేయాగ్రజుం డతనితో దేవపితృమనుష్యపూజలకాలంబు లెఱిం
గింపవే యనుటయు నతండు. 53

క. నృపవర పూర్వాహ్ణంబును, నపరాహ్ణము దేవపితృసమారాధనవి
ధ్యుపదిష్టకాలములు మ,ధ్యపుసమయము మానుషార్చనార్హం బరయన్ 54

వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 55

సీ. నరనాథ కాలహీనంబును నశుచిసంస్పృష్టంబుఁ బరిభుక్తశేషమును న
మంత్రకంబును వీతతంత్రంబుఁ గీటకేశప్రదుష్టంబు రాక్షసులు గొంద్రు
మాననీయద్రవ్యమేనియు సురపితృక్రియల దురాత్మకు లయినవారు

1 దూన్పఁగా 2 చలోలుపత్వ, శమముఁ

గుడిచిన నట్లు యక్కుడుపులఁ జొనుపక నుత్తుని జడుని నున్మత్తుఁ బతితుఁ
తే. [1]గ్లీబుఁ గుష్ఠి దేవలకుఁ జికిత్సకునిని, వీతనియము నపస్మారి శ్విత్రి రాజ
యక్ష్మయుతుని న ర్తకుని గాయకుని సోమ, విక్రయుని వేదవిక్రయువిడువవలయు.
ఆ. వడ్డికిచ్చి కుడుచు వాఁడు ననగ్నియుఁ, బ్రాణివిక్రయమున బ్రదుకునతఁడు
దైవపిత్ర్యములకుఁ దగరు సంధ్యోపాసనములు లేనివారు నరవరేణ్య. 57
వ. అనిన విని ధర్మనందనుండుశంతనునందనునితో దైవపిత్ర్యంబులగుదానంబులకు
ను త్తమపాత్రంబు లెవ్వరెఱింగింపవే యనియడుగుటయు నతం డతని కిట్లనియె.

దైవపిత్ర్యంబు లగు దానంబులకుఁ బాత్రభూతుల నిరూపించుట

సీ. భోజనార్థులఁ దుష్టిఁ బొందించునతఁడును దెసవాటువలనఁ దస్కరులచేతఁ
జెట్టొంది ధనము వాంఛించునతండు వ్రతంబున కుద్యాపనంబు సేయఁ
దలఁచి యర్థించునతండును గురుఁ దల్లిదండ్రుల సంక్లిష్టదారపుత్రు
లనుబ్రోవఁ బడునతండును మహావ్యాధినిరాసంబు సేయంగ నాససేయు
తే. నతఁడు నిష్పాపుఁ డైనధరామరుండు, నెపుడు భిక్షయ బ్రదు కగునేని నట్టి
యతఁడు దైవపిత్ర్యములకు నతిశయంబు, గల్గుపాత్రంబులగుదురుకౌరవేంద్ర.
వ. అని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 60
సీ. సత్రంబు సాలయుఁ [2]జలిపందిరియు రచ్చకొట్టము వ్రచ్చుట గుణిజనముల
నిందించు టాగమనింద దదీయవిక్రయవిధి దద్విలేఖనము గొండి
యము సంధిభేదన మన్యకర్మోపజీవన మకృతజ్ఞత [3]వాసదార
వృత్తిమంత్రసుశాస్త్రవిధ్వంసనము మనలోల ననాథను బాల వృద్ధఁ
తే. దాపసిని భీతి వంచనఁ దలరఁ జేయు
టతిథిపుత్రభృత్యులకు నాహారకలన
మాచరింపక కుడుచుట యార్యకోటి
నిరయహేతువులుగఁ జెప్పు నృపవరేణ్య. 61
సీ. విమతశస్త్ర కేశముల్ విక్రయించుట శస్త్రములచేత కన్యాజనులను విప్ర
తతిని గోగణమును దఱిసి పోవుట యుపాధ్యాయు నభ క్తికుం డైనభృత్యు
విడువుమార్గముఁ గ్రంపనడిచి కొయ్యలుప్రాఁతి చెఱుచుట నరకంబు సేయునంత్రు
నేరమి లేకయు నెప మిడి యర్థంబు గొనురాజుఁ బ్రజరక్ష వినికి గలిగి
తే. యాచరింపనివిభుఁడును నప్పనంబు, పలుకుబడి దప్పి కొనియెడుపతియు గోవు
ముక్కుఁ గుట్టెడువాఁడుఁ దిన్నమ్మ ఘాతి, యగునతండు నధోగతి కరుగువారు.
సీ. ధర్మంబుభయమునదారిద్ర్యసంబాధమున రోగమును బాపములుఁ దొలఁగఁ
జేతకు నైనఁ జేసిన దేవకార్యార్థిపశుహింసనంబును బరిమితంపు
శుశ్రూషయును గల్గి శ్రుతము సంపాదించి యప్రతిగ్రాహకుఁ డైన మద్య

1 గుష్ఠుఁ గ్లీబుని దేవలకునిఁ జికిత్సకుని నపస్మారి ఖలుఁ గృతఘ్నునిని రాజ. 2 జలివిందిర యు. 3 పారదార.

మాంసపరస్త్రీసమాగమవైముఖ్యమున నాశ్రమస్థులఁ దనకులంబు
తే. వారి భరియించినను హేమవస్త్రమంది
రాన్నపానంబు లోనఁగిన నాశ్రయంబు
దీనులకు నిచ్చినను హింస మానినను స
మంచితస్వర్గలక్ష్మి సిద్ధించు నంద్రు 63
సీ. రచ్చకొట్టంబు నారామంబుఁ గూపంబుఁ బ్రపయుఁ గావించుట భయభరార్త
కోటి గాచుట కన్య గోవు వాహనము దాసుని దాసి నిచ్చుట దనకుఁ గీడు
సేసిన సైఁచుట చెలులఁ జుట్టంబులఁ బ్రోచుట పెక్కండ్ర [1]పొందెఁ గార్య
మునఁ బరాక్రమమున ధనమునఁ దా నల జడిపాటు దుష్కర్మసరణిఁ బొరయు
ఆ. కునికి నాకలోకమునకు నిచ్చెన లగు, నెక్కులమునఁ [2]బుట్టిరేని బహుసు
తుండు నతికృపాన్వితుఁడు వేయునెలలపై, బ్రతికినతఁడుఁ గంద్రు త్రిదశపదము.
వ. అని నిర్దేశించి. 65
ఆ నరకవాసకారణము నెఱింగించితిఁ, బుణ్యలోకహేతుభూతములును
దేటపడఁగఁ జెప్పితిని గురుసంతతి, శ్రేష్ఠ యింక నేమి సెప్పవలయు. 66
వ. అడుగు మనినం గాంగేయపూర్వజుండు శాంతనవుతో బ్రహ్మహత్యాసమంబు
లని కొందఱు గొన్నికర్మంబు లుగ్గడింతురు హింస లేకయు నట్లయ్యెడునవి
యెయ్యవి వాని నేర్పడ నెఱింగింపవే యనుటయు నతం డతని కిట్లనియె. 67
సీ. దివ్యబోధాఢ్య వేదవ్యాసమునినాథు నడిగితి నొక్కనాఁ డధికభక్తి
నిట్లని యాసంయమీంద్రుండు గృప నాకు నెఱిఁగించె ననఘ నా యెఱిఁగినట్టి
విధము నెఱింగింతు వినుము విప్రునిఁ గృశు నామంత్రితునిఁ జేసి యతఁడు గుడువ
వచ్చినఁ బెట్టమి వరకులంబును సారవిద్యయుఁ గలవిప్రువృత్తి గొనుట
తే. నీరు ద్రావంగ గోవు లేతేర విఘ్న, మాచరించుట బధిరపంగ్వంధధనము
లపహరించుట వేదశాస్త్రాదినింద, బ్రహ్మహత్య లెట్టట్టుల పౌరవేంద్ర. 68
తే. అలుకఁ బురి నూర వనమున నగ్ని యిడుట, పాపశీలతమై బొంకి బ్రాహ్మణునకు
నధికతర మగుశోకంబు నావహించు, టంచితాచార బ్రహ్మహత్యాసమములు.
తే. రూపగుణశీలముల ననురూపుఁ డైన, వరున కీక కన్నియఁ దనవలసినట్లు
తగనివానికి నిచ్చుట ధర్మదేవ, తాతనూభవ బ్రహ్మహత్యాసమంబు 70

— భీష్ముఁడు ధర్మరాజునకుఁ బుణ్యతీర్థవిశేషంబుల నెఱింగించుట —

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు గంగాపుత్రుతోఁ బుణ్యతీర్థవిశేషంబులు వినవలతుం
జెప్పవే యనుటయు నమ్మహీపతికి నమ్మహాత్ముం డిట్లనియెఁ దొల్లి గౌతముం
డడుగ నంగిరసుండు దీర్థంబులు గొన్నింటిప్రకారంబు సెప్పె నప్పరిపాటి
సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 71
సీ. సప్తదినంబులు చంద్రభాగను వితస్తను నూర్మిమాలినిఁ దగ వసించి

1 బాగడు కార్య. 2 బుట్టెనేని

యాహారవిరహితుం డై యుండ మునిసమానుం డగుఁ గాశ్మీరమండలమున
నదులు గొన్ని మహావనము సొచ్చి పాఱు దివంబు సిద్ధించుఁ దదంబుసేవఁ
బుష్కరమ్ముఁ బ్రభాసమును నైమిశము నింద్రమార్గంబు దేవికాస్వర్గబిందు
తే. లును సమవగాహనంబున జనుల నప్స, రస్సమేతవిమానవర్తనులఁ జేయు
నవనినాథ హిరణ్యబిందువుఁ గుశేశ, యంబు నెల్లపాపంబులనపనయించు. 72

వ. గంధమాదనసంగతం బైనయింద్రతోయయుం గురంగదేశగత యగుకరతోయ
యుం ద్రిరాత్రోపవాసోపేతస్నాతకులకు నశ్వమేధఫలంబు గలుగంజేయు. 73

తే. కనఖలమున గంగాద్వారమునను నీల, భూధరమునఁ గుశావర్తమునను బిల్వ
కమున సుస్నాతుఁ డై పాతకములుదొఱఁగి,నాకలోకవిహారంబునరుఁడుపొందు.

క. భాగీరథి యెచట నుస, గ్భాగమునను శివునినెలవుప్రాంతమునఁ జనుఁ
ధీగణ్య [1]యచట నెలకు న, మాగతు లగుసురులఁ గం డ్రనాహారవిధిన్. 75

సీ. ఆహార ముడిగి [2]మహాశ్రమంబున నగ్నిహోత్రి యై యొకమాస ముండి నరుఁడు
సకలసిద్ధులు మహైశ్వర్యంబుగాఁ గను జననాథ భృగుతుంగ మనుమహాహ్ర
దమ్మున వాసరత్రయ ముపవాసి యై బ్రహ్మవధంబుపాపంబుఁ దొఱఁగు
వినుము కన్యాకూపమున నాగ్నిహోత్రత నున్నఁ గీర్తితుఁ డగు నుభయలోక
తే. ములను సుందరికాహ్రదంబునను దగఁగ
సకృదుపస్పర్శనము చేసి చారుమూర్తి
యై జనించు వైమానిక మనఁగఁ బరఁగు
భవ్యతీర్థంబు సేవించి పడయు దివము

తే. కృత్తికాంగారసంసేవ గిల్బిషములఁ
బాపి నాకంబుఁ జేర్చు విపాశఁ ద్రిదివ
సములు గాలికాశ్రయ బ్రహ్మచర్యనియతి
తోడ సేవింప జన్మంబు దొఱఁగు నరుఁడు 77

క. స్నానముఁ బితృతర్పణమును, మానితగుణ కృత్తికాశ్రమంబున నియతిఁ
మానవులు సేసి శివుకొలు, వానందాత్మకతఁ గాంతు రండ్రు మునీంద్రుల్. 78

తే. ద్రోణశర్మపదంబున రూఢ మైన, తీర్థమును శరస్తంబంబు దేవదారు
వనముఁ దమ్ము సేవించిన మనుజు నెట్టి, వాని నైనను నప్సరోవరునిఁ జేయు.

తే. చిత్రకూటజనస్థానసేవనములు
రాజలక్ష్మి నొసఁగు పీతభోజనత్వ
సుహితవృత్తుఁ డై శ్యామాశ్రమమున నొక్క
పక్ష మున్న [3]నంతర్ధ్యాన ఫలము గలుగు. 80

క. విమలమతిం గౌశికవా, లమున ననాహారమౌన లంపటుఁ డై యు

1 యట నెలకు నరు, లాగ. 2 బింబాశ్రమంబున. 3 నంతర్ధాన పదము.

న్న మనుజుఁ డిరువదియొక్కదినములం బరయఁగతిసాధనశ్రీ నొందున్. 81

సీ. పేర్చుమతంగవాపిక నేకరాత్రంబు నిలిచి సిద్ధుం డగు నెల వసించి
నైమిశంబునఁ బొందు నరవర పురుషమేధఫలంబు వట్టివిధంబ యుత్ప
లావనంబునఁ జేయఁ గా విను మశ్వమేధంబుఫలంబునర్ధంబుఁ బడయు
నరుఁడు గంగాయమునాసంగమమ్మునఁ గాలాంజనం బను శైలమునను

తే. నియతి నాచరితస్నానుఁ డయి విముక్తి, తెరువు గాంచు వైవస్వతతీర్థసేవఁ
దీర్థభూతత్వ మొందు విధేయచిత్త, వృత్తిఁ గౌరవవంశపవిత్రచరిత 82

ఆ. విను ప్రయాగమునకుఁ జనుదెంచు గోటిత్ర, యంబు దశసహస్రకంబుఁ దీర్థ
ములు నరేంద్ర దర్శముచ నందు నెల్లనాళ్లు,లున్ననరుఁడు,ముక్తి కొడయఁడండ్రు.

క. విను గంగను బ్రహ్మసరం, బనుతీర్థమునందు నెల నిరాహారతమై
నునికిని మర్త్యుం డమృతాం, శునిలోకంబున మహాయశుం డై యుండున్.84

సీ. అనఘ యష్టావక్రమును [1]గలవింకము దేవహ్రదము బ్రహ్మాభావ మొసఁగు
నాచరితస్నానుఁ డగుమర్త్యునకు నుర్వశీకృత్తికాయోగసిద్ధకీర్తి
యైనలౌహిత్యంబునందు సుస్నాతుఁ డై పుండరీకాధ్వరమున ఫలంబుఁ
బొందు రామహ్రదంబున నిరాహారుఁ డై పండ్రెండు దినములు భరితనియతి

తే నున్నసకలకల్మషములు నుజ్జగించి, నరుఁడు నిర్భోజనత నెలనాళ్లు దా మ
హాహ్రదావాసి యై జమదగ్ని గన్న, పుణ్యలోకంబుఁ గనుమునిగణ్యుఁ డగుచు.

క. విను వింధ్యంబున నొకనెల, తనుతాపము నోర్చి చేయుతపమున జనరం
జన సర్వప్రాయశ్చి, త్తనిరూఢిం బొంది నరుఁడు ధర్మజ్ఞుఁ డగున్. 86

సీ నర్మద నాడి భూనాథనందనుఁ డగు జంబుమార్గంబున సంయతాత్ముఁ
డై మాసములు మూఁడు నట యొక్కనాఁడును నిలిచిన సర్వసిద్ధులనుబొందుఁ
గోకాముఖము నీరఁ గ్రుంకి తండులికాశ్రమమునకుఁ జని వల్కలము ధరించి
శాకభోజనుఁ డయి శాంతిమై నున్న నన్నెలవున నున్నకన్నెలు పదుండ్ర

తే. కధిపుఁ డై యజరామరుం డయి సుఖించుఁ
గుల్యయందుఁ ద్రిరాత్రమ్ము గుడుపు దక్కి
శౌచి యై యఘమర్షణజపము నేసి
యశ్వమేధఫలముఁ బొందు ననఘ నరుఁడు 87

వ ఆర్ష్టిసేనాశ్రమంబున నుజ్జానకస్నాతుండై మర్త్యుం డఖిలపాపంబులందొఱంగుఁ
బిండారకంబున [2]నేకరాత్రంబు నిలిచి యగ్నిష్టోమఫలంబుం బడయు ధర్మార
ణ్యంబున బ్రహ్మసరస్సు సేవించి పౌండరీకఫలప్రాప్తిఁ గాంచు. 88

చ జనకుఁడు గౌరికిఁ వినుము శంకరుమామ హిమాద్రి సర్వర

1 గపాలంబును 2 (ద్రిరాత్రంబు

త్మనికరవిశ్వపుణ్యాభవనంబు ప్రశాంతత నందు నిల్చి స
న్మునిగణసేవనంబుఁ దపముం గడపంగ నరుండు సిద్ధుఁ డై
వినుతికి నెక్కఁ బొందు నరవిందభవాంతికవాససంపదన్. 89

క. విను తీర్థసేవ గామం, బును గ్రోధము మదము లోభమును జేరనినె
మ్మనము గలిగి నడప వలయు, ననఘా ఫలసిద్ధి దాన నగుఁ బురుషునకున్ 90

క. దమమును దపము నహింసయు, శమమును దీర్థముల వాన శౌచాతిశయం
బమలగుణ కల్గు రిత్తజ, లములం దోఁగిన శుచిత్వలాభము గలదే 91

క. దొరకొననివానిఁ గోరక, దొరకొనినందున మమత్వతుష్టప్రాపయతం
బొరయక విగతస్పృహు లగు, పురుషులు శుచు లేల తీర్థములు వారలకున్.92

ఆ. అరయ దుర్గమములు నతివిషమంబులు, నైనతీర్థములు ధరాధినాథ
యధికభక్తియుక్తి నాత్మఁ దలంచినఁ, జాలు నరులకల్మషములు వాయు. 93

క. జనవర తీర్థవిధాశం, సన మగునీపుణ్యవాక్యచయము పవిత్రం
బనుపమము మాననీయం, బనిమిషపదవీప్రదము రహస్యము సుమ్మీ. 94

క. అనుగతుఁ డగుశిష్యునకుం, దనసుతునకుఁ జుట్టమునకు ధరణీసురము
ఖ్యనియతిపదద్విజాతుల, కును దగ నెఱిఁగించునది యకుంఠితకరుణన్. 95

క. నరవర గౌతమునకు నం,గిరసుఁడు సెప్పినది యిది యకిల్బిషబుద్ధిం
బరిపాటిఁ బరించినఁ ద, త్పరత వినిన నపుడె పాయుఁ బాపము లెల్లన్. 96

క. మునులకు జప్యం బిది స, ద్వినుతము నిత్యముఁ బరించు విమలాత్ములకుం
విను జాతిస్మరణముతోఁ, జననం బతిపుణ్యపురుషసంతతిఁ గలుగున్. 97

—అత్రిప్రముఖమహర్షులు శరతల్పగతుఁ డైనభీష్ముఁ జూడ వచ్చుట—

వ. అని చెప్పి నయ్యవసరంబునం బుణ్యవిశేషగణ్యుం డైనయగ్గాంగేయుం డట్లు గాండీవిశరంబులు శయ్యగా వీరశయనంబున నునికి నతని నీక్షింప నత్రియు వసిష్ఠుండును భృగుండును బులహుండును బులస్త్యుండును గ్రతువు నంగిరసుండును నగస్త్యుండును గణ్వుండును గౌతముండును విశ్వామిత్రుండును జమదగ్నియు మొదలయినమహామునులు శిష్యవ్రాతంబుతో నేతెంచి తపఃప్రభావస్ఫురితప్రభాపూరంబు భూనభోంతరంబున సంతతంబు లగుచుండ నిలిచి యద్దేవవ్రతునియున్న తెఱంగు గలయం గనుంగొనిరి పాండవు లాశ్చర్యభరితచిత్తు లగుచు నత్తపోధనవర్యులం బ్రస్తుతించుచుం బ్రణమిల్లి రప్పు డప్పరమసంయము లంతర్ధానంబు సేసి రక్కౌరవులు నక్కురుపితామహుండును దారును వారలమాహాత్మ్యంబు లుగ్గడించుచుఁ దద్విషయం బైనసంభాషణం బొనర్చిరి తదనంతరంబ 98

తే. తాతపాదపద్మములు మస్తకము సోఁక, వినతుఁ డై ధర్మతనయుఁడే జనపదంబు

లేనగంబు లేనదులు పుణ్యానుభావ, సమధికత్వంబు గలయవి జనవరేణ్య. 99
వ. అని యడుగుటయు. 100

ఓ భీష్ముఁడు ధర్మరాజునకు గంగాప్రభావంబు సెప్పుట ఓ

సీ. అతనికి నాతఁ డిట్లను నివ్విషయమునఁ గల దితిహాస మొకండు దాని
వివరింతు నీకుంఛవృత్తిపరుం డగు నొకవిప్రునింటికి నొక్కసిద్ధుఁ
డతిథి యై వచ్చిన నాతిథ్య మొనరించి యతనితో సల్లాప మాచరింప
నమ్మహాత్ముండు నీయడిగినయట్టుల యాసిద్ధు నడిగిన నతఁడు సెప్పె
తే. ననఘ యెవ్వానినడుముగా నరిగెఁ బావ, నాంబుపూర భాగీరథి యట్టిదేశ
భూధరాదిపదార్థముల్ పుణ్యతమము, లట్లు గాకయు గంగమహత్త్వ వినుము.
తే. త్రిపథగాసేవనమున సిద్ధించునట్టి, గతి జనములకు నియతకల్పితము లయ్యు
నధ్వరంబును బ్రహ్మచర్యంబుఁ దపము, సంపరిత్యాగమును జేయఁ జాల వనఘ.
క. మే నించుక సోఁకిన గం, గానదితోయములు జనులకల్మషకోటిం
బో నడిచి పురందరలో, కానందముఁ బొందఁ జేయు నాగమవేదీ. 103
క. మును పాపము లెన్ని యొన,ర్చినఁ బిదపను గంగ నాడఁ జీఁకటి రవి దోఁ
చిన విరియుగతి విరియున,య్యనఘుఁ డిలాతలముదొఱఁగి యమరత నొందున్.
తే. ఎన్నియేఁడులు మనుజునియెమ్ము గంగ, వారియందుండు నన్నివేల్వత్సరములు
నాకలోకమహాసుఖశ్రీకి నాతఁ, [1]డుత్తుఁ డై యుండు నిర్మలచిత్తవృత్తి. 105
సీ. అనఘ సోమము లేనియధ్వరంబును శశి లేనిరాత్రియు రవి లేనినభము
నాత్మధర్మము లేనియాశ్రమంబును బుష్పసంపద లేనిభూజమునుబోలె
హీనత నొందు గంగానది లేనిదేశంబు చాంద్రాయణశతము లైన
గంగాపయఃపానకరణంబు గావించు నిర్మలత్వముఁ జేయ నేర వగ్ని
ఆ. యందుఁ బడిభదూది యట్లగు గంగావ, గాహనమునఁ బాతకంబు లఖిల
భూతములకు దుఃఖములు వాపికొనుటకు, నేవిధములు గంగ కీడు గావు. 106
క. శరణంబు లేనిజనులకుఁ, బరమశరణ మండ్రు మునులు భాగీరథి ని
ర్జరులకు నమృతములట్టుల, నరులకు గంగాజలం బనఁగ నే విందున్. 107
క తలపై జాహ్నవివాలుక, యలికికొనిన ఫాలతటిఁ దదంతర్మృత్సం
కలితముఁ జేసినఁ బాపం,బులు దొలఁగు సుపర్ణుఁ గనినభుజగములక్రియన్. 108
క. గంగాతరంగశీకర, సంగత మగుమారుతమున సద్యస్సృష్ఠం
బంగీకరించు నెవ్వఁడు, భంగపఱుచు నతఁడు ఘోరపాపచయంబున్. 109
తే. ఇవుల నేడుదరంబుల నవుల నేడు
దరములను బిత్రువర్గంబు నరుఁడు గంగ
నాడి శుచిఁ జేయుఁ జూచిన యంతమాత్రఁ

1 దుష్టుఁ డై యుండు నిర్మలయుక్తచిత్త. దత్తి గయుండును నిర్మలచిత్తవృత్తి

బాసిన నాజ్ఞను కాయజసాహసికులు. 110

తే. వినిన వేడుకఁ జేసినఁ గనినఁ జేత, నంటినను దెంపుమున మునుంగుఁ గలుగు
పితృగణంబులు నెల్ల సద్గతికిఁ బుచ్చు,గంగ యెటు సేయునో యవగాహనమున.

క. విను గంగ గంగ యనుకీ, ర్తనములతో నొందునీటఁ దగ మునిఁగిన యా
జ్ఞనులు దురితములఁ బాయుదు, రని యాప్తులు సెప్ప విందు నంచితచరితా.

సీ. అనఘ నూరుకు సమస్థితిఁ జెందువాఁడు జాహ్నవిఁ జూచిన యతఁడు బహుప్రతముఁడు
సంధ్య సమానుండు నగు నింద్రుఁ డాదిగా సురలు గోరి గంగ వగలు గోర
పోది చేతులు నవన్న ముత్కృష్టగుణతాలంబున గంగఁ గాంచి రేని
రాజభయంబుఁ జోరభయంబుఁ బాపభయంబును భూతభయంబు లోను

ఆ. గాఁగఁ గలుగుభయనికాయంబు గంగాప్ర,శంసనమునఁ బాయు శంకఁ జెడ్డ
సత్పురుష్యు నగనుకయిద్దేవి దివినుండి, రా ధరింపఁడె శివుఁ స్థలమున. 113

తే. మూఁడుమార్గములఁ జని లోకములకు మూఁటి
కుజ్వలాంబుప్రతతియఁ బెంపు నొనఁగినట్టి
యనుపమూర్తి యగు దేవి నాశ్రయించు
నాఁడు కృతకృత్యుఁ డీది నిక్కమిది కృతాత్మ. 114

క. జనులకు నింద్రుఁడు స్వర్గము, కినుఁడు ద్విజులకు నోషధీశుఁడు పోలెఁ
దనువునకు జీవ మట్టి, ది యమము నదులకెల్లఁ జాహ్నవి నుమహత్త్వమునన్.

ఆ. సగరసుతపుత్త్రచయము మునీంద్రశాపమున భస్మమై యపారదురిత
కల్మషంబుఁ బొందఁగా గంగ నిజజలసేకమొసఁగి యునిచె నాకమునకు.

తే. దేవతలఁ బ్రశంసమునఁ దెలిచి గంగఁ
ద్రిపురవైరి శిరంబునఁ జెనువుగలిగినది దనదు
పూర్వ దెసను గన్సుపుత్త్రులకు ను
దాత్తగతి నిచ్చె విస్తరణి కనఘ. 117

క. విష్ణుపదమునకు విధునివలన సూర్యునివలన మేరుగిరిశిఖరమునఁ బ్రాప్త
విష్ణుపదంబు ద్రిపురవిజయిమౌళివలన, నుండి హిమనగమున నొలసె గంగ.

విను నాస్పదభాగంబున, సంబు నిర్భరత పొంగ మనుజుఁడు శరణం
బని యాశ్రయించు జాహ్నవి, సనాతనపదోపలబ్ధిసంపద నొనఁగున్. 119

అని చెప్పి సిద్ధుండు నెండియు. 120

క. నెఱిఁగినంత సెప్పితి, గాని [2]యనంతమహిమంబు గంగాగుణసం
తానంబు శతానందము,ఖానన మహాప్రవరకీర్తన మనఘచరిత్రా. 121

మేరువుసంబులును వారిధి,వారికణంబులును నెన్నవచ్చు నగు గంగా
స్నానగుణంబులు సంగుసం,ఖ్యాహార్థంబులుగఁ జేత యశోవివేకా. 122

1 వారలు. 2 యామహిమంబుమహిమ.

వ. అని పలికి యిట్లనియె. 123

ఆ. వేడ్క నీకు నేను వివరించినట్టి యీ, జాహ్నవీగుణములు సంతతంబు
మనసు వాక్కుఁ దనువు ననఁ గలసాధనములఁ భజింపు భక్తిపూర్వకముగ.

తే. అట్టులైన గంగాప్రసాదాతిశయమువలన సిద్ధుండవై త్రిభువనములందు
నర్చనీయసంక్రీడన మవిహతముగ, సంచరించుమాహాత్మ్యంబు సంభవించు.

క. నిజధర్మనిరతుఁడై తను, భజించుసజ్జనునిచిత్తపద్మము గృపఁ దా
భజియించి గంగ యతనిం, బ్రజనితచిరసౌఖ్యుఁ జేయుఁ బావనచరితా. 126

వ. అని యిట్లు గంగాగుణంబు లమ్మహాద్విజునకు వివరించి యాసిద్ధుండు గగన
గమనంబునం జనియె నవ్విప్రోత్తముండు నియతచిత్తుండై గంగాసేవనం
బాచరించి యనన్యసులభ యగుసిద్ధిం బడసెఁ బాండవాగ్రజా నీవును గంగా
భజనంబునం బరమశుభంబు నొందుము 127

క. అని చెప్పి శాంతనవుఁ డిట్లను గంగాస్తోత్రసహితమై పరఁగినయి
వ్వినుతేతిహాసముఁ బఠించిన వినినను రుజలు వాయుఁ జెందవఘంబుల్. 128

క. అనిన విని యన్నరేంద్రుం, డనుజసహితముగఁ బ్రభూతహర్షసముత్కీ
లనకలనాసంవేశిత, మనస్కుఁడై యాతనికి నమస్కృతి సేసెన్. 129

వ. ఇట్లు పరమహర్షంబునం బ్రణతుండై ధర్మజుండు మందాకినీతనయుతో నెవ్వరు
సర్వజనపూజ్యు లెఱింగింపవే భవద్వచనామృతంబునఁ దృప్తి సనక యడిగె
ద ననిన నమ్మహాత్ముండు వాసుదేవనారదసంవాదం బనునితిహాసంబు వినుము
నీయడిగినయర్థంబు దేటపడియెడు నని పలికి యతని కిట్లనియె 130

-- వాసుదేవ నారదసంవాదప్రకారము --

క. తనకడకు నారదుఁడు వచ్చిన సత్కారము దగంగఁ జేసి ముకుందుం
డను సమధికబహుమానంబున నెవ్వారలకు నీవు మ్రొక్కెదు చెపుమా.

వ. అనిన నద్దేవముని యద్దేవకీనందనున కిట్లనియె. 132

సీ. వరుణు సమీరణుఁ దరణిఁ బర్జన్యుని సప్తార్చి నీశాను షణ్ముఖుని మ
హాలక్ష్మి విష్ణుని నజు బృహస్పతిఁ జంద్రు జలముల భూమి నెజ్జనము లెపుడు
నతిభక్తి సేవింతు రట్టివారలకు నే మ్రొక్కెదు వేదపరులుఁ దపోధ
నులు దేవతాపూజనులు భూమిధనధాన్య గోదానశీలురు నాదరంబు

ఆ. గల్గి యతిథిపూజ గావించువారలుఁ, బితృసమర్చకులును భిక్షితాన్న
పూతశాంతభావములు గలవారు సత్యవ్రతులును బూజ్యులనఘ నాకు.

క. వినుత త్రివర్గనిరతులు, ననహంకారమమకారు లగుజనులు సువ
[1] ...రనయుతులు నలోలురు బో,ధనులు నమస్కార్యు లద్రిధర విను నాకున్.

క. నీ... మత్సంపూజ్యజనావలిఁ జిత్తమున నెఱిఁగి యర్చనమును సం

1 ...నయుతులును నలోలురు, ననసూయులు వందనీయు లగుదురు నాకున్.

ం నడపు భూరిశు,భావహ మగు నవ్విధంబు యాదవసింహా. 135
ా గావునఁ గుంతీ, తనయాగ్రజ నీవు నివ్విధములజనములం
ాడుము వారలు శో,భనము లొసంగుదు రఘుంబుఁ బాపుదురు కృషన్.
ని యమ్మహీశ్వరుం డమ్మహాత్మున కి ట్లనియె. 137
లకుఁ గర్తవ్యము, లనేకములు గలవు వానియన్నిటిలోనన్
,ధానకృత్యం, బనఘచరిత చెప్పవే దయం దెలియంగన్. 138
ము నతనికి నతఁ డి, ట్లను సామ్రాజ్యాభిషిక్తుఁ డైననృపతికిన్
ర్తవ్యతమం బగు, పని బ్రాహ్మణపూజనంబు భవ్యవిచారా. 139
విప్రులు సమా,ధానంబున నన్నుఁ బొదలు ధరణికి శుభముల్
స్మ లగుట వారికి, మానన లే కున్న నలుఁగు మనుజాధీశా. 140
నదైవముఁ గ న,దైవము దైవముఁ గఁ జేయ ధరణీదివిజుల్
శక్తులు విను వా, రేవానికిఁ గూర్తు రతఁ డధీశత నొందున్. 141
ఁ బ్రసాదంబున, నాపదయును సంపదయును నప్పుడ తే వా
రింద్రున కైనను, శాపానుగ్రహము లానుచరితులలీలల్. 142
కళిం గాశీనర, యవన శక పుళింద నృపతు లవనిసురపరా
ఁ గాదే ధరణీ, ధవ పొందిరి తొల్లి శూద్రతాదైన్యంబున్. 143
కు లీశ్వరతా, శ్రీమహితులు సర్వసౌఖ్యసిద్ధిపరులు గో
ు వారి నెప్పుడు, భూమీశ్వర పూజనములఁ బోషింపు తగన్. 144
ాకుం పగువి,ప్రునకు సభక్తికము గాఁగ భోజన మిడినన్
పితృసమూహము, లనూనపరితృప్తిఁ బొందు నతులచరిత్రా. 145

వాసుదేవభూదేవీసంవాదప్రకారము.

భీష్ముం డాభూపతితో వెండియు ని ట్లను భూసురవిషయం బై వాసు
ా బృథివికి సంవాదంబు గలిగె నది యితిహాసరూపంబునఁ జెల్లు దానిఁ
నాకర్ణింపుము వాసుదేవుం డొక్కసమయంబునం బృథ్వి నాలోకించి.
వగుటన్ నిను, నోకాశ్యపి యడుగవలయు నొక్కటి దెలియన్
పుమా పాపము, లేకృత్యము సేసి గెలుతు రెల్లజనములున్. 147
థివి యిట్టు లను విప్రసేవను, విప్రపూజనమున విప్రహితవి
ను బాపతతి నోర్చు మానవ,ప్రతతి యొందు నివి నృపాలుపనులు.
ని భగనసహస్రచిహ్నునిఁ గాఁగఁ, జేసినదియు నేత్రభానుకుండు
్చనదియుఁ గమలాక్ష విప్రున,ల్కయుఁ బ్రసాదసంపదయును గావె.
మెచ్చి పృథివిం, గొనియాడె రథాంగపాణి గురునృపవర నీ
మిగుల నుతి మ,న్ననలను విప్రులకుఁ బ్రియ మొనర్పుము క
యు శాంతనవుఁ డి, ట్లను జననంబునన విప్రు నధిప మ

గునిఁ గాఁ జెప్పుదు రార్యులు, జనులకు వంద్యంబు లతనిచరణాంబుజముల్.

వ. బ్రాహ్మణుల సృజియించి బ్రహ్మ వారలతోఁ జెప్పినవిధం బాకర్ణింపుము. 152

ఆ. అరయ మీకుఁ గృత్య మన్యంబు లే దాత్మ, కర్మ మూఁది యుక్తధర్మనిరతి
బ్రహ్మగోపనంబుఁ బాటింపుఁ డవ్విధ, మధికశోభనంబు నావహించు. 153

వ. బ్రాహ్మణ్యం [1]బెల్ల వర్ణంబులకుం దారకంబు బ్రాహ్మి యైనశ్రీఁ దపస్స్వాధ్యాయంబుల వెలుంగం జేయుం డనియె నట్లు గావున రాజులకు బ్రహ్మవచనపరిపాలనంబు ప్రధానకర్తవ్యం బని చెప్పి వెండియు. 154

ఆ. అగ్ని నంట హింసుపడచలంబుఁ గదలుప, గంగఁ గట్ట వచ్చుఁగాని విప్ర
రాజిఁ బరిభవింప రాదు విప్రులకొల్వ, కల్పవృక్షసేవకరణి యధిప 155

వ. ఏతద్విషయం బైనది శక్రశంబరసంవాదం బనునితిహాసంబు గలదు వినుము శక్రుండు జటాసురవంచనుం డై నశంబరుకడకుం బోయి తదీయగోష్ఠి నుండి యతనితో నీ వేమిట నున్నతిం బొంది యుండు దనిన నతం డతని కి ట్లనియె.

క. అలుకయు ననూయయును విప్రులయెడ లే వనఘ వారిఁ బ్రోతుం గాతుక
సాలయఁ దదీయారాధనముల కట్టులు గావునఁ విభూతి వహింతున్. 157

వ. దేవాసురయుద్ధంబున విప్రానుగ్రహంబు దేవతల గెలిపించుట గని మజ్జనకుండు సోమునితో భూమిసురులు మహానుభావులు గదే యనుటయు నమ్మహాత్మ్ముం డతని కి ట్లను వారలు తపస్స్వాధ్యాయసిద్ధు లై యుండుదురు వారితెఱం గాకర్ణింపుము. 158

ఆ. అప్రవాసి యైనయవనీసురుని యుద్ధ, శాలి గానిధరణిపాలు నురగ
ముల బిలాంధకారమున నడంచినయట్లు, మెఱయ నీక భూమి మ్రింగు నండ్రు.

క. దాని నెఱింగి గృహంబున, మానిత మగుచదువునందు మనసు గొలుప కెం
దేనిఁ జని చదువుదురు శ్రుతు, లానంత్యమునకుఁ దపస్వు లగుదురు విప్రుల్.

వ. కావున వారలు సర్వాధికులు వారలయెడ బహుమానావమానంబు లెట్టివారికి శుభాశుభంబుల నొందించుటకు సందియంబు లే దనిన సోమునివాక్యంబులు పాటించి మజ్జనకుండు విప్రజనంబులం బూజించి తేజిష్ఠుం డయ్యె నేనుం దదాచారంబునం బెంపు వడసితి నని పలుకుటయు నయ్యసురేంద్రునివచనంబు లూఁది సురేంద్రుండు భూసురులకుం బరితోషంబుగావించి సవిశేషసమున్నతిం బొందె నని చెప్పిన విని గాంగేయునితోఁ గౌంతేయాగ్రజుం డపూర్వచిరసమాశ్రితదూరాగతులలోన నధికతముం బగుపాత్రం బెవ్వ రని యడిగిన నప్పుడమితేనికి నప్పురుషవరుం డి ట్లనియె. 161

క. చెలులుం జుట్టలు సంబంధులు ఋత్విజులును బురోహితులుఁ దగుపాత్రం
బులు హింసాక్రోధేర్ష్యాదులు లేనిజనంబు లైన దురితవిదూరా. 162

---

1 బెల్ల బ్రహ్మంబులకు ధారకంబు ., బెల్లవర్ణంబులకు నుత్తారకంబు బ్రాహ్మిణి యైనశ్రీఁ దప.

క. దూరాగతులు నపూర్వులుఁ, గౌరవకులముఖ్య పూజఁ గనుటకు నర్హుల్
సారాచారము విద్యా, గౌరవముం గలుగఁ జూపు కరణీయ మగున్. 163
క. ఈమూఁడు తెఱంగులజను, [1]లేమెయిఁ జూచినను నశుచు లైనను బాత్ర
శ్రీమహితుల నిజభృత్య, స్తోమముజీవనము నడపి చుమ్మీ యోగుల్. 164
క అనిన విని ధర్మసుతుఁ డి, ట్లను శంతనుసుతునితోడ నఘకోటికి నె
ల్లను మూలము వనితల య, జ్ఞనముల తెఱఁ గెఱుఁగఁ జెప్పు చాతుర్యనిధీ.

నారదపంచచూడాసంవాదం బనునితిహాసము.

వ. అనుటయు నతం డతని కి ట్లనియె నతివలు నీచెప్పినట్టివార దీనికి నారదపంచచూడాసంవాదం బనం బరఁగునితిహాసంబు గలదు వనితాస్వభావవిషయం బయి యుండు దాని నాకర్ణింపుము దేవమునివరుం డగునారదుం డెందునుం జరించుచుండి పంచచూడ యనునచ్చరలేమ నొక్కెడం గాంచి. 166
క. ఏ నొక్కటి యడిగెదఁ జెపు, మా నలినదళాక్షి యనుడు మాకొలఁదులప
లైక్కన నదుత్తర మిచ్చెద, నానతి యి మ్మనియె నది ప్రియం బెసఁగంగన్.
వ అనుటయు. 168
క. వనితాస్వభావ మిట్టిది, యని తెలియం జెప్పు మనుడు నల్ల నగుచు న
వ్వనిత దగునయ్య వనితకు, వనితలదుశ్చేష్టితములు వాక్రువ్వంగన్ 169
క. అనిన విని నిక్క మాడిన, విను త ప్పించుకయు లేదు వివరింపు నిజం
బని ముని వల్కిన నయ్యం,గన యతనికి నిట్టు లనియెఁ గౌరవముఖ్యా. 170
వ. స్త్రీస్వభావంబులు నీ వెఱుంగనియవి లే వైననుం జెప్పెద నవధరింపుము. 171
క. కులమును సమ్మాన్యతయును, గలిగి యొకనిభార్య యైన గౌరవలీలఁ
మెలఁగుచు వెలిఁ జరియించు, న్నలన వలసినట్ల యే మనం గల దనఘా. 172
వ. అని పల్కి వెండియు. 173
సీ. యోషిజ్జనంబులు దోషంబులకు నెల్ల మూలంబు వారల నేల చెప్ప
నడిగితి గానఁ గ న్నంత సెప్పెద విను పురుషులమేలిమి పొలఁతు లెఱుఁగ
రది గాక నిర్లజ్జ లై కుత్సితుల భజియింతురు కదిసినయంతఁ జేసి
వర్జనీయులు లేరు వారల కెవ్వరు దండభీతిన పాడి దప్పకునికి
ఆ. యగ్ని గాష్ఠముల మహాంబుధి యేఱుల, నంతకుండు భూతసంతతులను
వనజముఖులు పురుషులను దృప్తిఁ బొందుట, గలుగ దండ్రుకోవిదులుమునీంద్ర.
క. కల [2]దాకరహాస్యగోపన, మలఘుమతీ వినుము పురుషు నన్యుం గనినం
బొలఁతులకు నేమిసెప్పుదుఁ, గలుగుఁ బదనుతోడ [3]కళలు గామగృహమునన్.
వ. అని వెండియు. 176
క. కుడుచుట కట్టుట పూయుట, తొడుగుటయును వివిధధనతతులు గూడుట యె

1 లేమెయిఁ ..నశుచు లేనియు. 2 దాకరహాస్యదోషం, బల 3 కడలు : కదలు.

క్కుఁడు వేశ్యఁ జేయఁ జాలవు, పడఁతికిఁ బరపురుషుఁ గవయఁ బొలుటవోలెన్.

చ. అని చెప్పిన విని నారదుండు నిజంబు పల్కె తని పంచచూడ ననిపి నిజేచ్ఛం
జనియె ననిచెప్పిన విని ధర్మజుండు సుందరీజనంబులఁ గాచు తెఱం గెఱింగింప
వే యని యడిగిన నాపగాతనూజుం డతనికిట్లను వారు మయశంబరాదిదానవుల
మాయలం గడచినమతకంబులు గలిగి నిరూపింప రాకయుండుదు రదియునుం
గాక వేఱొక్కవిశేషం బాకర్ణింపుము 178

తే. తొల్లి నిర్దోషచిత్తత నెల్లజనులు
వలచినప్పుడ దేవత్వవైభవంబు
నొందఁ జాలి యుండుదురు **మాయోపయుక్తి**
వనితలకు లేక సాధ్వులై యునికిఁ జేసి. 179

వ. దానికి దివిజు లసూయాగ్రస్తులై కమలయోనిం గానం జని నిజచిత్తప్రకారం
బెఱింగించిన నతండతివల మాయావతులం గావించి వారికిఁ గామం బగ్గలంబు
గాఁ జేసినం బురుషులు వారిచిక్కులం బడి రోషాదిదుర్గుణదూషితు లగుటం
జేసి విగతానుభావు లైరి దేవతలును బ్రియం బంది రట్లు గావున. 180

క. వనితలు మాయావిను లై, యనిరూపితచిత్తవృత్తి నంచితరక్షం
బనుపడ కుండుదు రైనను, వినినదికథ యొకటి నీకు వినిపింతుఁ దగన్. 181

దేవశర్మ యనుమునివరుభార్య రుచియనుదానిచరిత్రము.

వ. దేవశర్మ యనుమునిభార్య రుచి యనునంగన సర్వాంగసుందరి యై యుండుఁ
దదీయరూపాతిశయంబు దేవగంధర్వాదులకును లోచనీయంబు. 182

క. అతఁ డొకనాఁ డొకయెడ కొక, క్రతువున కుపదర్శనంబు గావింపఁగఁ బో
వుతలంపు వుట్టి వికస, న్మతి యగుతనశిష్యు విపులనామకునిఁ దగన్. 183

వ పిలిచి యేకాంతంబున నతని కిట్లనియె. 184

క. రుచి నెపుడు వేచి తిరుగును, శచీవిభుఁడు దాని నెఱిఁగి సంరక్షణ మే
నుచితంబుగ నొనరింతు వికచకమలనిభాస్యఁ జేరఁ గానఁ డతండున్. 185

తే. నాకుఁ గ్రతువు సేయింపఁ జనంగ వలసి, యున్నయది పరదారసముత్సుకుండు
శక్రుఁ డటు గాన రుచికి రక్షావిధాన, మాచరింపుము నీవు దృఢావధాన. 186

క. అనిన విని యట్లు సేసెద, నని విపులుఁడు గురునితోడ నమరవిభుం డే
యనువునఁ జొచ్చునొకో పర, వనితాహరణమున కనియె వసుధాధీశా. 187

క. అనుటయు ననేకమాయలు, వొనరుపఁ గా నేర్చు రూపములు పెక్కులు గై
కొనుఁ బక్షిమృగాదిత్వము, లొనరఁగ నవి నియతి నరసి యుండఁగ వలయున్:

క రుచిమీఁదం గన్నిడి యా, శచీవిభుఁడు దిరుగు వినుమ సంశయము సుమీ
యిచటికి నాతఁడు వచ్చుట, యచలితమతి నమ్మృగాక్షి నరయఁగ వలయున్.

క. అని యప్పగించి యాగం,బున కమ్ముని సనియె నవ్విపులుఁడును జిత్తం
బున నవధానము దృఢముగ, వనితం గాచికొని యుండె వసుధాధీశా. 190
వ. అట్లుండి యొక్కయనువు విచారించుకొని. 191
క. ఆవేశించెద యోగ, ప్రావీణ్యంబున మునీంద్రుభార్యం దప్పె
యా విప్రు తాత్మునమున, కీవిజ్ఞానంబు దోఁచు నే వెఱ పేలా. 192
వ. అని వితర్కించి యమ్మునిచాతుర్యకారుణ్యంబు లూఁది శంక దక్కి [1]యక్కొమ్మ
కింత నంత నాసీనుండై యుచితకథ లొక్కింతసేపు సెల్లించి యోగమాయా
బలంబునం జేసి నడపుటయు. 193
ఆ. పవనుఁ డాకసమునఁ బరఁగువిధంబున, నమ్మృగాక్షితనువునందుఁ గలయ
విపులునాత్మ దగఁ బ్రవేశించె నవ్వధూ, రత్నమునకు నెఱుఁగ రాకయుండ.
వ. ఇట్లు ప్రవేశించి యయ్యోగివరునాత్మ యన్నాతిచైతన్యంబు జడంబుగాఁ జేసి
కొని యుండె నట్టియెడం బురందరుం డతిసుందరం బగునాకారంబు దాల్చి
యచ్చటికి వచ్చి విపులునిశరీరంబు సూచి నిద్రితునింగాఁ దలంచుచు నున్మదుం
డగుటం జేసి యొండు వరికింపక మునిపత్నిం జేర వచ్చి 195
క. నీవు గతంబుగ నా దగు, భావంబును భావభవుఁడు వఱుచుట యరయం
గా వలదే యని పలికిన, భూవర యప్పొలఁతి మూఢబుద్ధిత్వమునన్. 196
క సముచితముగఁ బ్రత్యుత్థా,నము సేయను దగినపలుకునకుఁ జొరఁగను నే
రమి నూర కున్ననుం దమ,కము పెంపున నతఁడు సుఱియుఁ గమలాననతోన్.
క. ఏ నమరేంద్రుఁడ నా దగు, మానముఁ గామశిఖి గ్రాఁచె మానిని దడయం
గా నేల నన్నుఁ దగ స,మ్మానింపుము నీకు సిగ్గుమా టిం కేలా 198
వ. అనుటయు న త్తన్వితనువున నున్నవిపులుండు దనయోగమాయంజేసి యవ్వనిత
వానవునితో నీకు నిందు రాఁ బని యేమి యని పలికి పరవశ యగునట్లుగాఁ
జేసినం జూచి యతండు వ్రీడాభయభరితచిత్తుం డయ్యె నయ్యవసరంబున 199
ఉ అమ్మునిశిష్యుఁ డయ్యువిదయంగము వాసి నిజాంగవర్తియై
యమ్మరుదీశుతో గుఱిచి తా మును మూఁడినయబ్జగాంకిత
త్వమ్మొకభంగి నీఁగు టిది దైవతసంయమిసేవనీయభా
నమ్ము గలట్టినీకుఁ దగవా [2]యిసిరో యని పల్కె వెండియున్. 200
తే. అవిజితేంద్రియబల కుత్సితాత్మ నీచ, యెట్లు పాపంబు దొడరుట కియ్యకొంటి
నాదుగురునికోపాగ్నిచే నీదుదేవ, గణవిభుత్వమహోన్నతి గ్రాఁగిపోదె. 201
వ. అనిన విని దివ్యబోధంబున విపులునియోగబలంబు తెఱంగెఱింగి వెలువెలం
బాఱునబ్బలవైరి నాలోకించి య త్తపోధనుండు 202
క. ఏ నొల్లఁ గాక భస్మము, గా నిన్నుం జూతు నే వికారీ యనుడుం
దా నెదురుపలుక కంత,ర్ధానము వెసఁ జేసె నతఁడు ధరణీనాథా. 203

---

1 యకాం[illegible]ంత కింత 2 యిసి పొమ్మని పల్కె.

వ. తదనంతరంబ విపులుండు రుచిం బ్రబుద్ధం జేసెఁ బదంపడి దేవశర్మ వచ్చిన నాశిష్యోత్తముండు వినయాచారంబు నడపి యేకాంతంబున నమ్మునితోడ. 204

తే. నాకపతి యిచ్చటికి వచ్చి నాకతమునఁ, జిక్కువడి మది భయమును సిగ్గుఁ గదురఁ
జనియె ననవుడు నాతఁడు సంతసిల్లి, యభిమతం బగువర మిచ్చె నధిపవర్య.

వ. ఇచ్చినం బ్రీతుం డై యవ్విపులుండు విపులతపం బాచరించె దేవశర్మయు దేవేంద్రువలనిశంక దక్కి సుఖం బుండె నొక్కనాఁ డయ్యాశ్రమంబుచక్కటి చనల దేవాంగన యోర్తు వోవ దానిచేతనుండి ప్రిదిలి భూరిపుష్పదామంబు.

ఆ. దివ్యపరిమళంబు నవ్యవికాసంబు, నల్లసిల్ల వచ్చి యుర్విఁ బడినఁ
గాంచి రుచి యుదీర్ణకౌతుకచిత్త యై, దానిఁ బుచ్చికొనియె మానవేంద్ర.

వ. తదవసరంబున నంగాధీశ్వరుం డగుచిత్రరథుం డయ్యాశ్రమంబున కరుగుదెంచె నతనిదేవియు రుచియుఁ దోఁడంబుట్టువు లగుటం జేసి నిజగృహంబునం గలిగిన యుత్సవంబున కతండు రుచిసహితంబుగా దేవశర్మం బ్రార్థించి పిలిచినఁ జంపానగరంబున కరుగుచుండి రుచి గై సేసి యద్దివ్యకుసుమదామంబునం గేశకలాపం బలంకరించికొనినం దత్సమాగమసమాచారంబు నడపి తద్భగిని తదీయకుసుమపరిమళంబునకు నచ్చెరు వంది. 208

ఆ. ఇట్టిసౌరభంబు నెన్నఁడు నెఱుఁగ ని,ప్పువ్వు లెచటఁ గలిగెఁ బువ్వుఁబోఁడి
యనినఁ గలిగె నస్మదాశ్రమంబున నని, పలికి దేవశర్మపాలి కరిగి. 209

వ. రుచి యప్పువ్వులకుం దనచెలియలు వేడుకపడుట యెఱిఁగించిన నమ్మహానుభావుండు విపులు రావించి యత్తెఱంగు దేటపడం బలికి యిట్టికుసుమంబులు గొని రావలయు నని పలికిన నతం డప్పువ్వులు గనినచోటు రుచి నడిగి చెప్పించుకొని గురుప్రభావంబును నిజతపశ్శక్తియు నూఁది యప్పని పూని చనియె దైవికం బయి యచ్చట నెప్పటిచందంబుపుష్పదామం బున్నం బుచ్చికొని వచ్చునప్పు డొక్కయెడ నారీపురుషు లొండొరులచెట్టలు పట్టికొని చక్రభ్రమణభంగిఁ దిరుగుచుంశ్రి యొక ల్లొకళ్లగతి యొప్ప దని పలికి కాలు దొడరితి కడువేగ తిరిగి తని వివాదంబు పుట్టి యుం దొకం డే నట్లు సేసితినేనిం బరలోకంబున విపులునిచన్నగతికిం జనుదు నని శపథంబుసేసిన నమ్మాట వినుచు విపులుం డట సనంజన మఱియు మార్గంబున నార్వురు జూదం బాడుచుండ వారైన నొకం డట్ల యొట్టిడిన నప్పలుకు నాకర్ణించి యత్తపోధనుండు చిత్తంబున విషాదంబు గదుర నేమిదోషంబు సేసితి నొకో యని విచారించి రుచిశరీరంబునందుఁ బ్రవేశించుట గురునకు నెఱింగింపమి గా నోపునని తలంచుచు నరుగుదెంచి యక్కుసుమమాలిక యొప్పించినం గైకొని యమ్మునివరుండు పుఱఁదలికొనంగి సంతోషం బొలయించెఁ దదనంతరంబ తమయంత నున్నయవసరంబున నగ్గురుం డాశిష్యునితోడ నిట్లనియె. 210

క. తెరువున నొకమిథునము జూ, చరులను గనుఁగొంటి నీ వధర్మము నీయం
దరసి కనినవారై పలి,కిరి వారల నెఱుఁగుదే యకిల్బిషచరితా 211

తే. నీవు రుచిఁ గాచునప్పటినిపుణవృత్తి, నాకు నెఱిఁగింపకునికి యన్యాయముగఁద
లంచిరో కాక దానిఁ గల్మషము గాఁగ, నేను దలఁచిన శాప మిా నెట్లు నీకు.

వ. అప్పని పాపంబు గా కుండ వరం బిచ్చితి నది మఱవు మమ్మిథునం బహోరా
త్రంబు లయ్యార్వురు ఋతువు లని పలికిన గురునిబోధంబునకు నాశ్చర్యంబు
ను బ్రసాదంబునకుఁ బ్రమోదంబునుం బొందుశిష్యునితో నతండు వెండియు.

తే. దినము రాత్రియు ఋతువులు మనుజుచేయు
సుకృతమును దుష్కృతంబును జూచు చుండుఁ
గాన యెంతరహస్యంపుఁగార్య మైన
నొరు లెఱుంగరు న న్నని యునికి మోస. 214

వ. అని మఱియును 215

క. స్త్రీరక్ష సూక్ష్మ మిా వ, ట్లేరూపున నైన వంశహీనత మమ్ముం
జేరక యుండం దగఁ బరి, హారము సేసి తది యేల యవగుణ మయ్యెన్. 216

వ. దాని తెఱంగు నా కెఱింగింప కున్న నేమి యనుపలుకు వలికి దేవశర్మ విపులు
నుల్లం బూఱడిల్లం జేసె నవ్విధూవరులను విపులుండును బుణ్యలోకంబులువడ
సిరి పాండవాగ్రజా తెఱవలతెఱం గెఱింగించితి వారిరక్షించుటయు నిట్లరిది
యై యుండు నని చెప్పి భీష్ముండు 217

క. పలువురు క్రీడింతురు భూ, వలయాధిప యరయ మంచివారును గల ర
క్కులధర్మనతులకతమున, నిల నిరపాయత్వ మొంది యెసకం బెసఁగున్. 218

క. పాతివ్రత్యము గలిగిన, నాతి యనఁగ దైవ మన జనస్తుత ఫేఫే
యాతతధర్మార్థసుఖ, ఖ్యాతులు సద్భార్యవలనఁ గాదే కలుగున్. 219

భీష్ముఁడు ధర్మజునకు గాంధర్వాదివివాహంబులతెఱఁ గెఱింగించుట.

వ. అనిన విని యజ్ఞసపతి జాహ్నవీనందనుతోఁ గన్యావరణప్రకారంబు విచార
ణీయం బైనకృత్యంబు దాని తెఱం గెఱింగింపవే యనుటయు నతం డతని కి
ట్లనియె. 220

క. కులమును శీలము విద్యయుఁ, గలవానిం బిలిచి ప్రీతిఁ గన్నియ నీఁగా
వలయు నుదకప్రదానా, కలితంబుగ బ్రాహ్మకర్మగతి యిది యధిపా. 221

ఆ. పౌత్రనుండ్రు బుధులు గన్య పురుషుఁగోర, నతఁడుఁ గన్యమిాఁద నాససేయ
నచల మగుపరస్పరానురాగము గని, ప్రమద మెసఁగఁ జేయుపరిణయంబు. 222

క. కన్య మనంబును దనిసినఁ, గన్నియ యెవ్వానిఁ గోరు గాంధర్వం బా
యన్య నతని కిచ్చుట వెల, వన్నట యాసురము సూవె పౌరవముఖ్యా. 223

క. బలిమిమెయి వధూడు గన్నెకుఁ, గలవారిం బొడిచి కరము క్రౌర్యంబున న
ప్పొలఁతుక దుఃఖింపఁగ వారలు వోగులఁగఁ దెచ్చికొనుట రాక్షసము నృపా.

వ. ఇట్లు సెప్పంబడునట్టి. 225

ఆ. అయిదుదెఱఁగులందు నారయ మూఁడువిధముల ధర్మ్యకృతులు ధర్మపుత్ర
యాసురంబు రాక్షసాహ్వయంబును ధర్మ, దూరసంవిధాన దూషితములు.

తే మాతృపితృహీన యైనను భ్రాతృరహిత, భావ మొందిన నబ్బాల పరిణయార్థ
వరణమున కర్హ గాదని కురుకులాగ్ర, గణ్య చెపుదురు పరిణయకల్పవిదులు.

ఆ. ఆత్మజాతియందు నవులజాతులు రెంటఁ, గ్రమవివాహ మొప్పు బ్రాహ్మణునకు
ననఘ శూద్రవనితయందు నాతని కపత్యంబు గలిమి పాప మనియుఁ గలదు.

తే రాజునకు రాజవంశజరమణి యైన, వెనుక వైశ్య వరించుట విహితవిధము
వైశ్యునకు శూద్రునకుఁ దమవంశములన, పరిణయంబుగాఁ దగు నరపాలవర్య.

వ. రాజునకు వైశ్యునకును శూద్రకన్యావరణంబు సేయుటయును గలిగి యుండు
నని చెప్పిన విని యక్కౌంతేయాగ్రజుండు శాంతనవుతో బ్రాహ్మణునకు శూ
ద్రజాతియందు భార్యాపరిగ్రహంబు సేయం దగు నని విందు నతనికి భార్యలు
మువ్వు రని నిర్దేశించితి రది యెట్లొకో యనుటయు నతం డమ్మహీపతి కి ట్లనియె.

ఆ. అనఘ విషను మైనయట్టికార్యంబు వాటిలినఁ జూచి పెద్ద వలచి యైన
లోభమునను శూద్రఁ దా భార్యఁ గాఁ గొను, విప్రుఁ డధికపాపవృత్తి గామి.

వ. అవ్విధంబు నొక్కొక్కయెడం గల్గి దూష్యంబుగాక చెల్లునని చెప్పి వెండియు.

క. ధరణీసురరాజవణి, క్తరుణులకును విప్రువలనఁ గల్గినతనయుల్
గుణనాథా ద్విజు లనఁగాఁ, బరఁగుదు రది లేదు శూద్రభామసుతులకున్ 233

వ అనవుడు ధర్మపుత్త్రుండు భూసురునివలన నాలుగుజాతులనాతులకును బ్రసూతు
లైనసుతులకు నతనిధనంబునందు భాగం బెట్లుండు నని యడిగిన. 234

సీ వినుజనమేజయ మనుజేంద్ర యమ్మేది
నీశ్వరుతో భీష్ముఁ డిట్టు లనియె
బ్రాహ్మణునర్థంబు పదిపాళ్లుగాఁ జేయ
నాలుగు బ్రాహ్మణీనందనుండు
క్షత్త్రియాత్మజుఁడు భాగములు మూఁడును వైశ్య
తనయుండు రెండు శూద్రాత్మజుఁ
డొకపాలు గొనుటకు నొడయులు దుదివాఁడు
వలచి పెట్టఁగఁ గొనువాఁడు గాని

ఆ. తండ్రితోడఁ ద్రివిధతనయులతోడను, దనదుభాగమునకుఁ బెనఁగి కొనఁగఁ
దగదు వారలకును దగదు నిర్దయతఁ ద,ద్దశమభాగ మీక తార కుడువ. 235

వ. అనిన విని పాండవాగ్రజుండు దక్కినవర్ణంబులవారిధనంబు లెట్లుగాఁ గలయవి
చెప్పు మనుటయు ననిమిషనదీనందనుం డతని కిట్లనియె. 236

సీ. క్షత్త్రియుధనము భాగము లెనిమిది సేయ భూపాలవైశ్యుల పుత్త్రికలకు
శూద్రపుత్త్రికకును సుతులైనయట్టివారోలి నాలుగుమూఁడు నొక్కటియును
గొనువారు పాల్లులు కురుముఖ్య వైశ్యునిసొమ్మున వైశ్యకు సూనుఁ డైన
యతఁడునాలుగునుశూద్రాత్మజుఁడొకటియుఁ గాఁగ నైదుగ నంశకములుగొండ్రు

ఆ. పెనఁగి కొనఁగఁ దగమి వినుశూద్రకొడుకున
కెందుఁ గలదు వాని కీక కుడువఁ
గామియును సమంబ యేమిజాతులవారి
కయిన నిల్లు- దెలియు మంశకృతులు. 237

తే. ఆలు నిజజాతియందు శూద్రాలి కెల్ల
సమములుగఁ బంచికొండ్రు భాగముల శూద్ర
తనయు లెందఱు గల్గినఁ దండ్రిధనము
ధర్మసంగ్రహతత్పర ధర్మతనయ. 238

వ. అని నిర్దేశించి వెండియు. 239

క. విను హవ్యకవ్యములు మ, జ్జనభోజనములును విప్రజాతివనిత దాఁ
బని సేయు నడపునది య, ప్పనులకుఁ బెఱసతులు గామి బ్రాహ్మణుఁడు నృపా.

భీష్ముఁడు ధర్మజున కౌరసాదిపుత్త్రభేదంబు తెఱంగు సెప్పుట.

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు. 241

క. కొడుకులు బహువిధు లని యె, ప్పుడు విందును వారితెఱఁగు పురుషవరా యే
ర్పడఁ జెప్పవలయు నా కని, యడిగిన గాంగేయుఁ డిట్టులను నాతనితోన్. 242

తే. పరమసంస్కృత యగునాత్మ భార్యయందు
ధర్మవిధిఁ గలిగించిన తనయుఁ డనఁగఁ
దాన యౌరసుఁ డనునభిధాన మొప్పఁ
బరఁగు నుత్తముఁ డాతఁడు ప్రథముఁ డధిప. 243

తే. తగినవరునకు నిచ్చిన తనదుదుహితఁ, గనినపుత్త్రు నయ్యిరువురు వినఁగ నియ్య
కొనఁగ వీఁడు నాకొడుకనఁ గొడుకువాని, పేరు పుత్త్రికాపుత్త్రుండు పౌరవేంద్ర

తే. ధర్మపథమునఁ బనిచినఁ దనదుపత్ని, యర్హ పురుషసంగతిఁ గన్నయాత్మజుండు
క్షేత్రజుం డనఁగా నిజపుత్త్రభావ, మొందు ధర్మప్రపంచాభినందితాత్మ 245

క. జననీజనకు లుదకదా, ననిహాథము గాఁగ నిచ్చినం బడసిననం
దనుపేరు [1]దత్త్రిముం డని, మునిజనములు సెప్పుదురు విమోహవిదూరా. 246

ఆ. తల్లిఁ దండ్రి బాసి తనయంత నెచ్చట, నేనిఁ దిరుగునట్టివానిఁ జూచి

1 దత్తకుం డన.

యాత్మసదృశుఁ డైనయాత్మజుఁ జేసికొ,నంగఁ గృత్రిముం డనంగఁ బరఁగు
తే. ఎవ్వనికిఁ బుట్టినేనియు నెఱుఁగకుండ, నొక్కనికిఁ బరభార్యయం దుదయమైన
సూనుఁ డాభార్యగలవానిసుతుఁడు వాని,పేరు గూఢజుఁడనఁబడుఁ గౌరవేంద్ర.
క. విను తల్లిదండ్రు లొల్లక, తనయుని విడిచిన నొరుండు దనకుఁ దనయుఁ గాఁ
గొని నెమ్మి నడప నపవి,ద్ధనాముఁ డగు వాఁడు విమలధర్మప్రవణా. 249
ఆ. పెండ్లిగాక మున్న పితృగృహంబునఁ గన్య, సూనుఁ గనిన వినుము దానిఁ జేసి
కొనినయతని కతఁడు కొడు కగుఁ గానీన, నామకమునఁ బరఁగు నరవరేణ్య.
క. విను గర్భిణి యగుటెఱుఁగక, యును నెఱిఁగియుఁ బెండ్లియైన నుదయించిననం
దనుఁ డావరునకుఁ గొడు కగు,జననాథ సహోఢుఁ డనఁగఁ జనునండ్రు బుధుల్.
తే. విభునిఁ దాను దొఱంగినవెలఁది విభుఁడు
విడిచి నట్టిసుమధ్యను విధవ యక్షు
తాత్వదశ నెవ్వనికి గనఁ దనయుఁ డాతఁ
డతనికొడుక పౌనర్భవుం డనఁగఁ బరఁగు. 252
క. జననీజనకులు లేకు,న్నను వారలు దన్ను విడిచినం దాన తనున్
దనయుఁడుగ నొరుల కిచ్చిన, ననఘా యాతండు సను స్వయందత్తుఁడనన్. 253
ఆ. తల్లిదండ్రు లమ్మఁ దనయుఁ గా నొక్కరుఁ, డాత్మసదృశజన్ముఁ డైనవాని
విలిచికొనినఁ బాండవేయమహత్తర, యక్కుమారుఁ గ్రీతుఁ డండ్రు బుధులు.
క. అని భీష్ముఁడు వెండియు ని,ట్లను నాపన్నిరువురును ధరాధిప యోగ్య
త్వనిరూఢు లెల్లకర్మం,బున కౌరసుఁ డందులోన ముఖ్యుం డరయన్. 255
ఉ. వానిన పోలు నండ్రు బుధవర్యులు కౌరవనాథ పుత్రికా
సూనునిఁ దక్కనీ వినినసూనులు యోగ్యత గాంతు రుత్తమం
బైనకులద్వయంబును సమాగత మై విధివత్ప్రయోగతా
నూనత గల్గెనేని నిగమోదితకర్మకలాపయుక్తికిన్. 256

చ్యవననహుషసంవాదం బనునితిహాసము

వ. అనిన విని ధర్మజుండు సంవాసంబునను దర్శనంబునను బుట్టెడిస్నేహంబు లెట్టివి
వానిని గోవులమాహాత్మ్యంబును నెఱుంగ వలతుం జెప్పవే యని యడిగిన న
ప్పుడమితేనికి భీష్ముం డి ట్లనియె. 257
సీ. చ్యవనుని నహుషుని సంవాద మితిహాస మై చెల్లు జగమున ననఘ నీకుఁ
దానిఁ జెప్పెద విను దాన నీయడిగిన యర్థముల్ దెలియు మహాత్ముఁ డైన
భార్గవచ్యవనుండు భాగీరథీయము నలు గూడినెడ కేఁగి యలఘునిష్ఠఁ
గ్రుంకి సుస్థిరుఁ డయి కూర్చుండి యతులసమాధిపరుం డయి మత్స్యకులము
ఆ. దనదుచుట్టు మెలఁగఁ దనువునఁ జెందంగ
మూఁకకొనఁగఁ గృపయు ముదముఁ గదుర

భావనవృత్తి [illegible] బంధ్రంపుపర్ణము
లుంచి నట్టు లుంచి నొక్క-నాఁడు. 258

క. జాలరులు వలల నచ్చటి, నీరాఁ దిగుచు చుండి యమ్ముని [illegible]
శ్శీలునిఁ గూడఁగఁ దిగిచి భయాలోలమనస్కు [illegible] గుచు నమ్మునినిఁ [illegible] 259

ఆ. చాఁగి మ్రొక్కి- [illegible] ఫు [illegible] మింతి పుట్టు సంయమీంద్ర యమ్ముఁ
బరమకరుణఁ జూచి పనుపుము దీనికి, నేము సేయువార మింక ననుడు. 260

క. జలచరములపై నక్కలి, గలిగెడు మదిఁ దాల్చి చేసి కారుణ్యము బో
యలమీఁద నించు కేనియు, నలుక [illegible] గ యుండె [illegible] ఁ జే. 261

వ. ఏటికరికిం దిగువంబడినమీలు దెస వారికిం జూపి వారిం [illegible] 262

తే. వినిత [illegible] సంవాసంబు మాననము, [illegible] సగ్గలిఁ జెనిచి [illegible]
గూడఁ బ్రాణంబువిడుచుటగూడి వంద్ర, జనులు గావున నేను సేయుఁ [illegible] .

వ. తగిన తెఱంగు సెప్పుఁ డనుడు. 264

క. [illegible] నున్నను మీఁ, [illegible] నుఁడు సేయువారలు కనుటయుఁ గిడుకి
స్రమ్మున నహుషునకుం జని, యమ్మని [illegible] గల్గఁ జెప్పి వెఱకుము బోయల్.

వ. చెప్పిన భయంబును సంభ్రమంబును బెనంగొన నమ్మనుజప [illegible] మంత్రిపురోహిత
సహితంబుగా నప్పుడ మునిపాలికిం జనుదెంచి [illegible] స్టాంగ [illegible] ణామంబు [illegible]
బోయలు సేసినయపరాధంబు నేమిభంగి నీఁగువాఁడ నని విస్మయించి [illegible]
యమ్మింటి క్షిపించెను. 266

క. బోయలు నిజకులధర్మము, సేయుట యపరాధ మగునె చెప్పుఁ డనుడు [illegible]
రాగారసమిరి వీరికి, నాయము పలికెఁ దగిన వెల [illegible] నే. 267

క. అనుటయు మునివరుఁ డనుమను, [illegible] యుకింతయును [illegible] పింతం [illegible]
జనపతి [1] [illegible] రాతులకు నిం, తని పనిచెను వేయుమాడ లాన్యసచివులన్. 268

వ. పనిచిన నప్పలుకులు విని యమ్ముని యమ్మనుజవిభునితోఁ [illegible] నేఁడు [illegible]
కనవుడు నప్పుడమిఱేఁడు [illegible] వేల చెప్పిన నప్పుడును సంయమి యప్పటిమాట
యయాడిన నారాజు లక్ష యుగ్గడించె దానికిం దపస్వి మునుకటి [illegible] పలికిన
నతండు కోటి యిచ్చెనియు నమ్మాటకు నమ్మహాత్ముండు. 269

క. [illegible] విసరి వెల [illegible] బోయలకీ [illegible] యనిన నన్నరపతి వా
రల కిల నగ మిచ్చెద ననిఁ, పలికిన నప్పలుకు ద్రోపు వడ మునినల్కాన్. 270

ఆ. రాజ దనదుసకలరాజ్యంబు బోయల, కిత్తు ననుడు నమ్మునీశ్వరుండు
నీవు మంత్రివరులు నెయ్యముఁ జింపోసి, యుచితమైనమూల్య మొనఁగుమనియె.

వ. అనిన విని విషాదంబుతో నహుషుండు సచివులం జని సచివులుం దానును నింక
నేమి సేయువాఁడ నని చింతిల్లుచున్నసమయంబున నయ్యడకు గవిజాతుండను

1 గైవర్తుల కిం, పను

సంయమి నను దెంచి వారలతో మీరు చింత విడువుఁ డే నిమ్మునిపతిమూల్యం
బు నిశ్చయించెద ననుటయు నయ్యవనీవిభుం డప్పరివారం బింతటితో నాపత్ప
యోధి మునుంగ కుండునట్లుగా నన్నుం గావవే యనుపలుకు పలికిన నతం
డతని కి ట్లనియె 272

తే. గోవునకు బ్రాహ్మణులకును గుల మొకండ
కమలజుఁడు రెండుదెఱఁగులు గా నొనర్చె
హవికిఁ బూర్వంబు గారణ మఖిలమంత్ర
ములు కధిష్ఠాన మపరంబు భూపవర్య 273

క. వివిధాగమాశ్రయం బగు, నవనీదేవునకు మూల్య మని వాక్రువ్వన్
శివునకును గాదు ధరణీధవ గోవును నట్టి దగుటఁ దగునది యొసఁగన్. 274

తే. అనినఁ బ్రియ మంది నృపతి సంయమిసమీప
మునకు వచ్చి మహాభాగ ననుఁ గృపార్ద్ర
దృష్టిఁ జూడుము భవదీయ దేహమునకు
నింతవెల యన వచ్చునే యేరి కైన 275

క. మునినాథ గోవు నిచ్చెద, నవుడు వికచముఖుఁ డగుచు ననుగుణమూల్యం
బున సంప్రీతిం బొందితి, నని భృగుకులముఖ్యుఁ డిట్టు లను నహుషునితోన్.

క. గో వగ్నిమయ మమృతమయ, మో వసుధాధీశ వినుము హోమవిధాన
శ్రీవాహిని నిచ్చెన త్రిద,శావాసంబునకుఁ బూజ్య మమరుల కైనన్. 277

చ. అని యిటు లేర్పడం బలికి యాతలఁ బెంతయు మేలు గోవు ని
మ్మనఘచరిత్ర యన్న విభుఁ డట్టుల చేసిన బోయ లప్డు నె
మ్మనములు మోద మంద గరిమంబున భార్గవుఁ జేరి మమ్ముఁ గ
న్గొనినది యాదిగాఁ గరుణ గూరెద వొక్కొటి విన్నవింతుమే. 278

క అని ప్రీతిఁ బలికి యమ్ముని, యనుజ్ఞఁ గొని మమ్ముఁ గావు మక్కటికమునం
గొన వయ్య గోవు మాచే, నన విని మొగమోట మనము నార్ద్రతఁ బెనుపన్.

తే. వేఁడికొనినట్టికృపణుపై వాఁడిచూడ్కి
యరయ నాశీవిషము చూపునట్ల కాన
చేయఁ బ్రార్థనాభంగంబు మీయభీష్ట
మాచరించెద నని గోవు నతఁడు గొనియె. 280

వ కొని యంత నిలువక. 281

తే దర్శనప్రీతి వారిపైఁ దగుల మీల, వలనియర్మిలి మనమున దళముకొనఁగ
మీరు మీలును సమ్మోద మార దివికి, నేఁగుఁ డని పల్కె భార్గవుం డెల్లవినఁగ.

వ పలికినం దత్క్షణంబ 283

తే. మీనములుఁ దారుఁ దనువులతోన నెగసి

నాకలోకింబునకుఁ బోవ నహుషమనృపతి
సపరివారంబు గాఁగ నాశ్చర్యపూర
మగ్నమానసుఁ డయి యుండె మానవేంద్ర 284

వ. అప్పుడు. 285

క. చ్యవనుఁడు గవిజాతుఁడు న, య్యవనీశ్వరుఁ బిల్చి వరము లడుగుము రెం డీ
దివిరితి మునుడు నతఁడు నీ, [1]యవిరళసంప్రీతికంటె నర్థము గలదే 286

తే. అనిన విని యగ్గలం బైనయాదరమున, వారు ధర్మపరత్వంబు వాసవాభ
వైభవము నయ్యెడుమ నీకు వంశపావ,నాత్మ యనుచు నంతర్హితు లైరివత్స. 287

క. మది నద్భుతంబుఁ బ్రమదముఁ,బొదలఁగ నమ్మునులమహిమఁ బొగడుచుఁ జనియెం
దదనంతరంబ పతి నిజ, సదనమునకు నెల్లజనులు సన్నుత మందన్. 288

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు. 289

క. వినిపించితి సంవాసం,బున దర్శనమునను జిత్తమున నధికస్నే
హానిరూఢి గల్గుటయు గో,వునందుఁ గలగౌరవముఁ జెవుల కిం పెసఁగన్. 290

-ఀ- చ్యవనకుశికసంవాదం బనునితిహాసము. -ఀ-

వ. అనిన విని యక్కురువంశవస్యం డాధర్మధుర్యునితో నాకు నొక్కటి వినుటకుం
గుతూహలం బెప్పుడుంగల్గి యుండు నుదాత్తబ్రాహ్మ్యనిధి యైనభార్గవాన్వయం
బునం జిత్రతరహోత్రచరిత్రుం డగుపరశురాముండు జనియించుటయు నుత్తమ
క్షత్త్రియత్వమహోన్మలం బైనకుశికకులంబునం బరమబ్రాహ్మణ్యవిశ్రుతుం డైన
విశ్వామిత్త్రుం డుదయించుటయును నది యెట్లొకో యనుచుండుదుఁ దొల్లి
యుఁ గొంతవింటి నిస్సంశయంబు గాదు మహాత్మా సుదీయచిత్తాయత్తంబుగా
న త్తెఱం గెఱింగింపవే యనుటయు నయ్యనిమిషనదీనందనుండు గుంతీనంద
నాగ్రజుతోడం జ్యవనకుశికసంవాదం బనునితిహాసంబు వినుము దాన భవ
త్సంశయంబు వాయుఁ జ్యవనుండు నిజవంశంబునకుం గుశికకులంబు గారణంబు
గా సంకరంబు గలుగఁ గలయది యని యెఱింగి యక్కుశికకులంబునకు నుత్పా
తం బాపాదింపం గోరి కుశికభూపాలువాలికిం జనిన నతండు. 291

క. భార్యాసహితముగా న, య్యార్యవరుని కనుగుణంపుటర్చన విధివ
చ్ఛర్యాపూర్వముగ వినయ, ధుర్యత వెలయంగఁ జేసె దోహల మమరన్. 292

క. పూజితునిఁ జేసి యతనికి, రాజవరుం డిట్టు లనియె రాజ్యవిభుత్వ
భ్రాజిష్ణుఁడ వైభృత్యుని, యోజను నను నడపి యేలు ముర్వి మునీంద్రా. 293

క. ఏనును భార్యయు బంధులు, నానాజనసహితముగ సనాథతఁ గని య
త్లైనం బెంపుం బొరియం, గా నీకుఁ బ్రమోదమొందఁ గైకొను మమ్మున్.

1 యవిరళసంప్రియముకంటె నన్యము

చ. అన విని యమ్మునిప్రవరుఁ డాతని కిట్లను రాజ్యకాంక్ష నా
మనమున లేదు సద్వ్రతము మానితవృత్తిఁ జరించువాఁడ నై
జనవర వచ్చినాఁడఁ బరిచారము నీవును నీదుపత్నియుఁ
గొనకొని చేయఁగా వలయుఁ గోరిక యింతియ తీర్పు మోపినన్. 295

వ. అనిన విని యాదంపతులు మునమ్మునం బొదలి యట్లు చేయువార మనిరి తదనంతరంబ 296

క. అమ్ముని నభ్యంతరసద,నమ్మునకుం గొని విభుండు నాతియుఁ దానుఁ
సమ్మోదమ్మునఁ జని హ,ర్మ్యమ్మగునొకచోటు సూపి యాతనితోడన్. 297

ఆ అనఘ యిచట నుండు మని పల్కి మృదులత
ల్పంబు నంచితాసనంబు నచటఁ
జెట్టఁ బనిచి యేము ప్రీతి నొనర్చెద
మిష్టభంగిఁ బనుపుఁ డెద్ది యైన. 298

వ. అనియె నంత నినుం డపరగిరి గడచనినం గాలోచితకృత్యంబు లాచరించి యమ్మహాత్ముం డాహారం బడిగిన నమ్మహీపతి మహితభోజనంబున నతనిం దృప్తునిం గావించిన. 299

ఆ. అతఁడు సెజ్జఁ జేరి యధిపుతో నియ్యెడ, నిద్రవోదు నేను నృపవరేణ్య
మీరు నిదుర దక్కి మెలపున నాచర,ణంబు లొత్తు చునికి నాకుఁ బ్రియము.

క. ఏ నై మేల్కనునంతకు, భూనాయకవర్య నన్ను బోధింపకుఁ డీ
మానినియు నీవు నని ని,ద్రానిరతుం డయ్యె వారుఁ దద్దయుభక్తిన్. 301

తే. కుడుపు నిదురయు వర్జించి యడుగు లొత్తు
చుండి రమ్మునివల్లభుఁ డొకప్రక్క
నచలగాత్రుఁ డై నిద్రింప నద్భుతముగ
దినము లిరువదియొక్కటి సనియె నధిప. 302

వ. ఇరువదిరెండవనాఁ డమ్మునివరుండు దనయంతన మేల్కని. 303

క ఇలు వెడలి పోయె నేమియుఁ, బలుకక యాదంపతులును బరమశ్రాంతా
త్ములగుచు వెనుకన చని ర,క్కులపతి యించుకయు సరకు గొనఁ డవ్విధమున్.

ఆ. అట్లు వారివలన నాదరరహితుఁ డై, పురవరంబు వెడలి పోయి పోయి
యతఁడు సూడఁ జూడ నంతర్హితుం డైనఁ, బతియు సతియు మూర్ఛ పాలువడిరి.

క. కొంతవడికిఁ దెప్పిఱి యెద, నెంతయు వగ నూనఁ బురికి నేతెంచి గృహా
భ్యంతరము సొచ్చి కని ర,య్యింతియును విభుండు నమ్మునీశ్వరు సెజ్జన్. 306

వ. మున్ను నిద్రించుప్రక్క దక్కి యొండుప్రక్క నిద్రించుభార్గవు నట్లు గాంచి సంతోషించి పరిశ్రాంతి దిగఁ ద్రావి యెప్పటిచొప్పున నడుగు లొత్తుచుండ మఱియు దినంబు లిరువదియొక్కటి సనినం బ్రబుద్ధుం డై. 307

సీ. అతఁడు త్రైలాభ్యంగ మడిగినఁ బతి గమ్మనూనియ దెప్పించి మేను శిరము
నభ్యక్తములు సేయ నమ్ముని పెడ నాడి యంతర్హితుం డయ్యె నపరఘటికఁ
దోఁచి వికారంబు దొడరక యున్నరాజును దేవులను గని సుముఖుఁ డగుచు
నాచరితస్నానుఁ డగుటయు వారు మహార్హంబు లగువివిధాన్నపాన

ఆ. ములు ఘటించి కుడువఁ బిలిచినఁ జని వాని
నెల్లఁ గాంచి యెక్కు డేనిఁ బోయె
వార లడలు గదుర నూరక యుండి రా
పగలు రేయుఁ గురునృపాలవర్య. 308

వ. ఆ భృగువంశవరుండు. 309

సీ. వేగినఁ బొడసూపి వేగంబ యరదంబు వన్నింపు నీవు నీభామినియు వ
హింపఁగా రథికత యెసఁగఁ గాంచనరత్నగోహాయములయాచకులకు నిచ్చు
చును జనవలయు నా కనుడు భూపతి దేరు సమకట్టి దాపటఁ [1]జాయ దాను
వలపటఁ బూని యావస్తువు లెల్లను గొని వచ్చి యీ మంత్రి జనులఁ బనుప

తే. నెక్కి వారల నాసంయమీశ్వరుండు
నిశితతర మగుమునికోల నెత్తు [2]రొలుక
మోపుచును దీనకోటికి నాపదార్థ
చయము నెడ నెడ నొసఁగుచుఁ జనుచు నుండె. 310

వ. పెక్కుదినంబు లాహార నిద్రలు లేమి డప్పిఁ దూలు నమ్మహీపాలు నమ్మహిషి
నమ్ముని ములుకోలపోట్ల నట్లు పూచినమోదువులచందంబు నొందింపఁ జూచి
జనంబు లల్లన తమలోన నిట్టితపోమహిమయుంగలదే యిది యన్యాయ్యం బని
యలుగను వగవు వలుకను దెలిచూడను రా దయ్యెడు నీనంపతులధీరత్వంబును
నిష్ఠాపరత్వంబును నింత యొప్పునే దుర్వహం బగుభారంబు నిర్వికారు లయి
వహించుచున్నవా రనుచు నువ్మలించుచుఁ బరివేష్టించి చనం జ్యవనుండు
పురంబు వెడలి వారిమనంబుల వికారంబులు గానక యచ్చెరువును మెచ్చును
బెనంగొనుహృదయంబుతో నరదంబు డిగ్గి వారలశిరంబులం గట్టినపగ్గంబులు
విడిచి శరీరంబులు గరంబున సంస్పర్శించి యజ్జనపతియాననం బాలోకించి
డస్సితి గదే వరం బిచ్చెద వగవు దక్కి పురంబునకుం జను మేను గంగాతీర
వనంబున వ్రతచర్యాశేషంబు నిర్వహించెద నీవు మహిషీసహితంబుగా నెల్లి
నాకడకుం జనుదెమ్మని పలుకుటయు నాకు వగ పెక్కడి దని పలికె యవ్విభుండు.

క. తనతనువు వనితమేనును, గనుఁగొని యచ్చెరువు ముదముఁ గడలుకొనఁగ న
మ్మునితో భవత్ప్రభావము, గొనియాడఁగఁ వరమె మాకు గుణతరకగుణా.

వ. అని వెండియు. 313

తే. శ్రమము లేదు వ్రతోద్వ్రణములు లేవు

1 సతియుఁ దాను. 2 రుధిరు,

నాతియును నేను నెలజవ్వనంబుఁ గంటి
మిది మహాద్భుతతర [1]మందుమే భవన్మ
హానుభావత్వ మేమి సేయదు మునీంద్ర. 314

వ. అని సవినయంబుగాఁ దానును దేవియు దండప్రణామంబులు సేసి యాసం
యమివరు వీడ్కొని నాద్భుతచిత్తు లై నసకలజనులుం బరివేష్టింపఁ బురంబుఁ
బ్రవేశించి ప్రమోదమయమూర్తు లగుచు దివసవర్తనంబును రాత్రిచర్యయుం
గడపి సూర్యోదయం బగుటయు 315

క. వారలు ప్రాతస్సమయా, చారంబులు నడపి భక్తిసంపద లొదవఁగ
గారవమున మునినిర్ది, ష్టారణ్యమ్మునకుఁ బోయి రవనీనాథా. 316

ఆ అచట మణిమయంబు నతిసుందరము దివ్య, సదననిభము నగువిశాలరమ్య
హర్మ్య మున్నఁ జూచి యచ్చెరు వందుచి, త్తములతోడఁ జనఁగ దానిచుట్టు.

—చ్యవనుఁడు దనయోగబలంబునఁ గుశికునకు నాకలోకంబు సూపుట.—

సీ. స్వాధ్యాయసంగీతసాహిత్యవర్తనమాననీయము లగుమండపములుఁ
గోకిలశుకభృంగకులనాదముల నభిరామంబు లై నయారామములును
హంససారసరవాత్యంతమనోజ్ఞంబు లై సొంపు మిగులుపద్మాకరములుఁ
జారుమయూరకేకారుతకలితంబు లగుచు నొప్పారుక్రీడాచలములు

తే వీనులకుఁ జూడ్కులకు నింపు వెల్లిగొల్ప
నేర్పు గలిగిన విభవంబు నెఱయ మెఱయఁ
గరము విలసిల్లు చునికి నాకంబు వేడ్క
నయ్యెడకుఁ గాఁపు వచ్చిన యట్టు లుండె. 318

క. సురలును గంధర్వులు న, ప్సరోనికాయములు వివిధ సరసవిహారా
దరలీలల నం దెడ నెడఁ, జరించుచుండిరి నితాంత సమ్మోదమునన్. 319

తే అవ్విధంబున కారాజు నంగనయును
మనము లద్భుతరసమున మునుఁగు చుండఁ
గలయొకో యిది నిక్కము కానినాఁడు
మిగుల ననుభవగోచర మగునె యిట్లు. 320

వ అని వెండియు. 321

క. ఉత్తరకురుభూమియొ లో, కోత్తర మగునట్టినాకమొకొ తనువులతో
నిత్తాపసవరునికరుణ, నిత్తెఱఁగున సంభవించె నిచ్చోటు సొరన్. 322

వ. అనుచు నమ్మహనీయహర్మ్యంబు సొచ్చి యందు మణిమయపర్యంకంబునం బవ్వ
ళించి యున్నయప్పరమమునిం గని రపరక్షణంబున నతం డంతర్ధానంబు సేసె
నతనితోడ యామేడయు మున్ను గన్నయశేషవిశేషంబులును నదృశ్యంబు
లయ్యె నయ్యిరువురు నిట్టట్టు మెలంగి యక్కాన నొక్కెడఁ గౌశబ్రుసీసమా

1 మెందు నీభవన్మ, హానుభావంబు నే మన నగు మునీంద్ర.

సీనుండును జపపరుండును నైనయాసంయమివరు నాలోకించి యిట్లు గాంచి
భూవిభుండు భార్యతో నిట్లనియె. 323

తే. ఉవిద మునియోగబలం బెట్టు లుండునే య
నూనరాజ్యంబు సులభంబు మానవులకు
బ్రాహ్మణత్వంబు దపము దుర్లభము దపము
కలిమిఁ జేయుచు నున్నాఁడు వలసినట్లు. 324

చ. అను నెడ నిందు రండని సమాదరమొప్పఁగ వారిఁ బిల్చి య
మ్ముని [1]పరనాథుఁడుం సతియు మోడ్చినచేతులతోడఁ జేరఁగాఁ
జని ధరఁ జాఁగి మ్రొక్కుటయు సంయమి దీవన లిచ్చి రాజునా
ననమున సుప్రసన్ననయనప్రభ పర్వఁగ నెమ్మి నిట్లనున్. 325

ఆ. మనసు నింద్రియములు మనుజేంద్ర యింత వశ్యంబు లగునె నీకు నరయఁ గీడొ
కింత యైన లేదు సంతస మందితి, నిమ్ము వరము వేఁడు మిష్ట మెుసఁగ. 326

క. అనిన విని యగ్నికల్పుఁడు, వనజనునీఁబుది ప్రసన్న మగుటయు గా
మునిజనసంద్యాకౌశల్యం, గనుకొంటిని మిగుల మేలు గలదే కోరన్. 327

వ. అని పలికి కుశికుం డండియు. 328

తే. ఒకటి యడిగెదఁ గృప చిగురొత్త జెప్పు
వలయు నీవు మాయింటికి వచ్చి యొక్క
ప్రక్క క్రిందుగ నిరువదియొక్క దినము
లసఘు నిద్రించి తది మొదలైననీదు. 329

క. చరితం బద్భుతము మునీశ్వర దీనికిఁ గారణము విచారము నగో
చర మెఱిఁగింపు మనుడు నా, ధరణీవల్లభునితో [2]సతం డిట్లనియెన్. 330

వ. సురలు మునులు సురజ్యేష్ఠుం గొలిచి యుండం బ్రసంగవశంబున నప్పురమేష్ఠి
వారలతో భృగుకుశికవంశంబులకు బ్రహ్మక్షత్త్రంబులు కలంబడి సంకరంబు వా
టిల్లు నని చెప్ప నప్పుడే నచ్చట నుండి వినుటం జేసి యాసంకరంబున గర్వక
మీయన్వయంబు నిర్మూలంబు సేయువాఁడ నయి వ్రతంబు నెపం బిడి భవ
ద్గృహంబు సొచ్చి యిన్నిపోకలం బోయితి నలసి పస్సి యెప్పుడేని మీయం దొక్క లక్షి
మాపుడు రిప్పుడ శపింతు నిట్టి నాయుద్యోగంబులు మీయందు ధైర్యహానియు
శోకంబును గోపంబును లేమిని మెచ్చి వరం బిచ్చియుం గనిన సకల తనువుల
తోపిన మీకు నాకలోకం బాలోకింపనట్లుగా నీగంగా తీరంబున సంఘటించి
తి దానిం గని నరేంద్రత్వంబు జన నుదాసీనభావంబు నొంది బ్రాహ్మణ్యంబు
నందు నస్పృహుండవై తదియోగుఁగుడు నీకు మూఁడవవాఁడు బ్రహ్మతేజో
దీప్తుం డయి జనియించు వరంబు వేఁడు మనుటయు నమ్మానవపతి దీనికంటెను
గడచినవరంబునుం గలదే మదీయసంతానంబు బ్రహ్మత్వప్రాప్తమహత్త్వనిను

1 యుపనీకుఁడుఁగా. 2 పెఁ బా నిట్లనియెఁగా.

థంబును గాఢధర్మతత్పరంబునుంగా ననుగ్రహింపు మనిన నమ్ముని యట్ల యయ్యె డు మూఁడుము నీదుమనుమండు త్రిలోకపూజనీయుండని పల్కిన నప్పతి వాఁ డేమికతంబున బ్రాహ్మణుం డగు నత్తెఱం గెఱింగింపవే యనవుడు నత్తాప సోత్తముండు విను మస్మద్వంశంబున ఋచీకుం డనువాఁడు జన్మించి నీతనయుం డైన గాధి యనియెడువానిపుత్త్రి గార్యఁగాఁ బరిగ్రహించున త్తపోధనుండు దన నందనుం డగుజమదగ్నియందు సమస్తధను ర్వేదంబును నావహించు నప్విశే షంబు తత్పుత్త్రునందు ఫలియించు నది యంతియు సకలక్షత్త్రియక్షయకారి యైన దైవంబుకృత్యంబు దానివలన ఋచీకగాధిగధూజనానుష్ఠానపరివర్తనంబు గలు గునది కారణంబుగా నుగ్రక్షత్త్రధర్ముం డగుపరశురాముండు జమదగ్నికిం బరమ బ్రాహ్మణ్యగణ్యుం డయినవిశ్వామిత్త్రుండు గాధికి జనియింతురు బ్రహ్మపలుకు సత్యంబ యుష్మదన్వయంబు భార్గవకులసంబంధంబున జనశ్లాఘనీయం బయి వెలయుం గలయది యేను దీర్ఘంబునకుం జనియెద నీవు సుఖవై యుండు మని చెప్పుటయు నప్పుడమిఱేఁడు భార్యాసహితంబుగ సవిశేషవినయం బగు వందనం బాచరించి వీడ్కొని చనియెఁ జ్యవనుండును నిజేచ్ఛం జనియె నిది పరశురామ విశ్వామిత్త్రజన్మప్రకారంబు. 331

—భీష్ముఁడు ధర్మజునకు దానవిశేషముల నెఱింగించుట.—

క. అని కురుపితామహుఁడు సె,ప్పిన విని ధర్మాత్మజుండు ప్రియ మందుచు నా తనితో దానవిశేషము, లనఘా యెఱిఁగింపు మనుడు నతఁ డిట్లనియెన్. 332

సీ. కాంస్యోపదోహయుఁ గాంచనచారుశృంగయు ధవళాంబరకలితయును స
దక్షిణయును నయి తగుగోవుఁ బాత్రత్వభవ్యవిప్రునకు సద్భక్తితోడ
నిచ్చిన దానికి నెన్నిరోమము లన్ని దివ్యవత్సరములుఁ ద్రిదశలోక
మున వసింతురు కులంబున యేడుదరముల జనముల సుగతికి ననుతు రధిప

ఆ. కన్య భూమి గృహము గనక మన్నము జల, మంబరంబు శయన మాసనంబు
వాహనంబు విప్రవరునకు నీఁగి లో,కములు రెంట సౌఖ్యకారి యండ్రు. 333

క. అనిన విని పాండవాగ్రజుఁ, డనఘా యిన్నింటికంటె నధికం బగుదా
ని నెఱింగింపు మనుడు న,జ్జనపతి కిట్లను నతఁడు ప్రసన్నాత్మకుఁ డై. 334

తే. అర్థి గోరినవస్తువు లర్థితోడ, నీఁగి యెల్లదానములకు నెక్కు డరయ
నఖిలభూతమ్ములకు నభయంబు నిచ్చు, టంతకంటెను మే లందు రార్యజనులు.

వ. అని చెప్పి విను మని మఱియు నిట్లనియె. 336

తే వీరశయనంబు మేలండ్రు వీనికంటె, మఱియుఁ గొన్నింటికంటెను మనుజనాథ
దానముల కావు వెదకిన దానిఁ బోల, లేవు పుణ్యకర్మములలో నేవి యైన.

వ. అనుటయు ధర్మజుండు దమ్ముల దెసం గనుంగొనిన వార లతనిచిత్తం బెఱింగి రణమరణస్తుతి సేయ నతండు సమరంబునం జచ్చినబంధుమిత్త్రజ్ఞాతిజనంబుల

వలనిశోకంబు వదలి వాహినీనందను వాక్యంబు లభినందించె నాదేవవ్రతుం
డు వెండియు. 338

క అరి యైన దీనుఁ డై తను, శరణం బని వేఁడినం బ్రసన్నాత్మత న
ప్పురుషునికోరిక దీర్చినఁ, బురుషోత్తముఁ డందు రతనిఁ బురుషవరేణ్యా 339

క. అడుగక యున్నను నాలిం, గొడుకుల రక్షింప లేక కుతిలపడుచు నె
ప్పుడుఁ బేదతనము గలవరు, నెడ రుడుపఁగ వలయునది మహితగుణ మనఘా.

క. నిజదారపరులు సంతత, సుజనరతులుఁ గామరోషహంతలు నగున
ద్ద్విజులఁ నరసి ధన మిచ్చుట, త్రిజగత్పూజ్య మగు నండ్రు ధీరవిచారా 341

వ. అనినం బాండవాగ్రజుండు యాచనాయాచనంబులలో నెయ్యది దానార్హం
బగు నని యడిగిన నతనికిఁ బితామహుం డి ట్లనియె. 342

చ. అడిగిన నిచ్చుకంటెను నయాచకుఁ గాఁగ నెఱింగి యిచ్చు టె
క్కుడుఫల మిచ్చు దానవిధికోవిద వేఁడుట సావు వేఁడఁగాఁ
బడు టది పెద్దసావు దగు ప్రార్థన పూర్ణము సేయునాతఁ డా
యడిగినవానిఁ దన్నును దయారతిఁ గావఁగఁ జాలువాఁ డగున్. 343

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుం డతని కి ట్లనియె 344

క. దానము యజ్ఞక్రియ నాఁ, గా నతులితధర్మవిధులు గల వందు ధరి
త్రీనాథోత్తమ యధికఫ, లానూనం బై వెలుంగు నది యెయ్యదియో. 345

వ. విన వలతుం జెప్పవే యని యడిగిన నయ్యనిమిషనదీనందనుం డప్పాండునంద
నాగ్రజున కి ట్లనియె 346

ఉ. భూసురకోటికిన్ వినయపూర్వముగా ధనధాన్యగోమణి
క్ష్మాసలిలాన్నముఖ్యములు సమ్మతి నీగి సుయజ్ఞ మానసో
ద్భాసితసత్క్రియన్ నడపు భవ్యుఁడు యజ్ఞములుం దపంబులుం
జేసినపుణ్యముం బడయుఁ జేయుము దానము లోపి నిత్యమున్. 347

క. అనవుడు నాతనితో ని, ట్లను గుంతీతనయముఖ్యుఁ డనఘా పెక్కుల్
వినఁబడు దానము లధికం,బునఁ దగియెడుదాన మెద్ది యన్నిటిలోనన్. 348

వ. అని యడిగిన నయ్యాపగాసూనుం డమ్మానవపతి కి ట్లనియె. 349

-భూదానమహిమాభివర్ణనము.-

క. దానము లన్నిటికిని భూ,దానం బెక్కుడు సమస్తధాన్యములుఁ బ్రభూ
తానేకవస్త్రధనర,త్నానూనత్వమును భూమి నవుటకతమునన్. 350

క. కనకము రజతము వస్త్రం,బును ధాన్యము వివిధరత్నములు నిచ్చినయ
వ్వినుతఫలంబుల నెల్లను, గను నుత్తమభూమిదానకర్త నరేంద్రా. 351

సీ. భూమి కెంతాయువు భూదానకర్తయు నంతకాలము సుఖ మందు చుండు
నమరలోకంబున నల్ప మైనను భూమి యిచ్చిన బహుభూమి యేలు నతఁడు

రాజు విశేషించి రణమృతి యొండెను భూదానకర్తృత్వపుణ్య మొండెఁ
బడయంగవలయుఁ బాపఁగ నోపు బ్రహ్మహత్యాదిపాతకముల నైన భూమి

తే. దాన మెంత పాపాత్ముచే నైన భూమి
గొనినఁ గల్మష మొందదు వినుము మహిత
మైనభూదానవిధియును నశ్వమేధ
[1]యాగమును సదృశంబు లం డ్రాదిమునులు. 352

క దారిద్ర్యముచేఁ గుందుచు, నేరిని నడుగంగఁ బోవ కెంతయుఁ గృశతం
గూరినవిప్రున కుర్వర, వారనిదయ నీగిఫలము వాగ్గోచరమే. 353

తే. యాగకర్తయు శాంతుండు నైనయట్టి, విప్రుఁ బ్రార్థించి యైన నుర్వీప్రతిగ్ర
హంబుసేయించు టత్యధికంబు భూమి, దానవిధివిశేషంబులలోన నెల్ల. 354

క వినుమన్నుఁ డైనవిప్రున, కనఘా గోచర్మమాత్ర యగు మేదిని ని
చ్చినఁ బోనియట్టిపాపము, నినుపొడుపునఁ జెడనితమము నెందును గలవే. 355

క ఆజిప్రాప్తమృతులు గురు, పూజకులును మఱియు నెట్టి పుణ్యాత్మకులుఁ
రాజోత్తమ భూదాన, భ్రాజిష్ణునిఁ బోల రండ్రు పరమమునీంద్రుల్. 356

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు వెండియు నిట్లను భూదేవి జనులకు హితంబుగా నానతి
చ్చినవాక్యంబులు భూగీత లనం బరఁగు వాని విని పరశురాముండు భూదాన
పరుం డయ్యె నని విందుము పాండవాగ్రజా యవి నీ వాకర్ణింపుము. 357

క. నను నిండు రెండులోకము, లను జెడనియశస్సుఖంబులం బడయఁగ నో
రనయ ట్లయినను దీనికి, నెన లేవు సుఁడీ తలంప నేధర్మములున్. 358

చ. ఇతరులదానమేనిఁ దమ యీఁగియయేనిని నన్ను మార్తురే
మతి నరకాధివాసగతి మాన్పఁ దలంచుట గల్గినఁ నమం
చితముగ భక్తి నిచ్చుట కుశీలత మార్చుట నాకు హర్షభా
సితయుఁ బరాభవవ్యథయుఁ జేత సుఁడీ యిదె చాటి చెప్పెదన్. 359

క. వినుఁ డుభయలోకముల మే, లొనరింతుం గీడొకింతయును నిలువఁగ నీ
క నిరాసంబు నొనర్తును, నను నిచ్చిన నెట్టిదుర్జనములకు నైనన్. 360

వ అనియె నని యవ్వాక్యంబు లుపన్యసించి దేవవ్రతుం డన్నరదేవోత్తమునకు
మఱియుం జెప్పు నవ్విషయంబున నింద్రుం డడుగ బృహస్పతి సెప్పినవచనం
బులు వినుము చెప్పెద. 361

ఆ. భూమి రత్నగర్భ పురుహూత యటు గాన, కలుగు భూమిదాన కర్త యైన
వాని కశ్వహస్తి వనితాదిసర్వర,త్నములు నిచ్చునట్టి యమితఫలము 362

క. వసుదాయిని యైనవసుధ, నొసఁగినతనిఁ దన్న తన్న యొసఁగె ననుచు సం
తసపడు భూతము లన్నియు, నసమానము భూమిదాన మమరాధీశా. 363

క వినుము రాజులకు నవశ్యం,బును జేయఁగ వలయు నధికభూదానము రా

1 యాగమునకు సదృశమందు రాదిమునులు.

జనువాఁ డఘముల కాకరి, యనఘా యని నక్క నొంట నది స్వర్గము నుగునే.

ఆ. పూర్వదత్త మైన భూమి నెవ్వఁడు పుచ్చి, కొనియె నతఁడు దనదు కులమువారి నిరువదొక్కతరము నరకవాసులఁ జేయు, దాను [1]సడము గాఁగ ధర్మనిరత.

క. మును దా విప్రున కిచ్చిన, నని భువి గ్రాసంబు కంటె నధికపుఁ బాపం బును నడుగ కిచ్చుటకు మిగిలినపుణ్యము నెందు నరయ లే దండ్రు బుధుల్.

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు సురనదీపుత్త్రునకు దానపరు లయినమానవులకు దాతవ్యంబు లగువానివిశేషంబు లెఱింగింపవే యనుటయు నతం డన్నకనక పానీయప్రముఖంబు లైనపదార్థంబులవిశేషంబులు గల వని యెఱింగించి నొక్కనాఁ డన్నంబువిషయం బైనదానంబు ప్రకారంబు. 367

క. ఏ నడుగఁగ నారదముని, మానితముగఁ జెప్పినట్టిమాటలు సుస్థి త్వానూనవృత్తిఁ జెప్పెద, భూనాయక యేకచిత్తమున విను వానిన్. 368

క. మునులును దివిజులు నన్నము, వినుతింతురు లోకతంత్రవిధి ప్రకృతులు న క్కునుగలసర్వము నన్నం,బున నడచుం గాన యన్నము విశిష్ట మిలన్. 369

ఆ. అన్నదానసదృశ మగుదాన మెందు నెన్నఁడును లేదు గావునను విధేయ మన్నదాన మధికయత్నపూతంబుగాఁ, బూని దానిచేఁత పుణ్యతమము. 370

సీ. ప్రాణంబులకు విధాయక మన్న మింటిజనంబులు కుడిచి నొసను సుభ క్తి నతిథికిఁ బెట్టుట యధికపుణ్యము శ్రాంతు వృద్ధుఁ దాపసు బాలు విరలు ననఘఁ గడపఁగా దాఁకలి గదిరి యర్థించిన గృహమేధి కవమతి గినుక సగదు కాలంబుతోఁ గుక్క మాలఁడు దుది గాఁగ నాఁకొని వచ్చిన ననుగుణముగ

ఆ. నాచరింపవలయు నాహారకల్పన, మునుల దేవపితృసముత్కరములు నన్నదానవిధుల నాదరంబుగఁ బ్రియ, మొందఁజేతఁ బోల వొండువిధులు.

క. కులమును విద్యయు వృత్తము, నల యనుమతి యన్న మిడుటకై యడుగంగా నలవదు విప్రుని [2]నాఁకఁ, గుఱుచంగా నిడుట లెస్స యకుటిలమూర్తిన్. 372

వ. అని వెండియు. 373

తే. అజుఁడు గల్పాదియం దన్న మమృతమనియెఁ, నన్నహాని బలాధికు నైన దుర్బ లాత్ముఁగాఁ జేయుఁ గావున నన్నభుక్తి, సకలధాతువృద్ధికి నగు జనము గోరు.

క. అని యతఁడు వల్కె ననియును, విని యన్నము సవినయముగ విప్రాదులకున్ మనుజేశ యిడుదు నీవును, మన మునుఁగఁ గ్రొత్తసిరి సదా స్వజనులకున్. 375

ఆ. అన్న మిడిన మణిమయావాసశయ్యాస
నములు నమృతభోజనంబు హృద్య
మాల్యలేపనములు మహనీయమహిళాను
భవముఁ జిరత నొందు దినముచంద్రు. 376

---

1 మున్ను గాఁగ. 2 నదొం, బలరంగా.

-నక్షత్రదానమహిమాతిశయనిరూపణము-

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు నక్షత్రవిషయంబు లైనదానంబుల తెఱంగెఱింగింపవే యనుటయు నిట్లు దేవకీదేవి యడుగ నన్నారీరత్నంబునకు నారదుండు సెప్పిన వాక్యంబులయర్థంబు లుపన్యసించెద నాకర్ణింపుము 377

సీ. [1]కార్తెఁ బాయసమబ్జగర్భునితార మాషములు మాంసమ్ము నంజంగఁ గలుగు
నన్నంబు శశితారయందు గో వార్ద్రి నదితితారఁ బులగంబు దీపు గలయు
నట్టులు గురుతార నధిప సువర్ణ మాశ్లేష రూప్యము మఖఁ జెల్లు నుప్పు
తిలలు భగుం డధిదేవత యగుతారఁ జెఱకుఁ దేనియ నుపాసిక్త మైన

తే. భక్తము త్తరఫల్గునిఁ బాలతోడ
షాష్టికాన్నంబు రవితార సకరిరథము
చిత్తనాఁడు శ్రీగంధపుఁజెక్క స్వాతిఁ
దనకుఁ బ్రియ మైనయది మేలు దానమునకు. 378

సీ. అనఘ విశాఖ నెద్దనురాధఁ బైచీర విను జ్యేష్ఠఁ దగఁ గఱివేము గూర్చి
ముల్లంగి మూల సమ్మూలఫలంబుఁ బూర్వాషాఢఁ బెరు వుత్తరాఖ్య యైన
యాషాఢ మాక్షికార్ద్రాన్నంబు హరివసు జలతారకములఁ గంబళము గుజ్జు
లమరినబండియు [2]యనలుఁ బూర్వోత్తరా[3]భాద్రపౌష్ణాశ్వినీభరణులందుఁ

తే. [4]గ్రొవ్వు గలమేఁకనంజుడు గొఱియయొఱచి
గంచుకుండతో మొద వశ్వకలితశకట
మతులతిలధేను లీఁ బాడి యఖిలతార
కముల నీగులు నూర్ధ్వలోకములఁ జేయు. 379

వ. అని యెఱింగించి యమ్మానవపతితో నమ్మాననీయుం డిట్లనియె. 380

క. అలఘుతరసకలకామ్యం,బుల నిచ్చినయట్టిమహితపుణ్యం బై తా
వెలుఁగుఁ గనక మిచ్చుట యని, పలికెం గర్మజ్ఞుఁ డత్రి పరహితచరితా. 381

తే. కనక మాయుఃప్రదంబు పావనము భావ,శుద్ధి నొనరించు దాతకు సువ్రతమున
వేడ్కతో దాని నిచ్చుట వేఱ పొగడ, నేల యనియె హరిశ్చంద్రుఁ డిద్ధతేజ.

క. పానీయదాన ముత్తను, దానం బని యఖిలధర్మతత్త్వదృఢపరి
జ్ఞానానూనుం డగుమను, మానవపతి సెప్పె నృపసమాజవరేణ్యా. 383

క. కావునఁ జెఱువులు నూతులు, బావులుఁ గొలఁకులును నెపుడు బౌరవపర్యా
కావింప వలయు నవి గడుఁ, బావనములు పుణ్యలోకభాగిత నిచ్చున్. 384

క. అనఘా యెవ్వనికావిం, చినసలిలాశయమునందుఁ జెలఁగుచు గోవుల్
గొను నీ రాతనివంశం,బున కవి గావించు నూర్ధ్వభువనప్రాప్తిన్. 385

1 కర్త్యి 2 నగలుఁ. 3 భాద్రలఁ బౌష్ణాశ్వి భరణులందుఁ 4 గొఱులురాజమాషం బులు గొఱియ.

తే. ఆఁక లేక యెవ్వానిజలాశయమున, మండు వేసవియందును మనుజకోటి
యవభృథస్నానపానంబు లాచరించు, నతఁడువొందఁడు విషమదుర్గాభిగతులు.

క. యాగాదికర్మముల కుప,యోగింపంబడుటఁ జేసి యుత్తమము ఘృతం
బాగురువస్తువు నిచ్చుట, యాగములకు నగ్నికిం బ్రియంబై యుండున్. 387

తే. గరగ లోనఁగిననరుఁడు బూసురు లొనర్చు
నాచమనముఖకర్మంబులందు షష్ఠ
భాగఫల మొందు నెగడికిఁ బాచనమున
కింధనము లిచ్చి ధనముల నెసక మెసఁగు. 388

ఆ. ఛత్త్ర మిచ్చి కాంచుఁ బుత్త్రులఁ బురుషుండు, సకలకామ్యదానసమము శకట
మిచ్చు టనఘ చెప్పు లిచ్చినఁ గంటకు, లైనరిపులఁ ద్రొక్కి యతఁడు దిరుగు.

క. తిలలు పితృభోజ్యములు గా, జలజభవుఁడు సేసెఁ బితృనిచయ మలరఁ గడుం
దిల లిచ్చిన శుచు లగుదురు, తొలఁగుం బర్వసురతాదిదోషము లెల్లన్. 390

తే దివ్యముని యగుకాశ్యపుభవ్యగాత్ర,ముల జనించి భవ్యంబులై తిలలువెలయు
నట్లు గావునఁ దత్కృతయజన మఖిల, నస్తుయజనంబుతో సరివచ్చు నండ్రు.

క. తిలదాన మఖిలదానం, బులకంటె విశిష్ట మెల్లమునులును నియతిం
దిల లర్హము లగుపాత్రం,బుల కిచ్చియ కాదె పెంపు వొందిరి వత్సా. 392

వ. అనిచెప్పి యాపగాతనయుం డొకవిశేషంబు వినిపింపవలసి ధర్మజున కిట్లనియె.

ఉ. దానము లాదిగాఁ గలుగుధర్మము లెల్లను జేఁతకుఁ నిజా
ధీనపుఁజోటు గా వలయు దేవతలుఁ మునులుం జతుర్ముఖుం
గానఁగఁ బోయి యజ్ఞముఖకర్మసమాచరణార్థ మై తదీ
యానుమతిం బగం బడసి యయ్యయిచోటుల నాచరింపరే 394

క. కాననము గిరులు నదులును, నానాతీర్థములు భూజనంబుల కెల్లన్
భూనుత సాధారణములు, వానను ధర్మములు సేయ వచ్చు నిజేచ్ఛన్. 395

ఆ. అధిప నాశాసనమునయందుఁ దోఁచినయది, యాచరింప వలయునర్థ మగుటఁ
జేసి దీని నీకుఁ జెప్పితి గోదాన, శస్తమహిమ వినుము విస్తరింతు 396

సీ. గోవు లెక్కుడు తపోభావితాత్ములకంటె
ననినఁ దద్గౌరవంబునకు మేర
గలదె సత్యాఖ్యలోకంబున నవి సోమ
సంగతత్వంబున సంచరించు
వినుతహోమముల కెల్లను బాలుఁ బెరుగు నే
యును నిచ్చుఁ గర్షనంబునకు నొదవుఁ
దోలు శృంగంబులు వాలంబు రోమచ
యము శకృన్మూత్రము లఖిలవర్త

ఆ. నముల కుపచరించు శ్రమము శీతాతప, వ్యథయు లేమి నెపుడు నతిభరంపుఁ
బనులు సేయు గోవు బ్రాహ్మణుఁ డన నేక,తత్త్వ మగుటఁ బరపదంబుఁ గాంచు.
క. గోవుల విప్రుల కిచ్చిన, నేవిషమపుగతులఁ బొరయ కేరికి నరుగం
గా వశము గానిలోకము, లావాసంబులు గ నిలుతు రతిసుఖవృత్తిన్. 398
క. గోవులపా లమృతం బని, దేవేంద్రుఁడు సెప్పెఁ గాన ధీరత్వనిధీ
గోవు నొసఁగ నమృతము స,ద్భావంబున నిచ్చినట్టిఫల మొడఁగూడున్. 399
తే. అనఘ గోవులు ప్రాణంబు లని సమస్త,మునులు సెప్పుదు.రట్లుగావునఁ దలంపఁ
బ్రాణదానవిధానసంప్రాప్త మైన, ఫలము గోదానకర్తకుఁ గలుగుఁ జూవె.400
క క్రూరునకు నాస్తికునకు దు, రారంభున కిచ్చినం బరమదుఃఖమునుం
గూగును గో వది దాతను, నారకిఁ జేయుం బరీక్షణము గడు వలయున్. 401
ఆ. గొడ్డు బడుగుఁ దెవులుగొంటుఁ గ్రే పెడలిన, దాని నెచ్చు లేని నూన మైన
యట్టిదాని నొకట నాయాసపడి యున్న, దాని నీరు గోప్రదానవిదులు. 402
క. విను పుణ్యలోకముల కా, వనఘా విప్రులకు గోచయంబులఁ బెక్కి-
చ్చిన నవి దాతకు మోక్షం,బును జేయఁగఁ జాలు నండ్రు పూర్వాచార్యుల్.
వ. అని చెప్పి గాంగేయుం డన్నపానీయదానఫలాతిశయంబులు వెండియు వినిపిం
ప వేడ్కసేసి యవ్విభున కి ట్లనియె. 404
సీ. అధిప యింకను విను నన్నంబు జలమును నిచ్చుట యీవుల కెల్ల నెక్కు-
డగుట నేఁ జెప్పెద నమృతసుధాస్వధానామముల్ సురలందు నాగకులము
నందును బితృకోటియందును వర్తిల్లు నన్నంబునకు నోలి నట్లఁ గాక
యది ప్రాణ మండ్రు మహాత్ములు గావున దానిఁ బెట్టుట ప్రాణదానసనుము
తే విను విశేషించి తత్పాకమునకు జల ము
పాశ్రయము చంద్రునకుఁ బుట్టఁ బట్టు నయ్యె
జలము చంద్రుండు గాఁడె యోషధులఁ బ్రోచుఁ
గాన యుత్తమ మన్నంబుకంటె జలము. 405
వ. అని పలికి మఱియును. 406
క. తనకుఁ గలయట్టియన్నము, నన సురపితృపూజనములు నరునకు నడపం
జను నతిథితర్పణము దా, నన తగ నొనరించువాఁడు నరవరముఖ్యా. 407
వ. అని నిర్దేశించి తిలదానం బత్యాదరణీయం బని ప్రసంగించి యది వినినది
యైనను నేమి తద్విషయంబున నొక్కయితిహాసంబు గలదు చెప్పెద విను మని
పలికి యనిమిషనదీనందనుండు కుంతీనందనాగ్రజుతో ని ట్లనియె. 408

తిలదానవిషయకయమబ్రాహ్మణసంవాదము.

సీ మధ్యదేశమునగ్రామంబు విద్వజ్జనబహుల మై యొక్కటి పర్ణశాల
యనుపేర నొప్పారు నందుల విప్రుని శర్మనామునిఁ బ్రీతి జముఁడు పిలువఁ

బనిచి దానముల కెల్లను దిలదాన మెక్కుడు తిలలకుఁ బితృకోటి వేడ్క
సేయుఁ బాపంబులు సెందవు తిలభక్షిఁ బుణ్యకర్తృత్వంబు బుద్ధిఁ గోరు
తే. దేనిఁ దిల లెప్డు విప్రుల కిమ్ము భక్తి, ననియె వస్త్రదీపము లీగి యతులదాన
మనఘ చీరల దివియల నమరపితృస,మర్చనము సేత పరమధర్మ మని చెప్పె.
వ. అని యిట్లు యమబ్రాహ్మణసంవాదంబు వినిపించి శాంతనవుం డమ్మహీకాంతు
నాననంబు సవిశేషాదరంబున నాలోకించి. 410
క. విను పృథివియును సరస్వతి, యును గోవును దానవిధికి నొక్కంతలు గా
విని యుండుదు పీనిం బో, లినదాతవ్యములు నొండు లే వని విందున్. 411
ఆ. రాజముఖ్య తగుసరస్వతి శిష్యున, కొసఁగ భూమిదాన మూర్జితముగఁ
జేసినట్టిఫలము సిద్ధించు ధేనువు, నిచ్చుటయును భూమి నిచ్చినట్ల. 412
క. అనయముఁ గొంచెపువెలకుం, గొన వచ్చును సారభూత గోవును దానం
బున ఫల మధికము దానము, గొనినాతఁడు సుఖము దాన గొనుఁ జేసేతన్.
ఆ. దేవపితృసమర్చ నావాసములు గోశ,కృత్పవిత్రలేపనమునఁ గీర్తనీయ
శుచితఁ బడయు ననిన సువ్రత గోవుల, భూరిమహిమ వేఱ పొగడ నేల. 414
తే. కుడుపునకు ముంద రొడ్డులగోవునకు స
మంచితగ్రాసముష్టి నిత్యంబు నేఁడు
గాల మిచ్చిన నతఁ డెల్లకామ్యములును
బ్రాహ్మణుల కర్థి నొసఁగిన ఫలము వడయు. 415
క. గోదానవిధము సుపథగ,మై దాతకు నెల్ల మేలు నాపాదించుఁ
వేదప్రియ యది దురితో, త్పాదక మగు నాతనికి విపథగత మైనన్. 416

నృగచరిత్రము.

తే. దుష్టమైనగోదానంబు గష్టవృత్తిఁ, దెచ్చె నృగనాముఁ డగుజగతీవిభునకు
నత్తెఱం గితిహాస మై యవనిఁ బరఁగు, వినుము సెప్పెద దాని వివేకధుర్య.
క. ద్వారవతి నొక్కనూతం, దొరపుఁదను వక్కజ మగు తొండ నొకటి న
చ్చేరువ మెలఁగుజనులు గని, నీ రిది గలఁగించు నిట్ల నిలిచె నయేనిన్. 418
క. అని బలుమ్రోకులు వేగమ, కొని వచ్చి తగిల్చి లావు గొని తిగువఁగ నా
ఘనజంతు వచలితం బై, యునికికి విస్మయము నొందునుల్లంబులతోన్. 419
తే. కృష్ణుపాలికిఁ బోయి యక్కోటమున్న, తెఱఁగు సెప్పినఁ జనిదానిఁ దిగిచె వెడల
నమ్మహాత్ముఁ డెఱింగియు నర్థితోడ,నడుగ నది యేను నృగుండఁ జుమ్మనియె ననఘ.
వ. అనిన విని యద్దేవుండు నీ వనేకగోసహస్రంబుల విప్రజనంబుల కిచ్చి తని విందు
మిట్టిదుర్దశ్యంబు నీ కేల వాటిల్లె ననుటయు నమ్మనుజవల్లభుండు. 421
సీ. ఉత్తమబ్రాహ్మణుం డొకనికి నొక్కనాఁ డొకగోవు నిచ్చితి నుల్ల మలర
నతఁడును గొనిపోయె నది మేఁత కర్థి మా కదుపులలోపలఁ గలసి వచ్చె

గోవుల మఱియును గోపాలకులు దానవిధికిన్ తెచ్చుచో విధివశమున
వానిలో నదియును వచ్చిన నెఱుఁగక దానంబు సేసితి దాని మున్న

ఆ. గొనినయతఁడు దడవి కని యిది నాదుగో
వనియెఁ బిదపఁ గొనినయతఁడు పెనఁగి
నాకు నృపతి యొసఁగె నా నిద్దఱకును వా
దైన నన్నుఁ గాన నరుగుదెంచి. 422

వ. తమతుంపట తెఱం గెఱింగించి. 423

క. ఇచ్చినవారల కొనఁగా, వచ్చిన నడ్డంబు గలదె వసుధాధిప యం
చిచ్చఁ గడు నొచ్చి పలికిరి, వెచ్చనినిట్టూర్పు లడర విప్రు లిరువురున్. 424

వ. మఱియుం బోడముమాటల నమ్మొదవుపోకడ నాకుఁ దెల్లం బగుటయు. 425

ఉ. దానికి నేను జిత్తమునఁ దాపము నొందుచు మున్న గొన్నయ
మ్మానితవిప్రు వేఁడికొని మంచివి గోవులు నీకు నూఱు వే
యైనను నిచ్చెదన్ విడువ వయ్య మహీసురవర్య నమ్మి న
ద్ధేనువు నన్న నాస్యమున దీనత దోఁపఁగ నాతఁ డిట్లనున్. 426

తే. పాలుగడుఁ బెక్కుదాని [1]సబాము లెస్స, పెయ్యకర్మిలిగలదు మత్ప్రియసుతుండు
పాల కేడ్చినయపుడ చన్పట్టనిచ్చు, నేది ప్రొద్దైన నట్టిగో వెంచుఁ గలదు. 427

క. శ్రీవోలె నింటిలో నా, గో వుండఁగఁ జూతుఁ గాని కోటిమొదవులుం
గావు సరి దాని కని భూ, దేవుఁడు వోవుటయు నేను దీనత దోఁపన్. 428

చ. కనకము ధేనువుల్ మణినికాయము లిచ్చెద నేమి యైనఁ ద
క్కను మది కిష్టమైనయది గోరుము గోవున కంచుఁ జేరి త
క్కినధరణీసుపర్వునకుఁ గీడ్పడి యెమ్మెయి వేఁడికొన్న నేఁ
గొన భవదీయరాజ్యమును గుత్సితవృత్తికి నియ్యకొందునే. 429

తే. అనియెఁ గాని నామాట గైకొనఁడు యాతఁ, డట్టియెడఁ గాలవశగతి యావహిల్లి
యమునికడ కేఁగ నాతోడ నతఁడు వికచ, నలినలోచన యిట్లని పలికెఁ బ్రీతి.

చ. జనవర పుణ్యకర్మము లసంఖ్యము లీ వొనరించి తొక్క వి
ప్రునిధన మజ్ఞతం గొనుటఁ బొందె సకిల్బిషభావ మల్ప మి
ట్లొనరిన రెంట నయ్యెడు మహోన్నతిదుర్గతులందు మున్న నీ
చను నెడ యెద్ది నావుడు న[2]సౌఖ్యపుఁ జోటని సమ్మతించితిన్. 431

ఆ. అట్టు లియ్యకొనిన యాక్షణమాత్ర మ, స్తకము క్రిందు గాఁగ ధరణిఁ బడఁగ
వలసె నపుడు వింటి నలఘుకృపార్ద్రవ, ర్ణాలికలిత మైనయమునిపలుకు. 432

వ. అది యెయ్యది యం టేని. 433

1 సభాము 2 నసహ్యపుఁజోటను.

తే. వాసుదేవుఁ డనేకసంవత్సరముల, కధిప నీయున్నచోటికి నరుగుదెంచి
యుద్ధరించు ని న్నట నిత్యసిద్ధసౌఖ్య, మైనలోకమునకుఁ జను దనఘ నీవు 434
వ. ఇట్లు వినుచు నిలాతలంబునం బడి కృకలాసత్వంబు నొంది చరియించు చుండి
నేఁడు దైవకర్తం బయినచిత్తవర్తనంబునం జేసి యిక్కూపంబునకు వచ్చినయ
పరతక్షణంబునం గృకలాసంబులకు లేనిమేనిపెం పావహిల్లిన నుల్లంబు సవిస్మ
యం బగుచునుండ యమ్మప్రసాదంబున నెప్పుడును మాయనిపరిజ్ఞానంబు వర్తిల్ల
నున్నంతం బరమయోగీంద్రభావ్యం బగునీభవ్యసన్నిధి దొరకొనియె నని పలికె
నప్పు డప్పుడమితేనికిఁ బూర్వాచరితపుణ్యకర్మానురూపం బగురూపం బావిర్భ
వించిన దానికిం బ్రమోదభరితుం డై యతండు. 435

—నృగుఁడు శ్రీకృష్ణువలనఁ బాపవిముక్తుఁ డై పుణ్యలోకమునకుఁ బోవుట—

తే. దేవ నీ దగుకారుణ్యదృష్టి యమృత
పూరమునుబోలె నామీఁదఁ బొలయుటయును
దీనదశ వాసె భవదనుజ్ఞానిరూఢి
నేను జనియెద సంచితస్థానమునకు. '36

క. అని సవినయప్రణామంబున నారాధించి వృష్ణిపుంగవుఁ దగ వీ
డ్కొని యానృగుఁడు విమానంబున నుత్తమలోకమునకుఁ బోయె నరేంద్రా.

వ. ఇవ్విధంబున 438

క. భరితానందుఁ డగుచు నృగుఁ, డరిగిన లోకహితకారి యై కృష్ణుఁడు ని
ర్భరమధురతాతిహృద్యా, క్షరంబుఁ గా నిట్టు లనియెఁ గౌరవముఖ్యా. 439
క. ధరణీసురధనహరణము, దురితతమము నృపున కధికదోషము నృగగో
హరణముక్రియ విప్రస్వా, హరణము భూపాలవరున కాపదఁ దెచ్చున్. 440
వ. అనియె నివ్వాక్యంబులు నీకుం జెప్ప వలవ దైన నితిహాసావసానవర్తి యగుటం
జేసి వినిపించితి నని చెప్పి యప్పాండవాగ్రజుతో భీష్ముండు వెండియు. 441
క. సత్సంగతి సజ్జనులకు, నుత్సవ మొనరించు నృగున కున్నతిఁ ద్రిజగ
ద్వత్సలుఁ డగుకృష్ణుండు స,ముత్సుకతం జేరఁ జనుట యొనఁగినమాడ్కిన్.
క. అని పలికి మఱియును. 443
వ. దానము సమగ్రఫలదము, భూనాయక గోవు నెడ విబుద్ధత్వము గీ
డైనది గావున గోస, మ్మానన మేమఱక యుండు మది నేప్రొద్దున్ 444
వ అనిన విని ధర్మజుండు గోవులయెడ విరుద్ధాచరణంబున నయ్యెడుదురితంబు
తెఱంగెఱింగించితి గోదాన ఫలవిశేషం బింకను విన వలతుం జెప్పవే యను
టయు ననిమిషనదీనందనుం డివ్విషయంబున నైనది యొక్కయితిహాసంబు
గల దాకర్ణింపు మని యతని కి ట్లనియె. 445

గోప్రభావవిషయకం బగునౌద్దాలకిపుత్త్రచరిత్రము

సీ. [1]అనఘుఁ డౌద్దాలకి యనుమహామునిఁ దనతనయునిఁ బిలిచి యిధ్మములు దర్భ
కట్టయు జలపూర్ణకలశంబుఁ బువ్వులు నుఱిచి వచ్చితి నేటిమడుఁగు మారఁ
గొని రమ్ము వేగంబ చని యన్న నాచికేతాహ్వయుం డగునతం డరుగునంత
వాహిని పొంగిన వఱ్ఱోడి నవి వోయెఁ గానక యాతండు క్రమ్మఱంగ

ఆ. నరుగుదెంచి కాన ననుటయు నాఁకలి, దనదుకర్మవైకృతంబు సైఁపఁ
జాల కలిగి యోరి జముఁ జూడఁ బొమ్మని, శాప మిచ్చెఁ దండ్రి భూపవర్య.

వ. ఇట్లు శపియించిన నబ్బాలకుండు గేలు మోడ్చి ఫాలంబున మోపికొనుచుం బ్రసన్నుండ వగు మని పలుకు నలుకఁగాఁ జేతనారహితుం డై పడుటయు నమ్మునివరుండు 447

క. కనుఁగొని పశ్చాత్తాపం, బున నుల్లం బెరియ నిట్లు పుత్త్రకు నే నే
పనికై చేసితి విగతా, సునిఁ గా నని మూర్ఛమునుఁగుచుం బడియె ధరన్. 448

వ. పడి యొక్కింత సేపునకుం దేఱి [2]తనయుం దేఱిచూచి యశ్రులోలుక నబ్బాలకు నురంబున మొగంబు మోపి చేష్ట దక్కి యుండ నద్దినశేషంబును నయ్యామినియునుం జనియె సూర్యోదయసమయంబున. 449

ఆ. అతనికన్నునీర నాప్లుతం బైనయా, శవము చేతనించి చలన మొంది
యెలమి న త్తపస్వి యూఱటిల్లుచు చుండఁగ, నిద్రదెలిచె నిట్లుమగుడఁ దెలివి నొంది.

క. తనుఁ గనుఁగొనియెడిసుతుతోఁ, మునిపతి యి ట్లనియెఁ బుణ్యముల ప్రోకవు నీ
వనఘ చని పుణ్యలోకముఁ, గని మత్పుణ్యమున రాక గలిగెను మగుడన్. 451

క. నీ దగుతనువునదివ్యా, మోదము సాంద్ర మయి పోదు ముట్టెడు నత్యా
హ్లాదమహైశ్వర్యసము, త్పాది యగుచు నీగతాగతములం జెపుమా 452

వ. అనిన విని యమ్మునిపతికిం బ్రణమిల్లి యక్కుమారుం డి ట్లనియె. 453

సీ. నీయాజ్ఞఁ జని కమనీయవిశాలమై మణిమయత్వంబున మహిత మగుచు
వెలిఁగెడుసమవర్తికొలువుకూటముఁ బ్రవేశించితి నాతఁడు సేరఁ బిలిచి
యంచితాసనము వెట్టించి భవద్గౌరవాతిశయంబున నర్ఘ్యముఖ్య
పరిపూజనముల సంభావించె నతనితో నేలోకమున వసియించువాఁడ

తే. ననఘ యానతి యిమ్ము నా కంటి ననిన
నీవు నావవు నీతండ్రి నిన్ను జమునిఁ
జూడఁ బొమ్మని పనిచినఁ జూచి తండ
యరుగు మమ్మునివగ వేద ననియె నతఁడు. 454

వ. అనుటయు నట్ల కాక మగిడిపోయెద నీకడకు వచ్చితి ధర్మమయుండ వగునిన్ను దర్శించితిం బుణ్యలోకంబులు దర్శింప వేడ్క పుట్టెడుఁ జూపవే యనివిన్నవించిన.

1 శ్వేతకేతుం డనువిశ్రుతముని. 2 తనయు దెసంజూచి.

ఉ. అంచితవాహనాకలితయానముఁ దేరఁగఁ బంచి నన్ను నె
క్కించి సహోధిరూఢుఁ డయి కేల్ దనకేల నమర్చి సత్కథా
సంచయవర్తనుం డగుచుఁ జారుముఖాబ్జవికాస మొప్ప వ
ర్తించుచుఁ బుణ్యలోకములు ప్రీతి యెలర్పఁగ నాకుఁ జూపినన్. 456
తే. నయనములకుఁ జిత్తమున కానంద మొసఁగు
[1]నట్టిమణిగేహవాపికోద్యానములును
బరమభక్ష్యభోజ్యాత్మకగిరులు హృద్య
దుగ్ధఘృతమయఘనసరిత్తులును గంటి. 457
వ. మఱియుగంధమాల్యదివ్యాంబరాభరణప్రముఖంబులగుభోగయోగ్యపదార్థం
బులు మహారాసులై యుండ నాలోకించితి నీలోకంబు లేపుణ్యంబులు సేసినజను
ల కనుభావ్యంబులని యడిగితి నడిగిన ధర్మరా జిట్టిట్టివారి వని యెఱింగించి యిం
దధికవిభవంబు లై నయట్టిమాననీయస్థానంబులు గోదానంబు లాచరించినవార
లయవి భక్ష్యభోజ్యగిరులును దుగ్ధఘృతనదులును వారివ యనిచెప్పి వెండియు.
క. మానితపాత్రము సవను,స్థానంబును బ్రీతిభక్తిసంపన్నతలుం
ధేనువు మేలిమియుం గల, దానముఫల మిట్టి దనఁగఁ దరమె యజునకున్ 459
తే. బలము లేఁబ్రాయమునురూపుఁగలుగునట్టి,గనపయెద్దు సద్ధర్మవిప్రునకు నిచ్చి
నతఁడు సద్విధి గోదాన మాచరించి, నతనిపడసినగతిఁ గాంచు ననఘచరిత.
క. గోవులు సూర్యునియుజ్జ్వల, గోవులయా ట్లగుటఁ జేసి గోదానపరుల్
భూవినుతా సూర్యసదృశు, లై వెలుఁగుదు రిట్లు చెప్ప నాగమఫణితుల్. 461
క. అని పలికి వీడుకొలిపిన, మునివర యజ్ఞమునిచరణముల కెఱఁగి ముదం
బున వచ్చితి ననె జనకుని, మన మానందరసపూరమయతం బొంగన్. 462

ఇంద్రునకు బ్రహ్మ సెప్పినగోదానవిషయకవాక్యములు

వ. అని చెప్పిన విని కుంతీతనయాగ్రజుండు గోదానకర్త లెందేని వసింతు రా
లోకం బెట్టి దెఱింగింపు మనిన నన్నరదేవునితో దేవవ్రతుండు దీనికి బ్రహ్మ
వాక్యంబులు గల విట్లు యింద్రుం డడిగిన నతనికి బ్రహ్మ యి ట్లనియె. 463
ఆ. అడిగి మేలు సేసి తాలోక మెవ్వరు, నెఱుఁగ కునికిఁ దెల్ల మేను సుప్ర
తాత్ము లైనమునులు నతులపాతివ్రత్య, సతులు నెఱుఁగుదుము విశాలచిత్త.
క. విను మయ్యెడఁ గాలక్రమ,మును దప్పియుఁ రోగములును ముదిమియు లే వ
వ్వినుతస్థానం బవ్యయ,మును గేవలసారసంప్రమోదకరంబున్. 465
వ. దానిపేరు గోలోకంబు. 466
క. గురుశుశ్రూషకులును స,త్యరతులు శమదమవినిర్మలాత్ములు దుర్భ
క్ష్యరహితులును నిల్తు రను,త్తర మగునచ్చోట గోప్రదానపరులతోన్. 467
వ. అని వెండియు. 468

---

1 నట్టిమణిమయవాటికోద్యానములును.

ఉ. దాయధనంబు సంగరవిధానముపార్జితముం సధర్మకో
పాయసమాహితంబును శుభప్రతిపాదనలబ్ధముం మరు
న్నాయక వెండియుం గలుగునాయపుఁజొప్పులసొమ్ములుం దగుం
గోయజనార్థసత్క్రియలకుం బెఱసొమ్ముల నైనఁ గీడగున్. 469

క. విను గోలోకంబును గడ,చినలోకము గలుగఁ దూఁది చెప్పెదఁ బుణ్యం
బును గోప్రదానవిధి మిగి,లినయట్టిది వఱ్ఱయొండు లే దరయంగన్. 470

తే. ఆగమాధ్యయనంబు వ్రతాభిరతియు
నైజకర్మ[1]శీలము గురుపూజనంబు
మాతృపితృరక్షణముఁ బాత్రమహిమ లప్ర
తర్క్యఫలదాయి యైనగోదానవిధికి. 471

క. అని నిర్దేశించిన న,వ్వనరుహసంభవునిదివ్యవాక్యంబులు నె
మ్మనమున నిడి గోయజ్ఞము, లనూనవిధి నడపె నింద్రుఁ డమలచరిత్రా. 472

క. నీవును నవధానముతో, గోవుల మన్నింపు పాత్రకోటి కొసఁగు స
త్సేవితపుణ్యచరిత్రము, లావెరవునఁ బోల వెన్ని యైనఁ గుమారా. 473

క. అని యిట్లు గోవిశేషము, లనేకభంగులను బాండవాగ్రజునకు [2]శం
తనుసుతుఁడు సెప్పె నన విని మునివర యేభంగి వాక్యములు మఱి చెల్లెన్.

వ. అని యడుగుటయు. 475

శా. ధర్మాధర్మవిదూరనీతిపరవిద్వచ్చిత్తయోగీ జగ
న్నిర్మాణస్థితితంత్రసంహరణధూర్నిర్వాహరాగీ మహా
శర్మాపాదనపాదపద్మ సుతపస్స్వాధ్యాయసద్మా మనో
తర్మద్రాలతికాఫలత్వలసితా దాంతిస్ఫుటోద్భాసితా. 476

క. ప్రముదవిషాదాదిద్వం,ద్వమలాపిహితాంతరంగవాసా విశ్వా
గమవేద్యసముల్లాసా, శమరమ్యవిభాస నియమజనితవికాసా. 477

మాలిని. అకలుషహృదయాంతర్యాగసంసిద్ధమూర్తీ
వికృతిదశకషట్కస్వీకృతిప్రౌఢవర్తీ
సకృపలసదపాంగోత్సార్యమాణార్తిశర్తీ
సకలనిగమచూడాచారురంగైకవర్తీ 478

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యానుశాసనికపర్వంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము

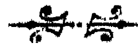
1 శీంత. - శాం,తనవుండు

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

ఆనుశాసనికపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

మహిమహదానకరుణా
భూమోదార్యాది [2]బహులనామ పుణ్యస్తోమా
రామహృదయధామ విత
ర్కాతీతమేయవిభూతిసీమ హరిహరనాథా. 1

-ధర్మరాజు భీష్ముం గోప్రదానఫల మడుగుట.-

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు గోవులమహామహత్త్వం
బువిని పాండవాగ్రజుండు భీష్మునితో ధర్మంబులు దేటపడ నెఱింగింపుమం
బుయినాతఁడు నాపికొన్నుం గలిపికొని కృపకు భాజనంబుగాఁ జేయుటం జేసి
కొంకక యిఱ్ఱెను నడిగెదఁ దాత్పర్యంబున ననుగ్రహింపు మనుచు వినయంబువి
యోజింపఁ దేఁడు నతనితో నతండు. 2

సీ. విను నియమంబును వేదపాఠంబుఁ దప్పరణంబు తపము సద్ధ్యానంబు
నప్రతిగ్రహమును నాత్మయోగనిష్ఠయు సకలేంద్రియజయమును సత్య
నిరతియు శ్రుతదానపరతయు బ్రహ్మచర్యముఁ దీర్థసేవనమును మాంస
భక్షణవర్జనము గురుశుశ్రూషణము ననుకంపయు గోవ్రతసంపదయును

తే. నన్నియు నాచరింపనగునట్టివి యని, పలుకుచుండుదు రార్యు లాపగాతనయ
గోప్రదానవిధి యెఱుంగఁ దగునె నాకు, నెఱుఁగఁ జెప్పవే సమ్యగ్బుద్ధి. 3

వ. అని యడిగినయక్కురుపతికిం బితామహుం డిట్లనియె. 4

సీ. తనియఁ దిని నీరుద్రావి మందకు వచ్చి, సౌఖ్యమునఁ గఁ బసులు శయనమొంది
యుండఁ నచట నియతి నుండి మాంధాతృండు, పరమభక్తి నమరగురున కనుచి.

---

1 మహిత. 2 తనరాను.

వ. ఇట్లు యడుగం గలవాఁడై కరంబులు మొగిచి బహువిధంబులం బ్రస్తుతించిన
నాపురుహూతపురోహితుండు ప్రత్యక్షం బగుటయు నప్పుడమి ఱేఁ డమ్మహాత్ము
నిపాదంబులకుం బ్రణమిల్లి యడిగిన నద్దేవగురుం డన్నరదేవోత్తమునకిట్లనియె.

ఆ. పుణ్యదినమునందు భూసురానుజ్ఞతో, నుపవసించి గోవు లున్నమంద
కరిగి పరమనియతి నయ్యహోరాత్ర ము,గ్గోష్ఠమున వసించి నిష్ఠతోడ. 7

వ. మఱునాఁడు. 8

ఆ సంగవాభిధానసత్కాలమునఁ దన, యిచ్చుగోవుఁ బేర నెలమిఁ బిలిచి
యజుఁడు గరుణఁ జెప్పినట్టియవ్వాక్యర,త్నముఁ బఠించునది యుదాత్తచరిత.

ఆ. తల్లి గోవు వృషము దండ్రి గర్భప్రదే,శంబు దివము ధరణి సంప్రతిష్ఠ
యని పఠించి యోగ్యుఁ డగువిప్రు నర్చించి, పలుక వలయు నీగికలిమిఁ దెలియ.

వ. తదనంతరంబ. 11

క. సారము లగుగోవులు మ,ద్ఘోరసకలకల్మషములఁ ద్రుంచును సౌమ్యా
త్వాహూఢంబులు శాశ్వత, సారోదారపద మిచ్చి సౌఖ్యముఁ జేర్చున్. 12

క అని పలికి గోవు నిచ్చితి, ననుచు నుదకధారఁ బ్రీతి నవ్విప్రుకరం
బునఁ బోయ వలయు నర్ఘ్యం, బని చెప్పుదు రజ్జలంబు నాదిమునీంద్రుల్. 13

క. విను శిష్యుఁడు వ్రతశీలుం, డనఘుఁడు శాంతుండు దాంతుఁ డక్రోధనుఁ డీ
వినుతప్రదానవిధికిని, జననాథవరేణ్య యెఱుఁగు సత్పాత్రంబుల్. 14

ఆ. ఇవ్విధమున గోవు నిచ్చిన యాతండు, చంద్రలోకవసనసౌఖ్య మొందు
నని సురేంద్రమంత్రి యమ్మహీపాలుతో, నాదరమున నిట్టు లనియె మఱియు.

ఉ. మానవుఁ డొప్పి యాశ్వయుజమాసము రెండవునష్టమిం దగం
బూని దినత్రయంబు పరిపూజితగోష్ఠతలంబునన్ వ్రతా
ధీనతఁ బెండ యన్నమును ధేనువుమూత్రముఁ బాలుఁ బానముం
గా నియతిన్ వసించి బహుకామ్యఫలంబులఁ బొందు భూవరా. 15

వ అని చెప్పె నట్లు బృహస్పతి నిర్దేశించిన తెఱంగున మాంధాతృండుమహీసురు
లకు గోవుల నిచ్చి యుభయలోకంబులను వినుతుండయి వెలింగె నవ్విధం
బెఱింగి గోప్రదానపరు లైనభరతదిలీపభగీరథదాశరథిప్రభృతిభూపతులు పు
ణ్యలోకంబులు వడసిరి పాండవాగ్రజా నీవును దేవగురూపదిష్టంబు లయిన
యివ్వాక్యంబులు భావగతంబులు సేసికొని గోవిషయవిధిజ్ఞుండవై విప్రోత్తము
లకు నుత్తమగోప్రచయంబుల నిమ్మనిన నమ్మనుమండు దాతకుం బ్రీతిం బ్రణా
మంబు సేసిన నమ్మహాత్ముండు వెండియు నవ్విభున కిట్లనియె. 17

క. రేపకడ నీరుద్రావక, మేఁపు గొనక మున్న గోవు మిక్కిలి భక్తిన్
భూపాల యిచ్చునది ది,వ్యాపారసుఖంబుఁ బడయ నాత్మఁ దలఁచినన్. 18

క. మొదవులలో నెల్లఁ గపిల, మొదవు వరిష్ఠంబు రాజముఖ్య నియతిమై
నది విప్రున కిచ్చు టరయఁ, దుది దానంబులకు నఱకు దురితాటవులన్. 19

వ. అనిన విని కౌంతేయాగ్రజుండు కపిలగోవున కీవిశేషం బెట్లు గలిగె నెఱింగింప
వే యనుటయు గాంగేయుం డతని కి ట్లనియె. 20

గోవులకుఁ గపిలత్వంబు సిద్ధించినప్రకారము.

సీ. దేవత లాఁగొని దేవతాజ్యేష్ఠునిఁ గానంగఁ బోవ నాకమలజన్ముఁ
డమృత మిచ్చిన ముద మారఁగాఁ ద్రావఁ దత్సురభిత్వసంపద సురభి పుట్టె
నది సౌరభేయుల నధిప యుత్పాదించె నొకయప్డు హిమగిరియుపరితల మ
లంకరించుచు నవి శంక యించుక లేక యున్నెడ వానిలో నొకటి లేఁగ
తే. చన్ను గుడువఁ దదాస్యనిష్యందమాన, మైనదుగ్ధఫేనము పవమాననిహతిఁ
దూలి తపముగ్రముగఁ జేయుశూలిమౌళిఁ,బడిన నద్దేవుఁ డధికకోపంబుగదుర.

క. చిచ్చఱక న్నదరు లెగయ, విచ్చినఁ గపిలత్వ మొందె విబుధప్రకరం
బచ్చెరు వందుచుఁ గన్గొన, నచ్చేరునసౌరభేయు లమలచరిత్రా. 22

క. అవి బిట్టు బెదరఁ దక్కటి, యవియు నదరి బెదరె నిట్టు లగ్గోవులు వా
ఱె వెసను సోమునిపాలికి, నవనీశ్వర దాని నెఱిఁగి యజుఁ డేతెంచెన్. 23

సీ. ఏతెంచి నిభృతిమై నీశ్వరుచరణాంబుజములకు నెఱఁగి హస్తములు మొగిచి
యమృతాంశుసిక్తుఁడ వైతి వఖిలేశ గోవుల కెంగిలి లే దిందుఁ డెట్టు లమృత
మొసఁగు నట్టుల గోవు లొసఁగు దుగ్ధంబులఁ దద్వత్సపీతదుగ్ధంబు శుచియ
కాన కోపము దక్కి కరుణింపు మని యొక్కకమనీయవృషభంబుఁగప్పమిచ్చె
తే. శివుఁడు ప్రియ మంది దానిఁ గేతువును వాహ
నంబుఁ గాఁ జేసి సకలజనంబు లెలమి
వృషభకేతనుఁ డనియును వృషభవాహ
నుం డనియుఁ బేర్కొనఁగ నొప్పి యుండె నధిప 24

వ. ఇట్లు ప్రసన్నుం డయి గోసంచారం బెందునుం గలుగునట్లుగా ననుగ్రహించిన
నాసౌరభేయీసముదయంబు మగుడ నన్నగంబునకు వచ్చి విచ్చలవిడి వర్తింపం
జూచి తనచూపునం గపిల లయిన గోవులకుం దక్కిన వర్ణంబులగోవులకంటె
నుత్తమత్వంబు గలుఁగ వరం బిచ్చి విరించిని వీడ్కొలిపె నట్లు గావునం గపిల
గోప్రదానంబు గోదానకల్పంబున కంతకు నధికం బని చెప్పి. 25

. ఈకపిలాఖ్యానము ను, శ్లోకము దీనిపఠనంబు శ్రుతముఁ గలిమలో
ద్రేకంబుఁ బాచి సుతుల న,నేకధనంబులను బెంపు నిచ్చు నరేంద్రా. 26

వ. అనిన విని ధర్మపుత్త్రుండును దమ్ములును సమ్మోదంబు నొంది భీష్మునకుం

ప్రణమిల్లి గోప్రదానంబులు విధిసంపన్నంబులుగాఁ జేయువారై నునంబులం
బూని రప్పితామహుం డప్పాండవాగ్రజు నుద్దేశించి వెండియు నిట్లనియె 27

సీ. సౌదాసుఁ డనఁగ నిక్ష్వాకుకులంబున జనియించె నాతఁడు మునివరేణ్యుఁ
డైన వసిష్ఠుని నాత్మపురోహితు వినతుఁడై యడిగెఁ బవిత్ర మెద్ది
యని దాని కాదర మతిశయిల్లఁగ నమ్మహాత్ముఁ డిట్లనియెఁ బుణ్యాత్మ వినుము
గోవు పవిత్రంబు గోవు హవిర్జన్మభూమి గో వరయఁగా భూతములకు
తే. నెల్ల నాధారభూత మశేషవస్తు, వతులలక్ష్మికి మూల మత్యంతదురిత
జలనిధికి నోడ నిర్జరసద్మమునకు, ననఘ నిచ్చెన సురలకు మనికిపట్టు. 28

వ. అని చెప్పి మఱియును 29

క. పదియును నూఱును వేయును, మొదవులు గలవారు దానములు గా నొకటిం
బదియింటి నూటి నిచ్చిన, నదియు నదియు నదియు సదృశమగు ఫలము నెడన్.

క. విను గోవులను బ్రభాతంబునఁ దలఁచుట తద్గుణములు వొగడుట భక్తిం
గనుఁగొనుట యధికపుణ్యము, లని యెఱిఁగించు జనములకు నాగమఫణితుల్.

ఆ. కిల్బిషంబు గోశకృన్మూత్రముల కేవ, పడుట సకలమాంసభక్షకైన
ఘోరపాప ముండ్రు గోమాంసభక్షణ, మబ్జసంభవాదు లైన సురలు. 32

క. జనములు దుస్స్వప్నంబులు, గని గోకీర్తనము సేయఁ గాఁ దద్దురితం
బునఁ బొరయరు గోమయయుత, వినుతాంబుస్నాన మతిపవిత్రం బనఘా. 33

చ. సురభులు సౌరభేయులును సుస్థితి నాకమె నుండుఁ గాత మేఁ
గరము వినీతి గోగణముఁ గన్గొను చుండెద నర్థి గోసము
త్కరముచు నన్ను నెప్డుఁ గనుఁ గావుత మం చెద గోవులం దల
తురు బుధబోధితుల్ భయము దోఁచినచోటులఁ దత్ప్రశాంతికై 34

వ. అని నిర్దేశించి వెండియు నమ్మునీంద్రుం డానరేంద్రున కిట్లనియె. 35

క. అరుణధవళమేచకధూ, సరవర్ణాకలితగోవిషయదానంబుల్
ఖరకరసురపాగ్నిపవన, వరలోకసుఖముల నిచ్చు వసుధాధీశా 36

క. విను తక్కినవర్ణంబులు, జనవర గంధర్వసిద్ధసాధ్యాదినివా
సనితాంతసౌఖ్యదము లగు, ననిమిషయోషిత్ప్రియత్వ మన్నియు నిచ్చున్.

క. ధేనుప్రమాణ యగుతిల, ధేనువునిచ్చిననరుండు దీప్తుం డగుఁ బు
ణ్యానూనలోకసంవా,సానందోన్నతిఁ జరించు నప్రతిహతుఁడై. 38

క. బహురూపవిశ్వరూపక, మహితసురూపత్వదివ్యమహిమ గలుగు గో
మహనీయమూర్తి మన్నతి, సహిత యగుం గాత మనుట సంపద లొసఁగున్.

క. అని ముని సెప్పిన సౌదా, సనరేంద్రుఁడు గోప్రదానసక్తాత్ముం డై
యనితరసులభాక్షయసుఖ, జనకస్థానంబు వడసె జనసంస్తుత్యా 40

క. అని గంగాపుత్త్రుఁడు గో, వినుతమహిమఁ దెలియఁ జెప్ప విని ధర్మసుతుం

ఘనఘచరిత్రా యిట్లుండు గోవుల పెంపు నావుడుం [illegible] సుకృతియున్. 41

వ. అమ్మహాత్మ్యం బమ్మహీశ్వరుండు గోవిశేషం బింకను వినువాడై యిట్లనియె. 42

వేదవ్యాసముని [illegible] గో[illegible]

సీ. సర్వజ్ఞ [illegible] గురు [illegible] పాదపద్మంబులకు [illegible]
[1] యతనినందనుండు సమంచితమతియును [illegible] పుత్రకుం [illegible]
నధికతపంబును యజ్ఞమార్గంబును [illegible] గుణ [illegible]
నా [illegible] నావుడు సన్మహితాత్ముండు [illegible] మహానుభావు

తే. మనఘ [illegible] [illegible] సన్యాసి [illegible] గోవులు [illegible]
బుణ్యతమతయు యోగవిభూతిమూలకారణత్వంబు [illegible] 43

క. అని చెప్పి మఱియు నిట్లను, విను గోవులు పరమునియు [illegible] వేధ [illegible] ని
ర్మ్మిత [illegible] గనుంగొని, మును వానికి [illegible] గల్పించెన్. 44

వ. అట్లు గోమ్ము లొసంగి సురమునిలోకంబు నాలోకించి. 45

చ. పరమపవిత్రముల్ యజనభాజనముల్ నమ్ము [illegible]
దురితచయంబులం దొలఁగఁ ద్రోయఁగ [illegible] [illegible]
స్వర్గతిలాభ వైభవము [illegible] గోవుల
వ్వారి [illegible] గోవుల [illegible] నా [illegible] మునీ. 46

వ. అనియు గోవులపావనత్వంబు విశేషించి చెప్పెద వినుము. 47

[illegible] అమలాత్మ గోవుమూత్రము [illegible] నేయిని [illegible] పం [illegible]
[2] మూఁడుదినంబులు మునుద్రావి మఱిమూఁడుదినంబులందు వాయువు [illegible] ంచి
యవలు [illegible] ధేనునివహంబు [illegible] ంచి [illegible] కాంచి
నెలలు మూఁడు [illegible] త్యంతని యతి నాహారంబు [illegible] బ్రహ్మహత్యఁ బోలి [illegible]
[illegible] పాపముల్ దివిజ [illegible] కాదు [illegible]
గెలిచి రావులనేయి విప్రులకు నీగి, దాని [illegible] ప్రాపు [illegible] 48

విమలాంబువుల [illegible] నిర్వర్తించి గో [illegible] చయమధ్యమున [illegible]
దమయుతముగ గోమతిచి, [illegible] జపించిన [illegible] 49

అగ్నిసన్నిధి గోనిచయంబునడుమ, బ్రాహ్మణులపాల గోమతిపఠన మాచ
రించినను విన్న గోర్కు సిద్ధించు గోవు, [illegible] లేదు జగత్త్రయమున. 50

అని యిట్లు [illegible] సించిన, జనకవచనరచన [illegible] సుఖము
గని శుకుండు గోసమారా [illegible] త్తుఁ [illegible] 51

అనిన విని పాండవాగ్రజుండు బ్రహ్మ విశ్వంబునకుపితయుండు [illegible] సంబునకు
[illegible] గోలోకం బని విందు నట్లు [illegible] యను [illegible] నాగా

1 యతని నందనుండు నంచితమతియును నగు శుకుఁ డ [illegible] 2 మూఁ
డినములు : మూఁడేసిదినములు. 3 [illegible] ములు.

తనయుం డతని నాదరభరితుం డగుచు నాలోకించి వినుము వివరించెద విశ్వకర్త తపోనియతుం డయి యజ్ఞార్థంబును మోక్షార్థంబునుం గా నమృతమయమూర్తియుఁ గామరూపిణియు నగుసురభి యనుకన్యకం దనమనోవృత్తిం గల్పించి మహాతేజోమయుం డగు నొక్కపురుషుని సృజియించిన దేదీప్యమానుం డగునాతం డతిమనోహరాకృతి యగునయ్యతివం గనుంగొని కామమోహితుం డయి యార్తి నొందుటయు నఖిలలోకపావనుం డైనచతురాననుం డు సన్నిహితుం డై మార్తోభవ యని పలికి యతనియార్తత్వం బుడిపి తనపల్కు కారణంబుగా మార్తాండనామం బొసంగి యన్నారీరత్నంబు నిచ్చి యిన్నేలంతకు నీకును జనియించిన యపత్యంబులు యాగాపవర్గార్థక్షీరజనకంబులై మదీయలోకంబునకు నుపరిభాగంబున వర్తింప వరం బిచ్చితి ననియె నట్లొందినయయ్యిరువురకునుం బ్రభవించినసౌరభేయీకులం బాకమలాసనునిర్దేశించినట్టి దై సురాసురప్రముఖనిఖిలజనంబులకు నమస్కార్యంబును సపర్యాభాజనంబును నయి రాజిల్లు నని చెప్పి వెండియు. 52

క. అది కారణముగ గోవులు, దుది ముట్టినపెంపు గలిగి దురితహరగుణా
స్పద మయి తమ్ము సభక్తిక,హృదయు లగుచుఁ గొలుచువారికిష్టములొసఁగున్.

క అని చెప్పినఁ బాండునృపతి, తనయుఁడు మార్తాండసురభిదాంపత్యమునఁ గ
మును పుట్టినప్రజ యెయ్యది, వివ వలతు మహాత్మ చెప్పవే నా కనుడున్. 54

వ భీష్ముం డి ట్లనియె. 55

తే. తపముపెంపున సురభి మార్తాండువలన
ధరణినాథ యేకాదశాత్మజులఁ బడసె
నిగమసంకీర్తనీయులు నిఖిలలోక
పతులు వారు బ్రాహ్మణులకుఁ బ్రకృతి సుమ్ము. 56

వ. వారల నేకాదశరుద్రులం గా నెఱుంగుము. 57

తరు. అనఘాత్మ యజపాదుఁ డన నహిర్బుధ్న్యుఁ డనఁ గడు విలసిల్లి త్ర్యంబకుఁ డీతఁ
డనఁగ వృషాకపి యన నొప్పి శంభుఁ డనుపేరిపెంపున నమరి కపాలి
యనఁగ రైవతుఁ డన నతులానుభావ మతిశయిల్లఁగ హరుఁ డన బహురూపుఁ
డనఁ గీర్తిఁ గని యుగ్రుఁ డన విశ్వరూపుఁ డనఁ బేర్చి యారుద్రు లర్చితులైరి.

వ. తదనంతరంబ సౌరభేయీప్రచయంబు ప్రభవించె నగ్గోకులంబువిశేషం బాకర్ణింపుము. 59

సీ. ఆననంబునను జిహ్వను శృంగముల బలవైరి రంధ్రంబుల మారుతుండు
గకుదంబునందు శ్రీకంఠుండు పదములయందు మరుద్గణ మనఘ కుక్షి
వహ్ని చన్నుల సరస్వతి పెంపఁ బంచితమున లక్ష్మియును గీర్తియును గ్రమమున
రుధిరంబునందుఁ జంద్రుఁడు హృదయంబున భగుఁ డను దేవత పాల వేధ

తే. వెండ్రుకలయం దనుష్ఠానవితతి దోఁక, ధర్మ్మఁ డజుఁడు సూర్యుండు చర్మమునఁ ద
పంబు సిద్ధి తేజము సంధిపట్ల సిద్ధు, లునికి గల దనె గోవు నేమనఁగ వచ్చు

వ. మఱియు నొక్కటి యక్కజం బగునది గోమహానుభావప్రకటం బయినయితి
హాసంబు సెప్పెద వినుము. 61

—సుమిత్రుఁ డనుమునిచేఁ బోషింపఁబడినగోవులప్రభావము.—

తే. త్రిశిఖరం బనుపేరిధాత్రీధరమును, బ్రాంతమున రుద్రకల్పితం బైనకూల
హాభిధానకల్లోలిని శోభిఁ జూప, కంర మై యొప్పుఁ దత్తీరకాననమున. 62

వ. భృగువంశసంభవు లగుసంయమీశ్వరులు గొందఱ ఆశ్రమంబులు గావించు
కొని తపఃపరు లై యుండుదు రందు సుమిత్రుం డను పేరం బరఁగి పరమాచార
భవ్యుం డగునొక్కభార్గవునకు నంగిరసుం డనునొక్కమహాద్విజుండు సఖ్యం
బునను సౌజన్యంబునను గోశర్కర యొసంగిన నమ్ముని తనగోవు నయ్యోష
ధి మేపి పోషించిన నది సుపుష్టయు సుసత్త్వయు సురూపయు నై యొక్కవృ
షభంబు పొందు వడసి గర్భిణి యై మిథునంబు నీనిన 63

క. అమ్మిథునము బహుసంతా,నమ్మయ్యెం బెరిఁగి క్రమమునను గోనిచయం
బిమ్మెయిఁ బెక్కుసహస్రము, లమ్మునికిం గల్గె గోవు లఖిలము వానిన్. 64

తే. నేఁడుఁ జూచుచు నెప్పుడు వెనుకఁ దిరిగి
మేపు నీరును గలచోటి కోపి వెలిచి
పాలు గ్రేపులు గుడువ నప్రమదుఁ డగుచుఁ
దాను గోస్తనఫేనంబు ద్రావి యుండు. 65

క. దానన చేసి యతనికిఁ, ఫేనపుఁ డనునామ మొసఁగెఁ బ్రియమున మునిస
న్మానితుఁ డగుగౌతముఁ డి, ట్లానిర్మలబుద్ధి గోసమారాధకుఁ డై 66

వ. వర్తిల్లుచుండ నొక్కనాఁడు కామరూపిణు లగుగోవులు గొన్నికాంతాకా
రంబులు గై కొని కమనీయం బగుకొలన జలక్రీడలు సల్పుచుండఁ దోడిధేనువు
లచ్చట మెలంగి కనుంగొని మీ రెవ్వ రని మానుషభాషణంబుల నడిగిన
నయ్యంగనాజనంబులు. 67

తే. ఏము గోవుల మనవుడు నిట్టియద్భు, తానుభావంబు మీ కెట్టు లావహిల్లె
ననిన విని వానితోడ నయ్యతివ లిట్టు, లనిరి మా కెఱుఁ గేర్పడ వినుఁడు మీరు.

వ. హవ్యకవ్యంబులకు నతిథిపూజనంబులకు నిజాహారంబులకు సద్ద్విజావలి సంతో
షింప నింపారుపాలు వారికిం గురియుదుము కృషిక్రియాసర్వనిర్వర్తనంబులకు
మాపుత్త్రులం బనుతుము మాసుకృతంబులు నివ్విశేషంబులు గలిగె మాకును
గోలోకంబు సులభంబు మీ రానుకర్మంబులు సూచి యసూయ సేయుదురు
గావున. 69

క. క్రేపులు దోరా దుర్గతిఁ, బ్రాపింపఁగలార యిట్టి భావిచరిత ము
ద్దీపితబోధమునం గని, మీపై కృపఁ జెప్పవలసె మీకుం దెలియన్. 70

వ. అనుటయు నగ్గోవులు దీనాననలై. 71

క. గోవులకును గోవులు గతి, గావున మీ రరసి సుగతి గలుగు తెరువు మా
కేవిధి నైనను జెప్పం, గా వలదే యనిన నట్ల కా కని వారల్. 72

తే. రంతిదేవుండు వేవత్సరములు సేయు
నధ్వరమునకుఁ బశువులై యరుగుఁ డతఁడు
విశసనము సేయఁ గోలోకవిభవ మొంద
గాంతు రని నెమ్మిఁ బల్కిన సంతసిల్లి. 73

సీ. అగ్గోవు లవ్విభు నధ్వరంబునకుఁ బో నుత్సహించుటయు నందొక్క గోవు
మనము సుమిత్రునిధన మాతఁ డనుమతి సేయక యెట్లు వోఁ జెల్లు ననిన
నాతనిఁ జంపుద మతఁడును గోలోకమున కేఁగుదెంచుఁ గా కని కడంగి
చని మునిఁ దేఱిచూడను జాల కంతంత నతిభీతిఁ గ్రమ్మఱి యరుగుటయును

తే. గొన్ని కపిలధేనువు లతిక్రూరచిత్త, లేము వధియించెదము మాకు నేమి మేలు
సేయువారలుదగ మీరు సెప్పుఁ డనిన, నన్ని మొనవులు నేకవాక్యత్వ మొంది.

ఆ. సకలవర్ణధేనుసమితికి నెల్లను, గపిలగోవు శ్రేష్ఠ గాఁగఁ గపిల
నీగి గోశతంబు నిచ్చినయట్లుగా, వరము మీకు నిచ్చువార మనియె. 75

వ. అనిన విని కరంబు ప్రియంబునం గామరూపిణులైనయగ్గోవులు రూపాంతరంబులు గైకొని యాభృగువంశవర్యుపాలికిం బోయి యేము గోమాతలము నీదగు గోసమారాధనంబునకు మెచ్చి వరం బిచ్చువార మై వచ్చితి మిష్టం బెయ్యది యడుగు మనుటయు నమ్ముని యిప్పటియట్ల యెల్లప్పుడును గోవులవలన భక్తిస్నేహంబులు గలుగ నిం డనియె నమ్మాటకు నవి యట్ల యయ్యెడుఁ గాక యని పలికి వెండియు ని ట్లనియె. 76

క ఈలోకం బేటికి నున, గోలోకంబునకు రమ్ము కులవర యనుడుం
జాలుదు నే మద్గోర, త్వాలి విడిచి యందు రాక కని ముని వల్కెన్. 77

క. విని యాధేనువు లాతని, తను వాకసమునకు నెత్తి తమయోగబలం
బునఁ జైతన్యముఁ బాపి య,వనిమీఁదఁ గళేబరంబు వైచి రయమునన్. 78

క. కొమ్ములఁ గాళ్లం బిండిగఁ, గ్రుమ్మి నుగిడి పోయి పూన గ్రుచ్చినగతి ముక్
తమ్ముం బనిచినగోవుల, కమ్ముని తెఱఁ గెల్లఁ జెప్పి హర్ష మొనర్చెన్. 79

వ. గోలోకంబునకు ముఖ్య లగుగోమాత లంతయు నెఱింగి తమకడకుం జనుదెంచి నసుమిత్రు నాదరించి సుదతులై విహరించినగోవులు మొదలుగా సకలగోవుల తెఱంగు నతని కెఱింగించి నీకు నిది మేల కాక యని పలికి యతనిం బ్రీతునిం

జేసి బ్రహ్మఘాతిక లయినయన్నిగోవులకును మీవంశం బశుచివదనం బయ్యెడు
మని శాపం బిచ్చిన నాధేనువులు రంతిదేవునికడకుం బోయి సుగతి వేఁడి తమ్ముం
బశువులం గా విశసింపు మని మానుషభాషణంబులం బ్రార్థించుటయు. 80

క. మిమ్ముఁ దెగఁ జూచి సద్గతి, కెమ్మెయిఁ బోవంగ నేర్తు నే నని వినయా
ర్ద్రిమ్ముగ మ్రొక్కుచుఁ బలికిన, నమ్మానవపతికి నిట్లు లను నగ్గోవుల్. 81

క. జ్ఞానుల యీపని కై నినుఁ, గానఁగఁ బుత్తెంచి రట్లు గావున సుమనో
మానితగతి నీకును నగు, భానునిభా నీయశంబుఁ బరఁగు జగములన్. 82

క. నావుడు మీలోపల నొక, గోవై నను మోహవశతఁ గూరుటయు మఖం
బావేళఁ బరిసమాప్తము, గా వలయును వినుఁడు సమయకల్పన దెలియన్. 83

క. అని యవ్విభుండు పలికిన, విని గోవులు సమ్మతింప విశసించుచు వే
ల్చె నతఁడు యజ్ఞానలమున, ననేకగోచయములం [1]క్రమాకలనమునన్. 84

క. ఒకనాఁడు గో వొకటి లేఁగకుఁ జన్నిచ్చుచును దానిఁ గనుఁగొని నీ విం
కకటా యెక్కడఁ జేరెద, వకృపులు వచ్చెదరు చంప నని పల్కుటయున్. 85

గోవులు రంతిదేవుయజ్ఞపశువు లై గోలోకంబునకుఁ బోవుట.

వ. మహానుభావుండు గావున నప్పలుకులు విని రంతిదేవుం డయ్యాగంబు సుప్ర
యోగంబుగా సమాప్తంబు గావించెఁ గొన్ని గోవులు కడమవడి పుడమిన ని
లిచె నధ్వరోపయోగంబు వడసిన గోగణంబులు గోలోకంబునకుం బ్రమోదం
బునం బోయెఁ దదీయచర్మాస్థిశ్రేణులు దటంబులై తనరం బ్రభూతరక్తమేదః
క్లేదంబు లేత్రై పాఱి చర్మణ్వతి యనుపేరం బరఁగె నారంతిదేవభూపతియును
యజ్ఞసమృద్ధుం డై వృద్ధశ్రవునితోడిసఖ్యంబునం బొలిచి యక్షయనాకంబున
సుశ్లోకుం డై యుండె ఫేనపాఖ్యుండును గోలోకంబున శాశ్వతుండై వసించె
నని చెప్పి భీష్ముండు వెండియు. 86

సీ. మానవనాథ యీఫేనపాఖ్యానంబు బదరికాశ్రమమున బాదరాయ
ణుఁడు ప్రీతి నారాయణునకుఁ జెప్పిన నమ్మహాత్ముఁడు గోయజనార్థి యగుచు
నిది గొనియాడంగ [2]విదిత మై జగమునఁ బరఁగెఁ బుణ్యతమంబు పావనంబు
దీనిఁ బఠించిన వీనుల నించిన దురితవర్గంబులఁ బొరయ వలదు

తే. పూరునృపకులభూషణ పూతచరిత, నీవు నతిభక్తి గలుగుము గోవులందుఁ
బరమనియతి నీతంత్రంబు పఠనవిధియు, నేతదాకర్ణనంబును నెపుడుఁ జలుపు.

క. అనిన విని యట్ల చేసెద, ననఘా గోమహిమ యిట్టు లాకర్ణింపం
గనియును దనివి ననదు నా, మన మింకను జెప్పు నీవిమలవాక్యములన్. 88

క. అని ధర్మతనయుఁ డడిగిన, ననయంబుఁ బ్రియంబుఁ బొంది యమరనదీనం
దనుఁ డి ట్లను సత్యవతీ, తనయునివాక్యములు సెప్పెదను వినుము నృపా. 89

ఆ. గోవిశేష మర్థి నీవు న న్నడిగిన, యట్ల శుకుఁడు దండ్రి నడిగె దాని

1 గ్రియాక్రమయుక్తిఁ. 2 నెసక మై.

కాత్మఁ బ్రియముఁ బొంది యామహాసంయమి, యానుబుద్ధి కిట్టు లనియె నధిప.
సీ. స్థావరజంగమాత్మక మైనభూతజాలంబు సుస్థితి గోగణంబునాశ్ర
యమునన తత్సంభవమును గోవులయంద యవి మూలసంతాన మజున కట్లుఁ
గాక సిద్ధులసాధ్యగణములమాత లి ట్లగుట యెఱింగినయతఁడు బ్రహ్మ
లోకగోలోకాది[1]లోకాంతరములకుఁ దనయింటి కరుగుచందమున నరుగుఁ
తే. బరమగతిఁ గోరువారలు పాదముష్టి, యష్టివాక్చిత్తముల గోవు నభిభవింప
కుండ వలయు నివ్విద్యఁ బద్మోద్భవుండు, సెప్పె నది యాత్మపావన శిష్టసేవ్య.
క. పావన మని శ్రుతి సెప్పిన, యేవస్తువు నాశ్రయించి యెక్కు డయిరి భూ
తావలులకు సుర లట్టిది, గోవు దదీయ మగు మహిమకుఁ గుఱి గలదే 92
క. వీణాకాహళవేణు,క్వాణప్రతిమములు ధేనువర్గధ్వను ల
క్షీణసుకృతంబు నిర్మల,వాణి తదాకర్ణనంబు వర్ణనవిధమున్. 93
క. క్షీరము దధియును ఘృతము సు,ధారూపము లగుట దేవతాప్రీణనయ
జ్ఞారంభంబులు విమలా,చారా గోదోహనైకసాధ్యము లయ్యెన్. 94
ఆ. శ్రుతులు నౌపనిషదసూక్తులు గోస్వరూ,పంబు లని సరోజభవుఁడు సెప్పె
ధర్మపరత పరమతపము మహాధ్వర, మనఁగఁ బరఁగు గోసమర్చనంబు. 95
క. ఈవాక్యంబులు భూదే,వావలిసన్నిధిఁ బఠించునాతఁడు పుణ్యుం
డై వెలయు విన్నవారలు, పావనగుణ తత్క్షణంబ పాతు రఘములన్. 96
తే. గోఘృతంబు ప్రాశించియు గోకరీష
సువిహితస్నానుఁ డయ్యు భూదివిజుఁ డధిక
భక్తి నిత్యంబు గోమతీపఠన మాచ
రించియును గల్మషముల నిర్జించు ననఘ. 97
చ. అనిమిషులుఁ మహామునులు నయ్యయిపెంపులు గోమతిం బఠిం
చినసుకృతంబునం గనిరి శ్రీయును శత్రుజయంబుఁ బేర్మియుం
దనయసమృద్ధియుం గలుగుఁ దత్పఠనంబున బంధుకోటిబం
ధనమునఁ బాయు మార్గమునఁ దప్పు మృగార్తియుఁ జోరబాధయున్. 98
వ. అనిన విని యమ్మునిపతికి శుకుం డి ట్లనియె. 99

—వేదవ్యాసముని శుకునకుఁ జెప్పినకపిలగోమహానుభావము.—

తమజాతికిఁ దగుకర్మ,క్షమతలు లే కున్నయట్టిజనములు కపిలా
సమధికపూజనతద్దా,నము లొనరింతు రవి [2]వామ నాదురితములన్. 100
సీ. అనుటయు సందియం బదియేల కపిలఁ బూజించినఁ బ్రీతి నిచ్చినను జెడని
యఘములుఁ గల్గునే యనియెఁ బరాశరతనయుఁ డవ్వాక్యంబు విని తదీయ
తనయుండు కపిల కంతటిపెంపు రాఁ గతం బేమి నావుడు నమ్మునీశ్వరుండు

1 లోకోత్తరములకు 2 వాపు.

విను మని యిట్లను ననిమిషసంఘంబు నొకకారణమునఁ బావకుఁడు మొఱఁగి

ఆ. యరిగి తనదుగుప్తి యర్థించి గోవుల, నాశ్రయించె నవియు నగ్నిగోప
నంబు సేసె నవ్విధంబున శిఖ యున్కి, సుర లెఱింగి [1]రెల్లచోటు నరసి. 101

వ. ఎఱింగి కూడుకొని గోవులకడకు వచ్చి వానితో నగ్ని దాఁచుట యఖిలజగజ్జనంబులకు నహితంబు సేయుట గాదె చూప కుండుట దగ దని పలుకుటయుఁ బుయిలోడి గోవు లప్పావకుం జూపిన నాసుపర్వులు సంతోషించి వానికి వరం బీ వలయు నని యవ్వాయుసఖుం బ్రార్థించిన నతండు దా నగ్గోవులయందు డాఁగి యుండ నవి కపిలచ్ఛాయం బ్రాపించి యునికిం గనుంగొని గోవుల కెల్లను గపిల యెక్కు డగుటయుం దదీయారాధనంబునుం దద్దానంబునుం బుణ్యతమంబు లై దురితంబుల దమియించి యుత్తమలోకంబుల నిచ్చుటయు వరంబులుగా నిచ్చె నని చెప్పి వెండియు. 102

తే. కపిల యిచ్చినవానినకాదు నిజము, గొన్నవానిని బుణ్యాత్మకుఁడుగఁ జేయు
నీవుఁ గపిలాసమర్చనానిరతమాన,సుండ వగు మంతయును మేలు సువ్రతాత్మ.

వ. అని చెప్పుటయు నప్పరమమునీశ్వరుతో నమ్మునికుమారవరుండు గపిలాలక్షణం బెఱింగింపవే యనిన నతం డతని కి ట్లనియె. 104

తే. కర్ణశృంగాక్షిఖురనాసికాపుటములు
గపిలములు గుత్తుకయును ముష్కములు గవిల
[2]పట్టు లొండు నెం దేనొకపట్టు కపిల
మైనఁ గపిలాత్వగుణమున కదియ చాలు. 105

క. మే నెల్లఁ గపిల మైనను, దానిం జెప్పంగ నేల తగదు కపిలలక్
మానితగుణ పిదికి గుడువఁ, గా [3]నేబలి కైనఁ గాక కట్టఁ బెఱికకున్. 106

ఆ. కాలఁ గేలఁ గోలఁ గపిల దండించిన, నరకవాసమునకు నరుగవలయుఁ
బూరి నీరు లెస్స యూరసి యగ్గోవు, సత్కరింప సుగతి సంభవించు. 107

క. అనఘ కపిలాప్రదానం,బునకు ఫలం బిట్టి దనఁగఁ బోలునె కమలా
సనుఁడు మహానందప్రద, మని వెఱచుచుఁ జెప్పె దాని నట యే మందున్.

వ. అని వెండియు. 109

క. వసుధామరగాయత్రీ, వసంతములు సత్యగోసువర్ణంబులు నే
కసముద్భవంబు లని తా,పసవర్యులచేత విందుఁ బావనచరితా. 110

క. కావున భూమియుఁ గనకము, గోవును దానార్హవస్తుకోటికి నెల్లన్
ధీవినుతా యెక్కు డగుట, నీవిమలోదాత్తబుద్ధి నెలవుకొలుపుమీ. 111

క. అని మునిపతి సెప్పినఁ ద,త్తనయుఁడు ప్రియ మందె ననుడు ధర్మసుతుం డే
విని యుండుదు సిరి గోమయ,మున నుండుట దాని కెద్ది మూల మగునొకో.

1 రెల్లచోట్ల. 2 పట్టు లెందు లేకయుఁ దోఁకపట్టు. 3 నేపనికై నఁగాఁడి గట్టంబెఱికన్.

-ఈఈ గోశ్రీసంవాదము ఈఈ-

వ. అనుటయు గాంగేయుండు గోశ్రీసంవాదం బనునితిహాసంబు విను మయ్యర్థంబు
దేటపడు నని పలికి యి ట్లనియె. 113

సీ. సిరి ధేనువులలోని కరిగిన నెవ్వత వని యవి యడిగిన నమ్మహాత్మ
శ్రీ నేను మీలో వసింపఁగా వచ్చితి ననవుడుఁ జంచల వైననిన్ను
నొల్లము మాలోన నునుపఁగా ననియె నగ్గోవులు దాని కద్దేవి వగచి
యేను బాసిన సర్వదానవకులముఁ గీడ్పడియెఁ బొందినసురల్ ప్రభుతనొంది
తే. రేను వచ్చుట గోరి కాదే తపంబు, లాచరింతురు నన్నిట్టు లభిభవించు
టుఱవె మీ కన్ననధ్రువ మొల్ల మనుట, యభిభవమె నీకుఁబోలినయచటికరుగు.
క. అని గోవును వలికిన సిరి, విని మీచే నిట్లు పరిభవింపఁగఁబడి యేఁ
జనిన నను నెవ్వరును గైకొనరు శరణ మగుఁడు వేఁడికొనియెద మిమ్మున్.
తే. మీసమీపమునం దున్కి మేలు దాని, నిండు నా కని [1]నడిగిన నెంతయేని
నాదరంబున నగ్గోవు లంతవట్టుఁ,గూడి యి ట్లను లక్ష్మికిఁ గురువరేణ్య 116
క. మామూత్రపురీషంబులు, భామా వేసంబు లెఱుఁగు పావనములు నీ
వీమేలివస్తువులు ప్రియ,[2]ధామము లై యుండు మింపు దలకొన మాకున్. 117
తే. అనుటయును సిరి నాదుపుణ్యమునఁ జేసి
కంటిఁ బడయంగ మీయనుగ్రహము ననుచు
నట్లు వసియించె నిది గోమయప్రభావ
మూల మిట్టిది గోవుల మోఘమహిమ. 118
వ. మఱియు నొక్కవిశేషంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 119
ఆ. సురభి దపము సేయ సరసిజాసనుఁడు ప్రత్యక్షు డై మనోరథంబు సెప్పు
మిచ్చుకౌతుకమున వచ్చితి ననవుడు, నిట్టు లనియె నది మహీశవర్య. 120
క. మీ రిట్లు ప్రసన్నమతిఁ, గారవమున వచ్చినంతకంటెను మే లేఁ
గోరంగ వలయునట్టిది, కారుణికప్రథమగణ్య కలదే నాకున్. 121
వ అనిన నత్యంతసంతుష్టస్వాంతుం డై సురజ్యేష్ఠుండు సురభిం జూచి సుర్గలో
కాదిదివ్యలోకంబుల కెల్లను గోలోకంబు మీఁదు గా వరం బిత్తుం గాక యని
తలంచి యవ్విశేషంబు మున్న తనవలన సిద్ధం బగుట సంస్మృతిగోచరం
బగుటయు. 122
తే. గోవులకు మేలు సేయంగఁ గోరు నాదు,చిత్తమున మదవ్వరంబున సిద్ధ మైన
తెఱఁగ యొలసె దైవిక మయిదీని పెంప,యావహించెద నని యిచ్చె నవ్వరంబు.
క. వనరుహసంభవుఁ డత్తెఱఁ,గునఁ దనలోకంబుకంటె గోలోకము స
జ్జనవినుతచరిత మీఁదై, యునికి వెలుఁగఁ జేసె నది సుహోజ్జ్వల మయ్యెన్
వ. అని చెప్పి. 125

1 యాడిన నెంతయేని 2 ధామములుగ నుండు

క. గోవిషయమువాక్యములన, బ్రాహ్మణసంశ్రవణములు ధరావర యాయు
ర్శ్రీవిభవకీర్తిసుగతులను, మానవహములు దత్ప్రసంగ వగు మిక్కుటలన్. 126

వ. అనినవిని గాంగేయు నగ్రజుండు శాంతనవునితో మహాత్మా గోవులమాహాత్మ్యంబు దేటపడం బెక్కుభంగులం జెప్పి నన్నుం గృతార్థుం జేసితి సర్వయజ్ఞంబులం దును దాతవ్యం బత్యంతంబు సువర్ణం బని యిందు వేదంబులు సువర్ణదక్షిణేతి నైయని చెప్పను భూమియు గోవులుం గాంచనంబును నీవిషయంబులైన దానంబులు నుత్తమంబు లని వేదవ్యాసువచనంబులకలిమి నీవ చెప్పితి సువర్ణ విశేషంబు విన వలతుం జెప్పవే యనుటయు నతం డతని కిట్లనియె. 127

-:o:- భీష్ముండు ధర్మజునకు సువర్ణదానమహిమాతిశయంబు సెప్పుట -:o:-

సీ. తండ్రినుత్పత్తిలో కాంతరగతుం డైన విను తదీయశ్రాద్ధవిధి యొనర్పఁ
బూని గంగాద్వారమున కేఁగి మాతల్లి గంగ నాహాత్యంబు గౌరవమున
నాచరించంగఁ ద్రయీకలాపంబెల్ల నడచఁ బిండప్రదానంబు సనయ
మగుట యుపన్యాస మొనర్ప నం దంగుళీయకకంకణాంగదములఁ

ఆ. గాంచె బొలుపు గలుగు కరము వెలిఁ బొడమ, చేయి నా మాటయును హస్త మద్భు
తంబుగాఁ గాంచి దానిఁ జెప్పకమానిదియు, యుర్ధపు బాహు నగుట నాత్మ నెఱిఁగి.

క. జనకునకు వేదోక్తి జేయఁ, జింతయంతన సంతసిల్లి చేతం బిండం
బనుమానింపక యేఁ బెట్టిన శాస్త్రవిధానగతి ఘటింపమి వచ్చున్. 129

తే. పితృకరంబునఁ బిండంబు పెట్టు మనదు
శాస్త్ర మంచిత కుశాస్తరణమునన
పెట్టఁ జెప్పె నట్లగుట నేఁ బెట్టఁ జేత
నని మనంబునఁ దలఁచి వంచనము సేసి. 130

క. అమలం బగుకుశసంస్తరణమునం బిండంబు వెట్టినం దోఁచినహ
స్తము వృత్యమయ్యె నటిప్పి, సమితి ముదము మోములం దెనఁగఁ బొడసూపెన్.

క. పాపసూపి ధర్మమార్గం, బెఱపక నీ విట్లు పిండ మిడుటకు హర్షం
బపరిమితం జనుదెంచితి మెక్కుడుగా తృప్తిం బొందితిమి ప్రగుణ్యచరిత్రా. 132

వ. అని పలికి వెండియు. 133

క. భూమికి గోవులకును నై, హేమ మిడుట యస్మదీయహితమును దేవ
స్తోమప్రియమును బావన, తానుహానీయంబుఁ జుమ్ము ధర్మవిధిజ్ఞా. 134

క. పావనము సువర్ణము సం, భావనలికిం దనకు నిర్మలాత్మత నిచ్చుఁ గా
నీ వది యొసంగి సకలయజ్ఞావసరములను సువర్ణమూజిత యగుమీ. 135

క. అని చెప్పి చనిన నాఁడగు, మనము [1]సువర్ణప్రదానమహిమ కెలయఁ ద
ద్వినుతానుష్ఠానపరత్వనిరూఢుండ నైతి నేను ధర్మతనూజా. 136

వ. అని పలికి యాభూవల్లభునితో భీష్ముండు వెండియు నిట్లను నిది యేను గనినది

1 సువర్ణప్రధాన మహిమ కెలయ న, ద్వినుతా.

సువర్ణదానంబునుమహిమ మఱియును వినినదియునుం గల దాకర్ణింపుము. 137
సీ. పరశురాముఁడు గిన్క నిరువదియొక్కమా ఱదయుఁ డై రాజుల వెదకి వెదకి
వధియించి కృప పుట్టి వాజిమేధంబు ప్రాయశ్చిత్తముగఁ జేసి యంతఁ దనివి
ననక వసిష్ఠాదిమునివరేణ్యులఁ గూర్చి కల్మషపంకంబు గడిగి పురుషు
నత్యంతవిమలుఁ జేయంగ నెయ్యది యోపు ననిన వసిష్ఠుఁ డి ట్లనియె నతని
ఆ కనఘ విను సువర్ణ మగ్నిమయంబు దేవతలు నగ్నిమయత నతిశయిల్లు
వారు గావునను సువర్ణదానంబు దేవతల నీగియట్ల శ్రుతులు సెప్పు. 138
క. కావున సువర్ణ మసదృశ, పావనతాస్పదము దాని భక్తిమెయిఁ ద్వి
ప్రావలి కిచ్చిన యతనికిఁ, బావనతం గొఱఁత గలదె పావనమూర్తీ. 139

—ఝఝ వసిష్ఠుండు పరశురామునకుఁ జెప్పినసువర్ణమహిమము. ఝఝ—

వ. ఏను బ్రహ్మముఖంబున వినినది సువర్ణవిషయం బై నవిశేషం బొక్కటి యెఱిం
గించెద నవహితుండ వై విను మని పలికి యమ్మునిపతి యమ్మహాత్మున కిట్లనియె.
క. గిరిజయు గిరీశుఁడును నొం,డొరువులకై తప మొనర్చి యొకళు లొకళ్లన్
బెరయం బడసి పరమసుఖ,భరితాత్మకు లైరి జగము ప్రమదం బందన్. 141
వ. కొండొకకాలంబునకు నయ్యాదిమగృహస్థుని తేజం బాపరమగృహిణినిమిత్తం
బుగా రేతోధాతురూపంబునం బ్రస్కన్నం బై యమ్మహేశ్వరుమానసవృత్తిం
జేసి యగ్నియందు నిలిచి యుండ నత్తెఱం దారకుం డనునొక్కరక్కసుచేతం
బెక్కువిధంబులబాధలంబడి యనిమిషులును మునులును గమలయోనిం గానం
జని యద్దానవుండు దమ్ముం బఱచినపాటెల్ల నెఱింగించిన నద్దేవుండువారితో
దీని నెఱింగి యేను మున్న మీకు శోభనం బయ్యెడు తెఱంగు సమకట్టినవాఁడ
మీరా రగ్నినాశ్రయించి మాకు శుభంబు సేయ వలయునని సంప్రార్థనంబుసేయు
నది యతండు కర్తవ్యం బెఱుంగు నరుగుండని నియోగించిన సంతోషించి
యట్లచేసెద మని యవ్విధాత వీడ్కొని వార లగ్నికడకుం బోవ నుత్సహించి.
సీ. ఆతనియున్నెడ యారసికొని చను నప్పు డాతండు నిద్రాతిశయము
నూని ప్రచ్ఛన్నుఁ డై యుండుట వారలు గానక యున్నంతఁ గప్ప యొకటి
యగ్ని పాతాళంబునం దున్కి యెఱిఁగింప నప్పావకుఁడు డాఁగి పిప్పలమున
కేఁగెడునెడ శాప మిచ్చె జిహ్వాస్ఫూర్తి లేక రసాలివివేక మెడలి
తే. యుండెడుమ కప్ప లని బొక్క లెంప నెండి
చచ్చియును నీరు వచ్చినఁ జావు బొంకు
నేసి యెలుఁగులు సెలఁగఁగఁ జెలఁగ వరము
వారు గప్పల కిచ్చి రవార్యతేజ. 143
వ. ఇవ్విధంబున విబుధులు మునులు నమ్మండూకంబుమఱుకువయుడిపి మఱియును.
క. అనలుని నన్వేషింపఁగ, వనగజ మొక్కండు రావివలను చతురతం

గను గీటి చూప వార న్వనస్పతిం జేరఁ జనఁగ వారనియలుకన్. 145

వ. అయ్యగ్ని దేవుండు గజంబులకు జిహ్వ దిరుగంబడ శపించుచు శమీగర్భనివాసి యయ్యె నది మొదలుగా నగ్నికి శమీగర్భంబునం దుత్పత్తి గలిగె నద్దివిజులును దాపసులును గజంబులు ప్రతీపజిహ్వంబు లయ్యును సర్వసంజ్ఞానంబు గలిగి మాననీయంబు లగువరంబులం జేసి రాజితంబు లగునట్లుగా ననుగ్రహించి యగ్గజంబువిషాదంబు మాన్చి రంత నొక్కశుకం బెఱింగింప శమీగర్భంబున నగ్నియునికి యెఱింగి యందఱుం గ్రందుకొనం గడువేగంబునం బొదివిన నిన నిదుర సెడుటకుం గోపించి. 146

ఆ. జిహ్వ మరలఁబడఁగఁ జిలుకల నగ్ని శపించె సురలు సెవుల కించునట్టి
పలుకు వాని కొసఁగి చిలుక నానందింపఁ జేసి యాకృశానుఁ జేరఁ జనిన.

వ. అతండు వారి నాలోకించి మీవచ్చినకార్యం బేమి యని యడిగిన వారుఁ దారకదైత్యుచేయుబాధ లెఱింగించి వాఁ డేమియుపాయంబునం దెగటాఱు నత్తెఱం గాపాదింపు మని నిన్నుం బ్రార్థింప వచ్చితి మని పలికి వెండియు. 148

క. మాకుం గుశలము గోరుము, నీకును మే లివ్విధంబు నీదుమహిమ యీ
లోకంబు లెల్ల మనములఁ, జేకొని కీర్తించునట్లు సేయుము కరుణన్. 149

సీ. అనినఁ బ్రసన్నత నట్లులు సేసెద నూఱడుం డని వారి నూఱడించి
తనయందు నెలుఁగుశంభునివీర్య మిడియె గంగాగర్భరూపంబు గాఁగ నాతఁ
డది యతిపరివృద్ధ మగుటయు ధరియింప నోర్వక నిర్జరపర్వతంబు
తటమున శరవణస్థంబుగా గంగ యుత్సృష్ట మొనర్ప నాశిఖరి సతరు

తే. వల్లరీగుల్మకముగ సువర్ణమయత, వెలుఁగ బాలుఁడై వెలిఁగె నవ్వీరగర్భ
మచ్చటికివచ్చి కృత్తికలార్వురును మదీయపుత్త్రకుఁ డనుచు నెత్తికొని రనఘ.

వ. ఇత్తెఱంగున నొక్కట నెత్తికొనుటయు నక్కుమారుండును షణ్ముఖుండై యొక్కపెట్ట సకలకృత్తికాస్తన్యపానం బాచరించె న ట్లగ్నిసంభవ గాంగేయ కార్త్తికేయత్వంబు లొందినయయ్యిందుమౌళితేజంబు పదంపడి బ్రహ్మాదిదేవతలు పూజింప దేవసేనాధిపతిత్వంబునం బేర్చి యర్చిర్మహిత యయిన మహాశక్తిం దారకుం బరిమార్చి బృందారకమునిబృందంబుల కానందం బొనర్చె నని యిట్లప్పరమముని పరశురామునకుం జెప్పి పురహరుం డగు నప్పురుషుండు హిరణ్మయుం డగుటయు నద్దేవదేవుండు దాన తనూభవుండై తోఁచుటయుం దథావిధరేతోధారణంబున వహ్ని హిరణ్యాత్మకరేతోమూర్తి యై హిరణ్యరేతుం డనం జనుటయు నతండు తద్రేతఃకలనంబునం దన్మయుం డగుటం జేసి పురహరునకు వహ్నిరేతుం డను నభిధానంబు గలుగుటయుం దేటపఱచి యవ్విధంబున రూపవంతం బై నదిగావున సువర్ణంబు జాతరూపనామకం బై పరఁగుటయు నెఱింగించి. 151

క మహితాత్మక యేతాదృశ, మహిమంబు సువర్ణ మది సమంచితతేజో

మహనీయము తద్దానము, మహత్త్వ మాశివుఁడ యెఱుఁగు మాకుం జూడన్
వ. అవ్విశేషంబున నశేషకల్మషంబులం బాసి నరుండు విధూమత్వంబున వెలుం
గుశుచియునుంబోలె శుచిత్వసంపద సొంపారం బెంపారు నని యుపదేశించె
నవ్వసిష్ఠమునివరువచనంబు లూఁది యమందాదరవర్ణనీయుండై సువర్ణదాన
పరంపర లాచరించి. 153

క. ఆరాముండు శుచిత్వ, శ్రీరాజితుఁ డయ్యె నట్లు సేయుము నీవుం
గౌరవముఖ్యా యది భవ, పారావారఘనయానపాత్రము సుమ్మీ. 154

క. అని యనిమిషతటినీప్రియ, తనయుఁడు సెప్పుటయు ధర్మతనయుఁడు హృదయం
బునఁ బ్రమదము నిండార న, తనితో నతిభక్తివినయధాముం బగుచున్. 155

వ పితృయజ్ఞప్రకారం బెఱింగింపవే యనుటయు నక్కురువరుఁ డన్నరనాథున
కి ట్లనియె 156

క. పితృపూజ సముగ్ర్యము దై, వతపూజనమునకు మనుజవల్లభ పితృదే
వతలఁ గొని యాడుదురు దే, వత లాదిగఁ గల్గు నెల్ల వారును భక్తిన్. 157

వ. విశేషించి మనుష్యులకుఁ బితృసమారాధనంబు సర్వశుభసాధనంబు. 158

— భీష్ముఁడు ధర్మజునకుఁ బితృపూజావిధానం బెఱింగించుట. —

క. అమవస నమవసఁ బితృయ, జ్ఞముఁ దగఁ బిండప్రదానసహితముగా భ
క్తిమెయిం జేయునతఁడు ని, త్యముఁ జేసినవాఁడ యగు సమంచితచరితా. 159

వ. పితృయజ్ఞంబునకుఁ దిధివిశేషంబు సెప్పెద. 160

సీ. పాడ్యమిఁ బితృయజ్ఞపరుఁ డైనఁ జారుకాంతాపతి విదియఁ గాంతలకుఁ దండ్రి
తదియను జవితిని దా [1]వాజిధనకుండు పశుభాగి పంచమి బహుసుతుండు
షష్ఠి [2]భానాత్ముండు సప్తమిఁ గృషిభాగి యష్టమి వాణిజ్య పుష్టుఁ[3]డు వసు
గజధర్మవిష్ణుచిత్తజతిథులం దేకశఫజంతువులును గోచయముఁ గుప్య
తే. ములును దగ బ్రహ్మవర్చస్విపుత్రకులును
ధనము గలవాఁడు విను చతుర్దశి రణైక
భాగి పున్నమ నమవస భవ్యసర్వ
కామ్యఫలభాగి యగుఁ జువ్వె కౌరవేంద్ర. 161

క. అపరం బగుపక్షంబును, నపరాహ్ణము మేలు పితృసమర్చనమున కా
ద్యపుఁదిథి దశమ చతుర్దశి, నృపవర యప్పక్షమునను నింద్యతఁ బొరయున్.

క. అనిన విని ధర్మసూనుం, డనఘా యెద్దానఁ బితృసమర్చన మొనరిం
చిన నధికఫలం బగు న, వ్వినుతద్రవ్యములఁ జెప్పవే తెలియంగన్. 163

వ. అనుటయు దేవవ్రతుం డతని కి ట్లనియె. 164

1 వందిజనకుండు 2 హీనాత్ముండు 3 దురగ, ధర్మశివార్కచిత్తజతిథు,

క. తిలపాయసఘృతములు పితృ,కలనములకు నుత్తమములు గవ్యంబు మహా
ఫల మెద్ది యైన మత్స్యం, బులు మాంసము విహితవిధిఁ బ్రభూతఫలంబుల్.

తే. గోటియనంజుడు ఖడ్గంబునెఱచి గండ, మృగమునందలిపలలంబు మేకమాంస
మొక్కఁ డొకటికి ఫలమున నెక్కుడండ్రు, పితృసమర్చనవిదు లైన పెద్ద లధిప.

వ. నక్షత్రవిశేషం బాకర్ణింపుము. 167

సీ. [1]కార్తెఁ బైతృక మగుకర్మ మొనర్ప నిశ్శత్రుత రోహిణిఁ బుత్రలబ్ధి
శశితారకమున నోజఃప్రాప్తి యార్ద్రఁ గ్రూరపువర్తనము పునర్వసువునందుఁ
గృషిఫలోదయ మనిమిషగురుతార సుపుష్టి యాశ్లేష నుత్కృష్టవీర
తనుజలాభము మఖఁ దనకులమున పెంపు పుబ్బ సౌభాగ్యవిస్ఫూర్తిసిద్ధి

తే. యర్యమునితారఁ బెక్కుపత్యములపుట్టు,హస్తమునఁ గర్మసఫలత యవులతార
సుందరాకారయుతు లగుసుతులకనుట, యనిలతార వాణిజ్యవర్ధనము గలుగు

సీ. వినుము విశాఖ సత్తనయబహుత్వ మ
నూరాధ రాజాధికార మైంద్ర
మునఁ బ్రభుత్వము పెంపు మూలఁ బూర్వాషాఢ
నారోగ్యమును నుత్తమాతిశయము
నుత్తరాషాఢ శోకోదయరహితత్వ
మభిజిత్తునందు విద్యాభియుక్తి
శ్రవణకాలమునఁ బరమగతిసిద్ధి ధ
నిష్ఠ రాజ్యము జలనిధిపతార

తే. మొదలుగాఁ దారకంబులు మూఁట నగద
కార్యఫలములు సజావికములు గోవు
లవుల మూఁటను గుప్య[2]వృద్ధ్యశ్వకాయు
వులు శుచిశ్రాద్ధకర్తకుఁ గలుగు నధిప. 169

వ. అనిన నప్పుడమితేఁ డప్పురుషవరునిం బితృపూజనంబులకుఁ బాత్రంబు లెట్టివి
గా వలయు నని యడిగిన నయ్యమరనదీనందనుం డి ట్లనియె 170

క దైవికకృత్యంబులకును, భూవర భూసురుల సూక్ష్మముగ శోధింపం
గా వలదు గాని పితృపూ,జావిధికిఁ బరీక్ష వలయు సమ్యగ్భంగిన్. 171

వ. కావున నీ వడిగి మేలు సేసి తాకర్ణింపుము 172

తే. కులవయోరూపశీలవిద్యల నుదాత్తు,లనఁగఁ దగువారు పంక్తిపావనులు నద్ధు.
ణమ్ము లారయ లేనిజనములు పంక్తి, దూషకులు పైతృకమునకు దోషదూర.

వ. మఱియును బంక్తిదూషకులం జెప్పెద నాకర్ణింపుము 174

1 కర్తృశ్రీ 2 వృద్ధ్యతిశయాయు.

సీ. జూదరి గరదుండు వేదంబు సదువనివాఁడు వడ్డికి నిచ్చువాఁడు గాయ
కుండు గ్రామముపనిఁగుడుచునాతఁడు గృహదాహి కుష్ఠము గలతనువునాతఁ
డఱుఁదెవుల్ గొన్నాతఁ డఖిలవస్తువులును నమ్మెడునతఁడు సోమమ్ము విక్ర
యించినయతఁ డబ్ధిసంచారలాభోపజీవకుం డుర్వీశసేవకుండు

తే. భార్యయును దాను బుత్రులఁ బంచికొన్న
వాఁడు పసులఁ బె క్కెలెడువాఁడు కపట
కృత్యముల మ్రుచ్చిమిని శిల్పికృతుల బ్రదుకు
వారు పంక్తిదూషకు లంద్రు పౌరవేంద్ర 175

వ. అని చెప్పి వెండియు. 176

క. తలఁ జీర సుట్టియును జె,ప్పులు దొడిగియుఁ జేసినట్టిభోజనముఫలం
బలఘుచరిత పద్మజుఁ డసు,రలభాగం బని విధించెఁ బ్రకటఫణితులన్. 177

తే. పలుదెఱంగులవంటకంబులఁ బ్రమాద
జాత మై యశుచిత్వంబు సంభవించి
నప్పు డసురలు గొంద్రు క్రియాఫలంబుఁ
దిలలు పైఁ జల్ల నశుచిత దొలఁగు నంద్రు. 178

క. శాంతుఁడు సువ్రతశీలుఁడు, దాంతుం డధ్యాపకుండు దయగలవాఁ డ
త్యంతప్రబోధసంప,ద్వంతుఁడు పావనులు భూపవర పంక్తులకున్. 179

క. వ్యాకరణధర్మశాస్త్రవి,వేకములుఁ బురాణజాతవేదిత్వము బ్ర
హ్మైకత్వబోధనము నధి,పా కలిగినవారు పంక్తిపావనులు గడున్. 180

తే. మేలిగుణములు గనియు నమిత్రజనము,శ్రాద్ధపాత్రంబుఁ జేయంగఁ జన దమిత్ర
దత్త మైనది భస్మహుతంబుఁ జాట, నిడినవిత్తునుబోలె నై చెడు నృపాల. 181

క. మును ముట్ట నెఱిఁగి శ్రాద్ధం,బునకుం గై కొనుట మేలు భూసురునిం గై
కొని యరసి కాఁ డనిన నా,తని యుమ్మలికంబు సెఱచు ధార్మికు నైనన్. 182

క. ఈ తెఱఁగు లెల్ల నెఱిఁగి సు,నీతంబుగ శ్రాద్ధ మధికనియతి నడపు ని
ర్ధూతదురితుండు నడచుఁ బ్రి,యాతిశయం బెసఁగ దేవయానమున నృపా. 183

వ అని చెప్పి శాంతనవుండు గాంతేయాగ్రజుతో మఱియు నిట్లను బ్రహ్మమానస
పుత్త్రుం డగు నత్రిమునీంద్రువంశంబునకుం బొడ వగుదత్తాత్రేయనందనుండు
నిమినామధేయుం డగుసంయమికొడుకు శ్రీమంతుం డనుపేరివాఁడు మృతుం
డగుటయు. 184

క. నిమి యక్కుమారునకు శ్రా,ద్ధము సేయుచు నుండి భక్తిఁ దలఁచినఁ గృప న
త్రిమునీంద్రుఁడు వచ్చి క్రియా, సమీక్షణము సేసె మది నెసఁగునర్మిలితోన్.

వ. అట్లు పావకక్రియాకలాపం బనుసంధించి యాసంయమివరుండు, 186

—అత్రిమహాముని నిమి కెఱింగించిన శ్రాద్ధక్రియావిశేషము—

ఆ పరిగృహీతులైన బ్రాహ్మణుల్ పంక్తిపావనవరిష్ఠు లగుట వారి కిడిన
దర్భవిష్టరములు దక్షిణావర్తంబు, లగుటఁ గ్రియలు దిలసమగ్ర లగుట. 187

క. అమలినతరదర్భన్యాసము లెందును దక్షిణంబు సాఁగ నిడినయ
గ్రములు గలిగి యుండుట మంత్రము లయ్యైవిధుల కంచితముగ నడచుటన్.

ఆ. [1]మునగ యుల్లి యడవిమునగ దుర్మాంసము, లానుగమ్ము మలిన మైనయుప్పు
గఱియజీలకఱ్ఱ గఱివేము [2]గురుజ యింగువ ప్రవర్జనీయకోటి యగుట. 189

క. శునకంబు రజస్వల యగు, వనిత పతితుఁ డంత్యజాతివాఁ డాక్రియప
ట్టున కెయిది తవులఁ జేరక, చనఁ జేయుట నుగ్గడించి సంభావించెన్. 190

క. కావున శ్రాద్ధక్రియలకు, భూవల్లభ యట్టిభంగి పూజ్యత నిచ్చుం
దా వినిపించెం బితృదే,వావలి నత్రి నిజవంశుఁ డగునిమికిఁ దగన్. 191

వ. అట్టిఱం గెఱింగించెద నత్రి నిమితో నిట్లను శ్రాద్ధంబున నర్యమవరుణసోమా
గ్నులకు భాగంబులు బ్రహ్మగల్పించె విశ్వలను దేవతలు పితృదేవతలతోఁ గూడం
దత్క్రియోపయోగ్యతం దోఁతురు వారలకును భాగకల్పనం బొనరించె దేవ
తలయందుఁ గొంద ఱుమ్మృఫులయినమహాభాగులం బితృత్వనిర్దేశంబున నేర్పరించె
నవ్విరించి వివరించిననామంబులు సెప్పెద వినుము బలుండు ధృతి విపాప్ముండు
పుణ్యకృత్తు పావనుండు పార్ష్ణిక్షేముండు సమూహుండు దివ్యసానువు వివ
స్వంతుండు వీర్యవంతుండు హ్రీమంతుండు కీర్తిమంతుండు కృతుండు విద్యు
ద్వర్చసుండు సోమవర్చసుండు సూర్యశ్రీ సోమపుండు సూర్యసావిత్రుండు ద
త్తాత్ముండు పుండరీయకుం డుష్ణినాభుండు నభోదుండు విశ్వాయువు దీప్తిచమూ
హరుండు సురేశుండు వ్యోమారి శంకరుండు భవుం డీశుండు కర్తకృతి దక్షుం
డు భువనుండు దివ్యకర్మకృత్తు గణితుండు పంచవీర్యుం డాదిత్యుండు రశ్మిమం
తుండు సప్తకృత్తు సోమపూర్వుండు విశ్వకృత్తు కవి యనుగోప్త సుగోప్త నప్త
యీశ్వరుండు జితాత్ముండు మునివీర్యుండు దీప్తరోముండు భయంకరుం డను
కర్ముండు ప్రతీతుండు ప్రదాత యంశుమంతుండు శైలాభుండు పరమక్రోధి
ధీరోష్ణిభూపతి స్రజుండు వజ్రి వరి వీరలు భాగార్హు లని చెప్పి వెండియు 192

క. గిరివనదుర్గములందును, సరిదుత్తరణంబునపుడు శ్రాద్ధవిధిసమా
చరణసమయమున వీరిం, బరికీర్తించినయతండు వడయు శుభంబుల్. 193

ఆ. పూరిపంటప్రాలు [3]నారుగబియ్యంబు, జంబువునఫలంబు శ్రాద్ధకృతికిఁ
గావు తుమ్మ నేడ్వఁ గాదు శ్రాద్ధక్రియా,చరణసమయములఁ బ్రశాంతి వలయు.

వ అనియునుం జెప్పె నని చెప్పి సరిత్సూనుండు ధర్మజుతో మఱియు నిట్లనియె.

---

1 మునుఁగ. 2 గురిజ యింగువు 3 ఆరిక.

సీ. ఒకతఱి మునివర్యు లొక్కటఁ బెక్కండ్రు శ్రాద్ధముల్ సేయ భోజ్యములు పెక్కు
లనుభవించుటఁ దమ కజీర్ణమి పుట్టుటయును బితృదేవతల్ సనిరి సోము
కడ కట్లు సని తమకార్తియ సెప్పిన నతఁడు పద్మజుపాలి కరుగుఁ డనియె
వా రట్లు గా కని బోరన నరిగి పద్మజునిఁ గాంచి యజీర్ణదశ యెఱుంగ

తే. విన్నవించినఁ దనయొద్ద వెలుఁగుచున్న
యగ్నిఁ జూపి యిక్కడితఁ డపహరించు
ననిన నగ్ని మత్సహితులై కొనిన నఱుగఁ
జేయువాఁడ నాహారముల్ సిద్ధ మదియు. 196

క. అని పలికినఁ బితృదేవత, లనలుఁడు ముఖ్యుఁడుగ నెపుడు నాహారంబుల్
గొని సుఖజీర్ణత్వానందం,బు నొందుదురు సూవె భరతభూపవరేణ్యా. 197

క. కావున సాగ్నికుఁ డయి తగ, నేవాఁ డొనరించు శ్రాద్ధ మీాఢ్యం బది సం
భావింతురు పెద్దయుఁ బితృ,దేవత లసురలకు రాదు తేజియుఁ జూడన్ 198

ఆ. అనఘ పితృపితామహప్రపితామహ, పూజనములు శిష్టపూర్వకముగఁ
జేయవలయు నియతి దాయ దొడ్డినజన్ని,దంబుతోడ భక్తిధామ మగుచుః

తే. పిండసంబంధమునఁ బాయుఁ బ్రేతభావ
మది సుగతి నిచ్చు గయఁ బిండ మట్లు గాన
యరుగునో గయ కొకఁడైన నని కదా య
నేకపుత్త్రులఁ గోరుదు రిద్ధచరిత. 200

క. గౌరి యగుకన్య వరదా, నాహూఢం జేఁత నీల మైనవృషభముఁ
గౌరవమున విడుపు ముదం, బారంగాఁ జేయుఁ బితృచయముచిత్తములన్.

క శ్రాద్ధంబుప్రకారంబును, వృద్ధాచార్యోక్తభంగి వివరించితి నీ
బుద్ధిం దోఁచినదాని న,మిద్ధగుణోదార యడుగు మెయ్యది యైనన్. 202

క అని నిర్జరాపగానం,దనుండు వలుకుటయుఁ బ్రియము దళుకొత్తఁగఁ బాం
డునృపాలునగ్రనందనుఁ, డనూనవినయమున నమ్మహామతితోడన్. 203

క. తప మని యార్యులు సెప్పుదు, రుపవాసవ్రతము నదియొ యొండు గలదొ సా
రపుఁదపము తెలఁగు నాకుం, గృప నెఱిఁగింపుము విధూతకిల్బిష యనుడున్.

ఆ అమ్మహాత్ముఁ డిట్టు లనుఁ బెక్కుదివసంబు
లుపవసించి యునికి తపముచొప్పె
దాన వినుతపస్వి గా నేరఁ డది యాత్మ
ఘాత మగుట నరుఁడు గౌరవేంద్ర. 205

క సత్త్యంబు బ్రహ్మచర్యము, నిత్త్యశుచిత మాన మతులనియమము దయ శు
ద్ధత్త్యాగంబుఁ దపస్సం,పత్త్యాకృతు లండ్రు బుధులు పౌరవముఖ్యా. 206

వ. అనిన విని కురుపతి కురుపితామహునితో మహాత్మా దానశీలుని యప్రతిగ్రాహ

కునివిశేషం బెట్టిది యెఱింగింపు మనవుడు నాదేవవ్రతుం డీవిషయంబునకు సప్తర్షివృషాదర్భిసంవాదం బనునితిహాసంబు గల దని చెప్పి యమ్మనుజపతి కిట్లనియె. 207

—సప్తర్షివృషాదర్భిసంవాదం బనునితిహాసంబుప్రకారము.—

తే. కశ్యపాత్రివిశ్వామిత్రగౌతములును
వినుభరద్వాజజమదగ్నులును వసిష్ఠుఁ
డును జగంబుల నెల్లఁ బేర్కనినఋషులు
వారి సప్తర్షిగణ మండ్రు కౌరవేంద్ర. 208

వ. వసిష్ఠునిదేవి యగునరుంధతి యెందును నతనితోఁడన తిరుగు నయ్యుందఱకుం బరిచారిక యై [1]గండ యనుచేడియ వర్తించుఁ దదవ్లభుం డగుపశుసఖుండును వారలకుం బరిచారకత్వం బాచరించు నప్పుడుం డ్రుమ్మదపశ్చరణపరు లై ధరణిం జరించు చుండ నత్యంతఘోర యగునవావృష్టి దోఁచి జీవనసాధనంబు లగుపదార్థంబులు దుర్లభంబు లై జనంబులకుఁ బ్రాణంబులు రక్షించికొనుట దుష్కరం బై చెల్లెం గశ్యపాదులు నతిక్షుధార్తు లై యాహారం బన్వేషించు నెడ శిబిసూనుం డైనయాజ్యనామధేయుండు దొల్లి యజ్ఞదక్షిణార్థంబుగాఁ దనకొడుకు నీలుం డనువాని బుత్విగ్జనంబుల కిచ్చినం దద్వశగతి నుండి కాలంబగుటయు మృతి నొందినం దదీయశవంబు. 209

క. సొదపై నుండఁగ వారలు, పదుండ్రనుం జూచి దాని భక్షింపంగా
మదిఁ గోరి చేరి చుట్టుం, బొదివిననయమునఁ గాటిపొంత తెరువునన్ 210

ఆ. వేఁట వోయి మరలి విభుఁడొక్కరుఁడు వృషా,దర్భినాముఁడతులదానపరుఁడు
పోయి పోయి కాంచి పోవక నిలిచి య,మ్మునులతోడ నధికవినయ మెసఁగ. 211

క. మీా రాఁకలిపెల్లున నా,హారంబున శమముఁ గొనుట కడరితి రిట్లే
లా రం డిచ్చెద మీా కా,హారంబులు వలసినట్టి వని తా నుతియున్ 212

క. బహువిధములధాన్యములును, బహురసవర్గములు మీాకు భక్తి నొసఁగెదఁ
బహుతురగశకటగోగణ, బహుళబహుగ్రామములును బహుమతి నిత్తున్. 213

వ. అనిన వార లతని కి ట్లనిరి. 214

తే. రాజవర రాజు దెసఁ బ్రతిగ్రహము విషముఁ
గల్లుఁ గాఁ జూతు మిట్టులు గాంచి యున్న
యట్టిమాకు నీ విచ్చెద ననుట మావి
ధం బెఱుంగమి యింతియ తప్పు గాదు. 215

క. అనుడు విషాదముతోడం, జని కృత్రిమవనఫలములు సమకట్టి తగఁ
జనపతి మంత్రుల ఋషులకుఁ, గొని పొం డని పంప వా రకుంఠితభక్తిన్. 216

---

1 చండ.

వ. వానిం దెచ్చి యమ్మహాత్ములకు సమర్పించిన 217

ఆ. వారు పట్టిచూచి వాని వ్రేఁగున హేమ,గర్భకంబు లగుట గాంచి [1]నవ్వి
పుచ్చుకొనక యున్నఁబోయి భూపతికి న, త్తెఱఁగ మాత్యకోటి యెఱుఁగఁ జెప్పె.

క. విని యతఁడు రాజసంబునఁ, గనలు వొడమి కృత్తి వేల్వఁగాఁ దగువారిం
బనిచిన నప్పుడ హోమం,బున రాక్షసి యొకర్తు వుట్టె భూపవరేణ్యా. 219

వ. పుట్టి యప్పుడమిఱేనిముందట నిలిచి పని యేమి పనుపు మనిన నతండు ప్రీతుండై కశ్యపాదులం గనుపుగొట్టు మని పనిచిన నది వార లున్నెడ రోసి పోయె నంతకుమున్న వారు వనంబున మూలంబులు ఫలంబులు వెదకి తిరుగుచుండ శునస్సఖుం డను పరివ్రాజకుండు వచ్చి వారిం గని వందనంబు సేసిన వార లభినందించి రతండు నమ్మునులం గలసి యేకార్థుం డై సంచరించె నట్లు చరించు నమ్మహాత్ము లతిక్షుధాన్వితు లై తామరతూండ్లు వుచ్చికొని నములుటకై యొక్క నలినాకరంబునకు సత్వరగతి నరుగుచు నున్న నారక్కసి యక్కాలని కడ్డంబుగాఁ బోయి పొడసూపి నిలిచిన. 220

క. ఈకమలవనము చేరువ, నేకార్యము సేయఁ జూచె దీ వెవ్వత వం
చాకొలను సొరఁగ నమ్ముని, లోకము సేరుటయు నమ్మెలఁత యెఱుఁ గెసఁగన్.

-ఃః- స్పపాదర్భ పుత్తెంచినకృత్తి శునస్సఖునిచే మృతిఁ బొందుట. -ఃః-

వ. ఏ నెవ్వత నైతి నేమి యిక్కొలని కావలి యున్నదాన ననుటయు నమ్మునులు వెల్ల నై యాఁకట నలందిరి యుపజీవింప నొండేమియు లేమిం జేసి యీసరోవరంబున బిసంబులు వెఱికికొని భక్షించువార మై వచ్చితి మనిన నవ్వనిత మీమీపేళ్లు సెప్పి మఱి పద్మవనంబుఁ బ్రవేశించువా రని పలికిన నప్పరమమును లన్నాతి యాతుధాని యగుటయుం గృత్తి యగుటయు వధింప వచ్చినది యగుటయు నెఱింగి కశ్యపాదు లగుపదుండ్రను దానికి దుర్బోధత్వంబు దోఁచునట్లుగా నిర్వచనసహితంబుగాఁ దమనామంబులు సెప్పి రప్పాపవర్తన వెఱఁగుపడియుండ శునస్సఖుండు దనయభిధానం బభివ్యక్తంబుగా నుగ్గడించినం గృత్తి నీపేరు దెలియం జెప్ప విది యేమి యనవుడు నతండు దేటపడం జెప్పియుండం జెప్ప వని యెద వి ట్లంట తప్పుగాదె యిట్టియుద్దండవు మత్త్రిదండంబుపాలు పడు మని బ్రహ్మదండనిభం బగునిజహస్తగతదండంబున దానిశిరంబు బెట్టు వ్రేయుచుఁ బాపకర్మురాలా పడుము భస్మంబ వగు మని నిష్ఠురాక్షరంబుగా నిర్దేశించిన దుర్దశ యగుచుం బడి యారక్కసి భస్మీభూత యయ్యె నప్పు డప్పుదనొకండ్రును బ్రమోదంబునం బయోజషండంబు సొచ్చి. 222

తే. బిసము లాదట నందఱుఁ బెఱికి రొంపి
వోవ నీట[2]ఁ దెమల్చి మోపుగ నమర్చి

1 యవియు. 2 విదిల్చి కోపుగ.

త్రిసమునఁ బెట్టి నియమముల దీర్పఁ జొచ్చి
తిర్చి యాఁకలి నముఁగోసి తినఁగఁ గూడి. 223

క. కొలను వెడలి బిసము లిడిన, నెలవునకుం బోయి యచట నిగిడించినచూ
డ్కులు కని దోషక యున్నను, గలయం బరికించి యెట్లుఁ గానక తనలోన్.

వ. ఒండొరులు శంకించి శపథంబులు వలుకుదము గాక యని నిశ్చయించి శున
స్సఖుని వినువానింగాఁ జేసికొని రప్పు డత్రి యి ట్లనియె. 225

తే. మొనవుఁ దన్నుట రవియభిముఖత దనకుఁ
గలుగ మూత్రపురీషమోక్షణము సేత
యధ్యయన మనధ్యయనమునందు నడపు
టగు బిసంబులు మ్రుచ్చిలి నట్టు లైన. 226

వ. అనుటయు వసిష్ఠుండు. 227

క. శ్రుతి సదనమి సన్న్యాసస, స్థితిఁ గామునకుఁ దగుటఁ గుక్కఁ జేకొని తిరుగ
మతి గోవుమి నధ్యేతుఁడు, గతి దూఁడులు మ్రుచ్చిలించుకష్టునకు నగున్.

వ. అని వెండియు. 229

క. సుత సఖ్యకొనుట శరణాగతుఁ జేకొన కునికి నిచ్చు కారుణికుఁదరి
ద్రతఁ జూచియు పేఁడుట నగు, గతి బిసములు డాఁచికొనుట గల్గినఁ గల్గున్.

వ. అనియెఁ గశ్యపుండంత. 231

చ. పలువృథాసభు క్ష[1]సభఁ బడియుఁ బల్కుట దుష్టదాన ము
గ్గలి దినసంబునం గనయుకష్టత విప్రజనంబు లిబ్భతా
కులిశముఁ జేత యెల్లసరకుం గొని యమ్ముట కాదె దూఁడుతెఁ
గిలుపొది మ్రుచ్చిలించు టని కశ్యపసంయమి పల్కె భూవరా. 232

వ. భరద్వాజుండు. 233

క. స్త్రీజనులయెడ గోవులయెడ, గోకులయెడ ధర్మ మెడలి క్రూరగుఁ దగుట కా
ర్యానుకంపివిప్ర పేశలా, నీటి బిసము లపహరించువనిస్త్రుణత యనియెన్. 234

క. అని పలికి భరద్వాజుం, డను మఱియు మాలిన్ని ప్రశంస యగ్ని నిమిట యొ
జ్జ నడ కరించి చదువుట, యను నివి నరి గురా బిసాపహారణంబునకున్. 235

వ. అని పలికిటయు. 236

తే. ముట్టునట్టు భార్యఁ గవయుట మూత్రముఁ బు
రీషమును నీర విడుపు విద్వేషయుక్తి
మోపిడు జీవనము న్మృగాళోత్కరంబు
మ్రుచ్చిలుటఁ [2]బోలుకల్మషము లెఱుంగ. 237

క. అని జమదగ్ని మఱియు ని, ట్లను నన్యోన్యాతిథిత్వ మునసహాయపుర్నై

1 కిరీటి... 2 బోలుఁ... మములు ...

రనిరూఢి పాఁడిమొదవుం, గనలి యడుచు టీడె బిసనికరచోరతకున్. 238

వ. అనవుడు గౌతముండు 239

క. ధృతవేదత్యజనానల, వితతివృథాత్యాగసోమ విక్రయవృషలీ
పతితా [1]దుర్గ్రామాజీ, వితలు బిసస్తేయకష్టవృత్తికి నెనయే 240

వ. అని నిర్దేశించిన విశ్వామిత్రుం డిట్లనియె 241

క. తగుభృత్యులఁ బ్రోవ కునికి, దగనిభటులఁ బ్రోవు కపటధార్మికవృత్తిఁ
జగతీపతిఁ గొల్చుట లెస్సగఁ బోలఁగ నేర్చునే బిససైన్యంబున్ 242

వ. నావుడు నరుంధతి యల్ల నవ్వుచు. 243

క. సతతంబు నత్తఁ దూఱుటఁ, బతియెడ దుశ్చిత్త యగుటఁ బరమాన్నము నొ
క్కత సేవించుట నగుదు, ర్గతి బిసములు డాఁచి కొన్నకష్టకుఁ గలుగున్. 244

సీ. అనుడు వంటకము సేసినయింతి దామున్న గుడుచుటపనియెడఁ [2]గుటిలయగుట
బొంకులు వలుకుట పుత్త్రిక వెల గొని యిచ్చుట సుజనుల కెగ్గు సేఁత
యెట్టిదుర్గతిఁ దెచ్చు నట్టిద కల్లు బిసావలి మ్రుచ్చిలినట్టు లైన
నిట్లు గాకయుఁ బుట్టు వెల్ల దాస్యంబు నీఁగక పోవు నక్కఁడు గాఁనికృష్ట

తే. యనియె [3]గండ యసంతానుఁ డగుట గర్భ
దాసుఁ డగుట దరిద్రత్వ తప్తుఁ డగుట
చెందుఁ దూఁడులకట్ట మ్రుచ్చిలినకష్ట
నరుని కని పల్కెఁ బశుసఖనాముఁ డధిప 245

వ. అని యిట్లందఱుం దన కభిముఖు లై పలికిన వారితో శునస్సఖుం డిట్లనియె.

క ఛందోజ్ఞున కైనను దన, నందన సధ్వరధురీణునకు నైనను నా
నందముగ నిచ్చుటం బోలుం దూఁడులకట్ట మ్రుచ్చిలుట దలపోయన్. 247

తే. అనిన నయ్యందఱును బుణ్య మైనకర్మ, మనఘ శపథంబునకు విషయముగ నీవు
పలికి తటు గాన బిసలతాప్రతతి నపహ,రించినాఁడవు మమ్ముఁ గారింప కిమ్ము.

సీ. అనిన నిక్కం బిది యందఱు నొండొరు నే మనియెదరో వీ రిబిసముల
పొది యేను డాఁచి చూచెద నని డాఁచితి నిదె కొనుఁ డని దాని నిచ్చి మీకు
నలిగి వధించుట కై హోమవహ్నిఁ బుట్టించి వృషాదర్భి పంచెఁ గృత్తి
నది మున్న కాంచి గతూర్తి నై వచ్చి యారక్కసిఁ జంపితి నిక్కమునకు

ఆ. వాసవుండ లోభవర్జనముఖభవ,త్సద్గుణములఁ జేసి శాశ్వతంపు
నెలవు గలిగె రండు నెగయుండు పుణ్యలో,కముల కని సమాదరమునఁ బలికె.

వ అట్లు పలుకుటయు 250

చ. అనఘముఁ బ్రీతిఁ బొంది మును లట్టుల చేసెద మంచు నింద్రు ప
జ్జన తగ నేఁగి దేవపరిషత్పరిపూజ్యపదస్థు లై వెలిం

1 దుష్కాపా .. బిససైన్యకష్ట. 2 గుతిల్లపడ్డుట. 3 జండ

గి నిఖిలలోకనిత్యపరికీర్తితమూర్తుల నొప్పి రంతయు
న్వీను మపరిగ్రహంబుమహానీయత నైనది సూవె భూవరా. 251
కావున లోభము విడుచుట, కేవియు సరి గావు గుణము లీగుణము మహీ
దేవునకు వలయుఁ బెద్దయు, నీవిధమున కమరసంఘ మెంతయు మెచ్చున్.
అని చెప్పి భీష్ముండు వెండియు. 253
ఈయితిహాస మార్యసభ నెవ్వఁడు సన్మతిఁ జెప్పు వాఁడు దీ
ర్ఘాయువు శ్రీయు ధర్మము సముంచితకీర్తియు వృద్ధిఁ బొంద సౌ
ఖ్యాయతనాత్ముఁడై మను సురావలియుం బితృకోటియుం బ్రియ
శ్రీయలరారఁ గీడతనిఁ జెందక యుండఁగఁ జేయు నెయ్యెడన్. 254

—ఉపానద్దానవిషయక సూర్యజమదగ్నిసంవాదము—

అనిన విని యజాతశత్రుండు శంతనుపుత్త్రుతోఁ బితృకార్యాదులయందు గొడుగులుఁ జెప్పులు నిడుట యుత్తమప్రకారం బని చెప్పుదురు వానివిశేషం బు తెఱం గెఱింగింపవే యనుటయు నమ్మహాత్ముం డమ్మహీపతి కిట్లను సూర్య జమదగ్నిసంవాదం బనునితిహాసంబు వినుము దాన నీయడిగిన యది దేటపడు జమదగ్నిమహాముని క్రీడార్థియై శరాసనంబు ధరించి రేణుకాదేవి బాణం బులకట్టఁ గొని తనతోడం జను దేర నివాసంబు వెడలి యొక్కబయల నయ్యం పపొది నిలువవైపించికొని దూరాపాతనం బాచరింప నక్కునుకోమలి సని యమ్ము లేఱికొని వచ్చి యిచ్చుచుండు. 255
ఇవ్విధమున వినోదింప నినుఁడు గగన
మధ్యగతుఁ డయ్యె నప్పు డమ్మగువ యమ్ము
లేఱి తేరంగఁ బోయి యొక్కింత దడసి
యరుగుదెంచిన నాతఁ డయ్యబలతోడ. 256
లోలాక్షి యచట నిమ్మరి, యేల తడసి తనుమఁ బేర్చునినుతేజమునన్
నేలకు వేఁడిమి దనికినఁ, జాలన వెసఁ ద్రొక్కఁ దలయుఁ జాలఁ దపించెన్.
ఇమ్మెయి నలంగి యొకవృక్షమ్మున క్రీనీడ నిలిచి చనుదెంచుట నా
కిమ్మరి దడయ వలసె నని, యిమ్ముద్దియ సెప్పెఁ జెమట యడరఁగ మేనన్. 258
విని యే మేమీ నొంచెనె, యినుఁడు నినుం దత్ఫలంబు నిప్పుడ కుడువం
గనియెదుఁ గా కస్త్రానల,మునఁ బొదివెద నతని ననియె ముని గోపమునన్.
దాని నెఱింగి భూసురతఁ దాల్చి వెసం జనుదెంచి యర్కుఁడ
మ్మానితసంయమిం గని యమత్సరభావము దోఁప రోషముల్
మానుము నావుడుం బలుకు మానుము నీ వటు వాయు మేసెదన్
భానుని నేలఁ గూల నని పల్కె మునీంద్రుఁడు శోణితాక్షుఁడై. 260
పలికిన బ్రాహ్మణుం డొదుఁగఁ బాఱక నిల్చి మునీంద్ర యిట్టు లి

ట్టే మగుక్రూరవృత్తికిఁ గడంగుదురే సవిత్రుండు రశ్ములన్
జల మొసఁగంగ నోషధులసంపద [1]హవ్యమహత్త్వ మొంది వే
ల్పులకు బలంబు నిచ్చు నది లుప్తము గాదె యతండు నొచ్చినన్. 261

చ. అనినను శాంతి లేమికి భయం బెదఁ గూరఁగ మ్రొక్కి యాతఁ డే
నినుఁడ సహింపు నావలన నెగ్గులు గల్గెనయేని నీకు నె
మ్మనము దయామయం బని సమస్తజగంబులు సంస్తుతింపఁగా
విని ముద మందుదున్ శరణు వేఁడెదఁ [2]గావుము నన్మునీశ్వరా. 262

చ అనినఁ బ్రశాంతుఁ డై తపసు నాభృగుముఖ్యుఁడు ప్రీతి గారవిం
చినఁ బ్రమదంబునన్ గొడుగుఁ జెప్పులు మానసవృత్తిఁ దెచ్చి య
మ్మునికడఁ బెట్టి యుత్తరణి మున్నివి లేవని పల్కి దీన మైఁ
దనుకదు వీనఁ బాదములఁ దాఁకదు నా దగు వేఁడి యేమియున్. 263

మ. నయ మిట్లారఁగ నాతపత్రము నుపానద్ద్వంద్వముం జూపి చె
ప్పి యపూర్వం బగుసృష్టిఖేలనమునం బెంపారినవ్వస్తువుల్
దయ సద్విప్రున కీఁగ నైహికసుఖౌదాత్త్యంబు నాముష్మిక
ప్రియమున్ దాతకు సుస్థిరంబులుగఁ గల్పించున్ మునీంద్రోత్తమా 264

మ. అనినన్ మోమలరన్ దినేశ్వరునిఁ దా నామంత్రితుం జేసి య
మ్మునిశార్దూలుఁడు వల్లభాసహితుఁ డై మోదంబునం దేలుచుం
జనియెన్ నాఁడు జనంబు లెల్లను బ్రహర్షం బందుచున్ వానిఁ గై
కొని రవ్వస్తువు లిట్టి వేర్పడఁగ నీకుం జెప్పితిన్ భూవరా. 265

చ దినకరచిత్తసృష్టములు దివ్యమునీశ్వరలాలితంబు లీ
వినుతపదార్థముల్ గరుణ విప్రునకున్ యతిసాధువృద్ధస
జ్జనులకు నిమ్ము నీ వది సుసారపుధర్మము సూవె దానఁ గ
ల్గును విను గోకులాకలితలోకము లో నగుపుణ్యలోకముల్. 266

క. దానప్రవణ యుపాన,ద్దానంబును నాతపత్రదానము సురస
మ్మాననభాజనము లగుట, నానాబుధజనులచే వినంబడు నెపుడున్. 267

క. అనిన విని పాండుభూవర, తనయోత్తముఁ డిట్టు లనియెఁ దాతకు శూద్రుం
డనఘా యెమ్మెయిచరితం,బున నిహపరపరమసౌఖ్యములఁ జెందఁ గనున్ 268

వ. అనుటయు నతం డతని కి ట్లనియె. 269

శూద్రున కవశ్యానుష్ఠేయం బైనధర్మంబు నిరూపించుట

క. లోకహితార్థంబుగ ముని, లోకోత్తముఁ డాత్మశిష్యలోకమునకు సు
శ్లోకుఁడు పరాశరుఁడు ధ,ర్మాకారము లెఱుఁగఁ జెప్పె నంచితచరితా. 270

వ. అవ్వాక్యంబులు సెప్పెద నందు భవత్ప్రశ్నవిషయం బయినయర్థంబు నవగతం

1 హవ్యమయత్వ. 2 గావున నన్మునీశ్వరా.

బగు నాకర్ణింపుము. 271

సీ. కరుణాఢ్యుఁ డగుపరాశరమునివరుఁడు శిష్యులకు ని ట్లను నింద్రియోత్కరంబు
గెలిచి యంతశ్శత్రుకుల మైనకామాదివర్గంబు నోర్చి గర్వంబు వదలి
త్రైవర్ణికులయెడ భావంబు భక్తిమయంబుగా శుశ్రూష యాచరించి
శూద్రుఁ డైహికసుఖసుగతులఁ బడయు వేదాధీతితపముల నాచరించె

ఆ. నేని నుభయలోకహీనాత్ముఁ డగు భూమి, సురనృపాలవైశ్యశూద్రులకును
నధ్యయనము బలసమగ్రత వాణిజ్య, మనుచరత్వ మధికధనము లరయ. 272

క. ఇవి శాస్త్రదృష్టమార్గము, లవనిసురప్రభృతు లీసదాచారంబుల్
సువిహితములుగా నడపిన, భువనద్వయమునను బడయఁ బోలుం బెంపుల్.

తే. ఇట్లు గా కాత్మధర్మంబు లెడల విడిచి
వర్ణములు నాలుగింట నెవ్వార లైనఁ
దొలఁగఁ ద్రొక్కినఁ బాటిల్లు దుష్టగతులు
మన్నకాలంబు పదవడి చన్న యపుడు. 274

వ. అని పలికి శౌచవిధి యెఱింగింపం దలంచి యి ట్లనియె. 275

క. మూత్రపురీషోత్సృష్టికి, రాత్రి పగలు దక్షిణోత్తరదిశాముఖతా
సూత్రణము వలయునది సం,ధ్యాత్రయమును నుత్తరంబ యగు నప్పనికిన్.276

క. పలుక వలదు శౌచక్రియ, నలుపక మును నలుపునపుడు జలములు దొడలం
జిలుకుట యొప్పదు మృత్తిక, వలయు నపానంబునం ద్రివారంబు లిడన్. 277

క. గుదతలము నొవ్వఁ దోమినఁ, గదురును రోగంబు లేపగంధాపగను
ప్రద మగుకొలఁదిన శౌచము, సదురుగ నాచెప్పినట్ల సలుపఁగ వలయున్.278

తే. అంబరంబున శౌచజలంబు వడుట, చెట్ట శౌచ మల్లల్లన చేఁత మేలు
వామకరశుద్ధి దొల్తఁ ద్రివారమృత్తి, కాకలనమునఁ దద్ద చేయంగ వలయు.

క. కుడిచేతఁ బిదప డాచేఁ, గడిగి పొరిఁ సప్తమృత్తికాకలనమునం
గ్గడుగునది కరయుగము నుఱి, కడుగ వలయు గుహ్య మల్పకమృదాకలనన్.

క. ఇమ్మెయి గుహ్యతలము శు,ద్ధమ్ముగ నొనరించి కేల్ పదంపడి జలధా
తమ్ముగఁ జేసి సముత్థా,నమ్ము పిదపఁ బాదశోధనము సేయఁ దగున్. 281

క జనములు సూచుచు నుండఁగఁ, జనదు మలము మూత్రమును విసర్జింపఁగ న
ప్పనులకు శౌచాచరణం,బునకు నవశ్యంబు నోలములు గావలయున్. 282

క. ఆపత్సమయంబున శౌ,చాపాదన మిట్టిభంగి నబ్బమి మలసం
లేపనగంధము వోవఁ గ్రి, యాపరుఁ డై చేయునది మృదాకలనంబున్. 283

సీ. బుద్బుదవిరహితంబుగ వారిఁ గరమున
[1]గొనకొని పొరి డెందమునకుఁ జేరు

1 గొనికొన్ని పొని డెందమునఁజేరు ; మినపగింజ బోగి మున్గుననువు దోఁచు.

నట్లుగ నిశ్శబ్దమై యుండ ముమ్మాఱు
ద్రావి యిన్మాఱు తిర్యగ్విధమున
నాస్యంబు దొడసి నీరంబుఱ్ఱ శిరమునఁ
బ్రోక్షించి యోష్ఠసంపుటము ముట్టి
నాసికాపుటములు నయనముల్ సెవులు మూఁ
పులు హృదయము నాభితలము మాఱి

ఆ. ముట్టవలయు హస్తములు పాదయుగము మధ్య,గతములుగ నుదఙ్ముఖత్వమొండెఁ
బ్రాఙ్ముఖత్వమొండెఁ బ్రాపించి యిమ్మెయి,నాచమనము సేయు టార్యమతము.

సీ. ముమ్మాటిజలపానమున నోలి ఋగ్యజుస్సామవేదంబులు సంతసిల్లుఁ
దొలితొలి వక్త్రంబు దొడయ నథర్వవేదంబును రెండవుసారె ధర్మ
శాస్త్రతో నితిహాసప్రమోదపురాణసంప్రీతులును గల్గుఁ జరణయుగముఁ
బ్రోక్షింపఁ బుండరీకాక్షుండు ప్రియమందు నయనంబు లంటినవలినహితుఁడు

తే. సమ్మదంబునఁ దేలు నాచమనసంప్ర,యోగ మిట్టిది వస్త్రయజ్ఞోపవీత
ధరణములు నన్నపానతంత్రములు మున్ను,సేసి పిదపను నిది యనుష్ఠింపవలయు.

తే. [1]ఆస్యశుద్ధి యొనర్చిన యపుడు వోక, భక్ష్యభోజ్యలవంబులు పండ్లనడుమ
నిలిచి పదపడి పోవుట గలిగెనేని, నాచమన మాక్షణంబ చేయంగ వలయు.

వ. శౌచవిధి సమస్తవర్ణసామాన్యధర్మంబు శూద్రునకు నాచమనం బోష్ఠపుటం
బొకమరి ప్రోక్షించుకొనుటయు దానిం గరంబున నద్దం బొకమరిదొడయుటయు
నింతియ. 287

క. తాను శుచిత్వం బేమిట, నైనను నేమఱక నియతి నతులితశుశ్రూ
షానిరతుం డై శూద్రుఁడ, మూనితవిప్రులకు నోడి మనఁగా వలయున్ 288

సీ. అవనీసురుఁడు జపయజ్ఞుఁ డింద్రుఁ డనోపజీవి తపశ్శోభి భూవరుండు
ప్రారంభయజ్ఞుండు పరిషదండోపజీవకుఁడు పాలనశోభి వైశ్యుఁ డమల
హవ్యయజ్ఞుఁడు విక్రయాజీవి యాతిథ్యపరిశోభి శూద్రుండు . . చరత్వ
యజ్ఞుండు శుశ్రూషణాజీవి దక్షత్వశోభి యట్టులు గానిచొప్పు . .

ఆ. వర్ణజాతులకు నవశ్యంబు నాలవ, వాని కెమ్మెయిం ద్రివర్ణభక్త
వలయు నెపపు యతులవలన విశేషించి, నిత్యభజనపరత గృహస్థు మరయ. 289

క. యతి సర్వాశ్రమచరణ, స్థితులకు నుత్కృష్టుఁ డతని తెరు వూఁదిన శ
క్తత గలిగినవారు శ్రుతి, స్మృతివిహితాచారు లగుట మే లరయంగన్. 290

సీ. ప్రియవాదితయును శాంతియును దాంతియు ననాలస్యంబు నతులశీలంబుఁ గలిగి
నాకిది వలయు దీన నుదుస్తరంబును ఘోరంబు నైనసంసారజలధిఁ
గడతు నే నని భిక్షుకజనంబులకు నెవ్వి హితము లవ్వనులు సంతతముఁ జేయు

1 యాప్పు డొక్క, భక్ష్య...పండ్లయెడల.

చదుగు లొత్తుచు [1]నిష్ఠమడుఁగుచు నీచత ననుచరించుచు ధర్మమున నుపార్జి
ఆ. తంబు లైనయట్టిద్రవ్యసంచయములఁ, దృప్తి సేసి దేహగుప్తి నడపి
పగలు రేయు నాకపరిచర్య నొనరించి,శూద్రుఁ డిహపరములసుఖమువడయు
క. దానోపవాసముల స, న్మానితగతి లేదు శూద్రునకు యతిదెస స
మ్మాననమునఁ దత్పూజా, ధీనరతిం గాని యెన్ని తెరువులఁ జూడన్ 292
తే. తెరువుఁ దప్పి తూఁగాడుచు నరుగుదెంచు
యతిఁ గనుంగొని మనమున [2]నడలు వొడమ
నెదురుకొని డప్పి దీర్చి సమ్మదము సేత
శూద్రునకు ధర్మవిధి యని శ్రుతులు సెప్పు. 293
చ యతి రుజఁ బొందినం దొలఁగ నౌషధకృత్యముఁ బథ్య మైనమం
చిత మగునట్టిభోజనము సేర్పుటయుఁ మలమూత్రముల్ జుగు
ప్సితములు గానిభంగి గలచిత్తముతో జలకార్య మొప్పిన
ర్జితముగఁ జేతయుం గలచరిత్రము శూద్రున కిచ్చు సద్గతిన్. 294
క. ఏవిధమున నోపిన యతి,భావము దుఃఖంబు వాపుసని సాదరచే
తోవృత్తిఁ బూని చేయం, గా వలయును శూద్రుఁ డది సుగతి నొందించున్.

సర్వవర్ణసామాన్యధర్మనిరూపణప్రకారము

వ. అని చెప్పి సర్వజాతిసామాన్యంబు లగుధర్మంబు లెఱింగించునాదరంబున
మ్మునివరుం డి ట్లనియె 296
సీ. పరధనంబుల కాసపడక యొడ్లను దనయట్ల కాఁ జూచుచు నఖిలవస్తు
వులుఁదోఁచునడఁగువీచుబచందమున మెలుంగులభంగి నని కనికొనుచు నెందు
నాసక్తి లేక భూతాలిపై దయ గల్గి నడచుట హితము దో నడచుఁ జేసి
నది మేల చేయుట చదురు గీ డవశతఁ దొడరఁ బ్రాయశ్చిత్తదోహలమున
తే. వేగ తొలఁగించు టొప్పెడువెరవ యెమ్ము, లేనిజంతువుఁజంపి త్రిస్నానములను
ద్వాదశప్రాణసంయమనాదరమున,నొక్కయుపవాసమునఁ బాపయుక్తివాయు.
ఆ. అస్థి గలిగి హీనమగుజంతు వైనఁ ద,ద్ద్విగుణవృత్తి వలయుఁ బ్రగుణజంతు
వునకు నలుమడించుకొనునది నరమాత్ర, హింస యష్టగుణకృతిహఁ బాయు.
క. హీననరునట్ల గుఱ్ఱము, నేనుఁగును మనుష్యవధ మనేకాబ్దికభి
క్షానిరతిప్రభృతిసుక,ర్మానుష్ఠానములఁ గాని యఱుగ దలఁతులన్ 299
తే. కల్లు ద్రావుట గురుతల్పగమన మధిక, పాతకము లివి ప్రాణముల్ వాయఁ బెట్టి
చేయుప్రతికారములఁ గానిచెడవుగోధ,రాద్యధికదానములు నైన నఱుగవండ్రు.
క. ఇవి యెఱిఁగి యెపుడుఁ బరలో,కవిభీతి మనంబునందుఁ గల్గి సకలభూ

1 నిష్ఠ మడుగుచు 2 నరలు వొడమ

తవిషయదయ నూనినయట్టివాఁడు గీ డెల్లఁ బో నడిచి మే లొందున్. 301

క. ఈనెఱిఁ [1]గనికొని శూద్రుం, డైనను గ్రమవృత్తి నవ్యయం బగుపదముం
గానం బడయుట గల్గును, వానికి నియమములత్రోవ వలవక యునికిన్. 302

వ. అని నిర్దేశించి యరిష్టంబు లెఱిఁగింప ననుకంప పుట్టుటయు. 303

సీ. పురుషు హిరణ్మయు నరుఁ డెవ్వఁ డుత్తరమునఁ గాంచు దక్షిణముఖత నుండ
నతనికి వర్షత్రయమున మృత్యువు వచ్చు రవిమండలంబు నిష్ప్రభము గాఁగఁ
గనిన రెండేఁడుఁ గౌముదిఁ దననీడఁ దూఁటు సూచిన నొక్కయేఁట నది వి
హీనమై యున్న షణ్మాసమాత్రంబునఁ గర్ణముల్ గరములఁ గదియ మూసి

ఆ. కొనినయపుడు మ్రోఁతవిన కున్న నెలనాళ్లఁ, గర్ణములును నాసికయును బట్టు
గదల వికృతవర్ణకత పండ్లఁ గన్నులఁ, గలుగ నాఁడ మరణ మొలయునండ్రు.

వ. అట్లు వర్తిల్లునరిష్టంబులం దెయ్యవి దోఁచినం గలంకం బొరయనియంతరంగం బుతోడఁ దృష్ణాకలితం బైనసంసారంబునందలియాసంగంబు వదలి హృదయంబేకాగ్రంబుగావించి మునీంద్రనిర్దిష్టనిర్మలధ్యానకర్మంబులందగిలియుండెనేనిం గాలాంతకప్రసాదంబు వడయుం దెలివుకొఱంతం గాలగోచరత్వంబు నొంది వైశ్యరాజన్యవిప్రకులంబులం దత్తద్విధసంపత్సమృద్ధంబులుఁ బ్రబుద్ధంబులు నగువంశంబులం గ్రమంబున జన్మించి. 305

క. అన్యైకకర్మంబుల దెస, నెయ్యం బెసలారఁ గలిగి [2]నియమనిరూఢుం
డియ్యన యన సుకృతంబుల, నయ్యెడుసౌఖ్యంబు నిహమునందుఁ బరమునన్.

తే. అనుభవించుచు గమనంబు నాగమనము
నాచరించుచు బ్రహ్మసభాంత మైన
పుణ్యలోకనికాయంబుఁ బొంది యెల్ల
నెఱిఁగి యూహించి యిట్లని యెదఁ దలంచు. 307

క. ఇవి యెల్ల నశాశ్వతములు, భవమరణాకలితములును బటుసంసారో
ద్భవదుఃఖయుక్తములు సుఖ, లవయుతములు వీనియందు లౌల్యం బేలా. 308

వ. అని తలంచి యపునర్భవకారియు ననధికంబును నచలంబును నగుధర్మంబు గోరుచుండు నకృతకర్మఫలంబు నొందను గృతకర్మఫలంబు దొఱంగను నెవ్వరికి వశంబు గామి ధ్రువం బగుటం జేసి కృతకర్మవిశేషంబున నతండు వాసవాది వరిష్ఠసహవాసంబున వర్తించి. 309

తే. పుణ్యఫలకాలమునయంతమున నితాంత, సంప్రబుద్ధజనంబువంశమునఁ బుట్టి
బ్రహ్మసంస్కారముల నెల్లఁ బడసి యతిథి, దేవపితృకోటులకుఁ బరితృప్తి సేసి.

తే. భార్య పుత్త్రు లాదిగఁ గలపాశసంచ
యంబు నిరసించి యతిధర్మ మాచరించి

---

1 గైకొని. 2 నిత్యవిధిజ్ఞుం.

తవిషయదయ నూనినయట్టివాఁడు గీ డెల్లఁ బో నడిచి మే లొందున్. 301

క. ఈనెఱిఁ [1]గనికొని శూద్రుం, డైనను గ్రమవృత్తి నవ్యయం బగుపదముం
గానం బడయుట గల్గును, వానికి నియమముల త్రోవ వలవక యునికిన్. 302

వ. అని నిర్దేశించి యరిష్టంబు లెఱిఁగింప ననుకంప పుట్టుటయు. 303

సీ. పురుషు హిరణ్మయు నరుఁ డెవ్వఁ డుత్తరమునఁ గాంచు దక్షిణాముఖత నుండ
నతనికి వర్షత్రయమున మృత్యువు వచ్చు రవిమండలంబు నిష్ప్రభము గాఁగఁ
గనిన రెండేఁడులఁ గౌముదిఁ దననీడఁ దూఁటు సూచిన నొక్కయేఁట నది వి
మాళిమై యున్న పక్షాసమాత్రంబునఁ గర్ణముల్ గరములఁ గదియ మూసి

ఆ. కొనినయపుడు మ్రోఁతవిన కున్న నెలనాళ్లఁ, గర్ణములును నాసికయును బట్టు
గదల వికృతవర్ణకత పండ్లఁ గన్నులఁ, గలుగ నాఁడ మరణ మొలయునండ్రు

వ. అట్లు వర్తిల్లునరిష్టంబులం దెయ్యవి దోఁచినం గలంకం బొరయనియంతరంగం
బుతోడఁ దృష్ణాకలితం బైనసంసారంబునందలియాసంగంబు వదలి హృద
యంబేకాగ్రంబుగావించి మునీంద్రనిర్దిష్టనిర్మలధ్యానకర్మంబులందగిలియుండె
నేనిం గాలాంతకప్రసాదంబు వడయుం దెలివుకొలంతం గాలగోచరత్వంబు
నొంది వైశ్యరాజన్యవిప్రకులంబులం దత్తద్విధసంపత్సమృద్ధంబులుఁ బ్రబు
ద్ధంబులు నగువంశంబులం గ్రమంబున జన్మించి. 305

క. అయ్యైకర్మంబులదెస, నెయ్యం బెసలారఁ గలిగి [2]నియమనిరూఢుం
డియ్యన యన సుకృతంబుల, నయ్యెడుసౌఖ్యంబు నిహమునందుఁ బరమునన్.

తే. అనుభవించుచు గమనంబు నాగమనము
నాచరించుచు బ్రహ్మసభాంత మైన
పుణ్యలోకనికాయంబుఁ బొంది యెల్ల
నెఱిఁగి యూహించి యి ట్లని యెదఁ దలంచు. 307

క. ఇవి యెల్ల నశాశ్వతములు, భవమరణాకలితములును బటుసంసారో
ద్భవదుఃఖయుక్తములు సుఖ, లవయుతములు వీనియందు లౌల్యం బేలా. 308

వ. అని తలంచి యపునర్భవకారియు ననధికంబును నచలంబును నగుధర్మంబు
గోరుచుండు నకృతకర్మఫలంబు నొందను గృతకర్మఫలంబు దొఱంగను నెవ్వ
రికి వశంబు గామి ధ్రువం బగుటం జేసి కృతకర్మవిశేషంబున నతండు వాన
వాది వరిష్ఠసహవాసంబున వర్తించి. 309

తే. పుణ్యఫలకాలమునయంతమున నితాంత, సంప్రబుద్ధజనంబువంశమునఁ బుట్టి
బ్రహ్మసంస్కారముల నెల్లఁ బడసి యతిథి, దేవపితృకోటులకుఁ బరితృప్తి సేసి.

తే. భార్య పుత్త్రు లాదిగఁ గలపాశసంచ
యంబు నిరసించి యతిధర్మ మాచరించి

1 గైకొని. 2 నిత్యవిధిజ్ఞుం.

యిలు వెడలి గురుశుశ్రూష నలఘుసాంఖ్య
యోగశాస్త్రరహస్యైకయోగ మొంది. 311

పుణ్యంబు లైనయరణ్యంబులను శూన్యగృహముల దేవతాగృహములందు
గుహలను నిలుచుచుఁ గుడుపు భిక్షనొనర్చియొకచోటమరుగక యెల్లమియును
వలపును వెడలి నిర్ద్వంద్వత వాటించి మమత యహంకృతి మాని నిత్య
తృప్తాత్ముఁడును జనాధీనత్వరహితుండు నై గమ్యదిశ యొక్కఁ డనఁగ లేక
మెలఁగుచుండి పక్వఫలము దొడిమఁ బాయుపగిది గుణచయంబుఁ బాసియక్షు
యంబు నచలమును నిరామయంబును నగుపదముఁ జెందు శుద్ధభావమెసఁగ.

అని చెప్పి. 313

భిక్షుకుఁ డిమ్మెయి నీడముఁ, బక్షి విడుచునట్లు మాయఁ బాసి యభేద్యం
బక్షర మనుతత్త్వంబును, సాక్షాత్కృతిఁ గూర్చి నిలుచు శాశ్వతపదవిన్. 314
అమ్మహానుభావుండు సంసారసాగరంబు గడచుటయ కా దాశ్రితులనుం గడపం
జాలి యుండు. 315

కావున భిక్షుఁ జెంది ప్రియకారిత శూద్రుఁడు గొల్చునేని సం
భావితుఁ డై నయాతనికృపారస మాని తదీయసంగవి
ద్రావితకల్మషుం డయి చిరక్రమవృత్తిత నాయి గ్రొచ్చి నీ
ర్వావిరి గన్నయట్టులు శివం బగుతత్త్వము గాంచు నెమ్మెయిన్. 316

అఖిలజనులకుఁ బరమపదాభిలాష
వృత్తి సామాన్య యది యొండువెంట శూద్ర
జనములకు నెట్లు వొరలిన సఫల గాదు
దాని భిక్షుకసేవ సత్ఫలతఁ గూర్చు. 317

పరాశరమునిప్రణీతధర్మవిశేషంబు భీష్ముండు ధర్మజునకుం జెప్పుట.

వర్ణముల కెల్ల నింద్రియవ్యాప్తినిగ్ర
హంబు వలయు నియ్యది గన్నయంతఁ దృప్తి
బొంది యొం డాసపడకున్న నొందు సాధు
జనులు వెదకుననామయసత్పదంబు 318

పరమ మైనయీధర్మంబు పట్టి పాప
యోను లగుకామినులును వైశ్యులును శూద్రు
లును సుగతి గాంతు రనిన సజ్జనతఁ బరఁగు
బ్రాహ్మణులకు రాజులకును బ్రాఁతె సుగతి. 319

అని చెప్పి వెండియు 320

బోధ మక్షీణపాపునకుఁ గల్గదు సద్గురుండు సెప్పంగ సంశ్రుతము లైన
పనులఁ బాపంబులు వాసిన నిర్మలజ్ఞానోదయం బగు దాన గర్వ

ముదయింప వచ్చిన నుడుపంగ వలయుఁ గర్వంబున గురుసమారాధనంబు
వదలిన నాబోధవైభవ మెడలిన యంతటఁ బోక క్రీడావహిల్లుఁ

ఆ. బరమబోధమునకు ఫల ముపశాంతిగా, నెఱిఁగి యెంతబోధ మెక్కుడయ్యె
నంతశాంతుఁ డగుచునవరతంబును, గురునిఁ గొలిచి మేలుపురుషుఁ డొందు

సీ రక్షించునది యుదరంబు శిశ్నము ధృతిఁ బాణిపాదములు దృక్పాటవములు
వినుఁ డింద్రియంబుల మనమును మనమున బుద్ధి ని ల్లైనఁ బ్రబోధవికచ
హృదయస్థుఁ డై ధూనుమెడలినశిఖివోలె వెలుఁగు దేవునిఁజూచు వెరవుగలుగు
యుక్తుండుగా కెలయొకవు మహేశ్వరుఁ గనుట యుక్తాత్ముండు గను సుభక్తి

తే. నట్టిభంగికిఁ జాలినయట్టిఁ డైన
వికృతిషోడశకంబును బ్రకృతిసప్త
కంబు మూలప్రకృతిఁ జిత్తకలన నరయు
వికృతియును బ్రకృతియుఁ గానివిభునిఁ గాంచు. 322

క. ఇది సాంఖ్యానము దీనిని, మది కలవడఁ జేసికొనుచు నుఱవక గురు ని
ర్మదుఁ డై కొలువఁగఁ గేవల, పదము నతనికరుణపెంపు ప్రకటము సేయున్. 323

తే భిక్షుభావంబుఁ బొంది యాశిక్ష యూఁది
మెలఁగునర్హత త్రైవర్ణికులకుఁ గలదు
శూద్రునకు భిక్షుసంసర్గసులభ మగుల
పదము వానికి భిక్షుతఁ బరఁగఁ జనదు. 324

క పరమజ్ఞానులయొద్దను, బరఁగిన నజ్ఞుఁడును బోధభరితుఁ డగు నిరం
తరమేరుసమీపస్థితి, హిరణ్యరుచిఁ గాక మెసక మెసఁగినపగిదిన్. 325

క గురుశుశ్రూషామహిమం, గరుణఁ జతుర్వర్ణహితము గా నిమ్మాడ్కిం
బరివర్ణితంబు సేసెం, బరాశరమునీశ్వరుండు పౌరవముఖ్యా. 326

వ అని సకలధర్మోపదేశధుర్యుం డై నభీష్ముండు పరాశరమునివర్యవాక్యసంచయం
బు సెప్పినం బరితుష్టుం డయి పరమవినయంబునం బాండవాగ్రజుం డక్కు
రుకులాగ్రగణ్యుతో నరులు సురలకు వంద్యు లగువారును గల రని విందు
వారలవర్తనం బెట్టి దెఱింగింపు మనిన నతం డతని కిట్లనియె. 327

సీ. ఇట్లు మాతలి యమరేంద్రుని నడిగిన ధర్మార్థకామముల్ ధర్మచరిత
వర్తనఁ జెల్లించువారు వామాత్ములు గోరఁగాఁ దగురూపగుణసమృద్ధి
గలిగియు వర్జితకాము లయ్యెడువారు విద్యాధనైశ్వర్యవిషయగర్వ
విరహితు లగువారు విజితేంద్రియులు నిజదారతృప్తులుఁ దపోధనము గాఢ

తే. తత్పరతఁ గూడ్చుఘనులు సత్యవ్రతులును
బరమశౌచులు బహుకార్యపరత లేని

గూఢధర్మలు సన్న్యాసకోవిదులును
దనకు నభివంద్యు లగుట యతండు సెప్పె. 328

వ. అనిన విని ధర్మతనయుండు తటాకనిర్మాణరూపం బగుధర్మంబువిశేషంబు విన వలతుం జెప్పవే యనుటయును ననిమిషనదీనందనుం డానరభరితుం డై. 329

—భీష్ముఁడు ధర్మజునకుఁ దటాకనిర్మాణఫలవిశేషంబు సెప్పుట—

సీ. దేవతిర్యఙ్నరస్థావరాశ్రయము దటాకంబు విను మట్లుఁ గాక యందు
గోకులంబులు నీరు గొని [1]దానికర్తకులము నెల్లఁ బుణ్యలోకమున కనుచు
నీలోకమున శ్రీయు నెక్కుడు కీర్తియు నతనికిఁ జేయు వర్షాగమమున
నీతున వేసవిఁ జెలువులో నీ రున్న నగ్నిహోత్రాదిమఖజ్ఞవాజి

ఆ. పేయఫలము లోలి నాయన కగుఁ గట్టఁ, దగినతరువు లిడిన సుగతి గలుగు
నిహసుఖంబుఁ బొందు విహగాదిబహుభూత,వాససౌఖ్య మతఁడు సేసెఁ గాన.

క. సలిలాశయములు సేసిన, నలఘుప్రియ మందుఁ బితృచయము లూర్ధ్వగతుల్
గలుగును దానం దమ కను, తలఁపున నది గోచరుండు ధర్మతనూజా. 331

తే. ఛాయ నతిథివర్గంబుఁ బుష్పముల సురగ
ణంబుఁ బండులఁ బితృనివహంబుఁ బ్రమద
మందఁ జేయు వృక్షంబు ల ట్లగుట వృక్ష
రోపణక్రియ మేటిధర్మవు కుమార. 332

క. అనిన విని ప్రీతుఁ డై య, జ్జనవిభుఁడు గృహస్థధర్మసాకల్యజ్ఞా
ననిరూఢి నాదుచిత్తం,బున నొలయింపు భవదీయపుణ్యఫణితులన్. 333

క. అనవుడుఁ దాత యలరి య,స్మనుమనితో నిట్టు లనియె మహియును విష్ణుం
డును జేసినసంవాదము, విను మది నీకోర్కిఁ దీర్చు విశ్రుతకీర్తీ. 334

తే. నన్ను నీ వడిగినయట్లు వెన్నుఁ డర్థి, బుజ్జనంబులు మున్నుగ భూమిదేవి
నడిగె దానికిఁ బ్రియ మంది యమ్మహీను,భావ యి ట్లని చెప్పెఁ దద్భావకులర.

క. దేవా హుతవహపరిచ,ర్యావిధి యొనరించి బలిసమాచరణము భ
క్త్యావేశంబునఁ జేయఁగ, దైవతసంఘంబు సమ్మదంబునఁ దేలున్. 336

తే. అన్నమున దుగ్ధమునఁ బండ్ల నైన మూల, కోటి నైనను దనుపారు నీట నైన
నిత్యమును జేయునది పితృకృత్య మోపి,వైశ్వదేవ మవశ్యనిర్వాహ్య మనఘ.

క. ఆచేతపిదప దానం, బాచరణీయంబు శక్తి కనుగుణముగ భి
క్షాచర్య సేయువిప్రుల, వేచి యిడఁగ వలయు నెపుడు వేగమ భిక్షల్. 338

తే. అప్పటికి వారు లేకున్న [2]నగ్ర మగ్ని,ముఖమునం దైన నిడునది సఖుల బంధు
జనుల నతిథుల గురుల భోజవిధాన, తృప్తులుగఁ జేసి బలివిధిఁ దీర్పవలయు.

1 దానికర్తృకులము 2 నన్న మగ్ని

వ. బలు లుభయప్రకారంబులు వానియందు ధర్మార్థధర్మామషధివనరక్షోజనాదివిష యం బైన శ్రౌతబలి యేను మున్ను నిర్దేశించినయది యిప్పుడు సెప్పినయది పశుపక్షిచండాలప్రభృతిగోచరం బగుస్మార్తబలి యని నిర్దేశించి వెండియు.340

ఆ. విను గృహస్థధర్మవిధ మిది యీభంగి, నడపి పిదప భోజనంబు సేయ
వలయు విప్రుఁ డిట్టివాఁ డొందు నిహపర,సౌఖ్యసంపదలఁ బ్రశస్తచరిత. 341

క. అని చెప్పినఁ గృష్ణుఁడు నెమ్మన మలర గృహస్థవిధిసమాచరణము ని
ష్ఠ నడపెఁ గర్మశ్రద్ధా,ఘన నీవును నట్ల నడపు గార్హస్థ్యంబున్. 342

క. అది దురితనిరాసము న,భ్యుదయానందంబుఁ జేయుఁ బుణ్యయశస్సం
పద నిచ్చు నూర్ధ్వలోక, ప్రద మగు దానిఁ గొనియాడు భరతవరేణ్యా. 343

వ. అని యిట్లు భీష్ముండు భీమాగ్రజునకుఁ గృహస్థధర్మప్రకారం బెఱింగించె నని చెప్పుటయు నప్పౌరవకులోత్తముల సంప్రశ్నోత్తరంబులు మఱి యెత్తెఱంగు నం జెల్లెం జెప్పవే యనుటయు. 344

చ. అపగతకామరోషహృదయాంతరఖేలనకల్య నిర్జపా
జపమహితవ్రతైకపరసంగధురాధికలౌల్య చంద్రమ
స్తపనమయాక్ష కౌస్తుభనితాంతరుచిస్ఫురితాస్థిదామదీ
ప్తిపటలచారువక్ష మునిధీస్ఫుటభావిత దేవసేవితా. 345

క. సత్త్వాధిష్ఠాన కృతశు,భ తత్త్వప్రకటాభిధాన భక్తాధీనా
తత్త్వంపదార్థరూపా, తత్త్వసదనదీప ధూతదైత్యాటోపా. 346

మాలిని. జగదవనవినోదా సత్యజాతప్రమోదా
సగుణవిగుణభంగీ సంయమారామసంగీ
విగతవికృతమూర్తీ [1]విశ్వభూతప్రవర్తీ
సుగమగహనభూమా సోమపింఛాభిరామా. 347

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యానుశాసనికపర్వంబు నందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

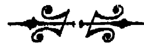
1 విశ్వలోకప్రవర్తీ

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

అనుశాసనికపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

పరమమహిమనిశ్చల
తాపాదనకేళికౌతుకాతిశయమనో
వ్యాపారనిరూఢస్తు
త్యాపాంగవిలాసలలిత హరిహరనాథా. 1

ధూపదీపనైవేద్యంబులఫలవిశేషము భీష్ముఁడు ధర్మజునకుఁ జెప్పుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. అట్లు గృహమేధిధర్మతత్త్వావగమము, దనకుఁ గలుగంగఁ జేసిన తాత కెఱఁగి
మనుమఁ డూర్జితభక్తియు వినయగౌర,వంబు సమధికతావైభవంబుఁ బొంద.

వ. మహాత్మా సుమనోధూపదీపనైవేద్యంబు లుత్తమంబు లగుపూజాసాధనంబు లని వానిం గొని దేవతలం బూజింతురు తద్విశేషం బెఱింగింపవే యని యడుగుటయు నతం డాదరభరితుం డయి దీని శుక్రుండు బలిదానవేంద్రునకు బలి మనువునకు మనువు సువర్ణుం డనుతపోధనునకు సువర్ణుండు నారదునకుం జెప్పి రప్పరమముని నాకుం జెప్పె నత్తెఱంగు సెప్పెద నాకర్ణింపు మని పలికి యప్పుడ మఱియు నిట్లనియె. 4

సీ. ఓషధు లమృత మయ్యుత్తమవస్తుసంతతిలోనఁ బుష్పవంతములు మేలు
పుష్పముల్ గొని సురపూజ లొనర్చిన మానవులకు మంచి మనసు గలుగు
నట్లు గావున సుమనోభిధానము పుష్పముల కయ్యెఁ దద్దివ్యపూజ లిచ్చు
నరులకోర్కులు సుమనస్కతఁ దీర్చుట నమరులు సుమనస్కు లనఁగఁ జనిరి

ఆ. కంపు రూపుఁ దెలుపుఁ గలిగి యకంటక, భూమహీరుహములందుఁ బుట్టినట్టి
పుష్పములఁ బ్రియంబుఁ బొందికై కొంద్రు ని,ర్జరులు పూజనములఁ గురువరేణ్య.

క. నలినంబులు జాజులునుం, దులసీదళములుఁ బ్రభూతతోషము గీర్వా
ణులకుం జేయును యక్షా,దులకు జలోద్భవము లెల్లఁ దుష్టి యొనర్చున్. 6

క. అరుణంబులును సకంటక, తరుభవములుఁ గటుకగంధధామములు నొన
ర్తురు శాత్రవాభిచారిక, కరణమున నథర్వమాంత్రికతఁ గుసుమంబుల్. 7

తే. భూతరక్షోగణములకు భూపవర్య, తీక్ష్ణగంధపుష్పంబులు దృప్తిఁ జేయు
నలఁప దీపు [1]వలచి పరిమళసుకాంతి, భరితములు నగుపువ్వులు నరులమెచ్చు.

క. విను దేవాలయమునఁ బితృ,వనమునఁ బుట్టుకుసుమములు వలదు వివాహం
బునకును శాంతికపౌష్టిక, వనితాజనరంజనాది వర్తనములకున్. 9

తే. కుసుమములగంధమున దేవకోటి వాని
దర్శనంబున యక్షులు దదుపభోగ
మున భుజంగప్రతాన మీయూఁడుదెఱఁగు
లను మనుష్యులు ప్రియ మందు టనఘ కలుగు. 10

క. దేవత లర్హకుసుమపూ,జావిధిఁ బ్రియ మంది యపుడ జనులయెడల సం
భావించి వారికోర్కులు, గావింతురు సఫలములుగఁ గౌరవనాథా. 11

తే. సల్లకీజాతనిర్యాస మెల్లదేవ,తలకు మే లంతకంటె గుగ్గిలము లెస్స
యగలు గంధర్వయక్షోరగాదులకుఁ బ్రి,యంబు ధూపదానమునెడ నధిపవర్య.

వ. ధూపదానంబులయందు నధికతరంబు గర్పూరధూపం బని చెప్పి మఱియును.

క. సమధురమును గటువును దీ,క్ష్ణము నగుగంధములధూపకలన వరుస హృ
ద్యములు సురయక్షరక్ష, స్సమితులకును దత్ప్రకారజాతులకు నృపా. 14

తే తగినయట్టిధూపము దేవతలకు నిచ్చి
పరమపుష్టియు నాయువుఁ బడయుఁ గర్త
యక్షగంధర్వపన్నగరాక్షసులును
ధూపమున మెచ్చి కోర్కు లిత్తురు కుమార. 15

క. మలయజము నగలు నుఱియుం, గలుగు సురభివస్తువులు నికామప్రియదం
బులు వై హారికధూపం,బుల యెడ మానవులచిత్తములకు నరేంద్రా. 16

ఆ. [2]దైవతార్చ లపుడు తామసభూతర,క్షోముఖంబు లైన కుత్సితంపు
జాతు లెల్ల దీపసన్నిధి నడఁగు న,ట్లగుట దీపదాన మధికఫలము. 17

క. ఆలోకదాన మన భూ,పాల పరఁగు దీప మీఁగి భానము సద్ధ
ర్మాలోకనశీలం బగు, నాలెస్స యొనర్చినట్టియతనికి నధిపా 18

1 గలిగి 2 దైవతార్చ నపుడు.

ఘృతము పాలమి వర్తి నికృష్ట యగుట, దగ సనుర్పించి పెంచుట ధరణినాథ
గానియవి దీవదానవిధానమునఁ బ్రకాశనస్తువు దృఢదీప్తికముగ వలదె. 19

ని నెండియు. 20

రు లిచ్చినదీపం బపహరించి తత్పాతకమున నంధుం డగు భూ
ర [1]రధ్యానభ గుడిపై, గిరి దీపం బిడి విభూతికిం బాత్ర మగున్. 21

ఆలనేయి ముఖ్యము మహిషాదిమేష
నితఘృతములుఁ దైలంబు మనుజనాథ
ంధ్యమము లగు మేదోస్థిమాంసరసము
రయ నింద్యముల్ దీపసమర్పణమున. 22

ృతిస్నాలోక్యకులో,ద్ద్యోతనసహితప్రకాశయోగంబులు పు
త్రా తెచ్చు దీపదానము, దాత గొనఁగు నమరపూజితసుఖత్వంబున్. 23

దేవతలకు నగ్రపుసం,భావన నుపహార మిచ్చి పదపడి కుడువం
గా వలయు నట్లు సేయని, ధీవిరహితుఁ డసుర యగుట దెల్లం బధిపా. 24

గావున. 25

నయింటఁ గలుగునన్నము, మును దేవతలకు నివేద్యముగఁ జేసి ప్రణా
ంనియమసహితసమర్పణ,మునఁ గృతకృత్యుఁడుగ వలయుఁబురుషుం డనఘా

రాజకుండు శక్తిసంపన్నుం డయి యొనర్చిన 27

లపిష్టము దధిదుగ్ధం, బులు మఱియును ధూపములును బుణ్యపరిమళం
ంలు నగుపదార్థములు విబు,ధులకుం బ్రియ మొసఁగు బలివిధులఁగురుముఖ్యా

పహారసమర్పకుఁ డగు, సుపురుషు గృహదైవతములు శుభములఁ గూర్చున్
ృపవర తత్కర్మరహితుఁ, గృప లేక నితాంతవిఫలకృత్యుం జేయున్ 29

క్తమాంససహితభక్తపిండముల నుల్లసితలోహితాక్తలాజములను
ంరను బలి యొనర్ప నురగయక్షాసుర, ప్రముఖభూతములు శుభంబు లొసఁగు.

ామ్యాసౌమ్యబలులు విను, సౌమ్యాసౌమ్యప్రకారజనకృత్యంబుల్
ామ్యనృపోత్తమ యద్యో, కామ్యముఁ దత్తత్ప్రపూజ్యకరణిం జేయున్.31

గ్రప్రదాయి వర్ణన, మగ్రుఁడు బలయుతుఁడు బుద్ధిమంతుఁడు లోకా
ంగ్రహపాత్రము శాత్రవ, నిగ్రహశక్తుండుఁ దత్త్వనిష్ఠుండు నగున్. 42

నిన విని యజాతశత్రుండు గంగాపుత్త్రుతో సుమనోధూపదీపబలిప్రదానం
ంలఫలవిశేషంబు లింకను విన వలతుం జెప్పవే యనుటయు నప్పురుషవరుం

1 సభ గుడిపై లోపల, గిరి

తే. ఘృతము సాలమి వర్తి నికృష్ట యగుట, దగ సమర్పించి పెంచుట ధరణినాథ
కానియవి దీపదానవిధానమునఁ బ్రకాశవస్తువు దృఢదీప్తికముగ వలదె. 19

వ. అని వెండియు. 20

క. ఒరు లిచ్చినదీపం బపహరించి తత్పాతకమున నంధుం డగు భూ
వర [1]రథ్యాసభ గుడిపై, గిరి దీపం బిడి విభూతికిం బాత్ర మగున్. 21

తే ఆలనేయి ముఖ్యము మహిషాదిమేష
జనితఘృతములుఁ దైలంబు మనుజనాథ
మధ్యమము లగు మేదోస్థిమాంసరసము
లరయ నింద్యముల్ దీపసమర్పణమున. 22

క. జ్యోతిస్సాలోక్యకులో,ద్ద్యోతనమహితప్రకాశయోగంబులు పు
త్త్రా తెచ్చు దీపదానము, దాత కొసఁగు నమరపూజితసుఖత్వంబున్. 23

క. దేవతలకు నగ్రపుసం,భావన నుపహార మిచ్చి పగపడి కుడుచం
గా వలయు నట్లు

వ. కావున.

క. తనయింటఁ గలు
మనియమసహితస

వ. పూజకుండు శక్తి

. తిలపిష్టము దధిదు
బులు నగుపదార్థ

. ఉపహారసమర్పకుం
నృపవర తత్కర్మర

క. రక్తమాంససహిత
సురను బలి యొనర

. సౌమ్యాసౌమ్యబల
సౌమ్యనృపోత్తమ

. అగ్రప్రదాయి వర్ణ
నుగ్రహపాత్రము

. అనిన విని యజాత
బులఫలవిశేషంబు

1 సభ గుడిపై లో

డాకురువంశవరున కిట్లను నహుషువృత్తాంతంబున నది విస్పష్టం బగు వినుము చెప్పెద. 33

-ఀఀ భీష్ముఁడు ధర్మజునకు నహుషునిధూపదీపదానవిశేషంబు సెప్పుట ఀఀ-

సీ. నహుషుఁడు భూపాలనము సేయుచుండి రాజస మించుకయు లేక సత్త్వనిష్ఠఁ
బుష్పంబులను ధూపముల దీపముల నివేద్యంబుల నమరుల కర్చ లిచ్చుఁ
బితృసంతతికి దీనఁ బ్రీతి యొనఁగ్చు రాక్షసయక్షభూతభుజంగమాది
తర్పణంబులు నర్హాతానిరూఢములు గా నివి గొని యొనరించు నిట్లు నిత్య

తే. నిరతిఁ జెల్లించి తత్ఫల[1]పరిణతి ప్ర
దీప్తతేజోవిశేషసంప్రాప్తదేవ
రాజ్యుఁ డై సురమునిగణపూజ్యభావ
మహిమఁ బొందియు దీనిఁ దా మఱవఁ డధిప 34

క. సురలఁ బితృదేవతలఁ ద, త్పరతను మున్నిట్టు లట్ల పన్నుగ సమ్య
క్పరితృప్తులఁ గాఁ జేయుం, బరమకుసుమధూపదీపబలిదానములన్. 35

తే. దానఁ జేసి తదీయమహానుభావ, మంత కంతకు నగ్గల మగుటకతనఁ
దగియె మునివరవాహనత్వంబు నమ్మ,హాద్యుతికి వేయు నేల యవద్యరహిత.

క. విను మనుజేంద్రుల కెవ్వరి,కిని లేనివిశేష మతనికిం గలుగుట గ
ర్వనిరూఢి నొంది దుర్వృ,త్తనపరుఁ డై యాతఁ డజగరత్వముఁ బొందెన్. 37

వ. అట్టియెడ బూర్వంబుననుం జేసిన పుష్పాదిదానపుణ్యవిశేషంబులమహానుభావంబువలన నవ్వసుమతీశ్వరు శపించినమునీశ్వరుండు సదయుం డయి శాపమోక్షంబు నిర్దేశించెఁ దత్ఫలవిశేషంబునన యశేషదోషనిరసననిపుణుండ వగు నీ వప్పుణ్యానుష్ఠానంబున కొదవి తని చెప్పి వెండియు. 38

తే. పాండవాగ్రజ నహుషుండు బ్రహ్మసభకు, నాత్మగృహమునకరిగినయట్ల యరిగె
నట్టిపెంపును జనవిభుం డవ్విశిష్ట, దానఫలమునఁ జూవె పొందంగఁ బడసె.

క. అని పలికి భీష్ముఁ డిట్లను, విను మెందును దీపదానవిధి మే లనిశం
బును జేయ నూర్ధ్వలోకం, బును గర్తకుఁ బరమదివ్యబోధము నిచ్చున్. 40

క. ఎన్నినిమిషములు దైవత, సన్నిధి వెలుఁగంగఁ జేయు జనుఁడు ప్రదీపం
బన్నిసురవత్సరములు సు,ఖోన్నతి సన్నుతుల నాతఁ డొప్పు దివమునన్. 41

క అనిన విని ధర్మజుఁడు శం,తనుతనయునితోడ విప్రధనము నపహరిం
చినయాతఁ డేగతిం జను, ననుటయు నతఁ డిట్టు లనియె నన్నరపతికిన్. 42

క. దురితము లనేకములు గల, వరయఁగ లోకమున వానియన్నిటికం టెన్
ధరణిసురధనము పాపపుఁ, దెరువునఁ గొను టధిక మండ్రు ధీరవిచారా. 43

---

1 పరిణతిని. ప్ర, దీప్త.

క. భూసురధనాపహరణము, సేసినఁ గులనాశ మగుట సిద్ధము దానం
జేసి యగును జండాల, త్వాసంగము నపరభవమునందు నరేంద్రా. 44

వ. ఒక్కయితిహాసంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 45

ఆ. క్షత్త్రబంధుఁ డనఁగఁ గలఁ డొక్కనరపతి, యతఁడు మాలవాని నధికదుఃఖ
భాగిఁ గాంచె గాలిఁ బఱచువిప్రక్షేత్ర,తలము రేణువునకుఁ దలఁగిచనఁగ. 46

క. కని యీధూళికిఁ గడు రోఁ,సినకారణ మేమి యనుడుఁ జెప్పె నతని కి
ట్లని యమ్మాలఁడు దొలుబాఁ,మున నే నొకవిప్రుఁడొడుక మునులు నుతింపన్.

ఆ. పరమనిష్ఠతోడ బ్రహ్మచర్యవ్రత, మాచరింతు భిక్షితాన్న మొక్క
నాఁడు వేడ్కఁ బుణ్యనదితీరమున భుజిం,పంగఁ దలఁచి చనఁగఁ బాపమడరి.

క. ధరణీదేవక్షేత్రము, పరాగపటలంబు బహుళపవనంబుగతిం
బరఁగి నరనాథ నా దగు, కరంబునన్నమునఁ బట్టెఁ గడుసాంద్రముగన్. 49

క. ఆధూళితోడఁ గుడిచిన, నీదుర్జన్మంబు వచ్చె నిది యెఱిఁగెడునం
వేదనము పూర్వపుణ్యఫ,లోదయమునఁ గలిగె నిన్న యొకకల గంటిన్. 50

వ. దానిం జెప్పెద నవధరింపుము 51

క. ఒకవిప్రవరుఁడు ననుఁ గని, యకటకటా యనుచు నిలిచి యకలకు మీఁదుః
ఖకలాప మెల్లి వాయును, సకలంబును క్షత్త్రబంధుసంవాదమునన్. 52

క అనియె నని చెప్పి వీడ్కొని, చని మృతుఁడై తొంటిబహుళసత్కర్మంబుల్
దను నుత్తమపదమునకుం, గొనిపోయిన నిత్యసౌఖ్యకుం డై యుండెన్. 53

వ. అనిన విని యజాతశత్త్రుండు గంగాపుత్త్రుతో నాకలోకం బేకప్రకారమనోహారి
యై యుండునో బహుప్రకారప్రమోదియై వెలుంగునో యెఱింగింపవే య
నుటయు నతండు పుణ్యకర్మంబు లనేకవిధంబులు గావే కావునం దత్తదను
రూపానేకస్థానం బై నాకంబు నిశ్శోకంబును నస్తోకసుఖకరంబును నై కరం
బొప్పుచుండు గౌతమశతక్రతుసంవాదం బను నితిహాసంబు విను మది భవదీయ
ప్రశ్నంబునకుఁ బ్రాదేశవిశదీకరణం బగునుత్తరం బై యుండెడు గౌతముం
డను మహాద్విజుండు వనంబునం దపంబు సేయుచుండి శుండాలశిశువుం దల్లి
లేనిదాని నొక్కెడం గని కారుణ్యంబు వొడమి పుత్త్రునింబోలెఁ బెనిచె న య్యే
నికకొదమ కాలక్రమంబున మేటియేనుం గయి మొలంగుచుండె నక్కాలం
బున భూపాలనంబు సేయుధృతరాష్ట్రుం డనురాజునాకారంబు దాల్చి నాకపతి
యయ్యేనుకకు వచ్చి యవ్వారణపతిం బట్టి తనకుం గొనిపోవువాఁ డై దీని నా
కిమ్మని యమ్మునిపతి నడుగుటయు నతండు. 54

తే. ఇధ్మములు దెచ్చియిచ్చు నేనిచట లేని,సమయమునఁ గాఁచు నీపర్ణశాల మర్త్య
బుద్ధియుతమధి యీాధంతిఁ బుత్త్రుఁబోలెఁ, బెనిచినాఁడ నీకీఁజాల మనుజనాథ.

-ఇంద్రునకు మతంగమహామునితో నైనసంవాదము.-

వ. అనుటయు నాకృత్రిమజనవిభుండు. 56

చ. మునులకు నేనుఁ గేటికి నమూల్యపుగోవులఁ బుచ్చికొమ్ము వే
యనఘ పసిండి నీవలసినంతయు నిచ్చెద నన్న శైశవం
బున నిది దల్లి లేకునికిఁ బుట్టినయక్కటికంబు పెంపునం
బెనుచుటఁ జేసి దీనిపయిఁ బ్రేమము నామదిఁ గల్గు భూవరా. 57

క. కావున నొల్లను బదివే, ల్గోవుల నిచ్చినను నిష్కకోటి యొసఁగినం
బోవయ్య యేను మొఱ యిడఁ, గా వావిరిఁ గొనఁగఁ దగునె కరిపతి నీకున్.

క. అని మునిపతి పలికిన న,జ్జనపతి వాహనము గాఁగ సామజముం గై
కొనఁ దగదె రాజునకు ని, ట్లనఁ దగునే నీకు విడువు హస్తిఁ బ్రియమునన్.

వ. అని రాజసంబు దోఁపం బలుకుటయు నప్పరమద్విజుండు పుయిలోట దక్కి
యి ట్లనియె. 60

తే. పుణ్యకర్మలు హర్షంబుఁ బొందఁ గనుట, పాపకర్మలు శోకార్తి పాలుపడుట
యెచటఁ గల్గు నజ్ఞముసభ కేఁగుదెమ్ము, దంతి నచ్చట నిచ్చెద ధరణినాథ. 61

వ. అనుటయు నతండు. 62

సీ. వినుము నాస్తికులగుజనులుఁ బాపాత్మకులును గాక యేను వత్తునె మునీంద్ర
యచటికి నన్న నయ్యముఁడు పుణ్యుఁడు తదీయావరం బొప్పదే యనియె విప్రుఁ
డెమ్మాట కవ్విభుం డప్పుఁ బ్రోచునతండఁ దల్లికిఁ దండ్రి కత్యంతభక్తి
గలవాఁడు నమ్మేలు గను నందు రా నొల్ల నని పల్కెఁ బల్కిన నత్తపస్వి

తే. రమ్ము మందాకినికిఁ దత్తటమ్ముపొంత, హస్తి విడిచెద ననుమాట యాడ నాతఁ
డతిథిశిష్టాన్నభోజులు నప్రతిగ్రహులును గంద్రది నరకు సేయుదునెయచటు.

క. అనినను ముని మేరువనం,బున నీ కొప్పింతు గజముఁ బొద మనుడు న
జ్జననాథవరేణ్యుం డా,తని మోముఁ జూడ్కి నిగుడ దరహాసముతోన్. 64

క మృదువులు సత్యోపేతులు, సదయులు భూతహితు లందుఁ జనుజనములు నా
కది యేల వేక్క నిదె వచ్చెద నొండొకమంచిచోటు సెప్పు మనవుడున్. 65

క. నారదమునినాయకునివి,హారస్థల మైనవనమునం దిచ్చెద నీ
వారణము నచటు కిన్నర, ధీరమ్యం బప్సరోమతిప్రియ మనఘా. 66

సీ. అనిన గౌతముపల్కు విని గీతనృత్యాదిచతురులై దేవతాసన్మునీంద్ర
హర్షంబు గావించునట్టివా రచ్చటఁ గరుగుదు రే నొల్ల నచ్చ టనియె
నరపతి యుత్తరకురుభూము లనిమిషకమనీయములు సర్వకామ్యవర్షి
యగు నందు వాసవుఁ డట వచ్చికరి నొప్పఁ గొను మని పలికె నమ్మునివరుండు

తే. గామహింసారహితులకుఁ గాక నాకుఁ
దరమె తత్ప్రదేశం బని దర్పఫణితి
నాడెఁ బతి దాని కాభూసురాగ్రగణ్యుఁ
డిందుగృహమున నిత్తు ర మ్మిభము ననుడు. 67

క. దానరతులు నక్షయము లా,దానవిముఖు లందుఁ బోవుతరముజనులు నా
కా నెలవు సెలవు లే దని, మానవపతి పలుక ముని సమధురవచనుఁ డై. 68

వ. అన్నరనాథుతోఁష. 69

సీ. రవిపాల నిచ్చెద రమ్ము కుంజరముఁ జే
కొనుటకు ననిన నజ్జనవిభుండు
నుతతపస్స్వాధ్యాయరతులకు గంతవ్య
మచ్చోటు నా కేల యనుడు వరుణు
పురిఁ గుంభిఁ గైకొను పొద మన్న మునిఁ జూచి
యగ్నిహోత్రము నిష్టియజనములును
గలవా రరుగుదురు గాక యన్నెల వొల్ల
నని యాడె భూపతి యతని కాతఁ

తే. డింద్రు కడ పర్త్యకోటికి నిష్ట మచట, గాదు నీ కిత్తు నని చెప్పె శూరయాజి
వేదిశతవర్ష పురుషులు పోదు రందు, దాని నేఁగోర నని పల్కె ధరణివిభుఁడు.

వ. పలికిన నప్పరమతపోధనుండు. 71

క. రదిఁ గొను మచ్చోటను వే, పొద ప్రాజాపత్యలోకమున కనవుడు నా
కది యేల యశ్వమేధుల,పద మనియెం బతి తపస్విపతి యాతనితోన్. 72

చ. అపగతమోహశోక మగునట్టిది గోగణలోక మిత్తు మ
ద్విపవరు నందు నీ కనినఁ దీర్ఘనిషేవులు గోప్రదానపు
ణ్యపరులు బ్రహ్మచర్యనియమాఢ్యులు నచ్చటి కేఁగువారు దా
నిపయిఁ బ్రియంబు నాదు మది నెక్కొన దక్కడ కేల వచ్చెదన్. 73

సీ. అని ధృతరాష్ట్రుఁ డాడిన ముని శీతోష్ణసుఖదుఃఖమిత్రారిముఖము లైన
బహువిధద్వంద్వముల్ పరఁగవు బ్రహ్మలోకమున నయ్యెడ సామజము హరింతు
గాని ర మ్మనుడు నమ్మానవపతి యసంగులుఁ గృతాత్ములు వ్రతాచలితమతులు
నధ్యాత్మనిరతులు నందుఁ బోదురు గాక యచ్చటు గాన శక్యంబె నాకు

తే. నవనిసురవర్య యన రాజు నతఁడు సూచి
మునిమహా త్తరుఁ డే నిన్ను ననిమిషేంద్రుఁ
గా నెఱింగితి నెల్లలోకములఁ దిరుగు
దెచట నైనఁ బొందదు గదా యెగ్గు నిన్ను. 74

చ. అనవుడు మ్రొక్కి యింద్రుఁడు మహాత్మ మతంగజహేతువాడవ
ర్తను ననుఁ బంపు నీపనుపు దక్కొని చేసెద నన్నఁ బుత్త్రుఁ డీ
వనకరి నాకు సాధుజనవత్సల యిమ్ము కరంబు నెమ్మి దీ
ని ననియె సాంత్వనంబుగ మునిప్రవరుండు గుణప్రదీపకా. 75

వ. అనిన విని యింద్రుం డిట్లనియె 76

తే. కరి సెలంగి నీమీఁదఁ బుష్కరము సాఁచి
మూరుకొనియెడు నడుగుల మ్రోల నిల్చి
ముద్దు [1]గురియుచుఁ బలుమఱు మ్రొక్కు నిట్టి
దాని ని న్నేల పాపుదు మాననీయ 77

మ. నను నే డాఁచెద నన్న నేబుధులుఁ గానం జాల రక్షీణభో
ధనసంపత్తి నెఱింగి తేర్పడ మునీంద్రా రండు నీవుం భవ
త్తనయుం డేకరియుం నితాంతసుఖనిత్యం బైన నాకంబునం
దనపాయస్థితి మత్సఖత్వమునఁ బెంపారం బ్రవర్తింపఁగన్. 78

ఆ. అనుడు సంతసిల్లి యట్ల కా కనిన న,మ్మునివరుండుఁ గురియు మున్న గాఁగ
నేఁగె దివమునకు మహేంద్రుండు సమ్మోద,భరితుఁ డగుచుఁ గురునృపాలవర్య.

క. అనిన విని భీష్ముతో న,జ్జనపతి యిట్లనియెఁ దపము సారపుధర్మం
బని యూఁది మీరు సెప్పుదు, రనఘా లేకుండునే తదధికం బొకఁడున్ 80

వ. అనుటయు నా దేవవ్రతుం డానరదేవోత్తము నర్మిలి నాలోకించి. 81

భగీరథునకు బ్రహ్మతో నైనసంవాదప్రకారము.

సీ. వినుము ధర్మము లెల్ల వినుతకృత్యంబులు తప మెన్ని యెన్నఁగా ధర్మ మెద్దుఁ
గలదు తపం బనఁగా నియతాశనత్వము భగీరథుఁడు పద్మజునిసభకు
నరిగిన నతనితో నద్దేవుఁ డిందుల కతులనిర్మలతప మాచరింప
కరుగు దేరంగ నెవ్వరికిని రా దెట్లు వచ్చితో యనిన నవ్వసుమతీశుఁ

తే. డేను గోదానములును భూదానములను
గన్యకాదానములుఁ దీర్ఘకలనములును
రాజసూయాశ్వమేధాధ్వరములుఁ బెక్కు
సేసినాఁడ వచ్చుట దానఁ జేసి కాదు. 82

మ. అవనీదేవత లొక్కెడం గ్రతువిధివ్యాసక్తులై యుండఁ ద
త్ప్రవిఘాతంబులు దోఁచె నేను రణసంరంభంబునన్ వారి కు
త్సవ మొందించితి వానిఁ బాపి ముద మందన్ వారు నన్ బ్రహ్మపా
ల వరిష్ఠావ్యయసౌఖ్య మొందు మని లీలం జెప్పినన్ వచ్చితిన్. 83

1 గునియుచుఁ.

తే. ఆఁకలియు నీరువట్టును నాదరింప
కేను విప్రులపని సేసి యిట్టిమహిమఁ
గంటి నియతాశనత్వము గాక తప మ
నంగ వే ఱొండె ధర్మాభినంద్యహృదయ. 84

చ. అనుటయు బ్రహ్మ యవ్విభున కర్చన లిచ్చి తగంగ గారవిం
చె నధిప నీవు విప్రుల భజింపుము సంయమితాశనుండ వై
యని దివిజాపగాసుతుఁడు సాదరభాషణవృత్తిఁ జెప్పిన
న్విని ముద మంది ధర్మజుఁడు నెమ్మి దలిర్పఁగ నమ్మహాత్ముతోన్. 85

క. పురుషుఁడు శతాయు వను శ్రుతి, పురుషవరా బాలురైనఁ బొందుదురు మృతిం
జిర మగు నేమిట నాయు వ,చిర మగు నెద్దానఁ దెలియఁ జెప్పుము కరుణన్.

వ. అనుటయు నయ్యఖిలధర్మవేది యవ్విభున కిట్లనియె. 87

తే. అనఘ యాచార మాయువుఁ బెనుచు నదియ
కాదు శ్రీయును గీర్తియుం గలుగఁ జేయు
విను దురాచారుఁ డాయువు పెనుపుఁ బొందఁ
డతని సర్వభూతంబులు నభిభవించు. 88

క. కావున నాచారపరత, భూవర మేల్ సాధుజనులు వోవు తెరువు సం
భావించుట యాచారము, దా వర్ణాశ్రమసమర్థతం బరఁగు నృపా. 89

ఆ. గురునిమాట సర్వకు గొనమి దుశ్శీలత
పిట్ట పుడుక గోరు పిసుకఁ ద్రుంపఁ
గఱవ మరుగు టుదయకాలాస్తమయసమ
యముల భానుఁ జూచు టాయు వడఁచు. 90

క. విను క్రోధంబును హింసయు, ననృతంబును లేమి సంధ్య లైనం దదుపా
సనము సురపూజనము రే, పౌనరించుట చిరతరాయు వొనరించు నృపా. 91

క. పరదారగమన మెప్పుడు, పురుషున కది యెల్ల పాపములకంటె నరే
[1]శ్వరవర యాయుస్సంక్షయ, కరంబు దద్వర్జనంబు గడు మే లరయన్. 92

క. [2]పరదారలయందును సఖ, గురువృద్ధనృపాలబాలకులబాంధవభూ
సురవైద్యభృత్యబుధనా,గరకులనేతు లాయువునకుఁ గడుఁ జే టనఘా. 93

వ. అని చెప్పి. 94

క. మే లివి గీ డివి యని భూ, పాలక యేఁ జెప్పినట్టిపను లెఱుఁగుము నీ
వోలిన యాయువుఁ బెనుపం, జాలు ననియు నపహరింప శక్తము లనియున్.

తే. తగనియది యెద్ది యైన వ్రతంబు పూని
మాన నోపిన నాయువు మాల్పకుండు

1 శ్వర పరమాయుస్సంక్షయ 2 పరదారములందును.

తే. ననుభవించిన నవకీర్ణ యందు రట్టి,యఘము వోవుఁ బ్రాయశ్చిత్త మాచరింప
నుత్తరము పడమర దలయుఁగ శయింపఁ,దగదు శీర్ణతల్పంబునిద్రయును గీడు.

క. సితపీతంబులు ధార్యము, లతులమతీ కుసుమకోటియందుఁ గృతస్నా
నత రే పాపము శుచితా,చ్యుతుఁ డగు సుస్నాతుఁడేని నొడలు దొడసినన్.

తే. నీళ్లనాడక మును పూఁత నిందితంబు, చీర తడితో విదిర్చుట సెట్ట యొరులు
గట్టి విడిచినవస్త్రంబు గట్టఁగాదు, మడతమార్చు టొప్పదు [1]కడుమాపు డైన.

క. వల్వదు వటపిప్పలముల, ఫలములు నములంగ మేడిపండ్లును దగ దా
వుల మేఁకల నెమిళులయెఱ, చులుఁ గానివి యవిహితంపుఁజోటుల నధిపా.

క. విను [2]మొరుచూచిన మూచూ,చినభోజ్యము నింద్య మన్యచిత్తముతోడం
గొనఁదగ దాహారము పొ,త్తునఁగుడుచుటయఘముగూడుదూషించుటయున్.

క. చేతఁ గొని యుప్పు [3]నములుట, తాతిపయిని నుప్పు గొనుట రాత్రి దధిమధూ
పేతంబుగఁ గుడుచుట ధ,ర్మేతరములు రేయి సక్తు వెగ్గు నరేంద్రా. 110

క ఒకళులు సూచినయది వా, రికిఁ బెట్టక నములుటయును బ్రీతిం దనపం
క్తికిఁ దెచ్చినచుట్టలు వే, ఱొకభంగిం గుడువఁ గుడుపు నుఱు విమభుక్తిన్.

క. నేయి మధువు సక్తువు దధి, పాయసము జలంబు భుక్తపరిశిష్టము భూ
నాయక యేరికి నిడఁ దగ, దాయువు పెంపారఁ గోరు టాత్మఁ గలిగినన్. 112

తే. అంగుళాగ్రముల్ సిటికెనలందు మొదళు
లనఘ దేవర్షితీర్థము లనఁగఁ బరఁగు
నరుస వల కేలియుప్పలవాయి పైతృ
కంపుఁదీర్థంబు తర్పణకార్యమునకు. 113

క. ఆచమనపూర్వకంబుగ, నాచరణీయంబు సర్వ మగుతర్పణముల్
వాచగపరుషత క్రోధం, బాచారవిధిజ్ఞు లఘము లండ్రు కుమారా 114

క. దినమునసురతం బెయ్యెడఁ, జనదు చెడిపఁ గన్యఁ గవయఁజనదు పతిత నం
టనిదాని నగ్నఁ జూడం, జన దుమిసిన వార్ప కునికి సత్ఖుతుఁ డైనన్. 115

ఆ. అట్టియెడలఁ దనకు నాచమనము దొర
కొనక యున్న సూర్యుఁ గనుచుఁ బ్రణవ
కలనతోడఁ గూడ వలచెవి ముట్టుట
శుచిత నిచ్చు నండ్రు సూరిజనులు. 116

ఆ. భగిని గురుని మిత్త్రుఁ బండితు వంశజుఁ, బేదవడినఁ దెచ్చి ప్రియముతోడఁ
దనగృహమునకల్మి కనురూపముగఁ బ్రోపు, పెనుపు సేయు నాయువునకు సిరికి.

క. పారావతములు శుకములు, శారికలును బుష్పలతలు జనవర పసిఁడిం
దారమున నైనముట్టులు, నారయ గృహమంగళంబు లాదర్శములున్. 118

---

1 కుఱుమాపు డైన. 2 మాచూచిన, మాన్పూచిన తె నంజాట.

తే. గ్రువ్వ గ్రద్ద దివ్యారుపుఁ బ్రువ్వ గూబ
యిల్లు సొచ్చిన శాంతి సేయింప వలయుఁ
జదువుఁ గుడుపును సందెలఁ జనదు రాత్రి
యైనఁ బితృకార్యములు సేయు టఘముఁ జేయు. 119

క. కులమును రూపము శీలముఁ, గలకన్య వరించి యందుఁ గనినయపత్యం
బులకుఁ దగ నడపునది నుం,గళములు గృతదైవపైతృకక్రియుఁ దగుచున్.

తే. వలయుఁ బ్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖత్వముల నొకటి
తారకంబులుఁ దిథులును వారములును
జోస్య లెఱిఁగించినవి మేలు సువ్రతైక
లోల మంగళిపనికిని దైలమునకు. 121

క. వినుము సపిండీకరణ,మ్మున నేకోద్దిష్టమునను భోజనవిధి వ
ర్జన మొప్పు నామతింపక, చన దామెతఁ గుడువఁ బోవ సజ్జనవినుతా. 122

క తల్లికిఁ దండ్రికి సుతులకు, నెల్లవిధంబులను వలయు హితములు సెప్పన్
మల్లకుఁడు గాక కర్జము, [1]సల్లభ్యము గాఁగఁ జూచి సౌజన్యనిధీ. 123

సీ క్షత్త్రియుం డశ్వంబు గజమును రథమును నెక్కనేర్పులు గనుఁ బెక్కగఱచి
నానాయుధాభ్యాసనైపుణంబునఁ బొల్చి యుద్ధతంత్రములకు నోహటింప
కుండెడుమదిఁ బేర్చి దండనీతికి బోధకం బగునట్టిశాస్త్రంబు మొదలు
గాఁగ గాంధర్వంబుఁ గామతంత్రంబు లోనుగ శాస్త్రములు నెల్లఁ దగినభంగి

ఆ. నలవరించి మున్న యధ్యయనంబునఁ, జొరవు గలిగి ధర్మచరణవేది
యై ప్రజాభిరక్ష యధ్వరకరణంబు, వలను మెఱసి నడవ వలయు నధిప. 124

క. విను వర్ణాచారంబుల, ననఘ యిచటఁ దెలుపఁ దొడఁగ నైనను మును లీ
పను లాయుర్వృద్ధికరము, లనుటకతన వలసె నీకు నై చెప్పంగన్. 125

సీ. అధిప రజస్వల నంటుట కల్మష మాచరితస్నాన యైనసతిఁ జ
తుర్థదినంబున దోషాసమయమునఁ జెందంగఁ దగు నంద్రు గొంద ఱాస్య
లేనపునాఁ డొంద నింతియు షష్ఠాహమునఁ బొంద మగవాఁడుఁబుట్టు వినుము
మఱియును సమవిషమము లగుదివసంబులం దోలిఁ బురుషుండు నంగనయును

తే. సంభవింతు రిట్టులు షోడశంబుదాఁక, నెల్లనాఁడును బుతుశక్తి యెడలకుండ
నెట్టికార్యము గల్గిన బుతుమతీస,మాగమము దప్ప నీ కున్ననాయు వెక్క.

క. విను మాచార మవశ్యం,బును నడపఁగ వలయు ధర్మమున కది మూలం
బనఘా ధర్మం బాయువుఁ, బెనుచును లక్ష్మిని యశంబుఁ బెం పొందించున్.

తే. ఇన్నియాచారములలోన నెక్కు డండ్రు
సకలభూతంబులందును సదయుఁ డగుట

---

1 సల్లాపము గాఁగ.

యాదిమును లట్లు గావున నఖిలవర్ణ
ములకు దయకల్మి పెద్దయు వలయుగుణము. 128

క. ఈయాచారాధ్యాయం, బాయుశ్శ్రీకీర్తికారి యగుఁ బాపంబుల్
వాయం జేయును బృథివీ, నాయక సద్భక్తిఁ జదివినను వగ వినినన్ 129

తే. అనినఁ బ్రీతుఁ డై పాండునృపాగ్రతనయుఁ
డమరతటినీతనూజుతో నన్నదమ్ము
లేమివిధమునఁ దమలోన నెనసి నడచు
వార లెఱిఁగింపు మనుటయు గారవమున. 130

వ. అతం డతని కిట్లనియె. 131

క. విను భక్తియు వెఱపుఁ గలిగి, యనుజన్ములు పెద్దవాని నారాధింపన్
జనవర యతండుఁ దమ్ములఁ, గొనియాడన్ సిరికిఁ బట్టగుదు రుజ్జ్వలులై. 132

క. అనుజుఁ డొకఁడు వెంగలి యైన ను దప్పెడుఁ గాని పెద్దనకుఁ గార్యజ్ఞా
ననిరూఢి లేక తక్కి న, ననుజన్ములు సిక్కువడుదు రవనీనాథా. 133

చ. జనవర యన్నదమ్ములు ప్రసన్నమతిం గలకల్మి పంచి కు
డ్చిన వినుతించు లోకమును శ్రీయుఁ బొరిం బొరిఁ బెంపు నొందు లో
భనిరతిఁ బెద్ద కాసపడి పాడి దొఱంగినఁ బ్రాణగోడ్డపుం
బను లగు నవ్విధంబు మనపడ్డది గాదె జగం బెఱుంగఁగన్. 134

తే. తండ్రి పిమ్మట నన్నయ తండ్రి పిన్న, వారలకు నెల్ల నాతనివనిత దల్లి
దల్లిగడచన్న నని చెప్పి తాతమఱియు, మనుమనికి నిట్టులను నభిమన్యుపౌత్ర.

క. మానవనాయక యగ్రజుఁ, డైనను ననుజన్ముఁ డేని నన్యాయంబుం
బూని సహోదరులకుఁ గీ, డైన నతఁడు దండ్యుఁ డంచు రవనీపతికిన్. 136

వ. అని సహోదరప్రకారంబు సెప్పి వెండియు. 137

క. విను మప్పుఁ దల్లియట్లుగఁ, గొని నడపఁగ వలయుఁ జన్ను గుడిపి పెనిచె నె
వ్వనిత యదియు నాతనికిని, జననీసమ యండ్రు బుధులు సౌజన్యనిధీ. 138

క. జనకుం డధికుఁ డుపాధ్యా,యునకుఁ బదిమడుంగు లెక్కు డుర్వీనాథా
జనకునకు దశగుణంబులు, జనని గురుత్వమున నిది ప్రశస్తము శ్రుతులన్ 139

క. జననీజనకులచే నగు, జననం బాగమము దనువిషయ మని చెప్పన్
విను మాచార్యువలన నొం;దినపు ట్టజరామరంబు దివ్యంబు నగున్. 140

వ. కావున గారవంబున నాచార్యుండు సర్వాధికుండు. 141

క. అని యిట్లు సుప్రసంగం,బున గురుజనతారతమ్యములు సెప్పినఁ దా
విని శంతనుతనయున కి, ట్లనుఁ బాండునృపాగ్రతనయుఁ డతులితభక్తిన్.142

క. భూసురులకు నృపులకు నుప,వాసము నగుఁగాని యన్యవర్ణులకుఁ దదీ
యాసక్తి గలిమి పెద్దయు, దోసం బని విందు ధర్మధుర్యస్వాంతా. 143

—భీష్ముఁడు ధర్మరాజున కుపవాసవిధివిశేషంబు సెప్పుట.—

వ. ఉపవాసవిధియోగ్యతయును దత్ఫలవిశేషంబును విన వలతుం జెప్పవే యనుట యు నప్పురుషవరుం డప్పుడమిఱేనితో దీని నీవు నన్నడిగినట్ల యే నంగిరసు నడిగిన నమ్మునిపతి నాకుం జెప్పె నత్తెఱంగు సెప్పెద నాకర్ణింపు మని పలికి యి ట్లనియె. 144

క. రాత్రిత్రయంబు బ్రహ్మ, [1]క్షత్రియులకు నుపవసింపఁ జనుఁ దదధికముగా గాత్రస్థితిఁ దప్పింపని, మాత్ర [2]నయిన మేలు కురుసమాజవరేణ్యా. 145

క. విను వైశ్యులకును శూద్రుల,కును నాలుగుగుడుపు లుడుగుకొలఁదికి మిగులం జన దుపవసింప నుపవా,సనిరూఢత పెంపు కల్మషము వారలకున్. 146

ఆ. పౌర్ణమాసిఁ బూర్వపక్షాష్టమీచతు,ర్దశుల నుభయపక్షవశత వచ్చు షష్ఠిఁ బంచమిని సునిష్ఠమై నుపవాస, మున్న వివిధశుభము లొలయు నండ్రు.

సీ. ఏకభుక్తవ్రత మెంతయు నిష్ఠ మాసం బెల్ల నడపిన సద్ద్విజుండు
సుభగాకృతియురూపశోభితాంగనయు సత్సుతులును ధనధాన్యతతులు భోగ
ములు సద్గుణంబులు భూరియశంబును మొదలైన బహుశుభంబులకుఁ బాత్ర
మగు నేడుకాల మయ్యతులవ్రతము సల్పి యఖిలభూలోకసౌఖ్యములుఁద్రిదివ

తే. మోదమును గండ్రు రెండును మూఁడునాళ్లు
నీక్రమంబున నోపిన క్లిక్కినట్టి
దినము లెడ పెట్టి కుడుచుచు ధృతి నొకేఁడు
నడపువారల తెఱఁగు లేర్పడఁగ వినుము. 148

క. ఎక్కుడుదినముల శుభములు, నెక్కు నఖిలవైభవములు నెక్కు దినమునం దక్కక యుండెడుకాలము, నెక్కు మహాత్మతయు నెక్కు నిభపురనాథా. 149

తే. వత్సరం బెల్లఁ బక్షోపవాసనియతిఁ, గడపినతనికిఁ బుణ్యలోకంబు లెల్ల వాసభూములు మాసోపవాసవృత్తి, యైన బ్రహ్మలోకంబుసౌఖ్యంబు గలుగు.

ఆ. ఎంతనిష్ఠ గలిగె నేనియు మాసంబు, లోనియంద యెక్కుడైనదినము లధిప యుపవసింప నగుఁ గాని మాసాధి,కోపవాసవృత్తి పాప మండ్రు. 151

వ. యుగసామర్థ్యంబుననుం బురుషమహానుభావవిశేషంబుననుం జేసి యుపవాస వ్రతంబు మహాధికకాలకృతం బయినను గీడుం జేయక యత్యంతఫలప్రదం బై యుండు. 152

తే. మాతకును వేదమునకు ధర్మంబులకును
బరము లగుగురుశాస్త్రలాభములు లేవు
తపము లే దుపవాసవ్రతంబుకంటె
నధిక మైనది యండ్రు మహాత్ము లనఘ. 153

1 క్షత్త్రమునకు 2 మయిన మేలు

ంబులలో నెల్ల బ్రాహ్మణుండు, పరమపావన మను శ్రుతి పౌరవేంద్ర
గావున భూదేవతార్చనంబు, భక్తిసంభృతముగ నడపంగవలయు. 154

క్తం బైనను నీయర్థంబు వినవలయునట్టిది గావునం జెప్పితి నని పలికి
ను. 155

నిష్ఠఁ జేసి సుర లాదిమునుల్ మహితానుభావు లై
సహస్రవర్ష సమనంతరకల్పిత మైన యేకభు
ంనుతంత్రమున్ నడపి గాధితనూజుఁడు బ్రాహ్మణత్వముం
మహోపవాసములఁ [1]గానిఫలంబులు లేవు భూవరా. 156

నుపవాసవ్రత, సేవనము శరీరమునకుఁ జిత్తంబునకుం
మైహికమహిమయు, దేవనిలయసుఖము నివ్విధిన్ సమకూరున్. 157

ంగునీవ్రతమున కం,గిరసుఁడు దర్శకుఁడు దత్సుగీతవిధమునన్
లెవ్వరు దర్శకు లగు,దురు వారిం బొరయ వేమిదుఃఖములు నృపా. 158

త్రంబు పఠించినఁ, బ్రీతి వినినఁ బాయు బహుదురితములు దిర్య
లభావ లెఱింగెడు, నాతెలి వగు నపరభవమునందు నరులకున్. 159

విని ధర్మజుండు సర్వధర్మజ్ఞానమాననీయునితో యజ్ఞకర్త యగుట మే
ారు పెక్కుడలం జెప్పితిరి యజ్ఞంబు ధనధాన్యవిభవసహాయసంపన్ను
దక్కం దక్కటివారలకుం జేయ శక్యంబు గామి దెల్లం బెల్లవారికి నను
నయ్యెడునట్టిపుణ్యకర్మం బెయ్యది యుపదేశింపవే యనుటయు నమ్మహీ
నమ్మహితాత్ముం డి ట్లనియె. 160

ర యర్థంబులునుం, బరివారము లేకయును శుభస్థితిఁ జేయన్
కొని యుండుట గని యం,గిరసుం డుపవాసముం బ్రకీర్తించెఁ దగన్.

నాసాయాసంబును, నృపముఖ్యా దుస్సహముగ నీవు దలఁచి య
రత్వము దుర్ఘట మను,నెప మిడి యి ట్లడిగి తని మనీషం గంటిన్. 162

కనవ్రతంబులందును జులుకని తెఱం గెఱింగించెద. 163

ఐను రేయుఁ గుడ్చి జలపానము లోనుగఁ గుడ్చునష్ట తు
నొనరించి మర్త్యుఁ డొకటిన్ నడుమన్ మఱి యెప్డు నంట కే
తిని బాపముం బొరయమిం దలకొల్పుచు హోమకార్యముం
మెయిఁ జేయుచున్న వినుతంగెటి జు న్నగు నూర్ధ్వలోకముల్. 164

మేలితెఱంగు గొందఱు దుష్కరంబుగాఁ దలంతు రట్టివారలు దమ
ాపినభంగుల నంగిరసుం డుపదేశించినయుపవాసవ్రతవిశేషంబు లనుష్ఠిం
వా రని చెప్పిన నప్పౌరవోత్తముం డయ్యుత్తమబోధనిధికి నమస్కరించి

1 గానిపదంబులు.

సంతతటని పోవ దాయు వత్యంతవృద్ధిఁ
జేయుఁ దగినది సేసినఁ జెప్ప నేల. 96

వ అని పరిభాషించి. 97

క. దేవగృహముకడ వీధిని, గోవాటమునందు రచ్చకొట్టముపొంతన్
భూవర సస్యములను వి,స్త్రావిసృజన మొప్పఁ దంత్రచారిత్రవిదుల్. 98

ఆ ప్రాఙ్ముఖుండు నార్ద్రపాదుండు నై భోజ
నంబు సేత మే లనంగ విందు
నిలిచియుండి కుడుపు నింద్య మమ్మెయి మూత్ర
సర్జనంబుఁ బాపసరణి యండ్రు. 99

క అనలము గోవును బ్రాహ్మణుఁ, జన డెంగిలితోడ ముట్టఁ జంద్రార్కులఁ జూ
డను సమ్మెయిఁ దగ దాసన, మును గాంస్యము నసఘు భిన్నములు నర్జ్యంబుల్.

ఆ. వృద్ధు వచ్చునపుడు విను బాలు ప్రాణంబు
లెగయఁ జూచు నతని కెదుర లేచి
ప్రణతిఁ జేసెనేనిఁ బాదుసఁ బడి యవి
దొంటియట్ల నిలుచు దురితదూర 101

తే అధ్యయనమున మస్తకం బంటుటయును
నిద్రయును నశుచితతోడ నింద్యకోటి
శిరముఁ గ్రోఁకంగఁ దగ దిరుసేత మస్త
కంబు తైలంబుఁ బూయఁగాఁ గాదు మేన. 102

సీ. వైరనిర్బంధంబు వలవదు గురునితో నతఁడు కోపించిన ననుసరించి
తేర్చుట మేలు నిందించుట గురునెడ ననృతమాడుట యాయు నపహరించు
విప్రగోక్షత్రియవృద్ధదుర్బలభారవహగర్భిణులకు నీ వలయుఁ దెరువు
మాన్యభూదేవుని మంగళంబులు వనస్పతులను వలగొని చనఁగ వలయుఁ

తే. బంచదశిని జతుర్దశిఁ బద్మమిత్ర
వసుతిథుల జన్మతిథులందు వలయు బ్రహ్మ
చర్య మడుగు లొండొంటితోఁ జనదు తోను
దోషములు గొండియముఁ గ్రూరభాషణంబు. 103

తే అంగహీను దరిద్రు విద్యావిహీను, రూపహీనునిఁ దెగడుట పాప మండ్రు
వేదదేవతానిందలు వేతనార్థ,కముగ జోస్యంబు నడపుట కల్మషములు. 104

సీ. దంతధావనము మూత్రపురీషసర్జనంబులు మౌనినై చేయవలయు నుభయ
సంధ్యల నిద్రింపఁ జనదు తండ్రికి రేపు మ్రొక్కి యాచార్యవిప్రులకు వరుస
మఱి మ్రొక్కునది వీరి కెఱఁగుట దక్క దేవార్చనంబునకు మున్ననన్యకడకుఁ
జన గాదు గర్భిణీసంయోగ మెప్పుదు పరిణయంబునకు ముక్ సురతసుఖము

సీ. ననుభవించిన నవకీర్ణ యందు రట్టి,యఘము వోవుఁ బ్రాయశ్చిత్త మాచరింప
నుత్తరము పడమర దలయుఁగ శయింపఁ,దగదు శీర్ణతల్పంబునిద్రయును గీడు.
సితపీతంబులు ధార్యము, లతులమతీ కుసుమకోటియందుఁ గృతస్నా
నత రే పాపము శుచితా,చ్యుతుఁ డగు సుస్నాతుఁడేని నొడలు దొడసినన్.
సీ. నీళ్లనాడక మును పూఁత నిందితంబు, చీర తడితో విదిర్చుట సెట్ట యొరులు
గట్టి విడిచినవస్త్రంబు గట్టఁగాదు, మడతమార్చు టొప్పదు [1]కడుమాపు డైన.
వల్వదు వటపిప్పలముల, ఫలములు నమలంగ మేడిపండ్లును దగ దా
వుల మేఁకల నెమిళులయొఱ, చులుఁ గానివి యవిహితంపుఁజోటుల నధిపా.
విను [2]మొరుచూచిన మూచూ,చినభోజ్యము నింద్య మన్యచిత్తముతోడం
గొనఁదగ దాహారము పొ,త్తునఁగుడుచుటయఘముగూడుదూషించుటయున్.
చేతఁ గొని యుప్పు [3]నమలుట, రాతిపయిని నుప్పు గొనుట రాత్రి దధిమధూ
పేతంబుగఁ గుడుచుట ధ,ర్మేతరములు రేయి సక్తు వెగ్గు నరేంద్రా. 110
ఒకళులు సూచినయది వా, రికిఁ బెట్టక నమలుటయును బ్రీతిం దనపం
క్తికిఁ దెచ్చినచుట్టలు వే, ఱొకభంగిం గుడువఁ గుడుపు నుఱు విమభుక్తిన్.
నేయి మధువు సక్తువు దధి, పాయసము జలంబు భుక్తపరిశిష్టము భూ
నాయక యేరికి నిడఁ దగ, దాయువు పెంపారఁ గోరు టాత్మఁ గలిగినన్. 112
అంగుళాగ్రముల్ సిటికెనలందు మొదళు
లనఘ దేవర్షితీర్థము లనఁగఁ బరఁగు
వరుస వల కేలియుప్పలవాయి పైతృ
కంపుఁదీర్థంబు తర్పణకార్యమునకు. 113
ఆచమనపూర్వకంబుగ, నాచరణీయంబు సర్వ మగుతర్పణముల్
వాచగపరుషత క్రోధం, బాచారవిధిజ్ఞు లఘము లంద్రు కుమారా. 114
దినమునసురతం బెయ్యెడఁ, జనదు చెడిపఁ గన్యఁ గవయఁజనదు పతిత నం
టనిదాని నగ్నఁ జూడం, జన దుమిసిన వార్ప కునికి నశుతుఁ డైనన్. 115
అట్టియెడలఁ దనకు నాచమనము దొర
కొనక యున్న సూర్యుఁ గనుచుఁ బ్రణవ
కలనతోడఁ గూడ వలచెవి ముట్టుట
శుచిత నిచ్చు నంద్రు సూరిజనులు. 116
భగిని గురుని మిత్త్రుఁ బండితు వంశజుఁ, బేదవడినఁ దెచ్చి ప్రియముతోడఁ
దనగృహమునకల్మి కనురూపముగఁ బ్రోవు, పెనుపు సేయు నాయువునకు సిరికి.
పారావతములు శుకములు, శారికలును బుప్పలతలు జనవర పసిఁడిం
దారమున నైనముట్టులు, నారయ గృహమంగళంబు లాదర్శములున్. 118

1 కుఱుమాపు డైన. 2 మాచూచిన, మాన్చూచిన. 3 నంజుట.

తే. గ్రువ్వ గ్రద్ధ దివ్యారుపుఁ బ్రువ్వ గూబ
యిల్లు సొచ్చిన శాంతి సేయింప వలయుఁ
జదువుఁ గుడుపును సందెలఁ జనదు రాత్రి
యైనఁ బితృకార్యములు సేయు టఘముఁ జేయు. 119

క. కులమును రూపము శీలముఁ, గలకన్య వరించి యందుఁ గనినయపత్యం
బులకుఁ దగ నడపునది నుం,గళములు కృతదైవపైతృకక్రియుఁ డగుచున్.

తే వలయుఁ బ్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖత్వముల నొకటి
తారకంబులుఁ దిథులును వారములును
జోస్యు లెఱిఁగించినవి మేలు సువ్రతైక
లోల మంగళిపనికిని దైలమునకు. 121

క. వినుము సపిండీకరణ,మ్మున నేకోద్దిష్టమునను భోజనవిధి వ
ర్జన మొప్పు నామతింపక, చన దామెతఁ గుడువఁ బోవ సజ్జనవినుతా. 122

క తల్లికిఁ దండ్రికి సుతులకు, నెల్లవిధంబులను వలయు హితములు సెప్పన్
మల్లకుఁడు గాక కర్జము, [1]సల్లభ్యము గాఁగఁ జూచి సౌజన్యనిధీ. 123

సీ క్షత్రియుం డశ్వంబు గజమును రథమును నెక్కనేర్పులు గనుఁ బెక్కగఱచి
నానాయుధాభ్యాసనైపుణంబునఁ బొల్చి యుద్ధతంత్రములకు నోహటింప
కుండెడుమదిఁ బేర్చి దండనీతికి బోధకం బగునట్టిశాస్త్రంబు మొదలు
గాఁగ గాంధర్వంబుఁ గామతంత్రంబు లోనుగ శాస్త్రము లెల్లఁ దగినభంగి

ఆ. నలవరించి మున్న యధ్యయనంబునఁ, జొరవు గలిగి ధర్మచరణవేది
యై ప్రజాభిరక్ష యధ్వరకరణంబు, వలను మెఱసి నడవ వలయు నధిప. 124

క. విను వర్ణాచారంబుల, ననఘ యిచటఁ దెలుపఁ దొడఁగ నైనను మును లీ
పను లాయుర్వృద్ధికరము, లనుటకతన వలసె నీకు నై చెప్పంగన్. 125

సీ. అధిప రజస్వల నంటుట కల్మష మాచరితస్నాన యైనసతిఁ జ
తుర్థదినంబున దోషాసమయమునఁ జెందంగఁ దగు నంద్రు గొంద ఱాఘ్య
లేనవునాఁ డొంద నింతియు షష్ఠాహమునఁ బొంద మగవాఁడుఁ బుట్టు వినుము
మఱియును సమవిషమము లగుదివసంబులం దోలిఁ బురుషుండు నంగనయును

తే. సంభవింతు రిట్టులు షోడశంబుదాఁక, నెల్లనాఁడును ఋతుశక్తి యెడలకుండ
నెట్టికార్యము గల్గిన ఋతుమతీస,మాగమము దప్ప నీ కున్ననాయు వెక్క.

క. విను మాచార మవశ్యం,బును నడపఁగ వలయు ధర్మమున కది మూలం
బనఘా ధర్మం బాయువుఁ, బెనుచును లక్ష్మిని యశంబుఁ బెం పొందించున్.

తే ఇన్నియాచారములలోన నెక్కుడంద్రు
సకలభూతంబులందును సదయుఁ డగుట

1 సల్లాపము గాఁగ.

మాదిమును లట్లు గావున నఖిలవర్ణ
ములకు దయకల్మి పెద్దయు వలయుగుణము. 128
ఈయాచార్యాధ్యాయం, బాయుశ్శ్రీకీర్తికారి యగుఁ బాపంబుల్
వాయం జేయును బృథివీ, నాయక సద్భక్తిఁ జదివినను దగ వినినన్. 129
అనినఁ బ్రీతుఁ డై పాండునృపాగ్రతనయుఁ
డమరతటినీతనూజుతో నన్నదమ్ము
లేమివిధమునఁ దమలోన నెనసి నడచు
వార లెఱుఁగింపు మనుటయు గారవమున. 130
అతం డతని కి ట్లనియె. 131
విను భక్తియు వెలుపుఁ గలిగి, యనుజన్ములు పెద్దవాని నారాధింపన్
జనవర యతండుఁ దమ్ములఁ, గొనియాడన్ సిరికిఁ బట్టగుదు రుజ్జ్వలులై. 132
అనుజుఁ డొకఁడు వెంగలి యైనను దప్పెడుఁ గాని పెద్దనకుఁ గార్యజ్ఞా
ననిరూఢి లేక తక్కిన, ననుజన్ములు సిక్కువడుదు రవనీనాథా. 133
జనవర యన్నదమ్ములు ప్రసన్నమతిం గలకల్మి పంచి కు
డ్చిన వినుతించు లోకమును శ్రీయుఁ బొరిం బొరిఁ బెంపు నొందు లో
భనిరతిఁ బెద్ద కాసపడి పాడి దొఱంగినఁ బ్రాణగొడ్డపుం
బను లగు నవ్విధంబు మనపడ్డది గాదె జగం బెఱుంగఁగన్. 134
తండ్రిపిమ్మట నన్నయ తండ్రి పిన్న, వారలకు నెల్ల నాతనినసిత దల్లి
దల్లిగడచన్న నని చెప్పి తాతమఱియు, మనుమనికి నిట్టులను నభినున్యపౌత్ర.
మానవనాయక యగ్రజుఁ, డై నను ననుజన్ముఁ డేని నన్యాయంబుం
బూని సహోదరులకుఁ గీ, డైన నతఁడు దండ్యుఁ డంచు రవనీపతికిన్. 136
అని సహోదరప్రకారంబు సెప్పి వెండియు 137
విను మప్పుఁ దల్లియట్లుగఁ, గొని నడపఁగ వలయుఁ జన్ను గుడిపి పెనిచె నె
వ్వనిత యదియు నాతనికిని, జననీసమ యండ్రు బుధులు సౌజన్యనిధీ. 138
జనకుం డధికుఁ డుపాధ్యా,యునకుఁ బదిమడుంగు లెక్క డుర్వీనాథా
జనకునకు దశగుణంబులు, జనని గురుత్వమున నిది ప్రశస్తము శ్రుతులన్ 139
జననీజనకులచే నగు, జననం బాగమము దనువిషయ మని చెప్పన్
విను మాచార్యువలన నొం;దినవు ట్టజరామరంబు దివ్యంబు నగున్. 140
కావున గారవంబున నాచార్యుండు సర్వాధికుండు 141
అని యిట్లు సుప్రసంగం,బున గురుజనతారతమ్యములు సెప్పినఁ దా
విని శంతనుతనయున కి, ట్లనుఁ బాండునృపాగ్రతనయుఁ డతులితభక్తిన్. 142
భూసురులకు నృపులకు నుప,వాసము దగుఁగాని యన్యవర్ణులకుఁ దదీ
యాసక్తి గలిమి పెద్దయు, దోసం బని విందు ధర్మధుర్యన్వాంతా. 143

—భీష్ముఁడు ధర్మరాజున కుపవాసవిధివిశేషంబు సెప్పుట.—

వ. ఉపవాసవిధియోగ్యతయును దత్ఫలవిశేషంబును విన వలతుం జెప్పవే యనుట యు నప్పురుషవరుం డప్పుడమితేనితో దీని నీవు నన్నడిగినట్ల యే నంగిరసు నడిగిన నమ్మునిపతి నాకుం జెప్పె న త్తెఱంగు సెప్పెద నాకర్ణింపు మని పలికి యి ట్లనియె. 144

క. రాత్రిత్రయంబు బ్రహ్మ, [1]క్షత్త్రియులకు నుపవసింపఁ జనుఁ దదధికముఁగా
గాశాస్త్రస్థితిఁ దప్పింపని, మాత్ర [2]నయిన మేలు కురుసమాజవరేణ్యా. 145

క. విను వైశ్యులకును శూద్రుల,కును నాలుగుగుడుపు లుడుగుకొలఁదికి మిగులం
జన దుపవసింప నుపవా,సనిరూఢత పెంపు కల్మషము వారలకున్. 146

ఆ. పౌర్ణమాసిఁ బూర్వపక్షాష్టమీచతు,ర్దశుల నుభయపక్షవశత వచ్చు
షష్ఠిఁ బంచమిని సునిష్ఠమై నుపవాస, మున్న వివిధశుభము లొలయు నండ్రు.

సీ. ఏకభుక్తవ్రత మెంతయు నిష్ఠ మాసం బెల్ల నడపిన సద్ద్విజుండు
సుభగాకృతియురూపశోభితాంగనయు సత్సుతులును ధనధాన్యతతులు భోగ
ములు సద్గుణంబులు భూరియశంబును మొదలైన బహుశుభంబులకుఁ బాత్ర
మగు నేఁడుకాల మయ్యతులవ్రతము సల్పి యఖిలభూలోకసౌఖ్యములుఁ ద్రిదివ

తే. మానమును గండ్రు రెండును మూఁడునాళ్లు
నీక్రమంబున నోపిన శ్లొక్కనట్టి
దినము లెడ పెట్టి కుడుచుచు ధృతి నొకేఁడు
నడపువారల తెఱఁగు లేర్పడఁగ వినుము. 148

క. ఎక్కుడుదినముల శుభములు, నెక్కు డఖిలవైభవములు నెక్కు డినమునం
దక్కక యుండెడుకాలము, నెక్కు మహాత్మతయు నెక్కు నిభపురనాథా. 149

తే. వత్సరం బెల్లఁ బక్షోపవాసనియతిఁ, గడపినతనికిఁ బుణ్యలోకంబు లెల్ల
వాసభూములు మాసోపవాసవృత్తి, యైన బ్రహ్మలోకంబుసౌఖ్యంబు గలుగు.

ఆ. ఎంతనిష్ఠ గలిగె నేనియు మాసంబు, లోనియంత యెక్కుడైన దినము
లధిప యుపవసింప నగుఁ గాని మాసాధి,కోపవాసవృత్తి పాప మండ్రు. 151

వ. యుగసామర్థ్యంబుననుం బురుషమహానుభావవిశేషంబుననుం జేసి యుపవాస వ్రతంబు బహ్వధికకాలకృతం బయినను గీడుం జేయక యత్యంతఫలప్రదం బై యుండు. 152

తే. మాతకును వేదమునకు ధర్మంబులకును
బరము లగుగురుశాస్త్రలాభములు లేవు
తపము లే దుపవాసవ్రతంబుకంటె
నధిక మైనది యండ్రు మహాత్ము లనఘ. 153

1 క్షత్త్రియునకు 2 మయిన వేళ.

పావనంబులలో నెల్ల బ్రాహ్మణుండు, పరమపావన మను శ్రుతి పౌరవేంద్ర
యట్లు గావున భూదేవతార్చనంబు, భక్తిసంభృతముగ నడపంగవలయు. 154

అప్రసక్తం బైనను నీయర్థంబు విన వలయునట్టిది గావునం జెప్పితి నని పలికి
వెండియు. 155

అనశననిష్ఠఁ జేసి సుర లాదిమునుల్ మహితానుభావు లై
రనఘ సహస్రవర్షసమనంతరకల్పిత మైనయేకభు
క్తనియమతంత్రముల్ నడపి గాధితనూజుఁడు బ్రాహ్మణత్వముం
గనియె మహోపవాసములఁ [1]గానిఫలంబులు లేవు భూవరా. 156

కావున నుపవాసవ్రత, సేవనము శరీరమునకుఁ జిత్తంబునకుం
బావన మైహికమహిమయు, దేవనిలయసుఖము నిర్విధిఁ సమకూరున్. 157

పర మగునీవ్రతమున కంగిరసుఁడు దర్శకుఁడు దత్ప్రగీతవిధమునఁ
నరు లెవ్వరు దర్శకు లగుదురు వారిం బొరయ వేమిదుఃఖములు నృపా. 158

ఈతంత్రంబు పఠించినఁ, బ్రీతి వినినఁ బాయు బహుదురితములు దిర్య
గ్జాతులభాష లెఱింగెడు, నాతెలి వగు నపరభవమునందు నరులకున్. 159

అనిన విని ధర్మజుండు సర్వధర్మజ్ఞానమాననీయునితో యజ్ఞకర్త యగుట మే
లని మీరు పెక్కుడలం జెప్పితిరి యజ్ఞంబు ధనధాన్యవిభవసహాయసంపన్ను
లకుం దక్కం దక్కటివారలకుం జేయ శక్యంబు గామి దెల్లం బెల్లవారికి నను
ష్ఠింప నయ్యెడునట్టిపుణ్యకర్మం బెయ్యది యుపదేశింపవే యనుటయు నమ్మహీ
పతికి నమ్మహాత్ముం డి ట్లనియె. 160

క. నరవర యర్థంబులునుం, బరివారము లేకయును శుభస్థితిఁ జేయన్
ద్వారకొని యుండుట గని యంగిరసుం డుపవాసముం బ్రకీర్తించెఁ దగన్.

క. ఉపవాసాయాసంబును, నృపముఖ్యా దుస్సహముగ నీవు దలఁచి య
జ్ఞపరత్వము దుర్ఘట మను,నెప మిడి యి ట్లడిగి తని మనీషం గంటిన్. 162

వ. అనశనవ్రతంబులందును జులుకని తెఱం గెఱింగించెద. 163

చ. పగలును రేయుఁ గుడ్చి జలపానము లోనుగఁ గుడ్చునష్ట తు
ష్టిగ నొనరించి మర్త్యుఁ డొకటిన్ నడుమన్ మఱి యెప్డు నంట కే
మిగతిని బాపముం బొరయమిం దలకొల్పుచు హోమకార్యముం
దగుమెయిఁ జేయుచున్న విను గంగెటి జున్నగు నూర్ధ్వలోకముల్. 164

వ. ఇది మేలితెఱంగు గొందఱు దుష్కరంబుగాఁ దలంతు రట్టివారలు దమ
యోపినభంగుల నంగిరసుం డుపదేశించినయుపవాసవ్రతవిశేషంబు లనుష్ఠిం
చువా రని చెప్పిన నప్పౌరవోత్తముం డయ్యుత్తమబోధనిధికి నమస్కరించి

1 గానిపదంబులు

యధ్యాత్మకవిద్యాబోధకప్రకారంబు లగువాక్యసంచయంబులు పెక్కుడల
గృష్ణద్వైపాయనాదిమునీంద్రులును గృష్ణుండును నాకర్ణింప నుపన్యసించితి
కృష్ణశ్రోతృత్వంబు మహార్హతమంబు గృష్ణునియున్నయా పెఱుంగుటయ
నత్యంతసంభావనీయంబు. 16

ఆ. ఎవ్వఁ డెఱుఁగఁబడిన నెఱుఁగంగఁ బాలివి, మైనయెల్ల యవియు నవగతంబు
లగుట యూపరాశరాత్మజుఁ డాశ్రిత, కోటి కర్థిఁ గృష్ణుగుఱిచి చెప్పె 16

క. కావున నధ్యాత్మకవా,క్యావలికిం జేసుగడ మహానుహితముపదం
బై విలసిల్లెడుఁ గృష్ణుఁడ, యే వినఁగా వలతు నస్మహితవాక్యంబుల్. 16

వ. అని పలికి యింకను నధ్యాత్మవిద్యావివరణంబు లగువాక్యంబు లనుగ్రహింప
వలయు నని సంప్రార్థనంబు సేసిన నప్పార్థివాగ్రగణ్యునకు సనత్కుమారుండు
హారసనత్కుమారసంవాదంబు సెప్పెద నది యధ్యాత్మవిద్యోపకారప్రకార
బులైనయుపన్యాసంబుల నొప్పి యుండు విను మని యి ట్లనియె. 16

హారసనత్కుమారసంవాదప్రకారము.

చ. హారుఁడు సనత్కుమారుకడ కర్థి మెయిం జను దేర నమ్మునీ
శ్వరుఁ డుచితాసనాదు లుపచారవిధిజ్ఞతఁ దా నొనర్చి యా
దరభరితాత్ముఁ డై యభిమతం బగుకార్య మనుగ్రహింపు త
త్పరమతి నిర్వహింతుఁ దగ దానిఁ ద్రిలోచన మృత్యుమోచనా. 16

తే. అనిన నీతోడిగోష్ఠికి నర్థి పుట్టి, యరుగుదెంచితిఁ దమ్ముఁడ యని ప్రమోద
మెసఁగఁ బల్కి యప్పరమేశుఁ డిట్టు లనియె,నఖిలలోకాధ్యక్షుం డగుసనత్కుమారుతోడ

క. ధ్యానమున దర్శనీయం, బై నది యేవస్తు వెన్ని యనఘుచరిత స
మ్మానితతత్త్వంబులు సం,ఖ్యానము యోగంబు నెట్టిగతులం జెల్లున్. 17

వ. చెప్పుము మఱియు నధ్యాత్మవిషయంబు లగువిశేషంబులును వినరింపు మనుచు
యు నయ్యంభోజసంభవసంభవుం డయ్యభవున కి ట్లనియె. 17

క. అరయఁగఁ దత్త్వము లనునవి, యిరువదినాల్గింటు గొంత యిభదనుజహార
యిరువదిమూఁ డనుటయుఁ గల, దిరువదియే నంటు వాని నే యె ట్లనినన్

క. ఇరువదిమూఁ డనువార, ల్గిరిజేశ్వర ప్రకృతుల్ నులీనుసవిధ ను
త్తెరువు మనోబుద్ధులు వా, రరయఁగ నొక్కండె యంచు నది యట్లుండెన్.

క. ఇరువదినాల్గనువారలు, పరసి మనశ్శుద్ధి బుద్ధియను కాన్పున న
ప్పురుసునఁ బలికెద రేఁ గను, తెరువున విను తత్త్వవిధము దేవస్తుత్యా. 17

తే. పంచవింశ మధిష్ఠానభావ మొంది, విలసనము నిచ్చుఁ దగఁ జతుర్వింశతికిని
దన్న కని తనయంద డింఁదంగఁ జేయు, దాన నప్పిండు గలయది లేనియదియ

చతుర్వింశతితత్త్వంబులు వివరించెద. 177

అనఘ వినుము భూతంబు లైదుఁ దద్గు
ణములు నైదు నింద్రియములు మనంబు బుద్ధి
యును మహత్తు నహంకారమును బ్రకృతియు
నాఁగఁ దత్త్వంబు లిరువదినాల్గు వెలుఁగు. 178

ఆచతుర్వింశతితత్త్వంబుల నధిష్ఠించి యుండుతత్త్వంబు నిర్దేశించెద. 179

[1]దేహం బని యెఱుఁగ నెంతయున, నూహించును బుధుఁడు దాన నుండుం గాఢ
స్వాహాప్రయుక్తుఁ డగుఁ బురుషుఁడు, సోఽహమనిన కాన్పురుత్రయతనిగనుటగున్.

ఈనెఱి నెఱుఁగుట గలుగదు, మానేర్త్యానంతు లైనమానవులకు ని
ష్ఠానియమనిష్ఠ లగుచు, నైనను గార్హస్థ్యబహుముఖాత్మకు లగుటన్. 181

శ్రుతి పురుషు నమృతాత్మతత్త్వం బనియు బ్రహ్మంబనియు నిర్దేశించి. 182

. అన్నితత్త్వంబులకు నమృతార్థతత్త్వ, మెక్కుడది యీశ్వరంబు ననీశ్వరంబు
సత్యపాశంబు నతిరహస్యంబు దానిఁ,గనిన మృత్యుజాలముచిక్కుగడవవచ్చు.

. అనఘ యనులోమమునఁ దోఁ,పును బ్రతిలోమమున లయముఁబొందుటయునుగ
ల్గును సర్వతత్త్వములకును, యనయిక బ్రహ్మమును గలయు నేకత్వ మగున్.

క. ఈ తత్త్వనిశ్చయస్థితి నెఱుఁగఁ దత్త్వ మేక,ముఖముగా కున్న నింద్రియముల జయింప
కున్న వేఱంబు నదుపక యున్న నతని, కీపరిజ్ఞాన మిదిఁ దగ దిద్ధచరిత. 185

. అని చెప్పి తదనంతరంబ యధ్యాత్మంబుల నధిభూతంబుల నధిదైవతంబుల ను
పన్యసించి నాసనత్కుమారుండు నత్ప్రపంచంబు నారదునకుం జెప్పుట యేను
నీకెఱింగించి యప్పరిపాటి నిన్ను మున్న వినిపించితి ధర్మనందనా యమ్మునిపతి 186
మఱియు నప్పరమతత్త్వ మిట్లనియె.

ఆ. సకలజంతువులకు నామాన్య మధ్యాత్మ, మాది గాఁగఁ గల్గునంతవట్టు
నిట్లుగాఁగ నెఱుఁగు టెఱుఁగుట యొండుమైఁ,గనుట యెఱుక గాదు కామదమన.

క. విను మధ్యాత్మప్రభృతులు, గని రేము న్నమరదనుజగంధర్వులునుం
గనుటయుఁ గల్గు నె బ్రహ్మం,బునయున్నిజంబు తత్ప్రబోధం బసదే. 188

క. ఓంకారవాచ్య మది యన, హంకారనిగూఢభావనారాధ్యము ని
ష్పంక మఖిల మనుష్ఠము, శంకర మఖిలంబునకుఁ బ్రపాహారము శివా. 189

తే. అప్రమేయ మనిర్దేశ్య మచల మాది, విరహితంబు నితాంతంబు విమల మవ్య
యంబు పుండరీకాక్షు మనఃపివయ, మచ్యుతము సదసత్పరమైక్యభాసి. 190

క. అది నారాయణుఁ డొకనికి, విదిత మతనివలన సురలు వివిధమునులు ని
ర్మనసిద్ధసాధ్యగణములు, మొద లగునర్హులనుబోధములఁ బొం దయ్యెన్. 191

1 దేహమని యెట్టి తెఱవున; దేహం బనియెడి తెఱవున.

వ. అట్లయిన నాతత్త్వంబుదృశ్యత్వంబు నిరూఢంబుగా దెట్లనిన వినుము బంధ
విముక్తుండు గదా కనువాఁడు. 192

చ. స్మరహర పొందు నింద్రియసమాజయుగంబు మనంబు బుద్ధియుం
బరువడి మై నహంకరణబంధము వాసినజీవుఁ డత్స్వము
త్కరసహితంబు గా నతఁడు దాఁ బరతత్త్వమునందు లీనతం
బొరయును దాని నెవ్వరు ప్రబోధముగాఁ గనువారు సెప్పుమా. 193

క. భూతము లన్నియు నడఁగిన, యాతఱిఁ దనుఁ దాన కనుచు నంజనరహిత
త్వాతిశయ మెసఁగ వెలిఁగెడు, నా తెలి వాతత్త్వమునకు నమరు మహేశా.

ఆ. అని సనత్కుమారుఁ డభవుతో మఱియు ని,ట్లనియె దేహవస్తులై నదైవ
తముల నెల్ల నాదరమున నాకర్ణింపు, మేర్పరింతు యోగహితము గోరి. 195

—సనత్కుమారుఁడు శివునకు దేహాంతర్గతదైవతములం దెలుపుట.—

సీ. జిహ్వ సోముఁడు వాణి శిఖి ప్రాణమున గాడ్పు దానంబునందు శతక్రతుదాలి
వ్యానస్తనాంతరవస్తులై పర్జన్యగగనముల్ బలమునఁ గౌశికుండు
మతి నపానమున సమానంబునందు నీశానమిత్రాప్సరస్సమితు లత్సు
లందు సూర్యుఁడు మేన నంఘ్రులఁ జెవి భూమి ధరణిధరుండు దిక్తతి యుపస్థ

తే. మునఁ బ్రజాపతి బుద్ధియం దనఘ బ్రహ్మ
యుండు నింతకు బుధ్యమానుం డనంగ
వెలుఁగునాత్మ యధిష్ఠాత విను ప్రబుద్ధుఁ
డన నబుద్ధుండు నా నొప్పు నతఁడు మఱియు. 196

క. ఈదైవతముల నన్నిఁటి, నాదరమునఁ గనుచు యోగి యచలితనిష్ఠా
[1]వేదమయా మూర్ధగతుం, డై దళితపేర్మి నిలుపుఁ బ్రాణము లచటన్. 197

తే. అపుడు బుధ్యమానునిఁ గనునవ్వరిష్ఠ
తత్త్వ మవ్యక్త మంత్రు తద్దర్శి యగుఁ బ్ర
బుద్ధుఁ డాతని నతని నబుద్ధుఁ డెఱుఁగు
చుండు నివి యాత్మదశ లతఁ డొకఁడ యనఘ. 198

క. ఇవ్విధము గాంచుయోగికి, నెవ్వరు సరి గారు యతు లనేకు లచలులై
యవ్వస్తువు గోరుదు రది, దవ్వొరులకు యోగితతికిఁ దక్క మహేశా. 199

ఆ. క్షరుఁడు నక్షరుండుఁ బరుఁడును నందు ర,వ్విను తదశలఁ బంచవింశకుఁడు ప్ర
బుద్ధనాముఁ డతఁ డబుద్ధునిఁ [2]గనుఁబురు,షవిధముగనుప్రకృతిసంగమెఱుఁగు.

క. విను షడ్వింశుఁ డబుద్ధుం, డనఁ జను వాఙ్మనసములకు నందక యునికిం
దనుఁ గా నాతత్త్వంబుం, గనినప్రబుద్ధుండ యతఁడు కామధ్వంసీ. 201

1 వేదమయోర్ధ్వగతుండై, ప్రాదక్షిత. 2 గనియోఁ బూ, ర్ష విధము.

క. వేఱుగఁ గనినం బ్రకృతికిఁ, జూఱ విడిచినట్ల తనదు సుజ్ఞానము న
క్కాఱు విడిచి తనకంటెను, మీఱ నొకటి లేమి గాన్పు మెయికొనవలయున్.

వ. అని చెప్పి. 203

తే. తత్త్వమునఁ గల్గుమూఁడవస్థలను దెల్ల
ముగ భవద్భవ్యసన్నిధి నిగదనమునఁ
గూర్చు టఃలేశ నీ వెఱుంగుటయు నాకు
నెల్లయోగిజనంబులు నెఱుఁగు టయ్యె. 204

వ. అని పలికి మునిజనకృత్యంబులు వివరించెద నవధరింపు మనుమాటయు సువ్య
క్తంబుగా నాడి యాక్రీడాతపస్వికి నప్పరమయశస్వి యి ట్లనియె. 205

క. ముని వనమున శూన్యాలయ,మున నైన గుహానికేతమున నేనిని నా
సనబంధధీరుఁ డై మన,మునఁ గొని యింద్రియమువిషయమునఁ బెడఁబాపున్.

క. గురునుపదేశము నడపుం, బురహర విణ్మూత్రవేగముల నాఁకలితోఁ
బొరయం డయ్యభ్యసనము, గురువుగ నాహార మెపుడుఁ గొనఁ డేచవులన్.

క. కుడిచినయప్పుడ యోగము, దొడఁగుటయును వలదు మనసు దూలకయుండఁగ
మృడ వినుము బుద్ధిఁగొని యెక్కుడునిష్ఠను వలయు దానిఁ గుదియింపంగన్.

క. అది గుదిసిన విజ్ఞానము, గదలక నిర్వాతదీపకాంతియుఁబోలెం
బొదలును జిత్తంబును నుప, లదశాసంప్రాప్తి నిశ్చలం బగు దానన్. 209

తే. అనఘ నిర్జననిశ్శబ్ద మైనయట్టిచోట హృదయస్థుఁ డగు దేవుఁ జూచుపనికి
వలయు లే కున్న శబ్దసంకలితమేని, సజ్జనాన్వితస్థల మార్యసమ్మతంబు. 210

క. విను తమము నిస్తమముఁ జే,తనారహితచేతనాసుధామయతాస్థా
ననిరూఢము నగుతత్త్వము,గను నిన్నియుఁ గలుగు యోగి కరుణామూర్తి. 211

క. మదనహరా యోగనిరతు, లది గని దుఃఖములఁ దొఱఁగి యజరామరతా
స్పద మగు నెలవున నిలుతురు, పొదలుదు రణిమాదిచయవిభూతిపదమునన్.

వ. అని మఱియును. 213

తే. యక్షగంధర్వసిద్ధసాధ్యాదిభూత
కోటికంటెను మిగిలి యోగులు నిజేచ్ఛఁ
బరఁగుదురు భవ్యయోగతత్పరుల మేము
నిట్టు లగుట యోగీశ నీయెఱుఁగుపనియ. 214

వ. అని నిజసహజన్ము లయినసనకసనందనసనత్సుజాతులం దలఁపించినవాఁ డయి
వెండియు. 215

తే. యోగధర్మంబుకంటెను నుత్తమంబు, గలుగ నెందు ధర్మమొక్కటియు నపున రాగమం బగుపదమున కరయ నిదియ, మేటినిచ్చున సంయమికోటి కెల్ల. 216

క. యోగంబు తెఱఁగు సెప్పితి, భోగివరాభరణ సాంఖ్యమును జెప్పెదఁ ద ద్భాగు లగునైష్ఠికులు భవ, సాగరముం గడతు రైక్యసంబోధమునన్. 217

—సనత్కుమారుఁడు రుద్రునకు సాంఖ్యయోగంబుతెఱం గెఱింగించుట.—

వ. కావున నత్యాదరంబున నాకర్ణింపు మని పలికి యి ట్లనియె. 218

ఆ. ఇంద్రియములకంటె నీశాన నుర మహం, కారత త్త్వ మంతకంటె దాని కంటె బుద్ధి బుద్ధికంటెఁ బ్రకృతి యెక్కు, డిన్నిటికిని బురుషుఁ డెక్కు డరయ.

తే. అంబరాదిభూతములు శబ్దాదిగుణము
లింద్రియము లిరుదెఱఁగు బాలేందుమౌళి
మన నహంకారబుద్ధు లి ట్లొనరి ప్రకృతిఁ
గలయఁ దత్త్వచతుర్వింశకత్వ మొందు. 220

క చేతనుఁ డగుపురుషుని ని, శ్చేతన యగుప్రకృతి నొంది చేతనతాప్ర స్ఫీత యగుం బెఱతత్త్వము, లాతత్త్వం బనుమహాబ్ధి నుండలితరఁగల్. 221

క. గుణములఁ బొందఁడుపురుషుఁడు, గుణసహితాప్రకృతి యిచ్చు గుణముల కేమే గుణములు దానను గుణులై, గుణత్వ మానిర్గుణాత్మకున కొలయించున్. 222

తే. వీని నెల్ల నసత్కోటిఁ గా నెఱింగి
కొనుచుఁ బ్రకృతి నుపేక్షించి తనకుఁ దాన
కాని యొం డెద్దియును లేమి గాంచినపుడు
పురుషుఁ డపగతధూమాగ్నిఁ బోలి వెలుఁగు. 223

తే. అట్లు గాక యహంకార మానపిల్లి
ప్రకృతి దా నని సృష్టికిఁ బ్రళయమునకుఁ
గర్త యైన వికారాత్మకత్వ మొందుఁ
బ్రకృతివికృతులు గానియా ప్రభువు [1]నపుడు. 224

క. ధృతి పూనమిఁ బ్రకృతికి వశ, గతుఁ డగుచుఁ దమోమయత్వ కలితం బగున వ్రితతాసుఖతత్త్వము సుఖ, మతిఁ బురుషుం డనుభవించు నుడనధ్వంసీ. 225

క. నేరిమి దాని నుపేక్షం, జేరుప మద్వింశభావసిద్ధిఁ బొరయు గౌ రీరమణ పంచవింశుఁడు, సారామలనిపుణమతిఁ బ్రసన్నాత్మకుఁ డై. 226

క. [2]సత్త్వాశ్రయమునఁ బురుషుఁడు, దత్త్వాశ్రయమునను సత్త్వతత్త్వములవివే కిత్త్వాలేపత్వములన, విత్త్వము జిత్త్వంబు నొందు విశ్వాధారా. 227

---

1 నడపు 2 సత్త్వానాశ్రయపురుషుఁడు, సత్త్వాశ్రయుఁడును నసత్త్వసత్త్వము లైక, త్త్వత్వాలేప.

క. నానాత్వైకత్వము లజ్ఞానజ్ఞానజము లనఁ బరఁగు నండ్రు బుధుల్
వాని నవిద్యయు విద్యయుఁ, గా నివి విను పంచవింశకస్థావస్థల్. 228

క. విద్యామయుఁ డష్టవింశుఁడు, విద్యావిద్యావిభేదవిరహితుఁ డజరుం
డాద్యుఁ డనంతుం డచ్యుతుఁ, డవ్యయతనుఁ డనాది కేవలాత్మకుఁ డరయన్. 229

ఆ. అని యుపన్యసించి యమ్మునిపతి యును, శంభుతోడ మఱియు సాంఖ్యయోగ
శిష్టమానసుల కనిష్టసంగత్యాగ, వైభవాతిశయము దెలిసి యుండు. 230

వ. ఇట్లనిన సృష్టాదిష్టవికృతు లయి యనుకృతు లవిచ్ఛిన్నాత్మానుసంధానంబున నదీయదురవస్థం ద్రోవం జాలుదు రరిష్టంబు లనధరింపు మనుపలుకువలికి వానినెల్లను వివరించెద నని పరాశరసంయమీశ్వరుండు శిష్యుల కుపదేశించిన విధంబు లై యుండు సంశోషట్టును మును నీ వాకర్ణించి తని యమ్మునివరుండు మఱియు నస్మహాదేవుల సరిష్టంబులుం గాంచి యోగిజనంబులు సర్వాంగధారణసహితంబును బరనుహితంబును నగున నేకత్వాకలనకృత్యంబున మృత్యువు జయింతు రని నిర్దేశించి. 231

క. జలమున మీను నుదుంబరఫలమున మశకములుఁ బోలె బ్రకృతిం దాని
మ్ముల నునికి దెలిసి వేర్పాటు లెఱిఁగినపురుషుఁ డన్యత్వముఁ బొందున్.

తే. కమలదళమున నున్నజలమువిధమునఁ, బ్రకృతి నుండి తదీయసంబంధవికృతి
లేనితనుఁ గని వెలుఁగు నిర్లేపనిశ్చ, లాజరామరుఁ డవి జీవాఖ్యయుండు. 233

ఆ. ప్రకృతి నిట్లు వాసి పంచవింశుండు షడ్వింశభావ మొంది విమలశివని
రంజనస్వరూపుఁ డై వెలుఁగొందు నట్టిఁగు ముక్తి యండ్రు దేవదేవ.

క. శంకరబోధం బభవా, కాపిలసన్మార్గుఁ డందు గపిలుఁ డతని శి
ష్యాపరిణతి బహుశిష్యులు, దీపితవిజ్ఞాను లైరి దృఢనిశ్చయతన్. 235

క. ఏనును శిష్యుల కివి, జ్ఞానము పెక్కండ్రకుం బ్రసన్నమతిని గా
ధానూనంబుగఁ దెలిపితి, నూనితమిది దివ్యమునిసమాజము చేతన్. 236

వ. గార్గ్యగౌతమకాత్యాయనాదు లిది సనచేసి దీప్తబోధు లయి వీతాతంకులును విజ్వరులును నిర్లేపులును నిర్భరానందులు నై రని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

క. సంగము బంధ మసంగము, సంగత మోక్షంబు బహువిచారము లేలా
పింగజటాజూటకలిత, గంగాబాలేందుమహిత గౌరీసహితా. 238

క. అని యిట్లు శివునకును నమ్ముని విజ్ఞాపించి గగనమున కెగసి చనం
జనియె శివుండును నిజదివ్యనిరర్గళచిత్తపథవిహారుం డయ్యెన్. 239

క. అని చెప్పిన భీష్మున కిట్లను ధర్మతనూజుఁ డెక్కుడై నశుచిత్వం
బొనరింపఁ జాలు తీర్థం, బనఘా యెఱిఁగింపవే దయం దెల్లముగన్. 240

సీ. అనవుడు నాతఁ డమ్మనుజవల్లభుతోడ వినుము తీర్థము లెల్లవియును మేల
సత్యాభిధాన మై శౌచాతిశయముఁ జేయఁగఁ జాలు మానసం బైనతీర్థ
మది ధృతి యనుమహాహ్రదమున శోభిల్లుదమము రజస్సును దఱియఁద్రోచి
కొనుచుసత్యమునూఁతగొనిచొచ్చి యాచరితస్నానుఁ డై శుచిత్వమునవెలుఁగు
ఆ. నరుఁడు వీతరాగపరిహృతేంద్రియస్పృహ, [1]వ్రతలసద్వివేకు లతిశయిల్లు
విమలతీర్థములు సవినయత వారలఁ, జెందుటయును దీర్థసిద్ధి యధిప. 241

క. దమమును దపము నహింసయు, శమమును దీర్థముల వాన శౌచాతిశయం
బమలగుణ కలుగు రిత్తజలములం దోఁగిన శుచిత్వలాభము గలదే. 242

వ. అని వెండియు. 243

క. దొరకొనినదానిఁ గోరక, దొరకొనినందును మమత్వతుష్టహృదయతం
బొరయక విగతస్పృహు లగు, పురుషులు శుచు లేల తీర్థములు వారలకున్.

క. అనినఁ బ్రియ మంది తాతకు, మనుమఁడు ప్రణమిల్లి బోధమహితా యేవ
ర్తనమున నుత్తమపదముం, గను నం ద్రది యెఱుఁగఁ జెప్పు కరుణ దలిర్పన్.

వ. మృతుండు మేనువిడిచి యెయ్యది సహాయంబుగాఁ జను నదియును విన వలతు
నని యడిగిన నమ్మహానుభావుం డాభూవల్లభున కి ట్లనియె. 246

క. [2]నీయడిగినగూఢము లగు, నీయర్థము లెఱుఁగఁ జెప్ప నింద్రగురుఁడు గా
కేయెడల నొరుఁడు గలఁడే, యాయన యిట వచ్చునిపుడ యడుగుము ప్రీతిన్.

క. అనుసమయంబున నయ్యెడ, కనిమిషగురుఁ డరుగుదెంచె నతనికిఁ గుంతీ
తనయాగ్రజుండుఁ దమ్ములు, జనపతులును గేశవుండు సద్భక్తిమెయిన్. 248

వ. ఎదుర్కొని ప్రణామపూర్వకంబుగా సముచితోపచారంబులం బ్రీతాత్ముం జేసి
యాసీనుం డై యున్నెడం గురుపతి యగ్గురునిం గురుపితామహు నడిగినయట్ల
యడిగిన నతం డతని కి ట్లనియె. 249

ఆ. తనకుఁ దాన కలఁడు జననంబునప్పుడు, మరణమునను సుగతి నరకమునను
దల్లి దండ్రి దక్కు నెల్లబంధులు శరీ,రంబు ననుగమించి క్రమ్మఱుదురు. 250

క. ఉత్తమపథంబు ధర్మా, యత్తము ధర్మంబు మృతుల కధిప సహాయం
బెత్తెఱఁగున ధర్మక్రియఁ, జిత్తంబునఁ జేర్పవలయు జీవించుతఱిన్. 251

క. అది లేనివాఁడు నరకా, స్పదుఁ డగు నటు గాన ధర్మపరుఁ డగుటయ యొ
ప్పిదము మనుజునకు నేఁ జె,ప్పెద మఱియును వలయువానిఁ బ్రీతినడుగుమా.

వ అనిన నజ్జనపతి శరీరంబు విడిచి చనియెడుజీవుని ధర్మం బె ట్లనుగమించు నను
టయు నయ్యాంగిరసుండు 253

తే. భూతపంచకశక్తులు బుద్ధియును స, ధర్మకంబుగ జీవుతోఁ దగిలి యరుగు

1 వ్రతహసద్వివేకు 2 నీయడిగినరూఢము లగు.

సనుడు రేశప్రకార మెట్లనియె నృపతి
యతని కిట్లని చెప్ప నయ్యమరమంత్రి. 254

తే. దేహగతభూప్రభృతిపంచదేవతలును, మనసు వన్నసంతృప్తిఁ బొందిన నృపాల
కల్గు రేతస్సు పురుషుం డుఁగామినియును.బొందఁగా నదిగర్భత్వ మొందుఁ జువ్వ.

వ. అని చెప్పి మఱియును. 256

తే. పుణ్యపాపానుగుణభంగిఁబుట్టిసౌఖ్య,దుఃఖముయసంసరణమునఁదొడరునరుఁడు
వినుము కేవలధర్మవర్తన ముక్తి, భాజనత నొందు ధర్మైకపరత మేలు. 257

క. జననర కృమిగర్భముఖ,జననంబులఁ బొంది నరకసంవాసముఁ జెం
దు నధికపాపాత్ముం డగు, మనుజుఁడు కర్మసవిశేషమహిమఁ దెలిపెదన్. 258

క. జననీజనకగురులయెడ, నొనరించినమేలుఁ గీడు నొదవించుమనుఖం
బునకును దుఃఖమునకు నిం,కనికోలఁది యిహపరంబె యజునకు నైనన్

క. మాతృపితృగురులు కర్కశ, నేతలువుగఁ బాపమొలసినేనియు దానిం
బాతుకప్రాయశ్చిత్త,స్ఫీతులు వదిపమయ మైనఁ జెపె వల్పములన్. 260

క. కొలుచపహరించునన్నగుఁ, పలుకలుఁ బందియును నైనఁగూదుర్దనం
బులఁ బొందు సంతఁ బానము, వాలియుక యాతనికిఁ గుక్కపుట్టువుఁ గల్గున్.

క. పరదారగమనదోషము, నకునన వృకశ్వంకగృధ్రనలిముఖశునభు
క్తిరతంబులైనభవములఁ, బొరయించుం గృమియుఁగాఁగఁ బుట్టించుఁ దుదిన్.

సీ. తనయ నొక్కని కిచ్చి మనసు మరలఁబడి యన్యున కిచ్చినయట్టివాఁడు
కృమి యగు దేవకార్యము సేసి మఱి పైతృకంబు సేయక భోజనంబుసేయు
నతఁడు కాకం బగు నన్నఁ దిట్టినఁ గ్రౌంచమై పుట్టు బ్రహ్మకులాభిజాతుఁ
గనసి శూద్రుఁడు నరకపుకుంటపు నగు సంతకుకంకను లంటఁ బట్టి

తే. కట్టి కొని పోయి కోసియుఁ గాల్చియును గృ
తఘ్ను నుగ్రకంటకవనమున నుమువిరాఁదఁ
గ్రంన నదిమియు మఱియు దుఃఖముఁ బెట్టు
రెఱఁగు లెన్ని యున్నింటను బఱుతు గిధిస. 263

క. ధనవాంఛ నిరాయుధుఁ జంపిన గాడిద మొనలు గాఁగఁ బెక్కులు తిర్య
గ్జననంబులఁ బొందును శ, స్త్రనిహతిఁ దోడ్తోడ మరణనశ వాటిల్లున్. 264

ఆ. అఁడుదానిఁ జంపినతఁ డేకవింశతి, దూష్యనరకవాసదుఃఖ మొందు
నన్నదధిపయోఘృతాపూపహరణముల్, మత్యకాదికీటమయత సేర్చు. 265

ఆ. ఫలము నినుము వెండిఁ బసిఁడి మ్రుచ్చిలికొన్నఁ
గ్రోతి వాయసంబు గ్రువ్వ సీచ
కృమియు నగు నవంబరము హరించిన శశ
జనన మొందు నరుఁడు మనుజనాథ. 266

తే. నమ్మి యిల్లడ వెట్టినసొమ్ము గొనిన
మీను లోనగునీచపుయోనులందుఁ
బుట్టు గంధవస్తువులు గొన్నట్టివాఁడు
వినుము మఱుపుట్టువునఁ జుంచుతనము నొందు. 267

తే. వనిత లీపాపములు సేసి వానివాని, పత్ను లై జనియింతురు పాపభీతిఁ
దెరువు దప్పక నడచిననరులు సౌఖ్య,మందుదురు రెండులోకంబులందు నధిప.

వ. అని చెప్పి యిట్లనియె నేనుం గొన్ని దెఱంగు లెఱింగించితి మఱియు ననేకప
దార్థాపహరణంబులకు బహువిధంబు లగుఫలంబులు వాటిల్లు వానినెల్లను
శాస్త్రాంతరశ్రవణంబున నెఱింగెదుగాక యనిన విని యక్కురుపతి బృహస్పతితోఁ
బాపంబులం బాపికొను తెఱం గెఱింగింపవే యనుటయు నతం డతని కిట్లనియె.

క. విను దానంబులఁ బాపము, లనఘా చెఱు దానములకు నన్నిటికిని స
జ్జనసేవ్య యన్నదానము, మును లధికం బండ్రు పాపములఁ బాపు నెడన్. 270

క. న్యాయార్జిత మగునన్నము, వేయింటికిఁ బెట్ట నలయు విప్రజనము హా
ర్దాయత్తంబుగ దానం, బాయనిపాపములఁ గాలె పౌరవముఖ్యా. 271

తే. తిరిసియేనియు నన్నంబు దెచ్చి శిథిలు
లైనవిప్రులయాఁకలి యపహరించు
పురుషుఁ డూర్ధ్వలోకంబులపురుషవరుల
కర్చనీయుఁడై వెలుఁగుచు నంద యుండు. 272

క. వేదాధ్యయనార్థప్రతి, పాదనమున విప్రనరుఁడు బ్రహ్మాభిమతున
ద్యాభదానంబుల నరపతి, యేదురితము లైనఁ గౌరవేశ్వర పాచున్. 273

తే. నేర్చి యలజడిఁ బడినవాణిజ్యవిధులఁ,బడసి వైశ్యుఁడన్నం బిడి పడయు సుగతి
చచ్చువంతలు వడి సిరి దెచ్చికొని చ,తుర్థు లన్నంబు పెట్టి కాంతురు దివంబు.

తే. దివము వంధ్యంబు గా కుండఁ దివిరి యన్న
పానదానంబు లొదవినభంగిఁ జేసి
మఱి భుజించుటఁ బోలెడుమహితధర్మ
కార్య మొం డొకఁ డెందును గలదె యరయ. 275

తే. అన్నదానంబు ధర్మంబులన్నిటికిని,ముఖ్య మింతయెఱుఁగు కురుముఖ్య యనుడు
ననిమిషాధిపమంత్రికి నమ్మహీశుఁ, డి ట్లనియె భక్తివినయంబు లెసక మెసఁగ.

క. ధ్యానం బింద్రియవృత్తుల, మానించు టహింస గురుసమర్చనవిధి ని
త్యానుష్ఠానము దప మను, వీనఁ బరమసేవ్య మెద్ది వినఁగా వలతున్. 277

వ. వినిపింపు మనిన నమ్మహాత్ముండు. 278

క. ఈయాఱును మంచితెరువు, లై యుండు నహింస యున్నయదిటికిఁ బవి
త్రాయతన మట్లు గాకయు, నేయుత్తమధర్మములను నిది వెలిఁగించున్. 279

వ. అని పలికి యామంత్రణంబు సేసి వాసవమంత్రియమరనగరంబునకుం జనియెఁ
దదనంతరంబ. 280

ఆ. ధర్మనందనుఁడు పితామహుతో సర్వ, దేవతలును భూమిదేవతలును
మునివరులు నహింసఁగొనియాడుదురు దాని, తెఱఁగు సెప్పు నాకుఁ దేటపడఁగ.

వ. అనుటయు నమ్మహనీయుం డమ్మనుజపతిం బరమాదరంబున నాలోకించి. 282

భీష్ముఁడు ధర్మజునకు నహింసాస్వరూపనిరూపణంబు సేయుట.

ఆ. దంతియడుగులోనఁ దక్కినజంతుచ, యంబునడుగు లెల్ల నడఁగి యుండు
నట్ల ధర్మకోటు లన్నియు లోనగు, నిద్ధగుణ యహింసకింత నిజము. 283

వ. అదియును. 284

క. అరయఁగ నాలుగ్గువిధములఁ, బరఁగుఁ జతుష్పాదవృత్తిఁ బరఁగినగోవృ
త్తొరయుచు నం దొకఁ డెడలిన, నరవర సద్ధర్మవర్తనము గుంటువడున్. 285

తే. మనసునను వాక్కునను గాయమునను హింస
నడపు మాంసంబు దినుటతో నాలు గయ్యెఁ
దెఱఁగు లవి సువ్వె హింస వర్తింపఁ జేయుఁ
గాన కడుఁ గీడు మాంసభక్షణము దలఁప. 286

క. ఈనాలుగు దెఱఁగులఁ దగ, మానుట యేఁ జెప్పినట్టి మహితాహింసా
నూనచతుర్విధములు మాం,సానేకరుచిప్రమగ్నుఁ డది యెట్లుడుగున్. 287

క. కావున మాంసముపైఁ దగు, లేవిధమున నుడుగుటయ యహింసారూపం
బై వఱలుఁ జుమీ భూవర, నావుడు నక్కురువిభుఁడు వినయమయుఁ డగుచున్.

వ. మాంసంబు పితృదేవతలకుం బ్రియంబు శ్రాద్ధంబు మాంసముఖ్యంబుగా నడ
పవలయు నని చెప్పుదురు వధింపక మాంసలాభం బెట్లు గలుగు ననుటయు
ననిమిషనదీనందనుం డానరనాథున కిట్లనియె. 289

తే. వాజిమేధంబుకంటెను బూజనీయ, కర్మ మందురు మాంసభక్షణము విడుపు
వినుము చంపుటయును జంపఁ బనుచుటయును, గల్మషంబులకెల్ల నగ్గలములధిప.

క. పితృకార్యయజ్ఞముఖముల, శ్రుతిచోదితహింసఁ గీడు సొర నేరదు వి
శ్రుతగుణ మాంసముచవి గోరి తినం బ్రాణిఁ దెగటార్చుక్రియఁ బాపమగున్.

క. తను నమలినవాని నమలు, నని మాంసము తెఱఁగు సెప్పు నాగమములు గా
వునఁ దద్భక్షణ ముడిగిన, ననఘ తపంబునకుఁ జాలు నది యొక్కండున్. 292

క. జనవర మాంసముచవిఁ గడ, చినచవు లరయంగ లేమిఁ జేసి చవి యొక్కం
గినవాఁ డది యుడిగిన నా, తని దేవసమానుఁ డండ్రు ధర్మవిధిజ్ఞుల్. 293

ఉ. క్రూరను జాతనుం గలదె మాంసము ప్రాణులమేనఁ గాక య
మ్మేనుల నొంచునప్డు దమమేనులు సోఁకినమాత్ర నెట్లగుఁ
దానిఁ దలంపఁగా వలదె తా నది మానిన హింస లన్నియుం
మానవె యంచు నుత్తముఁడు మాంసము మాను దయార్ద్రచిత్తుఁ డై. 294

ఆ. మాంస మాన కునికి మనుజేశ ప్రాణిన,ధాభిరతి దొఱంగు టగుటఁ జేసి
యట్టివాని కభయ మఖిలభూతంబుల, వలన నెపుడు నెందుఁ గలిమి నిజము.

క. స్వాయంభువుఁ డనుమనువును, నీయర్థము సెప్పె లోకహితముగ మార్కం
డేయాదులు మాంస ముడుగు, టాయుశ్శ్రీరూపకారి యగు నని రథిపా. 296

క. విను మాంసము గోరునరుఁడు, దనుజుఁడ చూవె మునుదేవతలు మాంసంబుం
దిను టుడిగి కాదె దానవ, జనితభయముఁ బోవఁ ద్రోవఁ జాలిరి వత్సా. 297

క. దానము ధర్మము దప మి,జ్యానిష్ఠ యనంగఁ గల్గుసత్క్రియ లెల్లన్
మానవనాథ యహింసా, నూనాకృతు లం(డ్రు) శ్రుతుల నూనినపెద్దల్ 298

క. శతవర్ష దుష్కరతపఃకృతి నంజుడు దినమి నగు సుకృత మివి రెండుం
మతిఁ దలఁప నొక్కరూ పని, శ్రుతివేదులు సెప్పుదురు కురుక్షితినాథా. 299

క. తపముల దానంబుల బ్ర,హ్మపురినివాసంబు దప్ప దన రాదు జనా
ధిప మాంసము నమలనిపు,ణ్యపురుషునకు సులభ మందు రానెల వార్యుల్.

తే. అధిప యాషాఢముఖ్యంబు లైన నెలలు
నాలుగింటను మాంసంబు నమల కుడుగు
టాయురారోగ్యబలకీర్తు లనుఫలములు
నాలుగింటిని నిచ్చు నన్నరున కం(డ్రు). 301

ఆ. నగరనలదిలీపనృగభగీరథముఖ్య, నృపులు వార్షికంపునెలలు నాల్గు
మాంసభక్షణంబు మానుట నుభయలో,కంబులందుఁ బెంపు గాంచి రం(డ్రు).

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు శంతనుపుత్త్రుతో నిమ్మెయి మహనీయం బయిన మాంసవర్జనంబు వాటించి తక్కినయపూపాదులు ఫలప్రభృతులు నగుభక్ష్యంబు లాచరించి యేల వర్తింప రెల్లజనంబులు ననుటయు. 303

మాంసభక్షణమందలి రుచివిశేషంబు మానుట దుష్కరం బని చెప్పుట.

సీ. అతనికి నతఁ డిట్టు లను మాంసములచవి మరిగినవారికి మాన వశమె
యట్లు గాకయు సురతాసక్తునకు బల మొలయు నధ్వశ్రాంతుఁ డుల్లసిల్లు
క్షత్త్రము శీఘ్రమునలోపిత మగుఁ గృశునకుఁ బుష్టి వేగమె వచ్చు భూపవర్య
విను మాంసభక్షణంబున నపూపఫలాదులం దవ్విశేషంబు లరయఁ గలవె

తే. మాంస మానినదోషంబు మహితదాన, విధులఁ బాయు దివిజపితృవిధివిశిష్ట

మైన యెఱిఁగి గీడ్పొలయదు యజ్ఞములకుఁ
బశువిధానంబు సెప్పంబడుఁ గాన. 304

వ. ఇట్లు గాన నంజుడు నముటయు నధికదోషంబులు గానియాపెలయును గలిగి యుండు నగస్త్యుండు రాజులకు వేఁట విధించెం గావునం గుతూహలంబుఁ గోపంబు ననియమ్యభావంబులుం బాసియు లోకరక్షార్థంబుగాఁ గ్రూరమృగవధంబును స్వాహాస్వధాక్రమార్జితమాంసంబున దేవపితృప్రీణనం బొనర్చుటకుం గాఁ బక్షిమృగమారణంబును జేయుభూనాయకుండు దురితంబులం బొరయకుండు విశేషంబు వినుము. 305

ఆ. అన్యమాంసమున నిజాంగమాంసంబుఁ బో
షించు ననుటకంటెఁ జెట్ట లేదు
మాంసభక్షణంబు మానుటకంటెను
మేలు లేదు కర్మజాలకమున. 306

తే. మాంసభక్షణదోషంబు మాను దాన
మహిమ ననుటయు మాంసంబు మఱి భుజింప
కున్నఁ జూవె ధర్మము లెవ్వియును దలంప
దయకు సదృశంబులే కురుధరణినాథ. 307

తే. ఆత్మసదృశత ప్రాణభయంబునందుఁ
బ్రాణులకు నెల్లఁ గని మాంసభక్షణంబు
మాను దయ నార్ద్రమానసుండైన పురుషుఁ
డాతనికి బ్రహ్మలోకాదు లాటపట్టు. 308

క. భూతముల కెలుగునతనికి, భూతము లభయములు నలుగు భూతహితార్థీ
భూతముల కభయ మిచ్చిన, పూతాత్మున కభయ మిచ్చు భూతావళియున్.

ఆ. దానమును దపంబు ధర్మంబు యజ్ఞంబు, శౌచమంత్రతంత్రసత్యములును
బుధు లహింసరూపములు గాఁగఁ జెప్పుట, నెల్లకల్మి సుమ్మహింసకలిమి. 310

క. నరనాథ యహింసాగుణ, పరిగణనము గొంతమాత్రఁ బలికితి ధర్మో
త్తర యగునహింస మేలిమి, యరయం గడుఁ బెద్ద దాని నలవఱవు మదిన్. 311

ఆ. అనిన సంతసిల్లి యమ్మహీపతి తాత, కథకభక్తి మ్రొక్కి యస్మదీయ
సంగరంబునందుఁ జచ్చినవారల, కేదిగతియొ నాకు నెఱుఁగఁ జెప్పు. 312

క. బ్రదుకును జావును సుఖదుః, ఖవములు గా జంతుకోటి గరుణామూర్తీ
మదిఁ దలఁచుఁ బ్రాణలాభము, వదలు టరిది గాన యట్టివారి నడిగితిన్. 313

క. అనుటయు లెస్సగఁ దలఁచితి, విను మొకకీటంబునకును వేదవ్యాసం
బున లోకహిత మొనర్చిన, మునికి నయినసత్కథనము మునినుతచరితా. 314

వ. దాన నీయడిగినయర్థంబు దెల్లం బగు నని పలికి భీష్ముం డి ట్లనియె. 315

క. శకటపథంబునఁ గీటం, బొకటి వెసం బాఱఁ గాంచె యోగీంద్రుఁడు జం
తుకలాపమానసదశా, ప్రకారసంవేది బాదరాయణుఁ డధిపా. 316

వ. కాంచి నిరూపించి యాకృష్ణద్వైపాయనుం డక్కీటకంబుతో నీవు భయంబున రయం బెసఁగం బాఱెదవు కారణం బేమి యని యడిగిన నది యమ్మునీంద్రున కి ట్లనియె. 317

తే. తెప్పదెరలంగ బండు లేతెంచు చున్న
యవి మహాత్మ తన్నేమిజాతారవములఁ
గడఁక నెడ్లను దఱిమి రొప్పెడునరాలి
యులివు విని యుల్లమునఁ గడునులుకు పుట్టి. 318

వ. బ్రదుకును జావును బరమసుఖంబును నత్యంతదుఃఖంబునుం గాదె కావున.

క. క్రిందున మేను సిదియు నను,కొందలపా టొంది ప్రాణగోష్ఠి యగుటఁ ద
ప్పం దొలఁగఁ బాఱెదను ముని,బృందారక యనదె ప్రాణభీతి దలంపన్. 320

చ. అన విని దాని కిట్టు లను నమ్మహితాత్మకుఁ డెంతలెస్స నీ
మనికి దలంప నింద్రియసమాజసుఖంబులఁ బొందఁ గీటము
ల్గను టది లేదు దుఃఖబహుళం బిది నీయెడ లేల చావు నీ
కనయము సౌఖ్యకారి యగు నట్టెఱఁ గీవు దలంచి చూడుమా. 321

వ. అనుటయు నక్కీటంబు. 322

తే. అనఘ కీటంబులకు విషయజము లైన
సౌఖ్యములఁ బొంద లే దనుచదువు గలదె
వినుము తమతమ తెరువుల ననుభవింపఁ
గలదు చావును భీతికిఁ గారణంబు. 323

వ. నీవు నామనం బరసి తింతియ కాక యింత యెఱుంగవే యది య ట్లుండె నా
తెఱం గవధరింపు మేను దొలుమేన నొక్కశూద్రుండ ధనవంతుండ. 324

సీ. ఆచారహీనత యతిలోభ మన్యధనాపేక్ష క్రూరత యవినయంబు
మొద లైనదుర్గుణంబులకు నెల్లను నెల వై యుండి మాతకు నధికభక్తిఁ
బ్రీతి యెప్పుడు నొనరింతు బ్రాహ్మణమాత్రుఁ డతిథి యొక్కరుఁ డొకయప్పు డరుగు
దెంచిన నతనిఁ బూజించితి నది కారణముగ జాతిస్మరణంబు గలిగె

తే. మంచికర్మము సుఖము నొందించు టిపుడు, గాన వచ్చె మునీశ్వరకరుణ నాకు
న ట్టెఱం గెఱిఁగింపవే యతివిశదము, గాఁగ ననవుడు నాతండు గారవమున.

వ. ఆజంతువుం గనుంగొని నీవు సెప్ప నేల దుష్కర్మకోటివలనం గీటంబ వగు
టెఱింగితి భవదాచరితంబు లైనసత్కర్మంబులుం గాంచితి నమ్మేలునకు నంతో

షించి కాదె నీతో సంభాషించితి మదీయతపోవిశేషంబున నీ దయినకీటత్వం బపనయించెద విషాదం బపనయింపుము తపోబలంబును గడచిన బలంబులుం గలవే మనుష్యజన్మంబు నొంది మేలొనర్చెద ననుకోర్కి నీకుం బుట్టుటమేలు మానవులకుం గర్మభూమికృతంబులై ననదసత్కర్మంబులం జూవె దేవతలును గీటంబులు నగుట వాటిల్లెడు నని పలికి వెండియు. 326

క. సుకృతము లమ్మెయిఁ గల్గుట, నకట జని స్మృతియుఁ గల్గె నస్మత్సంద
ర్శకతయు నీకు నొదవె నో, డకు మున్నతపదము నిచ్చుటకు మెయికొంటిన్.

వ. అత్తెఱం గాకర్ణింపుము. 328

—వేదవ్యాసుఁడు గీటంబునకు నుత్తమజన్మములు గలుగ ననుగ్రహించుట.—

ఆ. నీచశూద్రవైశ్యనృపజన్మములఁ గ్రమ, వృత్తి నొందు మెపుడుఁ జిత్తమునకుఁ
బుట్టెఱుంగునట్టిపోఁడిమి నొసఁగితి, ధర్మపరుఁడ వగుదు దానఁ జేసి. 329

క. అని సాత్యవతేయుఁడు గృప, నెనసి సుధాధారఁ బోలు నీక్షణముం ద
త్తనువున నిగిడించిన న,మ్మునిపతిఁ గీర్తించె భూతములు ప్రీతములై. 330

క. అక్కీటంబును భక్తిక, మ్రొక్కి శిరం బతనిపాదముల మోపి మనం
బెక్కుడుప్రమోదమునఁ గడుఁ,జొక్కఁగఁ దదనంతరమ యసువులందొఱఁగెన్.

వ. కారుణికత్వధుర్యుం డగునప్పారాశర్యుం డట్లవలీల మేలొనర్చి కీటంబు గృతార్థంబుం జేసి నిచ్చుం జనియె నదియు నమ్మహానుభావునిర్దేశించిన తెఱంగున జనియించుచు ననేకపుణ్యంబు లాచరించుచు నృపజన్మంబునం బూజ్యం బైన రాజ్యంబు నొంది. 332

సీ. ఏనుంగునెక్కి పెక్కేనుంగు లిరుగడ రాఁ దురంగంబుల [1]రమణ యొప్ప
గొడుగులుం [2]బడగలు ముడివడ గాయకవందిపాఠకులరవంబు లెసఁగ
భూషణంబులరత్నపుంజంబుదీప్తులు దిక్కుల నెల్లను దీఁటుకొనఁగ
సామంతకవిజనసీమంతినీముఖ పరివారవైభవస్ఫురణ మలర

తే. దేవపతివోలె సాత్యవతేయునాశ్రమమున కేతెంచి తత్పాదకమల మాత్మ
ముకుటసంగతముగఁ జాఁగిమ్రొక్కఁగరుణ, నాతఁ డెత్తి తన్మస్తక మక్కు సేర్చె.

వ. ఇట్లత్యాదరంబున సంభావించి శిష్యజనంబు నియోగించి 334

క. రాజన్యసముచితం బగు, పూజావిధి యాచరించి పురుషోత్తమ నీ
వీజన్మంబున నమ్ముని, రాజికి వెఱఁ గగుతపశ్చరణ మొందవనా. 335

క. గోవులకై యొండెను వి,ప్రావలికై యొండె నిర్భరాహవకేళీ
ప్రావీణ్యము మెఱసి విడువు, నీ వసువులు దాన నధికనిర్మలత యగున్. 336

వ. ఇట్లు నిష్కల్మషత్వంబు సిద్ధించిన. 337

క. ధరణీసురజననమహిమ, దొరకొను నీ కని విధించి దుర్దాంతరిపు

1 రణమొప్ప. 2 సుదరిండ్లు.

స్ఫురణహారణపరిణతు న,న్నరపతి వీడ్కొల్పె మునిజనంబులు వొగడన్. 338
తే. అతఁడు నానందసంభరితాంతరంగుఁ, డగుచు దండప్రణామంబు లాచరించి
యరిగి యమ్మునిచెప్పిన యట్లచేసి, భూమిసురజన్మలాభంబుఁ బొందె నధిప.
వ. ఇవ్విధంబున నద్ద్విజుం డై 340
క. పుణ్యస్థలముల నెల్ల న,గణ్యము లగుయూపములు ప్రకాశములుగఁ గ
ర్మణ్యతయు వివిధరత్న హి,రణ్యాదికదానములను బ్రస్తుతి కెక్కన్. 341
తే అధ్వరంబు లనేకంబు లాచరించి
యతఁడు మఱియును బాదరాయణునిఁ గాంచె
సదయచిత్తత నప్పరాశరసుతుండు
వీడుకొలుపంగఁ జని యశోవిభవ మెసఁగ. 342
క. వ్రతశీలతఁ బరఁగి తుదిన్, శతమఖునకు నగ్గలంపుసఖుఁ డై యమరా
ర్చితసంస్తుతభవ్యపద,స్థితి నవ్యయపరమసౌఖ్యసిద్ధిం దనరెన్. 343
వ. అని చెప్పి భీష్ముండు. 344
క. మనుజేంద్ర కురుక్షేత్రం,బున నద్భుతఘోరసమరమున నస్మాడ్కిం
దనువులు దొఱఁగిననృపులకు, ననంతసుఖగతులు గల్గు టనుమానం బే. 345
వ భవదీయబంధు లందఱు నూర్ధ్వలోకప్రాప్తుల నీ వేమియు ననుమానింపకు
మని పలికినం బాండవాగ్రజుండు పరమసంతోషభరితాంతఃకరణుం డై సుర
సరిత్సూనుతో విద్యాతపోదానంబులలో నెయ్యది విశేషం బెఱిఁగింపవే
యనుటయు నమ్మహీపతి నమ్మహానుతి గౌరవంబునం గనుంగొని. 346
తే. వ్యాసమైత్రేయపుణ్యసంవాద మనఘ, వినిన నీప్రశ్నమున కది విశద మైన
యుత్తరం బగు నేకాగ్రచిత్తవృత్తి, వగుమ నీ వని పల్కి యి ట్లనియె నధిప.

వ్యాసమైత్రేయసంవాదము భీష్ముఁడు ధర్మరాజునకుఁ జెప్పుట.

సీ. వ్యాసమునీంద్రుండు వారాణసీపురి కరిగి మున్ మైత్రేయుఁ డచట నునికి
నాతనియున్నెడ కప్రకాశతఁ జన్న నెఱిఁగి యమ్మహితాత్ముఁ డెఱుఁగి భక్తిఁ
బూజించి యుత్కృష్టభోజనంబునఁ దృప్తి సేసిన నధికవికాసరుచిర
ముఖుఁ డై నయమ్మహామునిఁజూచి మోదమగ్గలమయిమీయందుఁగానఁబడియెఁ
తే. గారణం బేమొకో యని గారవమున, నాతఁ డడిగిన నతఁ డత్యాదరమునఁ
దపము శ్రుత మాదిగాఁ గల ధర్మకోటి, లోన నెల్లను నధికంబు దాన మనియె.
వ. అని మఱియును. 349
క. దానార్హవస్తువులలో, మానిత మన్నంబ యన్నమయము లసువుల్
మేనుఁ దదీయబలంబును, గాన బుధులు దానిఁ దద్ద గైకొందురు మదిన్. 350
క. తప ముల్లముకల్మషముల, నపగతములఁ జేయు విద్య కాస్పద మగు నా
తపసి మహితదానంబున, నుపచిత మగువిద్య దపము నుత్కర్షించున్. 351

కాన తపంబును విద్యయు, దానోదాత్త్యప్రవర్తితంబులు విద్యా
నూనత్వం బచ్యుతుఁ గను,దానికి దీపంబు సద్వ్రతప్రవణులకున్. 352

కావున నన్నదానమునఁ గా కెటు లుండు మహాప్రమోద మ
త్యావిలచిత్తుఁ డైనను మహాత్తరదానమునన్ విశుద్ధన
ద్భావత నొందు నిక్క మని పల్కె నరేంద్ర తపంబు విద్యయున్
దైవతపూజనీయములు దానము వానికిఁ బోషకం బగున్. 353

అని శాంతనవుఁడు సెప్పిన, విని కౌంతేయాగ్రజుండు విమలమతీ యం
గనలసమాచారంబులు, వినంగ నే వలతుఁ జెప్పవే తెలియంగన్. 354

అనిన నతండు కైకేయీశాండిలీసంవాదంబున నిది యెల్లం బగుం జెప్పెదవిను
మని యిట్లనియె. 355

సుమన యనియెడు కైకేయి యమరపురమునందు శాండిలిఁ గని భవ్యమైనదివ్య
పదవి యేన ర్తనమునఁ జొప్పడియె నీకు, నతిన చెప్పుము నా కని యడిగె నధిప.
అని యడిగిన యాయమ కయ్యంగన యిట్లనియె. 357

మామకు నత్తకు మార్వల్కక దేవపితృతిథిపూజనములయందు సొలయ
[1]నిలువడిఁ గలవాకి లెప్పుడు నెడలఁగక పెలుచ నవ్వక శుద్ధివెలయ విప్ర
భిక్ష [2]యోపిక గల్గి పెట్టుచు వర్తింతు వలయుకార్యములకు వెలఁది నగుచుఁ
బతి వచ్చునప్పుడు భక్తియు వేడ్కయుఁ బొదల నాసనపాద్యములను సుముఖ
భావమునను సేసి వాటింతు బిడ్డలు, శిశువులఁ దిట్టఁ జెట్టఁ గనియు
నాకువేట ప్రియ మునఁగ లేదు పతిమెచ్చునంటకములు చవిగ నండి యిడుదు.

వరుఁ డొకనెంట నెన్నఁడు ప్రవాసగతుం డగు నాఁటఁగోలె న
ప్పురుషుఁడు వచ్చునంతకును బూవులు పూఁతలు మేలిచీర లా
భరణము లెక్కుడుం జవులపాకవిశేషము లాదరింప న
ప్పురుసునఁ [3]గొల్చుఁ గూడురువ బంధులకుం దగ నెమ్మి సల్పుదున్. 359

గోవులు మొద లగుతిర్యగ్జీవులసుఖవృత్తు లరసి చెల్లింతు గృహ
శ్రీనర్తనంబునకుఁ బతి,భావము సంకటపకంగఁ బలుక నొకటియున్. 360

తే. అగ్నియోని రక్షింతు రహస్య మైన
దాని వెలిపుచ్చ గర్భంబు దాల్చి యున్న
యపుడు వాచవు లెల్లను నవులఁ బెట్టి
దాని కెయ్యవి పథ్యముల్ వానిఁ గొందు. 361

అని చెప్పి యట్టిచందంబున నడచిన సతికి లోకములు రెండును సౌ
ఖ్యనిరూఢి యొసఁగుఁ బొగ డొందు నరుంధతివోలె నవ్వధూటి నరేంద్రా.
నృప యాయాఖ్యానము ప,ర్వపుదినముల భక్తిఁ జదువు వారలు విను పు

1 'ఇలువాడి'. 2 లెక్కటి యేన పెట్టుచు 3 గొల్చి కూడుగురుబంధు.

ణ్యపురుషులును నాయుశ్శ్రీ, లపరిమితముగు లొంది యమరు లగుదురు పిదపన్.
వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు సర్వశాస్త్రసారం బై శ్రేష్ఠం బగునను ష్ఠేయం బెయ్యది పితామహా యనుగ్రహింపు మని యభ్యర్థించిన నాపగేయుండు గృపావిధేయుం డై నారదపుండరీకసంవాదం బాకర్ణింపుము దాన నీయడిగిన యర్థంబు దెలియును దీర్ఘపరుండును జపతత్పరుండును బుండరీకాభిధానుండును నైనమహాద్విజుం డొక్కయెడ నారదమహామునిం గని భక్తిం బ్రణతుం డై యిట్టెఱుంగునన యడుగ నతం డతని కి ట్లనియె. 364

—నారదపుండరీకసంవాదం బనుపరమేతిహాసప్రకారము.—

సీ. పరమేష్ఠి సెప్పిన పరమధర్మం బల్పఫణితి మహార్థంబు భవ్యమతికి
శ్రోతవ్యమును బరిజ్ఞాతవ్యమును దాని విను ప్రకృతికిఁ బర మనఁగఁబడిన
యిరువదేనగుతత్త్వ మరయంగ జీవాత్మఁ డాతండ సర్వభూతాత్మకుండు
నరుఁ డన వెలుఁగు నప్పురుషునివలనన కలిగి నారము లన వెలసినట్టి
తే. యన్యతత్త్వంబు లతనికి నయున మగుట
నతఁడు నారాయణుం డన నతిశయిల్లు
విశ్వమును దనయంద యావిర్భవింప
విలయ మొంద నద్దేవుండు విభుతఁ బొల్చు. 465
క. పరమబ్రహ్మం బనఁగాఁ, బరతత్త్వం బనఁగఁ బరమపద మనఁగా నీ
శ్వరుఁ డన విష్ణుఁ డన జగ, ద్భరితత నారాయణుండు దా వెలుఁ గొందున్.
ఆ. అతఁడు వాసుదేవుఁ డన నాత్మ యనఁగ వేదాంతవాక్యబోధ్యుఁడై వెలుంగు
నరుల కప్పదములు నామాంతరంబు ల,ర్థాంతరంబు లేనియట్టి వనఘ. 367
ఆ. సర్వశాస్త్రవాక్యసమితి నాలోడించి, మఱియు దృఢవిచారమహిమఁ దెలిసి
నిశ్చయింపఁబడియె నిష్ఠ నారాయణు, నెపుడుఁ దలఁపవలయు నిది యొకండ.
వ. కావున. 369
క. పరమానుష్ఠేయం బిది, పరోత్తమా నీవు నెపుడు నారాయణుఁ ద
త్పరతఁ దలఁపు చొరకు నవి, స్తరశాస్త్రార్థములక్రందుఁ దలపోఁతలకున్. 370
క. విను మొకయించుక సేపై,నను నారాయణునిఁ దలఁచినను సుగతిఁ గనుఁ
మనుజుఁ డనిన మది నెప్పుడు, నునిచినయాతనికి బ్రాఁతె యుత్తమధిషణా.
క. ప్రణుత యగునమోనారా,యణాయ యనునక్షరాలి నంతప్రాప్తి
క్షణమున జిహ్వకుఁ దెచ్చినఁ, బ్రణవార్థం బైనపదముఁ బడయుదురు నరుల్.
క. నారాయణపదవాచ్యం, బారయ బ్రహ్మంబు దాని ననిశము వినియుఁ
సారమతిం దలఁచియు నిం,పారఁగఁ బొగడియు రమించు టతులహిత మగున్
తే. విందు నారాయణపరాయణుండు పాత,కముల గెలిచి వెలుంగు నొకాదు తన్ను
నాశ్రయించినవారికి నతుల మైన, వెల్గు నొసఁగంగ జాలుట వేధ చేత.

క. చతురాశ్రమములలోపల, నతులమతీ యెందు నిలిచి నతనికి భక్తిన్
మతిఁ గేశవుఁ గూర్పక సద్గతి వెఱకర్మముల నేల గల్గఁగ నేర్చున్. 375

క. కను టరిది యొండుమెయి విష్ణుని భక్తిం గనుము నీవు సువ్రత యద్దే
వుని వినుము భక్తవత్సలుఁ, డనునామము గలిమి నృశ్యుఁ డగు భక్తులకున్.

క. అని నారదుఁ డుపదేశిం,చిన నాస్తికుఁడు నియతచిత్తుం డై వి
ష్ణుని నర్చించు సభక్తిక, మనవిశేషముల నెపుడు మనుజాధీశా. 377

తే. శంఖచక్రగదాధరు శార్ఙ్గిఁ బుండ, రీకదళసన్నిభాక్షుఁ గిరీటకుండ
లాభిరాము శ్రీవత్ససంశోభితుఁ, గౌస్తుభోజ్జ్వలుఁ గలలోనఁ గను సతంబు.

క. చిరకాలంబున నాతఁ,డాకారణంబును గల్గు దానఁ గాననిపదముం
బొరయనిశుభముం గలవే, కురువర నీవు నతిభక్తిఁ గొలువుము విష్ణున్. 379

క. అనిన విని హర్షపూరం,బునఁ జిత్తము దేల ధర్మపుత్త్రుం డాశాం
తనుసుతునకుఁ బ్రణమిల్లెం, దనువునఁ బులకాంకురప్రతతి జాదుకొనన్. 380

వ. ప్రణమిల్లి యతనితో దానప్రియవచనంబులు రెంటియందును నధికరంజకం బెయ్యది సెప్పవే యనుటయు నద్దేవవ్రతుం డిస్సురదేవోత్తమున కిట్లను రెండును మంచితెఱంగుల యెదిరిచందం బెఱింగి సెప్పునది దానంబు పంచకం బగుట దెలుప వలవదు సామవాదంబుగుణంబు దెల్లం బగునట్టియితిహాసంబు వినుము చెప్పెద బుద్ధిసంపన్నుం డగునొక్కబ్రాహ్మణుండు విజనం బగువనంబునం గార్యవశంబున మెలంగఁ దన్మాంసం బాహారంబు గొనుటకుఁగా దారుణుం డగుదానవుం డతనిం బట్టికొనిన సాంత్వనభాషణంబులు ప్రయోగించువాఁ డయి యవ్విప్రుండు గలంకయుఁ గొందలంబును లేనిచందంబున నద్దానవునాననంబు గనుంగొనిన నాధైర్యధుర్యుం గనుంగొని తదీయం బగునుదాత్తత్వంబునం జిత్తంబు రంజిల్లి యద్దనుజుం డద్ద్విజునితో నాకీయం గలుప్రశ్నంబునకు సదుత్తరం బిచ్చితేని నిన్ను విడిచెద ననుటయు నలికి ననశరీరంబు నయ్యుటకు నెలుకం బాఱుటకుం గారణం బేమి యని యడిగిన నమ్మహీసురవరుం డు వేగిరపడక కొండొకసేపు విచారించి మహోపురుషా నీయట్టిసభాపతుం డడుగం దోఁచినతెఱంగునం జెప్పుట మేలు గాదె యాకర్ణింపు మని సాముఖ్యంబు నొంది. 381

సీ. చుట్టాల నీ దగుచెట్టతనంబునఁ బాసి పశ్చాత్తాపంబునఁ నగుట
లేమి గల్గిన దుర్లభామేయధనములు గోరుట మొగమోట గూరి యొరుని
చేఁ బడ్డనిన్ను గెల్చితి నని యాతఁ డుబ్బుట కృప నుపకారమునకుఁ బాత్ర
ముగ నీవు సేసిన పురుషుఁ డామేల్ దన యలఘుపౌరుషమునఁ గలిగె ననుట

ఆ. కుమతిజనులు నీదుగుణములు గొనియాడ, సిగ్గువడుచు బుధులచేతఁ బొగడు
గాన మరుగు చునికి వీనిలో నొక్కటఁ, గార్శ్యపాండురతలు గలుగునఘ.

వ. అని వెండియు. 383

సీ. ఉచితంబుగా నెఱి నుగ్గడించినమాట సభ యియ్యకొనమివల్లభకు నీదు
తప్పు దెల్లం బయి తాపంబుఁ బొందంగఁ దేర్పంగ నేరక త్రిప్పికొనుట
నీసొమ్మునకు నొరుఁ డాసించు చుండంగ దానికిఁ దగరక్ష దలఁచు చునికి
దులువ పిమ్మట నిన్ను దూషించుపలుకులు కులజులు నిజముగాఁ గొనుట నీవు

తే. మానుషంబుల నడపంగ మాయకానిఁ, గాఁగఁజెలులుగాంచుటవగకలిమిపేర్మి
దాని వెలిపుచ్చనోపమి వీన నొకటఁ, గార్శ్యపాండురత్వంబులు గలుగు ననఘ.

వ. అని మఱియును. 385

సీ. భార్య పుత్త్రకుఁ డల్లుఁ డార్యవృత్తము లేమిఁ గ్రుమ్మరించుట జనకుండు దల్లి
సోదరుల్ నవయుట యుర్వీసురుని గోవుఁ దొలుమేనఁ జంపుట దుష్టబుద్ధి
భూసురదేవార్థములు పుచ్చికొనుట యర్థము గోలుపోక బాంధవులచావు
బాలిశు మొగమోటఁ బనిగొనఁగాఁ దనయశము నకంతరాయంబు గలిమి

తే. పెద్దకాలంబు యత్నసంపీడ నొంది, చెల్లఁ జేసినపని యొక్క పొల్లపగతు
చే నసిద్ధతఁ బొందుట వీన నొకటఁ, గార్శ్యపాండురత్వంబులు గలుగు ననఘ.

క. అని యి ట్లేర్పడఁ జెప్పిన, విని యద్దనుజపతి మెచ్చి విడిచెం గుంతీ
తనయాగ్రజ భూసురసాం,త్వన మిట్టిది యడుగు మింక వలసినదానిన్. 387

వ. అనిన నజాతశత్రుండు గంగాపుత్త్రువదనంబునం జూడ్కి నిలిపి మోడ్చినకరం
బులు శిరంబునం గదియించి. 388

తే. మమ్ము సంసారవార్ధి పారమ్ముఁ జేర్చు, యానపాత్త్రంబు నీకరుణాతిశయము
యఖిలకల్మషములఁ బాపు నట్టిదాని, వినఁగఁ గోరెద నొకపురావృత్తమనఘ.

క. మునిమనుజపతులసన్నిధి, నిదు నీకృష్ణుండు మాననీయచరిత వే
డ్క నుపాసించుచు నున్నాఁ, డ నుత్తమప్రీతి దాని నాకర్ణింపన్. 390

క. సమ్మోదమ్మున నేనుం, దమ్ములునుం దేల నత్కథాకథనపర
త్వ మ్మాదరింపు మునిని,గ్రమ్ము నృపచయమ్ముఁ బులకరాజి వహింపన్. 391

వ. అనుటయు భీష్ముండు. 392

క. పుణ్యం బగునితిహాస మ,గణ్యగుణా నీకుఁ జెప్పఁ గనుసుకృతముఁ గా
రుణ్యనిధి సర్వలోకశ,రణ్యుఁడు గృష్ణుండు వినువరంబుఁ బడసితిన్.. 393

క. పారాశర్యాదిమునులు, నిరాజన్యులును వినికి యెంతకు లే దీ
గారాము నాకుఁ బరమో, దారపదావాప్తి గాదె ధర్మతనూజా 394

వ. నీయడిగినయట్టిదానికి నొకయితిహాసంబుగలదది యుమామహేశ్వరసంవాదం

గొడుకుఁ గఁ బంచి వే తను నుగుడ్వఁగ వచ్చెఁ గడంగి పోవున
ప్పుడు వన మేర్చె నేను గృపఁ బూర్వవిధం బొడఁగూడఁ జూచితిన్. 408

వ. ఇది యద్దహనంబు తెఱం గని చెప్పి యప్పరమపురుషుం డమ్మునివరులతో
మఱియును. 409

సీ. లోకత్రయంబున మీకు నవిదితంబు లేదు త్రికాలసంవేదులార
యుత్తమం బగుపురావృత్తంబు సెప్పి కృతార్థుఁ జేయుండు నన్ననిన వారు
సవినయంబుగఁ గృతాంజలు లయి యమ్మింత పెద్దసేయుదె నీవు పెద్దలకును
బెద్ద వయత్నసంభృతజగత్త్రయుఁడవు విశ్వప్రకారసంవిదుఁడ వేము
తే. నీయెఱుంగనియితిహాస మేయుగమున, నెఱిఁగి చెప్పెదు మనవుడుఁ జిఱుతనగవు
మోమునకుఁ జెన్ను సేయ నమ్మురహరుండు, వారలకు నిట్టులనుఁ గురువంశవర్య.

క. మానుషయోని జనించితిఁ, గాన మదీయ మగుబుద్ధిగౌరవము దదీ
యానుగుణతోన్వసహితము, గా నెఱుఁగుఁడు మీకు సెప్పు కత విను టనదే.

చ. అనుటయు వార లందఱుఁ బ్రియంబున దానికి నియ్యకొన్న నె
మ్మనములలోన నీపనికి మాన్యచరిత్రుఁడు నారదుండు త
క్కిన పెఱవారు నారయ ప్రకీర్త్యవివేకుఁడు కృష్ణుఁ డర్థితో
వినఁగఁ బురాతనం బయినవృత్తము నమ్ముని సెప్పు టొప్పగున్. 412

చ. అని తగ నేకవాక్యతఁ బ్రియంబున నాతనితోడ నీవు ము
కనినది విన్నయట్టిది ప్రకాముకుతూహలచిత్తుఁ డైన కృ
ష్ణుని వినిపింపు నావుడు మనోజ్ఞకథాకథనంబునందు వే
డ్క నిగుడ నమ్మునీంద్రుఁడు వికాసమునన్ మొగ ముల్లసిల్లఁగన్. 413

ఉమామహేశ్వరసంవాదం బను నితిహాసము.

క. నారాయణసౌహార్ద్రో,దారత్వవిభూతి మున్న తనకుఁ గలిమి స
న్నారాయణునిమనోరథ, మారం బూరించె శంకరాంబికలకథన్. 414

వ. అత్తెఱంగు వివరించెద నట్లు సమస్తసంయమిసంఘంబును బ్రస్తుతిపూర్వకంబు
గా నియోగింపం బ్రియంబునం బురాతనకథాకథనంబునకుం బూని యద్దేవ
ముని యద్దేవకీనందనునకు వందనం బాచరించి [1]తదభివందనంబు వడసి య
వ్విభున కి ట్లనియె. 415

తే. తీర్థభజనంబునకు నెందుఁ దిరుగుచుండి, యుత్తుషారనగంబున కేను వచ్చి
కంటి రమణీయ మగు కేళికావనంబు, సకలతరువల్లరీగుల్మచారుతలము. 416

క. కోకిలకులగంధర్వో, నీకధ్వను లెనసి లెనసి నిగుడఁగ నమరీ
లోకభ్రమరీమండలి, కాకలకలనాదములును గలసి చెలంగన్. 417

వ. ఒప్పునవ్వనంబునం గనకస్థలంబున శార్దూలచర్మవసనభుజగాభరణభసితాంగ

1 తదభివాదనంబున.

రాగవిరచితాలంకారంబగు దివ్యదేహంబున సుమహాదేవుండును సురసిద్ధసాధ్య
విద్యాధరమునిపుంగవభూతగణపరివృతుండై యున్న సర్వేశ్వరోత్సంగంబున నే
నును సముచితప్రకారంబున నయ్యనిహాసయప్రకారం గొల్చి యుండితి నట్టి
సమయంబున. 418

పుణ్యాంగనాకారములు దాల్చి పుణ్యనదీనివహంబులు దిశలు గొల్వ
చనుదేర శంకరుసన్నిధి కిష్టార్థకల్యాణాంగను నైనగౌరి వచ్చి
వెనుకదిక్కున మెల్లపుడఁ జేరి మోహమున కలఁతి న వినోదశీలను వాలుగన్నుఁ
దమ్మితోడుల నుల్లసమ్మందహాసమ్ముదునకరయుగ్మమునను శంకరునినేత్ర
యుగ్మ మెల్ల మూసి యున్నంత లోకము
సర్వచంద్రతారకాగ్ని హైమ
హాంధకారమగ్న మగుటయు సంక్షోభ
మందె భూతసమువయంబు లెల్ల. 419

అప్పుడు ఫాలలోచనము నప్పరమేశుఁడు విచ్చె విచ్చినం
గప్పె ననగ్నిజిహ్వలు నగంబఖిలంబును గౌరిదేవి య
ట్లొప్పమి దంత్రి కైవఁ గని యుల్లము బెగ్గిల నీశుఁ గాంచి
గప్పఁగ మహాభూషణముకాంతి ప్రణామము సేసెఁ జేసినన్. 420

హరుఁడు గరుణం జూచి నాహిమనగనగ,దావానలముడిగి పొలిచిన మొలసె
నార్యపానవిస్మయముఁ బొంది యూసవ్వ,భువనక ... సవిశయమున. 421

నిటలంబునను దెఱచుటకుఁ గారణ మేమి సర్వేశ నాకది రహస్యంబు గాక
యున్నని సెప్పవే యన్న సద్దేవుండు గాంత నీ కతంబునఁ గానియట్టి
పని యెందుఁ గల్గునే వినుము లోకాత్మకత్వము నాకుఁ గల్గుటఁ జేసి
సన్నది పొందిన సర్వలోకంబులు నది పొందుఁ గాన నాయంబకములు

క. నీవు మూయంగఁ దిమిరంబు నిఖిలలోక
చక్షుముఁ గప్పిన భూతముల్ భయము బొందె
నీకరంబులు ద్రోచక చీఁకటియును
జెఱచుటకు ఫాలనేత్రంబు దెఱవవలసె. 422

అనిన విని యంబిక దనకు సముగనయ్యయిట్టి యడుగుటకు [1]నది యనసరంబు
గాఁ గనికొని యక్కపర్ది కిట్లనియె 423

నాలుగుముఖములు నీకు, నాల్గునయిదు కలుగఁ గారణం బేమి చెప్పు
శ్రీలలితాస్వభావ,కావ్యలీలనమున నాకు నానతి యీవె. 424

అనిన విని యమ్మహాదేవికి సర్వేశ్వరుం డిట్లను దైత్యులు సుందోపసుందులన నిద్ద
రు గలరు వారలవార్యభుజవీర్యశౌర్యసంపన్నులు నస్త్రశస్త్రావధ్యులునై యుం

1 నిది సమయం బని యక్కపర్దికి.

డుదురు వారలవినాశంబునకై మయుండు లోకంబులం గలయొప్పులందెల్ల
నుత్తమసారంబులు దిలప్రమాణంబు లాహరించి యొక్కకామినిం గావించి
తిలోత్తమ యనుపేరిడి నాకడకుం దెచ్చిన నచ్చెలువ నాకుం బ్రదక్షిణంబుగా
వచ్చునెడ నే నిది దేవకార్యంబు సేయ నోపుం బొమ్మను తలంపుతో నత్తరుణి
దిరిగిన దిక్కుదిక్కున కొక్కొక్కమొగంబు దాల్చి దానిం బరీక్షించితి నాఁ
టంగోలెఁ జతుర్ముఖుండ నై యుండుదు. 425

చ. అన విని గౌరి నీకు భువనాధిప కంఠమునందుఁ గప్పు గ
ల్గినకత యేమి నాకు నెఱిఁగింపుము నావుడు దేవదైత్యు లం
బునిధి సుధార్థు లై తరువఁ బుట్టె విషంబు త్రిలోకభీకరం
బనితరసాధ్యమై యొదవిన త్తఱిఁ దాల్చితి దానిఁ గుత్తుకన్. 426

తే. అట్లు కంఠంబునందు మహావిషంబుఁ, దాల్ప నీలత గల్గిన దానఁ జేసి
కమలజాదిసురులు నీలకంఠుఁ డనుచు, నన్నుఁ గొనియాడి రప్పుడు నలినవదన.

వ. అని చెప్పి శంకరుం డింక నేమి యడుగ వలతు నను నగుచుఁ బినాకం
బెల్లయాయుధంబులకంటె మెచ్చి పట్టుదు దీనికిం గతం బెయ్యది యని యడి
గిన నామృడుం డామృడాని కిట్లనియె. 428

సీ. ఆదియుగంబున నబల కణ్వుం డనుసంయమి దపము నిష్ఠానిరూఢి
మెయిఁ జేయఁ బెరిఁగె వల్మీకంబు పనువు[1] మును మంగ నప్పుట్ట వేణువును బుట్టె
విను లోకసామాన్యఘనత గాకుండ మహాద్భుతాయామంబు నధిక మైన
పరిణాహమును గల్గె బ్రహ్మ యమ్మునికిఁ బ్రత్యక్షుఁడై వర మిచ్చి నతనిమీఁదఁ
ఆ. బెరిఁగియున్నవెదురు గర మర్థిఁ దాఁ బుచ్చికొని జగద్ధితంబు గోరి చేసె
నాకు విష్ణునకుఁ బినాకశార్ఙ్గము లగ్ర, ఖండమున నొనర్చె గాండివంబు. 429

వ. ఇవ్విధంబున విండ్లు మూఁడు గావించి లోకహితం బాచరించి యవ్విరించియు
మ్మూఁడవవిల్లు తాఁ గైకొని తనలోకంబునకుం జనియె నిది పినాకంబు సంభా
వనీయం బైన తెఱం గని చెప్పిన. 430

క. విని గిరితనూజ పెఱవా, హనముల నొల్లక వృషంబు నఖిలేశ్వర నె
మ్మనమునఁ గైకొని యెక్కుదు, వినఁగా నే వలతుఁ జెప్ప వే కారణమున్. 431

వ. అనిన నద్దేవుఁ డమ్మహాదేవి కిట్లనియె. 432

సీ. హిమవన్నగంబునం దేను లోకహితార్థ మైనమహాతప మాచరింప
గోవులు సుట్టుఁ దేఁకువ సెడి తిరిగి నన్ సంకట పెట్టినఁ బంకజాక్షి
కోపించి చూడ సంతాపాకులత్వంబుఁ బొందె గోకుల మరవిందభవుఁడు
నమరులుఁ జనుదెంచి ప్రార్థించి వృషముఁ గానిక యిచ్చి కరుణ జనింప బలికి

1 ముమంగఁ గప్పుటయును వేణువును.

తే. నాకు గోపతి యనియెడు నామ మిచ్చి
రపుడు గోగాధ మాన్చి రయ్యమలవృషము
వాహనముఁ గేతువును గా శివప్రచార
మాచరింతు నెల్లెడ నది యాది గాఁగ. 433

వ. అనుటయు నంబిక యప్పరమేశుతో నీవు పరమశోభనంబులును రమణీయంబులు
నగు నివాసంబులు వసియింపక యశుచియుఁ గేశాస్థికపాలదుర్గంధదుర్గమంబు
నైన శ్మశానంబున నునికికిఁ గతం బేమి యనిన నప్పం డి ట్లనియె. 434

— శివుండు పార్వతికి దనశ్మశానవాసితకుఁ గారణంబు సెప్పుట —

ఉ. క్రూరఘుభూతముల్ జనుల ఘోరవిధంబుల ముట్టి యొప్పుడుం
మారణ మాచరింపఁగ సముత్థజనంబులు నాశ మొందఁగా
వారిజసంభవుం డెఱిఁగి వచ్చి ననుం బొగఁ గాంచి తత్ప్రతీ
కారము సేతకై వినయగౌరవ మొప్పఁగ వేఁడె వేఁడినన్. 435

వ. నిశ్చితంబుగా నొక్కచో నుండి లోకంబులు రక్షింప వలయు నని తలంచితి
నట్టియెడ. 436

తే. మోక్షపరులు శుచిస్థానముగఁ బ్రశంస, సేయుదురు విజనత్వవిశేష మెఱిఁగి
కాన యిమ్మహాశ్మశానంబు మానసమున, నొలసెఁ గావున నయ్యెడ నునికి గలిగె.

చ. అచట నుండి లోకముల నన్నిటి నాత్మఁ దలంచి రక్ష సే
యుచు విహరింతు భూతచయ మొక్కటఁ గూడి చరించుచున్కి నిం
ప్రచురనిశావిహారంబు నయి రాగముఁ బొందుదు నట్లు గాన రా
కచరనిభానన నిను మన్యతలంబులు దానిఁ బోలునే. 438

తే. అనిన భవితాంగరాగంబు నస్థిఫణాధరాభరణములుఁ బరశుశూలాయుధములు
నైన మహోగ్రభీకరాకృతి, మభవ యేల కైకొంటి వీ వనియె గిరిజ. 439

వ. అనుటయు మహేశ్వరుం డాపరమేశ్వరి కిట్లనియె. 440

సీ. లోకస్వభావంబు లోలాక్షి రెండువిధమ్ములు శీత ముష్ణమ్ము నాఁగఁ
జను నవి రెంటను సకలంబు గ్రథిత మైయుండు సౌమ్యాగ్నేయయోగకలిత
మగుజగంబు సౌమ్యము విష్ణుఁ డాగ్నేయ మేను వహింతు మయ్యిరువురముఁ గూడ
నెనయుటఁ గాని భరియింత మే విశ్వంబుఁ గావున నాగ్నేయభావమూర్తి

తే. నైనయాకృతి లోకహితార్థముగ వహించినాఁడ నిం కేయుత్పాది గావు నన్ను
నడిగె దనుగుము నావుడు నార్యసోము, నలఁ బ్రియంబున నేటికిఁ దాల్చితని యె.

చ. అనవుడు దక్షుయజ్ఞమున గల్గిననాఁడు సురాలి కేను బీ
డన నొనరించుచోట వికటంబుగ సోముని మేను ద్రొక్కఁగా
నను శరణంబు వేఁడిన మనంబున నక్కటికంబు పుట్టి చే
సినదురితంబు సోము నిటు సేయక పో దని మౌళిఁ దాల్చితిన్. 442

చ. అన విని కొల్చి యున్నమును లందఱు నీసుదయావిశేషము
న్మనముల మెచ్చి పొంగి యభినందనపూర్వము గాఁగ భక్తియుక్
వినయము నుల్లసిల్లఁ బదివేలవిధంబులఁ బ్రస్తుతించి ర
య్యనుపమధాము గౌరి సముదంబిది నా కని మోదమ్ముఁ గేలితోన్. 443

తే. లోలలోచనదీప్తులు బాలచంద్రభూషణునివదనంబునఁ బొలయ మునుల
మానసంబులు సంప్రీతి నూన సాంత్వనస్వరంబున ని ట్లను నలిననాభ. 444

క. వర్ణాశ్రమధర్మము లభి, వర్ణింపుము వేదనిరతవత్సల యని నా
కర్ణములతో నఖిలజన, కర్ణంబులఁ బొంది పుణ్యకర్తృత నొసఁగున్. 445

వ. అనియె నని యిట్లు గౌరి లోకహితార్థంబుగా వర్ణాశ్రమధర్మంబులు పరమేశ్వరు నడుగుటయు నారదముని కృష్ణునకుం జెప్పిన తెఱంగు భీష్ముండు ధర్మజునకుఁ జెప్పుట యుపన్యసించిన నాకర్ణించి. 446

క. మునివర నా దగుచిత్తం, బునఁ గౌతూహలము సాల మొలతెంచి తలి
ర్చున నెలరారెడు నేర్పడ, వినిపింపుము మీఁదికథ సవిస్తారముగన్. 447

వ. అని యడుగుటయు. 448

మ. [1]స్ఫుటతత్త్వోదయసంభృతైకమధురా భూతైకరక్షాధురా
తటినీపింఛమనోజ్ఞమౌళిలలితా దాంతాత్మసంకీలితా
త్రుటితాతత్త్వసమున్నతాశ్రితజనా దూరాంజనా సువ్రతో
త్కటశీలావనలోలదివ్యహృదయా [2]ధర్మప్రసన్నోదయా. 449

క. దేహాభిమానసంభృత, మోహాతమోనిరసనాభిముఖభూరివివే
కాహీనమహాతత్త్వస, మాహితచిన్మాత్రరూపమధురిమసుభగా. 450

మాలిని. త్వరితవిహితగాఢధ్యాయిసమ్మోదవాదా
స్ఫురదరిదృఢశూలస్ఫూర్తిసంశక్తహస్తా
తరణిశశినయత్వోదారతాచిత్రనేత్రా
పరమనియతినిష్ఠాభవ్యహృత్పద్మసద్మా. 451

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున నానుశాసనికపర్వంబు నందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

---

1 స్ఫుటితత్త్వామృతసంభృతైక్యమధురా. 2 ధర్మప్రసంపద్దయా; ధర్మప్రతిపాలయా.

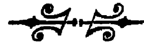
శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

ఆనుశాసనికపర్వము, పంచమాశ్వాసము.

కాళీత్యాదరను

శ్లో కాలోకనవిలాసనుస్థిరభవనా
శోకముదాద్యవధూతి
వ్యాకోశవివేకభవన హరిహరనాథా. 1

శివుఁడు పార్వతికి వర్ణాశ్రమాచారంబులతెఱఁగెఱిఁగించుట

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. అట్లు గంగాత్మజుండు ధర్మాత్మజునకుఁ, జెప్పి యిట్లనుఁ గౌరవశ్రేష్ఠ పద్మ
నాభుతో నవ్విధంబున నారదుండు, పార్వతీదేవి ప్రశ్న ముపన్యసించి. 3

వ. ఇట్లనియె నప్పర్వతరాజపుత్రి ప్రార్థించిన నప్పరమేశ్వరుండు పరమాదర
భరితుం డై. 4

సీ. అజుఁడు మున్ను లోకహితార్థంబుగా బ్రాహ్మణులను సృజించి రాజులను వైశ్య
లను శూద్రులనుగ్రమం బొనరంగఁగల్పించె నాజాతులకు నోలి నతనిముఖము
బాహులు నూరులుఁ బదములు సంభవస్థానంబు లగుటయుఁ దారతమ్య
భాగిను లగు నని పార్వతి కాతండు తత్తదాచరణీయధర్మములును

ఆ. వినుము విస్తరించె విప్రులు లోకధా,రకులు వారియొసఁ బరాభవంబు
సేత యెల్లచేటుఁ జేయు సమ్మానదా,నములు సకలశోధనము నొనర్చు. 5

చ. ప్రియ మఱి యజ్ఞునేనియు దరిద్రునినేనియు విప్రుఁ గంధఁ జేఁ
త యుభయలోకసౌఖ్యములు దవ్వఁగఁ జేయుఁ దదీయ హైనసిం
దయు నను బెట్టు దిట్టుట యధర్మత నాతనిసొమ్ము పుచ్చికొం
టయును మదర్థముం గొనుట డాఁపక చెప్పితి [1]నిక్క మింతయున్. 6

వ. అని పలికి యిట్లనియె. 7

---

1 దోష మింత.

సీ. అధ్యయనంబును యజనంబు దానంబు నధ్యాపనంబును యాజనముఁ బ్ర
తిగ్రహంబును బ్రశాంతియుఁ దపస్సత్యశౌచంబులు విప్రధర్మంబు లాప
దలఁ దక్క నతనికి వలవదు వాణిజ్య మగ్నికార్యంబు శూద్రాన్నవర్జ
నము నిజదారసంగమనియమంబును నిరుప్రొద్దు గుడుపును హింసలేమి

ఆ. యును నివాసశుద్ధియును నతిథిప్రియత్వంబు బ్రాహ్మణులకు వలయుఁ దపము
పేర్మిసాధనముగ ధర్మమూలముగ వారల సృజించెఁ గాదె నలినభవుఁడు. 8

ఆ. క్షత్త్రియులకు విప్రసంరక్ష ముఖ్యధర్మంబు ధరణి వారిరక్షణమునఁ
గాని బ్రదుక దమ్మహానుభావుల పాలనంబు సేయ శోభనంబు నొందు. 9

క. రమణీ యధ్యయనము యజనము దానము సాధుపోషణము దుర్జనులన్
దమియించుటయు సముత్సాహము కల్మియు ధృతియునృపులకగుధర్మంబుల్.

తే. శస్త్రజీవికయును నరిషష్ఠభాగ, మాహరించుటయును భృత్యనరయుటయును
బ్రజవివాదంబు వినుచోటఁ బక్షపాతి,గామియును రాజులకుఁ గృత్యకర్మకోటి.

సీ వణిజులు లోకప్రవర్తనంబుల కెల్ల నుపకారకులు గృషియును ననేక
భంగి బేహారంబుఁ బసులఁ బెంచుటయుఁ గృత్యంబులు వారల కధ్యయనము
యజనంబు దానంబు నర్హకర్మంబులు త్రైవర్ణికద్విజత్వమ్ముకతన
నాతిథ్యములు విధేయములు వారికిఁ దిలగంధరసములవిక్రయము చగదు

తే. మూఁడుజాతులశుశ్రూషమూల కార్య,గతిదదుపయుక్తిశూద్రులకలిమినడచు
వారుశుశ్రూషకులువిప్రవంచనంబు,వినయసుశ్రూరులగుటతద్విహితకృతులు.

క. తనతనవర్ణంబునకుఁ ద,గినయాచారంబు నడపి కిల్బిషరహితుం
డనఁ బరఁగు నెల్లవారికి, విను మున్ననుజన్మసౌఖ్యవిభవము గల్గున్. 13

వ ఇవి వర్ణధర్మప్రకారంబు లింక నాశ్రమధర్మంబులు వివరించెద నాకర్ణింపు
మని పలికి పార్వతికిఁ బరమేశ్వరుం డిట్లనియె. 14

సీ. బ్రహ్మచర్యవ్రతపరమనిష్ఠయు గురు నాశ్రయించుటయు నధ్యయనకృతియు
నగ్నికార్యంబు గుర్వర్థసంచారంబు భైక్షచర్యయుఁ గమలాక్షి బ్రహ్మ
చారిధర్మంబు లాశ్రమముల కెల్ల నాశ్రయణీయ మై గృహస్థత్వ మొప్పు
శౌచంబు నిజదారసంతుష్టియును బంచయజ్ఞంబులును నిగమాభిరతియు

తే. దానహోమదయాతిథిమాననములు, వలయు గృహమేధికిని వనవాసవన్య
భోజనబ్రహ్మచర్యజటాజినప్ర,ధారణములు వానప్రస్థధర్మకోటి. 15

చ కినియమి సంగవర్జన మకించనభావము దాల్మి విప్రవా
సనము ప్రశాంతి యార్జవము శౌచము సద్వ్రతనిష్ఠ భైక్షభో
జన మిల నిద్ర సేత కృప సంతతతత్త్వవిచింతనంబు మా
నిని యతిధర్మముల్ శ్రుతి గణించినభంగిన యేను జెప్పితిన్. 16

వ. అని యిట్లాశ్రమధర్మంబులు సెప్పిన విని యప్పరమేశ్వరుతోఁ బార్వతి దపం

బు దపం బనుచు మునిజనంబు లాచరింతురు దాని తెఱం గెఱింగింపవే యనిన
న ద్దేవుం డి ట్లనియె. 17

—శివుఁడు పార్వతికిఁ దపస్స్వరూపంబు సెప్పుట.—

భోగార్థు లై తపంబునకుఁ జొత్తురు తపం బనఁగ వానప్రస్థు లాచరించు
ధర్మంబు లింద్రియకర్మనిగ్రహముతో నుభయకాలములను యోగసేవ
ఫలకాంక్షఁ జేఁత తపస్స్వరూపంబుగా నడపి కాలం బైననాకమునకు
నరిగి తద్భోగంబు లనుభవింతురు పుణ్య మవసిత మగుడు మర్త్యత్వమొంద
వత్తు రధికనియతి నుపవాసములను,జపముఁ బంచాగ్నిమధ్యవాసంబుఁ గలుగు
తపముఁగలదప్సరఃప్రియత్వం బొనర్చుఁ,గర్తకదివాఁడుఁదుదివచ్చుఁగాని మరలి
అని చెప్పి మఱియు 19

ధారయుతంబుగా నడచుతాపసముఖ్యు లహింసపేర్మికై
కారుణికత్వ మగ్గలము గల్గి తలంతురు సర్వజీవులుం
దారును నొక్కరూపుగఁ బదంపడి పుత్త్రకళత్త్రయుక్తిఁ బెం
పారుదు రూర్ధ్వలోకమున నజ్జనముఖ్ మఱి వచ్చుఁ గ్రమ్మఱన్. 20

అనిన భవాని వనవాసవ్రతవిశేషంబులుం దదీయఫలప్రకారంబులు నేర్పడ
నానతీయవే యనుటయు నభవుండు భరితాదరుం డై. 21

ఉపవాసములు పూన మూర్విశయత్వ మాసన మూర్ధ్వబాహుకస్థాపనంబు
నియమితాహారత్వనిష్ఠ క్రమంబున శశిమరుద్యక్షవాసముల నిలువు
గంధర్వదేవనాగస్థానముల నున్కియును బహుసౌఖ్యసంయుతము గాఁగ
నానాసహస్రాబ్దమాననీయంబుగఁ గావించు నంక్షేపగణనఁ గొన్ని
మహితనియతులుసెప్పితినుఱియు నేమి,వ్రతము సలిపినఁబాపనిర్హారణ మగుటఁ
బుణ్యగతికల్మి దప్ప దరణ్యవాసి, కడుగు మింకను వలసినయట్టి వనుడు. 22
యాయావరుల నమరవం,ద్యా యేర్పడఁ జెప్పు మనియె నంబిక దేవుం
డాయమ కి ట్లనుఁ దీర్థప,రాయణు లుపవాసవిధినమధికులు వారల్. 23
అది యె ట్లం టేని. 24

నానాతీర్థసతతను,స్నానంబులఁ బల్లు లైనజడలును భిక్షా
నూనోపవాసకృశ మగు, మేనులు నై వారితపము మిక్కిలి మెఱయున్ 25
మాసోపవాసవిధులం, జేసి తృణజధాన్యభుక్తి సెల్లింతురు వా
రేసురలకు లేనిసుఖా,వాసమ్ముఁ జరితమునను వఱలుదురు తుదిన్. 26

అనిన విని యవ్వనితారత్నంబు వైఖానసులవిధంబు వివరింపు మనుటయు నవ్వి
రూపాక్షుండు. 27

వైఖానసులు ఖరవ్రతు లెట్టు లంటేని శిలఁ దృణధాన్యముల్ సిదుక నడిచి

కొందఱుపండులఁ గొఱికి కొందఱు [1]గన్నగుఱుముల గువ్వల తెఱఁగు దోఁప
నప్పటి కప్పటి కాననంబున వైచికొని కొంద ఱాకు లెండినవి యేఱి
కొని కొంద ఱంబువుల్ గొని కొంద ఱనిలంబు గొంద ఱాహారంబుగొందు రిట్లుఁ

తే. గాక యాహారపరులును గలరు వార
లింద్రునకుఁ బూజనీయు లై యెక్కుడైన
పరవిఁ జిరకాలబహుసౌఖ్యభాగు లగుదు
రని మహేశ్వరుఁ డుమకు ని ట్లనియె మఱియు. 28

వ. ఇవి యెల్లను వానప్రస్థనియమనిష్ఠాభేదంబులు దపంబు దపం బని మును లాచ
రింతురు దాని తెఱం గెఱింగింపు మని నీవు దొల్తనడిగి(నవిధంబు)నం దొడంగి
నాచెప్పినవిధంబు లిన్నియుం దపం బనుశబ్దంబున కర్థంబు లై యుండు నని చెప్పి
యంగుష్ఠప్రమాణదేహులు మృగాజినవసనులు నిర్ద్వంద్వులు నై వాలఖిల్యు
లనుపేరం బ్రసిద్ధు లగుమునులు దినకరదీప్తులతోఁ గూడి వర్తించుచుండుదురు
వారలతపోవైభవంబునం గాదె జగంబులు సుస్థిరంబు లై యున్నయవి
యెందుమెయి దుర్లభంబు లైనట్టివి తపంబున సులభంబు లగుం దపంబు గ
వచిన ధర్మంబుఁ గలదే యని పలికి యాదరాతిశయంబున శివుండు శైలేంద్ర
తనయతో ధర్మంబులు మఱియు నెఱింగించెద ననహిత వై యాకర్ణింపు మని
యి ట్లనియె 29

ఉ. అంబుజసూతి యేర్పఱ గృహస్థసమర్థ్యముగాఁ బ్రవృత్తిధ
ర్మంబు నొనర్చె నార్యజనమాన్యము దాని తెఱంగు సాల సూ
క్ష్మం బతికాంక్ష లేక తగుకాలమునన్ సముచితవృత్తి ని
త్యంబును ధర్మముఖ్యముగ నర్థముఁ గామముఁ జల్పు టొప్పగున్. 30

చ. అతఁడు నివృత్తిధర్మము ప్రయత్నమునన్ విసరించె మోక్షణో
ద్యత మది తత్ప్రకారములు దాంతియు భూతచయంబుపై దయా
రతియును సత్యదృష్టియు విరాగత యింద్రియకోటికిన్ దృఢ
స్థితముగఁ జేసి యోగనిరతిం బరిశాంతి యొనర్చికొంటయున్ 31

వ. అని మఱియును 32

తే. క్షుత్పిపాసలచేఁ గడుఁ గుందినట్టి, యతిథి వచ్చినఁ బ్రియమున నతనిడప్పి
వోవు నట్లుగ సముచితభోజనంబు, వెట్టు టెల్లపుణ్యములకుఁ బెద్ద దలఁప. 33

క. దీనికి నఖిలాశ్రమసమ,తానంబులకును గృహస్థతయ నెల వగుటన్
దానిపదాఱవపాలిస,మానము గా దరయ నాశ్రమం బెయ్యదియున్. 34

క. అన విని గృహస్థునకు నే, పని ముఖ్యం బనియె గిరిజ పశుపతి జననీ
జనకారాధన మతనికి, ననుత్తమం బైనధర్మ మని రూపించెన్. 35

1 ముక్కచెఱువుల గువ్వల

వ. అద్దేవుండు వెండియు. 36

క. పతిభక్తి ముఖ్యధర్మము, సతి కనవుడు దేవి నరుఁడు జననీజనకుల్
మృతులైనను నాతి విగత, పతిత్వ మొందినను జేయుపను లెయ్యవియో. 37

వ. అనుటయు నభవుండు వారివర్తనంబు లెఱింగించెద విను నని యిట్లనియె 38

క. దేవాతిథిపితృపూజలు, గావించుట భావశుద్ధికలిమి నరునకుం
దేవీ వలయును నారికి, నేవిధమున బ్రహ్మచర్య మేమఱమి దగున్ 39

వ. అని నిర్దేశించి మఱియును. 40

ఆ. పంచపర్వసురతపరిహృతితో నిజ,దారతృప్తుఁ డగుచు ధాన్యకోటి
పక్షి యెలుక దినిన బ్రదుకుఁ గా ననుగ్రహ,పతికి నశ్వమేధఫలము గలుగు. 41

వ. అని చెప్పి 42

ఆ. ఎచట మెలఁగె నేమి యెట్లుండె నేమి దా, నేమి సేసె నేమి యెల్లసంగ
ములును విడిచె కుడుపువలన నియతి గల్గు, యతికి మోక్షవీధి యాటపట్టు. 43

వ. అనిన విని సంప్రీత యై శైలరాజపుత్త్రి పురహరునితో రాజనువానికి భూజనంబులయట్ల శరీరంబును భోజనాదులును నట్ల యుండియు నతం డెల్లవారలచే మ్రొక్కు గొనుటకు నిగ్రహానుగ్రహంబులకుం జాలి సర్వాధికత్వంబున శోభిల్లు దానికిం గారణం బేమి యెఱింగింపవే యనుటయు నీశానుం డిట్లనియె.

—శివుఁడు పార్వతికి రాజత్వమహిమాతిశయంబు సెప్పుట—

సీ. అధికపుఁదపమున నైనది రాజత్వ మట్లు గావునఁ బేర్మి నతిశయిల్లు
జనములచే మ్రొక్కు గొనుటకు నిగ్రహంబునకు ననుగ్రహంబునకు శక్తుఁ
డై యుండు నతఁడు తదీయసునీతియ విను ముదమున రాజు వినయపరునిఁ
జేసి యెల్లజనంబు శిక్షించు నింద్రియజయమును నరివర్గజయముఁ బఱయు

తే. నెఱిఁగి యుపధావిశుద్ధుల నిడు నమాత్య
పదవి కనురక్త సారవద్బలముఁ బ్రోచు
హితపరుల మిత్త్రులు గఁ గొను నిలుకు మే లొ
నర్చు దుర్గంబు రక్షించుఁ గూర్చు ధనము. 45

వ. ఇవ్విధంబున సప్తాంగసంపన్నత్వంబు నొంది 46

క. చేయుఁ డపాత్రవ్యయములు, సేయుం బాత్రవ్యయంబు సేయుం నిజర
క్షాయత్నె మెల్లతెఱఁగుల, బాయక ధర్మంబు సేయుఁ బాపము దొఱఁగున్.

ఆ. ఆచరించు దండ మక్రోధకాముఁ డై, చారదృష్టిఁ జూచు శత్రుకృత్య
ములను నాత్మదేశపురపరివారవి,ధముల సత్యభాషణముల నెగడు. 48

క. ఉద్యోగము ప్రియవాదిత, విద్యాపరినిష్ఠ సంధివిగ్రహవిహితా
పద్యత దీనానాథవి,పద్యాపన మాజ్ఞ వెరపు వాటిల్లించుఁ దగన్. 49

ఆ. కయ్యమునకు నెపుడుఁ గాలుద్రవ్వఁడు దగ,వైనరణము శూరుఁడై యొనర్చు
యజ్ఞదానవిధిపరాయణుఁడై యుండు, నిత్తెఱంగువృత్త ముత్తమంబు. 50

క. ఈనీతులకు విరుద్ధము, లైనపనుల నరకములకు నరుగు నృపతి పా
పానీతదుఃఖ మొకతఱి, మానును నొరుల కతని కెపుడు మానక యుండున్. 51

ఆ. భావశుద్ధి గలిగి యీవినీతులఁ బూని, ప్రజల కెవ్వఁ డతులరక్షణంబు
సేయు నట్టివిభుఁడు సిరియునుగీర్తియుఁ,గాంచుఁ బుణ్యలోకగతియుఁ బడయు.

క. అనుటయు ధర్మరహస్యము, వినఁ గోరెద ననిన శాంభవికి శంభుం డి
ట్లనియె నహింస రహస్యం, బనఁ బరఁగును ధర్మజాత మఖిలమునందున్. 53

వ. అనిన విని యాజగన్మాత యవ్విశ్వధాతతో హింసావర్జనం బేజనులకుం జెల్ల
దని చూచెద నహింస తెఱం గెఱింగింపవే యనిన నద్దేవుం డది నీతలంచినట్ల
నేలం బిపీలికాప్రముఖంబుల నాకసంబున మశకాదుల మఱియుం బేను నల్లి
సీరపేను లోనైనజంతువులం జంపక యెవ్వరికి మాన రా దట్లు గావున. 54

చ. ఫలము దళంబునుం దొడిమఁ బాయుట రాలిన వాని గొంచు నాఁ
కలి కెరసేసి గోరసముకార్యము నట్టుల నిర్వహించి బు
ద్ధులు వెలి లేక నిశ్చలతఁ దోయజపత్రనిభాక్షి చిత్రరూ
పులొక్కొ యనంగ నుండుశమపుణ్యులు సూవె యహింసనాత్మకుల్. 55

తే. అదియుశ్రుతిచేత ధర్మరహస్యమనఁగఁ,బడియెననిచెప్పి మఱియునుభవుఁడు దేవి
కిట్టులను నట్లుఁగాక యహింసతెఱఁగు,గలదు వినుమువిశేషించి కమలనయన.

తే. విధివశంబున మృతిఁబొందువివిధజంతు,నిచయ మం దనహంకారనిష్ఠుఁడైనఁ
బురుషుఁ గల్మషమేమియుఁ బొంద నేర,దెట్టు లంటేని విను మది యేర్పరింతు.

సీ. దివియలోఁబడుఁ బ్రువ్వుదివియ యెత్తినవారిఁబాపంబు వొందునే యూపి దున్న
నాఁగేటిమొనఁ జచ్చు నానావిధప్రాణు లన్నరుఁ బొందునే యఘము వారు
దమపనుల్ సేయ విధాతృవశమున నాయువు దెగినట్టిజంతువులు సచ్చు
నేము సంపితి మని యించుకేనియు నహంకారంబు వారికిఁ గలుగ దట్లు.

ఆ గాన చూవె వారిఁ గల్మష మొందదు, పుణ్యపాపములకు బుద్ధి మూల
మని శివుండు మఱియు నను హింసవోలెనై,యధికధర్మ మైనవిధము వినుము.

క. దైవగతిఁజేసి తమకుం, జావ వలసి గోవు లొండుసా వొల్లక స
ద్భావమున రంతిదేవుని, కావించుమఖమునఁ బశుతఁ గైకొని నెమ్మిన్. 59

వ. అనేకసహస్రంబు లరుదెంచి 60

క. తము విశసించుట కాభూ, రమణుని వేఁడంగ నతఁడు రాజీవాక్షీ
క్రమమున విశసింపఁగఁ జర్మములు దరులు గాఁగఁ బాఱె రక్తము నదియై.

క. ఆచర్మణ్వతి యనునది, గోచరమే వర్ణనమునకుం బ్రియ మగుకం
పై చవి చేయం బొలిచి య,నీచమహితసలిల మయ్యె నెత్తురు సుదతీ. 62

స్నానమునఁ బానమున నా, నానందము సేయు నమ్మహానది గోసం
తానము దివికి నరిగె న, మ్మానవపతిఁ జెప్ప నేల మధురాలాపా 63
పరబలము పై నడరి నెత్తురు వఱ్ఱులు వాఱఁ జంపుదురు దురమున న
ప్పురుసఁదనంబును బుణ్యో, త్తర మని వేదములు సెప్పఁ దనుతరమధ్యా. 64
పోరులయందలిమరణము, మారణముం బుణ్యలోకమహితమహిమకుం
గారణ మెఱుఁగు మహింసా, కారం బట్టి దని నీవ కమలదళాక్షీ. 65

అని చెప్పి వెండియు హరుఁడు పార్వతితోడ నిట్లను వేఁటకు నెలయు టఘము
గాదు సస్యములు మృగములచేత నశించు జగ మెల్ల నిర్మనుష్యంబు గాఁగఁ
గోరు మృగము లది కారణంబుగ మృగహతి రాజులకు ధర్మ మయ్యె నట్లుఁ
గాక మృగములకుఁ గలుగు సద్గతి రాజుచే మృతిఁ బొందినఁ జెలువ వినుము
దండ్యు దండింప కుండుట దండ్యదండ,నంబుగూర్చుట విప్రునంబునొచ్చు
నట్టిపని సేఁత నపరాధి యైనయతని, తనువు నొంచుట సూ హింస ధరణిపతికి.
అని బోధించి. 67

భూసురుల కలుక పుట్టం, జేసి నహుషముఖ్యనృపులు సెడుట ప్రసిద్ధం
బౌసురపతి విప్రులకుఁ గ, గాసిఁ బడఁడె తెలచి పడసెఁ గాదె నయనముల్. 68
కావున విప్రారాధకుఁ, డై వెలయు విభుండు రాష్ట్రమతనిధనము పై
న్యావలి బంధుత విప్రుల, దీవనలం బొదలు నింత దెల్లము దేవీ. 69
అని నిర్దేశించి కపర్ది గౌరితో వెండియు. 70
పరమమంత్రవిధులఁ బశువులు యూపంబు, లందుఁ గట్టఁబడి మహాశుచిత్వ
విభవమొందు విహితవిశసనక్రియ మేను,విడిచి దివ్యసుఖమువడయుఁ బొలఁతి.
హోమవిధులఁ దన్మాంసము, లామిషములు గాఁగ నొసఁగి యమరుల నగ్ని
ష్టోమాదులఁ బ్రోవఁగఁ బర, మామితసౌఖ్యములు గల్గు యజమానులకున్.
శ్రుతివిహితహింస హింసగ, మతిఁ దలఁపఁగ రాదు మునిసమాజం బిది దు
ష్కృతతతిఁ బాపెడుపరమసు, కృతమని కొనియాడుఁ గాన గీర్వాణసుతా. 73
అని యహింస తెఱఁగు లన్నియు నెఱిఁగించి, యింక నేమి వినఁగ నిచ్చ సేసె
దనిన రుద్రు నడిగె నద్రిజ జనులజీ,వనము తెఱఁగు లెల్ల వనజనాభ. 74
అడిగిన నద్దేవి కద్దేవుఁ డిట్లనుఁ గాంత మానుష్యంబు గర్మభూమి
సుఖదుఃఖమూలముల్ సురతిర్యగాత్మకత్వంబు లట్లగుట విత్తంబు వలయు
మనుజుల కెట్లన్న విను ధర్మకామముల్ విత్తసాధ్యంబులు విద్య వార్త
సేవ కారుత యర్థసిద్ధికి మూలముల్ విద్య వానికి ననవద్యతయును
గర్షకునకు నేల కాల మెఱుంగుట, జట్టికాని కేది సంభవించె
నందు విలువమొదల నగులాభమును నెడ,న్వ్యయముగల్గుటయు శివప్రదములు.
పసులం బాలించునతఁడు, వినువక యేమఱక వానివిధము లెఱిఁగి ప్రో

చి సమర్థుం డగు వెరవునఁ బసిఁ గనుసేవకుఁడు ధనముఁ బడయుఁ బొగడుతోన్.

క. వంచనయును జాడ్యంబును, నించుకయును లేక ప్రభువు నిష్ట మెఱిఁగి తాఁ
బంచినపని వెరవునఁ గా, వించినకర్మకరుఁ డొందు విపులధనంబుల్. 77

వ. అని వెండియు. 78

క. [1]పరధనపరదారల నపహారింపమియు దేవపితృసమారాధనముం
గరుణయు నతిథిసపర్యయు, గిరితనయా యెల్ల వారికిం గృత్యంబుల్. 79

— శివుఁడు పార్వతికి వర్ణకర్మవిపాకం[illegible] నెఱింగించుట —

వ. అనిన విని యపర్ణాదేవి వర్ణంబులకర్మంబులు పాకంబుఁ బొందుప్రకారంబు
సెప్పు మని యప్పరమేశ్వరు నడిగిన నతం డి ట్లనియె. 80

చ. తమతమకర్మముల్ దెరువు దప్పక చేసినవారు దేహలో
కమున సుఖంబు వొందుదురు క్రమ్మఱి వచ్చియుఁ బూర్వజాతిజ
న్మమున మహర్ధిఁ బొందుదురు మానిని యిమ్మెయిఁ దప్పి యొట్టికృ
త్యములఁ జరించి రజ్జనుల కట్టికులంబునఁ బుట్టు వారలున్. 81

క. ఎంతెంతమేలు సేసిన, [2]నంతంతియ కులము నెక్కుడై చను శూద్రుం
గాంతా విప్రుఁ డయిన న, త్యంతానంద సుగులోక సుఖనికిఁ గలుగున్. 82

వ. అని చెప్పి మఱియును. 83

ఉ. ఆపదఁ దూలపోక సిరి నంది మదింపక శౌర్యవృత్తిమెయిఁ
బాపుల గెల్చి యార్జవము బంధుజనాలికి నార్యకోటికిం
జూపుచు దీనులం గరుణఁ జూచి తగం గలమాత్రఁ బ్రోచుచుం
గోపము లేక మన్కి గలుగుట దివిజాంశమునం జనించినన్. 84

క. అనిన విని గౌరి గొందఱు, మనుజులు సంపద సుఖించి మనఁ గొందఱు తే
మి నలంగి దుఃఖపడుదురె, విన వలతుం గారణంబు వినిపింపు శివా. 85

చ. అనుటయు శంభుఁ డి ట్లను దయం బలి భిక్షము వెట్టి లేమిఁ గుం
దినచెలిఁ జుట్టముం బిలిచి దీనత వాపి యపాపవృత్తిఁ జె
ల్లినతోలుబాము గల్గునరు లెస్సగ [3]మంచు విధాత నిష్కృపా
త్మని నతిలోభదూషితుని దుర్గతిదుఃఖితుఁ జేయుఁ బార్వతీ 86

క. విను పలుకయుఁ గూర్మియు లే, వనవద్యా యెజ్ఞనంబులందును విధికిం
మును సేసినకర్మముఫల, ననుభవగోచరము సేయు నంతియ తఱితోన్. 87

వ. అని యెఱింగించి వెండియు. 88

ఆ. ధనము గలిగి యుండి ధవళాక్షి కుడువక, కట్ట కుండు పరమకష్టజనము
[4]లోరువు లొత్తి చెప్ప నుపకారులై తోలు, పుట్టునందు ననినయట్టివారు.

ఆ. తమకు ధనము లేక తగుభోగముల కెవ్వ, రైన నడప మనుసుఖాఢ్యజనులు

---

1 పరధన పరదారము లపహారింప. 2 నంతంతయు 3 మన్చు విధాత. 4 [illegible]రుల మొత్తి.

దొల్లి వేదవార లుల్ల మర్థుల కెప్డుఁ, బెట్టఁ గోరుచుండి నట్టివారు. 90
ఆయానసపడ కుంప నర్థంబు సేరెడు వారు పాత్రజనంబుఁ దార పిలిచి
తొలుమేనఁ బెట్టిన యలఘుదయాఢ్యులు ధనసిద్ధి బహులయత్నమునఁ గలుగు
మనుజులు పూర్వజన్మమున నర్థులు దమ్ము నడుగ దాఁపక యిచ్చినట్టి వార
లాయాసమునను విత్తాగమం బెడలెడు జనులు ముందరిపుట్టువునఁ గృపావి
హీనులై యాచకుల నలయించి పిదప, నిడనిలోభులు ముదిసి ధనేశుఁ డగుస
రుండు ప్రాయంబునాఁ డీక గం డడంగి, తొంటిభవమున నీగికిఁ దొడఁగినతఁడు.
కలిగి యుండియుఁ దెవుళుల కతన భోగ,ములు భుజింపఁగ లేనిమర్త్యులు గిరీంద్ర
తనయ తొలుమేన రోగముల్ దనికి చచ్చు,నపుడు దానంబు సేసినయట్టివారు.

అధికసౌందర్యములు గలయట్టి జనులు
దొల్లి మాంసభోజనములు దొఱఁగి యున్న
వారు రూప విహీనులు దారు రూపు
గలిగి తొలుమేనఁ గొనటులఁ బలికినారు. 93

విను సౌభాగ్య సమేతుఁడు, మును నిజదారైకపరుఁడు ముందటి జన్మం
బున భార్యకుఁ బ్రీతి యొన,ర్పని మనుజుఁడు సుభగతావిరహితతఁ బొందున్.

అమితజ్ఞానము విజ్ఞా,నముఁ గలిగియుఁ బేద యైననరుఁడు సనినజ
న్మమున వినికి గలిగియు దా,నము తెరువునఁ బోనివాఁడు నలినదళాక్షీ. 95

తగుబుద్ధి లేక సంపద, మిగులఁ గలుగువాఁడు దొంటిమేనఁ గరుణమై
విగతప్రజ్ఞుం డయ్యును, దగ దీనులఁ బ్రోచినతఁడు దళితాబ్జముఖీ. 96

మేధావి యై విన్కి మిగిలి విద్యలఁ బొల్చు నరుఁడు దొల్బ్రాయమున గురున కధిక
భక్తుఁ డై తన దైనపాండిత్య మొరులకుఁ గావించు వేడుక గలుగుసుజనుఁ
డభ్యసింపంగ విద్యాయుక్తి లేకుండు నాతఁడు దొల్లి విద్యాధికత్వ
మున గర్వి యై శిష్టజనులకు సభ భంగ మొనరించి కుందఁ జేసినయతండు

భార్యయును బిడ్డలును దాను బహుధనముల
భోగు లై రోగములు లేక పొల్చువార
లమలినాచార పాత్రదానములు సత్య
కరుణలును దొంటిభవమునఁ గలిగినారు. 97

ఆలు బిడ్డ లొఱటు లై లేమిఁ గుందుచుఁ, దెవులుచేతఁ బడుచు నపయుజనులు
మున్ను క్రోధలోభముల నాస్తికతఁ బర,పీడనంబు సేసి పేర్చినారు. 98

కాంతజాత్యంధుండు[1]గన్నులు సెడువాఁడుతనయొప్పుమెఱయుచుఁదగిలియొరుని
వనితఁ దొల్మేనఁ జూచినవాఁడు కర్ణరోగార్తుండు గటుకవాక్యములఁ దొల్లి
శిష్టు నొప్పించిన కష్టుండు గడుపునఁ దెవు లైనతఁడు పూర్వభవమునందు

1 గడు సుందరుం డయి తన.

గరదుండు గోశ సుశ్మరిని శర్కరను బాధితుఁ డగునదుఁ డన్యసతిని గన్య

ఆ. మహిషి గోవుఁ దురగి పుకనాతురంత మున్ను, గవిసినాఁడు శోషదివిరిరియురువు
లనుభవింపఁ దెచ్చుకొనినమాంసము దొంటి, పుట్టువున హరించినట్టి నీచు. 99

ఆ. ఉలుముగొన్నవాఁడు దొలుమేన నాఘాత,బంధనముల నొగుల్ప్రసన్నఁదనము
సెఱచినాఁడు పంగు [1]వొఱపగఁ గాలుసే,విఱిచి సాధుజనుల నఱచినాఁడు.

క. పిలకాదుల [2]గంతులచే, నలసుటఁ బడువారు బడియు నడిచియు ముష్టిం
జలమునఁ బొడిచియు సాధులఁ, దొలుబామున నొంచినట్టి దుష్టచరిత్రుల్. 101

ఆ. పాదరోగు లశుచిపదముల దేవా,లయములు మెట్టుటయును నసదువారిఁ
దప్పులేక త్రొవ్వి తన్నుటయును దొలు, పుట్టునందుఁ గలిగినట్టివారు. 102

చ. జ్వరమున గుల్మపీడ నతిసారిమునన్ బలుపుంపులన్ సహో
దరమున వాత పిత్త కఫదారుణ రోగములన్ నిరంతరా
తురు లగువారు నిర్దయతఁ దొల్లి వినోదము గాఁగ జీవులం
దరమిడి [3]చంపినారు గురుఁ డల్లడపెట్టినవారు పార్వతీ. 103

తే. గూనివాఁడును బిచ్చుకకుంటు [4]గుజ్జు, గోలుదులమ్ముచో [5]గ్రచ్చులు గలిసి సరకు
దూఁచిపెట్టెడుచోటులఁ దూన్కి దరపి, పూర్వభవమున లాభంబుఁ బొందినారు.

సీ. వెట్టులు దొలుమేన వెట్టున సాధుజనము మోసపుచ్చి ధనంబు గొన్న
జను లనపత్యులు విను తొల్లి పితృకార్యదూరులు బాలఘాతులును జుష్వ
పొలఁతి నపుంసకుల్ పూర్వభవంబున నెద్దుఁ బట్టినవారు నేమితప్పఁ
బొరయ కుండఁగఁ గోపమునఁ ద్రికచ్ఛేదంబు గావించినారును గామసుఖము

తే. విఘ్నపఱిచిన తులువలు విధవ దొంటి
జన్మమునయందు భర్తృప్రపంచన మొనర్చి
ధనము గూర్చిన యదియు ఘనంబు పేర్మి
నోర్తుమగని హరించిన యుగ్మలియును. 105

తే. [6]ప్రయతులై పుట్టి యేవంపుఁబనులఁ గడుపుఁ
బ్రోచికొనువా రహంకారమునను గర్వ
మానమదదంభములఁ దొల్లి మాన్యజనులఁ
బరిభవించినతుచ్ఛులు పద్మనయన. 106

సీ. దాసత్వ మొంది యనల్పులఁ దిట్టుల నాటులఁ బడుచుండునట్టినీచు
లప్పాటఁ దొలుమేన నతిగర్వులై ప్రల్లదమ్మునఁ బెక్కండ్రఁ దప్పులేక
తిట్టియు నడిచియుఁ దిరిగినవార లాపోలునల్పైఁ గృప గలిగి మేలు
ధనికగృహద్వారమునఁ బ్రతిహారి దమ్మాఁగంగ నుండి దైన్యమున దుఃఖ

1 పఱవంగ గాళ్ళేయి, విఱిచి ; వొఱపైనఁ గాళ్ళేయి, విఱిచి. 2 గ్రంతులచే. 3 నొంచి నారు. 4 గునుకు. 5 గ్రంచులు. 6 పాత్రులై.

తే. పడుజనంబులు భోగైకపరతఁ దొల్లి, మానసీయుల కవసర మీనివారు
రాజదండితుఁ డకృతాపరాధుఁ గ్రూర, దండదూషితుఁ జేసినతండు సూవె.
క. విను నష్టసకలధను లగు, జనములు నిక్షేప మిడిన సరకులు దొలుబా
మున మగుడ నీక నెప మిడి, కొనినట్టి యసత్యలోభకుత్సితు లతివా. 108
క. తనుబంధులుఁ దారును నొ,క్కమరియ తెగటాఱువారు కరుణారహిత
త్వమునఁ దొలుమేన వెడపగ, నమేయనరవధము సేసినట్టిదురాత్ముల్. 109
వ. అనిన యెఱింగించి యీశ్వరుం డీశ్వరితో ని ట్లనియె. 110
సీ. ఇంతి నాచెప్పిన యప్పాపకర్ము లందఱును నరకంబు దప్ప దండుఁ
బడుపాటు లెల్లను బడి వచ్చి నరు లైన యప్పుడు వాటిల్లునట్టి తెఱఁగు
లివి యట్లు గాకయు నెక్కుడు గానిపాపంబుల మానుషభవము గలుగు
[1]ని ట్లైన నమ్మేన నేకర్మమునఫల మైనను మానవు లనుభవింప
ఆ. రోపి మునులు దేవయోనులు న త్తను,వునన తపముఫలము లనుభవింతు
రనిన దేవి యెఱుఁగ నయ్యుమీాదయఁ బెక్కు, లర్థములు గృతార్థ నై తిననియె.
వ. అని వెండియు నద్దేవునితో మనుజు లపరజన్మంబునం గాని కర్మఫలంబు లను
భవింప రంటిరి తప్పుసేసిననరుల నరపతు లిట్టితప్పున కిట్టిదండం బనునిరూపణం
బున దండించెద రని యక్కర్మంబుఫలం బప్పుట్టువునన యనుభవించుటగాదె
యనిన గౌరికి గంగాధరుం డి ట్లనియె. 112
సీ. జనపతుల్ దమరాజసంబున దండించినారు [2]గా నొల్లక నరులతప్పు
లకుఁ దగుదండంబు లన వారిఁ బఱుతురు తక్కొరు లెవ్వరుఁ దప్పు సేయ
వెఱచుటకై యట్టి విధి మూఁడు టది పూర్వకర్మంబువలనన కాని యపుడు
గలిగినతప్పునఁ గాదన్న నా దేవి యవనీశదండితుఁ డైననరున
తే. కఘము వాయునొ పాయదొ యనిన నీశ్వ
రుండు నృపదండితుఁడు యమదండమునను
బడఁడు లేనితప్పున నరుఁ బఱిచినతనిఁ
బఱుప కున్నాతనిని యమబాధ వొందు. 113
వ. అని నిర్దేశించి వెండియు. 114
క. విను తమచేసినకర్మం,బునఫల మెవ్వరికిఁ ద్రోచి పుచ్చఁగ రా దె
ట్లును గుడువక పో దది యన, విని పార్వతి యిట్టు లనియె విభునకుఁ గృష్ణా.
తే. కర్మఫలములు గుడిచినఁ గాని పోవ, వంటి వానిఁ బ్రాయశ్చిత్త మపహరించు
నందు రశ్వమేధంబున నఖిలపాప,ములును జెడు ననఁగా విందు భూతనాథ.
వ. అని పలికి యిది యెట్లొకో యనుటయు భవుండు 117

1 న ట్లైన నమ్మేన నాకర్మములఫల. 2 గా కొల్లక.

ఆ. అతివ కామకృతము లైనకర్మంబుల, ఫలము లనుభవింప వలయు వినుము
కామకృతము సెడుట గలుగుఁ బ్రాయశ్చిత్త, మాచరింప సంశయంబు వలదు.

క. కావునఁ గుడువక పోలియదు, దేవాసురమునుల కైన దేవి కర్మో
ద్భావితఫల మీయర్థము, నీ వలవఱుపుము భవన్మనీషఁ దిరముగన్. 119

వ. అని చెప్పి యప్పరమేశ్వరుండు వెండియు. 120

క. సుకృతముల నరుఁడు నాకము, నకుఁ జను నవి గొంచె మైన నరుఁడ యగును వా
నికి దివి కేఁగి డిగినయత,నికి మానుషవై భవములు నెఱయం గల్గున్. 121

వ. అని నిర్దేశించి యుద్దేశరూపంబునం గర్మంబుల తెఱం గెఱింగించి యింక నేమి యడుగ వల తడుగు మనిన నంబిక గర్మకరణంబు జంతువశంబు గ్రహావశం బునా రెండుదెఱంగులం జెప్పుదు రం దెయ్యది దృఢం బని యడుగుటయు మృడుం డి ట్లనియె. 122

తే. నాతి విను గ్రహచారంబు హేతువులు గ
నశుభములు శుభములు నరుఁ డాచరించు
గ్రహము సేయించునే తాన కాక చేఁత
కొడయుఁ డటు గాన ఫలములు గుడువ వలయు 123

వ. అనినఁ జావునది యేమి యని యుమ యడుగ నీశానుం డి ట్లనియె. 124

తే. నిత్యుఁ డాత్ముండు దేహ మనిత్య మతఁడు
ముదిమిఁ దెవులున వికృత మై యది వికలతఁ
బొందుటయు దానిఁ దొఱఁగి తాఁ బోవునట్టి
దశకు మరణ మ న్పేరయ్యెఁ దనులతాంగి. 125

క. జీవుఁడు జీర్ణశరీరముఁ, బో విడిచి నవంబుఁ బొందఁ బు ట్టనుపేరం
దా వెలయుం దద్దశ జీ, వావలి వర్తించు నిటు [1]గతాగతపర మై. 126

వ. అనిన విని పార్వతి శర్వునితో బాలురు సచ్చుటకును వృద్ధులు పెద్దకాలంబు బ్రదుకుటకును గారణం బేమి యనుడు నతండు. 127

తే. మేను జీర్ణముగాఁ జేయుఁ గాని మరణ
మొందఁజేయదు విను కాల మెందు నరుని
పూర్వకర్మంబు లాయువుఁ బొదలఁ జేయ
సన్నముగఁ జేయ బ్రదుకును జావుఁ గలుగు. 128

వ. అనిచెప్పిన నాయు వేమిటం బెరుఁగు నెద్దానం దఱుఁగు ననిన విని యుమకు నుమాపతి యి ట్లనియె. 129

-:శివుఁడు పార్వతికి నాయుర్వృద్ధిక్షయంబులకుఁ గారణంబులు సెప్పుట:-

తే. క్షమయు సత్యంబుఁ గృపయు శౌచమును గురుల
వలనిభక్తియు నాయువు పొలుపు నిచ్చు

1 గతాగతపదవిన్.

నలుక బొంకు క్రూరత శుచితాపగమము
గురువిరోధ మాయువుఁ గఱుఁ [1]గుందఁ జేయు. 130

తే. తపమునను బ్రహ్మచర్యవ్రతమున హితమి
తాశనమున రసాయనాభ్యాసమునను
బెరుఁగు నాయు వాక్రియలపై నరుఁడు ప్రీతి
గలుగుటయుఁ బూర్వభవకృతకర్మఫలము. 131

క. తనలావున కధిక మయిన, పని సేయుట [2]యుక్తమును నపథ్యము నగుభో
జనములు హరించు నాయువు, వనిత యవియుఁ బూర్వకర్మవశతనకలుగున్.

వ. మఱియు నొక్కవిశేషంబు సెప్పెద. 133

తే. సుకృతు లమరలోక[3]సుచిరవాసులు నిట
దిగి చిరాయువులును నగుదు రితరు
లతిచిరముగ నరకగతు లయి తుది నాయు
వల్ప మగుమనుష్యు లగుట గలుగు. 134

క. నా విని భవాని పురుష,స్త్రీవిధములు రెండు గలవు త్రినయన వానః
జీవుఁడు వర్తించు తెఱఁగు, నీ వేర్పడఁ జెప్పవే యనియెఁ గంసారీ 135

వ. అనిన విని మహాదేవుండు మహీధరతనయ కి ట్లనియె. 136

క. తా త్త్వికము లైనపురుష, స్త్రీ త్వంబులు లేవు పార్వతీ జీవున కా
తత్త్వమున కహంకృతిఁ గ,ర్మిత్వ మొలసి భావ్యవిధమ మెయిఁగొనుచుండున్.

వ. అని మఱియును. 138

ఆ. కర్మములకుఁ గర్త గాఁ డాత్ముఁ డతని సత్త్వము రజస్సుఁ దమము వాతపిత్త
కఫము లెట్లు మర్త్యకాయగతము లగు, నట్ల పొందుఁ గర్త లవియ చూవె.

తే. సత్యశౌచదయాదులు సాత్త్వికములు
రమణి లోభసంగాదులు రాజసంబు
లనృతహింసాపరత్వభయాలసత్వ
ధైర్యహానినిద్రాదులు దామసములు. 140

క. ఇవి నానాముఖములఁ బురుషు వికారముఁ బొందఁ జేయుచుం బరఁగును హై
మవతీ కావున సర్వం,బు వినుము గుణకృత్య మిట్టిబోధం బొప్పన్. 141

తే. తన్వి సాత్త్విక రాజస తామసాత్మ
లైనవారలఁ బుణ్యలోకానుభవము
మనుజభావంబు నిరయపీడనముఁ బొందు
మోక్షలక్ష్మి నిర్గుణునకు మునుఁగ మునరు. 142

వ. అని వెండియు. 143

1 గ్రుంగఁ జేయు. 2 యుక్త్యటము నపథ్యము. 3 సురుచిరవాసులీ, యిలకు డిగి చిరాయు
వులును నగుదు, రతిదురితులు నరక.

సీ. ఎట్టివి కర్మంబు లట్టివ నరులశుభాశుభసంప్రాప్తు లట్లుగాక
పరవిప్రియమునమేల్వడయుటయునుగల్గుఁ బతిభృత్యతతిఁబటుభర్త్సనముల
నొజ్జ శిష్యులఁ దర్జనోక్తుల వెజ్జ రోగార్తుల నానావిధౌషధముల
నలయుటఁ బొందింతు రవ్విధంబుల చేత లన్నియు సుకృతంబు లై ఫలించు
ఆ. నని మఱియును జెప్పె నఖిలేంద్రియోపేత, మగు జరాయుజంబు నండజంబు
నుదిన చోఁకు నెఱుఁగు నుద్భిజ్జములుఁ స్వేద,జములకదియుఁ జూపుసంభవించు.
క. నరుఁడు జరాయుజములలోఁ, దరుణీ విను ముత్తముఁడు శ్రుతము లే కున్నన్
సరి నతఁడుఁ బశువుఁ గావున, వరిష్ఠ మగునట్టివినికి వలయు నరునకున్. 144
క. ఇరుదెఱఁగు విను తమము శా,ర్వరమును దేహజము శార్వరము దేజస్సం
స్ఫురణమునఁ బాయు శ్రుతమునఁ, బరిహృత మగు దేహజంబు పర్వతపుత్రీ.
ఆ. బ్రహ్మ యూతనుంబుఁ శాపుటకై తపో, వ్యాప్తిఁ బడసె శ్రుతులు నంగములును
గాన కార్యములు నకార్యంబులును వానఁ, దెలిసికొనఁగ బుద్ధికలఁక దేఱు.
తే. క్రోధకామాదు లైనదుర్గుణములెల్ల,వాయుహతి మేఘపటలంబు వాయుపగిది
శ్రుతముచేఁబాయు నరులలో సురలకరణి,శ్రుతయుతులు దేజరిల్లుదు రతిశయిల్లి.
తే. శ్రుతమునరునిఁబరిజ్ఞానయుతునిఁజేయు,[1]వానిసుకృతమల్పమును ననూనఫలము
నిచ్చు నజ్ఞానిసత్కర్మమెంతయైన, నఫలమగుఁ గాన శ్రుతవంతుఁడగుటవలయు.
వ అని నిర్దేశించి సర్వేశ్వరితో సర్వజ్ఞుం డి ట్లనియె. 149
సీ. మృతిఁ బొంది వేగ జన్మించినఁ బూర్వదైహికములన్నియుబుద్ధినెలయువాఁడు
జాతిస్మరుం డనఁ జను నయ్యెఱుక [2]పెద్దవాఁడు గాఁగాఁ జెడు వనిత వినుము
పుట్టెఱుంగుటకల్మి బోధించుటగు నాస్తికులమును జన్మంబు గలుగుతెఱఁగుఁ
జచ్చిపోయినవారువచ్చి యత్తనువొందిమెలఁగుటొక్కొకచోటఁ గలిగియుండు
తే. నట్టి తెఱఁగు వెంగలు లై నయమునిదూఱి
లోరులఁ జని కొనిపోయినఁ గరుణతోడ
నమ్మహాత్ముండు మగిడి పొమ్మన్న నరుగు
దెంచు టని నీ వెఱుంగు సందియములేదు. 150

—శివుఁడు పార్వతికి స్వప్నాదులతెఱం గెఱింగించుట—

వ. అని తెలిపిన గౌరి కల యనునది యేమి యెఱింగింపవే యనుటయు నతండు.
ఆ స్వప్న మనఁగ సుప్తజనముమనశ్చేష్ట, యదియుఁగాంచు [3]నొగిననాగతములఁ
గాన కలలు సూచకము లగు భావిశు,భాశుభోదయముల కనుచుఁ జెప్పె. 152
వ. చెప్పిన విని భవాని భవునితోడ. 153
సీ దైవంబొ కర్మవర్తనము జనంబునుత్సాహంబొ యనిన నతండు దైవ
మొపి కర్మంబు సేయుట లేదు దైవసంకలన ఫలం బిచ్చుఁ గాని వినుము

1 దాన సుకృత మనల్ప మనూనఫలము. 2 పెద్ద వాఁడు. 3 మన మనాగతములు.

దేవి పూర్వకృతంబు దైవనామకమునఁ బరఁగు నప్పటిచేఁతపౌరుషంబు
కృషివోలె నుండుఁ బౌరుషగతి వర్షసద్భావయువు లట్లదైవప్రకార
తే మెఱుఁగు ఖననమథనముల నెట్లుజలముఁ,జిచ్చుఁబుట్టు నమ్మెయి నరుచేష్టదైవ
యోగమునసిద్ధిఁబొందు నుద్యోగరహితుఁ,డె త్తెఱంగున దైవసమృద్ధిఁబడయు.
క. కావున నుద్యోగంబును, దైవంబును గారణములు దామరసాక్షీ
యేవిధమునఁ గర్మముల ఫలావాప్తికి దీన సంశయము వలదుసుమీ. 156
తే అనిన నంబిక గర్భంబు నాత్మఁ డెట్లు, సొచ్చు ననవుడు నభవుఁడు సురతబీజ
రక్తదైవముల్ సూవె కారణము లాత్మ, గర్భసంవేశనమునకుఁ గమలనయన.
క. మాయారహితుఁ డహంకా,రాయత్తతఁ జూవె పుట్టు వనుచెఱఁ బడి నా
నాయాసంబులఁ బడు నా, జ్ఞాయుతుఁ డై యాత్మఁ డింత చర్చింపు మదిన్.
సీ. అని చెప్పి దైవరహస్యంబు వినిపింతు విను మని పలికి యి ట్లనియెశివుఁడు
దొల్లి మనుష్యులు దొలుమేనికర్మంబు లెఱుఁగఁగాఁ జాలుట నెల్లవారు
మేలు సేయఁగ ననిమిషలోకమున నధికం బగుసందడి గాఁగ మనుజు
లమరులై పేర్చిన నజుఁడు వేల్పులసంకటము వాయుటకు నుపాయముగలంచి
తే. మానవుల కయ్యెఱుకకల్మి మాన్చికాను,రోషములు నొలయించిన దోషకృతుల
వారు నరకాదిసమ్మర్దకారు లగుడు, నదియుఁ గా దని చింతించి యనువుగాంచి.
క. సరిగా నా రెండెడలకు, నరులు సనుట గోరి మనమునం గానమియుం
బరలోక విధము శాస్త్రము, వెరవునఁ గనుటయు నొనర్చె విధి వారలకున్.
వ. అనినం బార్వతి పునర్జన్మంబు గలదు లే దనుసంశయంబుతోన పొట్టుపొరలగు
దురు నరులు దాని తెఱంగు నిశ్చయింపవేయనుటయు నంధకారాతి యిట్లనియె.
క. కలదో లేదో యనియెడు, తలపోఁతయ కాని నిశ్చితము గాదు సురా
దులకుఁ బునర్జన్మంబున, కలిమియు లేమియును నరులు గానమి దప్పే. 162
క. కల దది యూరక కానఁగ, నలవియె శ్రుతివాక్యసమితి యర్థంబులపై
ఖిలిచినశ్రద్ధం గ్రమమునఁ, దెలి వొందినఁగాక యెట్టి ధీమంతులకున్. 163
వ. అనిన విని గౌరి గంగాధరున కి ట్లనియె. 164
క మృతు లైనవారలు నిరా,కృతు లై యుండుదురు వారిఁ గీనాశభట
ప్రతతి గొని చనుట యాపితృ,పతి శాసించు టవి యెట్టిభంగులు దేవా. 165
వ. అని యడిగిన నద్దేవుం డి ట్లనియె. 166
సీ తతి యైన మనుజులఁ దనువులు విడిపించి మాయాశరీరసమన్వితులు గ
నొనరించి దూతలు గొని పోదు రందును ధర్మవర్తుల సుగంధంబు మృదువు
నై నమార్గమున మధ్యపువారి నిర్బాధసరణిఁ బాపాత్ములఁ బరుసఁదనము
మిటికియుఁ గలపథంబున నడపింతు రిప్పగుసునఁ జని పితృపతికిఁ జూప
ఆ. నతఁడు పుణ్యలోకగతియును మానవ,త్వంబు ఘోరనరకవాసమును వి

ధించి పుచ్చు వారిఁ దెలిచి మన్నించి భర్జించి వరుసతోడఁ బిగురుఁబోఁడి.

వ. అని చెప్పిన నగేంద్రతనయ చంద్రశేఖరునితోడ. 168

క. నరకం బెట్టిది కల్మష, కరులక్ జముఁ డెట్టిభంగిఁ గాఱియఁ బెట్టున్
వరదా చెప్పు మనుడు న,స్పురహరుఁ డి ట్లనియె వృష్ణిపుంగవ ప్రీతిన్. 169

సీ. రౌరవం బనఁగ ధరాస్థలి క్రింద మహారౌరవం బన నవుల దాని
కావల విను కంటకావనం బన నుండుఁ గ్రమవృత్తిఁ బేర్చుదుఃఖములు గలిగి
యగ్నికుండంబు నా నట పంచకష్టంబు నాఁ గల [illegible] ట్లున్న నరకతలము
లైదందుఁ బాపక్రియాతారతమ్యంబులూహించి యంతకుండునుపఁ బనుచుఁ

తే. దగినయెడలఁ బాపాత్ములఁ దద్భటాలి
దహనకర్తనబంధనతాడనములఁ
బఱుప వారలఁ గుక్కలు గఱచుఁ గ్రిములు
దొలుచు గ్రద్దలు నొప్పించుఁ దుండనిహతి. 170

వ. మఱియును యమదూత వ్రాతంబు నానావిధవేదనలం బెట్టి దంశించుచుండు.

ఉ. అమ్మెయిఁ బాపముల్ వోలియునంతకు దుఃఖము లంది కీటజ
న్మమ్ములఁ బక్షియోనులఁ గ్రమంబునఁ బొంది మృగత్వమానుష
త్వమ్ముల నోలిఁ బొందుదురు వా రిను మెంతయుఁ గ్రాఁగి కల్మష
త్వమ్ము దొఱంగుమాడ్కి నవతామరసప్రతిమానలోచనా. 172

వ. అనిన విని పార్వతి పాపంబు లనునవి యెట్టివి యెఱింగింపవే యనుటయు
నీశానుం డి ట్లనియె. 173

శివుఁడు పార్వతికి మానస వాచిక కాయికము లను త్రివిధపాపములఁ జెప్పుట.

సీ. మానిని త్రివిధముల్ మానసవాచిక కాయికంబులఁ బాతకంబు లందుఁ
బరధనాపేక్షణ పాపానుమోదధర్మద్వేషముఖములు మానసంబు
లనృతదారుణభాషణాదులు వాచికములు వధంబును బంధమును నభక్ష్య
భక్షణంబును నన్యభామారతము మద్యపానంబు మొదలైనపాపకృతులు

తే. గాయికంబులు విను మధికం బపేయ
పాన మది దుష్కృతంబులలోన నెల్లఁ
బానమున నిందతో వచ్చుఁ బ్రాణగోష్ఠ
ములును జేటులు నరకాబ్ధి మునుఁగుటలును. 174

క. లోకము నిర్మర్యాద,త్యాగకుల మై చెడదె సజ్జనావలి మధుపా
నాకాంక్ష దొఱఁగ కున్న గు,ణాకల్పా యేమి సేయ దక్కఁడు నరున్. 175

క. కావున నేవిధమున సుర, సేవింపక యుడుగు టొప్పుఁ జెలువ సకలవ
ర్ణావలికి దానఁ గీర్తి, శ్రీవైభవపుణ్యగతులు సేర్చికొన నగున్. 176

క. అన విని యంబిక సుకృతము, లనునవి యెట్టి వని యడుగ నద్దేవికి ని

ట్లనియెం జంద్రార్ధధరుం, డనుమోదోల్లాసి యగుచు నంబుజనాభా. 177

తే. ఔపరమికాభిధానంబు నంబుజాక్షి
నిరుపకరణాఖ్యమును సోపకరణనామ
కంబు నయి లోకమున సుకృతంబు వరఁగుఁ
ద్రివిధముల వానిఁ దగ వివరింతు వినుము. 178

. ఔపరమిక మనునది ప్రాపవర్ధన మకట కానఁగ నేర రజ్ఞజనులు
యత్నంబువలదు వ్యయం బేమియును లేదు పరలోకభీతిఁ బాపములఁ దొఱఁగి
నంతన సుగతిసౌఖ్యం బొడఁగూడెడు నదియు నాత్మాధీన మట్టిదాని
సుకరత్వ మెఱుఁగక చొత్తురు నరకంబు వెరవరుల్ శ్రుతమున వృద్ధయోగ
తే. మునను ధృతికల్మి నింద్రియవినియమమున
నది దమకుఁ గలిగింతురు యమ మనంగఁ
బరఁగు నది దాన నాకంబుఁ బడయ వచ్చు
ననినఁ జెప్పంగ నేల ధర్మాభియుక్తి. 179

ి. నిరుపకరణ మనఁగఁ బరఁగు శౌచంబు స,త్యంబు శాంతి దాంతి యార్జవంబు
వ్రతనిరూఢి సముపవాసంబు బ్రహ్మచ,ర్యంబుకల్మి నియమ మండ్రు దాని. 180

. ఆభ్యంతరంబు బాహ్యము ననఁగా శౌచమిరుదెఱఁగై యుండు హృదయసుకృత
మాభ్యంతరము విను మాహారశుద్ధియు నంగశోధనము బాహ్యంబు సత్య
మన్నది గన్నది విన్నది యున్నరూపున నుక్తమగుట యంభోజవదన
శాంతి బుద్ధీంద్రియసన్నివారణ దాంతి కర్మేంద్రియములయోగ్యప్రవృత్తి
తే. యార్జవము కుటిలుఁడు గామి యగు వ్రతంబు
మంచిపని వూని నడపుట యంచితోప
వాస మశననిగ్రహ మనవద్య మైన
బ్రహ్మచర్యంబు గామునిబారిఁ బడమి. 181

ః. సాతి తీర్థసేవనంబును నియమవి,శేష మగుట దానిఁ జెప్ప వలయు
సకలనదులఁ దీర్థసంజ్ఞలు గల వబ్ధి, కరుగునట్టి విచ్చు నధికఫలము. 182

తే. వానియందును మునిపదమాననీయ,దేశములు నబ్ధిసంయోగదేశములును
దెలియు మన్యోన్యసంగమదేశములును, బరమతీర్థంబు లగుఁ బద్మపత్రనయన.

. వనధి మహాతీర్థం బం,దును సంయమివరులచేతఁ దొల్లి ప్రియమునం
గొనియాడఁ బడినచోటులు, విను ముత్తమతీర్థములు వివేకాభరణా. 184

. వెలి శుచి యై మఱి తీర్థం,బులు సొచ్చుట మేలు నియమములు దీర్చి తగం
వెలుఁడినయెడ దేవార్చన,ములు విప్రార్చన లవశ్యమును గృత్యంబుల్. 185

. చేరువతీర్థముకంటెను, దూరపుఁదీర్థంబు మేలు తోయజవదనా

శారీరాయాసము ద,త్కారణ మై వేదవాక్యగతి యిట్లుండున్. 186

క. విను సోపకరణ మనునది, ధనధాన్యాదికసమన్వితను గృహాంపఫల్
గొనియాడు తెఱఁగు దానం,బున వైదికపైతృకాది పుణ్యక్రియలన్. 187

సీ. న్యాయార్జితం బైనయర్థంబు వేదవిత్త్వము శాంతి మొద లగుసద్గుణములు
గలవిప్రునకుఁ బుణ్యకాలపావనదేశకలితంబు గా భక్తి గలిగి యీఁగ
మేలిదానము శక్తిమిగులుట శక్తికిఁ దగుట దానికిఁ గడుఁ దగవు యుత్త
మము మధ్యమము నధమము నగు దానవిధానంబు విను మిట్లు పదివిధంబుఁ

తే. బైతృకంబును లోనైన పనులఁ దాను, వేఱ్కసేయువస్తువుఁ గొనువిప్రుకోర్కి
కనుగుణం బగునదియును నర్థి నిచ్చు, టధికతర మైనఫల మిచ్చు నంబుజాక్షి.

తే. చేయు టెంతయుమేలైనఁ జేసి పిదప, వగచినట్టిదానము దనుఁ బొగడికొన్న
దానవిధి నిష్ఫలంబులు గాన రెండు, నుడుగుదాత మహాఫల మొందఁగాంచు.

వ. అనుటయు దాక్షాయణి దాతవ్యంబు లెయ్యవి సెప్పు మనిన భవుం డిట్లనియె.

శివుఁడు పార్వతికి దానఫలవిశేషంబులు చెప్పుట.

సీ. అన్నంబుఁ దోయంబు నఖిలజంతువులకుఁ బ్రాణముల్ గాన యవ్వినివస్తు
వులు మేలు దాతవ్యములలోన నెల్లను నతిగుణ కవి యిచ్చు టవనిలోని
చిరసుఖసౌఖ్యంబుఁ జేయుఁ గాంచన మగ్ని యగుటఁ బ్రధాన మగ్యంతపావ
నము సర్వకామప్రదము గోవు సద్విప్రునకు నీగి తద్రోమ సకలసంఖ్య

ఆ. వరుస నాకలోకవాసంబు గావించు, నందుఁ గపిల నిచ్చునాతఁ డిట్టి
దొక్కతరమువారి నూర్ధ్వలోకమునకు, ననుపఁ జాలు వికచవదనపద్మ. 191

క. విను భూమిదానకర్తకు, ననిమిషలోకమున నిలువ నగు సౌఖ్యంబుల్
దనరుచు నుండఁగ నెఱపెం,పున భూమి గలంతకాలమును గిరిశయా. 192

ఆ. భూమి నఖిలమగువిభూతివిశేషజాతంబు గలుగుఁ గాన తత్ప్రదాన
మెల్లవస్తువులును నిచ్చినయ ట్లగు, దానఁ బోనిపాపతతియు లేదు. 193

క. అతివా కన్నియ నిచ్చినఁ, బితృపతి ముద మందు సురలుఁ బ్రీతు లగుదు రం
చితగతి గర్తకు దొరకొను, నతితేజశ్శ్రీయశస్క మగు నభ్యుదయమున్. 191

తే. విద్య యిచ్చుట సత్పాత్రవిషయ మైన, నవ్యయానందపదముఁ జేయంగఁ జాలుఁ
దగఁగ దక్షిణ యిచ్చి పేదలకు విద్య, యీని యోగించుటయుఁ దత్సమానకృతియు

సీ. తిలరాశి యిచ్చినఁ గలుగు నగ్నిష్టోమఫలము వాసోదానఫలము చిరత
రాయువు గోడు గీగి యఖిలపీడలఁ బాపు దాసదాసీజనదానమహిమ
గర్మవిమోక్షంబుఁ గలిగించు దీపదానముఫల మాత్మానివిమలభావ
మంబుప్రవాహంబు నధిగమింపఁగఁ జేత నిఖిలవ్యసనముల నిస్తరింపఁ

ఆ. జేయుఁ దెరువు లెస్స సేయుట సంతాన, మిచ్చు నౌషధంబు నిచ్చు టెల్ల
తెవులుఁ బాపు సాదుఁ దెరువరికునికిపట్టొసఁగుటొసఁగుఁ దనుసుఖోదయములు.

వ. అనిన విని యజ్ఞంబు తెఱం గెఱింగింపవే యని పార్వతి ప్రార్థించినం బరమే
శ్వరుం డి ట్లనియె. 197

సీ. విను మింతి వైదికంబును లౌకికంబును నన రెండుదెఱఁగులు యజ్ఞవిధులు
వర్ణయోగ్యార్జన వర్ధనాంచితధనధాన్యముల్ గొని దేవతలకుఁ దృప్తి
యగునట్లుగా ఋత్విగర్చన మొప్పఁగాఁ గావించునది వైదికంబు దేవ
తలకు మహోత్సవంబులు సేయుటయు గీతవాద్యనృత్తము లనవద్యములు గ

ఆ. సంఘటించుటయును సద్గంధమాల్యధూ,పప్రదీపభోజ్యభక్ష్యములు స
మాదరంబుతో నివేదించుటయు లౌకి,కంబు రెండు నమరగణహితములు.

తే. ధర్మములు దానములును సద్వ్రతచయంబు
సదృశములు గావు వినుము యజ్ఞమున కరయ
యజ్ఞకర్త లోకోత్తరుం డతని కిచ్చు
టతనిచేఁ గొను టధికపుణ్యములు చెలువ. 199

ఉ. మానసకృత్యముల్ సురసమాజ మెఱుంగఁగఁ జాలుఁ గావునన్
మానస మెక్కుడేనిఁ జన మంచిగఁ జేసిరయేని యజ్ఞముల్
దానము నాది యైనసుకృతంబులు లగ్గ ఫలింప నీదు త
ద్ధ్యానపరత్వపూతసుకృతంబులకున్ ఫల మిచ్చు మెచ్చుచున్. 200

క. అని చెప్పిన హిమవద్గిరి, తనయ త్రిపురవైరితోడ దైవికవిధు లే
వినఁ గని సంతోషించితి, వినిపింపుము పైతృకంబు విధము వృషాంకా. 201

సీ. అనిన నాసర్వజ్ఞుఁ డద్దేవి కి ట్లను గయ గురుక్షేత్రంబు గంగ యాది
యగుపుణ్యదేశంబు లతిఫలదంబులు మాఘభాద్రపదాఖ్యమాసములు బ
హుళపక్ష మపరాహ్ణ ముగ్మలి యమవస [1]తేరసి నవమాద్య తిథులుఁ దుష్టిఁ
బితృదేవతల కిచ్చుఁ గుతపదాహిత్ర తిలలు నితాంతపవిత్రములు పితృక్రి

తే. యలకు శౌచ మక్రోధ మవ్యగ్రభావ, మర్హములు శుక్లపక్షపూర్వాహ్ణయుగ్మ
దివసజన్మదినములు నిందితము లాజ్య, ముద్గపాయసాపూపముల్ ముఖ్యకోటి.

క. శ్రోత్రియు లరోగు లవికల, గాత్రులు పాత్రములు పైతృకములకు సచ్చా
రిత్రత్వము ముఖ్యంబు స,గోత్రు మృతకళత్రు నన్యకులుఁ గొన రతివా. 203

ఆ. గంధపుష్పమాలికాధూపదీపవ,స్త్రముల నర్చ లిచ్చి తగఁగ భోజ
నములు నిర్వహించి క్రమవృత్తిఁ బిండప్ర,ధానవిధి యొనర్చు టేను మెత్తు.

వ. అని యెఱింగించిన మేనకాత్మజ మృడునితో ని ట్లనియె. 205

క. మృతిఁ బొంది పునర్జన్మము, నతర్క్యగుణజంతుకోటి యప్పుడ పొందుం
బితృపూజన మని యెవ్వరి, కితవుగఁ జేయుదురు దీని నెఱిఁగింపు శివా. 206

ఆ. అనుడు నచట నున్న మునిజను లెల్లను, నగతనూజ నాత్మఁ బొగడి యభవుఁ

1 ఇట త్రయోదశికిఁ 'దేరసి' యని రూపమెఱుఁగునది.

డిచ్చునుత్తరంబు నేర్పడ వినువేడ్క, గదుర నుండి రపుడు హంసదమున. 207

సీ. అంబిక కిట్లను హరుఁడు సందేహింపఁ దగునది యిది గుహ్యాశయము వినుము
దివిజులట్టుల పితృదేవతలును దేవబృంద ముత్తరదిశఁ బితృచయంబు
దక్షిణదిశ నుండు దత్పూజనంబులు నరుసన హవ్యకవ్యంబు లంద్రు
చచ్చినవారికి శ్రాద్ధంబుసేయఁగా నాపితృసంఘంబు హర్ష మొందు

తే. యాయువును శ్రీయుఁ గీర్తియు నాదియైన, యైహికంబులును గలియు నావరమునఁ
గర్త గోనఁగు సురాసుర గరుడయక్ష,తతులకును బూజనీయంబు పితృగణంబు.

వ. అని నిర్దేశించి వెండియు 209

క. తమతమసారములకుఁ దగఁ, గమలాక్షి చేయు దానకల్పనలవిశే
షము నొక్కరూప యగుఁ దత్ప్రమాణరూపణము సేసి పలికెదఁ దెలియన్.

క. విను మొకకుంచెఁడుధాన్యము, దన కాయతి గల్గునతఁడు దాని నొసఁగినఁ గ
ధనకోటి గల్గువాఁడ, ద్ధన మొసఁగిన నొక్కరూప త త్ఫలముల్. 211

క. పరుషత్వము లేకంతగ,కరణంబున శుద్ధి సాలఁ గలిగి ప్రియము పెం
పిరివోవఁ జేత దానము, పరమోత్కృష్టంబు పద్మపత్రనిభాక్షీ. 212

క. అని చెప్పి కొన్నిధర్మము, లనఘా యెఱిఁగింతు నీకు నవధానముతో
వినుమని పలికి శివుండి, ట్లను విశదము గాఁగఁ గూర్మి యంబుజనాభా. 213

చ. తెవులులు గొన్నవారి కవి దీఱుట కౌషధ మిచ్చి దుర్గతుల్
దవులుజనాలిఁ బ్రోపు సుపథంబుగఁ దైర్థికకోటి సన్నుపెం
ధవరహితత్వదీనశవదాహము దుఃఖితులైనవారిఁ దే
ర్పఁ వెరవు నోర్పుఁ గల్మియును బ్రస్తుతి కెక్కిన మేటిధర్మముల్. 214

వ. అని పలికినఁ బార్వతీదేవి పరమప్రియంబు నొంది. 215

శివుఁడు పార్వతికి ధర్మవిశేషంబు లెఱింగించుట.

సీ. ధర్మంబు నానావిధంబులఁ బరఁగు నం త్రవి యెఱిఁగింపవే యనుడు హరుఁడు
వితతంబు లగు శ్రుతిస్మృతులచేఁ జెప్పఁగాఁ బడిన తెఱంగులు పలికెద వినుము
జాతిధర్మములు దేశజధర్మములు కులధర్మంబులును గణధర్మములును
గాయంబు వికృతులఁ గాలపర్యయముల వచ్చు నాపద్ధర్మనష్ఠానములుఁ

ఆ. గాఁగ నిట్టు ధర్మగతు లైదు గల వని, చెప్పుటయును గౌరి శివునితోడఁ
బుణ్యలోకకలితభోగంబు లెట్లుండు, ననిన నిట్టు లనియె హరుఁడు కృష్ణ. 216

సీ. ఎల్లపుష్పంబులు నెక్కాలమును దవ్వ విలసిల్లుఁ గల్పకవృక్షజనిత
మను లేప మాహార మమృత మంబరములు నిత్యానులిప్తముల్ నిరుపమాన
భంగిదీప్తంబు లాభరణముల్ వాన రమించుచు నన్యోన్యసఖ్య మిత్త్వభాన
మొప్పంగ మేనుల యొప్పును మనముల మార్దవంబును గుణామాన్యతలును

తే. గలిగి పురుషులుఁ గాంతలుఁ గామహర్ష,లీల లెసఁగఁ గ్రోధాదులు లేక సుజయు

జరయు నెఱుఁగక నలిఁ జరింతురు దినంబు, నందు సంతతనిర్భరానంద మొంద.
వ. అనిన విని హైమవతి సుగతిదుర్గతులకుం జనం గలవారిం జూచి వీ రిట్టివా రని నిశ్చయింప వచ్చుట రామి యెఱింగింపు మనవుడు మృడుండు విను మని యి ట్లనియె. 218
చ. జనులకుఁ గీడు రోయక యజస్రము ధర్మరతిం జరించి స
జ్జనగురుపూజనంబులును సత్యహితోక్తులు దీనపోషణం
బును నతిథిప్రియత్వమును భూరిదయార్ద్రతయుం గలట్టివా
రనిమిషలోకగాము లని యాత్మ నెఱుంగుము మేనకాత్మజా. 219
చ. [1]పరుసనిపల్కు బొంకు లగు పల్కులు నన్యధనాభిలాషముం
బలవనితావిలోలతయు బాంధవసజ్జనవిప్రియంబు దు
శ్చరితులతోడిమైత్రియును సంతతధర్మరతాభ్యసూయయుం
గరినిభయాన ఘోరనరకంబున కేఁగెడివారిచిహ్నముల్. 220
క. అని చెప్పిన విని హిమగిరితనయ వృషధ్వజునితోడ ధర్మంబులు పె
క్కనుపమమూర్తి పరమం, బనఁ జాలెడుధర్మ మెద్ది యన్నిటిలోనన్ 221
వ. చెప్పు మనిన నప్పరమేశ్వరుం డి ట్లనియె. 222
క. రమణీ వర్గత్రయధర్మము లిచ్చు సుఖములు దుఃఖమయము లచిరముల్
గమనాగమకరములు నిత్యమహాసౌఖ్యంబు మోక్షధర్మం బిచ్చున్. 223
సీ. కావున విను త్రివర్గంబుకంటెను మేలు దలపోయ మోక్షంబు దానిఁ బడయు
తెఱఁ గెఱింగించెదఁ [2]దెఱవ గృహస్థధర్మంబున నిల్చి ఋణంబు లెల్లఁ
బాచి వనమునకుఁ బరమశాంతత నేఁగి సద్గురుముఖమున సాంఖ్యయోగ
విదుఁ డగునది పంచవింశతి జ్ఞానంబు సాంఖ్యంబు ధర్మనిశ్చలత యోగ
తే. మానసమాచారయుగళ మేకాధికరణ, మస్ఖలితముగ మది నది యలవరించి
ధ్యానపరుఁడయి శీతోష్ణ హర్ష శోక,ముఖము లగువివిధ ద్వంద్వములఁ దొఱంగి.
ఉ. శౌచము బ్రహ్మచర్యమును శాంతియు లఘ్వశనంబునై [3]యిళం
జూచుచు నంతరాత్మునెడ సొచ్చినవిఘ్నవిశేషముల్ ధృతిం
ద్రోచుచు భక్తియుక్తికి గురుండు ప్రమోదమయుండు గాఁగఁ ద
ద్గోచరతం జరింపఁగ నకుంఠితమోక్షసుఖంబు సొప్పడున్. 225
తే. అది సదాభ్యాసకలన నత్యంతనిర్మలంబు నవ్యయమును నచలంబు ఘనము
నై జరావ్యాధిమరణజన్మాదిదుఃఖ, బహుళసంసారచక్రంబుఁ బాప నేర్చు. 226
వ. అని యుపదేశించి వెండియు. 227
క. విను సంసారమునకు విసు, వనిమర్త్యుఁడు శోకమోహవశగతుఁడై మో
క్షునిరూఢిఁ బడయ నేరఁడు, మనము విరక్తముగ విసివి మఱి ముక్తిఁ గనున్.
వ. అట్టిదశ చింతావివర్జనంబునను భూతాస్థిరత్వపరిజ్ఞానంబునను దృష్ణారాహిత్యం

1 పరుసఁదనంబు. 2 దేవిగృహస్థ. 3 మదిం, జూచుచు,

బునను గాని కలుగదు గావున వానిభంగులు ప్రకటించెద. 229

సీ. ధనములు సెడిన బాంధవులు సచ్చినఁ దదీయములగుగుణములయందు మనసు
వెట్టకయున్నది యెట్టన్న వగచినఁ దాపంబు వొందుట దక్క నొందు
గలుగునే సుఖము దుఃఖంబును దోడివ యవి మార్చివచ్చుచు నరుగుచుండుఁ
గేవలసుఖము లే దావాసవునకైనఁ జేటు దృశ్యములకు సిద్ధ మగుట

తే. మున్న కని యున్నవగ చిత్తమున జనింప, దరయఁగీడు పరిగ్రహ మది సమగ్ర
మైనతఁడు పొత్తినూలి ప్రువ్వట్ల తాన, తనకు బంధంబుగావించికొను లతాంగి.

ఆ. విను ధనార్జనంబు ధనరక్షణంబు ధ,నవ్యయంబు ధనవినాశనముఁ బ్ర
గాఢదుఃఖదములు గావున దుఃఖభా,జనము ధనము గాల్పు మనఁగవలయు.

క. రమణీ తృష్ణాసమదుః,ఖమును బరిత్యాగసమసుఖముఁ గలవే కా
యము ముదిసిన ముదియదుప్రా,ణముగొనిపోఁజాలు తెవు లనం జనుఁ దృష్ణన్.

క. కామములు భోగములఁ దెగు,నే మలఁతుక నేత నాఱునే చిచ్చు ధృతిం
గామములఁ దొఱఁగుసౌఖ్యము,నేమియుసౌఖ్యములుఁ బోలునే యరయంగన్.

క. విచ్చలవిడి నింద్రియముల, నెచ్చటికైనను జనంగ నిచ్చిన నరకం
బచ్చపలుచఁ గుదియించినఁ, దెచ్చుసుగతి నరున కది సతీమాళిమణీ. 234

తే. కామరసమున నతితృష్ణుఁ డై మనుష్యుఁ, డర్థతృష్ణాపరీతాంతరంగుఁ డైన
గొఱియనడవిలోనె త్తెడుకోలుపులియుఁ, బోలె మృత్యువాతనిఁగొనిపోవు దేవి.

వ. అని పలికి రాజమృత్యువులఁ ద్రోవం జాలు మే లెయ్యది యంటేనిఁ జెప్పెద
నాకర్ణింపు మనుపలుకు వలికి యి ట్లనియె. 236

తే. ధనములునుదానములుఁదపోధనమువాజి, పేయరాజసూయంబులు వేయునోపి
చేయుటలుగావు మోక్షదర్శిత్వ మొకఁడ, మందుజరకుమృత్యువునకునిందువదన.

తే. జాములును దివసములు మాసములు నేండ్లు
నైనకాల మాయువుఁ గొని యరుగు చుండు
నెల్లి సేయుపనులు నేఁడ యింతి మాపా
నర్చుపని రేప చేయుట నామతంబు. 238

తే. మేలుగడు వేగచేయరు కాలపాశ,బద్ధు లై యేమఱుటఁ జేసి పశుతి మనుజు
లింతయెఱుఁగుటసంసారమెపలఁ ద్రోచు,నట్టివిసువుటఁ బుట్టించునదిహితంబు.

వ. ఇవ్విధంబున. 240

క. ఈ తెరువు లాదరింపఁగఁ, జేతోగతికిని విమర్శసిద్ధి యొదవుఁ ద
జ్ఞాత విరక్తియు ముక్తికి, నా తెరువ సమీపవర్తి యచలేంద్రసుతా. 241

క. వైరాగ్యంబు ప్రశాంతికిఁ, గారణము ప్రశాంతి ముక్తిఁ గను మోక్షానం
దారాము జరామృత్యువు, లేరూపునఁ జేర నేర విద్ధచరిత్రా. 242

క. అని చెప్పి మఱియు శివుఁ డి, ట్లను హిమగిరిసుతకు సాంఖ్య మను లినహృదయా

విను వివరించెద సంస్కృతి, యనురోగంబునకు వైద్య మది యరయంగన్. 243

శివుఁడు పార్వతికి సాంఖ్యప్రకారంబు దెలుపుట.

ఆ. జ్ఞానమున విముక్తి సాంఖ్యులు వడయుదు, రరసి చూడఁగా నిరర్థకంబు
ఘోరతరము నంద్రు శారీర మైనతపంబుఁ బంచవింశభజన మాఁది. 244
సీ. ప్రకృతి కవ్యక్తనామకమును గల దందు మహదహంకారతన్మాత్రలును మ
నమునింద్రియములుభూతములు జన్యములుగా నోలిన యిరువదినాలుగయ్యెఁ
బంచవింశకతత్త్వభావితక్షేత్ర మా తత్త్వసంతానంబు సత్త్వమును ర
జస్సుఁ దమస్సు నాఁ జనునిజగుణములఁ బ్రకృతిదాఁగరణరూపములు గాఁగఁ
ఆ. గొని సృజించు లోకకోటి నయ్యవ్యక్త, మణువు నిత్య మేక మక్రియం బ
హైతుకంబు చక్షురాదుల కగ్రాహ్య, మది ప్రధాన మనఁగ నతిశయిల్లు. 245
తే. సౌఖ్యతుష్టిప్రకాశముల్ సాత్త్వికములు
మోదఖేదాదికద్వంద్వములు లతాంగి
రాజసము లప్రకాశసంత్రాసమోహ
ములును దంద్రియుఁ దామసములుగ నెఱుఁగు. 246
క ధృతివిజ్ఞానశ్రద్ధలు, నతివ యసమ్మోహమును దయయు హర్షము నం
చితసత్త్వవృద్ధిఁ బరివర్ధితంబు లగుసత్త్వ మరుగఁ దెరలుం దారున్. 247
తే. క్రోధలోభకామానృతద్రోహచింత, తాపములకు రజోభివర్ధనము వృద్ధిఁ
జేయు వానికి నెల్ల సంక్షీణభావ, మావహిల్లు రజఃక్షయ మావహిల్ల. 248
తే. సంశయంబు విషాదంబు జడతనిద్ర, విను తమస్సువర్ధింపఁగాఁ బెనుపు నొందు
నది విహీనతఁ బొందిన నవియు హీన, భావ మొందు వికస్వరపద్మనయన 249
సీ. ఒక్కఁ డొక్కనిచేత నెక్కుచుఁ దఱుగుచుఁ ద్రిగుణంబులును బ్రవర్తించు వీన
జనితంబు లగుప్రీతిసంతాపమోహాదు లొదవినఁ దత్తద్గుణోదయములఁ
గని యుపేక్షించుచు [1]మనము నూనఁగ నీమి కార్యంబు ధర్మార్థకామములకు
నమర మనుష్యతి[2]ర్యగ్జననములకు మూలముల్ సత్త్వాదు లోలి నెఱుఁగు
తే. బుద్ధి యనఁగ మహత్తత్త్వమునకు నామ
మది వివేకవిజ్ఞానచిహ్నంబు భూత
జని యహంకారమునకు లక్షణ మహంక
రణము దొఱఁగుట మోక్షకారణము దేవి. 250
ఆ. అన్నియింద్రియములనఁదరింప మగుడఁ జే,యంగ మనసు సాలునవియునదియు
భూతతద్వికారములును దేహము దన,న్యుండు దానఁ బరఁగియుండు దేహి.
క. విను దేహియు దేహము వే, ఱనునిశ్చయదృష్టి గల్గు నాతఁడు సాలుఁ
మనసు మగిడింప నది నిర్మనస్కతఁ బొనర్చి మోక్షమార్గముఁ జూపున్. 252
వ. అప్పుడు ప్రకృతిం దొఱంగి పంచవింశకుండు వెలుంగు నాతత్త్వంబు పరమ

1 మనమున నూనంగఁ గార్యంబు 2 ర్యగ్జంతువులకును

హాంసుం డనం బరఁగుఁ దద్విజ్ఞానంబు శాంతిసాధ్యంబును బరమశాంతిప్రదం
బు నై యుండు. 253

మ. రసగంధాదిగుణాలిలేమి నవికారత్వంబునన్ సర్వసం
వసనవ్యాప్తి నణుత్వభంగిని మహత్త్వస్ఫూర్తిఁ జత్పుగప్రభృ
త్యసమాలంబితఁ దేజరిల్లు పరమాత్మాఖ్యంబు షడ్వింశకం
బు సమత్వంబునఁ జూచు శాంతుఁ డతివా పొందున్ విమోక్షస్థితిన్. 254

వ. ఇది కపిలాదిపరమర్షి సేవితం బైనసాంఖ్యధర్మంబుయోగప్రకారంబువివరించెద.

సీ. విను మింద్రియంబులు మనసును బుద్ధియు నాత్మయు నొక్కటియగుటఁగాన్పు
యోగపరిజ్ఞాన ముగ్మలి యగ్నిసమారాధనంబును నధికవాగ్వి
వర్జనంబును సత్త్వవత్వంబు దానాధ్యయనములు శౌచసత్యములుఁ బాప
ములఁబాపుఁ బాపనిర్ముక్తుఁడై మఱియోగమాచరింపఁగయోగ్యుఁడగునరుండు

తే. మనసు వట్టుట ముఖ్యపుటనువు దాని
కామిషము గాలగాని కెట్లట్ల శుచియు
నజనమును నగుచోట మృద్వాసనమునఁ
గాయమున కార్జవముభంగి గలుగ నుండి 256

క. మనమున నై దింద్రియములు, ననిచి మనం బాత్మ నల్ల నొదిఁగింపఁగ నె
క్కొని ప్రాణంబు నపానం,బును వశ్యత నిలుచు యోగమునసిద్ధికి నై. 257

తే అవహితుం డయి తద్దశ యనుభవింపఁ, గా నపానమిశ్రప్రాణగతికి మూర్ధ
మతివ యమ్మెయి నెలవగునతఁడ చూవె, జీవుఁ డనఁ బరమాత్ముండునావెలుంగు.

వ అని వెండియు. 259

ఉ. ప్రాణు నపానునందును నపానునిఁ బ్రాణునియందు నిల్పి ని
ర్వాణము గోరి చిత్తము దిరంబుగఁ బట్టఁగఁ బ్రాణసంయమా
క్షీణత దేహమధ్యశిఖిఁ జిమ్మఁగఁ దత్త్రయ మొంది మూర్ధపా
రీణతఁ గోర్కి సల్పు నపరిచ్యుతిఁ డగ్గతుఁ డైనయోగికిన్ 260

వ. అని చెప్పి వెండియు 261

చ. అలసతయున్ విచిత్తతయు నత్యశనాదరణంబు రోగముం
గలయును లోభమున్ భయముఁ గామముఁ గ్రోధము లౌల్యమున్ విరో
ధులు విను యోగసేవకు నదుష్టతఁ బేర్చిన యోగ మిచ్చుసి
ద్ధు లెనిమిదింట నప్రతిహతుం డయి యోగి చరించు నెల్లెడన్. 262

ఆ. నిద్ర పెంపు నిద్రనిగ్రహించుటయును, గొలఁదిమీఱుకుడుపుఁ గుడువమియును
యోగి కొప్ప వతఁడు యుక్తవర్తనుఁ డైన, నువిద దుఃఖహారియోగ మొందు

వ. ఇట్టిది యోగధర్మం బనిన నంబిక సాంఖ్యయోగశ్రవణంబునఁ బరిజ్ఞాతపర
మార్థ నైతి భవదీయసాయుజ్యంబు భక్తు లెట్టిపరిచర్యం బడయుదు రెఱింగిం
పవే యని యడిగిన మృడుండు మృడానికి ట్లనియె. 264

-:శివుఁడు పార్వతికి నాత్మసాయుజ్యప్రాప్తిసాధనంబులు దెలుపుట:-

క. విను మవిచింత్యుఁడ సురలకు, మునులకునేనియును యోగమును సాంఖ్యమునా
యొనరించినయవి యీశుఁడ, సనాతనుఁడ నవ్యయుండ నత్యాత్ముండన్. 265

క. ఏను బ్రసన్నుఁడ నైనం, గానిది లే దర్చకులకుఁ గావున మత్ప్రి
ధ్యాన స్తుతివందనముఖ, నానాభజనముల వలయు నైష్ఠికత శివా. 266

ఆ. నాలు గాశ్రమముల నలువురు విప్రుల, కతివ పాశుపతమహావ్రతంబు
తెఱఁగు లేను దొల్లి దెలిపితి శిష్యప్ర,శిష్యసరణి నది ప్రసిద్ధ మయ్యె. 267

క. మంగళరక్షాశుచితా, లింగార్చనయోగ్యతలు ఫలించుటకై భూ
తిం గావించితిఁ దల్లి, ప్తాంగులును గపాలధరులు నై శాంతిమెయిన్. 268

తే. బ్రహ్మచర్య [1]భిక్షాశనపరత గలిగి, జటితయొండె ముండితయొండె సంభరించి
మనసు నాయందతిరముగా నునిచి యొండు, వస్తువులదెస నొల్లమి వర్తిలంగ.

క. చరియించుభక్తజనులకుఁ, బరమానందైకతానుభవ మొసఁగుదు న
వ్వెరవున మత్సాయుజ్యము, దొరకొను వారలకు వికచశోయజవదనా. 270

వ. ఇది సాయుజ్యావాప్తిప్రకారం బని చెప్పి వెండియు. 271

క. శివలింగస్థాపనముఁ ద్రి,భువనములం బరమహితము పొందెం గరుణా
ధవళాక్షి చేసితిం ద, త్ప్రివిమలలింగమున నన్ను భావించు టుఱున్. 272

చ. కలమెయిఁ బాల నేత నుదకంబులనేని వరాభిషేకమం
గళము నొనర్చి భక్తిరతి గంధము మాల్యము ధూపదీపసం
కలనములుర్ నివేద్యమును గాఢసమర్పణ మొందఁ జేసి [2]లిం
గలసితమూర్తియందు ననుఁ గాంచి భజించిన ముక్తి సేకుఱున్. 273

క. అని పలికి నీవు దేవాం,గన లాదిగఁ గలత్రిలోక కాంతలకును ముౖ
క్కునకుం బాత్రం బగుపద, వనజంబులు గల్గి యొప్పు వరసతివి శివా. 274

క. చతురవు వివేకవిభవో,న్నతచిత్తవు వ్రతవిధాననైష్ఠికతాసం
యుతమతివి లౌకికజ్ఞా,నితామహిమసహజమతి వనిందిత పరయన్. 275

క. కావునఁ గాంతాధర్మము, నీవలనం దెలియువేడ్క నెమ్మనమున నా
కావిర్భవించెఁ జెప్పం,గా వలయును దాని వికచకమలదళాక్షీ. 276

ఆ. అనిన సిగ్గుతోడి యులఁతినవ్వొలసిన, చెన్ను మొగము వింత చెలువు దాల్ప
వాంచి యెత్తి గౌరి వరునితో నిట్లను, నేను మీకుఁ దెల్ప నెంతదాన. 277

క. ఐనను మీ రడిగిన మ,న్మానసబోధంబుకొలఁది మగువల తెఱఁగుల్
పూని వినిపింప కుండుట, దాన తగదు గాన చెప్పెదను సర్వజ్ఞా. 278

క. అని పలికి మఱియు నిట్లను, నను నెప్పుడుఁ బాయ కుండు నదు లెల్లను న
వ్వనితలతోడ సమాలో,చన మొనరించి మఱి చెప్పఁ జను నిత్తెఱఁగున్. 279

వ. అని విన్నవించి గంగ యమున గోదావరి కౌశికి కావేరి కృష్ణవేణి పెన్న నర్మద

1 భిక్షాటనఁ. 2 లిం,గలలితమూర్తి.

బాహుద రేవ తమస మొదలైన నదులు మున్న తనతోడన వచ్చి యున్న
నన్నాతుల గుఱించి యీశానుం డిట్లడిగెడు నెట్లు సెప్పుద మనినగంగాదేవి
నీకంటె నే మెఱుంగుదుమె నీ వెఱింగినతెఱంగున నంగనాధర్మం బెఱింగించి
పతిం బ్రీతునిం జేయు మేము భవదీయవాగమృతంబు వీనుల నినిచెద మనుట
యుఁ బార్వతి ప్రసన్నచిత్తయై వల్లభువదనంబునం జూడ్కి నిలిపి 280

క. దేవా నీదుప్రసాద, శ్రీ వచ్చినయెఱుక సుందరీవిధము భవ
ద్భావంబునకుఁ బ్రియంబు గ, సేవాధర్మంబుఁ దెలియఁ జెప్పెద ననియెన్.

తే. అనినవినిసురల్ మునులుప్రియంబుఁ బొంది, రమరగంధర్వసిద్ధసాధ్యాంగనాజ
నంబు వినువేడ్కవచ్చి యున్నలినవదన, వెనుకదెస నుండె దేవకీతనయయపుడు.

వ. అని చెప్పి యప్పురుషోత్తమువీనులు వికసిల్లుచుండ నారదుం డిట్లనియె. 283

పార్వతి శివునకుఁ బతివ్రతాధర్మంబులతెఱఁ గెఱిఁగించుట

క. వనితలుఁ బురుషులుఁ బ్రియమునఁ, దను వినుతింపంగ శైలతనయ సమాక
ర్ణనకౌతుకి యగునీశా,నునితో మృదురీతి నిట్లనుం గమలేశా 284

సీ. ఋతుమతి గాక శుద్ధతయుఁ గల్గినయింతి
కన్య తత్పరిణయకరణమునకు
నొడయులు విను తల్లియును దండ్రియును దండ్రి
తోఁబుట్టినతఁడు మాతులుఁడు సోద
రుండును యోగ్యవరునిఁ జూచి వారిలో
నెవ్వరైనను బ్రీతి నిచ్చువారు
పతి యంతనుండియుఁ బ్రభువు దానికి నట్లు
గావున నాతండ దైవ మనుచు

తే. నతనిమతమూఁది దేవతాపితృసమర్చ,నములు నతిథిపూజనమునన్మతిసమాచ
రించుచును బతిహితము పాటించినడపు, సతిపతివ్రతయిహపరసౌఖ్యమహిత.

వ. ఏతద్విషయం బయినయొక్కనిదర్శనం బవధరింపుము. 286

సీ. బ్రాహ్మణుఁ డొకనికి భార్య లిద్దఱు గల రం దొకభామిని యతనిహితము
నడపెడునవధాన మెడలి యాతఁడు పంపకయుఁ దాన సురపితృకార్యపరత
నడచుఁ దక్కటియింతి నాథుఁ బాటించుచుఁ దన్మతంబునఁ జేయుధర్మవిధులు
వారు ముప్పురు విధివశమున నొక్కట మృతిఁ బొంది రాపతివ్రత వరుండు

తే. చనినసుగతికిఁ జనెఁ బెఱవనిత జముఁడు
నీకుఁ బోలేదు మరలుము నీశరీర
మునక యని యీఁగె నది శోకమున సబాష్ప
యైనఁ గన్గొని యతఁడు దయార్ద్రుఁ డగుచు. 287

క. పతిమతము గొనక ధర్మము, సతివ నడపు టొప్పదింక నైనను బతికిన్

హితము లగువాని జేసిన, సతని గలయు దనినఁ జనియె నదియునుమరలన్.
వ. కావునం బతికి ననువ్రత యగుట గృహిణికి ధర్మం బని పలికి వెండియు. 289
క. లలన యిలువాడి నాధుఁడు, వలచినచవివంటకములు వండి యిడి తనుం
గలయఁ దలంచిన మెయికొని, యెలమిం గైసేసి హృదయ మీవలయు శివా.
తే. పనులయెడ మాఱు పలుకక యనవధానుఁ, డైనపతిఁ దలఁపించి ధర్మార్థకలిత
కృతులునడపుచు సవతి గల్గిననుబోరి,తంబులే కొక్కటై యున్కిదగవు సతికి
క. సవతాలికిఁ బతి వలచిన, నవుఁ గాక ని యతనియిచ్చ కనురూపముగాఁ
దివిరి నడచుసతి దైవము, శివ యది దగు నెల్లజనముచే మ్రొక్కు గొనన్.
క. తనచేతికి నిచ్చినవ,స్తునికాయము [1]నిల్లురువున చొప్పున మగుడం
గొన వచ్చి భార్య పతి దె, మ్మనినప్పుడ యిచ్చు టొప్పున కపటవృత్తిన్. 293
క. పతి దనకు నేమి యిచ్చిన, నతిముదమునఁ బొంద వలయు నాత్మజుఁ డైనన్
మతిఁ గొంకక యేకాంత,స్థితి నేకాసనత నున్కి సెట్ట ప్రమదకున్. 294
క. ధని యధనుఁడు రూపసి యొ,ప్పనివాఁ డవివేకి మూఢ భావుఁ డరోగుం
డనుగతరోగుఁ డనక యం,గన పతిఁ బాటింప వలయుఁ గామధ్వంసీ. 295
క. బలి భిక్షము గడప కిడ, న్వలయును దేవపితృపూజనంబులకాలం
బులఁ బతి శుభ మందుటఁ ద, త్ఫలంబు గాఁ గోరు టొప్పినము సతికి శివా.
క. గతి పతియ చువ్వె భార్యకు, నతనిఁ గడచినట్టిసత్పరాయణము గృపా
యుత కలదే కావునఁ దా, నతనికి భక్తియగు టిచ్చు నఖిలశుభంబుల్ 297
వ. అని చెప్పి యప్పరమేశ్వరునకుం బార్వతి భార్యలయధర్మంబులు వివరించు
నది యై యి ట్లనియె. 298

పార్వతి శివునకుఁ బతివ్రత కనర్హంబు లగుధర్మంబులఁ దెలుపుట.

సీ. పరమేశ యాసురి పైశాచి రాక్షసి
యనుపేళ్లుగల వధర్మాంగనలకు
వ్యభిచారతత్పరత్వంబు వారికి నెల్ల
గల [2]దసురాంశజ క్రౌర్యనిరత
దనయిచ్చఁ బోలియించు ధనధాన్యములు చల
హృదయ భోగపరాత్మ యీర్ష్య గలదు
పైశాచి క్రోధన భర్తృపుత్త్రులయందు
నిస్స్నేహ గృహకార్య నిపుణ గాదు
తే. కలహశీల రాక్షసి సయికంబులేదు, బొంకు పల్కు నెప్పుడు నిద్రవోవు వీత
లజ్జ యిందఱు నాథకులంబువారి, దురితమొందించి పోదురు నరకమునకు.
ఆ. ఎఱుక గలిగి పిదప నేనియుఁ బతిభక్తి, గలిగి ధర్మమోపి సలిపి శాంతి
గలిగి యున్న మున్ను గలపాపములు వాసి, పురుషుతోడ దివికి బోవఁగంద్రు.

---

1 నిల్లడమున-చప్పున. 2 దాసురాంగన క్రౌర్య.

ఆ. అట్లుఁ గాక పతుల యంతిమసమయంబు, నందుఁ జింతఁ దక్కి యనుమరణము
చేసిరేని సుగతి సిద్ధించుఁ బతిసమేతంబు గాఁగ నన్నితంబినులకు 301

క. ద్విజభామినికి సధర్మము, ప్రజఁ గాంచినపిదప నయ్యపత్యము శోకో
ద్విజితయుఁ బతిభక్తయు నై, త్యజించి యనుమరణనియత యగుటయు హేశా.

క. అని చెప్పి గౌరి పతి కి, ట్లను నాదగుచాపలమున నఖిలేశ్వర నీ
వినిపించితి నేఁ గొన్నివచనములు నీతప్పు నాకు సైఁపుము కరుణన్. 303

క. అని సిగ్గునఁ జెన్నగునా, నన మించుక వాంచి యెత్తు నగతనయ శివుం
డును మునులును మునిపత్నులు, వినుతించిరి మధురవాక్యవిభవం బెసఁగన్.

క. సురగంధర్వఖచరకిన్నరకింపురుషోరగాది నారీజనముల్
పరమప్రీతిని బొగడిరి, పరమేశ్వరి నెలుఁగు లడరఁ బంకజనాభా. 305

క. అని చెప్పి నారదుం డి, ట్లను నగ్గోవిందుతోడ నప్పుడు ప్రియ మా
ననమునఁ బొదలఁగఁ బార్వతిఁ, గనుఁగొని సర్వేశ్వరుండు గారవ మొప్పన్.

క. నానీసంవాదము శుచి, యై నైష్ఠికజనుల కెవ్వఁ డాదర మెసఁగం
గా నలినాక్షీ చెప్పును, వానికి నిత్యామరత్వవైభవ మొదవున్. 307

క. మనసంవాదం బెవ్వరు, వినిరి నియతి సజ్జనులకు విభవముఁ దేజం
బును గీర్తియు నాయువు శ్రీయును నారోగ్యంబుఁ గల్గు నుత్పలనయనా. 308

క. అని నిర్దేశించి శివుఁడు, సనియె శివయుఁ గొలువుతోన చనె నిద్దెసకుం
జని రన వశమే యద్భుత, మనిరూప్యం బప్రతర్క్య మది శ్రీరమణా. 309

క. అని పలికి నారదుఁడు నా, వినినకనినయద్భుతంబు వినిపించితి నీ
కనియెం గృష్ణుని సభ్యుల, మనంబు లానందపూర మగ్నము లయ్యెన్. 310

వ. అని యిట్లు భీష్ముం డుమామహేశ్వరసంవాదం బనుపుణ్యకథ సెప్పిన ధర్మ
తనయుండు సోదరసహితంబుగాఁ బ్రమోదరసభరితుం డై. 311

భీష్ముఁడు ధర్మజునకుఁ బరప్రాప్తిహేతుభూతం బగుజపవిశేషంబు దెలుపుట.

సీ. అతనికిఁ బ్రణమిల్లి యనఘ పరప్రాప్తి యెద్దాన సమకూరు నెఱుఁగఁ జెప్పు
మనిన నతండు నారాయణధ్యానపూజాస్తుతితత్కథాశ్రవణనిరతి
యమ్మేలు గావించు నధిప విద్వజ్జన సంరక్షణము గల్మషములఁ బాపు
వేశ్యయొక్కత దొల్లి విద్వాంసునొకరుని మ్రుచ్చని తలవరుల్ మోదఁ జూచి

తే. యితఁడు మావాఁడు మీరిది యేటి కాగడంబు సేసెద రని మోక్షణంబు సేసి
యాసుకృతమున బ్రాహ్మణియై జనించెఁ, దగఁగ నర్చింపుమీవు విద్వజ్జనముల.

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు దారిద్ర్యవ్యాధిశోకంబులకు శాంతి సంపాదింపం
జాలు జపం బెయ్యది సెప్పవే యనుటయు ననిమిషనదీనందనుండు బ్రహ్మవిష్ణు
మహేశ్వరులను వినాయకవిశాఖవహ్నివాయుచంద్రాదిత్యులను శక్రవరుణ
యమకుబేరులను సురభిని సముద్రంబులను గంగాదిమహానదులను మరుదశ్వి

వసురుద్రాదిదేవతలను బితృదేవతలను వాలఖిల్యాదిసిద్ధులను వేదవ్యాసవాల్మీకి నారదాగస్త్యగౌతమకశ్యపాత్రికణ్వాదిమహామునులను రంభాద్యప్సరఃస్త్రీలను ధర్మతపస్సత్యములను నహోరాత్రంబులను దారాగ్రహంబులను నశ్విన్యాది తారకంబులను మాసర్తువత్సరంబులను వైనతేయకాద్రవేయులను గాశీక్షేత్ర కురుక్షేత్రాదిపుణ్యక్షేత్రంబులను నైమిశారణ్యదండకారణ్యాదిపుణ్యారణ్యంబులను మేరుహిమవత్కైలాసాదిప్రభూతశైలంబులను దిఙ్నభోభూములను బుణ్యభూరుహంబులను భూసురులను జక్రవర్తులను రాజులను బరమభక్తిం దలంచి కీర్తించి నమస్కరించి యీసమూహం బంతయు నన్ను రక్షించి నాకు నాయురారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధి పరమానందంబు లభినందనపూర్వకంబుగా నిచ్చుఁగావుత మని యిచ్చఁ గోరి "యోం నమో భగవతే వాసుదేవాయ నమః పురుషోత్తమాయ నమ స్సర్వలోకగురవే నమ స్సర్వలోకపిత్రే నమ స్సర్వలోకపితామహాయ నమ స్సర్వలోకప్రపితామహాయ నమ స్సర్వలోకప్రధానాయ నమ స్సర్వలోకేశ్వరాయ నమ స్సర్వలోకవిశిష్టాయ నమ స్సర్వలోకసుఖప్రదాయ నమ స్సర్వలోకకర్త్రే నమ స్సర్వలోకభర్త్రే నమ స్సర్వలోకహర్త్రే నమ స్సర్వలోకనిధయే నమ స్సర్వలోకనిధానాయ నమ స్సర్వలోకహితాయ నమ స్సర్వలోకహితకరాయ నమ స్సర్వలోకోద్భవాయ నమ స్సర్వలోకోద్భవకరాయ నమో విష్ణవే ప్రభవిష్ణవే" యని పఠించుట మహాజపంబు. 313

పాపంబులును భయంబులు, నాపదలుం బాయు నిమ్మహాజపమున ధా
త్రీపాలోత్తమ శుభములు, ప్రాపించును ధర్మతత్పరత సిద్ధించున్. 314

అని యిట్లు గంగాపుత్త్రుం డజాతశత్రునకు సర్వసిద్ధికరం బయిన యిమ్మహాజపం బుపదేశించె నని చెప్పి తదనంతరసత్కథ లాకర్ణింపు మని పలికి జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 315

మనుజనాథ యశేషధర్మములు సర్వ
పావనములు శాంతనవుఁడు బహువిధములఁ
జెప్ప నిమ్మెయి విని యుధిష్ఠిరుఁడు భక్తి
నమ్మహాత్ముని నిట్లని యడిగె మఱియు. 316

అతఁ డొకరుండ లోకముల కన్నిటికిన్ మహనీయ మైనదై
వతముఁ బరాయణంబు ననువైభవ మెవ్వని గొల్చి యర్చన
స్తుతిరతి నెవ్వ[illegible] శోభన మొందు జనంబు మేలు నా
గతి[illegible]ను చను నెయ్యది ధర్మకోటిలోన్. 317

జ[illegible]గ, సంచితం బయిన తన్ను జపించుజంతు
వు[illegible]పు నెయ్యది యొఱిఁగింపుపరమబోధ.

వ. అని యడిగిన నాభూపతికి భీష్ముం డి ట్లనియె.

—భీష్ముఁడు ధర్మజునకు విష్ణుమంత్రధ్యానం బవశ్యానుష్ఠేయం బని చెప్పుట.—

సీ. అఖిలజగత్ప్రభు వగుదేవదేవు ననంతునిఁ బురుషోత్తమాభిధాను
నంచితనామసహస్రకంబున సంస్తుతించుచు సంతతోద్ధితమనస్కుఁ
డై యజమానుఁ డవ్యయుఁ డైనయాతని నర్చించుచును దృఢధ్యాననిరతుఁ
డగుచు నమస్కృతి యాచరించుచు ననాద్యంతు నవ్విష్ణు నధ్యక్షు నెల్ల

తే. లోకములకు బ్రహ్మణ్యుఁ ద్రిలోకకీర్తి, వర్ధనుని సర్వధర్మజ్ఞు వరదు లోక
నాథు భూతభవోద్భవు నమ్మిభక్తిఁ, గొలిచి సర్వదుఃఖంబులం దొలఁగఁ ద్రో

తే. ప్రస్తుతులఁ బుండరీకాక్షుఁబరమభక్తిఁ, దలఁచియర్చించుటయనామతంబుస
ధర్మములకును సమధికతమము నైన, ధర్మ మింత యెఱుంగుము ధర్మతనయ

సీ. పరమతేజంబును బరమపదంబును బర మైనబ్రహ్మంబుఁ బరపరాయ
ణముఁ బవిత్రంబులు నాఁ దగువానికి నెల్లఁ బవిత్రంబు నెల్లమంగ
ళంబులకును మంగళంబును నెల్ల దేవతలకుఁ బరమదైవతము భూత
సమితికి నవ్యయజనకుండు నగునట్టి వాఁ డెవ్వఁ డెవ్వానివలనఁ దోఁచు

తే. నాదియుగమునాగమమున నంత్యవేళ, నడఁగు నెవ్వనియందుఁ జరాచరము
విశ్వలోకప్రధానుఁ డవ్విష్ణువేయు, భవ్యనామంబులును బాపభయహరము

తే. భూరిగుణయోగవిఖ్యాతములుఁను ఋషిస
మాజపరిగీతములుఁను నై మహిమఁ దనరు
నమ్మహాత్ముని నామంబు లధికతరవి
భూతికై చెప్పెదను విను భూపవర్య.

వ. అని పలికి 'విశ్వంబు విష్ణుండు వషట్కారుండు భూతభవ్యభవత్ప్రభు' వను
మొదలైన రథాంగపాణి యక్షోభ్యుండు సర్వప్రహరణాయుధుం డనియె
నివి తుదగాఁ గల సహస్రనామంబు లుపన్యసించి.

ఆ. కీర్తనీయుఁ డైన కేశవు దివ్యనామంబు లివి భవద్ధితంబుఁ గోరి
తరతరంబ కీర్తితంబు లయ్యె నశేషభంగి వేయుఁ గురునృపాలవర్య.

—భీష్ముఁడు ధర్మజునకు విష్ణునామప్రభావంబు దెలుపుట.—

సీ. విష్ణునామంబులు వేయును నిత్యంబు వినినఁ బఠించిన మనుజుఁ డిహము
నందుఁ బరమ్మున నశుభంబు నొందక యత్యంతశుభముల ననుభవించు
విప్రుండు వేదాంతవిదుఁ డగు రాజు విజయమొందు వైశ్యుఁ డక్షయధనం
బడయు శూద్రుఁడు సుఖభాగిత వెలయు ధర్మార్థకామప్రజాభ్యర్థిజనులు

తే. గాంతు రయ్యైతెఱంగు లేకాంతభక్తి, శౌచియై విని కీర్తించి సారయశమ
నచలలక్ష్మియు వంశవర్యతయు మేలి, పెంపు సొంపును గలిగి శోభిల్లు నరుఁ

సీ. పురుషోత్తమునినామములువేయుఁగీర్తించునాతఁడొక్కెడను భయంబుఁబొ

దమితవీర్యమునఁ దేజమునఁ గాంతిని బలరూపగుణంబుల రూఢి కెక్కు
రోగబంధాపదార్తులకుఁ బరనమాత్ర నయ్యాయిదురితము లడఁగు వాసు
దేవాశ్రయుఁడు వాసుదేవపరాయణుఁడును నగుమర్త్యుఁ డవ్విసుతనామ
కము లుపన్యసించి కల్మషంబుల నెల్లఁ, దొఱఁగి దుర్గతులకుఁ దొలఁగి జన్మ
మరణములకు రోగజరలకు నందని, పరమ మైనబ్రహ్మపదము నొందు. 327

స్మృతిసాఖ్యక్షాంతిశ్రీ, ధృతికీర్తులు గలుగు దుర్మతియుఁ గ్రోధము లు
బ్ధతయును మాత్సర్యము లే, వతిపుణ్యత విష్ణుభక్తులైనజనులకున్ 328

చంద్రార్కనక్షత్రసహిత మైననభంబు
సచరాచరోర్వియు జలనిధులును
సురదైత్యగంధర్వగరుడయక్షోరగ
వ్రజములు హరివశవర్తనములు
బుద్ధియు నింద్రియములును మనంబు స
త్త్వంబును బలముఁ దేజంబు ధృతియు
క్షేత్రంబుఁ దద్గతక్షేత్రజవస్తువు
లరయఁ గా వాసుదేవాత్మకంబు

తే. లాగమోదితాచారమయంబు ధర్మ
మచ్యుతుండు దత్ప్రభువు సాంఖ్యమును యోగ
తంత్రమును శిల్పవేదశాస్త్రములుఁ గర్మ
ములు జనార్దనువలన సముద్భవించె. 329

విష్ణుఁ డొక్కరుండ విను మహాభూతంబు, దక్కభూతతతులు వెక్కగలవు
సరెఁ త్రిలోకములను బరఁగి విశ్వంబు భూ, తాత్ముఁ డమ్మహాత్ముఁ డనుభవించు.

వ్యాససంప్రణీత మైనయీవిష్ణుస్తవంబు సకలశోభనంబులును సు
ఖములుఁ గోరుపురుషుఁ డనులీనబుద్ధిఁ బఠింపవలయు భక్తిపెంపుతోడ. 331

అజు విశ్వాధీశ్వరు సర్వజగత్ప్రభవాప్యయప్రవర్తనకరు నం
బుజలోచను నెవ్వారలు, భజింతురు పరాభవమునఁ బడ రప్పుణ్యుల్. 332

కావున విష్ణునివేల్పగు, [1]నీవేయుఁ బఠింపు నీకు నెప్పుడు నాయు
శ్శ్రీవిభవారోగ్యంబులు, భూవర సిద్ధించుఁ బరమబోధముఁ గలుగున్. 333

అని యిట్లుపదేశించిన, విని మోదము నెమ్మనమున వెల్లిగొనఁగఁ బాం
డునియగ్రసుతుఁడు గాంగేయుని కభివందన మొనర్చి యుచితవినయుఁ డై.

పూజానమస్కారంబులకు నెవ్వరు భాజనంబు లెవ్వరికిఁ జెట్ట సేసినం జేటు
వాటిల్లు నెవ్వారలు సంతోషించిన శుభంబులు సొప్పడుం జెప్పవే యనిన
నతం డతని కిట్లనియె. 335

1 నీవేయుఁ బఠింపు నీవు నిచ్చలు.

బ్రాహ్మణపూజానమస్కారంబులు పరమోత్కృష్టంబు లని చెప్పుట.

సీ. పూజానమస్కారములకుఁ బాత్రములు బ్రా
హ్మణులు వారలకుఁ గీడాచరించి
వాసవుండును జెడు వారిసంతసమున
నఖిలశుభంబులు నావహిల్లు
ధర్మసేతువు లోకధారకం బఖిలశా
స్త్రప్రవర్తకము విప్రవ్రజంబు
దపమును వాక్కును ధనము విప్రుల కొక్క
కుడుపుమాత్రన పాపకోటిఁ బాఁతు
తే. రమ్మహాత్ములు సొప్పరు లఖిలమూర్త, ములకు వారు దేవతలు దేవతలకు బాలుఁ
డజ్జుఁ డన లేదు పూజకు నర్హు లనిన, నధిప వృద్ధులఁ బ్రాజ్ఞుల నడుగ నేల. 336
వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు బ్రాహ్మణులఁ బూజించుటవలన విశిష్టం బయిన శుభం బెయ్యది దృష్టం బయ్యె వారలయందు వర్ణనీయం బగువర్తనం బేమి గానంబడియె నీ విట్లు వారలం గొనియాడెదు తెలియింపవే యనుటయు నాపగాపుత్త్రుండు పవనార్జునసంవాదం బనునితిహాసంబు విను మది భవత్ప్రశ్నంబునకు సదుత్తరం బై యుండు నని పల్కి యజ్జనపతి కిట్లనియె. 337

పవనకార్తవీర్యార్జునసంవాదంబు భీష్ముండు ధర్మజునకుం జెప్పుట.

సీ. అధిప సహస్రబాహార్జునుఁ డేడుదీవులు నేలి యద్భుతబలపరాక్ర
మములఁ దనర్చి మత్సము లెవ్వఁడును నెందు లేరని యత్యవలేపయుక్తి
నాడిన నొకభూత మాకాశమున నుండి యెఱుఁగక పలికెద వెల్లవారి
కధికులు గారె ధరామరు లనవుడు నతఁడు వారలు రాజు నాశ్రయించి
తే. నడపికొందురు మనుగడ పుడమి తేని, కంటె నెక్కుడై రట్లుఁ గాక యేను
మనుతుఁ గూర్చినఁ జెఱుతు నల్గినసనుస్త, భూతములనన్న వెఱచి యాభూతమరిగె.
వ. అట్టియెడఁ బవనుండు గగనంబున నుండి తన్నెఱింగించికొని యన్నరపతితోడ.
సీ. భూదేవశక్తిని కాదె రాజులు ప్రజారక్ష యొనర్చుట బ్రాహ్మణులకు
నధికులు గలరె యహల్యకై యింద్రుండు గౌతముఁ డలిగిన గాసిఁ బడఁడె
కుంభసంభవుచేత నంభోధి యఱఁగదె యనలుండు భృగుశాపహతుఁడు గాఁడె
యన విని [1]మఱుమాటయాడక యున్నయర్జునునకుఁ బవనుఁ డిట్లనియె మఱియు
తే. నాంగిరసవంశసంభవుం డగునుచథ్యుఁ
గోరి నిజపుత్త్రి సోముఁడు గారవమున
నిచ్చె నాదంపతులు దమయిచ్చ వనము
నందు వసియించి మునిహృదయంబు లలర. 340
వ. వర్తించునెడ నొక్కనాఁ డమ్ముని యమునానదీస్నానంబునకుం జనుటయు మున్న

1 మాఱుమాటాడక.

యవ్వనితం గామించి వేచి తిరుగువరుణుండు. 341

క. ఎత్తికొని పోయి తనపురి, నత్తామరసాక్షి నునిచె నమ్మునికడకుం
మెత్తన చని నారదముని, యత్తెఱఁ గెఱిఁగింప నాతఁ డాతనితోడన్. 342

తే. [1]తాన దిక్పతి దన కిట్లు దగునె యొరుని, భార్యఁ గొని పోవ నీవేఁగి పలుకుమిట్లు
యనినఁజని నారదుండు సెప్పినను విడువఁ, డయ్యెఁ గామాంధుఁడై సతి నబ్ధివిభుఁడు.

వ. విడువ కున్న నమ్ముని యుచథ్యుకడకు మగిడి వచ్చి. 344

సీ. ఇంతిఁ దా విడువని యంతియ కాదు నన్ బెడతల వట్టి త్రోపించె వరుణుఁ
డని చెప్పుటయు నల్గి యతఁడు సర్వజలంబుఁ ద్రావిన వరుణపురంబు ధూళి
మయమైన భయ మంది మానినిఁ గొని వచ్చియొప్పించి ప్రణమిల్లి తప్పు వాపి
కొని మునికృప గాంచి చనియె నా దిక్పతి ధరణీశ రాజులో ధరణిసురులో

ఆ. యెక్కుడనిన వినియు నక్కిల్లు వడి యున్న, యతనితోడ ననిలుఁ డమరు లసుర
సమితి కోడి వచ్చి శరణు సొచ్చిన నగస్త్యుండు విజయలక్ష్మి నొసఁగుటయును.

వ. గంగాతీరంబునం గ్రతువు లొనరించు గీర్వాణులం బూర్వగీర్వాణులు గాసి చేసిన
వసిష్ఠునికడకు వారలు వలియం బాఱు దేరం బిలోంచిన యత్తాపసోత్తముని
రోషానలజ్వాలలు [2]సాకారంబు లయి యాదైత్యలోకంబు నేర్చుటయుం
జెప్పి యక్కుంభసంభవుండును వసిష్ఠుండును శ్రేష్ఠు లగుట రాజుల కొడఁ
బాటు గాదొకదే యనిననుం బలుక కున్న యన్నరపతితోడం బవమానుండు
మఱియు నిట్లనియె. 346

పవనుఁడు గార్తవీర్యార్జునునకు నత్రిప్రభృతులమహిమ సెప్పుట

సీ ఒకతఱి దేవతలకు దైత్యులకు మహారణ మయ్యె నపోర్వర రాహునస్త్ర
సమితిచే నర్కుండుఁ జంద్రుండు సొలసిన వెలు గడంగుడుఁ దమ మొలసి వెగడు
పడిన యద్దివిజుల వడి నంటఁ దాఁకి యయ్యసురలు నొప్పింప నత్రికడకుఁ
బాఱి మమ్ముం గావు పరమదయాత్మక యనుడు నతండు చంద్రార్కతనువు

ఆ. లక్షితములు సేసి యసురసైన్యము సూపు, మాపె నిజకటాక్షమాత్రమునన
యతని నృపులకంటెఁ నధికుఁ డందమొ హీనుఁ, డంచ మోనిజంబ యధిపచెపుమ.

సీ. అనిన నూరక యున్న యర్జునుతోడ సదాగతి యిట్లను ధరణినాథ
సురపతి యాశ్వినుల్ సోమపానంబున కర్హులు గా రన్న నాశ్రయంబు
వాటించి వారికై భార్గవచ్యవనుండు దనమంత్రములబల్మి ననిమిషులకు
నెగ్గు సేయంగ నయ్యింద్రుండు వోటున వ్రేటున నాతని గీటడంచు

తే. బుద్ధి నొక శైలమును వజ్రమును రయమునఁ
గొని మహోగ్రతఁ గవియ నమ్మునివరుండు
జలము సల్లిన శైలవజ్రములుఁ దాను

---

1 తాను...యొరుల, భార్యఁ. 2 సాయకాకారంబు లై.

[1]ముడుఁగఁబడి యబ్బలారాతి మూర్ఛవోయి. 348

వ. ఒక్కింతసేపునకుం దెలిసె నంతకు నమ్మునివరుండు మదుం డనువాని శతయోజన దీర్ఘసహస్రదంతుని సృజించి పంచిన. 349

ఆ. వాఁడు సురగణంబు వాసవుఁ గబళింప, వారు శరణు శరణు వరమునీంద్ర
యనిన వారిఁ గాచె నమ్ముని వా రిచ్చి, రపుడు సోమపాన మాశ్వినులకు. 350

క. నీ వాచ్యవనుండును ధా, త్రీనరుసరి గామి యెట్లుఁ దెలుప కుడుగు దే
నా వినియు నొక్కమాటయు, నావిభుఁ డాడండ దాని కలయక మఱియున్.

వ. వాయుదేవుం డన్నరదేవునలనికరుణం జేసి యతనిచే టొర్వనివాఁ డై. 352

సీ. అకట దత్తాత్రేయునకు భక్తి శుశ్రూష సేసి కాదే యువ్విశిష్టబలప
రాక్రమంబుల నొంది రాజుల కెల్లను నెక్కుడై తాకృత మేల మఱవ
విను మీ వొకండవె యనిమిషాదిసను స్తభూతంబులును వృద్ధిఁ బొందు టనని
దివిజులకృపన యీ తెఱఁ గెల్లజనములు నెఱిఁగినపని శాంతిఁ గొఱలి విప్ర

తే. కులము దైవస్వరూపం బగుట మనంబు,నందుదృఢముగ నిల్పితదాశ్రయమున
వెలయువాఁడవై నను మేలువినుమునాదు,బుద్ధియనవుడునతఁడుప్రబోధ మొలసి.

క. నీపనుపు సేసి బ్రదికెద, నేపు నహంకృతియు విడిచి యెల్లనలన మే
లాపాదించుచు విప్రుల, శ్రీపాదము లాశ్రయించి చెందెద శాంతిన్. 354

ఆ. అనిన సంతసిల్లి యనిలుఁ డానృపు బుద్ధి, గలిగి బ్రదుకు మనుచు గారవించి
వీడుకొల్పి చనియె విప్రులపెంపిట్టి, దని యెఱుంగు కురుకులాగ్రగణ్య. 355

భీష్ముఁడు ధర్మజునకుఁ గృష్ణునిప్రభావం బుపన్యసించుట.

వ. అనుటయు నవ్విభుండు బ్రాహ్మణమహానుభావం బింకను విన వలతుం జెప్పవే యనుటయు నప్పుడమితేనికి భీష్ముండు దనకు నింద్రియంబులును వాఙ్మనసం బులును నపుడు దుర్బలంబు లగుట యెఱింగించి యునుండు దక్షిణాయనం బుతుది సేరుచు వచ్చె [2]దేహాన్యాసంబుతఱవు లేమి దోఁచు చున్నది కృష్ణుండు నీకు విప్రజనవిశేషంబు వివరించువాఁ డని పలికి యి ట్లనియె. 356

తే. ఏను గృష్ణు నెఱుంగుదు మానవేంద్ర, యెత్తెఁ గ్రీడావరాహ మై యుద్ధరిత్రి
నిది యొకండును జెప్పఁగా నేల కృష్ణు,లీలఁ గాదె భూమ్యాదిభూతాలి గలిగె.

వ. కృష్ణుండు. 357

తే. బొడ్డుతామరయం దొక్కపురుషుఁ బుట్ట, వించునట్లుగఁ [3]జేసి తద్విరచనాని
భమున నఖిలచరాచరప్రభవ మయ్యె, నరయ సామాన్యమే కృష్ణుపరమలీల.

క. విను మెత్తఱి ధర్మంబులు, దనుజులచే బాధఁ బొందుఁ దత్సమయమునన్
జనియించి యద్దురాత్ములఁ, దునుముం గృష్ణుండు ధర్మధుర్యులఁ గాచున్.

క. శూలియునుం దాన దిశా, పాలురునుం దాన విశ్వపతియును గురుభూ

1 ముడిఁగిపడి. 2 దేహత్యాగం బతఱవు. 3 జేసెఁ దద్విరచనాని,భమున నఖిల.

పాలవర తాన కృష్ణుఁడు, కాలము దిక్కులును దాన కలఁ డఖిలములన్. 361
ఆ. అరయఁ గృష్ణుఁ డధ్వరాత్మకుఁ డఖిలాగ, [1]మోక్తమంత్రతంత్రయుక్తి నతనిఁ
బ్రస్తుతించి మేలు వడయుదు రధ్వర, కర్త లైనజనులు కౌరవేంద్ర. 362
క. చయనంబుల ఋగ్వేదం, బయమహితసువర్ణనాముఁ డగుకృష్ణుగుణో
దయము వినుతించు యజ్ఞ, క్రియానిరతు లైనసురలు ప్రీతిం బొందన్ 363
క. విను ఋగ్వేదము గృష్ణుని, వినుతించుట యుఱెఁ యఖిలవేదంబులుఁ ద
జ్జనితవిలాసంబులు వే,దనిరూపితవస్తువు ననఁ దాన కుమారా. 361
తే. అగ్నులును యజమానుఁడు నాహుతులును
యాగఫలరూపమును గృష్ణుఁ డని యెఱుంగు
మినశశాంకతారకముల నెసఁగుతేజ
ములును గృష్ణమయంబుల భూపవర్య. 365
క. పరమజ్యోతి యనఁగ నిగ్జరామరపదం బనంగ సత్యం బన భూ
వర యమృత మనఁగ దేవకి, వరసుతుఁడు వెలుంగు వేదవర్గముతుదలన్. 366
క. అని యి ట్లుపదేశించిన, విని మోదము నొంది పాండువిభున గ్రసుతుం
డనిమిషతటినీసుతులకు, వినతుం డై నెమ్మనమున వేడ్క దలిర్పన్. 367

కృష్ణుఁడు ధర్మరాజునకు బ్రాహ్మణప్రభావంబు సెప్పుట.

వ. కృష్ణునకుఁ బ్రణమిల్లి దేవా భూదేవమాహాత్మ్యంబు వినవలతు నాన తీయవే
యని [2]వినయసంభృతుం డగుచుఁ బ్రార్థించిన నప్పార్థివునిమీఁదఁ గరుణామృ
తమయం బగునాలోకనం బొలయ నద్దేవుం డాదరభరితుం డై యి ట్లనియె 368
క. ననుఁ బ్రద్యుమ్నుం డివ్విధ,మున నడిగిన వానికేను ముద మందుచు నా
తనిహితము గోరి కుంతీ, తనయాగ్రజ యున్నరూప తగ ని ట్లంటిన్. 369
సీ. వర్గత్రయము నపవర్గంబు సాధింప ననురపితృప్రీతు లాచరింప
నైహికసుఖము లుపార్జింప వలసిన వారికి విప్రుల చేరుగడలు
దివిజుల కైన నాయువు శ్రీయుఁ గీర్తియుఁ దనరుట తత్ప్రసాదమునఁ జూవె
యలిగి భస్మము సేయవలచి పెంపొసఁగంగ నవనీసురులు శక్తు లట్టు లగుట
తే. వారిఁ గోపింపఁ జేయక వారలకుఁ బ్రి
యంబు సేయుచు వారు ప్రహర్ష మొందఁ
దనకుఁ గలభంగి నిచ్చునతండు రెండు
భువనములయందుఁ బెంపును బొగడుఁ బడయు 370

దుర్వాసుఁడు కృష్ణునిమనశ్శుద్ధి పరీక్షించి యనుగ్రహించినప్రకారము

వ. నా కనినయాశ్చర్యంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము స్వతంత్రప్రవర్తనుం డగు
దుర్వాసుండు మనమందిరంబునకు వచ్చి మందహాసంబు సేయుచుఁ గోపించుచు

1 మోక్తమంత్రతతుల భక్తియుక్తి. 2 సవినయంబుగఁ బ్రార్థించిన.

సుముఖుండగుచు విముఖత్వంబు నొందుచుఁ గుడువ నొల్లననుచుఁ బెక్కుప్రకారం గావించినకూడు గూర దా నొక్కరుండ భుజించుచు సెజ్జ నిద్రించుచు భూమి శయనించుచు నెందేనిం బోవుచు మరలి వచ్చుచుఁ బ్రవర్తించుచుండి యొక్క నాఁడు కృష్ణా నాకుం బాయసంబుమీఁద వేడుక పుట్టెడుఁ బెట్టింపవే యనఁ దత్క్షణంబ కావించినం గొంత గుడిచి కొంత ననయొడలం బూయు మనినం బూసితి నచ్చెరువ నున్న రుక్మిణిం జూచి కొంత యక్కాంతమేనం దాన పూసి రథ్యాశ్వంబుగా రథంబున నప్పొలఁతిం బూన్చి రథారోహణంబు సేసి వీథికి వెడలి యమ్ముద్దియను ములుకోలం బొడుచుచు రథంబు నడపింప నాకుం గోపంబు నీర్ష్యయు నించుకయు జనియింపకుండ నేనుం జూచుచుం దోడన నడచితి నప్పుడు యాదవు లాశ్చర్యకోపభయాయత్తచిత్తులై యనేకప్రకారం బులం దనలోఁ బలుకుచుం జేయునది లేక కెలంకుల వచ్చుచుండ. 371

ఆ. రథము దిగిచి డస్సి యరుగుమేదినిమీఁద, మ్రొగ్గతిలఁగఁ బడిన డిగ్గ నుఱికి
దానిమీఁద ధూళి దాఁజల్లి నెసఁ బోయె, నమ్మునీశ్వరుండు యామ్యదిశకు.372

క. పాఱిన నాతనివెనుకన, పాఱితి సంప్రార్థనాప్రభాషణములతోఁ
దేఱి మరలి యమ్ముని నిమ్ముఁ, గారియ వెట్టితిఁ గదే యకట యనుచు నయన్.

వ. నన్నుం గనుంగొని నీవు కోపంబు జయించితివి నీకు వరం బిచ్చెదఁ గైకొనుము

ఆ. ఎల్లవారుఁ దమకు నెంత గోరుదు నీకు, నంత గోర్చి నిన్ను ననుసరించు
వారు గాత లోకవంద్యుండ వై యెందు, మాఱు లేకయతులమహిమ మనుము.

వ. అని నిర్దేశించి మఱియు నిట్లనియె. 376

క. నాయంగంబుల నెల్లం, బాయస మతిభక్తిఁ బూసి పాదతలమునం
బూయవు గావునఁ గలుగు న,పాయం బఱకాల నీకు నవిలంఘ్యుం డై. 377

క. విను పరమపదప్రాప్తికి, ననుగుణ మైయుండుఁ గాన యదియును నశుభం
బన రాదు నీవు బ్రాహ్మణ,జనములయెడ నడపు మిట్టిచందము పొంతున్.378

వ. అని పలికి రథవహనపరిశ్రాంత యగుమీతల్లిం జూచి నీవు సౌందర్యసౌభాగ్యం బుల నప్రతిమాన వై మాననీయత్వంబునం గృష్ణునిషోడశసహస్రాంతఃపుర కాంతలకంటె నెక్కుడగు మని దీవన యిచ్చి యమ్ముని యంతర్హితుం డయ్యె.

ఆ. రుక్మిణియును నేను రుచిరసంపద నప్డు, డతిశయిల్లు నస్మదంగకములఁ
జూచికొనుచు మిగులఁ జోద్య మందుచుఁ బ్రియ, మెసఁగ నెలకొనంగ నింటికరిగి.

ఆ. అందు వస్తుచయము మునుపటికంటెను, బహులమును మనోజ్ఞభంగికంబు
నగుటఁ జూచి యద్భుతాయత్తచిత్తుల, మైతి మిట్టివార లసనిసుకులు. 381

క. కావున వారికి భక్తుండ, వై వెలయు కుమార యనిన నతఁ డట్టిఁడ వై
తా వెలసె నీవు నట్టిఁడ, వై వెలయఁగ వలయుఁ గౌరవాన్వయముఖ్యా. 382

వ. అని చెప్పినం బ్రముదితమానసుం డగుచు నమ్మానవనాథుండు మాధవుతోఁ దుర్వాసుండు శర్వాంశసంభవుం డని విందు శర్వునిమహిమ వినవలతుం జెప్పవే యనిన నప్పురుషోత్తముండు భరితాదరుం డై. 383

—కృష్ణుఁడు ధర్మజునకు శివునిమహిమ సెప్పుట—

ఆ అడుగవలయుదాని నడిగితి నీవు న, న్నధిప నామనము ప్రియంబుఁ బొందె
శివునిఁ దలఁచి మ్రొక్కి శివుదివ్యమహిమ సెప్పెదనితాంతవిమలహృదయకమల.

వ. ఏకాగ్రచిత్తుండ వై యాకర్ణింపు మని ధర్మజున కిట్లనియె. 385

క. శతరుద్రీయము నేనరుఁ, డతిభక్తిని శివుని మనమునందు నిలిపి యం
చితముగఁ బఠించు సులభం, బతనికి సర్వంబు నిందు నందు నరేంద్రా. 386

వ అని వెండియు. 387

సీ. అమరు మహాదేవుఁ డనుపేరు శివునకు నప్పరమునకు మీఁ దరయ లేదు
తల్లోకసద్భక్తుల ధర్మవిరుద్ధపుజాతుల నెల్లను సమయఁ జేయు
దేవతల్ మునులు నతిప్రయత్నంబునఁ గావించుదక్షయాగమున శివుని
నుఱచిన నయ్యజ్ఞ నుఱవఱ లై పోదె భగనేత్రనాశ మాదిగ ననేక
తే భంగములు రావె వారి కాప్రభువుచేత, శరణు వేఁడినఁ గావఁడే కరుణ నట్టి
వారి నీశు పెం పేమన వచ్చు మఱియు, వినుము తద్దివ్యలీలలు మనుజనాథ.

సీ. ప్రబలదైత్యులు పురత్రయనాయకులు జగత్త్రయము [1]నప్రతిమప్రతాపలీల
బాధింప దివిజులు ఫాలలోచనుఁ గాంచి కావుము కృప దేవదేవ నుమ్ముఁ
బశువుల మగువారిఁ బశుపతి వై నని యనుచు మహాక్రోశ మాచరింప
నప్పురంబులుమూఁటి నస్త్రమొక్కటన భస్మము గాఁగఁ జేసి యమ్మార్గణంబు
తే. నంకమున నిడ నది బాలుఁ డైన నీతఁ
డెవ్వఁ డని [2]నూప వెఱఁ గంది యెల్లసురలు
వినుతి సేయ బ్రహ్మణమూర్తి వెలుఁగునతని
కిడిరె దుర్వాసుఁ డనునామ మీశ్వరుండు. 389

తే అతఁడు నూవె మాయింటికి నరుగుదెంచి, యంతసేసినాఁడనవుడునచ్చెరువును
భక్తియును మదిఁబెరిగొన బాండునగ్రసుతుఁడు నిభృతిమై దేవకీసుతునితోడ.

క శివముఖ్యనామములు ప్రస్తవనకృతిఁ భోగమోక్షదము లగు నని విం
దు విమలబోధ యెఱింగింపవె వానినిగుక్తి ననినఁ బరమప్రీతిన్. 391

వ. అతం డి ట్లనియె. 392

క శివదేవు ముట్టఁ గొల్వఁగ, నవనీశ్వర యతని పేళ్లయర్థ మెఱిఁగి సం
స్తవనకృతిఁ గూర్ప నాకైన విధాతకు నైన నరిది నామదిఁ జూడన్. 393

వ. అయినను. 394

1 ను బ్రథితప్రతాప. 2 చూచి.

క. నీ విట్లు నన్ను నడిగితి, గావున నాయెఱిఁగినట్టిగతిఁ జెప్పెద న
ద్దేవాదిదేవువరనా, మావలి విను మచల మైనయవధానముతోన్. 395

ఆ. అగ్నివాయువాసవాదిత్యవసుమరు,దాదిదేవతామయాత్ముఁ డైన
శివునిమహిమఁ బ్రీతిఁ జెప్పుట వినుట స,ర్వార్థసాధకంబు లగు నృపాల. 396

కృష్ణుఁడు ధర్మజునకు శివనామనిర్వచనంబు సెప్పుట

క. వినుము నరేంద్ర మహత్త్వం,బున నుండను నీశ్వరత్వమున నఖిలమహా
మునిజనములును మహేశ్వరుఁ, డని కొనియాడ హరుఁడొప్పు నప్రతిముండై.

సీ. ఉగ్రత్వమునఁ బ్రతాపోన్నతి రుద్రనామముఁదాల్చె దేవసంఘమున కెల్ల
మహతినాఁ బొలుపారుమహనీయదేవత గావున విను మహాదేవుఁ డయ్యె
నఖిల సత్కర్మఫలాకారశుభములు సేయువేడుకకల్మి శివుఁ డనంగఁ
జనియె సుస్థిరతేజమున వెలుఁ గొందుట నంచితస్థాణుసమాఖ్యఁ బరఁగె

తే. జంగమస్థావరాత్మక సకలభూత
రూపబహుత నొందుట బహురూపనామ
ధేయుఁ డై యొప్పె ధూమ్రపుఁజాయజటల
వలన ధూర్జటి యనుపేర వఱలె హరుఁడు. 398

ఆ. వినుము విశ్వ లనఁగఁ జనుదేవతలు దన, యంద పొడమి రట్టు లగుట విశ్వ
రూపనామకమున దీపితుం డయ్యె నా,త్రిపురమర్దనుండు నృపవరేణ్య. 399

సీ. బహునేత్రములు మేనఁ బ్రజ్వరిల్లుట సర్వతశ్చక్షురాహ్వయోదాత్తకీర్తిఁ
బరఁగు భూతము లెల్లఁ బశువులు దాఁ బతిగావునఁ బశుపతి నా వెలుంగు
విషమస్థుఁ డై యున్కి వృషవాహనుఁడుమృత్యువనఁజనుఁబ్రాణపాలాఖ్యసమత
నొంది వహించువేదోక్తాభిధానముల్ మఱియుఁ బెక్కులు వానిమహిమ వేద

ఆ. వేత్తలైనవారు వివరించి యన్యోన్య, బోధకత్వమునఁ బ్రభూతసౌఖ్య
లగుచు సంతతము శివారామతానిరూ,ఢాత్ము లై చరింతు రధిపముఖ్య. 400

క. ఈనామనిర్వచనములు, మానవుఁడు పఠించినను సమాహితమతి యై
వీనుల నించిన సౌఖ్యము, నానందము నిందు నందు నతనికిఁ గల్గున్. 401

వ. అని చెప్పి మఱియును. 402

క. వ్యాసమహాముని లోకహి, తాసక్తిని శివునివిషయ మై పర్యముగాఁ
జేసె నుపస్థాన మొకటి, యాసమధికపుణ్యవాక్చయము విను మధిపా. 403

సీ. సర్వజగన్నిత్యసాక్షి లోకైకశుభావహమూర్తి నిరామయుండు
ప్రథమభూతములకుఁ బ్రథమతమంబు నుదాత్తంబు నయినభూతంబు శివుఁడు
దనముఖంబున నగ్ని జనియించెఁ దను సభక్తికసమారాధనకృతుల నియతిఁ
బాటించువారికి భవమోక్షణంబు గావించువేడుక మది నించువాఁడు

తే. వితతచతురాత్మకత్వవిశ్రుతి వహించి, కరుణఁ దత్తత్పదస్థిరాకలనకల్యు
లగుసపర్యారతులకు నయ్యైవిధంబు, నీక్ష్యపదవుల నొసఁగు మహేశ్వరుండు.

తే. ఈయుపస్థాన మచలిత హృదయవృత్తి
నరుఁడు శివలింగసన్నిధానమున వాఙ్ని
రూఢముగఁ జేసి యాయురారోగ్యసకల
కామ్యవైభవైశ్వర్యముల్ గలిగి నెగడు. 405

—భీష్ముఁడు ధర్మజునకు ధర్మసూక్ష్మప్రకారంబు సెప్పుట.—

వ. అనిన విని యత్యంతసంతోషంబునొంది కుంతీతనయాగ్రజుండు శాంతనవుతో
ధర్మంబులు బహుప్రకారంబులు గలవు పరమానుష్ఠేయం బగుప్రకారం
బెయ్యది దాని నెఱింగింపవే యనుటయు నజ్జనపతికి జాహ్నవీనందనుం డి
ట్లనియె. 406

ఆ. ధర్మములకు సంజ్ఞ దద్వేదు లగుమహాత్ములు దగంగఁ జెప్పుదురు నరేంద్ర
వినుము కాలపాకమున నది యన్యథాత్వంబు గలిగి యవిశదత్వ మొందు. 407

వ. ఎట్లంటేని. 408

క. అనఘ యధర్మము ధర్మం, బనుమతిఁ బుట్టించుఁ దృణసమావృత మై ప్ర
న్ననితలముచందమునఁ దోఁచిన నూయుంబోలె సూక్ష్మచిత్తత లేమిన్. 409

క. తప్పక కాన్పఁగ లేమిం, జెప్పెడు వారలును దద్విశేషము దప్పం
జెప్పఁగ ధర్మంబు తెరువు, దప్పు నది క్రియాపరులకు దైన్యము దెచ్చున్ 410

వ. కావున ధర్మంబు సూక్ష్మప్రకారంబు. 411

క. శ్రుతముఁ బరిత్యాగముఁ గల, మతిమంతుల నడుగు లోభమదమోహసమా
వృతబుద్ధులు గానిసమంచితచరితులవలనఁ దెలియు శీలనిరూఢా. 412

క. కామార్థంబులు మోహోద్ధానుత్కృత్యంబు లని యెదం గని ధర్మ
స్తోమమునఁ దగులు జనములచే మేలుగ నెఱిఁగి కొనుము సిద్ధవివేకా 413

తే. అనఘ యంచితస్వాధ్యాయమునను యజ్ఞ
మున సమాచారమున నిష్ఠ వొనుఁగుపడక
యుండు నెవ్వారలకు వార లోపి నడపు
నదియ కనుము ధర్మము సూక్ష్మపదవి గాఁగ. 414

క. అన విని యుధిష్ఠిరుఁడు నా, మన మిప్పుడు మీరు సెప్పుమాటల సందే
హానిరూఢ మయ్యె ధర్మము, గని కొన వలయుటకు బహుముఖత్వముకల్మిన్.

క. పారంబు లేనిధర్మాచారంబున మునుఁగు మాదృశక్షుద్రులకుం
దీరం బిట్టిది యని తెలి, వార భవాదృశుల తగుదు రర్మిలిఁ జెప్పన్. 416

తే. ఆగమోక్తవిధంబుఁ బ్రత్యక్షమునుసమాచరణముఁ బృథగ్విధవ్యాకులములు
ధర్మసూక్ష్మత యిమ్మాటఁ దథ్య మిట్టి, దనఁగ రానియ ట్లున్నది యనఘచరిత.

వ. అనిన నాపగేయుండు గౌంతేయాగ్రజుతో నిట్లనియె. 418

క. ఇవి మూఁడుదెఱంగులు ధ,ర్మవుసూక్ష్మత నిశ్చయింప ముఖ్యపదంబుల్
దివిరికొని యివియ చూచుట, యవనీశ్వర పూర్వమునులయందుఁ గలుగుటన్.

క. అనుమానింపకు మంధుం,డును నిశ్శంకాత్ముఁడును జడుండును బోలెన్
జననాథ యేను బల్కెడ,విని దృఢముగ నూఁదు మింక వేయును నేలా. 420

క. విమలాత్మ యహింసయు దా,నము సత్యముఁ గ్రోధవర్జనంబును విను ము
త్తమధర్మరాశి యిది ధ,ర్మముచపరమనీను దీని మరుపును మదికిన్. 421

తే. బ్రాహ్మణారాధనమునఁదత్పరుఁడవగుము,దక్క మొండువిచారముల్ధర్మపుత్ర
యనిన మానస మానంద మంద నాతఁ, డతని కతిభక్తి వందనం బాచరించి.

వ ఎవ్వరు ధర్మంబు నెడ ననూయ సేయుదు రెవ్వరు దాని నుపాసింతు రెఱింగింపు
వారివారి పొందుగతులును విన వలతుం జెప్పు మననినప్పౌరవో త్తమునకు న
ప్పురుషస త్తముం డి ట్లనియె. 423

సీ వినుము రజ స్తమోవికృతులఁ దగిలిన మానసంబులు గలమానవులకుఁ
గలుగు ధర్మద్వేషకలనంబు వారలు నరకవాసార్హులు ధరణినాథ
స త్త్వపరాత్ములు సతతంబు ధర్మ ముపాసింతు రూర్ధ్వలోకాధివాస
మునకు వా రుక్తులు మునుమును పుట్టిన సుతుఁడు ధర్మము పద్మజునకు దాని

తే పాకసంపద సుచుతు లుపార్జితగ ను,పాసనము సేయుదురు తియ్యపంటిపరువ
మాదరించి తదుపచార మాచరించు, వెరవు గలయట్టి జనములవిధము దోఁప.

వ. అనినం గౌంతేయాగ్రజుండు శాంతనవుతోడ సాధులు నసాధులు నన నెట్టి
వారు సెప్పు మనుటయు నమ్మహాత్ముం డి ట్లనియె. 425

భీష్ముండు ధర్మజునకు సాధ్వసాధుజనుల నిరూపించి చెప్పుట.

సీ తమయంత నెఱుఁగరు ధర్మంబు సదుపదేశమునను గాన రసాధుజనులు
ధర్మబోధం బివ్విధంబులు రెంటను గలిగెడువారు సాధులు దదీయ
చరితంబు విను విడువరు మలమూత్రంబు లక్ష్యంబు గానిచో నధిప యతిథి
భోజనశిష్టాన్నభోజులు దెరు విచ్చి తగినవారలకుఁ బ్రదక్షిణముగ

తే. నరుగుదురు నడపుదురు సత్యార్జవములు
శరణు సొచ్చినఁ గాతురు సురతగు ప్తి
పరులు నిజదారతృప్తులు గురువినీతు
లమలహృదయులు సంతోష మారఁ గలరు. 426

వ. అని వెండియు. 427

తే. సాధు లింద్రియవిభ్రాంతి సంహరింతు
రఘము దెలిసి ప్రాయశ్చిత్త మాచరింతు
రప్రకాశంబు గా ధర్మ మాచరింతు

రఖిలభూతదయాళుత్వ మారఁ గలరు. 428

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు శంతనుపుత్త్రుతో నప్రయత్నులకు నర్థంబు సిద్ధించుట గలుగు ధర్మపరులును నీతివిదులును నైనబలవంతులు బహుమార్గంబులగు సదుపాయంబుల నర్థంబు లాకాంక్షింప సిద్ధింపకుండెడుఁ గొందఱకు సిద్ధించియు నవి భోగంబుల కుపయోగ్యంబులుగాకుండు శిశులు పెద్దలేకయుంగొన్ని చిత్తంబులందు విద్య లలవడు శిక్షితులయ్యును నిర్విద్యు లగుటయునుం గలుగు దెవ్వుల్ల నోసియుం బోట్లం బడియును గొందఱు సావరు పూరిపుడుక దాఁకి బలాధికులు సచ్చుట చూచెద మిట్లు గాఁ గతంబేమి యెఱిఁగింపవే యనుటయు నమ్మహీపతి కమ్మహాత్ముం డిట్లనియె. 429

శుభాశుభఫలంబులు పూర్వజన్మకృతపుణ్యపాపంబులచేఁ గల్గు నని చెప్పుట

క. మొలవం బెట్టని యట్టిది, మొలచునె తొలుమేని దానముల నానార్థం
బులు సిద్ధించుఁ బ్రయత్నం,బులు లేకయు నింత నిజము భూపవరేణ్యా. 430

తే. అలఘుతపములు దొలుమేనఁ గలిగెనేని
వెదకికొని వచ్చు నన్నరు విపులభోగ
ములు పురాకృతవృద్ధసేవల ఫలించు
బుద్ధికలిమియు విద్యలఁ బొలుచుటయును. 431

క. తొలుమేన నహింసారుచి, గలిగిన దీర్ఘాయు వొందుఁ గారణభూతం
బులు భూవర యివి యీగుణ,ములు లేమియు కీడులకును మూలం బరయన్.

వ. కావున. 433

తే. వినుము దానంబుఁ దపమును వృద్ధసేవ
నము నహింసయు నియతకృత్యములు సర్వ
జనుల కిమ్మహాగుణములు మనమునందు
దృఢముగా నిల్పి నడపుము ధీరవర్య. 434

వ. అని యుపదేశించి యాపగానందనుండు వెండియుఁ బాండవాగ్రజున కిట్లనియె.

సీ. ఎప్పుడు ధర్మంబు నెడ నాదరము గలవానికిఁ గాలంబు దాన యిచ్చు
ధర్మతత్త్వప్రబోధముఁ బరిస్ఫుటముగాఁ గావున సుస్థిరభావశుద్ధి
సహితతపశ్శ్రుతస్నానదానజపంబులను దేవతాపూజలను నమోఘ
కాలుఁ డై వర్తింపఁ గా ధర్మయోగంబు సమకూరు ధర్మంబు సాధనత్వ

తే. మొంది చేయించికొని చెప్పఁ బొందు నిర్మ
లాత్మకుండు సంసారపారాత్మకంబు
సత్య మజరామరమ్ము బోధ నిత్య మచ్యు
తము పరానంద మగునప్పదంబు ననఘ. 436

వ. అని నిర్దేశించి మఱియును. 437

తే. కను వెలుంగు వేదవ్యాసమునివరుండు
నధిప కృష్ణుండు నీకుఁ బరాయణంబు
చింత దిగఁ ద్రావి పాలింపు శాంతవృత్తిఁ
బ్రజల సర్వంబునందును విజయి వగుము. 438

క. అని యిట్లుపదేశించిన, యనిమిషతటినీతనూజునతులితవచనముల్
విని మోము లలరఁగఁ బులకలు, దనువున జాదుకొన నొప్పె ధర్మజుఁ డధిపా.

సీ. అపుడు వీక్షించి సత్యవతీసుతుండు శంతనునందనునితోడ ధర్మజుండు
దెలి వొందె భవదుపదేశామృతంబున ననుజులుఁ గృష్ణుండు నా ప్తసకల
రాజన్యులును ధృతరాష్ట్రుండుఁ దానును దగ నిన్నుపాసించి దయకుఁ బాత్ర
మయ్యె వీడ్కోలుపు మియ్యవనీశుఁ దతితోడఁ గ్రమ్మఱ నితఁడు నీకడకు వచ్చు

ఆ. వాఁడు గాక యనిన వాత్సల్యమున నార్ద్రమైనచూడ్కి నమ్మహాత్ముఁ డతనిఁ
జూచి పురికిఁ జనుము శుభపరంపరలకు, భాజనంబ వగుము రాజముఖ్య. 440

—భీష్ముఁడు ధర్మజు నూఱడించి కరిపురంబునకుఁ బంపుట—

వ. అని యనుజ్ఞ సేసి వెండియు. 441

సీ. నీబుద్ధి ధర్మైకనిష్ఠ గావుతమ సమగ్రదక్షిణబహుయజ్ఞములు య
యాతిచందమున శ్రద్ధాన్వితంబుగఁ జేయు రాజధర్మంబునఁ బ్రకృతిరంజ
నము నాచరింపు చుట్టములును జెలులును బండినవృక్షంబుఁ బక్షికులము
లెట్లట్ల నిన్నాశ్రయించి సుఖించువా రర్కునియుత్తరాయణము వచ్చు

తే. టరసికొని యుండి నాకడ కరుగుదెమ్ము
పొమ్ము తల్లియుఁ దమ్ములు భూవరుండు
నీవు సుఖుల రై యుండుఁడు నృపవరేణ్య
యనుడు నానంద మొంది ధర్మాత్మజుండు. 442

వ. అట్ల చేయువాఁడ నని సువినయంబుగాఁ బలికి దేవవ్రతునకు దండప్రణామం
బాచరించి యిట్లు వీడుకొని. 443

క. మును లనుపఁగఁ గృష్ణాదులుఁ,జనుదేరఁగఁ దోడఁ బురికిఁ జనియె ముదితు లై
జను లెదురుకొనఁగఁ బుణ్యాం,గనలును విప్రులును వచ్చి కని దీవనతోన్.

క. సేనలు సల్లఁగ మహిమో,ద్భాసితుఁ డై యిట్లు వోయి ధర్మజుఁడు నిజా
వాసంబు సొచ్చి గాంధా,రీసంభావన మొనర్చి ప్రియము దలిర్పన్. 445

ఆ. తల్లి కెఱఁగి ముదము ద్రౌపది కొనరించి, సకలపౌరజనుల జానపదుల
నెలమి యొలయ వీడుకొలిపి భూసురులకు, దానవిధుల సమ్మదం బొనర్చి. 446

వ. విపతు లైనసతులకు సమగ్రధనంబు లొసంగి ధృతరాష్ట్రునిం బ్రభూతపూజా
కరణంబునం బరితుష్టునిం జేసి. 447

తే. తమ్ములును గృష్ణుఁడును బ్రమోదమునఁ దేల
నమ్మహీశ్వరుఁ డపుడు రాజ్యాభిషేక

మంగళము నొందినట్లు నెమ్మదిఁ దలంచి
గట్టి యైనయూఱట పెంపుఁ గాంచి పొలిచె. 448

వ. అట్లు శోభిల్లి వారల నుచితప్రకారసమాచరణంబులకుం జన నియోగించి య
భ్యంతరమందిరంబున కరిగె న ట్లజాతశత్రుండు [1]సమ్యగంగీకృతసామ్రాజ్యుం
డయి జనసంపూజ్యుం బగుచరితంబున సంప్రవర్తిలుచుండఁ బంచాశద్వాసరా
నంతరంబ వాసరపతి యుత్తరాయణగతుం డగుటయు 449

-ధర్మజుఁడు కృష్ణాదులఁ దోడ్కొని భీష్మునియొద్దకుం బోవుట-

సీ. అక్కురవేశ్వరుం డప్పుడు గదలి గాంధారిని ధృతరాష్ట్రధరణివిభుని
గొంతిని మున్నిడుకొని కృష్ణుఁ దమ్మునిఁ దనతమ్ములను విదురుని యుయుత్సు
సంజయులను గృపాచార్యధౌమ్యుల మంత్రకోవిదు లగుయాజకులను దోడఁ
గొని వస్త్రచందనాగురుపుష్పఫలఘృతకుండముల్ వట్టించుకొని యనేక

తే. రత్నములుఁ గాంచనంబుఁ దో రాఁగ నగ్ని
యంచితంబుగఁ దా సంఘటించి యోగ్య
జనసమానీతముగఁ జేసి సకలపరిజ
నంబుఁ గొల్వ మహావిభవంబు మెఱయ. 450

వ. చని భీష్ముని వీరశయనస్థానంబున కనతిదూరంబునం దేరు డిగ్గినం గృష్ణాదులును
రథావతరణంబులు సేసిరి తానును వారును బారాశర్య నారద దేవలప్రభృతి
పరమసంయమిసముపాస్యమానుం డగు నమ్మానసీయుం జేర నరిగి మునిజనంబు
లకు వినతుం డయి తదభినందితుం డగుచు నాధర్మనందనుం డయ్యమరనదీ
నందనునకు నభివందనం బాచరించి సమీచీనధ్యానతత్పరుం డైన యద్దేవవ్ర
తు నుద్దేశించి. 451

తే అనఘ వచ్చితి ధర్మనందనుఁడఁ బ్రణతి, యాచరించెద నాపలు కవధరింప
నవసరం బేని విను సమయంబు వార్చి, యగ్ని మొదలుగఁ దేఁ దగునట్టివాని.

సీ. తెచ్చితి ఋత్విజుల్ వచ్చిరి హరియు నీ తనయుఁడు ధృతరాష్ట్రుఁడును సమస్త
బంధులుఁ గలమహీపతులు విప్రులుఁ బౌరజనులు నేతెంచిరి సదయహృదయ
వీరిఁ జూడుము కను విచ్చి నావుడు నమ్మహాత్ముఁ డందఱఁ జూచి యానృపాలు
కేలు దెమల్చుచు మేలు సేసితి దైవయోగంబు గాదె నీ వొదవు టరయ

ఆ. మనుజనాథ [2]మాఘమాసంబుశుక్లపక్షంబు నామనమున సంప్రమోద
మావహిల్లఁ జేసె నని యభినందించి, యతని కధికహర్ష మావహించె. 453

వ. తదనంతరంబ ధృతరాష్ట్రునితో ని ట్లనియె. 454

తే. వేదశాస్త్రపరిజ్ఞానవృద్ధసేవ,నములు గలిగి యశేషధర్మములు నెఱిఁగి
వ్యాసమునిపతి దేవరహస్య మర్థిఁ, జెప్ప విని నిష్కళంకత నొప్పి తనఘ. 455

1 సమ్యగ్భంగీకృత. 2 పుణ్యమాసంబు.

క. కావున భవితవ్యములకు, నీ వడలఁగ వలదు పాండునృపపుత్త్రులు స
ద్భావమునఁ జూడ నేర్చిన, భూవర తగ నీవు గన్నపుత్త్రులు గారే. 456

క. వీరిం బరిపాలింపుము, వీరలశుశ్రూషఁ జిత్తవృత్తి ముదమునం
గూరఁగ ధర్మసుతునిపైఁ, గారుణ్యము గలిగి పనులు గఱపుము నెమ్మిన్. 457

తే. ఏ నెఱుంగుదు నితఁడు నీయెడఁ బ్రియంబు
భక్తియును గల్గి యక్రూరభావుఁ డగుట
నీవు వత్సలత్వమున నీనృపతిఁ బంచి
పనులు గొనుము కౌరవకులభారధుర్య. 458

క. విను నీతనయులు దుర్యోధనాదు లవినీతిపరు లధర్మజ్ఞులు గ్రో
ధను లతిలుబ్ధులు వారల, మనమున నిడి వగవ వలదు మనుజాధీశా. 459

వ. అని పలికి కృష్ణు నాలోకించి. 460

భీష్ముఁడు శరీరంబు విడుచుటకు శ్రీకృష్ణ ననుజ్ఞఁగొనుట.

తే. దేవదేవ జీవాత్మక దేవవంద్య, శంఖచక్రగదాపద్మచారుహస్త
వాసుదేవ త్రివిక్రమ వరద పరమపురుష ప్రణతి యొనర్చెదఁ గరుణఁ జూడు.

వ. అనుచు నమస్కరించి. 462

ఆ. బలము నీవ నాకు భక్తుండ నీయెడ, నాలు బిడ్డ లేనియట్టివాఁడఁ
గావు నన్ను నధికకారుణ్యమున నిమ్మనుజ్ఞఁ గమలదళమనోజ్ఞనయన. 463

వ. అని వెండియు. 464

సీ. మాధవ పాండుకుమారవర్గమునకు గతి నీవ రక్షింపు కరుణ మెఱయ
దుర్బుద్ధి యైనయాదుర్యోధనునితోడఁ గృష్ణుఁ డెక్కడనుండు గెలుపు గలుగు
నక్కడ కంటి నేఁ బెక్కుమాఱులు నట్లు సెప్పఁగా నాపంపు సేయ కతఁడు
దనువారి నెల్లను సమయించి తానును సమసె నిన్నెఱుఁగుదు నమితమహిమ

తే. నరుఁడు నారాయణుఁడు నను పరమమునులు
జగము రక్షించుటకుఁ గేలి జన్మ మొంది
సంచరించెద రని పరాశరసుతుండు
నారదుండును జెప్పిరి నాకుఁ దొల్లి. 465

వ. అనిన విని వాసుదేవుండు దేవవ్రతువదనం బత్యాదరంబున నాలోకించి. 466

ఆ. కీ డొకప్డు లేదు కృతపుణ్యుఁడవు తండ్రి, వలనిభక్తి పెంపు గలవు దానఁ
గాదె బంటుఁబోలె గాంగేయ మృత్యువు, నీవశమున నిలిచె నిర్భరముగ. 467

భీష్ముఁడు శరీరంబు విడిచి నాకలోకగతుం డగుట

వ. నీకు నే ననుజ్ఞ యిచ్చితి వసువులం బొందు మనినం బరమానందంబునం బొంది
పాండునందనులను ధృతరాష్ట్రునిం దక్కటివారలనుం గనుంగొని మీచేత

ననుజ్ఞాతుండనగదా యని పలికి యందఱం గౌఁగిలించుకొని యానృశంస్యంబు
ను సత్యంబును నిత్యంబులుగాఁ బాటించి బ్రదుకుం డని చెప్పి తాను దొల్లి రా
జుల గెల్చి తెచ్చినధనంబులు విప్రజనంబుల కిచ్చి ధర్మతనయుం జూచి యెల్ల
బ్రాహ్మణులునుం బూజనీయులు ఋత్విజులు నాచార్యులువృద్ధులు విశేషించిపూ
జింపవలయువా రని నిర్దేశించి యూరకుండి ధారణానుక్రమంబున సమాహితా
త్ముం డయి వాయువుల సన్నిరుద్ధంబు సేసిన నవి యూర్ధ్వగతిం గైకొనియె
నమ్మహాత్ముం డవయవంబులం బ్రాణంబులు వాపికొనుచు వచ్చున య్యైచోట్లు శల్య
రహితంబు లగు చుండె నట్లగుటం గాంచి కృష్ణాదు లగునఖిలజనంబులు నాశ్చ
ర్యభరితాంతఃకరణు లగుచుఁ గీర్తించి రాసంయమచతురునిచే సర్వాయతన
సన్నిరుద్ధం బై యాత్మ మూర్ధంబు భేదించి మహోల్కాకారంబున నాకసంబు
కెగసి కొంతద వ్వరిగి యంత నంతర్హితం బయ్యె నప్పుడు పుష్పవృష్టి గురిసె
దేవదుందుభులు మొరసె నంబరంబున సిద్ధులు సాధ్యులుం బొగడుచుం బ్ర
మోదంబు నొంది రిట్లు దేవవ్రతుండు దివంబునకుం జనుటయు. 468

—పరలోకగతుం డైనభీష్మునకు నగ్నిసంస్కారంబు సేయుట.—

సీ. ధర్మపుత్త్రుండును దమ్ములు విదురయుయుత్సులు నగురుకాష్ఠోత్కరంబుఁ
జందనదారుసంచయముచు గొని సముస్థలి సమంచితచితి యల సుభంగి
విరచించి రయ్యుధిష్ఠిరుఁడును ధృతరాష్ట్రుఁడును నమ్మరున్నదీతనయుపుణ్య
గాత్రంబు సుస్నానకలితంబు విహితానులేపంబుఁ బుష్పదామోపశోభి
తే. తంబు లుత్తమక్షౌమావృతంబు నుజ్జ్వలాభరణభూషితంబుఁ గా నధికభక్తిఁ
జేసి రప్పుడు సామంబు సెలఁగ హోము, మాచరించిరి యాజకు లగ్ని యలర.

క. కనకములు మణులు భూసుర, జనసంఘంబున కజాతశత్రుఁడు శ్రద్ధా
వినయప్రీతియుతంబుగ, ననేకములు వేక్క నొసఁగె నవహితమతి యై. 470

వ. తదనంతరంబ. 471

క. తలదిక్కు గవలుఁ బాదం,బుల దెస ధృతరాష్ట్రపాండుభూపాగ్రతనూ
జులుఁ బట్టి యధికవిభవో,జ్జ్వల మగుపాడెపయి నిడిరి శవరత్నంబున్. 472

వ. అమ్మెయి నన్నలువురును వహించిరి భీమసేనార్జునులు ధవళచామరంబు లిడిరి
యుయుత్సుం డుత్తమచ్ఛత్త్రంబు వట్టె వృద్ధ లగు కౌరవస్త్రీ లాలవట్టంబులు
వట్టిరి ధౌమ్యుండు క్రియాకలాపంబు నడపె నట్లు సొద సేర్చి దేవవ్రతుని దే
హంబు శ్రౌతాగ్ని కాహుతి సేసి బహుకుండంబు లెత్తి ఘృతంబు ప్రయోగించి
ప్రజ్వలింపఁ జేసి రివ్విధంబునం బితృమేధంబు విభవమహితంబును విధివిహితం
బునుంగా ననుష్ఠించి యక్కౌరవు లపసవ్యంబుగాఁ దిరిగి కృష్ణద్వైపాయన
నారద దేవలప్రభృతు లనుగమింప భాగీరథికిం జని సర్వభరతభార్యాసమేతం
బుగా నగ్గాంగేయునకుఁ దిలోదకప్రదానంబు లాచరించి రట్టి సమయంబున,

—పుత్రశోకాతుర యైనగంగాదేవి గృష్ణాదులం గనుంగొని దుఃఖించుట.—

సీ. ఉదకంబులందుండి యుత్థిత యై శోకవిహ్వలత్వంబున వికలగమన
యగుచు నెమ్మోముపై నశ్రులు గ్రమ్మఁగాఁ జనుదెంచి కౌరవసమితియెదుర
నిలిచి భాగీరథి యలఘుండు దనకొడు కిలఁ బరికింపఁగా నెట్టిభంగి
వాఁ డయ్యెఁ జరితంబు పోఁడిమి మీ రెల్ల నెఱుఁగుదు రైనను నేను గొంత
తే. సెప్ప వినుఁడు దృఢవ్రతశీలుఁ డమల,బుద్ధి రాజవృత్తాఢ్యుఁడు భూరికృపుఁడు
గార్యసంవేది పితృభక్తిధుర్యుఁ డార్య, సన్నుతుండు విద్యాపరిశ్రమఘనుండు.
తే. కాశిరాజకన్యకలకుఁ గాఁ బెనంగి, [1]వానిచే గాసి యైరి భూవరులు పలువు
రంబకై పూని వానిమహాబలంబు, జామదగ్న్యుండుఁ దెరలుపఁజాల కరిగె. 475

వ. అని విలాపంబు సేసి వెండియు. 476

తే. అంతవాఁడు శిఖండిచే నట్టు లగుట
గనియుఁ బెక్కులు పఱియలు గాక యునికి
కతనఁ జేసి వజ్రమయంబు గాఁగ నోపు
నని తలంచెద నాడెంద మున్నలార. 477

వ. అని వగచిన గంగాదేవికి దేవకీనందనుం డి ట్లనియె. 478

—పుత్రమరణదుఃఖిత యగుగంగను గృష్ణద్వైపాయనుం డూఱడించుట.—

తే. నీవు శోకంబు దక్కుము నీసుతుండు, పరమగతి నొందె శాపసంప్రాప్తిఁ జేసి
వసువు మర్త్యుఁడై వర్తించె నసదృశప్ర,భావుఁ డాతఁడు వగ పేల దేవి నీకు.

చ. అతని శిఖండి యేల యసురాధిపుఁడున్ సమయింపఁ జాలునే
యతఁడు నిజేచ్ఛఁ జేసి నరునంచితదివ్యశరంబులం గనం
గతములు సేసి పాన్పుగ సుఖస్థితి మృత్యువు మాన్చి యుండి కీ
ర్త్యతిశయ మొంది తా వలచి నప్పుడు వోయె విషాద మేటికిన్. 480

వ. అని యూఱడిల్లం బలికెఁ గృష్ణద్వైపాయనమునివరుండును బరమాదరణీయతత్త్వ
రవచనంబుల నజ్జాహ్నవీదేవికి నానందం బాపాదించెఁ దదనంతరంబ యాత్మీ
యసలిలసాంగత్యంబు నొందు నమ్మందాకినిచేతం గృష్ణాదులు నందఱు జనపతు
లును ననుజ్ఞాతులు నాశీర్వాదప్రీతులు నై మునులునుం దోడ నడవ నది వెడలిరని
యిట్లు భీష్మునివృత్తాంతంబు వైశంపాయనుండు జనమేజయునకు జెప్పిన నప్పా
డమితేఁ డిట్లైఱంగున నత్తాతకు పలయువిధానం బాచరించి చరితార్థుం డైన
యప్పార్థివముఖ్యుండు నుతి యెట్టిచందంబునం బ్రవర్తించె మునీంద్రా యెఱిం
గింపవే యని యడుగుటయు. 481

చ. సకగుణాదివ్యచిత్త పరిశాంతమహాత్త్వవిధానవిత్త ని

---

1 యతనిచే గాసి యైరి భూపతులు పలువు.

ర్వైకృతివిలాసహృద్యశ్రుతివిస్తరవిస్ఫురణైకవేద్య పా
వకబహుభవ్యనామ పరివర్ధనసంతుష్టయదూరధామ వి
శ్వకలితతోషణా సుభగసాత్యవతేయవచోవిభూషణా. 482

క. [1]సత్సేవ్యచరణ శమవ, ద్వాత్సల్యాభరణ ధర్మతత్త్వోద్ధరణా
హృత్సంగతభక్తికదురితోత్సారణధుర్యదృఙ్మయూఖవిసరణా. 483

మాలిని. స్మయవిరహితపూజ్యా మంత్రగీతాధిరాజ్యా
నయనహిమగుసూర్యా నైష్ఠికశ్రేణిధుర్యా
దయితభువనరక్షా [2]దాంతిసంపద్యతాక్షా
నియమనికటవర్తీ నిష్కళానందమూర్తీ. 484

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యానుశాసనికపర్వంబునందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

శ్రీ మ దాం ధ్ర మ హా భా ర త ము నం ద లి

యానుశాసనికపర్వము సమాప్తము.

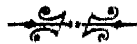
1 సత్సేవ్యాచరణ సము, ద్వాత్సల్యా. 2 దాంతిసంవిత్సమక్షా ; దాంతిసంపత్సమక్షా, దాంతి సిధ్యత్ప్రమోక్షా.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

అశ్వమేధపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

నానుకపార్వత్యభి
ధానకమాధుర్యధుర్యతత్త్వాశ్లేషో
పానీతనిరంతరసాం
ద్రానందప్లావితాత్మ హరిహరనాథా. 1

శోకమగ్నుం డగు ధర్మజునకుఁ గృష్ణాదులు ప్రబోధించుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయునకిట్లనియె నట్లు సురనదీనందనున కుదకకర్మం బాచరించి ధర్మనందనుండు ధృతరాష్ట్రపురస్సరంబుగ భాగీరథి యుత్తరించి తత్తీరదేశంబున. 2

ఉ. ఉమ్మలికంబునం బొగులుచున్నమహీశుఁ బొరి లోచనంబులం
గ్రమ్మఁగ నశ్రువారి ధృతిగారవ మేద మహోగ్రబాణపా
తమ్మున మ్రొగ్గునేనుఁగువిధమ్మున నేలకు వ్రాలఁ బట్టె వే
గమ్మ వృకోదరుండు మురఘస్మరుపంపున నమ్మహీశ్వరున్. 3

ఆ. పట్టి యతఁడు దనదు పైచీర యాస్తరణంబు సేసి భూస్థలంబునందుఁ
బెట్టె మానసమునఁ బెగ్గయు నలఁదురి, యర్జునాదిసోదరాలి వాడివడె. 4

వ. కృష్ణుం డుచితవచనంబుల నాభూపాలుం బ్రబోధించె నప్పుడు ధృతరాష్ట్రుండు గదిసి కూర్చుండి యక్కురుపతితోడ. 5

సీ. క్షత్త్రధర్మంబునఁ గైకొంటి మేదిని యుమ్మలికింపక లెమ్ము వత్స
యనుజవర్గము నీవు ననుభవింపుము శోకకాలంబు గా దిది యేల నగవ
నని పల్కు విదురహితాలాపములు దన వినకుండుటయు సుయోధనునికీడు
నద్దుష్టబుద్ధిఁ దా ననుసరింపఁగ ధర్మ మెడలినకతమున నింత పుట్టె

ఆ. ననియుఁ దెలియ నాడి తనకుగాంధారికి,వగలు మిగులఁ బొగులవలయుటయును
నుగ్గడించి మమ్ము నొంటివగ్గులఁ గనుం,గొనుము వంత దీర్పు మనియె నధిప. 6

వ. అనిన విని యూరకున్నం గని శౌరి యక్కౌరవపతితో బంధువులు శోకంబు నొందిన మృతకోటికిం బరితాపంబు వాటిల్లు నట్లుం గాక భవదీయజ్ఞాతులు సమరంబున ననివర్తులై యూర్ధ్వలోకవర్తులైరి వారికి శోకింపం బని యేమి శోకించిన వారలు మగిడి వత్తురే యని పలికి వెండియు. 7

క. విన వలయు వాని నెల్లను, జననాయక వింటి నీవు శాంతనవునిచే
వనట యుడుగు మింక దుర్మతి,యును బోలెను వగచుచుండు టుచితమె నీకున్.

వ. వ్యాసనారదాదులును నిన్ను బోధించిరి వారివాక్యంబు లూహింపుము. 9

చ. అతులితదక్షిణాన్వితమహాధ్వరకర్తవు గమ్ము దేవతా
పితృనివహంబులం గరము ప్రీతియు భక్తియు నుల్లసిల్ల న
ర్చితములు సేయు ముర్విఁ బ్రజఁ జేకొని రక్షఘటింపు బంధుసు
స్థితు లొనరింపు మెప్డు నతిథివ్రజపూజ లొనర్పు భూవరా. 10

వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు సాత్యవతేయు మొగంబు గనుంగొని దేవా భవదీయదయాప్రేమంబులు నాపై నెప్పుడు నత్యంతగాఢంబులైయుండు నన్నుఁ బెక్కుభంగుల రక్షించితి రిటమీఁద వనంబున కరుగ ననుజ్ఞ యిచ్చుట నాకుం బ్రియం బరుగని యట్లయినం బితామహాకర్ణులం జంపించినక్రూరకర్మునకు శాంతి యెట్లు గలుగు నమ్మహాకల్మషం బేమిటం బాయు నయ్యనుష్ఠానంబు విధియింపుం డని పలుకుటయు నాధర్మధుర్యునకుఁ బారాశర్యుం డిట్లనియె. 11

సీ. నిష్ఠించి యిబ్భంగి నీ కేము సెప్పిన వాక్యంబు లెల్లను వఱదఁ గలసి
పోయెనే నీ దగు బుద్ధి యిం తొప్పదో కాక మర్త్యుఁడు గాఁడు కర్త యీశ్వ
రునినియోగమున మేలును గీడు నొనరించుఁ గాన నీమదిఁ బాపకర్మశంక
గలిగెనేనియును యాగముల దానంబుల నది వాపికొన రాదె యశ్వమేధ

తే. మధికదక్షిణాన్వితముగ ననఘ చేయు
మంతతో భవదీయచిత్తానుతాప
మంతయును బాయు రఘురాము నట్లుఁ బూరు
భరతులును బోలె దానతత్పరుఁడ వగుము. 12

చ. అన విని యమ్మునీశ్వరున కానృపుఁ డిట్లను నశ్వమేధయా
గనిరతి భూమిపాలు గతకల్మషుఁ జేయఁగఁ జాలు నాఁగ ము
న్నును వెడ వింటి సజ్జనమనోజ్ఞవచోమహనీయ నీవు సె
ప్పినపలు కూఁది యాక్రతువు ప్రీతి నొనర్చెద నెల్లభంగులన్. 13

వ. అని పలికి మునీంద్రా యొక్కవిన్నపం బవధానంబుతో నవధరింపు మశ్వమేధం బధికదక్షిణాన్వితంబు గావలయు ననుట యెల్లంబుగా మీరు నాన తిచ్చితిరి నా కర్థంబు లేదు కయ్యంబున మృతు లయిననరపతుల సుతులు శిశువులును

శోకాక్రాంతులునుం గావున వారలవలన ధనాహరణం బత్యంతాకరణీయం
ను దుర్లభంబును నైనది ద్రోల్లి దుర్యోధనుండు మాతోడియీర్ష్యను న
పెక్కండ్రు రాజులను ముక్కడిమూఁకలనుం గూడఁ బెట్టి ధనంబు వ్యయా
భూమియు బండారంబునుం బాడుచేసె నివ్విధంబున నిర్ధనత్వంబు వాటి
ధనార్జనంబునకు నొండొక వెరవు దొరకొన దిట్టిది కర్తవ్యంబని యెఱుంగకు
వాఁడ మంత్రులరై నాకుఁ గార్యం బెఱింగింప వలయునని ప్రార్థించిన నమ్మ
త్యుం డమ్మహీపతిం బరమాదరంబున నాలోకించి కొండొక విచారించి.

సీ. అనఘ మరుత్తుండు యజ్ఞంబు సేసి మహాధనరాసుల నవనిసురుల
కిచ్చి వారవి గడు నెక్కుడై యుండుటఁ ద్రవ్వితండంబులు దమగృహము
నిడికొని పెఱధన మెల్లను నిధియుఁ గా నిమ్మైన నెలవున నిడుచు నుండి
యందఱు నేకవాక్యత దీని నెవ్వరు గనినను నిది వారిధనమ యనిరి

ఆ. మానవేంద్ర యమ్మహానిధానము దెచ్చి, వలసినట్లు నీవు వ్యయము సేయు
మనిన ధర్మతనయుఁ డతఁ డెట్లుపార్జించె, నంతకాంచనము మహాత్మ చెపు

క. అనుటయు నాసత్యవతీ, తనయుండు మరుత్తుపుణ్యతరచరితంబుఁ
వినఁ గోరుట మే లెంతయు, వినిపించెద వీను లలర వినుము నరేంద్రా.

వ. అని పలికి యిట్లనియెఁ గృతయుగంబున దండనీతిప్రవర్తకుం డగుమనువు
[1]ప్రజాని యనుతనయుం డుదయించె నతనికి క్షుతుం డుద్భవించె నా
నిక్ష్వాకుండు ప్రభవించె నాభూపతికి నూర్వురు సుతు లుదయించి రం
జుం డగువింశునకు వివింశుం డుదయించె నప్పుడమితేనికిం బదియేవురు
కులు పుట్టిరి వారిలోనం బెద్దవాఁ డగుఖనీనేత్రుం డధికబలశౌర్యుండును
ర్యపరుండును నై సోదరులం గలిపికొని నడవక పదునలువురం జెఱచి సా
జ్యంబుఁ గైకొని యుండి.

సీ. మంత్రి విద్వేషంబు మాన్యపరాభవంబును బ్రజాపీడనంబులును గలిగి
మొక్కలీఁ డగుటయు ముచ్చిలి మంత్రు లాతనిఁ బాపియతనినందనుని ర
మునకుఁ బట్టముగట్టికొని రక్కుమారుండు దమయయ్యచేటు చిత్తమునఁ ద
సచివప్రభృతు లగుసర్వజనంబుల యాత్మల ననురాగ మావహిల్ల

తే. సత్యమును బాడియును నొప్ప నిత్యధర్మ, పరత వర్తిల్లె నమ్మహీశ్వరుఁడు
దానతత్పరుఁ డై కల ధనములెల్ల, విప్రులకు నిచ్చి దారిద్ర్య వికలుఁ డ

క. దానఁ గడు డస్సె నాతని, సేన యరాతు లది యెఱిఁగి చెచ్చెర బలసం
తానముతోడం బైకొని, యానరపతిఁ జెఱిచి రాతఁ డాప్తులఁ దానున్

క. [2]వనమునకు నేఁగె సంయమి, జనములు నచ్చెరువు నొందుచందంబున
జ్జనవిభుఁడు నియతి నట తప, మొనరించి మహాప్రభావ మొంది కడంక

1 ప్రసంధి 2 వనమునకు నేఁగి...చందంబున నుగ్రనియతి శోభిల్లం దప.

క. అమలమతిఁ గరముఁ గ్రాలుఁగ, సమరిచి మానితతపోమయాధికశక్తిన్
ధమనక్రియ యొనరించిన, నమితగుణా చెప్పఁ జిట్ట లయ్యెను దానన్. 21

వ. ఆకర్ణింపుము. 22

క. భటతురగసామజరథో, త్కటసేనాసముదయములు బహుళరుచిసము
త్కటకాంచనరాసులు న,చ్చటఁ బొడమెం జూడ నక్కజం బగుభంగిన్. 23

వ. ఇట్లు బలంబును ధనంబునుం గల్గుటయును. 24

క. ఆనరపతి రయమున రిపు, భూనాథులమీఁద నడచి పోరుల వారిన్
సేనాయుతముగఁ జంపియుఁ, గానలకుం దోలియును బ్రకాశత నొందెన్. 25

క. కరధమనంబున నాతఁడు, కరంధముఁ డనంగఁ బరఁగి గౌరవమున వి
స్ఫురణము విభవము శౌర్యముఁ,గరుణయు ధైర్యంబు వెలయఁగా నిలయేలెన్.

తే. శమము దమమును సత్యశౌచములుఁ గలిగి,యజనశీలత నశ్వమేధాధ్వరంబు
లంగిరసుఁ డుపదర్శకుండై నయింపఁ, జెక్కొనర్చెలోకములు సంప్రీతిఁబొగడ.

వేదవ్యాసమునీంద్రుండు ధర్మజునకు మరుత్తునిచరితంబు సెప్పుట

క. అతనిమనుమఁడు మరుత్తుం, డతులయశుఁడు విష్ణుసదృశుఁ డనఁ దగు నాగా
యుతబలుఁడు ధర్మతత్త్వ, స్థితివిదుఁడు సమిద్ధబహుళతేజుం డధిపా. 28

ఉ. అమ్మనుజేశ్వరుండు విభవాతిశయంబు వెలుఁగ నశ్వమే
ధ మ్మొనరించు చుండి వివిధస్ఫురితాలయముల్ ప్రదీప్తభాం
డమ్ములు సత్పదార్థము లిడం దగుతక్కును గల్గుసిద్ధపా
త్రమ్ము లసంఖ్యముల్ పసిఁడిఁ బ్రస్తుతి కెక్క ఘటించె భూవరా. 29

వ. అట్లు సమకట్టి యతండు. 30

చ. హిమగిరిసానుదేశమున నెక్కుడు వైభవ ముల్లసిల్ల య
జ్ఞము దగఁ జేసి భూమిసురసంఘము లెల్లను దృప్తిఁ బొంద హే
మ మొసఁగెఁ గుప్పఁగూరలు సమగ్రకుతూహలుఁడై కనత్సువ
ర్ణమయగృహక్రియోపకరణప్రకరంబులు నిచ్చె భక్తితోన్. 31

వ. అని చెప్పి యిది మరుత్తునియాభిజాత్యంబును తదీయవిత్తవిశేషంబులు నెఱిం
గించుట యవ్విత్తం బతనికి దొరకొనినతెఱంగును నెఱింగించెదఁ దదంచితక్ర
తుక్రియాప్రకారంబును జెప్పెద విను మట్లు కరంధముఁ డనం బరఁగి మనువంశ
దీపకుం డై పేర్చినయాభూపతి నిజతపఃప్రభావంబునను మహానుభావుం డగు
నంగిరసుండు దన కుపద్రష్ట యయి యనేకాశ్వమేధంబులు సేయించుటంజేసి
యావహిల్లినమాహాత్మ్యంబునను మహీపతు లెల్లఁ గొలువం బూజ్యసామ్రా
జ్యం బనుభవించి తనవలచినయప్పుడ తనువుతోడన యూర్ధ్వలోకంబునకుం
జనియె నమ్మనుజపతితనయుం డవిక్షిన్నామధేయుండు ధరాభారధౌరేయుం

డై యతనిన పోలి ప్రజలం బాలించె. 32

చ. అతనిసుతుండు నూవె మనుజాధిపస త్తమ యమ్మరుత్తుఁ డా
పతి దనతండ్రిపిమ్మటఁ గృపారతుఁ డార్యుఁడు దండనీతివి
శ్రుతమతి దానశీలుఁ డన రూఢికి నెక్కి తదీయరాజ్యసు
స్థితి వెలుఁ గొందె వాసవునిఁ జీరికిఁ జేకొనఁ డీసుపెంపునన్. 33

క. వాసవుఁడును నవ్విభునెడ, నీసు గలిగి తన్ను మిగుల నీ నని తచ్చిం
తాసక్తుం డై మంత్రిని,వాసమునకుఁ జనియెఁ బూరువంశప్రవరా. 34

వ. చని యతనితోడ. 35

సీ. అనఘ మరుత్తుండు నిను వరింపఁ దలంచుఁ దనయజ్ఞమున కుపద్రష్ట గాఁగ
నమరాధిపతి యగునట్టినాకును జేసి యుపదర్శనం బింక నొక్కమర్త్య
నకుఁ జేఁత నీపెంపునకు హాని గాదె నీ విడిచి యాతనియజ్ఞవిధులు నడపుఁ
డాతనిఁ దొఱఁగి మదాప్తత మెఱయు పెక్కుడంగ నేటికి ననుడు నతని

తే. పలుకులకు నవ్వి యాబృహస్పతి మహాత్మ,యెఱుఁగ నేనిన్ను నన్నునీవింత సెప్ప
నేల సర్వలోకముల కధీశుఁ డైన, నీగురుం డొరు నాసించునే మహేంద్ర. 36

వ. అని వెండియు. 37

ఆ. అగ్ని సల్ల నైన నబ్జమిత్త్రుఁడు మ్రైల, పడ్డ నుర్వి వొరలఁ బడిన మేరు
నగము సంచలించినను బొంకు వొరయునే, నాదుపలుకు నెమ్మనమున నమ్ము. 38

క. అన విని ప్రమదంబునఁ దే,లినచిత్తముతోడ సమదలీలం జనియెం
దనమందిరంబునకు సుర, లనురాగముఁ బొంద నింద్రుఁ డమలచరిత్రా. 39

సీ. అది యంతయును విని యమ్మరుత్తుఁడు త్రిదశాచార్యుకడ కేఁగి యతనితోడ
నీకు నెఱింగించి నీపంపునన యేను సంభారముల నెల్ల సంఘటించి
యజ్ఞాచరణమున కమరి యున్నాఁడ నీ వుపదర్శనంబు సేయుటకు రమ్ము
నావుడు నింద్రుండు ననుఁ దనయాగమునకు మున్న వరియించినాఁడు నాకు

తే. నెట్లు రావచ్చుననియె నాయింద్ర మంత్రి,యట్లు పలికిన మాతాత కనఘ నీదు
తండ్రి సంప్రీతితో నుపద్రష్టయయ్యె,నట్ల కృపసేయు మని పల్కె నవ్విభుండు.

చ. విని ధిషణుం డమర్త్యులకు విన్నను వొప్పఁ గ్రతుప్రయోగముల్
మనము దలిర్పఁగా నడపి మర్త్యునియాగమునొజ్జఁ గాఁగఁ జా
ల నిది నిజంబ యింక ననులాప మొనర్పక పొమ్ము వేఱ యొ
క్కని నుపదర్శనంబునకుఁ గైకొను మారసి నీవు నావుడున్. 41

వ. అజ్జనపతి లజ్జితుం డై మగిడి వచ్చి యెదుర నారదుం గని వినయం బెసంగ
వినతుం డై నిలిచిన నమ్ముని యతనిం గనుంగొని యెట వోయి వచ్చె దే
విన్న నై యున్నవాఁడవు నీ తెఱం గెఱింగింపు మెవ్విధంబున నైన నీవిపాదంబ
మాన్చెద ననుటయు నమ్మనుజవరుండు మదీయాధ్వరంబునకు నాంగిరసు నుప

ర్యాయుంగా వరియింపం బోయితి నద్దేవగురుండు నన్నుదూషించి పరిత్యజించె నింక నేటిబ్రదు కని పలికిన నప్పరమసంయమి యప్పుడమితేనితోఁ బృహస్పతి నిన్నొల్లకున్న నేమి యంగిరసునిపిన్నకొడుకు సంవర్తుం డాధిమణుచేత ధిక్కరింపం బడి సకలంబును విడిచి వెలి వైరాగ్యంబుపెంపున దిగంబరుం డయి తిరుగుచున్నవాఁ డతనిపాలికి నరుగు మమ్మహాత్ముండు భవన్మఖంబునకు నుపదర్శనం బాచరించు ననవుడు సంతసిల్లి యాభూవరుం డి ట్లనియె. 42

క. మునివర బ్రదికితి సంవ, ర్తుని నెచ్చటఁ గాంతు నెప్పరుసునం దగ నా
డిన నతఁడు ద్రోహు సేయక, ననుఁ గైకొను నెఱుఁగ జెప్పు నాకుం గరుణన్.

వ. అని ప్రార్థించినయప్పార్థివోత్తమునకు నత్తపోధనసత్తముం డి ట్లనియె. 44

సీ. భూపాల యతఁడు కాశీపురిఁ బాయక వర్తించు నున్మత్తవర్తనమున
నతని నెఱింగెడునట్టియుపాయంబు వినుము పురద్వారమున శవంబు
నిడికొని నీ వుండు మేతెంచి చూచి నివర్తించువాని సంవర్తుఁ గాఁగ
నెఱుఁగుము మరలి య ట్లేఁగంగ వెనుకన పొమ్ము నిశ్చలభక్తిపూర్వకముగ

ఆ. నెచట నైన నీకు నే కాంత మొదవిన, శరణు సొరుము వినయభరితవృత్తి
నాదుగుఱుతు సెప్పినా రెవ్వరనినను, జెంప నారదుండు సెప్పె ననుము. 45

— మరుత్తుఁడు సంవర్తునిఁ దనయజ్ఞమున కుపద్రష్టఁగా వరియించుట. —

సీ. ఇప్పుడు నారదుం డెం దున్నవాఁ డని యడిగినయ ట్లైన నతఁడు నాకు
ని న్నెఱింగించి యగ్నిప్రవేశము సేసె ననుము శంకింపక యనుడు నమ్మ
హీపతి వారాణసీపురంబున కేఁగి దిక్కుమాలినపీనుఁ గొక్కచోటఁ
బడి యున్నఁ గని దానిఁ బట్టించికొని పురద్వారప్రదేశంబు సేర నరిగి

తే. యచట నక్కుణపము నిడి యంతనంత, వేచికొనియుండఁగా నొక్కవెఱ్ఱివాఁడు
వచ్చి శవముఁ గనుంగొని వాటువడ్డ, పనరమునుబోలెఁ గ్రమ్మఱి పాఱుటయును.

వ. వాని సంవర్తుం గా నెఱింగి యజ్ఞనపతి యతనిపజ్జన చనం జన నతండు మరలి చూచి పై ధూళి సల్లియు నుమిసియు వేఁదుఱుచందంబు భావింప నాభూవల్లభుండు. 47

క. వినయముతోఁ గేల్ మొగుచుచు, ననుగమనం బుడుగ కరుగ నాతండును నిర్జన మగుప్రదేశమునకుం, జని యొకవటవిటపినీడఁ జదికిలఁ బడియెన్. 48

వ. డప్పి భావించుకొని యమ్మహాత్ముం డట్లు గూర్చుండుటయు. 49

సీ. ఆరాజు సేరి సాష్టాంగప్రణామంబు సేసి నిల్చిన ననుఁ జెప్పి నిన్ను
ననఘ పుత్తెంచినయతనిపే రెఱిఁగింపు నిజ మైన సిద్ధించు నీమనోర
థంబు బొం కగునేనిఁ దలయేడువ్రయ్యలై పడు దని యమ్మునిఁ బలుకుటయును
నారదుఁ డెఱిఁగించె నాకు మిమ్మని నిజ మాడిన సంవర్తుఁ డాతఁ డెచట

తే. నేమి తెఱఁగున నున్నవాఁ డెఱుఁగ వలయుఁ
జెప్పు మనుడు మీఁ తెఱఁ గెల్లఁ జెప్పి నన్ను
నిందుఁ బుత్తెంచునపుడ యయ్యాఢ్యధర్మ
పరుఁడు సొదఁ జొచ్చె నని చెప్పె నరవరుండు. 50

వ. చెప్పిన నప్పరమముని యప్పుడమిఱేనియాననం బాలోకించి. 51

క. ననుఁ గానఁగ నీవచ్చిన,పని యెయ్యది యనిన నాన్నృపతి నాయజ్ఞం
బునకుఁ గృప మీఱ నుపద,ర్శనముం జేయంగ వలయు సంయమినాథా. 52

వ. ఏను మరుత్తుం డనువాఁడ భవదీయజనకుం డుపాధ్యాయుండు గాఁ గ్రతుకర్త
నైనకరంధమునిపౌత్రుండ ననుటయు సంవర్తుండు సంప్రీతి నాతనితో నీవు
నీకార్యంబు నాకుం జెప్పితి నా తెఱంగు వినుము మాయన్న యగుబృహస్పతి
దనతపోబలంబున నన్ను నవమానించిన మదీయగృహధనాదివస్తువు లెల్లను
విడిచి యిట్లు దిరిగెద ననుబోఁటిపీనుంగు నీ కుపద్రష్టయైన నయ్యెడు పెంపునుం
గలదె యమ్మహాత్ము నీవు వరియింపు మట్లు గాక యేన కావలయు ననుతలంపు
గలదేని. 53

ఆ. అన్న నాకు మాన్యుఁ డాతండు వనుపంగ, నాచరింతు నీదుయాగమునకు
నొజ్జతనము వేగ మూర్వీశ యగ్గురుఁ, గని యనుజ్ఞ వడయు మనిన విభుఁడు. 54

సీ. ఆతనికడకు మున్నరిగతిఁ గృప వుట్టఁ బలికితి నతఁడు నాపలుకు సరకు
గొనక యమర్త్యయాజనము ననుష్ఠించు నేను మర్త్యునియొజ్జ నేలయగుదు
ననియె నాతోడ యిఱాపున వాసవుఁడు గురు నుడిపినకతమునఁ గడఁగి గురుఁడు
నను ధిక్కరించె నిం కనఘ యం దేమని పోదు మీమాహాత్మ్యమునను వాస

ఆ. వుని నతిక్రమింతు నని నమ్మి యున్నాఁడఁ, గైకొనంగ వలయుఁ గరుణ వెలయ
ననిన మునియు నట్ల యయ్యెడుఁ గా కని, పలికె మఱియు నాన్నృపాలుతోడ.

* తే. అయ్యెడుం గాక యిపుడు నీ కనుచు నీవు, సంచలించినయప్పుడ శాప మిత్తు
నీకుఁ గీడును బాటిల్లు నింత దలఁచి, సుస్థిరుండవు గావలె సుజనవర్య. 56

వ. ఏను నీయధ్వరంబున కుపదర్శనంబు సేయుచుండ నద్దివస్పతియు బృహస్పతియుఁ
బ్ర ద్వేషించి రోషంబు వాటింతురు దానికి నులికి నీవు సంచలించిన మదీయ
శాపంబునం గీడు వచ్చు నింత దలంచి సుస్థిరనిశ్చయుండవు గావలయు విచా
రించుకొ మ్మనిన నమ్మహానీయుతో నమ్మహీనాథుండు. 57

సంవర్తుండు మరుత్తునియజ్ఞమున కుపద్రష్ట యగుట.

సీ. నీకృప గాంచితి నాకు నిం కొండువిచారంబు లేటికి సంయమీంద్ర
యాదివస్పతియు బృహస్పతియును నేల పశుపతి విద్వేషపరతఁ గలఁచె

* ఈపద్యము వ్రాఁతప్రతులందుఁ జూపట్టదు.

నేనియుఁ గలఁగుదు నే యని పలికి మీసంగతి వాసిన సరసిజాప్త
చంద్రతారకకులాచలములు గలయంతకాలంబుఁ బుణ్యలోకములు లేక
తే. పోవు నని శపథము శుద్ధభావవృత్తిఁ
బలుకుటయు మెచ్చి యమ్మునిపతి మహేంద్రు
కంటె నిను ధనవంతునిఁ గా నొనర్చి
క్రతువు నడపుదు నని చెప్పి ప్రమద మెసఁగ 57

వ మఱియు నిట్లను నెత్తెఱంగున నేను ధనవంతుండ నగుదు నం టేని వినుము హిమవంతంబు నుత్తరభాగంబున ముంజవంతం బనుపర్వతంబు గల దందు శివుండు శివాసహాయుం డై సురసిద్ధగరుడగంధర్వాదిసమస్తభూతజాలంబు సేవింప విహరించు చుండు. 58

క. మరణజరారోగము ల,[1] గ్గిరియెడిరువులను లే వఖిలగుల్మలతా
తరువులఁ గుసుమఫలంబులు, గర మొప్పుచు నుండు నెల్లకాలములందున్. 59

తే. ఆనగంబుపార్శ్వంబుల నరుణకిరణు, రుచివితానంబు ననుకరించుచు వెలుంగు
శుద్ధకాంచనమయశిలాస్థూలవాలు,కాప్రభాజాల మాశ్చర్యకారి యగుచు. 60

వ మన మయ్యెడకుం బోయి 61

సీ. శ్రీకంఠు రుద్రుని శివుఁ బూషదంతఘ్ను హరునిఁ గపర్ది శంకరుని నంత
కాంతకు వరదుని నాదిదేవునిఁ ద్రిలోచను సహస్రాక్షుని శాంతమూర్తిఁ
[2]చీరవాసుని ధన్వి సిద్ధు దండధరు మృగవ్యాధు నుష్ణీషిఁ గనకబాహుఁ
బశుపతి వృషు భూతపతి మాతృభక్తుని నజు నగ్నివక్త్రుని నభవు భవుని

ఆ. భక్తిఁ బ్రస్తుతించి ప్రణతులఁ దేల్చి త, త్కరుణ నడసి పసిఁడి ద్రవ్వి తండ
ములు నృపాల పెక్కుమోపులు దెత్తము, రమ్ము భారవహులఁ దెమ్ము చాల.

క. అని పలికి యమ్మహాత్ముఁడు, గొనిపోవఁగఁ బోయి శివు నకుంఠితకరుణం
గనక మసంఖ్యముమోపులు, గొని వచ్చె నతండు మంచుకొండయివులకున్.

వ. ఇట్లు మహాధనవంతుం డై మరుత్తుండు సువర్ణమయంబులుగాయజ్ఞవాటంబును భాండప్రముఖసకలక్రియాసాధనంబులును శయ్యాసనాదులుం గావించుకొని తత్ప్రదేశంబున నతిమానుషం బగువిభవం బెసంగ యజనంబున కుపక్రమించుటయు బృహస్పతి యంతయు నెఱింగి యంగంబు గృశం బై వెలరు వాఱునట్టి వగం బొందిన సంక్రందనుండు సూచి యవ్వాచస్పతి కిట్లనియె. 64

ఆ. తెలివు వొంది యున్నదియె నీదుచిత్తంబు, సురలబ్రదుకు తెరువు లరసి నడపు
చున్నవాఁడవే సముత్సాహమున వారు, నీకుఁ బ్రియ మొనర్చి నేర్చి మంద్రె.

వ అనుటయు నాచార్యుండు సర్వంబు సంపన్నంబయనిననిమిషపతియుతనితోడ.

క. నీయొసఁగలు డస్సి వెలువెల, నై యున్నది నీకు నిట్టి యధికపువగపుం

[1] గ్గిరియం దెయ్యెఘ్నలు లే [2] భీతవాసుని ధన్విఁ బిసదంతు సిద్ధు మృగవ్యాధు.

జేయఁగ వెఱవనినీచులఁ, జేయుదు దండితులఁ గాఁగఁ జెప్పుము వారిన్. 67

వ. అనవుడు నాచార్యుం డట్టిది లేదు మరుత్తుండు మహనీయం బగుమఖం బొనరింప నుద్యోగించినవాఁ డతనికి మద్విరోధి యగుసంవర్తుండు యాజకుండయి యది నడపువాఁ డయ్యె నని వింటి నుద్విపాదంబునకు మూలం బిది యట్లుగాకుండం జేయనలయు నజ్జననాయకు నియమించి సంవర్తుని యాజకత్వంబునవశ్యంబును మాన్పునది యని పలికినం బాకశాసనుండు పార్శ్వంబున నున్నయగ్నిదేవు నాలోకించి నీవు మరుత్తుపాలికిం బొమ్మతండు క్రతుకరణంబున కుత్సహించిన వాఁడు తదీయం బగునుపదర్శనంబు బృహస్పతి యాచరించువాఁడు గా సంఘటించి రమ్మని నియోగించిన. 68

ఆ. అట్లు సేయువాఁడ నని యగ్ని నిజతను,స్ఫురణ మతిశయిల్ల నరుగుటయును నుల్ల మచ్చెరువున నూన మరుత్తుండు, ప్రణతి యాచరించి భక్తితోడ 69

—అగ్నిదేవుం డింద్రసందేశము మరుత్తున కెఱింగింప వచ్చుట.—

సీ. సంవర్తుఁ బిలిచి యాసనపాద్యముఖ్యోపచరణముల్ నడపించి పరిసరమున నున్న నయ్యనలుఁ డయ్యుర్వీశ్వరునితోడ బలవైరి వనుప నీపాలి కనఘ యరుగుదెంచితి దూతనై యన్న నవ్విభుం డవ్వానవుండు సౌఖ్యమున వెలుఁగు చున్నాఁడె యమరసముత్కరం బతనికిఁ బ్రియ మాచరించి వర్తించుచున్నె

ఆ. యాదరంబు గలదె నాపైన నాసహ,స్రాక్షునెమ్మనంబునందు హవ్య వాహ యనుడు నతఁడు వసుమతీపతికి ని,ట్లనియెఁ గౌరవాన్వయాగ్రగణ్య.

క. సురనాథుఁడు దద్దయు సుఖి, సుర లాతనికిం బ్రియంబు సొలయక యొనరిం తురు నీదెస నాదర ము, స్ఫురుమవరున కగ్గలంబు భూపవరేణ్య. 71

వ. నావచ్చినపని సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 72

క. నీజన్మమునకు ధిషణుఁడు, యాజకుఁ డై మర్త్య నిన్ను నమరత్వదశా భ్రాజిష్ణుఁ జేయు నమ్మెయి, రాజితముగ నాచరింపు క్రతుకార్యంబున్. 73

వ ఇది యింద్రుండు నీతోడం జెప్పు మన్నకార్యం బగుటయు నమ్మనుజనాథుం డమ్మహాత్మునితోడ. 74

ఆ. అనఘ యేడుమ్రొక్కులాబృహస్పతికి మ్రొ,క్కెదనతండు నన్ను నదయవృత్తి నపహసించి తాను యాజకత్వమునకు, నెట్లు జొరక యున్న నేను బోయి 75

క. అనుజుం డతనికి ననుపెను, బొనరినసంవర్తు భక్తి నోడఁబఱచి తగం గొని వచ్చితి మత్క్రతుయాజన మీయోగీశ్వరుండ చాలుం జేయన్. 76

ఆ. అనిన నగ్నిదేవుఁ డమరగురుం డుపద్రష్ట యైన వజ్రధరుఁడు నీకు నలఘుపుణ్యలోకములు సులభ్యములుగ, లీలఁ జేయు నట్లు మేలు గాదె 77

క. అనవుడు సంవర్తుఁడు గడుఁ, గనలి యనలుతోడ నిట్టిగతి నీవిం కా

డిన మద్దారుణదృష్టిని, నినుఁ గాల్తుఁ గ మగుడు మిప్పునికిఁ దిరుగకునిూ 78

చ. అనుటయు భీతి నగ్ని యమరాధిపుపాలికిఁ బోయి యే మరు
త్తునిఁ గని నెమ్మి నీ దగు క్రతుక్రియకుఁ గురు యాజకుండు గాఁ
గొను మని చెప్పితిఁ గ విని యకుంఠితనిశ్చయుఁ డై నయవిభుం
డనిమిషమంత్రికిఁ గ వెఱతు నాతని తమ్మునిఁ గోరి తెచ్చితిన్ 79

వ. ఈయోగీశ్వరుండు మదీయాధ్వరంబునకు యాజకుం డనుపలుకు పలికి సంవ ర్తుం జూపె నే నంత నిలువక పురుహూతునకుం బ్రియం బొనరించిన నీకుం బుణ్యలోకంబులు సిద్ధించునట్లు సేసిన మే లని తఱిమి చెప్పినను నప్పుడమిఱేఁ డొడంబడండ. 80

చ. అన విని యింద్రుఁ డి ట్లనియె నగ్నికి నిన్మరి వోయి చెప్పు మ
జ్జనపతితోడ నాపలుకు సమ్మతిఁ జేయక తక్కె నేని నేఁ
బనిచెద వజ్రముఁ గ జమునిపాలికి నన్నరనాథు వేగమే
యనుచుట కింత యొల్లిదమె యాతనికిఁ గ మనయాజ్ఞ యారయన్. 81

వ. అని పలుకుటయుఁ బావకుండు పాకశాసను నాలోకించి. 82

సీ. ఇంక వచ్చిన దారుణేక్షణదగ్ధుఁ గావింతుఁ జమ్మీ యని విపులకోప
మూర్తి యై పలికె సంవర్తుండు గావున వెఱతు నే నట వోవ వేఱొకండు
పోవుఁ గా కనవుడు దేవేంద్రుఁ డన్యుల నీవు దహింతు గా కేవిధమున
నొరులు నిన్నుదహింతురో పేరమాట యి ట్లాడు దే యనుటయు నగ్నివలుకు

ఆ. మూఁడులోకములును వాఁడిమగంటిమి, నేలు చున్నవాని నెట్లు వృత్రుఁ
డాక్రమించె నిన్ను నదియును గాక పర్జన్య మఱియు వినుము బ్రహ్మబలము.

సీ సయ్యాతిక్రతువున నయ్యాశ్వినుల సోమపానంబు నీకొడఁబాటు గాక
పాయంగఁ బెట్టిన భార్గవచ్యవనుండు వారికిఁ గా సురవర్గసహిత
ముగ నిన్ను బాధితుండుగఁ జేసె నిజమంత్రబలమున దానికి వలిగి వజ్ర
మే త్తెఱఁ గొని యమ్మునీశ్వరు సాధింపఁ గడఁగిన నగుచు బెట్టడఁచెఁ గాదె

తే. యతఁడు పుడిసెఁడునీరనయప్పు డతనిఁ, దెలచి సోమ మాశ్వినులకుఁ గలుగఁ జేసి.
తరయ నెందును బ్రహ్మబలాతిశయముఁ, గడచినట్టిబలంబులుఁ గలవె యనఘ.

క. అనవుడు బ్రహ్మబలము గడు,ఘన మగు టెఱుఁగుదు మరుత్తుఁ గాఱియఁ బెట్టం
జన దే నా కని శక్రుఁడు, పనిచెను గంధర్వలోకపతి ధృతరాష్ట్రున్. 85

వ. పనుచునప్పు డతని కి ట్లనియె. 86

తే. నీవు వోయి మరుత్తుని నెమ్మిఁ గాంచి, గురుని నీకుయాజకుఁడుగఁ గొనఁగవలయు
నట్ల చేయక యున్న వృత్రారి క్రోధ,దీప్తుఁ డై కులిశంబుఁ బు త్తెంచు ననుము.

వ. ఈమాట సంవర్తునిసన్నిధిన యాడు మని పలికిన నాధృతరాష్ట్రుం డియ్యకొని

చని సంవర్తసహితుండై యున్న మరుత్తునిం గని తాను గంధర్వుం డనియు
ను ననిమిషపతి పంపున వచ్చితి ననియునుం జెప్పి యప్పుడమితేనితో మఱియు
ని ట్లనియె. 88

చ. వినుము నాదీయబుద్ధి పృథివీవర యాజకుఁ గాఁగ నీమఖం
బునకు బృహస్పతిం గొనుము పూర్వదిశాపతి కవ్విధంబు ప్రీ
తి నొసఁగు నట్లు సేయ కవధీరణ చేసితివేని వజ్రముం
బనుచు నతండు నీ కియి సభాసదులెల్ల వినఁ జాటి చెప్పితిన్. 89

సీ. అనిన మరుత్తుఁ డయ్యమరగురుండు నాయాగంబు నడపుట కాత్మ రోసి
రాకున్న సంవర్తుఁ బ్రార్థించి తెచ్చితి నింక నట్టులు సేయ కెట్లు వచ్చు
ననఘ బ్రహ్మద్రోహ మధికపాపముగాదె యిది నీవెఱుంగు దయ్యింద్రుఁ డెఱుఁగు
సిద్ధసాధ్యాదిప్రసిద్ధులు నెఱుఁగుదు రిమ్మాట గురునకు నియ్యకోల

తే. యనుడు గంధర్వుఁ డదె వినవయ్య వజ్ర
ఘోరనాదంబు నీ కోర్వఁ గొలఁది యగునొ
కాదొ నీవ యెఱుంగుదు మేదినీశ
యనుటయును నృపుఁ డాలించి విని భయమున. 90

వ. సంవర్తున కెఱింగించి. 91

క. కులిశము వచ్చుచు నున్నది యలుకఁ గొందెడు నామనంబు సంఘచరిత స
భ్యులు సంత్రాసము నొందిరి, తలకొని రక్షింప వలయు దయ మమ్మెల్లన్. 92

వ. అనిన విని యమ్మహాయోగీశ్వరుండు. 93

సీ. ఇంద్రుఁ డేసిన భయం బించు కేనియు వల దతఁడు నన్నెఱుఁగఁడే యధిప వినుము
సంస్తంభవిద్యాప్రశస్తవైభవమున వజ్రంబు నతఁడు నవ్వాసవాది
దైవతంబులు నాయుధంబులు నాచేతఁ బ్రతిహతిం బొందు దుష్పవనచండ
వృష్టిప్రముఖమహావికృతుల బాధింతు ననుడ మ్రోయుచు నిదె యురుగుదెంచె

ఆ. భిదుర మెవ్విధమున భీతి దొఱంగుదు, ననియె నృపతి యాతఁ డల్ల నగుచు
దాని సరకుఁ గొనకు తగువర నుడుగు నా,తపము పేర్మి నిత్తు ధరణినాథ. 94

చ. అనిన మరుత్తుఁ డిట్లనియె నాతనితో భయ మెల్లఁ బాసె నే
నిను వర మిట్టి వేఁడెద మనీష విరోధము దక్కి యధ్వరం
బున కిట వచ్చి దైవతవిభుండు నిజోచితహవ్యభాగముం
గొని చనుడు నట్లు గాఁగ మునికుంజర చిత్తమునం దలంపవే. 95

క. తమభాగంబులు దక్కిన, యమరులునుం బ్రీతిఁ గొనఁగ యాగంబు ప్రయో
గము సుప్రణీత మయి లోకమనోజ్ఞము గాఁగ వలయుఁ గారుణ్యనిధీ. 96

క. అనుటయును మదాహ్వానం, బున నింద్రుఁడు సోమపానమున కేతెంచుం
జనుదెంతు రతనితోఁ దక్కినయమరులుఁ దొడఁగు యజ్ఞకృతికి నరేంద్రా. 97

—మరుత్తుని యజ్ఞంబున హవిర్భాగంబులు గొన నింద్రాదులు వచ్చుట—

వ. అని పలికి దవ్వులన యవ్వజ్రంబు వారించి గంధర్వునకు వీడుకోలు సేయించి యయ్యోగీంద్రుండు దేవేంద్రుని దేవతలనుం బిలిచె నమ్మహాత్ముని మహనీయమంత్రశక్తి నాహూతు లై నయప్పురుహూతప్రభృతిబృందారకులు ప్రియంబున నరుగు దేర నమ్మునిపతి యజ్ఞపతి వారల నెదుర్కొను తెఱంగు నడపి తానును గూడ నడచి వారికి నర్ఘ్యపాద్యాదిపూజనంబులు విధివిహితప్రకారంబునం జెల్లించె నమ్మరుత్తుండును మరుత్పతికిం బ్రణమిల్లి దేవా నీవు విజయంచేసి నా జన్నంబు సఫలంబు సేసితి కృతార్థుండ నైతిం గృపాధామ నామీఁది యలుక మాని నన్నుం జల్లనిచూడ్కిం జూడు మని ప్రార్థించి సంవర్తుం జూపి యిత్తాపసపతి బృహస్పతిస్వరూపంబ కావునం గ్రతుయాజకుండు గాఁ బ్రతిగ్రహించితి నని విన్నవించుటయు ననిమిషనాథుండు నీవలనం బ్రీతిం బొందితి నీతం డయ్యమరగురునకనుజుం డతనియ ట్లగుటకు సందియం బేమి యనుచు వికచవదనుం డై కనుంగొనిన నమ్మునివరుం డాదివిజవరున కి ట్లనియె. 98

ఆ. అఖిలలోకభర్త నమరేంద్ర నీ విట్టు, లాదరమున వచ్చు టరయ నాత
పంబుఫలము గాదె పావనమూర్తి యీ, రాజు క్రతువుఁ బుణ్యరాశి యయ్యె.

చ. సకలవిధానదక్షుఁడవు సర్వము నారసి చేయఁ బంపు నీ
సకృపవిలోకనంబులను [1]నార్థము లై క్రతుమంత్రతంత్రముల్
వికలత లేక చెల్లు జనవిశ్రుతుఁ డీనృపుఁ డట్ల భవద్దయన్
సుకృతులలోనఁ బెంపు గని చూడఁ గనుం దగఁ బుణ్యలోకముల్. 100

వ. అని యిట్లు నిభృతుం డై యభివర్ణనపూర్వకంబుగా సంభాషణం బాచరించిన.

సీ. భూరిహర్షింబునఁ బొంది పురందరుం డమృతాశనులఁ గలయంగఁ జూచి
యజ్ఞవాటం బుదాత్తాభిరామంబుగఁ జేయింపుఁ డప్సరస్త్రీజనంబు
నాట గంధర్వులపాటఁ జెల్లింపుఁడు నావుడు వా రట్ల నడపి మఱియు
సకలకర్మములకు నాహోయ్య మాచరింపంగ వేడ్కయగ్నిభంగి వెలిఁగి

తే. లసితసముచితపీఠ మలంకరించి, వేడ్క సంవర్తముని హవిర్విధి యొనర్ప
యాగ ముజ్జ్వలమును సుప్రయోగకంబు,నగుచు నొప్పారె భరతకులాగ్రగణ్య.

తే. [2]ప్రీతిఁ బేర్వేరఁ బిలిచి చేసేత సోమ, మమ్మహాయోగి యంది యీ నెమ్మిఁ బాన
మాచరించి సహస్రనేత్రాదు లైన, యమరు లానందమున దేలి రధిపముఖ్య.

వ. ఇట్లు మరుత్తుండు మరుత్పతికిం బరమతృప్తిఁ గావించి యామంత్రణంబు సేయ నయ్యందఱు నభినందించి నిజనివాసంబులకుం జని రజ్జననాథుండు. 104

చ. యజనము సెల్లుకాలము సమాప్తిఁ బొందిన నాఁడు దద్దయ
క్కజ మగుభంగిఁ బ్రస్ఫురితకాంచనరాసు లనేకముల్ బహు

---

1 సాఫల్యములై. 2 ప్రీతి రెట్టింపఁ బేర్వేరఁ బిలిచి సోమ

మరుత్తుని యజ్ఞంబున హవిర్భాగంబులు గొన నింద్రాదులు వచ్చుట.

వ. అని పలికి దవ్వులన యవ్వజ్రంబు వారించి గంధర్వునకు వీడుకోలు సేయించి యయ్యోగీంద్రుండు దేవేంద్రుని దేవతలనుం బిలిచె నమ్మహాత్మునిమహనీయమం త్రశక్తి నాహూతు లైనయప్పురుహూతప్రభృతిబృందారకులు ప్రియంబున నరుగుదేర నమ్మునిపతి యజ్ఞపతి వారల నెదుర్కొను తెఱంగు నడపి తానును గూడ నడచి వారికి నర్ఘ్యపాద్యాదిపూజనంబులు విధివిహితప్రకారంబునం జెల్లించె నమ్మరుత్తుండును మరుత్పతికిం బ్రణమిల్లి దేవా నీవు విజయంచేసి నా జన్మంబు సఫలంబు సేసితి కృతార్థుండ నైతిం గృపాధామ నామీఁదిచులుక మాని నన్నుం జల్లనిచూడ్కిం జూడు మని ప్రార్థించి సంవర్తుం జూపి యిత్తాపస పతి బృహస్పతిస్వరూపంబ కావునం గ్రతుయాజకుండు గాఁ బ్రతిగ్రహించితి నని విన్నవించుటయు ననిమిషనాథుండు నీవలనం బ్రీతిం బొందితి నీతం డయ్య మరగురునసుజుం డతనియ ట్లగుటకు సందియం బేమి యనుచు వికచవదనుం డై కనుంగొనిన నమ్మునివరుం డాదివిజవరున కి ట్లనియె. 98

ఆ. అఖిలలోకభర్త వమరేంద్ర నీ విట్లు, లాదరమున వచ్చు టరయ నాత
పంబుఫలము గాదె పావనమూర్తి యీ, రాజు క్రతువుఁ బుణ్యరాశి యయ్యె.

చ. సకలవిధానదక్షుఁడవు సర్వము నారసి చేయఁ బంపు నీ
సకృపవిలోకనంబులను [1]సార్థము లై క్రతుమంత్రతంత్రముల్
వికలత లేక చెల్లు జనవిశ్రుతుఁ డీనృపుఁ డుర్వి భవద్దయన్
సుకృతులలోనఁ బెంపు గని చూడఁ గనుం దగఁ బుణ్యలోకముల్. 100

వ. అని యిట్లు నిభృతుం డై యభివర్ణనపూర్వకంబుగా సంభాషణం బాచరించిన.

సీ. భూరిహర్షంబునఁ బొంది పురందరుం డమృతాశనులఁ గలయంగఁ జూచి
యజ్ఞవాటం బుదాత్తాభిరామంబుగఁ జేయింపుఁ డప్సరస్త్రీజనంబు
నాట గంధర్వులపాటఁ జెల్లింపుఁడు నావుడు వా రట్ల నడపి మఱియు
సకలకర్మములకు సాహాయ్య మాచరింపంగ వేఱొకయగ్నిభంగి వెలిఁగి

తే. లసితసముచితపీఠ మలంకరించి, వేడ్క సంవర్తముని హవిర్విధి యొనర్ప
యాగ ముజ్జ్వలమును సుప్రయోగకంబు,నగుచు నొప్పారె భరతకులాగ్రగణ్య.

తే. [2]ప్రీతిఁ బేర్వేరఁ బిలిచి చేసేత సోమ, మమ్మహాయోగి యంది యీ నెమ్మిఁ బాన
మాచరించి సహస్రనేత్రాదు లైన, యమరు లానందమున దేలి రధిపముఖ్య.

వ. ఇట్లు మరుత్తుండు మరుత్పతికిం బరమతృప్తిఁ గావించి యామంత్రణంబు సేయ నయ్యందఱు నభినందించి నిజనివాసంబులకుం జని రజ్జననాథుండు. 104

చ. యజనము సెల్లుకాలము సమాప్తిఁ బొందిన నాఁడు దద్దయ
క్కజ మగుభంగిఁ బ్రస్ఫురితకాంచనరాసు లనేకముల్ బహు

1 సాధ్యములై. 2 ప్రీతి పెట్టింపఁ బేర్వేరఁ బిలిచి సోమ.

ద్విజులకు భక్తియుక్తియును వేడుకయుఁ వినయంబు నొప్ప సం
భజనపరాత్ముఁ డై యొసఁగెఁ బౌరవవంశపయోధిచంద్రమా. 105

తే. అంతఁ బోవక హేమమయత్వమహిత, యజ్ఞవాటభాండాదిపదార్థములును
బ్రాహ్మణావళి కిచ్చె నప్పాట నతఁడు, హిమగిరిప్రాంతమునఁ గ్రతు వెలవడిఁ జేసి.

వ. సంవర్తునిచేత ననుజ్ఞాతుండై నిజపురంబునకు నరుగుదెంచి వార్ధివేష్టితవసుం
ధరావలయంబుం బుణ్యపరత వెలయం బాలించె బ్రాహ్మణులు దమ మోపినంత
యుం బసిండిద్రవ్యవితండంబులు దెచ్చుకొని తక్కినదాని నచ్చట నొక్కెడ నిధిగా
నిక్షేపించి దీనిం గాలాంతరంబున నెవ్వరేనిం గని రిది యక్కునినవారిధనంబ
యని రమ్మహాకాంచనసంచయంబు గొనివచ్చి విచ్చలవిడి నశ్వమేధయాగంబున
సకలదేవతలం దృప్తులం జేయు మనియె నట్లు వేదవ్యాసమునీశ్వరుండు సెప్పిన
వచనంబులు వినియును బంధువిషయశోకంబునం గ్రమ్మఱం దెలివి నొందియు
నొందక ధూమంబు వొదివిన యనలంబునుంబోలె నున్న పాండవాగ్రజుం
గనుంగొని కమలనాభుండు 107

తే. వంక యైనతలం పెల్ల వసుమతీశ, యరయ మృత్యుపదం బగు నార్జవాన్వి
తంబు బ్రహ్మపదం బింత తథ్య మేల, యిాఱుతాఱుతలంపుల బీఱువాఱ. 108

క. కర్మానుష్ఠానంబును, నిర్మలముగ నడపఁ బడదు నీచే విను మో
ధర్మతనూభవ వగయును, నిర్మూలము సేయ విది మనీష గలిమి యే 109

వ. వగ [1]నిర్మూలము సేయమి యెట్లం టేని నీ వంతశ్శత్రుల నెఱుంగవు గాన కావున
నేతద్విషయం బైన యొక్క యితిహాసంబు గల దాకర్ణింపుము. 110

శ్రీకృష్ణుఁడు ధర్మరాజునకు మనస్తాపోపశమంబు సేయుట.

సీ. అవని యెల్లను వృత్తుఁ డాక్రమించి తదీయగుణ మగుగంధంబు గొనిన వృత్ర
వానిపై వజ్రంబు వైవఁ గ్రమంబున నంబుతేజ[illegible]పవనాంబరముల
యందుఁ బ్రవేశించి యందుల రసరూపసంస్పర్శశబ్దముల్ చండవిక్ర
ముం డై నయతఁడు సముద్ధతిఁ గొనఁ గొనఁ దోడ్తోడ నస్మహేంద్రుం డు కులిశ

ఆ. నిహతి వెలువరింప నిర్భరవేగుఁ డై, యతనిలోను సొచ్చె నసుర దాన
మూర్ఛవోయె దివిజముఖ్యుండు బోధితుఁ, జేసె మంత్రవిధి వసిష్ఠుఁ డతని.

వ. ఇట్లు వసిష్ఠప్రయుక్తమంత్రశక్తిం బ్రబుద్ధుం డై నవృద్ధశ్రవుండు శరీరాంతర్గతుం
డై నవృత్రు నదృశ్యం బైనవజ్రంబున వధియించె నవ్వాసవుం డీధర్మరహస్యంబు
తెఱంగు మునుల కెఱింగించె మునులు నాకుం జెప్పిరి మానవేశ్వర దీని నీవు
దెలిసికొను మని పలికి యప్పాండవాగ్రజునితో నప్పుండరీకాక్షుండు వెండియు
ని ట్లనియె. 112

సీ. శారీరమును మానసంబును నా రెండు దెఱఁగు లై వ్యాధి వర్తించు నందు

1 నిర్మూలము సేయు మది యెట్లం టేని.

వినువాతమును బిత్తమును శ్లేష్మమును సమత్వంబుఁ బొందినయప్డు స్వస్థుఁ డగున
రుం డవి మూఁడు నొక్కం డైన వికృతినొందిన శరీరవ్యాధి యనఁగఁ బరఁగు
సత్త్వరజస్తమస్సమత సుస్థిరతి విషమత మనోవ్యాధి యీద్వితయమునకు
నొంటి దోఁచు టెపుడు నొదవ దన్యోన్యసం,జనకజన్యభావ సక్తఁ జేసి
వికృతికాల మొకట నొకటి దోఁచునది వా,తాదులందు గుణములందు నధిప.
ఇది సూక్ష్మకర్మానుష్ఠానప్రకారంబు దీని నీ వలవరింపవు గావునం గర్మానుష్ఠా
నంబును నిర్మలంబుగా నడపంబడ దంటి నని పలికి మఱియును. 114
వాతాదులందు గుణములు, నీతెరువునఁ దక్కు వగుట యెక్కు డగుట నీ
[1]చేతగ్ప్రశక్తిఁ దోఁచి నృ,పా తెలియఁగ వలయు సమతపరశాంతికి నై. 115
అమ్మెయి గాక వాతాదులు సత్త్వముఖ్యములును దివిచినఁ గలఁగు దేని
నది నీస్వభావ మే మనఁ గల దింకను జెప్పెద నవధాన మొప్ప వినుము
సభ కేకవస్త్ర రజస్వలఁ బాంచాలిఁ గొని రాక నుఱవు కాననములోన
నిడుమలు గుడుచుట నెడ్డఁ బెట్టకు జటాసురసైంధవాదులదురితకృతులు
దలఁపకుము మాత్స్యపురమున దైన్యపడుట, బుద్ధిసేయకు భీష్మాదియుద్ధతంత్ర
మూరయంగ యుద్ధంబు గా దందుఁ బుట్టు, కీడు మే లేమియును జిత్తగింపకుండు.
దాని నెట్లు యుద్ధంబు గా దనియె దంటేని నది మిథ్యాయుద్ధంబు సత్యయుద్ధం
బాకర్ణింపుము. 117
అమ్మెయి బంధుమిత్త్రులసహాయతకల్మి ప్రయోజనంబు లే
దమ్మహనీయయుద్ధమున కాత్మయు తోడు మనంబు శత్రుఁ డీ
వెమ్మెయి నైన శాంతి ఘటియింపుము లోపగఁ దీప్పు మందు శాం
తమ్ము చుమీ మనోవిజయితఁ వెలుఁ గొందుము శాంతబుద్ధి వై. 118
అంతరం బగునిక్కయ్య మధిప గెలువ, కిట్ల యేగతిఁ బోయెదో యెఱుఁగ దీని
వ కనికొని సద్బుద్ధినిశ్చయప్ర,వీణుఁ వు గమ్ము మాటలు వేయు నేల. 119
ని చెప్పి కౌంతేయాగ్రజునితోఁ గృష్ణుండు వెండియు నిట్లను రెం డక్షరం
లు మృత్యువు మూఁ డక్షరంబులు బ్రహ్మం బవి యెయ్యవి యంటేని వినుము
మ యనునవియును నమమ యనునవియును నై యుండు భూతంబులచేతం
నంబడక యాబ్రహ్మమృత్యువులు వోరు చుండు 120
త్త్వ మనశ్వర మశరీ,రత్వంబునఁ బరఁగు భూతరాశి నియతనా
త్త్వంబు హింసకత్వము, దాత్త్వికమై లేదు దేహనశనమున నృపా. 121
ధిపరివేష్టితక్షితిఁ, బరిపాలించినను దానిపై దృఢమమతం
రయక వర్తించిన న,స్పురుషుని దురితంబు లెట్లు వొందఁగ నేర్చున్. 122
మున వన్యాహారం,బున వర్తించినఁ బదార్థములపై మమతః

[1] చేతః ప్రసక్తిఁ దోఁచి నృ,పా తెలిఁ గెఱుఁగ నగు సమత.

మనమున విడ కుండిన న,మ్మనుజుఁడు మృత్యుముఖవర్తి మనుజా

క. వెలిపగఱ గెలుపు గెలుపే, యలఘుమతిఁ గెలువవలయు నభ్య
త్రులఁ దద్విజయము మోక్షము, నలవఱుపం జాలు నొంట న

క. విను మంతశ్శత్రులలో, ఘనుఁ డగుఁ గాముఁడు నిరస్తకాముం
ర్తనము విరల మధ్యయనయ,జనదానంబులును గామసహితము

వ. ఇవ్విషయంబునం గామగీత లను వాక్యంబులు గలవు వాని
కాముండు లోకంబు నుద్దేశించి యి ట్లనియె

క. అనపాయుం డగు నెవ్వం,డును నను బాధింపఁ జాలఁడు ప్రయత
ధన మగు నె వేదవేద్యుం, డ నయి పరఁగుచున్న నా యెడను వి

క. [1]ధృతి నెవ్వఁడు నన్నుం బ్రవి,హతుఁ జేయఁగఁ జూచు [2]భావమ
నతఁ డది యెఱుఁగఁడు గాన వి,హతి బొం కై పోవఁగా జయవ

క. ననుఁ దపమునఁ బ్రహరించెద, నని యెవ్వఁడు దోఁచఁగు నతని
బునదెసఁ గోరిక నై యే, జనియింతుం జెఱపఁ గా వశమె యె

క నను మోక్ష మూఁది చెఱచెద, నని యెవ్వఁడు దలఁచు వానిచ
ర్థనమై యునికి నవధ్యుఁడ, సనాతనుఁడఁ ద్రోప నొకఁడుఁ జాలఁ

క. అని యివ్విధమునఁ గాముఁడు, దనుఁ జెఱపఁగ రామిఁ జెప్పుతే
ప్పినభంగి నెదను దోఁచెను, విను మవధానమునఁ బొండ వేయ

చ పనివడి పూఁచి పట్టమి సుబంధురధైర్యము నిర్వహింతు నే
ననునుతి సొన్న కుండుట సమగ్రతపంబున తత్ఫలేచ్ఛ లే
కునికి విమోక్షతృష్ణభర మొంచమి కాము నడంచుఁ గాన యి
య్యనువులు లేమి సువ్వె యనపాయత గా నతఁ డాడె భూవర

క. విను పెక్కు లేల కోరిక, మనమునఁ జొరనీక యున్న మడియుఁ
డనవద్య యశ్వమేధం, బొనరింపుము గోరకుండు మొక్కటియు

ఆ. అశ్వమేధమఖమునం దట్ల యనఘ య,లోలుపత్వగుణవిశాలబు
శాలి వై ఫలాభిసంధి లేక కర్మము, ధర్మగాఁ బొనర్పు ధర్మ

క. చచ్చినబంధులఁ గొని రా, వచ్చునె తలఁపకుము నీవు వారిం
విచ్చలవిడిఁ జేయుము నిను, మెచ్చు జగంబు సముకూరు మీఁద

వ. అని యిట్లు కృష్ణుండు సెప్పెఁ బారాశర్యుండు బోధించె దేవస్థా
నుడు హితవచనంబు లుపదేశించిరి భీమాదులు నలువురును క్రా
మాటలు సెప్పిరి శాస్త్రచతుర్మహితు లైనమహీసురులు రా
లుపన్యసించి రివ్విధంబుగ నంకలవాక్యంబులు నాకర్ణించి శ్
యాభూకాంతుండు ధరణీపాలనాధ్వరకరణంబులకియ్యకొని య

---

1 ధృతి మెయి నెవ్వఁడు ననుఁ బ్రతి. 2 భావమగుడు.

కై గంగాతీరంబునఁ గొన్నిదినంబులు నిలుచువాఁ డయి మునివర్గంబునకుఁ బ్రదక్షిణంబును బ్రణామంబునుం జేసి. 136

క. మీ కారుణ్యంబున నా, శోకం బంతయును బాసె సుమనస్కృత సు
శ్లోకాత్ములార కలిగెఁ, నాకుఁ విచ్చేయుఁ డింక నను మఱవకుఁడీ. 137

వ్యాసనారదాదిమునులు ధర్మజు వీడ్కొని స్వస్థానములకుఁ బోవుట.

వ. అని పలికి విశేషించి వేదవ్యాసమునివరుపాదంబుల కెఱంగి భవత్ప్రసాదంబునం గందువ గనినకనకమ్ము మిమ్ముం బురస్కరించుకొని పోయి చేకొనం గలవాఁడ నప్పటికి సన్నిధి సేయవలయు నప్పెన్నిధికి నాశ్రయం బైనహిమగిరి మహీధరంబులలోన నెల్లను బరమాశ్చర్యనిధి యని సవినయంబుగాఁ బ్రార్థించి నాపైఁ బెక్కులు కళ్యాణకరణకల్యంబు లగుమాట లాడితిరి మహాభాగ్యవంతులకుఁగాక యిట్టివారికారుణ్యంబు దొరకొనునె మీ కరుణయ నన్ను భాగ్యవంతుం డని తెలిపెడు నని [1]బహుప్రకారంబులం బ్రస్తుతి సేసె నట్లామంత్రితులై యమ్మహాత్ములందఱుఁ గృష్ణార్జునామంత్రణంబు గైకొని యంతర్ధానంబు సేసిరి పదంపడి భీష్మునకుం బరలోకక్రియలు ధృతరాష్ట్రసహితుం డై యాచరించి కర్ణప్రభృతికురుప్రకరంబునకు నూర్ధ్వలోకసాంద్రసౌఖ్యసిద్ధ్యర్థంబుగా నానావిధదానవిధులు నిర్వర్తించి కృతకృత్యుం డై కతిపయదినంబుల కచ్చోటుగదలి పాండవాగ్రజుండు పాండునృపాగ్రజు నగ్రేసరుం గావించుకొని కరినగరంబున కరిగి యతనిం బూజించి తదనుజ్ఞాశోభితుం డగుచుఁ గృష్ణుండును భీమాద్యనుజులు మోదంబునొంద జనులు నభినందింపఁ బెం పారి [2]వసుంధరాపరిపాలనధురంధరుం డయ్యె నని చెప్పిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కి ట్లనియె. 138

ధర్మజుఁడు ధరణిం బాలించునపుడు కృష్ణార్జునుల వర్తించువిధము.

తే. ఇవ్విధంబున ధర్మజుం డెలమి ధరణి, పాలనము సేయఁగాఁ గృష్ణపార్థు లెట్టి
తెఱఁగు వార లై యెచట వర్తించి రెఱుఁగఁ, జెప్పవే నాకు సజ్జనసేవనీయ.

వ. అని యడిగిన వైశంపాయనుం డి ట్లనియె. 140

సీ. ధర్మజుం డిమ్మెయి ధరణిఁ బాలింపంగ ననఘ యింద్రప్రస్థమున వసించి
కృష్ణుండుఁ గ్రీడియుఁ గ్రీడాపరత సరిత్కాననపర్వతసానుదేశ
ములఁ జరించుచు విప్రపూజలఁ బుణ్యకథాశ్రవణముల సత్కావ్యగోష్ఠిఁ
బ్రొద్దు పుచ్చుచుఁ దమపూర్వవృత్తము లైన సమరతంత్రప్రముఖములఁ జెప్పి
తే. కొనుచునుండుదు రాత్మీయతనయు నరుఁడు,దలఁచి వగచినశోకంబుదలఁగునట్టి
వాక్యసంతతి నావృష్ణివరుఁడు దేర్చు, సముచితోక్తుల ధర్మజుశాంతి వొగడు.

క. [3]విను మయకృతసభఁ గ్రొత్తగఁ, [4]గని యచ్చో నొక్కయెడ సకౌతుకనానా

1 నానావృత్తప్రస్తుతిసేసె 2 పృథివిం బాలించె నని చెప్పిన.3 విను మా మయుసభ, 4 గనుఁగొని యం దొక్కయెడ.

జనపరివృతుఁ డై యుండుఁడు, రసూనవిభవమునఁ బ్రమద మారఁగ వారల్.

వ. ఒక్కనాఁ డప్పుండరీకాక్షుండు గాండీవితో ని ట్లనియె. 143

సీ. సమరంబు ధర్మవిజయపరికీర్త్యంబు గాఁ జేసి భూమి నిష్కంటకముగఁ
పాలించుచున్నాఁడు ప్రజ ప్రీతి నొందంగ విద్వజ్జనంబులు వివిధసుఖము
లనుభవించుచుఁ దన్ను వినుతింపనగఁడెడు శాంతియు సమతయు సకలజనముఁ
గొనియాడు సిద్ధులు మునులు సేవింతురు ధర్మనందనుఁ డిట్లుదాత్తుఁ డగునె
తే. యతని కున్నతి గావించి యనిలజుండుఁ, గవలు నెంతయు నీచేతిగాండీవంబు
లీల గల్గి మహాధర్మశాలి సత్యనిత్యుఁ డమ్మహీపతి కృతకృత్యుఁ డయ్యె. 144

వ. అని యగ్గించి యతనియాననం బాలోకించి. 145

ఉ. నీవు నరుఁడ మహాత్మ విను నిర్భరచిత్తుఁడ వైతిఁ జూడఁగాఁ
బోవుదమింపు పుట్టెడుఁ బ్రభూతగుణుల్ బలదేవు వత్సలల్
దేవకి నార్ద్రచిత్తు వసుదేవుని మద్గతరాగసాంద్రస
ద్భావు సర్వయాదవులఁ బార్థ ననుం దగ నన్పు పుచ్చవే. 146

క. ద్వారకకుఁ బోయివచ్చెదఁ, గౌరవపతి కిత్తెఱంగు [1]కార్యజ్ఞానో
దారుఁడ నగునీ వాచి,త్యారూఢము గాఁగఁ జెప్పు మగు సమయమునన్. 147

తే. అవ్విభుఁడు వోయి వత్తుగా కనక పోను
మీరుఁ బ్రాణంబుఁ దనయులు మిత్త్రగణము
బంధులును నర్థచయము నప్పార్థివేంద్రు
సొమ్ము తదనువర్తనము వ్రతమ్ము నాకు. 148

వ. కావున. 149

క. మనము కరినగరమునకుం, జని పుణ్యాత్ముని నజాతశత్రుని నెలమిం
గని తగునవసరమున ని,ప్పని విజ్ఞాపించి యతని పనిచినభంగిన్. 150

క. నడతము పోవ మనుడుఁ గ,వ్వడి గొండొకవడి విచారవన్మానసుఁ డై
కడు మేలుటు సేయుద మని, యొడఁబాటుంబలుకు పలికి యొయ్యన పిదపన్.

వ. అమ్మహాత్మునితో ని ట్లనియె. 152

చ. అనికిఁ [2]దొడంగునప్పుడు మదాత్మ గలంగినఁ గొన్ని తత్త్వబో
ధనమహనీయవాక్యము లుదాత్తకృపం దగ నీవు సెప్పితే
మనమున వానియర్థములు మాధవ నిల్వఁగఁ జాల నైతి న
వ్వినుతవచస్సుధారసము వీనుల నింకొకమాఱు నింపవే. 153

క. అనిన నగుచు నొకకేల న,తని గౌఁగిటఁ జేర్చి బుద్ధి తత్త్వవిహీనుం
డును శ్రద్ధారహితుండు నై, తని దూఱి ముకుందుఁ డిట్టు లను నాతనితోన్.

తే. [3]బ్రహ్మపద వేదనమునకుఁ బరమహేతు

1 కార్యవిధిజ్ఞో, దారుఁడ. 2 గడంగునప్పుడు. 3 బ్రహ్మపదవిత్త్వమునకును.

భూతములు నాఁటివాక్యముల్ బుద్ధిఁ దన్మ
హార్థములు నిల్ప నైతి శక్యంబె యింక
నవ్వచనములు సెప్పంగ నలఘుశౌర్య. 155

—శ్రీకృష్ణుం డర్జునునకుఁ దత్త్వజ్ఞానస్థిరీకరణము సేయుట.—

వ. తద్విషయం బగునది యొక్కయితిహాసంబు గల దాకర్ణింపుము నాకడకు నొక్క
విప్రోత్తముండు వచ్చిన నేనును దత్త్వజ్ఞానంబు తెఱం గుపదేశింపవే యనుట
యు నతండు కాశ్యపనామధేయుం డగునొక్కధరామరుం డొక్కెడ విజితేం
ద్రియుండును జ్ఞానవిజ్ఞానశాలియుఁ ద్యక్తసంసారపరిగ్రహుండును బ్రబుద్ధ
సేవితుండును నగునొక్కసిద్ధునిం గాంచి సంభృతవినయుం డై శిష్యత్వంబున
భక్తి నాశ్రయించిన నమ్మహాద్విజునకు నమ్మహనీయుండు సెప్పినవాక్యంబులు
సెప్పెద నవధానంబుతో విను మని పల్కి మదీయవదనంబునం జూడ్కి నిలిపి
యి ట్లనియె. 156

ఆ. అట్లు భక్తిఁ దన్ను నాశ్రయించిన శుచి,త్వాధికుండు నిర్మలాత్మకుండు
నతులవినయపరుఁడు నగువిప్రవరుని వీక్షించి యిట్టు లనియె సిద్ధవరుఁడు. 157

సీ. పుణ్యంబు లగుకర్మముల నెప్పుడును జేసి యింపారు చుండు నైహికసుఖంబుఁ
ద్రిదివంబుఁ బడసితి ధీయుత యత్యంతయత్నలబ్ధం బై నయట్టిపదము
పదపడి యొకమాత్ర భ్రంశంబు నొంది కామక్రోధముఖచిత్తమలవిశేష
ములఁ బోరిఁ బోరి జన్మమును మరణంబును గలుగంగ నేను దల్లులను దండ్రు
తే. లను సహోదరులను బుత్త్రులను ననేక,జాతికలితులఁ గాంచితిఁ జన్నుఁబాలు
వివిధభంగులదానిఁ ద్రావితి సుహృద్వి,యోగధననాశదుర్దశ లొందెఁ బెక్కు.

క. మానసశారీరము లగు, నానావేదనల వివిధనరకగతుల దుః
ఖానేకత్వ మొనర్చువి,మానసవధబంధనప్రమర్దనకృతులన్. 159

వ. అనుభవించుచు నుండి విసివి లోకతంత్రంబు పరిత్యజించితిఁ బదంపడి యాత్మ
ప్రసాదంబున నిట్టిసిద్ధి వడసితి నింక లోకంబుల నాలోకింప నాకుం బ్రజాసర్గంబు
గలయంతకాలంబును శుభంబ నిరంతరం బై కలుగుచుండు నే నంత కంతకు
నెక్కుడు లెస్స యగుదశలన పొందుదు బ్రహ్మానందంబు సులభంబ యని పలికి
మఱియును. 160

ఉ. ప్రీతుఁడ నైతి నీదెసఁ బరిస్ఫుటభంగిని జెప్పు మెద్ది నా
చేత నుపాస్తిమైఁ బడయఁ జేరితి నీ కది గల్గునట్లు గాఁ
జూతు నవశ్యముం వినయసుందర నన్ను నెఱింగి వచ్చి తీ
వీ తెలి వస్మదీయమతి కించిన నిన్నుఁ బరిగ్రహించితిన్. 161

క. అనుడు నతఁడు హర్షించుచు, ననుఁ బరతత్త్వప్రబోధనమునఁ గృతార్థా
త్మునిఁ జేసి జన్మమృతిదుః,ఖనిరాస మొనర్పు పరమకారుణ్యనిధీ. 162

వ. అనుచుం దచ్చరణంబులు గరంబుల నవలంబించి ప్రణతి యాచరించి కేలు మొగిచి యున్న నయ్యుర్వీసురోత్తముతో నాసిద్ధసత్తముండు నీకుం బరిపాటిం జెప్పెద సావధానమానసుండ వై యాకర్ణింపు మని యిట్లనియె. 163

ఆ. ధర్మసాధనంబు దనువు ధర్మము పరిజ్ఞానదాయి యట్లు గాన తనువు
నోమ వలయు మర్త్యుఁ డేమిట నేమఱ, కాత్మహితము గోరి యనఘచరిత.

వ. ఏమఱుటల తెఱంగు వివరించెద. 165

సీ. తనసత్త్వమును బలంబును దన కయ్యెడుకాలంబు నారయఁగాఁ దలంపఁ
డాహారములు గొను నవియును నగునవి గానివి యనువివేకంబు బుద్ధిఁ
జొనుపఁడు బహుళభోజన మొకమరి సేయు నొకమరి దుర్నిష్ఠ నుపవసించు
గతకాలమును నపక్వంబును గురుదుష్టవిషమవిరుద్ధమువిపులరసము

తే. నైనయన్నము దా నరయక భుజించుఁ
గుడుపుపైఁ గుడ్చు దిన నిద్రఁ గూరు సురత
పరత నొందుఁ బెల్లాయాసపడు విమూఢుఁ
డతని బాధించు దోషత్రయంబుఁ గెరలి. 166

వ. అని చెప్పి. 167

-శ్లేష్మాదిరోగవికారంబుల నిరూపించుట.-

ఆ. అర్థకర్మలోప మవచయ మొనరించు, ననఘ దేహమున కనర్థావేగ
ధారణములు రోగతతి జనింపఁగఁ జేయుఁ, గామరోషములను గాయ మెడలు.

క. అత్యంతప్రబలంబులు, పైత్యవికారములు రేఁగి ప్రాణములకు శీ
ఘ్రాత్యయముం జేయు మహాత్మా, ధ్రత్యంబున నెలవు వెడలఁ దఱిమి నుచరితా.

తే. అవ్వికారంబు లెక్కుడై యడరి యెచ్చు
టెచటు భిన్నంబు సేయు నయ్యెడలు మర్మ
నామకంబులు మర్మభిన్నత్వ మెట్లు
సేయ కుండుఁ బరిచ్యుతి జీవమునకు. 170

క. వినుము తెలియంగ శ్లేష్మం, బనుదోషం బారఁ బరఁగి యవయవములు జా
డ్యనిరూఢంబులుగాఁ జే,యును లోపలిబయలు నెల్ల నొయ్యన కప్పున్. 171

వ. పదంపడి. 172

క. కుత్తుకకు నడ్డపడు నో, ర్పొత్తిలి పోనీక యాఁగు నూర్ధ్వశ్వాసం
బెత్తఁగఁ జేయును జీవుం, డత్తనువున నుండ నేర కంతట వెడలున్. 173

క. స్రోతోమార్గంబులఁ జూ, వే తమ కర్థంబు లైనవిషయంబులఁ బ్ర
స్ఫీతమతిం జాతుర్యో, పేతము లై యింద్రియంబు లేనును బుట్టున్. 174

క. స్రోతోమార్గములు గఫము,చేత నిరుద్ధంబు లైనఁ జెడు నింద్రియజా

తాతతశక్తులు దానను, వీతము లగుఁ జేష్టితములు విను మనుజులకున్. 175

తే. వాయు సంగంబులందు దుర్వ్యాప్తిఁ గదిరి
నొవ్వుఁ దెవులును బుట్టించుఁ గ్రొవ్వు సెఱచు
సందు లెడలించుఁ గ్రమమున నెందుఁ బరఁగి
తనువు [1]మ్రానుగఁ జేసి జీవుని వెలార్చు. 176

క. నాలుక యాడుట కేలుం, గాలు ముడుపఁ జాఁప నగుట కాయంబునయం
దీలీలలు వాయుగతు, [2]త్మే లే నివి గలుగుఁ దక్కమే లమలాత్మా. 177

క. ఎక్కటి యిట్టివి దోషము, లొక్కొకమరి రెండుమూఁడు నొదవి పెరయుఁ దా
నక్కడు సన్నిపాతం, బక్కజముగఁ దనువుఁ బాపు నది జీవాత్మున్. 178

క. ఈవిధమున వెడలి చనిన, జీవుఁడు నిజకర్మజాలసిద్ధగతులకుం
బోవుం దద్భవసుఖదుఃఖావేశముఁ బొందు చుండు నయ్యైయెడలన్. 179

క. కృతకర్మఫలము దెగఁ గుడిచి తనకుఁ దగినట్టిపుట్టు వెందు మగుడ ని
ట్టితెఱంగున జీవాత్ముఁడు, గతాగతము లనుభవించుఁ గల్మషరహితా. 180

క. పాపాత్ములు నరకముఁ బుణ్యోపేతులు దివము విధినియుక్తి నవశతం
బ్రాపింతురు గావున నిర్లేపం బగుమోక్ష మొంద లే రట్టిజనుల్. 181

తే. ఊర్ధ్వగతి కేఁగుమానవు లుండునట్టి, నెలవు లార్యులు శాస్త్రసునిశ్చయమునఁ
గని యెఱింగింతు రవి నీవు వినుము నీకుఁ, దెలియునట్లుగఁ జెప్పెద ధీసమగ్ర.

తే. సోముఁడనఁ దారకము లన సూర్యుఁడనఁగఁ, గలుగు తేజస్విమూర్తుల నెలవులందు
ధర్మపరులుండుదురు తారతమ్యములకు, మనసు లెరియునట్టి విగడుమంచి వగునె.

క. అదియును గాక ఫలంబులు, దుది ముట్టఁగఁ గుడిచి వెడలఁ ద్రోవఁ బడుదు ర
ట్టిది సౌఖ్య మగునె శాశ్వత, పదంబు మోక్షంబ కాక భవ్యవిచారా. 184

వ. అని చెప్పి గర్భావాప్తిప్రకారం బెఱింగించెద విను మని పలికి సిద్ధుం డా
భూసురున కి ట్లనియె. 185

తే. అశుభములును శుభమ్ములు నైనకర్మ, ములఫలంబులు గుడువక పోవఁగాదు
మన్యువశగతమైనయాత్మకు నుదాత్త, చరిత యది కారణము సువ్వె జన్మమునకు.

క. ఎనయఁగ శుక్లము శోణిత, మును శెరసి వెలందిగర్భమున నెలకొను న
ప్పుని బ్రహ్మశక్తి బీజ, త్వనిరూఢిం బొనరు నవి వొదలుఁ బిండం బై. 187

క. విను మాబీజము పిండము, తనువునఁ జైతన్యరూపతం బరఁగి శిరం
బును గేలుఁ గాలు నుదరం, బు నురము వెన్ను నను నంగముల నేర్పఱుచున్.

వ. అని చెప్పి. 189

క. జననార్హవేళ వెలువడి, తనతొల్లిటికర్మములకుఁ దగినవివిధవ
ర్తనములఁ బొందు నవి దెగినఁ, జని మఱియుం బుట్టుఁ గర్మసంతతికిఁ దగన్.

---

1 మానుగఁ. 2 త్మలైనం గలుగు దక్కఁలే వమలాత్మా.

క. నరుఁ డెంతకాలమేనిం, బరమం బగుము_క్తిపదముఁ బడయక యుండుం
బురుషవర యంతకాలముఁ, బొరిఁ బొరి నిబ్బంగిఁ జావుఁబుట్టువు నొందున్

సీ. కావున ము_క్తికిఁ గారణం బగుదాని నేర్పడఁ జెప్పెద నెఱుఁగి కొనుము
దానంబు శమమును దమమును బ్రహ్మచర్యంబును వ్రతపరిరక్షణంబు
దయయును బరధనదారవర్జనమును [1]నియమయమేంద్రియనిగ్రహములు
జననీజనకగురుజనపూజలును దేవతాతిధిపితృదేవతార్చనములు

తే. సత్యమును శౌచమును శుభసంవిధాన
నిరతియును ధైర్యమును క్రౌర్యనిరసనమ్ముఁ
గలిమి పుణ్యవృ_త్తం బిది గలుగునరుఁడు
మొనయు దీని నూఁతగఁ గొని మోక్షమునకు. 192

క. పదపడి ధర్మాచరణము, వొదలుం దత్స్వాత్మవిధము బుధజనులకడం
గదలక నిలిచి యెఱిఁగికొన, విదితం బగువారిశీలవృ_త్తములఁ గడున్. 193

క. వారలు సెప్పెడిశాంతో,దారవచనసమితి వినఁగఁ దద్గతబహుగం
భీరార్థము లంతగకర,ణారూఢము లైనఁ బొరయ వాపద లెందున్. 194

సీ. వ్రతపరినిష్ఠమై వ_ర్తించుచుండి యింద్రియవిజయమును శాంతియును గలిగి
బ్రహ్మైకభజనతత్పరుఁ డగు చుండెడునతనికి బ్రహ్మంబు హుతవహుండు
సం_స్తరంబునుయోగ్యసమిధలు జలమును మంత్రంబు గురుఁడుబ్రహ్మంబయిట్టి
సచ్చరణంబు సూక్ష్మబ్రహ్మచర్యంబు దీనియం దు_త్తమస్థిరత గలుగు

తే. వాఁడు హర్ష శోకోద్దామవాయుహతుఁడు
గాఁడు మేదురమోహాంధకారమున వె
డంగుపడఁడు సంసారనిస్సంగసిద్ధిఁ
బొందుఁ గాలక్రమమున నప్పురుషవరుఁడు. 195

వ. అని చెప్పి మఱియును. 196

తత్త్వజ్ఞానవిశేషప్రదర్శనము.

సీ. ఆదిసృష్టిఁ బ్రధాన మనుత_త్త్వ మంబుజాసనుఁడు గల్పించి చేతన మొనర్చి
క్షర మండ్రు దానిఁ దత్పర మగుత_త్త్వంబు నక్షరమనియును నమృత మనియు
నార్యులు సెప్పుదు రమ్మిథునంబునయందు సంపన్నంబు లఖిలభూత
జాలంబులకును సంజనకంబు లైనబీజము లివి శ్రుతివాక్యసంభృతార్థ

తే. మతఁడు గలిగించె గమనము నాగమనము
జీవరాశికిఁ గావున నావిధమున
నది భ్రమించుచు నుండుఁ బుణ్యాతిశయము
కతన జీవాత్ముఁ డొకఁడు దర్గ గాంచినపుడు. 197

1 నియమంబు నింద్రియనిగ్రహంబు.

క. విను సుఖదుఃఖము లచిరము, లనియుం దను వశుచి యనియు నఖిలపదార్థం
బును నశ్వర మనియుం గర్మనిరూఢత జాడ్య మనియు మది నూహించున్.
క. ఊహించి తన్నుఁ గప్పెడు, [1]మోహావేశంబు ద్రోచి మోక్షపదప్రా
ప్తిహాను సంసారాబ్ధ్యవగాహనముం జేయ కుండు గతకల్మషుఁ డై. 199
వ. అని పలికి వెండియు. 200
క. జనిరుగ్జరామరణములు, గని ప్రకృతివిధంబు లెన్నఁగా నెఱుఁగుటఁ ద
జ్జనితక్లేశమునకు విసి, విన సుస్థ్యలు పరమపదము వెదకుదు రనఘా. 201
సీ. అట్టివా రిట్టివా రగుట మేల్ గనికొని యజనంబుఁ బూతంబు నైనచోట
నాసీనుఁ డై హృదయంబున నొకచింతయును లేక యూఱడి యుండ యదరి
తోఁచుతోఁపుల నెల్లఁ దోడ్తో నడంచి నిరాలంబనుం డై నయతఁ డొకండు
సర్వమిత్త్రుండును సర్వసహుండును నిర్జితేంద్రియుఁడును నిర్భయుఁడును
తే. గామకోపహీనుఁడు శమఘనుఁడు నైన
యతఁ డొకండు మానాభిమానాపగమము
సర్వభూతాత్మకత్వదర్శనముఁ గలుగు
నతఁ డొకండు వీరలు గందు రనఘ ముక్తి. 202
సీ. ఒలయులాభాలాభములుఁ బ్రియద్వేషంబులును సుఖదుఃఖములును సమంబు
లై యుండు నెవ్వని కానపాటును నవజ్ఞతయు నెందును లేక సర్వధర్మ
తంత్రలోలుండును ధర్మశీలుండుఁ గాఁ డెవ్వఁడు గూర్చువా రొవ్వ రుండు
వా రని తనకు నెవ్వరును గల్గక త్రివర్గేచ్ఛ యెవ్వనిచేత నీఁ విడునఁ
తే. బడు నకర్మభావంబుఁ దాపత్రయాప
గమము వైరాగ్యసుస్థిరత్వమును గల్గు
నరయ నెవ్వనియం దేని నతఁడు నతఁడు
నతఁడు నతఁడును గందు రవ్యయపదంబు. 203
క. అసమాలంబ మశబ్దము, రసగంధస్పర్శరూపరహిత మగుణ ము
ల్లసితగుణ మగువెలుఁగు నభ్యసననియతిపరుఁ డొకండు వడయుం బుత్త్రా.
తే. సర్వసంకల్పవర్జనశాలి యగుచుఁ, బరమశాంతి చిత్తంబునఁ బట్టుకొల్పు
నతఁ డనింధనానలమున ట్లల్లఁ బొందు, వికృతినర్జిత మైననిర్వృతి గృతాత్మ.
వ. అని నిర్దేశించి యోగిజనానుభావ్యం బైన నెల వెఱింగించెద నని పలికి యోగు
లు దాన నాత్మదర్శనానందంబు నొందుదు రవధానంబున నాకర్ణింపు మని
యి ట్లనియె. 206
ఆ. అనఘ ముంజగర్భ మగునిషీక నికర్షణంబు గాఁగఁ గనుఁగొనంగ వలయుఁ
దనువు ముంజ మాత్మ దదిషీక నిష్కర్ష, విధము సుమ్ము యోగవిదునివెరవు.
క. తనువువలన నిష్కర్షం, బొనర్చి జీవాత్ముఁ గాంచు యోగివరుండ

1 మోహాతిశయంబు.

య్యను వొడవి యట్లు దన్నుం, గనినప్పుడు జననమరణగతులం దొఱఁగున్.

క. ముక్తుండు జరామరణవి, యుక్తుం డై హర్షశోకయోగ మెడలి స
ద్భక్తులకును నప్పద మీ, శక్తుం డగుఁ జువ్వె బ్రహ్మచర్యము పేర్మిన్. 209

ఆ. ఒడలి యస్థిరత్వ మూహించి యాత్మయం, దధికనిష్ఠ గలుగునతఁడు సకల
భూతకోటివలనఁ బొందఁడు భయము రా, గాదిదుఃఖములకు నగపడండు. 210

క. విను యోగయుక్తునకు శ, స్త్రనిహతి జలబాధ యగ్నిదాహము మొద లై
చనునవివికారములు లే, వనఘ యతఁడు గోరఁ డైంద్ర మగుపద మైనన్.

క తనయంద తన్ను లెస్సగఁ, గనుటం గడచినసుఖంబు గలుగదు లోకం
బున నెందు దాని కయ్యెడు, వినుతానుష్ఠానమునకు విసువమి వలయున్. 212

వ. అయ్యనుష్ఠానం బెట్టి దనిన. 213

క తనయెఱిఁగినతెరువున నెమ్మన మంతర్వర్తిఁ జేసి మఱి బాహ్యగతిం
జన నీ కుండఁగ నది యెం, దనువునఁ బడు నిలుప వలయు నచ్చట దానిన్.

వ. అది యె ట్లనిన. 215

తే. దంతములు జిహ్వ ఘుత్తుక తాలుతలము
గంఠనాళంబు హృదయంబు బగణ్యచరిత
మఱియు లోపల నెచటికి మనసు మెలఁగఁ
దాఁ గదల్పక యచటన యాఁగవలయు. 216

వ. అని చెప్పె నని చెప్పి నాతో శిష్యుం డని మఱపునం బలికి తలంచికొని కొండొక
నవ్వుచు నవ్విప్రుండు నా మొగంబుసూచి యచ్యుతా యాసిద్ధుం డనువాఁడ నేన
కదా నీయెఱుంగనియదియునుం గల దే మఱియు నక్కాశ్యపనామధేయుండడిగిన
తెఱంగు దానికి నుత్తరంబు నాయిచ్చినవిధంబును విను మని యి ట్లనియె.

ఆ. కేలు మొగిచి వినయశాలి యమ్మేధావి, విశదకరుణఁ జెప్పవే మహాత్మ
పరమమోక్షకరణపరిణతం బైనయు, దాత్తసూక్ష్మసుకరధర్మ మనియె. 218

వ. అనిన నవహితుండ వై యాకర్ణింపు మని పలికి యి ట్లంటి. 219

ఆ. పాలకడవ పెక్కుపసులలో డించిన, యాతఁ డెట్లు దాని నరసికొనుచు
నుండు నట్లు లోన నునిచినమనసు నే, మఱక యాత్మ వెదకు తెఱఁగు మేలు.

క. ఈతెఱఁగున నుద్యుక్తుం, డై తెలి వొందినమనంబు నతులవివేక
ఖ్యాతి మరిగించి శశ్వ, ద్ద్యోతిత మగు బ్రహ్మముం జతురయోగి గనున్. 221

తే. అయ్యనాదితత్త్వముచక్షురాదికంబు,లైనయింద్రియములకు గ్రాహ్యంబుగాదు
సకలమలనిరాసాజ్యప్రసన్నతరమ,నఃప్రదీపంబు దద్దర్శనం బొనర్చు. 222

క. కలయంగ నెల్ల యెడలం, దలలును లోచనములును బదంబులు హస్తం
బులు నై యాతత్త్వం బుజ్జ్వలభంగి వెలుంగ యోగవంతుఁడు గాంచున్.

*

క. తను నేర్పరించి కేవల,మును శాంతము నైనతత్త్వమును సంతతమున్
గనుచున్నఁ దన్ను నెఱుఁగం, గనుఁజీఁకటిఁ బాపువెలుఁగు గలుగుం బుత్త్రా 224

వ. బ్రహ్మవిద్యారహస్యంబు సర్వంబు నీకుం జెప్పితి నీ వింక సుఖివి గమ్ము పొమ్ము నేనుం బోయెద నని యామంత్రణంబు సేసిన నపాస్త సంశయుం డయి యా శిష్యుం డరిగె నిట నిన్ను దర్శింప వచ్చితి నని పలికి యమ్మహాద్విజుం డంతర్హితుండయ్యెఁ బరమహితం బైనయీవాక్యసంతానంబు సమవధానంబున వినంబడియెనే పాండవమధ్యమా నాఁడు రథస్థుండ వయి నిన్ను నేతదీయం బయిన యర్థజాతంబు వినిపించితినని యప్పురుషవరుతోడం బురుషోత్తముండు వెండియు ని ట్లనియె. 225

సీ. వ్యామిశ్రమతి యగునతనికి నకృతాత్ముఁ డైనవానికి నవధానరహిత
చేతస్కునకు నిది సెప్పఁగా దేఁ దొల్లి దెలియంగఁ జెప్పితి దేవతలకు
గాండివి నీవు దక్కఁగ నిది నర్త్య లాకర్ణింపఁ దగువారు గల రె యొరులు
పరమరహస్య మీపరిపాటి దీన నయ్యమృతవస్తువు గని యఖిలదుఃఖ

ఆ. ములఁ దొలంగి నిత్యము క్తత వెలుఁ గొందు,నరుఁడు వైశ్యులైన నాతు లైన
శూద్రులైనఁగంద్రు నువ్వే యిమ్మెయి ముక్తి,బ్రాఁ తె బ్రాహ్మణులకురాజులకును.

క వినిపించితి నిను బోధం,బునకు నుపాయంబు ఫలసముదయము మోక్షం
బును సౌఖ్యనిర్ణయము ని,క్కనుట గడవ సుఖము లొండుగలవే యంచయన్.

ఆ. శ్రద్ధ గలిగి లోకసంగ్రహసంగంబు, నీక విడిచి యెవ్వఁ డీయుపాయ
ముల భజించు వాఁడు మోక్షలక్ష్మికిఁ బతి, యగు నొకింత సందియంబు వలదు.

క. చెప్పం గలయది యెల్లను, జెప్పితి నీ కింత గడవఁ జెప్ప నొకఁడు లే
దిప్పాట నెలల నాఱిటఁ, జొప్పడు యోగంబు నియతిశుద్ధాత్మునకున్. 229

వ అని యిట్లు కృష్ణుండు జిష్ణునకు నధ్యాత్మవిద్యావిషయంబు లగువాక్యంబులు సెప్పె నని చెప్పిన విని యన్నరనారాయణులు మఱియు నెవ్విధంబున నర్తించి రని యడుగుటయు 230

చ. గుణసమతానుభూతివ్యాతికోవిదసారవివేకభవ్య చా
రణసురసిద్ధసాధ్యఖచరప్రముఖాఖిలభూతసేవ్య వీ
క్షణకలనాకృతార్థమునినార్థబహుస్తుతివాక్యరత్నభూ
షణనుమనీయఖేలన నిసర్గకృపాకృతలోకపాలనా. 231

క. నవ్యత్వపురాణత్వద, శావ్యపనయదుర్నిరూపసౌందర్యా వే
దవ్యాసవాక్ప్రకాశిత, దివ్యధురాధుర్య యోగిధీసత్కార్యా. 232

మాలిని. భువనభవనదీపస్ఫూర్తి తేజోవిలాసా
సవితృశశిమయత్వస్ఫారచక్షుర్వికాసా

వివిధనిగమవిద్యావేద్యసూక్ష్మ ప్రభాసా
పవనవిజయలీలాప్రౌఢచేతోనివాసా. 233

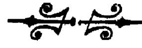
గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యాశ్వమేధపర్వంబు నందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

అశ్వమేధపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

సుఖనిష్పాదనకే
లీసక్తపదారవిందలీలా సతతా
భ్యాసవికాసినసమాధిస
మాసాదితశాంతిలోల హరిహరనాథా.

బ్రాహ్మణగీతలు.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

ఆ. అట్లు శౌరి పార్థు నంచితబ్రహ్మవి,ద్యాప్రబోధకంబు లైనయట్టి
వినుతవాక్యములు సవిస్తరముగ విని,పించి యతనివలనిప్రీతిఁ జేసి. 3

వ. వెండియు నిట్లని బోధించు. 4

సీ. భర్తృభార్యాకృతభవ్యసంవాదంబు నభయనామకము నై యతిశయిల్లు
నట్టిది యొకయితిహాసంబు విను పార్థ జననుతసమధికజ్ఞానవర్ణి
తాత్మకుఁ డైనమహాద్విజుఁ డొకఁడు వివిక్తప్రదేశసేవిత్వనిరతి
నున్నెడ నల్ల నాసన్నయై వినయంబు భక్తియు నెసఁగఁ దత్పత్ని ప్రణతి
తే. యాచరించి మహాత్మ యధ్యాత్మబోధ, భరితఁగాఁ జేయవే నన్నుఁ గరుణ పల్ల
వింప నని దయ వుట్టంగ వేఁడుటయును, మందహాసవిభాసియై మగువఁజూచి.

క. ఈమాటకుఁ జారుముఖీ, నామది ముద మందెఁ గాన నాతికి నిది యే
లా మేటితలం పనుత్రో, పేమియు లే దోపి వినుము హితవచనంబుల్. 6

వ. నాయెఱింగినభంగిఁ జెప్పెద నని పలికి యయ్యతులవ్రతుండాపతివ్రతకిట్లనియె.

సీ. వినను గానను జేయ వెర వైనయవి కర్మములు వానిఁ గర్మకర్తలు సమస్త
సిద్ధిప్రదము లని చెప్పుదు రజ్ఞానతిమిరాంధు లై విను ధీరచిత్త
జగమున లేదు నిష్కర్మత్వ మెందేనిఁ గలిగె నేనియును మౌర్ఖ్యముగ దాని
నిందింతు రెక్కుడునెల వదియాత్మ నేఁ గందు బ్రహ్మంబు నిష్కళత నందు

తే. వెలుఁగు నగ్నితో సోముండు గలసి మిథున
ధర్మమం దెప్డు నడపి భూతములఁ దాల్చు
నజుఁడు మొదలుగ నక్షరోపాస్తి యందుఁ
జేయుదురు శాంతి నింద్రియజిత్త్వ మొంది. 8

వ. అక్షరంబు తెఱం గెఱింగించెద. 9

సీ. స్పర్శంబు రసము రూపంబును శబ్దంబు గంధంబుఁ గా కున్కి కారణముగఁ
ద్వక్కున జిహ్వ నేత్రమున శ్రోత్రంబున ఘ్రాణంబునను బరిగ్రహవిధాన
మాచరించుటకు లోనై యుండ దాతత్త్వ [1]మనులినబుద్ధ్యవగమము దానిఁ
బ్రాపించుఁ బ్రాణాది పంచవాయువులును విను దానివలన వర్తనముఁ బొందు

తే. నంద డిందుఁ బ్రాణంబు నపానమును స
మాననామకవ్యానమధ్యమున నడచు
మెలఁగుచుండుఁ బ్రాణాపానములకు నడిమి
దెస నుదానంబు శ్రుతి యిట్లు దేటపఱిచె. 10

క. నెలకొని ప్రాణాపానం,బులఁ బురుషుఁడు సుప్తుఁ డైనఁ బొలఁతి విలీనం
బు లగు సమానవ్యానం,బులు యోగులు సంశయంబుఁ బొందరు దీనన్. 11

క. విను తెలియంగ నుదానం, బున సుప్తుం డైనఁ బ్రాణము నపానంబుఁ
వనజనిభలోచనా పురు,షుని విడువవు యోగిజనుల చూపి ట్లుండున్. 12

అంతర్యాగప్రకారంబు నిరూపించి చెప్పుట.

వ. ఇవ్వాయువు లేనును మనంబును బుద్ధియుం గూడ నీయేడును వైశ్వానరునకు జిహ్వలు వైశ్వానరుం డనఁ బ్రాణుల దేహంబులం దగ్నిరూపంబున వెలుంగుచున్నయాత్ముండు ఘ్రేయంబును భక్ష్యంబును దృశ్యంబును స్పృశ్యంబును శ్రావ్యంబును మంతవ్యంబును బోద్ధవ్యంబును నగునీసప్తసంఖ్య సమిధలు ఘ్రాతయు భక్షయితయు ద్రష్టయు స్ప్రష్టయు శ్రోతయు మంతయు బోద్ధయు నయిన యీయేడ్వురును వరుసన ఘ్రేయాదు లయినహవిస్సు లేడింటిని వేల్పు ఋత్విజు లిది సప్తహోత్రువిధానప్రకారంబు వైశ్వానరువదనంబులు పదియు దిగ్వాయుసూర్యచంద్రపృథివీపావకశక్రవిష్ణుప్రజాపతిమిత్రాత్మకంబులు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధవక్తవ్యకర్తవ్యగంతవ్యవిసర్గానందంబులు హవిస్సు లీపదింటిని గ్రమంబున నాహుతులు సేయుహోతలు శ్రోత్రత్వక్చక్షుర్జిహ్వాఘ్రాణవాక్పాణిపాదపాయూపస్థంబు లయినదశేంద్రియంబు లిత్తెఱంగు దశహోత్రువిధి యీరెంటిని నెఱింగి యిందేవిధంబున నేనియు జీవాత్ముం డుపద్రష్టగా నంతర్యాగంబు నడపుయోగిజనంబులు జననమరణవిముక్తు లగుదురు బహిర్యజ్ఞపరులు గమనాగమనభ్రమణంబులం బొందు చుండుదు రని చెప్పి వెండియు. 13

1 మమలినబుద్ధ్యపగమము.

క. విను ప్రణవాదికరూప,త్వనిరూఢిం బుట్టు వాక్కు దాని వెనుచనుఁ
మనము పురుషార్థబుద్ధిం, బను పడి యని చెప్పె సతికి బ్రాహ్మణుఁ డనఘా. 14
క. విని యావిప్రునితో ని, ట్లను నయ్యోలనాఁగ మన మనఘ ప్రేరేపం
గ నెగయు వాక్కు దదనువ, ర్తనము మనంబునకు నెవ్విధంబునఁ గలుగున్.
వ. అనవుడు నతండు. 16
చ. మనసు నుదానవాయువును మానిని గూడి వెలార్చు వాక్కు నా
త్మనివలనఁ భవద్వచనముఁ జనతానుభవంబు [1]చొప్ప నై
నను విను కార్యముఁ గుఱిచినం దగ వాగనువర్తనంబు సే
యన వలసెఁ మనంబునకు నమ్మెయి గల్గుట నట్లు సెప్పితిన్. 17
వ. అని పలికి మఱియు నమ్మహీసురోత్తముం డి ట్లనియె. 18
క. మనసును [2]వాక్కును మాలో, ననఘచరిత యెక్కు డెవ్వ రని యంభోజా
సను నడిగిన నతఁ డెక్కుడు, మన మనవుడు వాణి యక్కమలభవు తోడన్.
వ. ఏను నీకుం గామదోహిని నయి యుండ న న్నెట్లు దక్కువగాఁ బలికి తనిన నతండు స్థావరంబును జంగమంబును నన నాకు రెండుమనస్సులు గల వందు స్థావరంబు నాయొద్దను జంగమంబు నీకడను నిలుచు భవద్గోచరత్వంబునం బరఁగువర్ణంబు మంత్రంబు స్వరంబు జంగమమనస్సుగా నెగడు దానికంటె నీ వెక్కుడు నీకంటె నెక్కుడు స్థావరమనస్సు గావున నిమ్మాట యాడం గల దానవుగా వని నిర్దేశించె. 20
క. విను మమ్మెయినిర్దేశం,బున నవ్వాగ్దేవి మూర్ఛ వోయినయ ట్లే
మిని బలుక కుండి పదపడి, వినయంబున నజుని శరణు వేఁడె లతాంగీ. 21
వ. అనిన బ్రాహ్మణి పతితో బ్రహ్మమాటకుం గొఱవోయినవాణి యేమిటం దేఱె నని యడిగిన బ్రాహ్మణుం డి ట్లనియె. 22
క. ప్రాణాపానంబులయెడ, వాణి నిలుచుఁ గాన ప్రాణవాయు వొదవి త
త్త్రాణత్వ ముడిపె నది గీ,ర్వాణజ్యేష్ఠప్రభావవాసిత యగుటన్. 23
వ. ఇట్టి వని వాఙ్మనస్ప్రకారంబు లెఱుంగుట మోక్షంబునకు మూలం బింకను వాణీమనస్సుల తెఱంగు సెప్పెద వినుము. 24
తే. ప్రాణుఁ బొడువుట వాణి యపానుఁ జెంది
తా నుదానభూతాత్మ యై తనువు విడిచి
వ్యానచేష్టితసర్వసంవ్యాప్తి నొంద
మనను సుస్థితి నొందు సమానునందు 25
వ. మనను సుస్థితిం బొందుట ముక్తికిం గారణం బని చెప్పి వెండియు. 26
సీ. ఘోషిణి నాఁగ నఘోషిణి యన రెండుదెఱఁగులు గలిగి వాగ్దేవి పరఁగు

1 చొప్పు మై 2 వాకును దమలో.

నం దఘోషిణి గరీయసి యుత్తమరసంబు గోవుచందంబునఁ గురియుచుండు
నవ్యయరూపదివ్యప్రభావోజ్జ్వల బ్రహ్మవాదిని యిట్లు బ్రాహ్మివిధము
గనుట మహానందకర మని చెప్పి యవ్విప్రుండు మఱియు నవ్వేలందితోడ

తే. వినుము ఘ్రాణాదికము లైదు మనసు బుద్ధి
యొకయధిష్ఠానమున నుండియును నెఱుంగ
వబల యొం డొంటివిషయంబు నలమికొనఁగ
ననిన వివరింపు మీ తెఱం గనియె నింతి 27

వ. అనుటయు నయ్యవనీదేవుం డయ్యువిద కిట్లనియె. 28

సీ. గంధంబు ఘ్రాణంబ కాని తక్కినయూఱు నధిగమింపఁగ నోప వధిగమించు
రసము జిహ్వయ యితరములాపనికిఁగావు రూపంబుఁ [1]జక్షున్న యోపు నెఱుఁగఁ
బెఱయవి యెఱుఁగవు తెఱవ సంస్పర్శంబుఁ గాంచుఁ జర్మంబ తక్కటివి గానఁ
జాలవు శబ్దంబుఁ జాలుఁ బట్టంగ శ్రోత్రంబ యన్యములు దత్కరణమునకు

తే. వెరవు లేవు సంశయితసంవేదనంబు
మనసుకృత్యంబ యిక్కార్యమునకు నొండ్లు
సొరవు నిష్ఠ బుద్ధిన యగుఁ జొరఁగ నేర
వి త్తెఱంగున కపరంబు లెఱిఁగికొనుము. 29

ఇంద్రియమనఃపరస్పరసంవాదప్రకారము

వ. అని చెప్పి మనస్సునకు నింద్రియంబులకుం దొల్లి గలిగినసంవాదంబు సెప్పెద
నాకర్ణింపు మింద్రియంబులు మనస్సుతో నేము నీవు నొక్కరూప యనుటయు
మనస్సు వాని కిట్లనియె. 30

చ. చన దిటు లంట గం పెఱుఁగఁ జాలదు నాసిక [2]జిహ్వయుం జవుల్
గొన వెర వేదు రూపు గనుఁ గొంటకుఁ గన్ను పలంతి గాదు సోఁ
కు నెఱుఁగుశక్తి చర్మమునకుం బ్రభవింపదు శబ్దజాతము
న్వినఁ జెవి కల్ప మేనియును నే ర్పొడఁ గూడదు నేఁ దొఱంగినన్. 31

వ. నిజంబుగా నేను దొఱంగితినేని. 32

ఆ. అప్రయోజనంబు లై యుండు నాఱిన, నిప్పులట్లు శూన్యనిలయములును
బోలె మీస్వరూపములు గాన మనలోన, నెక్కుడేన చూవె యింత నిజము.

వ. అనిన విని యింద్రియంబులు మనంబున కిట్లనియె. 34

సీ. ఇంతవ ట్టిట్టిన యి ట్లైనయంతన కలుగ నేర్చునె యధికత్వ మేము
వెలి గాఁగ నీ వొకవిషయంబునేనియు ననుభవించితయేని నధిక మగుట
గానంగ వచ్చు మాలో నొకం డడఁగిన ననుభవింపుమ తదీయార్థ మట్లుఁ

---

1 జక్షువయోపు 2 జిహ్వకుం జవుల్, గొనుటకు లేదు రూపు.

గాక ఘ్రాణంబున గంధంబ జిహ్వ రసంబ చక్షువున రూపంబ వినుము
ఆ. చర్మశక్తిఁ జేసి సంస్పర్శవిషయంబ, శ్రోత్రయుక్తి శబ్దమాత్రకంబ
కాని యొండొంట నొంటిఁ గబళింపఁ జాల వె, ట్లధికతానిరూఢి గానఁబడితి. 35
క. మును మే [1]మాలంబించిన, వెనుకఁ గదా నీకు ననుభవింప వశం బో
మనసా [2]నీ వెంగిలి గా, దనుమా యవ్విషయ మెక్కు డయ్యెడు మనలోన్.
క. నీ వడఁగిననుం బ్రాణముఁ, గావఁగ మాయంద బోధకం బగు ద్రవ్యం
బావర్తింపఁ గఁ జేయుట, గావించును నీకుఁ దెలివుఁ గనికొను మిదియున్. 37
సీ. అట్లు గా దిట్లని యనుశాసనము సేయఁ గడునేర్పు శిష్యులకడకుఁ బోయి
వినిపింపఁ దొడఁగి యవ్వినుతార్థములు వార లుగ్గడింపఁగఁ గనునొజ్జవోలె
మముఁ గొని విషయోత్కరము నీవు భోగ్యంబు గాఁ జేసికొందు నీకలలు గన్న
యప్పుడు మాలేమి నవ్విషయంబు బొంకైన వాకిలి లేనియాలయంబుఁ
ఆ. జెంది మరలినట్లు సేడ్పాటు వొరయుదు, గాక సత్యభుక్తి గలదె నీకు
నింతవట్టుఁ గాన్పు మేమును నీవును, గలసి పరఁగ భోగకలన గలుగు. 38
వ. అని యివ్విధంబున మనంబును నింద్రియంబులును సంవాదంబు సేసె నని
యప్పురుషవరుం డావరవర్ణినితో వేఱొక్కండు వినుమని యిట్లనియె. 39
సీ. ప్రాణప్రభృతు లగుపవను లంభోరుహగర్భుని నొక్కటఁ గానఁ బోయి
యెక్కుడు మాలోన నెవ్వఁడు నావుడు నవ్విభుం డెవ్వార లడఁగ నడఁగు
దురు పెఱవార లెవ్వరికిఁ బ్రవర్తన మొందిన నెల్లవారును జరింతు
రధికు లందఱకును నట్టివారలు మీరు ననుఁ డని పలికినఁ జనక నిలిచి
ఆ. ప్రాణుఁ డాది గాఁగఁ [3]బవను లందఱుఁ దమ,వలన నవ్విధంబు గలుగఁ దెలుప
నాతఁ డే నెఱుంగనా యది యట్టిద, వినుఁడు మీవిశేషవృత్తిభంగి. 40
తే. ఎప్పు డెవ్వరివలన నే చొప్పు గలుగు
నపుడ వా రెక్కు డగుదు రన్యోన్యమిత్ర
భావమునఁ దాల్పుఁ డొండొరుఁ బవనులార
పొరిఁ బరస్పరభావనాపరుల రగుఁడు. 41
వ. ఇత్తెఱంగున మీకు భద్రం బగుం బొం డని పుచ్చె నట్లుపదేశించిన బ్రహ్మ
వాక్యంబుల వాయువులు సమత నొందె నని చెప్పి వాయువిషయం బైనయది
నారదదేవమతసంవాదంబు సెప్పెద నాకర్ణింపు మని బ్రాహ్మణుండు బ్రాహ్మణి
కిట్లనియె 42
తే. దేవమతుఁ డనువిప్రుండు దేవమునివ,రేణ్యుఁ డగునారదునినొక్కపుణ్యభూమిఁ
గాంచి వినతుఁడై యాతనికరుణవడసి,భక్తిరసమువొంగారఁ దత్ప్రాంతమునకు.
సీ. అల్లన చన నాతఁ డాదరంబున సందు రమ్ముండు మనుచుఁ గరమునఁ జూపు

1 ఘవలంబించిన 2 నీవ యొజ్జీఁగి గా, దనుమా యెవ్విషయ. 3 బవనులుఁ దమతమ.

నెడ సమాసీనుఁడై కడు వినయంబున హస్తముల్ మొగిచి దయాసము
యెఱిఁగింపు పవనంబు లేనింటియందును జాయమానం బగుజంతువునకుఁ
దొలితొలి యెద్ది దాఁ దొడఁగు వర్తింపంగ ననవుడు నారదుం డతనితో

తే. వాయు వెయ్యది గర్భసంవాసమునకుఁ, జొనుపు జీవునిఁ దజ్జంతుజనన వే
దొలుత దాని కనంతరకలిత మైన, మారుతంబు ప్రవర్తించు మఱియు వినుము

తే. పురుషునందు సమానంబుఁ బొలఁతియందు
వ్యానమును జువ్వె పొడమించు వరుస ననఘ
శుక్లమును శోణితంబును జాలు గల్గు
నయ్యుగంబును విధిచెద్ధి నమరఁ బొంద.

క. విను సృష్టశోణితంబునఁ, బనుగొనుశుక్లంబువలనఁ బ్రాణుఁడు దగ వ
ర్తన మొందుఁ బ్రాణశుక్లము, లనూనహేతువులు గానపానుఁడు నడచున్

క. చనుఁ బ్రాణుఁ డధోగతి నూర్ధ్వనిరూఢి నపానుఁ డివ్విధము గలయీరెం
టను నగ్నిమయోదానం,బును వ్యానంబును సమానమును వర్తించున్.

ఆ. పావకుండు సర్వదేవాత్మకుండు ప్రాణంబునకు నపాననామమునకు
నంతరమున వెలుఁగునాభవ్యమూర్తి యు,దానరూప మండ్రు తజ్జ్ఞజనులు.

సీ. విను మహోరాత్రంబులును శుభాశుభములు
సత్యానృతంబులు సదసదాహ్వ
యములును నైనద్వంద్వములు ప్రాణాపాన
ములకు నామాంతరంబులు దదీయ
మధ్యవర్తిత నొప్పుమహనీయవహ్ని యు
దానంబు దాని నిర్ద్వంద్వభావ
మాంతరయోగవిద్యాప్రవీణులు గండ్రు
పరమశాంతి యనంగ బ్రహ్మ మనఁగ

తే. నరయ భేదంబు లేదన్నయట్టు లుండు, నమ్మహావస్తువును నుదానాకృతియుఁ
నంగఁ జెవి యార విందుము నలినగర్భు, చేత నని దివ్యమునియిట్లు సెప్పెఁగరు

వ. అని చెప్పి యింద్రియమనఃపవనంబులభంగులు గనుంగొనుట యీతత్త్వంబు
కుఁ బరమం బయినతత్త్వంబు గనుటకుఁ గతం బై యుండు నని పలికి యద్ధ
మరుం డారామారత్నంబును సదయంబుగా నవలోకించి యుత్తమరహస్యం
సెప్పెద నాకర్ణింపు మని యిట్లనియె.

జీవాత్మస్వరూపనిరూపణప్రకారము.

సీ. కరణంబు గర్మంబు గర్త యన్నేతద్విరాజితకారకత్రయముచేత
నఖిలంబు సంవ్యాప్తమైయుండుఘ్రాణాదులునుమనంబునుబుద్ధియును బ్రవరుల
గరణహేతువు లండ్రు గంధాదివిషయసంతతియు మంతవ్యబోద్ధవ్యములును

ఆ. కెలఁకులకును మింటికిని మేర లివి యన, రాదు గాన యయ్యరణ్యభూమి
వెలుఁగు లోంగ్లు సారవు వినుము క్షేత్రజ్ఞుండు,రవి దదీయసేవ భవముఁబాచు.
క. మృగనయన బ్రహ్మసంభవ, మగుజలము వహించుచుండు నందులనదులుర్
నగములు విను దానఁ దప,స్వీగణం [1]బవ్యయపదంబుఁ జెందం గాంచున్. 60
వ. అట్టి దవ్విపినంబు. 61
ఆ. మాననీయనియతిమహితతపోధన,వంతు లైనయట్టివారు శాంతి
దాంతినిస్పృహతలు దలకొన సుసమాహి,తాత్ము లై వసింతు రందు సాధ్వి.
వ. అని చెప్పి మఱియును. 63
సీ. వినుము మూర్కొనఁ జవిగొన దర్శనస్పర్శనము లాచరింప వినంగ నెలయ
నేమిసంకల్పంబు నెడఁ జేర్ప నిష్టార్థ[2]ములను ననిష్టార్థములను గోరు
టయును నొల్లకత్రోచుటయును స్వభావకృత్యములవిగనుఁగొంచు నబల వానఁ
బొరయ నెట్లన్నమేల్ దొరకొనుఁ గోరకయును బోదు కీడు ద్రోచినను దీని
తే. నెఱిఁగి యేను స్వభావంబునెడఁ బయోజ,పత్త్రగతజలబిందువుభంగిఁ దాల్తు
నని యెఱింగించి బ్రాహ్మణుఁ డతివతోడ,మఱియు నిట్లను శాత్త్రవమథనకల్ప.
వ. ఒక్కయెడ నధ్వర్యునకు యతికిం గలిగినసంవాదంబు సెప్పెద నాకర్ణింపు ము
ధ్వర్యుండు పశువుం బ్రోక్షించుచుండ యతి నిరీక్షించి యిది హింస గాదే
యనిన నతండు. 65
తే. ఛాగ మిది యరయంగ నాశంబుఁ బొంద,దూర్ధ్వలోకసుఖంబులనొందుఁగాని
శ్రుతులవాక్యముల్ నీకెక్కసూనృతంబు, లగున యేని నీ విట్లంట యనుచితంబు.
వ. అని వెండియు నప్పశువు నుద్దేశించి. 67
క. భూతములు నింద్రియంబులు, నాతతగుణ యాత్మ యేనులందుఁ గలయఁ బిం
డేతరుఁ డగుజీవుఁడు సౌ,ఖ్యాతిశయం బొందు నధ్వరాతిశయమునన్. 68
క. అని పలుకుటయును యతి యి, ట్లను ఛాగము పుణ్యగతికి నరిగెడుఁ బో యి
ప్పుని నీ కెవ్విధముప్రయో,జనంబు సిద్ధించుఁ జెపుమ సమ్యక్ఫణితిన్. 69
వ. అనుటయు నధ్వర్యుం డతని కిట్లనియె. 70
క. ఆగమము పశువిధిం దగ, యాగ మొనర్చినఁ ద్రివిష్టపానేకమహా
భోగానుభూతిభవ్యస,మాగమ మది యనుట బొంకె యాగమవేదీ. 71
చ. అనవుడు హింస పాప మని యాగమవాక్యము లంద కాదె యేఁ
గని యిటు లంటి నన్న యతిఁ గన్గొని నీవు సమాధిఁ బ్రాణరో
ధనము మనోలయంబు సుకృతంబులు గా నొనరించి వెండి యో
గనిరతిఁ బొందెద త్తెఱఁగు గా దొకొ హింస దలంచి చూడఁగన్. 72
వ. అని పలికిన నయ్యధ్వర్యునకు నయ్యతిముఖ్యుం డిట్లనియె. 73

1 బవ్యక్తపదము 2 ములను గోరుచు నున్కి మొదలఁ గోరు

చ. పరమతపంబు గాఢపరిపాకము నొందినఁ జిత్సుఖాత్మకా
[1]క్షరము నచిత్తభూతగుణజాలతనుక్ క్షరముక్ వివేకితా
పరిణతిఁ బాపి చూచి యనపాయసుఖస్థితి నూఁది పొల్లలం
బొరయక త్రోపు హింస యనుబుద్ధి విమూఢత గాక బోధమే. 74

చ. అనవుడు నాతఁ డార్యవచనామృత మానినవాఁడు గీడు మేల్
గనుఁగొనఁజాలు నేను బశుకార్యమునప్పుడు మీ రనుగ్రహిం
చినక్రియఁ జూడ నేర్తుఁ జిదచిద్ద్వయముక్ విభజించి దానహిం
సనము నొకింతయుం బొరయ జన్మము సేయుదు మేలు నొందుదున్. 75

క. అనుటయు నతనికి యతి యి, ట్లనుఁ బశుయజ్ఞమునకంటె ననఘ తపోయ
జ్ఞనిరూఢి మేలు గావున, వినిపింపఁ దలంచి యంటి వేయును నేలా. 76

వ. అనవుడు నమ్మాటకునయ్యధ్వర్యుం డొడంబడియె నని చెప్పి యాభూసురవర్యుం డాభామినితో నీయర్థంబున నొక్కయితిహాసంబు గల దాకర్ణింపుము సహస్రబాహుం డగునర్జునుండు దుర్జయప్రతాపంబున నఖిలద్వీపంబులు నేలి వ్రాలి తనకు నెదురు లేకున్న విజృంభించి పరశురాముం దొడరి యతనికి నత్యంతంబ ప్రియం బాచరించిన నతండు బహుశాఖోపశాఖాశోభితంబయిన పాదపంబు నుఱుముగా నఱికి పడవైచినచందంబునం బరశుఖండితసర్వాంగునిం జేసె నంత నిలువక తత్పక్షంబు రాజులుం గూడికొని తదీయతనయులుం దారు నాశాముని యసన్నిధి నతనిజనకుం డగుజమదగ్నిం జంపినం బెంపారుకోపంబున నాటోపం బెసంగ నాజామదగ్న్యుండు రాజుల నెల్లం దర మిడి యిరువదియొక్కమాఱు పరశుధారపాలు చేసిన నతనికిఁ బితృదేవతలు సన్నిధి సేసి. 77

ఆ. పరశురామ నీవు బ్రాహ్మణుండవు నరే
శ్వరులఁ జంప నేల వలవ దుడుగు
మయ్య యనుడు నాతఁ డట్లన కుండుఁ డీ
రేను రాజపశువిధానమునను. 78

క. సారనియతిఁ బాటించి మహారోషాగ్ని సరిత్యక్త మగునట్టులు గా
వీరాధ్వరంబు సేసెద, వారింపక యరుగుఁ డనిన వా రాతనితోన్. 79

క. యజ్ఞంబులలోనఁ దపో,యజ్ఞం బుత్తమము దాని నాదరణమునం
బ్రాజ్ఞోత్తమ చేయుము స,ర్వజ్ఞుఁడు ప్రీతుఁ డగు శాంతరస మొప్పఁ జుమీ

వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనిరి తొల్లి యలర్కుం డనురాజు మనస్సుఎల్లప్టంబు లగునింద్రియంబుల కలిగి దివ్యాస్త్రంబులు ప్రయోగింపం జూచిన నవి యయ్యవనిపతితో నయ్యస్త్రంబులుం దారు సెడ మనియును రోషావేశంబునం బ్రయోగించిన నతండ చెడు ననియునుం బలికి యోపు దేని నీతపోమయంబు

1 క్షరమునఁ జిక్కి భూతగణజాలతనుక్షరముక్.

లై నయస్త్రంబులు సంధింపు మనిన నతండు క్రోధంబుదక్కి యోగంబున శాంతి నొంది వానిం దద్రూపతపఃఫలాస్త్రసాధితంబులం జేసె నీవునుం దపంబున నంతశ్శత్రుజయసౌఖ్యం బనుభవింపుము బాహ్యశత్రుజయంబు జయంబుఁగాఁ గొనకుము. 81

క. అని నిష్ఠించి పలుక న,వ్వినుతచరిత్రుండు శాంతివిభవంబున నూ
నినమనసుతోడ మునిమా,ననపాత్రం బైనతపమునన మే లొందెన్. 82

సీ. అని చెప్పి బ్రాహ్మణుం డయ్యింతి కిట్లనుఁ దొమ్మిదిగుణములు గొమ్మ కలవు
స్తంభాతిమానహర్షంబులు సాత్త్వికములు క్రోధసంరంభములును శోక
మును రాజసంబులుమోహతంద్రాస్వప్నములుదామసములిట్లుగలుగు రిపులఁ
దునుమ నేయస్త్రంబు లను వగు వాన నయ్యంతరశత్రుచయంబు నెల్లఁ
తే. దునిమి యేనింద్రియంబుల మనము నోర్చి
శాంతి నొంది శ్రేయస్సిద్ధిసాధనం బొ
నర్చునది ముఖ్యవైరినిర్ణయముఁ జేయు
నంబరీషగీతలు విను మంబుజాక్షి. 83

వ. అంబరీషుం డనురాజు రాజనీతిపరత్వంబునం బరమప్రభుత్వంబు నొంది య రాతుల నెల్ల విగతాసులంజేసి పూజ్యం బగురాజ్యంబు పరిపాలించు చుండి యొక్కనాఁడు విద్వజ్జనంబులతో ని ట్లనియె. 84

తే. అరులనెల్లజయించియు నది జయంబు,గాఁగొనక యున్నవాఁడనగ్గలపుఁబగ జ
యింపకున్కిఁ దద్విజయవిహీనుఁ దృష్ణ,జనిజరామృత్యువశగవర్తనునిఁ జేయు

క. [1]అంతటిలోభము గెలువక, శాంతి గలదె యని తదీయశక్తి నడచి ని
శ్చింతత్వ మొంది యాభూ,కాంతుఁడు సామ్రాజ్యమున సుఖస్థితి వడసెన్. 8

జనకునకు విప్రరూపధరుం డైనయమునితో నైనసంవాదము.

వ. అని వెండియు నవ్విప్రుం డి ట్లను జనకచక్రవర్తికి నొక్కబ్రాహ్మణునకుం గ గిన సంవాదంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము జనకుండు దనకట్టెదుర బ్రాహ్మణుండ గొఱగామి సేసిన నతనితో నీవు నావిషయంబున వసియింప వలదు పొమ్మని నతండు. 8

క. నీవిషయ మెంతవట్టది, యే విని పరవిషయమునకు నేఁగెదఁ దెలియం
గా వినిపింపు మనుడు నా, భూవల్లభుఁ డూర కుండెఁ బుణ్యచరిత్రా. 8

ఆ. ఊర కుండి మూర్ఛ నూని యొక్కింతసే,పునకుఁ దేఱి యిట్టు లనియె నాదు
తాతతండ్రితరము ధరణి నుదవశ్యత, నుండ నాకు మమత యొలయ దండు. 8

వ. మిథిల నెప్పుడు వసియించెద నిప్పురంబును మదీయం బని యంగీకరింపంబడద కావున నిది నావిషయం బన లేమిం జేసి మున్నునీతో నాడినమాటం బుట్టినవ

1 అంతర్లోభము.

పెంపున మూర్ఛవచ్చె ననిన విని యవ్విప్రుం డాభూవిభునాననం బాలోకించి.

క. నరనాయక నీ యే లెడు, పురమున భూమిని మమత్వబుద్ధి గలుగ కి
ట్లిర వై యుండుటకుఁ గతం, బరయఁగ నెద్ది వినిపింపు మది విశదముగన్. 91

వ. అనుటయు నజ్జనపతి యతని కి ట్లనియె. 92

తే. అరయ నివి [1]యెట్లుఁ జెడియెడునవియ కాన
వినుము మద్ధన మిది యని వీనిలోన
నొకటియందు నంగీకార మొలయ దెల్ల
విషయమును నాయదియ యనువిధము గలదె. 93

వ. ఎట్లంటేని ఘ్రాణాదులకు గోచరంబు లయినను గంధాదులు సెడం గలయవి
గావున నాయవి యన కుండుటం జేసి భూమ్యాదిభూతంబులు నాచేత నిర్జితంబు
లై [2]మద్వశగత్వంబు నొంది యుండు. 94

చ. అనవుడు బ్రాహ్మణప్రవరుఁ డల్లన నవ్వుచు నిన్ను నారయ
న్మనమున వేడ్కఁ బుట్టి నరనాయక వచ్చితి నేను ధర్ముఁడం
[3]బనుపడునివ్వివేకపరిపాకము గాఢనిరూఢభావ మొం
ది నిలుచుఁ గాత నీదగుమదిన్ సతతంబును శాంతికారి యై. 95

వ. అని ధర్మదేవత జనకునకు వరం బిచ్చి యంతర్ధానంబు సేసె నని చెప్పి యా
ధరణీసురోత్తముం డయ్యుత్తమాంగనతో హితోపదేశంబు సేసెద నవహిత
వయి యాకర్ణింపు మని పలికి యి ట్లను సంసారవర్తనంబు వదల విడిచి యే
నేకతంబ యున్న యెడ నీవు మ్రుచ్చిలివచ్చి మదీయవైరాగ్యంబు మాన్పఁ దలంచి
నాకు నధ్యాత్మబోధంబు గలుగం జేయు మని యభ్యర్థించిన నీతలం పెఱింగి
యు నెఱుంగనివాఁడపోలె నధ్యాత్మవిద్యాబోధకప్రకారంబు లైన వాక్యంబులు
సెప్పితి నే నింక లోకంబులం గలసి చరించువాఁడం గాను నిక్కపుబ్రాహ్మణుండ
నయితి బ్రహ్మచారి నయితి జీవన్ముక్తుండ నయితి మిముబోంట్లకొలఁదిగా నన్నుం
జూచెద వది నాతెఱం గెఱుంగమి యేను జగంబు సమస్తంబును వ్యాపించి
యున్నవాఁడ నాయున్నభంగికి నాబుద్ధి సకలపృథ్వీరాజ్యంబును నాకలోకాధి
రాజ్యంబును సరిగా వని తలంచు నాబుద్ధియ నాకు ధనంబు దారువుల నగ్ని
యున్నచందంబున సర్వజంతువులయందును నంతర్గత యై సిద్ధి యున్నది గురు
వాసగృహవాసవనవాసపరు లగుబ్రాహ్మణుల కెల్లను శ్రేయఃప్రాప్తికిం దెరు
వొక్కండ యండఱును సరిత్తులు సాగరంబుఁ బ్రాపించిన తెఱంగునఁ బరతత్త్వం
బు నొందుదురు బుద్ధి నిమ్మార్గంబు నధిగమింప నగుఁ గాని శరీరంబున వశంబు
గాదు కర్మంబు లాద్యంతవంతంబులు శరీరంబు గర్మబంధనకరం బింత
యెఱుంగుదుం గాన నాహృదయంబునం బరలోకభయంబు లేదు నాచెప్పిన

1 యెట్లఁ. 2 మద్వశగతంబు లై యుండు. 3 బనుపడి యువ్వివేక.

యధ్యాత్మవిద్యావిషయవాక్యంబులతాత్పర్యంబు చిత్తంబున నెలకొలిపిభావ నానిరతవయి యుండుము [1]నన్న పోలెదు వెఱవకు మనినఁ బత్ని సాష్టాంగదండ ప్రణామం బాచరించి కేలు మొగిచి. 96

సీ. నీవు చెప్పినమహనీయవాక్యనికాయ మతిగహనం బకృతాత్ములకును
నర్థగ్రహణశక్తి యనఘ కల్గునె కృతాత్ములకైన [2]గ్రమ్మనఁ దెలియవచ్చి
యుండ దయ్యేఱుకకు నుదయింపఁ బట్టిన యట్టియుపాయంబు నాదరమున
నాకుఁ బ్రసాదింపవే కరుణాకర నావుడు నాతఁ డన్నాతితోడ

ఆ. నరణి బ్రాహ్మణుండు గురుఁ డుత్తరారణి, [3]దపము శ్రుతము నిర్మథన మొనర్ప
జ్ఞానవహ్ని పుట్టు మానిని యని చెప్ప, వనిత యిట్టు లనియె వల్లభునకు. 97

క. జనవినుతచరిత బ్రాహ్మణుఁ, డనఁగా క్షేత్రజ్ఞుఁ డగుట యల్పము దోఁచెఁ
మనమున నతని నరణిగాఁ, గొను టవ్వస్తువు నెఱింగికొని పిదపఁ గదా. 98

వ. అనిన నతం డిట్లనియె. 99

ఆ. అతనిఁ దోఁపఁ జేయునట్టిసాధనము లే, దింద్రియముల కందఁ [4]డేమి లక్ష
ణములు లేవు నిర్గుణత్వనిరూఢుం డ, హంత లేమిఁ దోఁచుఁ గాంత కనుము.

వ. అని నిర్దేశించుటయు క్షేత్రజ్ఞవిషయసంశయంబు వాసి యయ్యింతి శాంతి వొందె నని గోవిందుండు సెప్పిన గాండీవి యాబ్రాహ్మణుండు బ్రాహ్మణియు నిట్టివా రగుదురె వా రెచ్చటివారు వారల నా కెఱింగింపవే యని యడిగిన నద్దేవుం డతనియాననం బాలోకించి. 101

క. నామనమును బుద్ధియును గృ,హామహితా బ్రాహ్మణుండు బ్రాహ్మణియు హృషీ
కామేయమైనక్షేత్ర, జ్ఞామలవస్తు వన నేన యనియె నరేంద్రా. 102

—గురుశిష్యసంవాదంబు గృష్ణుం డర్జునున కెఱింగించుట.—

వ. అనిన విని యర్జునుం డచ్యుతునితో భవత్ప్రసాదంబున మదీయమతి యతి విశదయును సూక్ష్మగ్రాహిణియు నయి యున్నయది పరమం బైనవేద్యం బగు బ్రహ్మంబు నెఱింగింపవే యనుటయు నాకృష్ణుండు గురుశిష్యసంవాదం బనునితిహాసంబు విను మది నీప్రశ్నంబునకు నుత్తరం బయి యుండెడు న త్తెఱంగున మేధావి యగునొక్కశిష్యుండు సంశితవ్రతుం డయినగురు నడిగిన నగ్గురుండు ప్రజాపతి భరద్వాజ భార్గవ గౌతమ కాశ్యప వసిష్ఠాత్రి విశ్వామిత్ర ప్రముఖు లగుమునిజనంబు లాంగిరసుం బురస్కరించికొని విరించికడకుం జని తచ్చరణంబులకుం బ్రణమిల్లి హితం బెయ్యది తత్ప్రాప్తికి సుపథం బెట్టిది వివరింపవేయని విన్నవించిన నన్నలినాసనుండు కృపాధురీణం బైనచిత్తంబుతో న త్తపస్విసత్తముల కెఱింగించిన తెఱంగు నీకుం జెప్పెద నవహితుండ వయి

1 నన్నుంబోలేదు. 2 గ్రమ్మఱఁ. 3 దపముచేతనిర్మథన. 4 డెలమి లక్షణములులేమినిర్గుణత్వ.

యాకర్ణింపు మని పలికి యి ట్లనియె. 103

ఆ. ఆదరార్ద్రుఁ డగుచు నలరిన మోముల, కాంతి వింత గాఁగఁ గమలగర్భుఁ
డాతపస్విజనుల యాననంబులు గల, యంగఁ జూచి యిట్టు లనియె వత్స. 104

తే. సత్యమునన భూతంబులు సంభవించు, నంద వర్తించు దానన యడఁగు నిదిగు
ణత్రయాత్మకసత్యచరిత్ర మమల, బుద్ధులార సత్యంబుప్రసిద్ధి వినుఁడు. 105

క. శ్రుతి యనఁ దప మనఁగఁ బ్రజా, పతి యన సత్యంబునకు నపరనామంబుల్
వ్రతులార సత్య మన న, వ్వితతనుహిమ [1]మైనపరమవేద్యము సుండీ. 106

క. కావునఁ గామక్రోధస,మావేశము లెడల విడిచి యనవరతంబుఁ
సేవింతురు సత్యము దృఢ, భావాకలనమున యోగపరినిష్ఠాత్ముల్. 107

వ. అది హితంబు దత్ప్రాప్తికి సుపథంబు సెప్పెద వినుండు. 108

క. చతురాశ్రమములును జరణ, చతుష్టయము గాఁగ వర్ణసముదయసంసే
వ్యత నొప్పెడుధర్మము సుం, డతులంబు శివప్రదంబు నగుపథ మరయన్. 109

వ. నాలు గాశ్రమంబులకు సామాన్యంబ యధ్యాత్మవిత్త్వంబు లేక పరతత్త్వంబు
నొంద రామి మారుతాదిత్యేంద్రప్రజాపతులకును లోనుగా నిట్టిద యధ్యాత్మ
దర్శనం బనం జతుర్వింశతితత్త్వావలోకనంబు గావున దత్త్వంబులు వివరించెద.

తే. అంబరాదిభూతములు శబ్దాదిగుణము
లింద్రియము లిరుదెఱఁగు మునీంద్రులార
మన మహంకారబుద్ధు లి ట్లానరి ప్రకృతి
గలయ దత్త్వచతుర్వింశకత్వ మొందు 111

క. వినుఁడు ప్రభవవిలయజ్ఞా, ననిరూఢము గాఁగ వీని నైజ మఖిలముం
గనిన భవమోహ మొందఁడు, గనుఁ బరతత్త్వంబు నతఁడు గతకల్మషుఁ డై.

వ. అని నిర్దేశించి యద్దేవుండు వెండియు. 113

క. వ్యక్త మనిర్వాచ్యం బ, వ్యక్తము సుస్థిరము ధ్రువము [2]వ్యాపిత్వధురా
యుక్తము కలితగుణత్రయ, శక్తి నవద్వారపుర మసాధ్యము సుండీ. 114

క. తత్సాధనంబు దద్గత, చిత్సలభత్వప్రసిద్ధిఁ జేయుఁ ద్రిగుణసం
పత్సారవంత మది గుణ, జిత్సువ్రతు లైనవారిచే సాధ్య మగున్. 115

సీ. సంయమివరులార సత్త్వరజస్తమోనామరూఢములు గుణంబు లవియు
నన్యోన్యమిథునత్వ మన్యోన్యసంశ్రయ మన్యోన్యసంకలితానువృత్త
భావ మన్యోన్యోపజీవనాచరణంబు గలిగి దుర్భేధత్వగాఢభంగు
లై యుండుఁ దమము నియమితమైనరజస్సుఁ దన్నియమమున సత్త్వంబునడచు

తే. సత్త్వ [3]మడఁగినచోఁ దమశ్చరిత మెసఁగు
లోభశోకసమ్మోహనిద్రాభయములు

1 మైన పదమవేద్యము 2 వ్యాపిత్వదశా, యుక్తము. 3 మెడలినచోఁ.

వికృతిదుర్ధ్యానమౌఢ్యపాపకృతికోప
[1]శౌర్యమాత్సర్యములు దమస్సంభవములు. 116

ఉ. పాములుఁ దేళ్లునుం బసులుఁ బందులుఁ గుక్కలు మీలుఁ గోళ్లునుం
జీములుఁ గాకులుం గ్రిములు జింకలు నక్కలు గొంకనక్కలు
న్దోమలు మ్రాఁకులుం బోదలు నోవులఁ బీడలఁ బొందువారు మూర్ఖ
తామసభాగు లట్ల మఱి తద్విధజంతువు లెన్ని యన్నియున్. 117

క. ఇవి తామసంబు లని గుణ, నివహములోఁ గీడు వాప నేర్చునతఁడు త
ద్వివిధవికృతినిరసనహే, తువివేకము గలుగఁ గా నధోగతి దలఁగున్. 118

చ. బలమును శౌర్యముఁ [2]నుదముఁ బ్రాభవముఁ సుఖదుఃఖభాగితా
కలనముఁ జెల్మి సేఁతయును గాంక్షయు నొల్లమియుం బ్రతాపముం
గలహము నీర్ష్యయుఁ బహువికల్పపుభాషలుఁ గామినీజనం
బులయెడ గాఢరాగతయు బొంకును నుబ్బు రజఃప్రభూతముల్. 119

చ. అవి దొలుబామునం గలుగునట్టిజనంబులు నీతు లిట్టి వి
ట్టివి యవినీతు లన్మతిపటిష్ఠత గల్గి త్రివర్గవర్తనం
బువెరవు నొంది యర్థములఁ బొంపిరి వోవుచుఁ గామసౌఖ్యవై
భవములఁ గ్రాలుచుఁ మనుజభావనిరూఢతఁ బొల్తు రెంతయున్. 120

క. రాజసగుణములకుం గల, నైజ మెఱుఁగు వారు తజ్జనకవైకృతముల్
ధీజితములు గావింపఁగ, నోజ గలిగి శుభదవృత్తి నొందుదు రెందున్. 121

సీ. సంతోషమును బ్రకాశత్వంబుఁ బ్రియమును నానందమును గరుణాభిరతియు
క్షమయును సత్యంబు శౌచంబు ధృతియు నకార్పణ్యమును దితిక్షయునహింస
యునునార్జవంబును ననసూయయును గ్రోధరాహిత్యమును నసంరంభతయును
సమత దాక్షిణ్యంబు శ్రద్ధధానతయు నక్రూరభావంబు హ్రీగౌరవంబు
తే. సత్త్వజాతంబు లివి పూర్వజన్మసంకలితము లైనట్టివా రహంకృతి మమత్వ
మర్థతృష్ణ గామార్తి లేకతులబోధ, భరితులై యూర్ధ్వలోకవైభవముగండ్రు.

క. వినుఁ డాగుణంబు లన్నిటిఁ, గనుఁగొని తత్తదనువృత్తి గలుగనివాఁ డ
ప్పునిచే భుజింపఁ గాఁ బడఁ, డనఘాత్మకులార మ్రింగు నతఁ డారాశిన్. 123

వ. అని చెప్పి యప్పరమేష్ఠి మఱియును. 124

సీ. వేర్వేఱ యుండవు వినుఁడు గుణంబు లన్యోన్యసంకలితంబు లగుచుఁ బరఁగు
సంగతత్వమునన సంసారయాత్రాప్రవర్తనం బొనరించు వానిలోన
నెయ్యదిమిగులఁదోఁపిచ్చుఁ దజ్జన్యంబు లొలయు బాయుటయునొక్కొక్కమాటు
గలుగు [3]దమం బెఱుఁ గలి యధికం బైన స్రోత స్సధోముఖ స్రుతి రజస్సు
ఆ. వెరిఁగినపుడు మధ్యసరణి సత్త్వము వృద్ధిఁ, బొంద నూర్ధ్వవృత్తిఁ బొందు వీని

2 శౌర్యమాత్స. 2 ముదము. 3 దమంబు పేర్కొని.

మును [1]ప్రకారభేదమున నెఱింగించితి, నవి సదుత్తరంబు లనఘులార. 125
క. స్రోత స్సన [2]జీవగమన, హేతు వగుదశావిశేష మీగుణమునఁ దా
నీతెరువు నొందు నని కనుఁ, డాతతమతులార కరణ మగు నది త్రోవన్. 126
వ. గుణత్రయంబునుం ద్రోచుటమేలది ద్రోపువడునట్టివితృష్ణత్వంబు లేకుండు నేని.
క. సాత్త్వికులకు దివము రజో, సత్త్వకలితవర్తనులకు మధ్యభువనవా
సిత్త్వముఁ దామసులకు నీ, చత్వకరాధోజగంబు సంప్రాప్త మగున్. 128
క. ధర్మార్థకామగోచర, కర్మములకు సాత్త్వికాదికప్రకరవికా
రోర్ములు హేతువు లగు ని, ష్కర్మత కేతద్విధూతి గారణము సుఁడీ. 129
క. క్రమమునఁ బ్రాణంబు నపానము సత్త్వంబును [3]రజస్సునాకుం జూడఁగా
యమివరులార యుదానము, దను మిట్టుల శ్రుతియు సువిదితంబుగఁ జెప్పున్.
క. జపమును దానము యజ్ఞముఁ, దపమును గర్తృజనచిత్తదశలను సత్త్వా
ద్యుపహితము లగుట నడచుం, ద్రిపథంబుల సాత్త్వికపుగతియ మేలెందున్.
క. వినుఁ డెక్కువ దక్కువ లే, కనయము నెనసినగుణత్రయంబును జూరే
వినుతావ్యక్తం బనఁగాఁ, జనుతత్త్వము శివ మచలము శాశ్వత మరయన్. 132
క. సదసత్ప్రకారనిత్యం, బది దాని తెఱం గెఱుంగునాతఁడు విజ్ఞా
నదశావధూతగుణుఁడై, యదీనగతిఁ బొందఁ గను నిరామయపదమున్ 133
వ. అని యుపదేశించి విరించి వెండియు. 134

మనోబుద్ధ్యహంకారాది తత్త్వప్రకారము

సీ. అవ్యక్తమునను మహత్తత్త్వ ముదయించు నది బుద్ధి మతి ధృతి ఖ్యాతి సంవి
దుపలబ్ధినామంబు లొంది యెందును గని విని చని కావించి విభుత నొప్పు
దాన నహంకారతత్త్వంబునకుఁ గల్గుఁ బ్రభవంబు వినుఁడు తద్భావితాత్మ
కం బై ప్రవర్తించుఁ గార్యనీతుల లోక మఖిలంబు సర్గత్రయప్రజనితు
తే. లధ్యయనమును వ్రతమును నధ్వరంబుఁ
దపము మొద లైనసత్క్రియ లందుఁ దగిలి నడచు
నెల్ల దద్వ్యాప్తిఁ జేసియ తెల్ల మింత
జగము రంజిల్లు దాని తేజంబువలన. 135
క. వినుఁ డాతత్త్వంబుల సం, జనితము లగు మేదినియును జలమును దేజం
బును వాయువు నాకాశము, ననఁగ మహాభూతములు నిరతిశయమహిమన్.
తే. తద్గుణంబులు నూరె గంధంబు రసము, రూపసంస్పర్శశబ్దముల్ రూఢభంగిఁ
బరఁగునివ్విషయములపాల్పడ్డమనను, గలుగుజంతువు మోహాంధకారమొందు.

---

1 ప్రకాశభేదముల నెఱిం. నవి సుదుస్తరంబు 2 ద్రిదివగమన 3 రజస్సునకుఁ జూడఁగ సం, యమి.

క. దీన సకలజంతువులును, లీనము లగుచుండుఁ దమ మలీనస్మృతిధై
ర్యానూనం బగునిర్మల, మానసమునఁ బొరయ నీరు మహితార్యజనుల్. 138

క. విషయంబులు నశ్వరములు, విషసన్నిభములు సమగ్రవికృతిజనకముల్
ధిషణాగుణముల నెల్లఁ గలుషములుగాఁ జేయు మోహలోభకరములై. 139

ఆ. మాంసశోణితాస్థిమయశరీరంబులఁ, దారు గాఁగ [1]లగ్న తలఁచునట్టి
కృపణజనులు వీని కీడు గానఁగ లేక, చిక్కి చెడుదు రింత నిక్కువంబు. 140

వ. పండితులు వీనిచేతం జెడ రని పలికి పద్మసంభవుండు వెండియు. 141

తే. అంతరాత్మ యనంగఁ బ్రాణాదిపంచకమును వాఙ్మనోబుద్ధులుఁగా నిరూఢి
గలుగు నీయష్టకంబు లోకమున కెల్లఁ, దా నుపాదానకారణత్వమువహించు.

వ. ఇవ్విధంబునం గనుంగొనుట బోధంబునకు నిధానంబు. 143

సీ. వినుఁ డహంకారసంజనితంబు లగుచక్షు రాదికబుద్ధీంద్రియములుఁ బాయు
ముఖ్యకర్మేంద్రియములును మనంబును నేకాదశేంద్రియానీక మీఁక
డించిసందడిఁ బడి కుందక యం దెది యింపేనిఁ దననంక కీడ్వఁ జాలు
బుద్ధితత్త్వము గల్గుశుద్ధాత్మకుఁడు పరతత్త్వంబు గనుటకుఁ దా వలంతి

తే. యని యెఱింగించి మఱియు నిట్లను జంతు, స్వేద ముద్భిద మండ మనీవనఁబుట్టు
నధమమధ్యమోత్తమదశలైనభూతరాసు లత్యుత్తమములుజరాయుజములు.

వ. భూతతారతమ్యజ్ఞానంబు మాననీయం బగుట నిట్లు సెప్పితి నధ్యాత్మాదులం
జెప్పెదఁ దద్వేదిత్వంబు విద్యామూలం బై యుండు నవధానంబుతో వినుండు.

క. అంబర మాది యనిల తేజోంబుధరలు వరుసతోడ నగుఁ జూరె ద్వితీ
యంబుఁ దృతీయంబుఁ జతుర్థంబును బంచమము భూతతతి యట్లుండున్. 146

వ. అధ్యాత్మాదులు భూతాధిష్ఠానంబులు గావున భూతంబుల ము న్నుపన్యసించితి.

సీ. శ్రోత్ర మధ్యాత్మంబు సూరె శబ్దం బధిభూతంబు దిశలు ప్రబుద్ధులార
యధిదైవతము చర్మ మధ్యాత్మ మందలిసంస్పర్శ మధిభూతసంజ్ఞకంబు
దానికి నధిదైవతంబు విద్యుత్తు నేత్రంబు దా నధ్యాత్మకంబు రూప
మధిభూత మాదిత్యుఁ డధిదైవతము జిహ్వ యధ్యాత్మకము రస మారయంగ

తే. దానియధిభూత ముడుపతి తదధిదైవతంబు ఘ్రాణమధ్యాత్మంబు దలఁప గంధ
మంచితాధిభూతము దదీయాధిదైవతంబు మారుతమంద్రువిద్వజ్జనములు. 148

వ. ఇది బుద్ధీంద్రియప్రపంచంబు 149

సీ. పాదపాయూపస్థపాణివాగ్వర్గంబు కర్మేంద్రియములు సత్కర్ములార
యధ్యాత్మములు వాని కగునధిభూతముల్ గంతవ్యమును విసర్గమును శుక్ర
ముచు గ్రమవృత్తిమై వినుఁడు కర్తవ్యవక్తవ్యంబులును నధిదైవతములు
బభ్రుమిత్రప్రజాపతిశక్రవహ్నులు మఱి యహంకారంబు మనసు బుద్ధి

1 నాత్మఁ దలఁచు,

తే. పూజితాధ్యాత్మకము లధిభూతవృత్తి
వెలయు నభిమాన [1]మంతవ్యములును నిశ్చ
యంబు నధిదైవతము [2]రుద్రుఁ డమృతకరుఁడు
బ్రహ్మ యిది వేదవాక్యనిర్ణయము తెఱఁగు. 150

ఆ. ఇట్లు దెలియనెఱిఁగి యింద్రియంబుల నింద్రియార్థములను భూతసార్థమును దె
మల్చి చిట్ల కుంచ మనసున నొదిఁగించు, టనఘులార భవనిరాసకంబు. 151

అని నిర్దేశించి నీరజాననుం డాసంయమివరులతో సూక్ష్మభావత్వసంపాదినియు
శివయు నగునివృత్తి తెఱం గెఱింగించెద ననుమాట ము న్నాడి యి ట్లనియె.

సీ. కమరంబు దనయంగకముల నెట్లట్లు కామముల విద్వాంసుండు మరలఁదివుచుఁ
గామంబుల మరల్పఁ గానోపు ధీరుండువిరజస్కుఁ డై ముక్తి తెరువు గాంచు
నింద్రియంబులు పదియింటిని గుదియించుటెక్కుడు వెరవది యింధనముగ
నాత్మాగ్ని వెలుఁగు భూతావలి నాత్మఁగాంచినసూక్ష్మతత్త్వదర్శనము గలుగు
తే. భూతపంచక జలధి రోగాతిశోక, సహితభోగలవాంఛకాశ్రయము దీని
విభులు గాముండుఁ గ్రోధుండు వీరి గెల్వ, వచ్చినప్పుడ యది గడవంగవచ్చు.

ఆ. మనసు మనసునంద మఱచి యాత్ముని నాత్మ,యందకాంచునట్టి యతఁడు సర్వ
విదుఁడు సకలభూతవితతియందునుఁ దనుఁ, గనుచు నుండు నిర్వికల్పకముగ. 154

తే. ఆత్మ తత్త్వ మేకంబ దీపాంతరములఁ
[3]గలుగఁ జేయు ప్రదీపంబుకరణి నావ
హించు రూపాంతరముల నవ్యేలమియును బు
ధుండు గనుఁగొని బ్రమయక యుండు నొకట 155

తే. ఆపరంజ్యోతి పేళ్లు లర్యముఁడు వరుణుఁ
డనిలుఁ డగ్ని సోముఁడు విష్ణుఁ డజుఁడు శివుఁ డ
నంగఁ బరఁగుశబ్దములు సన్మతులు దానిఁ
బ్రయతు లయి భజియింతురు నియతులార. 156

వ. అని చెప్పి యచ్చుతురాననుం డమ్మాననీయులతో మఱియు ని ట్లను ధర్మంబునకు నహింస లక్షణం బధర్మంబునకు హింసయు దేవతలకుఁ బ్రకాశత్వంబును మనుష్యులకుఁ గర్మంబును నాకాశంబునకు శబ్దంబును వాయువునకు స్పర్శంబును జ్యోతిస్సునకు రూపంబును జలంబునకు రసంబును బృధివికి గంధంబును భారతికి శబ్దంబును మనంబునకుఁ జింతయు బుద్ధికి వ్యవసాయంబును దదీయ మహత్తత్త్వస్వరూపంబునకు ధ్యానంబును నవ్యక్తంబునకు సాధుత్వంబును యోగంబునకుఁ బ్రవృత్తియును జ్ఞానంబునకు సన్న్యాసంబును లక్షణంబులు లక్షణజ్ఞానంబు పరతత్త్వపరిజ్ఞానంబునకు హేతుభూతంబు. 157

1 సంకల్పములును. 2 వేధ యమృత. 3 గనఁగఁ జేయు.

ఆ. జ్ఞానపూర్వ మైనసన్న్యాసకలనంబు, పరమగతి నొనర్చు భవ్యులార
ద్వంద్వరహితుఁ డైనతని జరామృత్యువి, స్తరణకరణ మైన ధర్మ ముందు. 158

—అవ్యక్తనామతత్త్వనిరూపణప్రకారము—

సీ. అవ్యక్తనామకం బగుతత్త్వమునయ సలింగంబు పురుషుఁ డలింగుఁ డనఁగ
క్షేత్రంబు నెఱుఁగుట క్షేత్రజ్ఞుఁ డనఁ జనుక్షేత్రంబు నాఁగఁ బ్రకృతి యనంగ
నవ్యక్తమునకు నామాంతరంబులు గుణప్రభవమాతత్త్వమాప్రభువుగుణములు
లెఱుఁగవు చేతనాహీనముల్ గాన యయ్యంతరాత్ముఁడు సత్క్రియాపరుండు
ఆ. మెఱుఁగు నిట్టు లగుట యెఱిఁగి గుణమ్ములు, విడిచి నిలిచి తత్త్వవేది యంత
రాత్మవేశమున ననచలనిరామయావ్యయపదంబు నందు ననఘులార. 159

వ. అని వెండియు. 160

సీ. జ్యోతిస్సులందు వర్యుఁడు రవి భూతంబులం దగ్ని వరుఁడు విద్యలఁ బ్రధాన
సావిత్రి దేవతాసమితిఁ బ్రజాపతి ఘనుఁడు వేదములు ముఖ్యంబు ప్రణవ
మనిలచయమ్మునఁ బ్రాణ[1]ముగ్రిమ్యము ఛందములకు గాయత్రి యగ్గలము పశువు
లకు మేటి యజ మృగలచతుష్పదములకు ధేనువు మిక్కిలి మానవులకు
తే. బ్రాహ్మణుండు వరిష్ఠుండు పక్షులందు, శ్యేన మధికంబు యజ్ఞవిధానములు హు
తంబు పన్నగములఁ గృతంబు మేలు, ధాతునర్గములోన సువర్ణము వెలసెడి. 161

సీ. యన లోషధులలోన నన్నంబు భక్ష్యభోజ్యములందు జలము పేయములలోన
నమరాచలము పర్వతములలోఁ బ్లక్షంబుదరువులలోన నుత్తరపథంబు దిశలఁ
జాహ్నవి నదులందు సాగరంబు సరస్సులందు గృహస్థత్వ మాశ్రమముల
నెక్కుడారయ నెక్కు డేను బ్రజాపతులం దచింత్యాత్మకుం డైనయట్టి
తే. విష్ణుఁ డెక్కుడు నాకంటె వినుఁడు తెలియ, నీశ్వరుఁడు దేవతావలి కెల్ల నెక్కు
డతఁడు నా నేననఁగ విష్ణుఁ డనఁగ వస్తు, వొకఁడ మూర్తిత్రయంబునమ్ముల్లసిల్లె

క. నెఱయఁ బ్రధానపదార్థము, లెఱుఁగుట పరిబోధమూల మెఱుఁగల కెల్లన్
మెఱుఁ గిడుట సమ్ము ముప్పురి, గుఱుకొనియెకఁడుగ నెఱింగికొనుట పలంపన్

క. దివసము రాత్రియునుం బోరిఁ, బ్రవర్తనముఁ బొందుచుండు పగిదిని సుఖసం
భవదుఃఖ జననములు జంతువులకుఁ గలుగు వల దుబ్బ[2]దురపిల్లంగన్. 164

తే. పొదలుఁ దఱుఁగుటకై పొడ[3]వొదవుఁ బడుట
కై కపిను జేయఁ బాయుట కై జనించుఁ
బోలియుటకు నై సుఖంబును బొందు దుఃఖ
మందుటకు నై పదార్థము లఖిలములును. 165

క. జ్ఞానము సవిశేషస్థితి, దానికి నాశంబు లేదు దానిఁ దెలియుటకా
మానాహంకృతిచుమతలు, మానిననిర్మలుఁడు మోక్షమార్గముఁ గాంచున్.

1 మాద్యము. 2 దురపిల్లంగన్. 3 వెదుగుఁ...కై కడుం జేయుఁ.

వ. అని వివరించి విరించి యానసమంచితాచారులతోడ నాశ్రమప్రకారంబు లెఱిం
గించెద నని పలికి యి ట్లని యుపన్యసించె. 167

సీ. గురునకుఁ బ్రియహితకరుఁ డయి వేదాధ్యయన మొనరించుచు [1]నశన మమల
భిక్ష [2]నొనర్చుచు బిల్వపలాశదండములలో నొకటి ధార్యముగఁ జేసి
స్నానశీలుఁడు బ్రహ్మచర్యపరుండును నియమితేంద్రియుఁడును నిత్యశుచియు
యజ్ఞోపవీతియు నబహుభాషియు మేఖలాఢ్యుండు నై శయనాసనప్ర

తే. చారవిధములు సముచితా[3]చరితములు గ, సత్యధర్మనిరూఢుఁడై శాంతి గలిగి
వేల్మియుఁ బ్రొద్దు నడపుచుఁ గల్మషంపుఁ, బనుల కెలయక వర్తించు బ్రహ్మచారి.

సీ. అర్హప్రకారసమావర్తనుం డయి నిజదారనిరతుండు నిర్మలప్ర
చారుండుఁ బంచయజ్ఞపరుండు నతిథిశిష్టాశియు శుక్లవస్త్రాన్వితుండు
శక్త్యనుగుణదానశాలియు నచపలేంద్రియుఁడును శుచియు మైత్రీపరుండు
స్వాధ్యాయశీలుండు సద్వ్రతనిష్ఠుండు నై యాజనంబు నధ్యాపనంబు

ఆ. శక్య మైనఁ జల్పి క్షమ గల్గి సత్ప్రీతి, గ్రహ మొనర్చి మిత్త్రులహితు లనక
మాటకార్యమునను మధ్యస్థుఁ డై గృహ, స్థుండు నడచు దురితదూరుఁ డగుచు.

సీ. గ్రామంబు దొఱఁగి యరణ్యస్థలంబునఁ
పర్ణశాలావాసపరత నొంది
స్నానతంత్రము రెండుసంధ్యల నడపుచు
బ్రహ్మచర్యవ్రతభాసి యగుచుఁ
బూరిపంటలు ఫలంబులు మూలములు శాక
సముదయంబును నశనముగఁ గొనుచు
నజినంబు వల్కల మంబరంబుగఁ గొని
శయనకృత్యంబు భూస్థలి నొనర్చి

తే. యతిథులకు నెడ మిచ్చి యాహారములను
భక్తి నాత్మీయములలోనఁ బంచి పెట్టి
యధ్యయనహోమశీలుఁ డై యన్నియింద్రి
యముల గెలిచి వానప్రస్థుఁ డతిశయిల్లు. 170

క. ఈమూఁడాశ్రమములలో, నేమిట వర్తించువార లేనియు ముక్తిం
గామించినఁ జొరఁ దగు వి,ద్యామూలాచార మైన యత్యాశ్రమమున్. 171

సీ. సర్వభూతదయానుషంగంబు గలిగి యతీతవస్తువులఁ జింతింప కెద న
నాగతంబులమీఁద నాససేయక వర్తమానలబ్ధము లుపేక్షానిరూఢిఁ
గూర్చు చంగంబులఁ గూర్మ మెట్లట్ల యింద్రియముల లోనికిఁ దిగిచికొనుచు
సముచితకాలభిక్షాచర్య దొరకొన్న యంతన నిజదేహయాత్ర నడపి

1 నన్న మమల. 2 జరించుచు. 3 చారములుగ, నాచరించుచు స్త్రీజన త్యాగమొంది, వ్రేల్మి.

వ. అని వివరించి విరించి యానసమంచితాచారులతోడ నాశ్రమప్రకారంబు లెఱిం గించెద నని పలికి యి ట్లని యుపన్యసించె. 167

సీ. గురునకుఁ బ్రియహితకరుఁ డయి వేదాధ్యయన మొనరించుచు [1]నశన మమల భిక్ష [2]నొనర్చుచు బిల్వపలాశదండములలో నొకటి ధార్యముగఁ జేసి స్నానశీలుఁడు బ్రహ్మచర్యపరుండును నియమితేంద్రియుఁడును నిత్యశుచియు యజ్ఞోపవీతియు నబహుభాషియు మేఖలాఢ్యుండు నై శయనాసనప్ర
తే. చారవిధములు సముచితా[3]చరితములు గ, సత్యధర్మనిరూఢుఁడై శాంతి గలిగి వేల్మియురుప్రొద్దు నడపుచుఁ గల్మషంపుఁ, బనుల కెలయకవర్తించు బ్రహ్మచారి.

సీ. అర్హప్రకారసమావర్తనుం డయి నిజదారనిరతుండు నిర్మలప్ర చారుండుఁ బంచయజ్ఞపరుండు నతిథిశిష్టాశియు శుక్లవస్త్రాన్వితుండు శక్త్యనుగుణదానశాలియు నచపలేంద్రియుఁడును శుచియు మైత్రీపరుండు స్వాధ్యాయశీలుండు సద్వ్రతనిష్ఠుండు నై యాజనంబు నధ్యాపనంబు
ఆ. శక్య మైనఁ జల్పి క్షమ గల్గి సత్ప్రీతి, గ్రహ మొనర్చి మిత్త్రు లహితు లనక మాటకార్యమునను మధ్యస్థుఁ డై గృహ,స్థుండు నడచు దురితదూరుఁ డగుచు.

సీ. గ్రామంబు దొఱఁగి యరణ్యస్థలంబునఁ
 బర్ణశాలావాసపరత నొంది
స్నానతంత్రము రెండుసంధ్యల నడపుచు
 బ్రహ్మచర్యవ్రతభాసి యగుచుఁ
బూరిపంటలు ఫలంబులు మూలములు శాక
 సముదయంబును నశనముగఁ గొనుచు
నజినంబు వల్కల మంబరంబుగఁ గొని
 శయనకృత్యంబు భూస్థలి నొనర్చి
తే. యతిథులకు నెడ మిచ్చి యాహారములను
భక్తి నాత్మీయములలోనఁ బంచి పెట్టి
యధ్యయనహోమశీలుఁ డై యన్నియింద్రి
యముల గెలిచి వానప్రస్థుఁ డతిశయిల్లు. 170

క. ఈమూఁ డాశ్రమములలో, నేమిట వర్తించువార లేనియు ముక్తిం గామించినఁ జొరఁ దగు వి,ద్యామూలాచార మైన యత్యాశ్రమమున్. 171

సీ. సర్వభూతదయానుషంగంబు గలిగి యతీతవస్తువులఁ జింతింప కెద న నాగతంబులమీఁద నాససేయక వర్తమానలబ్ధము లుపేక్షానిరూఢిఁ గూర్చు చంగంబులఁ గూర్మ మె ట్లట్ల యింద్రియముల లోనికిఁ దిగిచికొనుచు సముచితకాలభిక్షాచర్య దొరకొన్న యంతన నిజదేహయాత్ర నడపి

1 నన్న మమల. 2 జరించుచు. 3 చారములుగ, నాచరంచుచు స్త్రీజన త్యాగమొంది, ప్రేల్మి.

తే. గ్రాస మాచ్ఛాదనంబు దక్కంగ నెప్పుఁ డర్థి నెయ్యది యిచ్చిన నంద కేక
వారభోజి యగుచు నమస్కారసఖ్య, నుతినిరాకృతిసహితుఁడై యతివెలుంగు.

క. అనసూయయు నక్రోధం,బును దమమును బ్రహ్మచర్యమును ఋజుభావం
బును సత్యంబు నపైశున,ము నహింసయుఁ జూరె యతికి ముఖ్యవ్రతముల్.

తే. వృక్షమూల నదీతీర విజననిలయ, విపినగిరిగుహానిత్యవివిక్తదేవ
సదనవాసి యై కౌటిల్య [1]సాధ్యవస్తు, సంచయనములుడిగి యతి సంచరించు.

క. తనమేలు ప్రకాశింపక, తనుఁ గనుఁగొనునట్టి జను లుదాసీనతమై
నునికికిఁ దగియెడుచందం,బున వర్తించుయతి సర్వము క్తత నొందున్. 175

వ. అని యెఱింగించి మఱియును. 176

సీ. సన్న్యాస మనఁ దపశ్చరణంబు పేరు తపోజ్ఞానము క్తిప్రబుద్ధు లైన
జనము లచింత్యం బజర మమృతంబు నా వెలుఁగుతత్త్వము గంద్రు వీతతామ
సము నవధూతరాజసము నై శుద్ధసత్త్వాశ్రయం బగు హృదయంబు గలుగు
వారు తపోవృత్తి వలన సుక్షేమమార్గంబున నడతు రేకత్వశోభి

తే. మహితనానాత్వ మనఁగ నమస్తభూత
సముదయస్థ మై యున్న తత్త్వము ప్రకాశ
మగుట నఖిలగతులఁ దోఁచు నవ్విధంబు
గలుగు బుధుఁడు నిర్ద్వంద్వుఁడై కాంచు ముక్తి. 177

వ. అవ్యక్తప్రభవంబును బుద్ధిస్కంధంబును నహంకారవిటపంబును మహాభూ
తోపశాఖంబును నింద్రియకోటరంబును సంతతాశాపల్లవంబును శుభాశుభ
ఫలంబును నై సంసారవృక్షం బొప్పు చుండు. 178

క. జ్ఞానాసి నది నఱికి యభి,మానాహంకార దూరమతి యగుపురుషుం
డానంత్యము ప్రస్ఫుటముగఁ, గానంగా నేర్చు విగతకల్మషులారా. 179

ఆ. నిమిష మైనఁ బరమనియతి నాత్మని నాత్మ
యంద కనినఁ దెలివు [2]నారఁ బడసి
బోధమహితమునుల పొందునవ్యయగతిఁ
బొందఁ గంద్రు ప్రకృతి పొందు దొఱఁగి. 180

ఆ. పరమనియతి యనఁగఁ బ్రాణ సంయమనంబ, యది క్రమాభివృద్ధి నలవరింపఁ
గాఁ బ్రనాదసిద్ధి గలిమి ధ్రువం బవ్వి,శేషకలన మిష్టసిద్ధిఁ జేర్చు. 181

క. అవ్యక్తతత్త్వజాతము, భవ్యము సత్త్వంబు దురితపంకహారం బై
యవ్యయ మమృత మనింద్రియ, భావ్యం బగుతత్త్వమొందఁ బ్రాఁకగుఁ జుండీ.

వ. కావున. 183

తే. సత్త్వభావనకంటెఁ బ్రశస్త మైన, కృత్య మరయంగ లే దంద్రు నిత్యవస్తు

1 శాశ్వతవస్తు. 2 నలరి వారు.

సమ్యగధిగమసిద్ధికి సంయమప్రసిద్ధు లాగమతంత్ర ప్రసిద్ధులార. 184

క. వినుఁడీ సత్త్వస్థుఁ బురుషుఁ, గనుఁగొను టనుమానకలనఁ గాని మనము ద
క్కిన తెఱఁ గేమిట నైనం, గనుఁగొనియెడ మనుట వెరవు గా కుండుఁ జుఁడీ.

సీ. ఇట్లగు నెట్లనియెద రేని సత్యంబు సంతోషమును నహింసయును ధృతియు
క్షమయు నార్జవమును సన్న్యాసమును బరిత్యాగంబు విజ్ఞానయోగదశయు
సాత్త్వికంబులుగాన తత్త్వవిజ్ఞనము లీ యనుమానమునఁ బురుషాధిగమముఁ
బడయుట యొప్పెడుపదమంద్రు సత్త్వంబుఁ బురుషుండు నొకఁ డనుబుద్ధిఁ గొంద

తే. ఱార్యు లూఁదుదు రట్లేల యగు నుదుంబ
రమున మశకమ్ము వారి మీనము వసించు
నట్లు సత్త్వంబునం దంతరాత్ముఁ డుండుఁ
గాక యనియెడివారు పెక్కండ్రు గలరు. 186

వ. అనిన విని యమ్మును లమ్మహాత్మునితో ధర్మంబు లనేకవిధంబులు వీనిలో
నెవ్వం డెయ్యది యవలంబించె నదియ వాఁడు మే లను నే మున్నింటిమీఁద
నుం బరఁగినబుద్ధులు గలిగి యనిశ్చయదర్శనుల మయియుండుదు మిది ప్రధా
నానుష్ఠేయం బని యుపదేశింపవలయు సత్త్వపురుషసంబంధప్రకారంబును
బ్రస్ఫుటంబుగా నెఱింగింపు మనుటయు వారికి వారిజాసనుం డి ట్లనియె. 187

సత్త్వం బవశ్యానుష్ఠేయంబు గా నిరూపించుట

సీ. సకలధర్మములలో సర్వభూతాహింస మేటి యహింసాసమేతుఁ డైన
వానికి నుత్తమ జ్ఞానోదయం బగు నది మోక్ష మొసరించు ననఘులార
కోరికమెయిఁ గర్మకారి యయ్యెడువాఁడు వొందుగతాగతంబుల ఫలాభి
లాషంబు లేక నిర్దోషత మే లాచరించిన ముక్తి సిద్ధించు వినుఁడు

తే. విషయి పురుషుండు సత్త్వంబు విషయ మిట్లు
భోక్తృభోజ్యత్వసంబంధమునఁ బొసంగి
యుండియును బద్మపత్త్రపయోలవంబు
కరణి నతఁడు తత్సంగంబుఁ బొరయకుండు. 188

క. సత్త్వము ప్రదీప మాపర, తత్త్వముఁ గాంచుటకుఁ గాన తత్సాధనతా
[1]తత్త్వము వదలక చిత్తసుఖత్వాకలిత మగు నెలవు గంద్రు కృతాత్ముల్. 189

చ. అది సదుపాయ [2]మెందును నుపాయసమగ్రత లేమి సేర్ప ద
భ్యుదయము దూరమార్గమునఁ బొందెడుభద్రము నాహసాఢ్యుఁడ౯
నది నెఱి నుత్తరించి కనునందము నౌసహితుండుఁ గాంచునో
ప్పిదము వినాధనుం డయిన చే లెటు లొందఁగ నేర్చుఁ జెప్పుఁడా. 190

ఆ. ఇట్టు లగుట యెఱిఁగి యెఱిఁగియేనియును నెఱుంగ కేని బలిమి నొచ్చుగడిగి

1 పత్త్వము...చిత్త్వసుఖత్వ 2 మెందు ననపాయసమగ్రత.

చేయుపని ఫలంబు సిద్ధింప కుండుట, కొలఁదిఁ బోక దుఃఖములును గలుగు.

క. స్థలపథమునఁ బోతమ్ము, జ్జలమార్గమునందు వాహనము వినియోజ్యం
బులు గా విమ్మెయి సాధన, కలనవిభాగజ్ఞుఁ డైనఁ గడచు దురితముల్. 192

వ. అని చెప్పి 193

తే. తటినిఁ దగ నుత్తరించునంతకును బోత
[1]మాదరించి తక్కొల్లనియట్లు పురుషు
దర్శనము సంభవించునంతకును సత్త్వ
మూఁది పిదపఁ దత్సంబంధ ముడుగుఁ డనియె. 194

వ. ఇట్లుపదేశించి మఱియు నిట్లను నవ్యక్తంబుగుణంబు మహత్తత్త్వంబు మహత్తత్త్వగుణం బహంకారం బహంకారగుణంబులు మహాభూతంబులు మహాభూతగుణంబులు శబ్దాదులం దాకాశంబునకు శబ్దంబు గుణంబు వాయువునకు శబ్దస్పర్శంబులు గుణంబులు తేజస్సునకు శబ్దస్పర్శరూపంబులు జలంబునకు శబ్దస్పర్శరూపరసంబులు గుణంబులు పృథివికి శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులుగుణంబులు శబ్దంబు మృదుఖరాదిబహువిధభేదంబులుగలిగియుండు స్పర్శంబు శీతోష్ణముఖ్యవివిధప్రకారంబులం బరఁగు రూపంబు శుక్లకృష్ణప్రభృతినానావిధంబులం జను రసంబు మధురతిక్తాదిప్రచురభంగుల నడచు గంధంబు సురభితీక్ష్ణప్రముఖానేకవిశేషంబుల వర్తించు నిట్లు పెక్కుచందంబులం జెల్లువిషయంబుల తెఱంగెఱుంగుట వానిఁ దొఱంగుటకుం దోడ్పడంజాలుననిచెప్పి వెండియు.

ఆ. భూమిముఖచతుష్కమునకంటె దివి యహం,కారతత్త్వ మంతకంటె దాని
కంటె బుద్ధి బుద్ధికంటెఁ బ్రకృతి యెక్కు, డన్నిటికిని బురుషుఁ డధికుఁ డరయ.

క. భూతములతారతమ్యము, చేతోగత మైనయట్టి శిష్టజనము ప్ర
ద్యోతితుఁ డగుపురుషుఁ గని ని,రాతంకావ్యయపదంబు బ్రాపింపఁ గనున్. 197

సీ. పంచభూతంబులఁ బరఁగింపఁ గుదియింపఁ జాలుదక్షత వాని నేలుప్రభుతఁ
దనరు మనంబు రథ్యముల సారథి యెట్టు ల ట్లింద్రియంబుల నాఁగ నడప
నదియ వలంతి భూతాత్మకంబును బుద్ధి సన్నాహమును మనస్సారథికము
నింద్రియాశ్వము నై నయిాడ్యరథంబున నభిమతగతి నంతరాత్ముఁ డెందు

తే. నెలమివర్తించునిట్లగు టెఱుఁగుబుధుఁడు,ఘోరసంసారమోహావాగురకులోను
గాక నిర్గుణపథమునఁ గ్రాలి కను ని,రామయము నవ్యయంబును నగుపదంబు.

వ. అని పలికి మఱియు. 199

క. శరనిధితరఁగలభంగిం, బొరిఁ బొరి నవ్యక్తమునన పుట్టు నడంగున్
సురనరధరణీరుహముఖ, చరాచరానేకభూతజాలము లెల్లన్. 200

క. అవ్యక్తాదికసకలము, నవ్యయుఁ డగుపురుషుఁ డాశ్రయంబుగఁ బరఁగున్

1 ఆశ్రయించి.

సువ్యక్తంబుగ నిది గను, భవ్యులు వడయుదురు మోహబంధవిముక్తిన్. 201

క. వినుఁ డక్కనుటకు మూలం, బనఘుం బగుతపము యగుట నతినిష్ఠఁ దపో
ధనసమ్యగ్విధసముపా, ర్జనం బవశ్యంబు వలయు సన్మతులారా. 202

సీ. భూరితపంబునఁ జూరె ప్రజాపతుల్ బహువిధసృష్టినిర్వహణనిపుణు
లైరి వన్యంబు లాహారంబులుగఁ దప మాదరంబునఁ జేసి కాదె మునులు
గాలత్రయంబు లోకత్రితయంబును గాంతురు విద్యల గౌరవంబు
లొదవుఁ దపంబున నొందువిధంబులఁ బడయంగ రానియెక్కుడుపదంబు

తే. లచ్చమైనతపంబున వచ్చుఁ బడయ, బ్రహ్మవధమద్యపానాదిపాతకంబు
లెల్లఁ బాయుఁ దపఃకృతినిష్ఠతపము,పేర్మి సర్వభూతంబులుఁ బ్రీతిఁ బొందు.

క. మమతాహంకృతిసహితత,పమునఁ బ్రజాపతిసమీపభవ్యపదము నం
యమి పొందు నిందు సందే, హ మొకింతయు లేదు నిర్మలాత్మకులారా. 204

క. మమతాహంకారవిము, క్తము శుద్ధము నైనయచలితధ్యానముతో
[1]సమవేతం బగుతపమున, యమి గను సకలోత్తరావ్యయపదప్రాప్తిన్. 205

వ. అని చెప్పి వెండియు. 206

క తమము రజస్సుఁ దొఱఁగి స,త్త్వమునన రమియించి యగుణతత్త్వము గని స
త్త్వమును దిగవిడుచు వైరా,గ్యమహితుఁ డగుమునివరుం డకల్మషులారా.

క. పరమం బనంగ వేదాం,తరహస్యాత్మత వెలుంగుతత్త్వము నిక్కం
బరయఁగ క్షేత్రజ్ఞుఁడ యను, పరిణతి గలయతఁడు సర్వపదవిదుఁడు సుఁడీ.

క. వృత్తివిశేషమునఁ జనిన,చిత్తము వెనుకఁ జని యందుఁ జేర్చి మనను దా
నెత్తెఱఁగునకుం దివియమి, యుత్తమపురహస్య నుండ్రు యోగమున మునుల్.

క. వినుఁ డవ్యక్తాంతం బగు,పని యెల్ల నవిద్య నొలయు బంధము [2]మమతం
బనుపడిన మృత్యు వమృతం, బనఁ జను నది నిర్మమత్వ మారఁ గలిగినన్. 210

సీ. కర్మముల్ మే లండ్రు కర్మతత్పరులు బుద్ధాత్ములు విద్య వర్యత నుతింతు
రవిషోడశవికార యగుమూర్తిఁ గల్పించునది నిత్యుఁ డగ్రాహ్యుఁడన వెలుంగు
పురుషునిఁ [3]దోఁచించు నరయంగఁ గర్మమయత్వంబు లేమి విద్యామయత్వ
మతనికి నైజ మై యతిశయిల్లుట శ్రుతి సాటు నిత్తెఱఁగున్నజ్ఞాన మేను

తే. హాత్మునకుఁ గల్గి యుండు నయ్యార్యవన్యుఁ
డఖిలసంకల్పములఁ బాచి యాత్మ నాత్మ
యంద కాంచి యనామయ మజర మమృత
మనుపదమ్ముఁ బ్రాపించుఁ గృతాత్ములార. 211

వ. అని యిట్లు కమలగర్భుండు. 212

క. జ్ఞానపరినిష్ఠితాత్మకు, లైనవిముక్తిపదనిర్ణయజ్ఞులచే న

1 సముపేతం బగు. 2 మమయం, చనఁబడిన మృత్యు. 3 దోఁతెంచు.

మ్మానిత యగుగతి యది క,ర్మాను[1]గతివిర క్తజనసమంచిత సుండీ. 213

వ. అని నిర్దేశించి వెండియు. 214

క. కోరికలకుఁ జొరక యసం, గారూఢత గలిగి యెల్ల యందును సమతం
గూరిచచిత్తంబులు గల, సారాత్మకు [2]లీపథమునఁ జనుటకు శక్తుల్. 215

క. చెప్పితి సర్వంబును నీ, చొప్పున నడవుఁ డెడనొందు పొర నీకుఁడు మీ
రొప్పెడు తెరు విది దీనం, దప్పదు పరమపదసిద్ధి ధార్మికులారా 216

క. అని యిట్లు కమలగర్భుఁడు, మునులకుఁ దత్త్వోపదేశమును జేసిన వా
రనవద్యసమాధికు లై, యనితరసులభ మగుసౌఖ్య మందిరి వత్సా. 217

వ. అని పలికి గురుం డాశిష్యునితోడ. 218

క. నీవును నివ్వాక్యంబులు, భావంబున నెలవుకొలిపి [3]పరమసమాధి
శ్రీ వాటింపుము నిత్యప,దావాప్తి ఫలించు నీ కనాయాసమునన్. 219

క. అని గురుఁడు ప్రబోధించిన, మనమునఁ దెలి వొంది తత్సమంచితమార్గం
బున నడచి పొందె శిష్యుం, డనామయం బజర మమృత మనియెడిపదమున్.

చ. అని వసుదేవసూనుఁడు సమాదరమేదురచిత్తవృత్తిఁ జె
ప్పిన విని వారియుల్లముల పెం పిటు లుండు నె వార లెవ్వరో
వినుటకు నాదుడెందమున వేడ్క జనించె నెఱుంగఁ జెప్పవే
యనుటయుఁ బార్థుమోముఁ గృప నమ్మహితాత్ముఁడు సూచి నవ్వుచున్. 221

క. అనఘ విను మే గురుఁడ నా, మనంబు శిష్యుండు విమలమానస నీపైఁ
బనుపడుప్రీతిం జెప్పితి, ననితరసులభాతిగుహ్య మగునిప్పదమున్. 222

క. విమలము నచలము నగుచి, త్తము నాదెస నేకభక్తితత్పరముగఁ జే
యుము నిత్యము నీయధ్యా,త్మము ననుసంధింపు పాసెదవు దురితములన్. 223

క. సమరమునప్పుడు నీ కీ, యమృతపదప్రాప్తిహేతు వగునప్యర్గో
ధము వివరించితి నచలత, రమింపు మిం దెపుడు శమధురాధుర్యుఁడ వై. 224

వ. అని యిట్లు కృష్ణుండు జిష్ణున కధ్యాత్మవిద్య వివరించె నని చెప్పినఁ బరమగురుం
డును విశిష్టశిష్యుండును నగునప్పురుషవరులు మఱియు నెవ్విధంబున బ్రవర్తిం
చి రాకర్ణించుకౌతుకంబు నామంబున నెసకం బెసఁగెడు మునీంద్రా యెఱిం
గింపవే యని యడుగుటయు. 225

చ. పరమదయావిధేయ పరిపాలిత వేదకలాప పక్వని
ర్భరశమసూక్ష్మతాతనువిభాసిత పన్నగతల్పభూషణా
దరభరితా పవిత్రపదతామరసస్మరణా పరావర
త్వరహిత పద్మజాదిసురవందిత పశ్చిమనాళనందితా. 226

క. వినుత చతుర్వర్ణకసం,జనకముఖభుజోరుపాద సంవిదభేదా

1 ఘతివిర క్తి. 2 లిట్టి త్రోవఁ జనుటకు. 3 పరమసమాధిఁ, శ్రీ.

మునిహృత్కమలమరాళా, జననమరణహరణచరణసరసిజలీలా. 227

మాలిని. పదనమదమరాలీ భక్తసంపోషశాలీ
విదళితసురవైరీ విశ్వలోకైకధారీ
మదరహితహితైషీ మాన్యయోగప్రతోషీ
సదవనపరచిత్తా సర్వనిర్మాణవేత్తా. 228

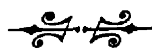
గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యశ్వమేధపర్వంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

అశ్వమేధపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

నగసుతాత్వమహితవి
ధానుతశశ్వల్లసల్లతావేష్టనహే
లానిత్యశాడ్వలతరు
త్వానుగుణఫలప్రదత్వ హరిహరనాథా.

తాను ద్వారక కరుగవలయు నని యర్జునునిఁ గృష్ణుఁ డడుగుట

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు ఫల్గును నఫల్గుఁ
శారదుం జేసి శౌరి యతనితోడ.

క. నాచిత్తము వసుదేవునిఁ, జూచుట గోరియును నీవు సుమనోవృత్తిం
జూచి యనుమతి యొసర్చుట, వేచినయది నన్నుఁ బుచ్చువే ద్వారకకున్

చ. అనవుడు నక్కిరీటి దగనయ్యదువంశవరేణ్యుతోడ ని
ట్లను నటు లేనిఁ బో వలయు హస్తిపురంబున కిత్తెఱంగు సె
ప్పిన నిను ధర్మనందనుఁడు ప్రీతిగ నందుల కన్చి పుచ్చున
య్యనుమతి గల్గునట్లు దగ నాడెద నవ్విభుపాల నచ్యుతా.

వ. అనిన విని దామోదరుండు దారుకు రావించి రథంబు పూన్పు మని నిరో
దదనంతరంబ ధనంజయుండు దమతోడం జనుదేరం దగుపరివారంబు న
బడవాళ్లం బనిచె నొక్కింతసేపునకు దారుకుండునుం దేరాయితంబుసేసి
బడవాళ్లునుం బరిజనంబుల సన్నద్ధులం గావించి సన్నిహితులం జేయ న
ర్జునులు [1]ప్రయాణోచితాలంకారాలంకృతులై రథం బెక్కి కరిన
పథంబు గైకొని చనుసమయంబున.

సీ. వినయ మారంగ గోవిందున కిట్లను గాండీవి దేవ నీకరుణఁ జేసి
కౌరవసైన్యసాగర ముత్తరింపంగఁ గంటిమి గురు భీష్మ కర్ణముఖ్య

---

1 ప్రయాణోచితాలంకృతులై.

దుర్జయవీరుల నిర్జించితిమి నీవు శాత్రవపయోధుల సమయఁ జేయ
వెనుక నేము జయంబు గొనుచు వచ్చితిమి తేజంబును బేరుసౌఖ్యంబు నతుల
తే. మైనభవదీయసుప్రసాదాతిశయము,కతనఁ బడసితి మప్రతిహతమహోధి
రాజ్యసంపూజ్యుఁ డయ్యె ధర్మజుఁడు సంశ్రి,తాభిరక్షణవ్రతనిరతాంతరంగ.

క. నీమహిమ వొగడఁ గొలఁదియె, దామోదర విశ్వసంవిధాతవు భవదీ
యామలతేజమ యగ్ని,ష్టోమము గాలాత్మకత్వశోభివి కృష్ణా. 7

క. భవదీయశ్వసనము వా,యువు నీక్రోధముఁ బ్రసాదయోగంబును మృ
త్యువు లక్ష్మియు నీవలనన, యవుఁ బ్రీతియు మరణమును మహానందంబున్. 8

క. స్థావరజంగమమయజగ, దావిర్భావస్థితిక్రియావిలయంబుల్
నీవలనన యగు చుండును, భావాతీతుఁడవు సర్వపతివి ముకుందా. 9

వ. అని వెండియు. 10

కృష్ణార్జును లింద్రప్రస్థమునుండి హాస్తినపురంబునకు వచ్చుట.

క. నారదదేవలకౌశిక, పారాశర్యాదిమునులపలుకుల భీష్మో
దారవచనముల నిను నఘ,దూరా యే నెఱిఁగి యుండుదును సకలముగన్.

వ, కావున 12

క. నావలనికరుణ పెంపున, నీవు ప్రసాదించినట్టినిరవద్యకవి
ద్యావిస్తారంబున దృఢ,తావిశదమతిఁ రమించెదం గ్రతుపురుషా. 13

వ. అని యిట్లు సభక్తికంబుగా సంభాషణంబు సేసిన వాసుదేవుండును వితతాదరవాక్యంబుల నభినందించె నప్పురుషవరు లట్లు సల్లాపంబులు సేయుచుం బోయి తమరాకకు సమలంకృతం బైనసామజపురంబు ప్రవేశించి ధృతరాష్ట్రమందిరంబునకరిగి యక్కురువృద్ధుని గాంధారినిం బ్రణామవినయవిశేషంబులం బ్రీతులం జేసి కుంతీసమారాధనం బాచరించి విదురధౌమ్యయుయుత్సుసంజయులదర్శనంబులు సముచితప్రకారంబులనడపి కౌంతేయాగ్రజు నత్యంతభక్తిపూర్వకంబుగా సముచితవిధంబునం గాంచి తదాలింగనాద్యాదరణంబులు వడసి రప్పద్మనాభుండు నాఁడు సవ్యసాచిసదనంబున నతనిచేయుపూజావిధానంబుల మానసం బలర వసియించి మఱునాఁడు మహనీయాస్థానమండపంబున నున్నయన్నరేంద్రుకడకునయ్యింద్రసుతుండుదోడనచనంజని సుఖగోష్ఠినుండె నట్టియెడనగ్గాండీవియప్పాండవపూర్వజునాననంబునఁజూడ్కినిలిపినిభృతుండై.

తే. కమలనాభుండు పెద్దయుఁ గాల మిచట
నున్నవాఁడు దండ్రియును సహోదరాది
సకలబంధులు నితనిదర్శనము గోర
కుండురే వారిఁ జూడ నీతండుఁ గోరె. 15

క. ద్వారకకు నిమ్మహాత్ముఁడు, మీ రనునుతి సేయఁ జని యమేయగుణుల నా
సీరిని వసుదేవునిఁ గని, గౌరవ మెసఁగంగఁ దల్లిఁ గాంచి ముదమునన్. 16

క. తక్కటిసోదరుల సుతుల, నక్కనఁ బ్రియ మారఁ జేర్చి యప్పురజనులన్
మిక్కిలి మన్నన మక్కువ, నెక్కొనఁ గా నాదరించి నిలువక సుగుణున్. 17

సీ. దేవర యిప్పుని దివ్యచిత్తంబునఁ జూచి మీ కెట్టులు సూచెఁ బోలె
నట్టుల యుత్తరం బానతి యిత్తురు గాక నావుడు నధికప్రియమున
మాతులుఁ గాంచి యిమ్మాధవదేవుండు మనమాఱఁగ నమస్కృతులును
నాలింగనంబులు నాచరించి హలాయుధుని దేవకీదేవిఁ గనినయపుడు

తే. భక్తి మనకున్నై పూజించి బంధుజనుల,నందఱను దత్తదాచిత్య మభినుతముగ
నాదరించి వారలకుశలానుయోగ,విధము నన్మత్కృతమ్ముగ విస్తరించి. 18

క. పరిజనయోగక్షేమము, లరసి పురజనమ్ములకుఁ బ్రియం బెసఁగఁగ వా
క్యరచనలుం గార్యసమా, చరణములు నొనర్చి నడపి నఖసత్కృతులన్. 19

తే. మఱియు వలయుకృత్యంబులుఁ దెలుఁగుపఱుప
వలసినన్నిదినంబులు నిలిచి యశ్వ
మేధమునకు బాంధవజనమిత్రభృత్య
వర్గసహితుఁడై చనుదెంచువాఁడు గాక. 20

క. అని ధర్మజుండు పలికిన, విని కృష్ణుఁడు సంతసిల్లి వినతుండై గొం
తిని ద్రౌపదిఁ దగుమెయి వీడ్కొని తాను సుభద్రఁ దోడుకొని పోవుటకున్.

వ. గొంతి యెంతయుం బ్రియంబున ననుజ్ఞ సేయుటయు నస్వానుననుమతియుం గొని.

తే. వివిధవాహనారూఢులై విభవ మెసఁగఁ,బాండవేయులుఁ దక్కినబంధుజనులు
ననుపఁ గాఁగ సాత్యకి తోడ నరుగుదేరఁ,బురము వెడలి యొక్కెడ నిల్చి కరము నెమ్మి.

క. సముచితభంగుల నందఱఁ, గ్రమమున వీడ్కొని పథంబు గైకొని తనచి
త్తము దృష్టియుఁ బాండవము,ఖ్యముపై నొలయంగ నల్ల నరుగుచు నుండెన్.

ఆ. అట్లు మరలి మరలి యర్జునుం జూచుచుఁ, జనఁగ నతఁడు నూడ్కి ననినయంత
దవ్వుఁ జూచు చుండె నవ్విధంబున సితాం,బురుహలోచనుండు వోవున పుడు.

క. [1]సరసన సాత్యకి రుచిరపు,టరదంబునఁ జనియె వెనుక నలఁతిరథముపై
నరిగె సుభద్రయు నిమ్మెయి, నరుగఁగ హరిమీఁద నింద్రుఁ డలుగులు గురిసెన్.

ఆ. పవనుం డనుకూలతమెయిఁ, బ్రవర్తితుం డయ్యె నతిశుభప్రదభంగుల్
వివిధములు మఱియు ధరణీ, ధవ తోఁచె నిమిత్తములు నితాంత[2]స్ఫుటతన్.

శ్రీకృష్ణుఁ డుదంకాశ్రమంబునకుఁ బోవుట.

వ. ఇట్లు వోయి పోయి మార్గంబు కెలనం జేరువ నున్నయుదంకాశ్రమంబు గని
యందుఁ జని వినయం బొప్ప నమ్మునిం గని యతనిచేయునతిథిసత్కారంబులం
బ్రియం బంది యతనిపాల నాసీనుం డయి యుండ నతం డప్పుండరీకాక్షున

1 పరుసన. 2 స్ఫుటతన్.

కి ట్లనియె. 28

చ. భరతులపాలి కేఁగి తగఁ బాండవకౌరవబంధుభావనం
గరము దృఢంబు సేసియు సుఖస్థితి రాజుల వారివారివి
స్ఫురితమహాధిరాజ్యముల [1]చొప్పుల నిల్పితె పక్షపాతితా
దురితము లేనినీవు జనతోషవిధానవిశారదుండ వై. 29

వ. అని యి ట్లెఱుంగనివాఁ డయి యడిగెడునట్లపోలె నిందాగర్భంబుగాఁ బలికి
నం బద్మనాభుండు దానును దాని నెఱుంగమి భావించి యాభార్గవునానసం
బాలోకించి 30

చ. కర ముచితంబుగాఁ బలికి గర్వపుమాట నదల్చి భీతికిం
దెరు వగునట్ల చెప్పి కడుదీనత దోఁపఁగ నాడి సంధి క
క్కురుపతిఁ దమ్ముప్రోవు మొగకొల్పఁగఁ జాలన నాకు భీష్ముఁడు
న్గురుఁడును దోడుచెప్పిరి మునుల్ బహుభంగుల నొత్తి రత్తఱిన్. 31

వ. అతిలోభంబునం జేసి వంశధర్మంబు విడిచి యెవ్విధంబులను సంధికిం జొరక కు
రుకుమారులు పాండవులతో భండనం బొనర్చి సబంధుపరిజనంబుగా మర
ణంబునొంది యుత్తమలోకంబుల కరిగి రిక్కడఁ బాండునందనపంచకంబు
దక్కం దక్కటివా రెల్ల నట్ల పోయిరి కాలనియతి గడప నెవ్వరికిని శక్యం బ
బగునే యనిన విని రోషకషాయితంబు లగుతారకంబు లుద్వృత్తంబులు సే
యుచు నత్తపోధనసత్తముండు. 32

క. కౌరవకులమును మిథ్యా, చారుఁడ వై త్రుంచి తకట శక్తుఁడ వయ్యున్
నేరిమిమైఁ జేయవ పొం, దారఁగ నిక్కిల్బిషమున కంతటికిఁ దగన్. 33

వ. ఘోరప్రకారం బగుశాపంబు నీ కిచ్చెద ననిన నచ్యుతుం డామునితో నా
మాటలు దేటపడ విని తగినయట్లు సేయుదు గాక యని పలికి యి ట్లనియె. 34

చ. కినియుట మాను మేలె మునికిం గుపితత్వము శాంతవృత్తి నా
యనునయ మాదరింపు విను మల్పతపంబులచేతఁ గోలుపో
దునె మఱి యట్లుఁ గాక యతిదుష్కర మైనతపంబు సంచితం
బనఁ దగుబ్రహ్మచర్యమును నాఱడిఁ బోవె కటా శపించినన్. 35

వ. అనిన విని యుదంకుండు శ్రీవత్సాంకు నవలోకించి. 36

క. అగుఁ గాక నీవు సెప్పెడు, తగ వెయ్యది సెపుము వినియెదం [2]బోలిన నే
మగిడించెద శాపోన్ముఖ, మగుమన్మానసము ననుడు నల్లన నగుచున్. 37

చ. తమము రజస్సు సత్త్వము నుదంక మదీయవశప్రవర్తమా
నములు మరుద్వసుప్రభృతినాకిచయంబు మదుద్భవంబు స
ర్వమునను నేన నిల్తు సుఖవాసత నట్టి దగఁ జెంది నిల్చు స

1 ఱ చొప్పున నిల్పితె 2 బొనరిన.

ర్వము విను మేన చూవె యపరంబు పరం బనఁ గల్గుతత్త్వముల్
తే. ప్రణవముఖవేదములుఁ జతుర్వర్ణములుఁ జ
తుర్విధాశ్రమములును దత్సర్వకర్మ
జాతములును సముచితస్వర్గమోక్ష
ములును మన్మయముల కాఁగఁ దెలిసికొనుము
క. క్రతుపరులు నన్న తగ సంస్తుతించి ఫల మందఁ గంద్రు దోషయుతులు న
మ్మతిఁ బ్రాయశ్చిత్తంబులఁ, గృతాత్ము లగుదురు మదీయకీర్తపరులై.
క. మానను మదగ్రపుత్త్రుం, గా నెఱుఁగుము ధర్మునిని జగద్రక్షకునై
యే నభిమత[1]కాలములను, మానితజన్మముల నొంది మనుతుఁ దపస్వీ.
క. భవవర్ధనవిలయంబుల, నవలీలన వరుస బ్రహ్మ యన విష్ణుఁ డనన్
శివుఁ డన నిర్వర్తింతును, భువనంబుల నేన చూవె భూరిమహిమలన్.
క. ధర్మంబుకలఁకఁ గాంచి య, ధార్మికులంబొలియఁ జేసి ధార్మికులను చే
రర్మిలి రక్షింతు నుచిత, కర్మాచరణముల నే జగద్ధితమునకై.
వ అట్టివాఁడ నయి యుండియునధర్మపరులగుధార్తరాష్ట్రులనత్యంతధార్మికుల
ధర్మనందనాదులతోఁ గలపుటకుం బలుదెఱంగులం బడితి నది దివ్యజ్ఞానదె
వ్యమాను లగుపారాశర్యప్రభృతిమునివరులచిత్తంబుల కెక్క నక్కౌరవు
దమదారాత్మ్యంబున మాహాత్మ్యవంతు లగునాకొంతేయులం దొడరి ధర్మ
మరంబున సమసిరి నాచేసినపని యిట్టిది నన్ను నుదంక నీ వింక నే మనిదె
వను మని పలికిన నతండు వినతుం డగుచు ని ట్లనియె.
ఉ. ఇప్పుడు నీమహామహిమ యేర్పడ సమ్యగనుగ్రహంబునం
జెప్పినయీసమంచితవిశేషము లెల్ల నెఱుంగుదున్ మదిం
గప్పినయీదురాగ్రహపు గర్వము నీ వొనఁగంగ నాకు ముళ్
చొప్పడియెన్ సుధానదృశసూక్తులఁ దేర్చితి వీవ యచ్యుతా.
వ. అని వెండియు.
ఆ అతుల మైననీదయామహిమకు నేను, బాత్ర మగుదు నేనిఁ బద్మనాభ
యనుపమానతావకాకృతిఁ జూపవే, నాకుఁ జూడ్కి యును మనంబు నలర.

-- కృష్ణుఁ డుదంకునకుఁ దనవిశ్వరూపంబుఁ జూపుట. --

చ. అనుడు దయాళుఁ డైనమారి యర్జునుచూచినదివ్యమూర్తిఁ జూ
పినఁ గని సంప్రమోదమును భీతియు విస్మయముం బెనంగొనన్
మునిపతి పాణిపద్మములు మోడ్చి 'నమః పురుషోత్తమాయ తే'
యనుచు వినీతి నమ్ర మగునంగము నివ్వెఱ నిశ్చలంబుగన్.
వ. ఒక్కింత నిలిచి నిభృతస్వరంబున.

1 కాలముల,స్థానితజననముల నొంది నడతుఁ దపస్వీ.

సీ. పుండరీకాక్ష యీపుడమి యంతయును భ[1]వత్పాదపంక్తిసంవ్యాప్త మయ్యె
నంబరం బెల్లను నావృత మయ్యె నీమహితసముజ్జ్వలమస్తకముల
నంతరిక్షము దావకాద్భుతకుక్షిదేశంబులచేత సంఛన్న మయ్యె
భవదీయమహనీయబాహార్గళానిచయాంపిహితము లయ్యె నన్నిదిశలు
తే. బహుచరణముల బహుశిరోభాగములను
బహుజఠరముల బహుభుజాప్రకరములను
దేవ యిట్లు సర్వంబును నీవ యైత
నర్చి తిది నాదుకన్ను మనంబుఁ దనిపె. 50
వ. విశ్వరూపా యీరూపం బుపసంహరించి నీ దగు నెప్పటియాకారంబు గైకొనవే
యనిన నప్పరమేశ్వరుండు వరంబు గోరు మని యానతిచ్చిన నమ్మహితాత్ముండు
సంశ్రితార్తిహర నీమూర్తిఁ గంటి నింతకంటె మిక్కిలి వరంబులును గలవే
యనుటయు. 51
క. ఆదేవుఁ డతనితో నటు, గాదు ననుం గనుట శుభము గావింపక పో
దేది ప్రియ మడుగు మిత్తుఁ బ్ర, మోదంబుగ నీకు ననిన ముని యిట్లనియెన్.
వ అవశ్యంబును నా కట్లు గావలయు నని యవధరించితేని దేవా యిది మరుదేశం
బిచ్చట జలంబు దుర్లభంబు నాకు జలసన్నిధి యెప్పుడుం గలుగఁ బ్రసా
దింపుము. 53
క. అనుటయు నంబుజనాభుఁడు, దన యెప్పటిలలితమూర్తి ధరియించి మునీం
ద్రునితోడ నన్నుఁ దలఁపఁగ, ననఘా దొరకొను జలంబు లని పలికి తగన్.
వ. వీడ్కొని చనియెం బదంపడి యాభృగువంశవరుం డొక్కెడ మెలంగుచుండి
తృషితుం డయి హృషీకేశుం దలంచిన 55
సీ. కుక్కలు సుట్టిరా గొక్కమాతంగుండు బాణబాణాసనపాణియును ది
గంబరుండును మలినాంగుండు నగువాఁడు దోఁచె నచ్ఛజలంబు దొరఁగుచుండు
మేనితో న మ్మునివానిఁ దప్పక చూడ వాఁ డోయుదంక యివ్వారి దప్పి
వోఁ ద్రావు మనుడు నాభూసురాగ్రణి యొల్లనని పల్కెఁ బల్కిన వినుము నీవు
ఆ. నీరువట్టు శ్రమముఁ గూరిన నీమీఁది, కరుణ వచ్చినాఁడఁ గాదు నాక
యర్థిఁ ద్రావు టొప్పు ననియె నాచండాలు, నలుకమెయి నదల్చె నత్తపస్వి 56
వ. అదల్చిన నతండు సారమేయంబులుం దాను నంతర్ధానంబు సేసె నాసంయమి
వెఱఁగుపడి యొక్కింత విచారించి యిక్కపటప్రచారంబు గృష్ణసంపాదితంబు
గా వలయు నని యూహించుసమయంబున నయ్యేడకుం గృష్ణుం డరుగు
దెంచుటయుం గనుంగొని యమ్మహాత్మునితోడ నమ్మునివరుండు. 57
క. జలము నినుఁ దలఁపఁగా నిటు, గలుగునె చండాలునొడలఁ గాఱెడునీ రే
నలఘుగుణ త్రావుదునె యే, కొలఁదిశ్రమం బైన వరము గుచ్చిత మయ్యెన్.

1 వత్పాదపంకజవ్యాప్త.

చ. అనవుడుఁ గృష్ణుఁ డిట్టు లను నాఱడిఁబోయెఁ బ్రయత్న మెల్ల నీ
వనఘ యెఱుంగ వైతి సమయం బొకఁ డిమ్మెయిఁ గల్గె నేర్పడ
న్వినుము నిలింపవల్లభుని నీకయి వేఁడితి నే సుధారసం
[1]బనితరసాధ్య మైనశుభ మయ్యెడుభూతి దొలంగె నక్కటా. 59

వ. అది యెట్లంటేని. 60

క. ఏను సుధ యడుగుటయు హరి, మానవులకు నేల యగు నమర్త్యత్వము మే
లైన తెఱఁ గొండు గోరుము, దానిం దగ నిచ్చెదఁ ముదం బారంగన్. 61

వ. అనిన నయ్యనిమిషపతియాననం బాలోకించి. 62

క. నిను వేఁడుట మోఘము గాఁ, జనునే యెట్లైన నాదువచనవు సెఱప క
మ్మునిపతికి నమృతరస మి, మ్మని ప్రార్థించిన మహాత్మ యాతఁడు నాతోన్. 63

వ. సమయంబు సేసికొని వచ్చె నత్తెఱం గాకర్ణింపు మమ్మహితసౌజన్యధన్యుండు.

శా. మాతంగత్వము దాల్చి యే నరిగి సమ్మానించి యాభార్గవుం
బ్రీతుం జేసెద నట్టు లిచ్చిన సుధం బ్రోదూషితస్వాంతుఁ డై
యాతం డొల్లక యున్న నేమి విను నా కన్యాయ్యవృత్తంబు గా
దీతంత్రంబున కీవ సాక్షి యని తా నేతెంచె నిం గానఁగన్. 65

వ. నీవు ప్రత్యాఖ్యానంబ చేసిన నతం డంతర్ధానంబు సేసెం గా నిమ్ము దాని కేమి
సేయవచ్చు నాయిచ్చినవరంబు బొంకు గా కుండ నీకు జలం బెప్పుడుం గలుగం
జేసెద. 66

చ. అనఘ జలంబు నీవలసినప్పుడ మేఘము లీమరుస్థలం
బున నొసఁగుం భవద్యశము వొంపిరివోవ నుదంకమేఘనా
మనుతవిహారముల్ గలిగి మాన్యత నెప్పుడు నియ్యెడం జరిం
చును జలదంబు లింక నను సువ్రత దూఱకు పోయి వచ్చెదన్. 67

క. అనినం బ్రీతుం డయ్యెను, ముని యంతర్ధానకలనమునఁ గృష్ణుండుం
జనియె నని చెప్పి మఱియును, జనమేజయనృపతితోడ సంప్రీతిమెయిన్. 68

వ. వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 69

ఆ. మనుజనాథ యెప్పుడును మరుదేశంబు,నందు నియతవృత్తి నద్భుతంబు
దలకొనంగ నయ్యుదంకమేఘంబు లొక్కొక్కపుణ్యతిథుల నోలిసి కురియు.

వ. అనిన విని జనమేజయుండు మునీంద్రా యుపేంద్రుని శపించుటకు నుత్స
హించినయుదంకుం డేమివిధంబుతపంబున నమ్మహానుభావంబు నొందె నెఱిం
గింపవే యనుడు నావిభునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 71

జనమేజయునకు వైశంపాయనుఁ డుదంకునిచరిత్రంబు సెప్పుట.

సీ. అతనికి గురుభక్తికతనఁ జొప్పడియె నత్తెఱఁగు[2] పెం పది విను తెలియ నతఁడు

1 బనితరసామ్య మైన 2 సెప్పెద విను,

దనగురుం డైన గౌతమునకు శుశ్రూష నియతిమైఁ జేయు సస్నేహభక్తి
కంబుగఁ బెద్దయుఁ గాలంబు సనిన నా సంయమిపతి శిష్యసమితి కెల్ల
వివిధవరము లిచ్చి వీడ్కొల్పి పుచ్చి యుదంకునిదిక్కును దలఁప కుండె
ఆ. నత్తపగపరాత్ముఁ డతినిష్ఠఁ బరిచర్య, నడపు చొక్కనాఁడు గడను వ్రేఁగు
గలుగునట్టివంట కట్టియమో పట్టు, గుదియ మోచి తెచ్చెఁ గురువరేణ్య 72
క. అటు మోచి తెచ్చి యం దొక,జట పెద్దయుఁ దగిలి యుండ సరభసముగ వై
చుటయుఁ దెగి మోపుతో ముం,దట నది పడియెను జరాసితచ్ఛవి మెఱయన్.
సీ. దాన నన్నియతుండు దనవయఃపాకంబు నెఱిఁగి శోకంబున నేడ్వ నమ్మ
హాముని యశ్రువు లంజలిఁ బట్టంగ నిజపుత్త్రిఁ బనిచె నన్నీరజాక్షి
రయమునఁ బట్టి కరంబులు వేఁడిమి నెరిసిన విడిచిన ధరయుఁ దలరె
నమ్ముని యాశిష్యు ర మ్మని చేరంగఁ బిలిచి నీ వేటికి నలఁతఁ బొందె
ఆ. దనిన నతఁడు శిష్యు లందఱుపైఁ గల, కరుణ మీకుఁ బెద్దకాలమేని
మునివరేణ్య నావలన లేద దానికి, నుమ్మలింప కెట్టు లుండ వచ్చు. 74
వ. అనుటయుఁ గృప చిగురొత్తుచిత్తంబుతోడ. 75
క. ఎలప్రాయ మిచ్చితిని నీ, కలసుమతీ యిచ్చెదను మదాత్మజ నుల్లం
బలరఁగఁ బెండిలి గ మ్మని, పలికి మఱియు నాతపస్విపతి యి ట్లనియెన్. 76
క. నీతేజంబు సహింపఁగ, నీతామరసాక్షి దక్క నెవ్వరికిఁ దప
స్స్ఫీతా శక్యము గా దిది, చేతోగతిఁ జూచి తగవు సిద్ధించుటకై. 77
వ. ఇమ్ముద్దియకును. 78
క. తను వొండుగఁ జేసెద నది, జననాంతర మెట్టు లట్ల సజ్జననుత నీ
వనుమానము దక్కుము యౌ,వనమును గైకొనుము కన్య వరియింపు తగన్.
వ. అధర్మంబు గా కుండునట్లుగా వరం బిచ్చితి నని యనుగ్రహించి యక్కన్యకా
రత్నంబునకును. 80
చ. తనులత యొండు సేసిన నుదంకుఁడు యౌవనలక్ష్మిఁ దాల్చి య
వ్వనిత వివాహ మయ్యె నృపవర్య పదంపడి యమ్మునీంద్రుతో
ననుఁ బని గొండు మీరలు మనంబున నెద్ది దలంచి వేడ్కసే
సిన నది దెత్తు మీకరుణఁ జేసియ కల్గెడు నాకు శక్తియున్. 81
క. అని విన్నపంబు సేసిన, విని దక్షిణఁ బ్రీతి యగుట వే ఱొరులకుఁ గా
కనఘ భవదీయచరితం,బునఁ జూవే నాకు ననియె ముని మనుజేంద్రా. 82
తే. అంత నిలువక మునిపత్ని కతఁడు భక్తి, నెఱఁగి తల్లి మీ రానతి యిండు మీకు
వలయునట్టిపదార్థ మవశ్యమును న,మాహరింతు నే ననుటయు నయ్యహల్య.
చ. వలవదు లాఁతివాఁడవె భవద్గుణతోషితగౌతమాంచితో
క్తులు మది నూఁదు మన్నను నకుంఠితచిత్తత నొత్తి పల్కె న

య్యలఘుతపస్వి యానతి ప్రియంబున మిత్రసహాఖ్యు దేవికుం
డలములు దెమ్ము నాకుఁ బ్రకటంబుగఁ బెంపు వహింపు తమ్ముఁడా. 84

వ అని యిట్లు పనిచిన నాతండు ప్రీతుం డయి యప్పనికిం జనియెఁ బడంపడి
గౌతముం డుదంకునిం బొడగాన మెచట నున్నవాఁ డని యహల్య నడిగిన
నాభృగువంశవరుం డరిగిన తెఱం గెఱింగించిన నద్దయాళుం డద్దేవియానసనం
బాలోకించి. 85

క. ఆసౌదాసనరేంద్రుం, డాసురచరితుండు శాప మాతని నటు గాఁ
జేసినయది మానుషమాం,సాసక్తుం డగు తెఱుంగఁ దమ్ముని యతనిన్. 86

సీ. *అకట యెట్లగునొక్కొ యనుపల్కు కృపదోఁపఁ బలికిన నమ్ముగ్ధ భయముగొనుచు
నెఱుఁగ నిట్లగుట మునీశ్వర నామీఁదిదయ చిగురొత్త నాతనికిఁ గీడు
రాకుండునట్లుగాఁ జేకొని కావవే యనిన నాసంయమి యంత వెఱవ
నేల యే నతనికి నెసరు రానీ నని తగ నూఱడించె నుదంకుఁ డరిగి

ఆ. మనుజరక్తసిక్త తనువును గోరమీ,సములు వృత్తలోచనములు నైన
యుగ్రమూర్తితోడ నొక్కశూన్యాటవి, నెలమి నున్నయన్న రేంద్రుఁ గాంచె.

క. ముని యిట్లు నెమ్మిఁ గాంచినఁ, గని యతఁ డాఁకొనుటఁ జేసి గాసిలి యెచ్చోఁ
గనువాఁడనొ తగుభక్ష్యం, బనుచుండఁగ వచ్చితివి ప్రియంబుగ ననుడున్. 88

వ. ఉదంకుం డతని కిట్లనియె. 89

క. గురుకార్యంబునకై భూ,వర నిన్నుం గాన నేను వచ్చితి గుర్వ
ర్థరతులు హింస్యులు గారి, ట్లరయక యాడుదె యధర్మ మగుమాట నృపా.

వ. అనుటయు. 91

క. దినమున మూఁడవయామం,బున యపరార్ధంబు యోగ్యముగ నాహారం
బునకుం గల్పించిరి నా, కనిమిషు లటు గాన మాన నాఁకలి వుత్తున్. 92

సీ. అని పల్కె సౌదాసుఁ డమ్ముని యట్లేని నధిప మద్గురుకార్య మాచరించి
వచ్చెద మగుడ నవశ్యంబు నామాట యనృతంబు సొరదు నీ వర్థికోటి
కిష్టపదార్థంబు లిత్తు పాత్రమ యేను గురులకుఁ గాఁగ నాకోరుకోర్కి
నీవ తీర్తని కృతనిశ్చయత్వంబున నరుగుదెంచినవాఁడ ననుడు నృపతి

ఆ. యట్ల కాక యేమి యర్థించి వచ్చితి, చెప్పు మనిన నతఁడు చిత్త మలర
ననఘ నీదుపత్ని యర్థిమై ధరియించు, కుండలంబు లని యతండు సెప్పె. 93

---

* దీనికిఁ బాఠాంతరము —

" వ. అక్కట యెట్లయ్యెడునో యనుచుం బలికిన నమ్ముద్దియ భయంబు గొనుచు.
సీ. ఎఱుఁగ నిట్లగుట... మనుజాశిరక్తంపుఁదనువును గోరమీసములును వృత్తలోచనములైన
ఆ. యుగ్రమూర్తితోడ నొక్క శూన్యాటవి, నెలమి నున్నయన్న రేంద్రుఁ గాంచె
ఘోరవికృతభయదఘూకవిరావమై, ప్రచుర మైనశోపరాశి యనఁగ. "

తే. మని యభిజ్ఞానముగ నుదయంతి కప్పుడు, సెప్పి పుచ్చినఁ బిల్లు విశిష్టుఁ డన్న
మయమహాకుండలము లిచ్చి మాన్యుఁ గీడ్కొ, నీకతన నమృతముఁ బొం దెదను లోకసంపత్త్య.

వ. అనియె నాభృగువంశవరేణ్యుని పుణ్యసన్నిధిం జేసి సౌదాసనరేంద్రునకు [1]సంప్రాప్తసమాధానమానసత్వంబు గలుగుటయుఁ దెలిసికొని యప్పుడు కుండలదానశ్రద్ధయు శాంతవచనంబులును గలిగె నిమ్మునివరు నన్యాంతరంబ యుదంకుం డతనితో మిత్రత్వంబు సంభాషణమాత్రప్రాప్తం బగుట బోధ వృద్ధులు సెప్పుదు రేను నీవలనం గృతార్థుండ నైతిఁ బోవుదుఁ గుండలంబులు గొని వచ్చెద నని పలికితి బొంకు వదలుచుండి నన్ను నను .... బగుచుండ నాభూపతి యుత్తంకసంయమునా ....లోకించి. 100

ఉ. చంపెదు నట్టినాకడకు సంయమివల్లభ సాహసమ్మున నీ
పెంపును నిక్కముం దెలిసెఁ బ్రీతుఁడ నైతి ....
స్సంపదఁ జేసి పాపు మని [2]సంస్తుతిఁ జల్కి .... బ
రిం బొలయం బ్రసన్నత సహింపఁగ .... మునీశ్వరున్. 101

ఉ. ఏమిట నైన నొప్పమి నరేంద్ర సుచిత్తము ....
వే సురలక్ష్య భవద్గుణము వీనుల .... జేసినిన్ ....
ద్రాను కీర్తి గౌతమమహాముని సల్లనిచి ....
వై మలఁగించెఁ గావుయుఁ గొల్చినస .... మున్నుగన్. 102

క. అని పలికి మఱియు బలుదీవన లిచ్చి యుదంకుఁ డామునివరుఁ డగ్ని
వనకరముల నివిరి ప్రియం, బొనర్చి నిస్తరిత 103

వ. భక్తివినయసంభరితుండయి యప్పరమమునిం బ్రదక్షిణంచి నమస్కరించి యామంత్రణంబు సేసిన నమ్మహాత్ముండు కుండలంబులు .... బది లంబుగా ముడిచికొని గౌతమాశ్రమంబునకు .... పోవుచు ...... క్వఫలంబులం బెఱిగిన బిల్వంబుం గని .... నకుండలం బగునయ్యజినంబు డిగ్గి యమ్మహీరుహం .... గొను చుండె. 104

సీ. గాలి నవ్విటప మాలోల మగుచుండఁ దగు లెసలి యయ్యజినంబు .... బడిన
గని యొక్కనాగంబు గ్రక్కునఁ జనుదెంచి నసఁ బుచ్చుకొని .... వేగ ....
గాంచి యుదంకుండు గ్రమ్మన దిగఁ దాఁటి వెనుకొనునంతఁ ....
బొచ్చె నయ్యురగ మాసు ప్రతిపరుఁడు ది .... క్రివ్వఁ ....
తే. దాని సైరింపఁ జాలక ధరణి తలిరె, విప్రుఁ .... యయ్య
కోలఁ ద్రవ్వినమాత్రఁ బాతాళయాన, ... సిద్ధించె నప్పు మునీంద్రు ......

వ. పాతాళభువనం బిచ్చటికి సహస్రయోజనంబుల యున్నది కుండలంబులు గొని

1 సంప్రాప్తసమాధానమానసత్వంబు. 2 సస్మితిఁ.

పోయినభుజంగం బైరావతాపత్యం బనిన విని యమ్మునిశిష్యుండు. 106

క. పాతాళంబున నున్నను, వే తెత్తుం గుండలములు విను మప్పని నా
చేతం గా కున్న నను, వ్రాతము విడువఁబడు నిది ధ్రువం బని పలికెన్. 107

చ. పలికిన నత్తపస్విదృఢభావ మెఱింగి సురేంద్రుఁ డొండువ
ల్కులపని నిల్పి కాష్ఠమునకుం గులిశంబునఁ గల్గువాఁడియుఁ
బలువును నిచ్చి వజ్రి సనె బాంధవ మేర్పడఁ జెప్పి భీతిమై
నిల దెరు విచ్చె నమ్మునియు నేడ్తెఱఁ జొచ్చె భుజంగలోకమున్. 108

వ. చొచ్చి యనేకప్రకారప్రాకారపరిరక్షితంబును బహురత్నదీప్తిజాలదేదీప్యమానంబును నైనయమ్మహనీయలోకం బాలోకించి దశయోజనాయామంబునుం బంచయోజనవిస్తారంబును నగుతద్ద్వారంబు గని యతండు కుండలాహరణంబు దుర్లభం బనుతలంపున డిల్లపడియె నయ్యెడ నరుణవదనంబును నసితాంగంబును సితవాలంబును నై వెలుంగుతురంగం బతని కిట్లనియె. 109

ఉ. ఆతత మైననాదగునపానము నూఁదు మొకింతయుఁ జగు
ప్సాతురవృత్తి నీదుహృదయంబునఁ జొన్పకు లోకవంద్యుఁ డ
గ్గౌతముநాశ్రమంబున నఖండితభక్తి నుపాస్తి సేసినన్
బ్రీతునిఁ జేసినాఁడవు వరిష్ఠతపోధన యట్లు గావునన్. 110

వ. నీకుం బొడసూపి యైరావతసుతుం డపహరించినసమంచితకుండలంబులు మగుడం జేరెడునుపాయం బుపదేశించితి ననిన నుదంకుం డేను నిన్ను నెఱుంగ నుపాసించుట యెట్లు గలిగెఁ దెలుపు మనుడు నయ్యశ్వం బతనితోడ భవద్గురునకు గురుండం బావకుండ నీవు శుచి వయి సభక్తికంబుగా నిత్యంబును నన్ను నియతిం బూజించి తత్తెఱం గెఱుంగవే యని పలికినం బ్రీతి నొంది యతండు తదీయోపదిష్టప్రకారం బాచరించిన. 111

సీ. ఘోటకోత్తమరోమకూపంబులం దెల్ల నొక్కట ఘనధూమ ముద్గమించి
కవిసి పాతాళలోకం బంతయును గప్పె వాసుకిప్రభృతిని వాసభూము
లుపరుద్ధభావంబు నొందె నైరావతావాసంబు హాహారవంబుతోడ
నాకులం బయ్యె న ట్లతిదారుణం బైన పెనుఁబొగ నెంతయు భీతి నొంది

ఆ. యమ్మునీంద్రుకడకు నహివరుల్ రయమున, వచ్చి భక్తి నర్చ లిచ్చి వినతు
లై తదీయకార్య మడిగి యెఱింగి వే, తెచ్చి కుండలంబు లిచ్చి రధిప. 112

ఉదంకుండు గుండలంబు లిచ్చి యహల్యను సంతోషపెట్టుట.

చ. అతఁడును వారిఁ బోఁ బనిచి యగ్నికి భక్తిఁ బ్రదక్షిణంబు సే
సి తగ నమస్కరించి విలసిల్లఁగఁ దేజము ప్రీతచిత్తుఁ డై
యతలము నిర్గమించి రయ మారఁగ వచ్చి యహల్యఁ గాంచి తె
చ్చితి నివె కుండలంబు లని చే నిడి భూస్థలిఁ జాఁగి మ్రొక్కినన్. 113

తే. ఆయమయు గౌతముండు నత్యాదరమునఁ, గౌఁగిలించుచు దీవించి గారవింప
నతఁడు నమ్మునిపతికిని నయ్యమకును, బెక్కుమాఱులు భక్తిమై మ్రొక్కి నిలిచి.
క. మీకరుణఁ గాక తగుమె యి, నీకుండలములు పరిగ్రహించుట నడుమన్
వైకృత మొలసినఁ దలఁగుట, నాకొలఁదియె యనియె వినయనమ్రుండగుచున్.
వ. అనిన విని వార లత్యంతసంతుష్టాంతరంగులై రగ్గౌతముం డతని కిట్లనియె.
ఉ. నీచరితంబు చిత్రమహనీయము మిత్రసహక్షితీశ్వరున్
నీచతఁ బాప నాగ మపనీతము సేసినకుండలద్వయం
బాచతురత్వ మాబలిమి యాదృఢనిశ్చయ [1]మట్టు లొప్ప ధ
ర్మోచితలీలఁ దేర నొరుఁ డోపునె యేను నిజంబ పల్కితిన్. 117
వ. అనియె నయ్యుదంకుం డట్లు దనమహాతపంబుబలిమిం బరాక్రమించి యానన్య
సులభంబు లగుకుండలంబు లాహరించి గురుజనమనోరథసిద్ధి గావించె నా
భృగువంశమహాత్తరుమహానుభావం బిట్టి దనిన విని జనమేజయుం డమ్మహాత్మున
కు వరం బొసంగి చనిన వాసుదేవుననంతరవృత్తాంతంబు మునిసత్తమా యెఱిం
గింపవే యని యడిగిన నవ్విభునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 118
సీ. ఆభార్గవోత్తము నట్లు వీడ్కొని కృష్ణుఁ డరిగి యలంకృతమైననిజపు
రము సొచ్చునప్పుడు రైవతకాచల యాత్రామహోత్సవ మఖిలజనులఁ
గొనియాడు చుండి యగ్గోవిందుసందర్శనంబున నుత్సవోత్కృష్టభావ
మిమ్మడి యై ప్రమోదమ్మునం దేలి రద్దేవదేవుఁడు వసుదేవుఁ గాంచి
తే. దేవకీదేవి బలభద్రదేవుఁ దక్కఁ, గలుగువృద్ధబాంధవులను గని వినీతిఁ
దత్తదుచితమనోజ్ఞవిధానమంచి, తాచరణములు నడపెఁ బ్రియం బెలర్ప 119
వ. వార లందఱకు ధర్మనందనుచెప్పినచొప్పునఁ బ్రణామాదియోగ్యోపచారంబు
లాచరించె ననుజతనుజామాత్యభృత్యులు దన్నుం గనినం బ్రీతివాత్సల్య
సంభావనాబహుమానంబులు మెఱయ నాదరించె సాత్యకిసుభద్రలం దగు
తెఱంగులం దగినవారలం గానిపించె నట్లు సకలజనప్రమోదాపాదియైన దా
మోదరు నత్యంతసమీపాసీనుం జేసికొని వసుదేవుండు భారతరణప్రకారంబు
యాతాయాతజనంబులచేత వింటిం బ్రస్ఫుటంబుగా వినవలతుం జెప్పవే యని
యడిగిన నచ్యుతుం డతని కిట్లనియె. 120
క. అది యతివిస్తారము పెక్కుదినంబులు సెప్పఁ బట్టుఁ గొంత వగం జె
ప్పెద నేఁ బ్రధానపురుషసముదయసమరవిధము లద్భుతగోష్ఠులఁ దెలియన్.
సీ. కౌరవసైన్య మేకాదశాక్షౌహిణీకలితంబు దానికిఁ గట్టి వీర
పట్టంబు భీష్ముఁ డాప్రభువున కెదురొడ్డి రెలమిమైఁ బాండుపుత్త్రులు శిఖండి
నక్కడ సప్తసంఖ్యాక్షౌహిణీక మనీక మిమ్మాడ్కిఁ బన్నినబలద్వ
యంబును ఖేచరు లచ్చెరువడఁ బోరెఁ గాండీవి దోడ్పడఁ గా శిఖండి

1 మట్లు నూపి ధ, ర్మోచితలీల

తే. యన్నదీనందనునిఁ బదియవుదినంబు, నందుఁ గూలిచె నుత్తరాయణమువచ్చు నంతకును మృతిఁబొందకయాతఁడుండె, నధిప శరతల్పమునఁ గడునద్భుతముగ.

క. గురుఁడై దుదివసములు ని,ర్భరసమర మొనర్చి నతనిఁ బరిమార్పఁగ నా వెరవున నర్జునుప్రాపున, దొరకొనియె హుతాగ్నిభవుఁడు ద్రుపదసుతునకున్.

క. గండున రాధాతనయుఁడు, రెండుదినంబులు పెనంగి గ్రీష్మసమయసూ ర్యుండుంబోలె వెలింగెడు, గాండివధరుశరకరోష్మఁ గ్రాఁగె నరేంద్రా. 124

చ. విను మఱునాఁడు శల్యుఁ డతివిక్రమతన్ సమరం బొనర్చి య ద్దినము సగంబు సెల్లఁగ యుధిష్ఠిరుచేఁ దెగుడున్ బలంబు గై కొని యని సేయఁగా శకునిఁ గూల్చి వడిన్ సహదేవుఁ డంతతో మనమునఁ జేవ దక్కి తనమానము డిగ్గఁగఁ ద్రావి హీనుఁడై. 125

వ దుర్యోధనుండు దనతమ్ముల భీమసేనుండు సంగ్రామంబునం దెగటార్చి యుండ భంగంబున కోర్చి పలపలనిమూఁక విడిచి గద చేతం గొని పాదచారి యయి యొక్కరుండునుం బాఱి యొక్కమడువు సొచ్చి నీళ్లు (పాషాణమయముగా) మంత్రించికొని డాఁగి యుండెఁ బాండవు లెఱింగి పోయి పొదివికొని మర్మ భేదంబు లగుదూషణభాషణంబుల నొప్పించిన 126

ఆ. అతఁడు మడువు వెడలి యనిలనందనుతోడఁ,దగఁ బెనంగి తద్గదావినిహతిఁ దొడలువిఱిగి కూలి విడిచెఁ బ్రాణంబు లి,ట్లంగిజయముగొనిరి పాండుసుతులు.

క. గురుసుతుఁడు పాండుతనయశి,బిర మారే యడరి పొదివి భీషణవృత్తిం బొరిగొనియెం గరిఘోటక, నరనిచయము నెల్ల నే ఘనం గల దధిపా. 128

వ. ఆరాత్రి యేనును బాండుసుతులు నచ్చట లేమి నంత పుట్టె నిట్లు పదునెనిమిదిదివ సంబులు సెల్లిన సంగ్రామంబున నే మాదృశ్వరము సాత్యకియునుం దక్క మాది క్కున సమస్తజనంబులు నస్తమించిరి కౌరవులదెస నశ్వత్థామకృపకృతవర్మలు మువ్వురు బ్రదికిరి యుయుత్సుండు మున్నపాండవుల నాశ్రయించుటం జేసి చావునకుం దప్పె నిది భారతరణప్రకారంబు. 129

క. అని చెప్పెఁ గాని యభిమ,న్యునిచావేర్పడఁగఁ జెప్ప నొల్లఁడ వసుదే వునకు వగ మిగులుటకునె, మ్మనమునఁ దా నోర్వ కునికి మాధవుఁ డధిపా.

వ దాని నెఱింగి సుభద్ర గద్గదస్వరంబున గోవిందునితోడ నీయల్లుండభిమన్యుండు దెగుట మీతండ్రికిం జెవులారం జెప్పు మన్నాయని వసుదేవుంకు వినం బలుకు చుం బుడమిం బడిన వసుదేవాదియాదవజనంబులు మనంబులంగిదిరినక్రొత్తనె వ్వగలం బలవించినం బద్మనాభుండు వారలనెల్ల నూరార్చి వారణపురంబున సు భద్రయు నుత్తరయు నభిమన్యునిదెస నెత్తినశోకంబున నాకులత్వంబు నొందిన చందంబును గొంతి దగుమాటల వారిఁ దేర్చిన తెఱంగును నెఱింగించి పాండవు లేవురును వేర్వేఱ యభిమన్యునకై మణికాంచనగవాదివస్తువులు విప్రప్రకరంబుల

సంగుటయు మఱియుం బెటాకరింబాదిధర్మంబు లాచరించుటయునుం జెప్పి మఱియు దుర్యోధనుం డెరుక మఱలక యాసౌభద్రుంను ... సుయోధన ద్రోణ కృప ద్రౌణి కృతవర్మ ... ప్రాణంబుల గోల్పోవించి తను నేక నృప లోకంబున జములోకంబునకనిచి యనిమిషులవలె ... ణంబున కరి ... సుఖుడయి యున్నవాడు వానికి నగవలయనియుం జలికి ... కాంతిగా వించి.

ఆ. బంధులోకమునకుం బరమప్రియం బైన, యిరువ ... సద్వృత్తిం గొని సవిస్తరంబు లగు వాక్యములఁ బ్రీతి, చిగురులొత్త ... చెప్ప ...

వ. కరిపురంబునం బుట్టినవిశేషంబులు విను మని వెలికి వైశంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె 133

వ్యాసుండు ... ధర్మరాజున కశ్వమేధయాగం బుపదేశించుట

సీ. మఱియుఁ గనఁ జెవుల్ సూడిచి ... సంస్తు ... యము ప్రసంగాధీనమై బంధుజనులందుఁ ... యుక్తి విలపించు ... ... గనుఁగొని పాండునందను ... గూర్చి వచటికిం గారుణ్యమూర్తి వేదవ్యాసుఁ ... జంచి ...

తే. ... నిలవగ నూర్పియశ్వమేధవిధులు ప్రసంగించి ... ... కని నియోగించి వారెల్ల నట్లకాక, యనిన ... ...

క. అన విని జనమేజయుఁ ... మ్ముని ... హితావ దేశముం ... ... మనృపాగ్రతనయుఁ ... నశ్వమేధ ... 135

క. అని యడిగిన వైశంపాయనుఁ డాతని కిట్లు ... ... తఁ యాగ్రజుండు ... గనుఁగొని యుత్సాహలక్ష్మి గ... ...

సీ. వ్యాసమహాముని వత్సరపూర్వంబున నానతి యిచ్చిన మానవేంద్ర వాక్యంబు వింటిరె వసుధ యుత్తరవసుహీన ... దానఁ దీర్చి భూదేవహితధనాదాన మావశ్యకం బయ్యె దానికశ్వమేధము హి మాచలమాత్రప్రమాచక్రప్రకారమును విచారించ ...

ఆ. యనుడుఁ బవనతనయుఁ ... సీశ్వర, బరమునియాజ్ఞ ... ప్రథమగణము నెల్ల భక్తిఁ బూజించి యు, ... ధనంబులు ...

క. ... గాక నరేంద్ర ... నైన దానకలాపము ... దాక్షిణ్యము నున్నదనక, ని గ్రహించి దెనఁ ... నేటికి ... 188

వ. అప్పునికి సముచితంబై న్యసమేతంబుగా దేవర విజయంబు చేయుఁ ... నిదానము ... గవలును నట్ల పలికిరి దానికి ధర్మనందనుండు ప్రియంబంగి ... యి ధృతరాష్ట్రకడకుంజని యశ్వమేధయాగోపక్రమోత్సవశ్రవణంబునం బుత్త్రు లం దలంచి శోకసంతాపసమాక్రాంతుం డయి యున్నయన్నరపతిచరణంబుల

కెఱింగి వేదవ్యాసువచనంబులు గాంధారియు వినుచుండ నతనికిం జెప్పి యతని చేత నయ్యజ్ఞాచరణంబునకు ననుజ్ఞ వడసి యయ్యిరువురను దండప్రణామపూ ర్వకంబుగా వీడ్కొని గొంతిపాలికిం బోయి సంతోషవికచవదన యయియున్న యద్దేవి యధ్వరవిధానంబునకు ననుమతిసేయం దదీయపాదంబులకుం బ్రణ మిల్లి తదామంత్రితుం డై యాస్థానమండపంబునకు నరుగుదెంచి యయుత్సు రావించి కార్యంబు తెఱం గెఱింగించి నీవు నగరరక్షకై నిలువుమని నెయ్యం బలర విదురసమేతంబుగా నిలిపి బలంబులసంఘటింపం బడవాళ్లం బనిచి నియ తుం డయి సురపితృపూజనంబులు దీర్చి మహేంద్రార్చనం బొనర్చి మహితా వధానుం డై. 139

క. నానావిధబహుళాంచిత, దానము లొనరించి యర్చితం బగునగ్నిఁ
దానియధికారి ధౌమ్యుం, దాను బ్రదక్షిణవిధాయితం గొలిచి తగన్. 140

క. సితలేపనసితభూషణ, సితమాల్యసితాంబరములఁ జెన్నుగ నమలం
కృతుఁ డై సితాతపత్త్ర, ప్రతతి మెఱయఁ బూర్ణచంద్రు పగిది వెలుఁగుచున్.

వ. షోడశశ్వే[1]తాశ్వవ్యూఢరథారూఢుం డై. 142

క. భూదైవతదత్తాశీ, ర్వాకంబులుఁ బుణ్యగానరవములు రోదో
మేదురమంగళతూర్యని, నాదంబులుఁ జెలఁగ బుధజనస్తుతు లెసఁగన్ 143

చ. వెడలుడు నమ్మహీవిభుని వేడ్క యెఱింగి వృకోదరుండుఁ గ
వ్వడియును విన్నతమ్ములును వైభవ మొప్ప నలంకరించి యొ
క్కెడు మెఱయం బ్రధానభటఘోటకదంతిరథప్రతానముల్
దడిగలుఁ గుంచెలుం గొడుగుతండములుం విలసిల్ల వచ్చినన్. 144

క. కని యానృపుఁ డలఁతినగవు, నిను పారెడుచూడ్కి వారినెమ్మొగములపైఁ
దను పారుచుఁ బొలయం జనఁ, జన రాజులు గూడఁ గొనిరి సైన్యంబులతోన్.

వ. ఇవ్విధంబున నరిగి యక్కురువంశవరుండు సముచితప్రయాణంబుల గిరిసరిగర ణ్యంబులు గడచి హిమశైలంబు సేరి ధౌమ్యాదిపురోహితులఁ బురస్కరించికొ ని తదీయతలం బధిష్ఠించి యొక్కయుచితప్రదేశంబున విడిసె నట్టియెడ. 146

వ్యాసుఁడు హిమవత్పర్వతంబున నున్న పాండవులకడకు వచ్చుట.

శా. బాలార్కద్యుతిపుంజపింజరజటాభారంబుఁ బ్రావృట్ఘన
శ్రీలీలం బ్రహసించునంగమును రోచిస్స్ఫురదండంబు ను
న్మీలన్నీలమృగాజినాంబరము నై నిర్వాణదానక్రియా
శీలుం డై నపరాశరాత్మజుఁడు విచ్చేసెం గృపాలోలుఁ డై. 147

వ. ఇట్లు సన్నిహితుం డయిన వేదవ్యాసమునీశ్వరుని బాండవులు పరమభక్తిం బ్ర ణామపూర్వకంబుగాఁ బూజించి కర్తవ్యం బెయ్యది యానతిం డనిన నమ్మాన

1 తాశ్వంబులం బూన్చినరథంబున నారూఢుం డై

నీయుండెల్లమీరెల్లవారును త్ర్యంబకపూజలు సెల్లింపవలయు నేఁటిరాత్రినియతులై దర్భసంస్తరణంబుల శయనించునది యని నియోగించిన. 148

ఆ. రమ్య మైన చప్పరంబుల దర్భసం, స్తరణములను యోగసదనమునఁ బ్రభాసమానము లగుపంచాగ్నులనుబోలె, నమ్మహాత్ము లుండి రధిపముఖ్య. 149

వ. అట్లుండి యవనీసురాశీర్వాదంబుల నాదరించుచు నారేయి గడపి కల్యంబగుటయుంగాలోచితకరణీయంబులు నిర్వర్తించి సర్వక్రియాకలాపనిర్వహణధుర్యుండగు పారాశర్యుండు వనుప ధౌమ్యప్రముఖపురోహితసహాయమహనీయు సమాచారు లగుపాండవేయులు పరమస్థండిలంబునం బార్వతీపతి నావహించి యుక్తప్రకారంబులును బహుళంబులు నగుగంధపుష్పధూపదీపంబులం బూజించి సముంచితమనోహరిభూరిపాయసాది [1]భక్ష్యద్రవ్యభారమహోదారం బగు నైవేద్యంబు సమర్పించి వేఱువేఱ ప్రధానప్రమథులకుఁ దద్గణంబులకు నర్చ లిచ్చి కుబేరమాణిభద్రప్రభృతిభూతయక్షజనంబులను సభక్తికావాహనకలితులం గావించి పూజనంబు లాచరించి 150

క. రత్నాకరమంత్రకలన, యత్నాత్మకు లైనయట్టిధౌమ్యముఖోదాత్తక్షోణీసురులు బెరయ, నక్షయపుణ్యుఁ డగుకౌరవాధిపుఁ డెలమిన్. 151

క. అనుజులుఁ దానుఁ బరాశర, తనయపురస్సరముగా నిధానస్థలికిం జని యరుణగంధకుసుమము, లను మాంసాపూపములను లాజములఁ దగన్.

ఆ. భూతతృప్తిఁ జేసి భూరిబలాఢ్యులఁ, బరిజనములఁ ద్రవ్వఁ బనుచుటయును నతికుతూహలమున నార్చి వారలు ద్రవ్వి, రన్నిధానదేశ మధిపముఖ్య. 153

క. త్రవ్వినఁ బ్రభ లెల్లదెసల, నివ్వటిలఁగ వెలుఁగుచుండె నిధి యనిలజుఁడుం గవ్వడియుఁగవలు నలరఁగ, నవ్వసుధాధిపుఁడు దాని కర్చన లిచ్చెన్ 151

వ అట్లు వివిధవిద్యానిధి యగు వేదవ్యాసుండు సన్నిధిసేసి సాధించినసాధర్మ్యనందనుం డాపరాశరనందనుపాదంబులకు దండప్రణామంబుసేసి నిలిచి కేలుమొగిడ్చి ఫాలతలంబునం గదియించి వినయావనతుం డై యున్న నన్నరేంద్రు నమ్మునీంద్రుం డాలింగనాశీర్వాదంబుల నాదరించి యామంత్రణంబుసేసి యంతర్హితుం డయ్యె నమ్మానవనాథుండు 155

సీ శకటఖరోష్ట్రఘోటకకుంజరంబు లనేకసహస్రంబు లెలమి సంఘటించి భారంబు లెత్తించి భారవహత్వదక్షజనుల్ పెక్కు లక్ష లర్థిఁ
గదిసి యే నేనని కడఁగి మోవఁగ యాగనిలయంబుఁ గలపయుఁ గలశములును
నలఁకులు గాఁగులు నాదిగాఁగలభాండములును బీరములు శయ్యలును ఊోల్లు
తే రోకళులుఁ జట్టువంబులుస్రుక్స్రువాజ్య,పాత్రదండకమండలు [2]దాత్రములును
లోనుగాఁ గల్గువస్తువుల్ శుద్ధహేమ,మయము లొక్కటనడపించె మనుజనాథ.

1 భక్ష్యద్రవ్యభారటహోదాత్తంబగు. 2 వేత్రములును, నివియు లోనుగాఁగలిగినయిద్ధహేమ

చ. మఱియును సన్నిధిం గలసనుంచితకాంచనరాశి బండులం
బెఱికల మోపులం గొలఁది వెట్టఁగఁ బెక్కుగుబారువుల్ జనుల్
వెఱఁగుపడంగ ఖేచరులు వెక్కసమందఁగ శత్రుకోటికిన్
వెఱ పొనరించువార్త పృథివిం బరఁగన్ నడపించె భూవరా. 157

ఆ. ఏరు నెలకొలఁది నెడనెడ విడియుచుఁ, బోవ వలసి యుండె భూరిభార
వహులడప్పి యెఱుఁగు వాఁ డగునాధర్మ, నందనునకు ధరణినాధవర్య. 158

వ. అంత నక్కడఁ గృష్ణుండు. 159

తే. ద్వారకానగరమునకుఁ దన్నుఁ బుచ్చు, నపుడు ధర్మజుఁ డశ్వమేధాధ్వరంబు
సమయమగుటప్రతీక్షించి సకలబంధు,యుక్తముగ రమ్మనినమధురోక్తియాఁది.

కృష్ణుండు సకలబంధుసహితుం డై కరినగరంబునకు వచ్చుట

వ. అరసికొనియుండి యప్పాండవాగ్రజుండు యాగంబున కుద్యోగంబు సేయుట
చారులు సెప్ప నాకర్ణించి కుతూహలోన్నిద్రుం డై బలభద్రసాత్యకికృతవర్మ
ప్రద్యుమ్నచారుదేష్ణసాంబాదియాదవసమేతంబుగావసుదేవదేవకీసమనుజ్ఞాతుం
డై సుభద్రం దోడ్కొని కరినగరంబున కరుగుదెంచిన ధృతరాష్ట్రుండును గాం
ధారియు గొంతియుం బనుప నుత్సుకుండై యుయుత్సుండు విదురుం బురస్క
రించికొని యప్పాంచజన్యధరు నెదుర్కొని పరమభక్తిం దోడ్కొని వచ్చిన.

తే. మున్ను ధృతరాష్ట్రుకడకు నా వెన్నుఁ డేఁగి
యతని గాంధారిఁ బ్రణతిపూర్వాతిమధుర
వాక్యములఁ బ్రీతి నొందించి వచ్చి గొంతిఁ
గాంచి ప్రణమిల్ల నద్దేవి గౌఁగిలించి 162

వ. పెక్కుభంగుల దీవించె బలదేవాదులుం దగిన తెఱంగుననప్పాండురాజమహి
షిం గని రక్కులపాలికాతిలకంబుపులకంబులం బెఱిగినమేనితో మాననీయచరి
త్రుం డగునద్దేవకీపుత్త్రు సంభావించి. 163

క. ప్రమద మెసఁగ విదురుఁ బనిచి, సముచిత మగునర్చనంబు సంకర్షణపూ
ర్వము గాఁగ నడపి యదునిక, రమునర్చలు సంభృతాదరంబున నడపెన్. 164

వ. సుభద్ర దన్నుం గనినం బరమప్రియంబున గారవించి యభ్యంతరమందిరం
బునకుం బుచ్చెఁ బద్మనాభప్రభృతు లగునాబంధుజనంబు నెల్లను నగరిచేరువ
శోభిల్లు మందిరంబుల విడియింప యుయుత్సు నియోగించె నట్లయ్యందఱు
నభినందితు లై యున్నసమయంబున. 165

ఉ. ఉత్తరపుణ్యగర్భమున నుండి భవజ్జనకుండు పూరువం
శోత్తరుఁ డాదిరాజగుణయోగి పరిక్షితుఁ డుద్భవించినం
జిత్త మెలర్పఁ బుత్త్రుఁ డని చెప్పిరి వెల్పలివారి కింటిలో
నత్తఱి నున్న వృద్ధసతు లార్చె జనం బఖిలంబు నుబ్బునన్. 166

క. బాలుఁడు మృతజాతుం డని, యాలోనన యేడ్పు వెరయ నలసుట నచ్చో
నాలలన లుగ్గడించిన, దేలిరి శోకమున జనులు ధీరవిచారా. 167

వ. అత్తఱి రోదనధ్వనులు గలయం జెలంగిన విషాదవేదనాయత్తంబు లయిన చిత్తాంగంబులతో శౌరి సాత్యకి యనుగమనంబు సేయ సత్వరంబుగా గొంతియు న్నడకుం జనుదెంచె నప్పు డాకుంతిభోజనందనయు ద్రౌపదియు సుభద్రయు నార్తనాదంబు లెసంగం దనకడకు రయంబున రా నెదుర నయ్యాదువీరుండు గాంచి శోకసమాకులమానసుం డయ్యె నప్పాండురాజపత్ని పురుషోత్తముతో డగ్గుత్తిక నెలుంగు దగుల ని ట్లనియె 168

పరిక్షిత్ప్రాణదానంబునకై కుంతీసుభద్రలు కృష్ణుఁ బ్రార్థించుట

క. గతి నీవు నాకు మత్సుం, తతికిని నీయల్లుఁ గుఱ్ఱ తనయుఁడు పుట్టెన్
మృతుఁ డై క్రూరుం డగుగురు, సుతునియిషీకాస్త్రవహ్నిఁ జూఁడినకతనన్.

సీ. దేవకీపుత్ర సంజీవితుఁ జేయవే యబ్బాలు నద్దారుణాస్త్రసంప్ర
యోగంబునపుడు కృపాగరిష్ఠుండ వై చేసితి ప్రతిన గాచెద నవశ్య
మును నుత్తరాగర్భజనితు నే నని బాలు బ్రతుకుతోడిద నాదుబ్రతుకు ద్రుపద
తనయాసుభద్రలు ధర్మజుం డనుజు లా శిశువు సంజీవితుఁ జేయ కున్న

ఆ. బ్రదుక రన్వయమున కుదకపిండప్రదానంబు లెడలు మత్స్య సంవసయును
నూఱడింపఁ బడియె నొకనాఁడు నీచేత, దానియార్తి కరుణఁ దలఁగవయ్య.

వ. దేవా నీ విక్కులంబు గలిగించినవాఁడ వింకను నీవ వీని బ్రదికింపవే యని పల్కుచుం బుడమిం బడిన గొంతి నగ్గోవిందుం డనునయవచనంబుల నూరార్చి యెత్తె నట్టియెడ సుభద్ర యమ్మహాత్మునితో ని ట్లనియె. 171

క. గురుసుతుఁడు భీమునకునై, పరమాస్త్రం బెత్తె దానిఫల మందంగా
నరుఁడును దత్పత్నియుఁ గాంచిరి తుది నే నీకు నేమి సెప్పుదుఁ బ్రభువా. 172

క. నీమఱఁది యాకొడుకుపైఁ, బ్రేమం బెప్పుడును బెంపఁ బ్రేలెడి నునుసుం
డీమెయి వమ్మయిపోయిన. నేమి యగునొ యెఱుఁగ నీవ యెఱుఁగుదు దీనిన్.

సీ. ధర్మజుం డిమ్మెయి [1]ధరియించు నెవ్వగ పవనసందనుఁడును గవలు నేమి
వెరవున నుపశమింతురు దీని విను దేవ యస్త్రప్రయోగంబునపుడు నీవు
గురుసుతు నదలించి కుచ్ఛిత నిన్ను మోఘాస్త్రునిఁ జేసెద నంటి దాన
నూఱడి యుండుదు ముజ్జ్వలతేజ నీ మహితానుభావత మాకు నెల్లఁ

ఆ. దెలిసియుండుఁ గాన [2]యులుకము సత్యసంధ, యాశ్రితాభిరక్ష లసఘ నీకు
నైజములు శిరఃప్రణతి నేను వేఁడెదఁ, గరుణ నిక్కులంబు గాచికొనుము. 174

తే. ఏవిధంబునఁ గోలుపో నీవు నీవు, పాండవులు నీదుసన్నిధిఁ బాపకర్మ
శీలుఁ డై నయశ్వత్థామ గోలుపుచ్చె, వాని నేమనఁ గలదు దుర్వారతేజ. 175

1 దరియించు. 2 యులుకము.

వ. అని వెండియు. 176

చ. భువనము లొక్కపెట్ట మృతిఁ బొందిన జీవము లావహింప నే
ర్తు వలచినట్టు లైన గుణరూఢుఁడు మేనమఱందిపౌత్త్రుఁ జా
వ విను తె వంత పెంపున నవారణ నీయెదురం బ్రలాపముల్
వివిధము లే మొనర్చితిమి వెఱ్ఱుల మై యిటు భక్తవత్సలా. 177

తే. అనినఁ గృపయును శోకంబు నగ్గలింప,వనజనాభుండు జను లర్థి వినఁగఁ బిన్న
వాని బ్రదికింతు వగవంగ వలవదనియె,నెలుఁగు జలదస్వనమ్మున గ్లెనకమెసఁగ.

వ. ఎల్లవారును బ్రమోదంబు నొంద నట్లు పలికి సూతికాగృహంబునకుం గుంతీ
ప్రభృతులు దోడ రా నతండు వోవునప్పు డది ధవళకుసుమసితసర్షపలాజపూర్ణ
కుంభప్రముఖమంగళవస్తువులను బ్రజ్వలితపావకప్రదీప్తశస్త్రపిచుమందపల్లవాది
భూతపరిహారకపదార్థంబులను జతురవృద్ధాంగనాచికిత్సకదక్షపరిచారికాముఖ్య
హితకారిపరివారజన ప్రవర్తనంబులను బరిశోభితం బయి యుండె నమ్మందిరం
బాగోవిందుండు ప్రవేశించె నట్టియెడ నంతక మున్న. 179

సీ కడచి ద్రౌపది సని యడలునఁ బడియున్న మాత్స్యనందనతోడ మాధవుండు
ననుదెంచె వీఁడె సవినయంబుగాఁ గను మనవుడు నుత్థిత యై వికీర్ణ
వేణిభరంబుతో వినతి యొనర్చి భక్తార్తి వాపుట నీకు నతివృఢవ్ర
తంబు కదే దేవ దయ వెలయంగ నీ శిశువు సంజీవితుఁ జేయ వయ్య

తే. [1]నీవు గూర్తని మేనల్లునికిఁ దదీయ,పుత్త్రు ద్రోణునిపుత్త్రుండుఁ బొలియఁ జేయు
వాఁడె పతిహీన యగుపాపవతికిఁ బుత్త్రి, హీనతయును బాటిల్లిన నెట్లుబ్రదుకు.

ఉ. నందనుచావు నిక్కమయినం జను టప్పుడ కల్లు దేవకీ
నందన యెల్లభంగి నరనందనుపాలికి నాజి కేచి పో
వం [2]దనతోడి తెంపునకు వారక యిచ్చినబాన దప్పె నిం
కం దనుఁ గన్న దెప్పు నొడికాఁ గని కొంకెదఁ గాని యచ్యుతా. 181

తే. పద్మనాభుండువచ్చిన బాలుఁ జంకఁ, బెట్టికొనిపోయి మ్రొక్కింతుఁ బ్రీతి యెసఁగ
నని తలంచుచు నుండితి నస్మనోరథంబు విఫలంబుగాఁ జేసె ద్రౌణి పేర్చి. 182

వ. అని యంత నిలువనివలవంత పెంపున శాలశవంబు నెత్తికొని యంకతలంబున
నిడికొని తదాననం బాలోకించి. 183

ఆ. తాత లోకగురుఁడు దామోదరుఁడు వచ్చి,యుండ లేచి మ్రొక్కవుజ్జ్వలాంగ
ధర్మవేది యైనతండ్రికిఁ బుట్టి య,ధర్మపరుఁడ వగుట తగునె నీకు. 184

క. కను విచ్చి గొంతిఁ జూడుము, నరుఁ జూడుము ద్రుపదనృపతనయఁ జూడుము నీ
జనకునితల్లి సుభద్రం, దనయా చూడుము తల యెత్తి దరహాసముతోన్. 185

చ. అని పలవించి యాసరసిజానన మూర్ఛ మునింగి నేలబ్రా

1 నీవు గూర్తు నీమేనల్లు 2 దనతోడిపెంపునకు

లినఁ గరుణంబు పెంపున విలీనతఁ బొందుమనంబులుఁ సబా
ష్పనయనయుగ్మకంబులును బాడఱు మోములు నైనకౌరవాం
గనలయలంతఁ గాంచిన వగల్ మిగులుం బగవారి కేనియున్. 186

వ. ఒక్కింతసేపునకుం దెలి వొంది విరాటనందన ధరాతలంబునం బడి యున్న
భంగిన ఫాలతలంబునం గేలు మొగిచి గోపాలదేవునకు మ్రొక్కుచు వెక్కుచు
శరణు శర ణని పలికిన నప్పరమ కృపాపరుం డోడ కోడకు మనుచుఁ బాదప్ర
క్షాళనోపస్పర్శనంబు లాచరించి యశ్వత్థామప్రయుక్తంబును బ్రహ్మశిరోనామ
కంబును నగు నమ్మహాస్త్రం బుపసంహరించి యబ్బాలశవంబు శయ్యాతలంబు
నం బెట్టం బనిచి దరోల్లసితు లైన యెల్లవారలం గలయం గనుంగొని. 187

—కృష్ణుఁడు మృతజాతుం డైనపరిక్షితు లబ్ధజీవితుం జేయుట—

తే. మీఁదబొంకగుమాటయేమీరు వినఁగ,నాడ నిబ్బాలు బ్రదికింతుఁజూడుఁడఖిల
జనులు నిప్పుడ తేలుండు సంతసమున, దీని విని పాండవులు ప్రీతి నూనువారు.

వ. అని ప్రతిజ్ఞ సేసి యి ట్లనియె. 189

తే. పగఱయెడ నైన నేబొంకు వలుకనేని, సమరముఖమున నెన్నఁడుఁ జలితవృత్తిఁ
బిఱిఁది కడు గిక నేని యిప్పిన్న వాని,యంగమున జీవ మీప్రొద్ద యావహిల్లు.

క. ధరణీసురకులమునెడం, గరమెక్కుడు ప్రియము నాకుఁ గలదేని సధ
ర్మరతుఁడనయేని నియ్యు, త్తరాసుతుఁగు లబ్ధజీవితత్వము నొందున్. 191

క నరునియెడ నామనంబున, విరోధ మెన్నఁడును నేమివిధమున నైనం
బొరయమి నిజమేనియు ను, స్థిరముగ నిబ్బాలుమేన జీవము సెందున్. 192

క. నిక్కపుధర్మువునన యే, నక్కంసాదుల వధించు టారసి చూడఁగ
నిక్కువమై యార్యజనుల, కెక్కనయేని నసువర్గ మీశిశువు గనున్ 193

తే. మహితసత్యంబుఁ బరమధర్మంబు గాథ, నిర్మలబ్రహ్మచర్యంబు నిత్యసుప్ర
తిష్ఠితంబు లై నాయందుఁ దేజరిల్లు, నేని నిబ్బాలునకు జీవ మిపుడవచ్చు. 194

వ. అని యి ట్లప్పురుషోత్తముండు వలికిన. 195

సీ. బాలునిమేనికిఁ బ్రాణముల్ వచ్చిన నల్లన కదలెఁ దదంగకములు
మఱి కను విచ్చె న త్తెఱఁగు దెల్లంబుగాఁ గని గొంతి మొద లైన కౌరవాంగ
నలు మనంబులు నిండి [1]యలువులఁబొ ఱెడు నానందపూరంబు లనఁగఁబొల్చు
హర్ష బాష్పములు రోమాంచకంచుకిత దేహంబులు[1]నై యలరార నఖిల

తే. జనసమూహమ్ములునుసంతసమునఁదేల,గగనమునదివ్యవాణియక్కమలనాభు,
బొగడెమీఁతండ్రియున్నయప్పుణ్యగృహము,గరము శోభిల్లెనప్పుడుకౌరవేంద్ర

ఉ. ఉత్తర బిడ్డ నెత్తికొని యొయ్యన మో మలరంగ వచ్చి [2]య
త్యుత్తమ తేజుఁ డైనపురుషోత్తమునంఘ్రులపొంత భూస్థలిం

1 యలవుల దిగఁబాఱు నానంద, 2 య,య్యుత్తమ తేజుఁ డైనపురుషోత్తము.

జిత్త మెలర్పంగాఁ దనదుచెన్నగుఫాలము [1]సేర్చినర్గ ముదా
యత్తమనస్కుఁ డై యతఁడు సాదరభాషల గారవించుచున్. 197
క. వినుతబహురత్నవిస్ఫుర, దనేకభూషణనికాయ మబ్జాలున కి
చ్చినఁ దక్కటియదువీరులు, జననాయక యొసఁగి రక్కజం [2]బగుతొడవుల్.
వ. అప్పుడు. 199
తే. ఆత్మకులము పరిక్షీణమైన జనన, మొందెఁ గాన యియ్యభిమన్యునందనునకు
నర్థమగుఁబరిక్షిన్నామ మనియెఁ గృష్ణుఁ,డఖిలజనములు వినఁ బౌరవాధినాథ.
వ. అట్లు పుండరీకాక్షుండు పాండవసంతానంబు గలిగించె నట్లప్పరమపురుషు
చేతం బ్రత్యుజ్జీవితుం డైన భవజ్జనకుం డేకమాసవయస్కుం డగుకాలంది
నొక్కపుణ్యదివసంబున. 201
సీ. ధర్మసుతుండును దమ్ములు నమ్మహాకనక మ ల్లెత్తించి కొని యుదాత్త
వైభవ మెసఁగంగ వచ్చినఁ గృష్ణునియుక్తు లై విదురయుయుత్సు లర్థిఁ
గస్తూరినీళ్లల కలయంపులను గప్పురంపుముగ్గుల బహురత్నతోర
ణములఁ దోరపుముత్తియముల నొనర్చిన ప్రాలంబమాలికాపంక్తులను బ
తే. సిండిపూర్ణకుంభముల విశిష్టమరక,తప్రకరమయకదళికాస్తంభములను
గరము దోరంబుఁ జిత్రరేఖంబుఁ గా న,లంకరించిరి పురముఁ గులప్రదీప. 202
వ. సకలజనంబులుం గయిసేసి కలయం బొలయ నప్పు డప్పురంబు చంద్రోదయ
ఘూర్ణమానం బయినయర్ణవంబు ననుకరించె నయ్యచ్యుతుండును బలదేవ
సాత్యకి ప్రద్యుమ్న ప్రముఖులు ప్రమోదంబునం బొంపిరివోవుచుం బెంపా
రు నలంకారంబులు నభినవోదారచారుత్వంబు నహించి యెదురు చని పాండ
వులం గని రయ్యిరుదెఱంగులవారలు సౌహార్దంబును సౌముఖ్యంబును సౌజ
న్యంబును నత్యంతంబును మెఱయ నర్హంబు లగునాచారంబులు నడపి రట్లు
కృష్ణసమేతు లై మీంతాతలు హర్షోల్లాసభాసమాను లగుచు నానసుగ్ర
కాంచనసంచయంబుఁ బురస్కరించుకొని పురప్రవేశం బాచరించి. 203
క. తొలుత ధృతరాష్ట్ర గాంధా,రులఁ గని మఱి గొంతి గాంచి ప్రోన్మీలచ్చ
క్షులుఁ బ్రమదసంభరితచి,త్తులు నయినయుయుత్సునిర్గ విదురునిం బ్రీతిన్.
వ. కానిపించికొని సంభావించి సంభృతాహ్లాదు లగుచుం గృష్ణాదియాదవలోకం
బునుం దారు నొకరమ్యమండపంబున నుండి రట్టియెడ 205

వ్యాసుఁడు కృష్ణసహితులై యున్నపాండవులయొద్దకు వచ్చుట.

సీ. తగువారిఁ గాంచి యత్యద్భుతం బగుభవజ్జనకుతెఱంగు విస్తార మొప్పఁ
జెప్పిన వార లచ్చెరువాటు సంతసంబును నెమ్మనంబులఁ బెనఁగొనంగఁ
బద్మనాభు ననేకభంగుల వినుతించి యిట్టివి వింతలే యెల్లనాఁడు
నిట్టుల కాక మాయెడ నీదుకరుణ పెం పని యభినందించి రట్లు గలసి

---
1 సేర్చ సమ్మదా, యత్త. 2 బగఁ దొడవుల్.

తే. నెమ్మిఁ దారును గృష్ణుండు సమ్మదమున, నుచితవర్తనకలితు లై యుండఁ గొన్ని
దివసములకు సంప్రీతి నేతెంచె బోధ, భాసితుం డైనసత్యవతీసుతుండు. 206

క. ఏతెంచిన గోవిందన, మేతంబుగ నెదురుకొని మహితపూజాసం
ప్రీతునిఁ గావించి యతని, మీఁతాతలు గొలిచి యుండి మృదువచనములన్.

వ. సముచితగోష్ఠి నడపి రప్పాండవాగ్రజుండు మునిజనాగ్రణితో భవత్ప్రసాదం
బునం బడసినయస్మహాధనంబు మహనీయంబుగా నశ్వమేధయాగంబునం దు
ప[1]యోగంబు నొందింపఁ గోరెద ననుజ్ఞ యీవే యనిన సంతసిల్లి యాసం
యమివరుం డి ట్లనియె. 208

ఆ తురగమేధ మఖిలదుష్కృతహరము నీ, వది సమగ్రదక్షిణాన్వితముగఁ
జేసి నిర్మలత్వభాసమానుండ వై, వెలయు మమృతకిరణ కులవరేణ్య. 209

చ అనవుడుఁ బ్రీతి నొంది యతఁ డచ్యుతుఁ గన్గొని భవ్య మైనయి
ప్పని దగ నిట్లు సేయు మని పన్పుము తల్లియుఁ దండ్రియుం గురుం
డును సచివుండు నిష్టసఖుఁడుం గరుణాకర నీవ మాకు నీ
[2]యనుపమముఖ్యవృత్తి జగ మంతటికిం గతి వేయు నేటికిన్. 210

వ. అనిన విని యంబుజనాభుం డతని కి ట్లనియె. 211

ఉ. వ్యాసులు పంచినట్ల నియమాఢ్యతఁ జేయుద మశ్వమేధముం
జేసి కృతార్థతం బొరసి చిత్తమునెవ్వగ యెల్లఁ బాచికో
మ్మాసుకృతంబు ధర్మనిచయ[3]ప్రవరం బని యేన చెప్పితా
దే సుగుణాభిరామ నిను దీనికిఁ జొన్పితి మున్ దృఢంబుగన్. 212

చ అనుమతి యింక వేఱ పడయం దలఁ పేటికిఁ గౌరవేంద్ర న
న్ననుపుము వాజిమేధకరణంబున కేపని సేయువాఁడ నీ
యనుజులు నల్వు రే నొకఁడ నధ్వరకార్యము లెల్ల నీదునె
మ్మనమున కెక్కఁ జేయుదుము మాన్యచరిత్ర తొడంగు మర్థితోన్. 213

సీ. అన విని సమ్మోద మారిన చిత్తంబుతో నభినందించి యానరేంద్ర
వరుఁడు పారాశర్యవలను గనుంగొని దీక్షకు నయ్యెడుదినము మీరు
సూచి యాసంస్కార మాచరింపుఁడు దయ ననవుడు నమ్ముని యాజ్ఞవల్క్య
బేర్కొని పైలునిఁ బ్రీతి నెఱింగించి వారును నేనును వసుమతీశ

ఆ. నడపవలయుపనులు నడపువారము చైత్ర, మాసకలితపౌర్ణమాసి నిష్ప
తరయుఁ బనుపు మేధ్య మగుతురంగముఁ దజ్జ్ఞు, లైన యట్టిజనుల వంచితాత్మ

క. వేదోక్తవిధిసహితభ, వ్యాదరమున విడువఁ బడిన యయ్యశ్వం బీ
మేదినిఁ గలయం దిరుగును, నీదగు నిర్మలయశంబు నెఱయ మెఱయఁగన్.

వ. సర్వసంభారంబులును సమకట్టింపుము స్రుక్స్రువాదిక్రతుసాధనంబులు గ్రొ

1 యాగం బొనరింపం గోరెద 2 యనితరసౌఖ్యవృత్తి. 3 ప్రభవం బని యేను జెప్పి

లుగాఁ గనకంబునం గావింపం బనుపు మని చెప్పిన నప్పుడమిఱేఁడు. 216

క. తురగపరీక్షావిదు లగు, పురుషులఁ బిలిపించి యశ్వపుంగవుఁ గని తెం
డరయుఁడు మనకొొదమలలో, నిరుపమలక్షణముఁ గీర్తనీయంబును గాన్. 217

వ అని పలికి కర్మాధికారులం గలయం గనుంగొని యజ్ఞంబునకు వలయునట్టిభాం
డప్రముఖంబు లయినసాధనంబులును స్రుక్స్రువాద్యుపకరణంబులును సువర్ణ
మయంబులు గా వేగంబ చేయింప వలయు నని నియోగించిన నట్ల కాకయని
చని వారును బదంపడి 218

క. తురగంబును సంభారో,త్కరమును గొని వచ్చి చూప ధర్మజుఁడు పరా
శరసుతునకు వాని వినయ,పరత సమర్పించెఁ గురునృపాలవరేణ్యా. 219

క. ముని యశ్వముఁ జూచి కరం, బనురాగముఁ బొంది మేధ్య మగు నిది దీనిన్
వినుతవిధానమున విడుత, మనవుడు నతఁ డతనితోడ నాదర మలరన్. 220

తే దీని రక్షింప నర్హుండు మాననీయ, బోధ యెవ్వండు [1]నీదుసద్బుద్ధి నరసి
యిట్టివాఁ డని యానతి యిమ్ము నాకు, ననిన నమ్మునినాథుఁ డయ్యధిపుతోడ.

క. దివ్యాస్త్రవిదుఁడు ధిషణా, భవ్యుఁడు శౌర్యోత్తముండు పార్థుఁడు దగు న
శ్వవ్యాపనక్రియకు నితఁ, డవ్యాహతి నాచరించు నక్కార్యంబున్ 222

వ. భీమసేనుండును నకులుండును మనరాష్ట్రంబు రక్షించువారు భవదీయకుటుం
బకార్యంబులు సహదేవుండు నడపువాఁ డని నిర్దేశించిన. 223

ధర్మజుం డర్జును యజ్ఞాశ్వరక్షణంబునకు నియోగించుట.

సీ అమ్మహీవల్లభుఁ డర్జునుఁ బిలిచి యధ్వరయుక్త మైనయిత్తురగరత్న
మనఘ సంరక్షణీయంబు నీ కొొరులకు నిప్పని నక్కంబె యెల్లభంగి
నిక్కార్యమునకు నీవేఁగంగవలయు నీ యంచితాశ్వము చరియించుచుండ
నెడనెడ రాజుల కే నశ్వమేధదీక్షితుఁడ నై యుండుట సెప్పు ముచిత

తే. కరణనియతి నిరోధంబు గాకయుండ, నడపు మని చెప్పి భీముని నకులు రాష్ట్ర
గోపనమునకు సహదేవుఁగులకుటుంబ,సమితిరక్షకుఁ బనిచి యుత్సాహమెసఁగ.

వ. మఱియునుం గలయలంతిపనుల కర్తృజనంబుల నియోగించి గాంధారీధృత
రాష్ట్రులయనుమతి వడసి కుంతీసమనుజ్ఞాతుం డయి యశ్వమేధమఖంబున
కున్ముఖుం డయ్యె నని యిట్లు ధర్మపుత్త్రు పుణ్యచరిత్రంబు సెప్పిన నప్పరమ
ధార్మికుండు సకలలోకమనోజ్ఞం బగుయజ్ఞం బెవ్విధంబున నిర్వహించె విను
వేడ్క నాచిత్తంబునం జిగురొత్తెడుఁ జెప్పవే యనుటయు. 225

ఉ. మానమదాదిదోషపరిమార్జననిర్మలచిత్తభక్తస
న్మానసలోల వీతపరిమాణవిభూతివిశాల శాంతతా
హీనవిదూర విశ్వహితహేలవిచార నిరామయావ్యయ

---

1 నిదియసద్బుద్ధి.

స్థాన సిద్ధిసంగిళవిధాయక వేదసభైకనాయకా. 226

క. అనపేక్షితఫలతాళో,భనమహనీయక్రియాగావిపాకాత్మకగూ
పనితాంతధూతసంశ్రిత,జనపాపా పరమమిత్రసత్యాలాపా. 227

మాలిని. తరుణజలదభావ ప్రావణోదారమూర్తీ
హరిణకరణనిస్తూలానతాభ్యంతరార్తీ
మరణజననదుఃఖోన్మానహృత్పుణ్యకీర్తీ
చరణనుతపూజాశాలిచిత్తానువర్తీ. 228

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యశ్వమేధపర్వంబు నందుఁ దృతీయాశ్వాసము

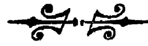
శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

అశ్వమేధపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

విద్యాశాంతికృతి
ప్రావీణ్య [1]నిరూఢిగణ్యపాదసతతసం
సేవనతత్పరహృత్కమ
లావాసకృతప్రమోద హరిహరనాథా.

-ధర్మజుం డశ్వమేధదీక్షం బూని హయంబుం బుడమిం దిరుగ విడుచుట.-

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయునకి ట్లనియె న ట్లశ్వమేధయాగోద్యోగప్రద్యోతితుం డయినపాండవాగ్రజుదీక్షకు నర్హం బయినదినంబు సంప్రాప్తం బగుటయు మాహూర్తికదత్తశుభముహూర్తంబునం గృష్ణద్వైపాయనాదు లైనఋత్విజులు వేదవిహితవిధానమహితంబుగ నక్కురుక్షితిపతి దీక్షితుం జేసి రవ్వసుంధరావల్లభుండు సంవీతక్షౌమకృష్ణాజినుండును దండపాణియు నయి ఋత్విగ్జనంబులు బలయం బరమసంయమిపరివృత ప్రజాపతి[2] ప్రఖ్యుండును గనత్కాంచనాభరణభూషితుండును నయి బహుళప్రభలు నిగుడ సందీప్తపావకసన్నిభుండును నగుచు వెలింగెఁ దత్తుల్యాకల్పకల్పనంబున ఋత్విగ్జనసమాజంబునుం దేజరిల్లె నా వేదవ్యాసమహామునిచేత శాస్త్రోక్తప్రకారంబున ముక్తం బయిహయోత్తమంబు వెడలె నప్పుడు. 2

సీ. వివ్వచ్చుఁ డాగమవిధివంతముగ ధర్మనందను నామంత్రణంబు వడసి
గాండీవపాణి యై కవదొనల్ ధరియించి తేజోవిశేషంబు రాజితముగ
నయ్యశ్వరత్నంబు ననుసరింపఁగఁ బ్రజ బాలురు వృద్ధులు భామినులును
లోనుగాఁ బఱతెంచి లోలత [3]నతని నాహయమును గనుఁగొను నప్పు డగ్గ

తే. లంపుసందడి నూష్మ జనింప నాజనంబు లవ్వీరునకు దీవనలఁ బొగడ్త
లను బ్రమోదమొనర్చిరి వనధిరవము, ననుకరించె నయ్యాలివు నృపాగ్రగణ్య.

1 నిరూఢగణ్యపాతసతత. 2 ప్రతిముండును. 3 నతని హ్యాహమును గనుంగొను.

వ. ఇవ్విధంబునం జనునాకవ్వడితోడ యజ్ఞకర్మకుశలుండైన యాజ్ఞవల్క్యశిష్యుం డర్హవిధానంబులకయి మాననీయవిప్రజనసహితంబుగాఁ జనియె నప్పరమతురంగంబు ధరణిం బ్రదక్షిణరూపంబునం దిరిగి యుత్తరాభిముఖం బై యల్లల్లన యరుగుచుండ నర్జునుం డనుసరించి పాలనపరుం డగుచుం బ్రవర్తింపం ద్రిగర్తదేశంబునందు. 4

అర్జునుతోఁ ద్రిగర్తదేశాధిపతులు యుద్ధము సేయుట.

సీ. ఉద్ధతు లై త్రిగర్తోర్వరాపతిపుత్త్రపౌత్త్రు లయ్యశ్వంబుఁ బట్టి వారు
గాఁ బూని తేరులు గడురయంబునఁ దోలికొని యుద్ధముగ వచ్చు కోలుతలకు
నలుగక నపుఁ డన్న యానతి దలఁచి యా రాజకుమారవర్గంబుతోడ
ధర్మజునశ్వమేధంబున కపకార మాచరించుట పాడి యదియుఁ గాక
తే. యేము మీయను బాంధవ మెనకి మెసఁగి, నడచుటొప్పదు పగియే లనంగ వారు
సూర్యవర్మనామకుఁ డగుపేరంతమక, మారుఁ డగ్రణి గాఁగ నుదారలీల. 5

చ. కవిసిన వారితో మతియుఁ గవ్వడి యిట్టు లనుఁ దయాధనా
ప్రవణుఁ డజాతశత్రుఁడు దురంగమురక్షకు నంపునప్పు భూ
పవితతి యెల్లనుం దెగియె భారతయుద్ధమునందు వారురం
డివిరి వధింపఁ గాదు కృపఁ దిన్నఁగ నం బెసఁగం జరింపుమీ. 6

చ. అవినయవృత్తి నశ్వమున కడ్డము వచ్చిరయేని నీవు వారం
ధనము నలిర్పఁ బల్కి యనిఁ దప్పఁగఁ ద్రోవుము కిన్క మాను మ
న్నవచనవృత్తి నా దగుమనంబున నెక్కొని యున్కిఁ జేసి యా
హవమున కొల్ల నయ్యెడఁ బ్రియంబులు గా వొకి మీకుఁ బ్రాణముల్. 7

చ. వలవదు పోం డనంగ నిలువం బెడ కేపున సూర్యవర్మ య
బ్బలియుని మీఁదఁ గ్రూరశరపంక్తి నిగిడ్చినఁ ద్రుంచెఁ దప్పయ
మ్ముల [1]నది యెఱ్ఱనవ్వు తన మోమునఁ దమ్మికి లేఁత యెండ గ్రు
చ్చెలువము చెన్ను వింతలుగఁ జేయఁగ నావిజయుండు భూపతా. 8

వ. అట్టియెడ. 9

తే. సూర్యవర్మునితమ్ముండు శూరవరుఁడు, కేతువర్మ గాండీవిపై శాతబాణ
వృష్టిఁ గురియుచు నుద్ధురవేగ మొప్ప, నన్నఁ గినిసి బెట్టడరిన నన్నరుండు.

చ. అతని నొదుంగ నేయుటయు నాతనితమ్ముఁడు చండవిక్రమో
ద్ధతి ధృతవర్మనాముఁ డతిదారుణసాయకపంక్తి సత్వరా
తతగతిఁ బర్వఁ జేయుచుఁ బృథాసుతుఁ దాఁకిన మెచ్చు వచ్చి య
వ్యతిరథవర్యుఁ డప్పుడు తదంగము లేయఁగ నొల్ల కుండుటన్. 1

చ. శరములు ద్రుంప నాతఁడు వెసన్ బలునారసముల్ నిగిడ్చి న

1 నవి యెఱ్ఱనౌ లినదుమో మునుతమ్మికి.

న్నరుపయి నాబలిష్ఠుఁడు మనంబునఁ గొండొక యల్క పుట్టి య
న్నరవరసూతి పేరురమునం బదితూపులు గ్రుచ్చె దానికిం
దెరలక యక్కుమారుఁడును దీవ్రశరంబులఁ జేయి నొంచినన్. 12

ఆ. ముష్టి సడలి చోద్యముగను గాండీవ మిలఁ, బడిన నాత్రిగర్తబలము దెసలు
సెలఁగ నార్చె [1]నందుఁ జేయంగఁగలయోధు,లక్కుమారవర్యునవులఁ ద్రోచి.

తే. ఇంద్రధనువుచందంబున నెసక మెసఁగు
గాండీవముపాటు గంటిరే చండవిక్ర
మాభిరాముండు గాండీవి యన్న పలుకు
లకు మహోగ్రత సూప నొల్లండు గాక 14

ఉ. నిక్కపుఁగిన్క వచ్చిన ననిక్ నొసలం గను సూపు [2]వింటిపా
టక్కట రిత్త వోవునె నృపాత్మజులం దెగటార్చు నీతఁ డిం
దొక్కఁడుఁ ద్రిక్క కుండ మనమొప్పమి సూడఁగ నేర మున్న పే
రుక్కునఁ దాఁకు టొప్పు నని యొక్కట నర్జును నాక్రమించినన్. 15

క. అట మున్న గాండీవం బు, త్కటరయమున నెత్తి కోపదహనుం డత్యు
ద్భటమూర్తిఁ దాల్చె నన మి,క్కుట మై కడగంటికెంపు గొమరారంగన్.

వ. ఆబీభత్సుండు. 17

క. పిడుగులు వడిఁ బెక్కొక్కటఁ,బడియెడు ననఁ దొరఁగఁ జేసెఁ బటువిశిఖముల
ప్పుడు మేదిని దోఁపద చె,ప్పెడుకొలఁదియె రథికవరులపీనుఁగుపెంటల్. 18

శా. ఆయుగ్రోద్ధతి సూచి పెల్కుఱి త్రిగర్తానీకముల్ నల్గడం
బాయం బాఱెఁ దదాప్తు లేము దగ నీపం పోపి సద్భక్తిమైఁ
జేయంగాఁ బనిగొమ్ము పేర్మిగ మముం జేకొమ్ము సమ్యగ్జయా
శ్రీయుక్తా యనినక్ ధనంజయుఁడు గాచెక్ వారి నెల్లం గృపన్. 19

వ. అట్లు వెనుకొనక నిలిచి యెలుం గెత్తి వారలతో మీ రిట్లు ప్రాణంబులు గాచి
కొనుండు నాపంచినపని సేయం బూని బుద్ధి గలిగి సుఖుల రై యుండుం డని
పలికి యయ్యశ్వంబు ననుసరించె నది క్రమగతిం బ్రాగ్జ్యోతిషపురపరిసరంబు
నకుం బోయిన దాని తెఱం గాకర్ణించి. 20

సీ. భగదత్తతనయుండు బాహుగర్వంబున బాల్యసిద్ధం బగులౌల్యమునను
బురి నిర్గమించి యత్తురగంబు వెలిపించికొనిపోవఁ గాంచి యర్జునుఁడు గాండి
వము సజ్యముగఁ జేసి వాలమ్ము లొక్కటనక్కుమారునిమీఁదఁ బెక్కుగురియ
నవ్వజ్రదత్తుండు [3]నొవ్వ దన్కిన దాని నచ్చట దిగఁ ద్రావి చొచ్చెఁ బురము

తే. సత్వరంబుగ నటుసొచ్చి సామజంబుఁ,బన్నఁగాఁబంచివెసనెక్కిబలముఁజలము
వీఁకయును నొప్ప నన్నరుఁ దాఁకి శాత,ఘనశరంబులువరఁగించెఁ గౌరవేంద్ర.

1 నందు సేయంగఁ. 2 వింటివాఁ, టక్కట. 3 నొవ్వడరిన దాని.

క. నడుమన వానిం బార్థుఁడు, పొడిగా నేయంగఁ గనలి భూతకుమారుం
డడరించెఁ దోమరంబులు, గడుఁ బెక్కవి మిడుతకదుపు గతిఁ గవియంగన్.
ఆ. అనలశిఖలువోని యమ్ములగమి వాని, రూపుమాపి యన్నరుండు వాఁడి
లేనిదొడ్డతూపు లేనింటఁ దొడి రాచ, కొడుకు నేసెఁ దూలి పుడమిఁ గూల.
క. కూలియు నీడం బోవక, బాలుఁడు రయ మార దంతిపై కిం జని దో
ర్లీల మెఱయ నరుఁ బటుశర,జాలంబులఁ బొదివె గగనచరు లగ్గింపన్. 24
చ. అతఁడును దీవ్ర బాణముల నాభగదత్తతనూజుదంతి నా
వృతముగఁ జేసె నట్లు పృథివీవరనందన యేమి సెప్పుదుగ
శతమఖపుత్రుతోడ [1]దివసత్రయ ముగ్రరణం బొనర్చె న
ద్భుత మెసఁగం జతుర్థదినముం దెగునంతకుఁ బోరె ధీరతన్. 25
వ. తెగిమొడుసమయంబున. 26
ఆ. అక్కుమారుఁ జేచి యర్జున యర్జున, యేను గలుగ నీకు నెందుఁ బోవ
వచ్చు వృద్ధుఁ డైనవాఁడుగావునఁ దండ్రి, నమసె [2]నట్లు నన్ను నమతె చేఁటు.
వ. అని యదల్చి. 28
క. పెనుసెలయేఱులు వాఱఁగఁ, దనరుగిరియుఁబోలె బహుమదంబులుదొరఁగఁగం
గను పట్టుకుంజరము సిం,హనిభుం డగుపార్థుమీఁద నడరం జేసెన్. 29
క. అది ఫూత్కారము సేసిన, నొదవినకరశీకరముల నుర్వీవర యం
బుదముక్తసలిలధారలు, వొదివినగిరివోలె నింద్రపుత్త్రుం డొప్పెన్. 30
చ. కరి యిటు లేపునం గవియఁగా భగదత్తసుతుండు దీప్తని
ష్ఠురశరపంక్తి నాహవపటుత్వము సూపిన నల్పకోపనుం
దరుఁ డగుచుగ నరుండు శితధారనిభం బగునారసంబు భీ
కరగతి నేయఁ గూలె నది కౌరవనాయక పర్వతాకృతిన్. 3
క. కూలిన నేలకు వచ్చిన, బాలుం గని నాకలోకపతిసుతుఁడు దయా
లోలుం డై మార్దవహృ,ద్యాలాపము లొప్ప నిట్టు లను నాతనితోన్. 3
వ. ధర్మతనయుం డశ్వమేధదీక్షితుం డయి యిత్తురంగంబుపజ్జ నన్నుం బుత్తెంచె
నప్పుడు. 3
క. చంపకుమీ రాజుల నను,కంపాతిశయంబు మెఱయఁ గా నడపుము నీ
పెం పనుకుసుమమునకు నా,సం పొనరించుటయ సౌరభము గ నెఱుఁగుమీ
క. అనియెం గావున నీపైఁ, గినుక వొడమ దలుక విడువు గీతయశుం డా
జనపతియాగంబునకుం, జను దేరఁగ వలయు బంధుజనములు నీవున్.
ఆ. అధిపతనయ నిన్ను నామంత్రితునిఁ జేసి, పోవుచున్నవాఁడ నీవు హాస్తి
పురికి భావిచైత్రమునఁ బున్నమకు ముద,మొదవ నరుగుదెంచు టొప్పుఁ జేయ

1 దివసద్వయ...దృతీయదినముం. 2 నన్ను మిగులఁ జనుదె చేఁల.

క. అనిన నతఁ డట్లు కా కని, వినతుం డగుటయును బ్రీతి విజయుం డభివం
దన మాచరించి యశ్వము, వెనుకఁ జనియెఁ బూరుకులపవిత్రచరిత్రా. 37

—అర్జునుఁడు సింధుదేశాధిపులతోడ యుద్ధంబు సేయుట.—

వ. అది సింధుదేశవర్తి యగుటయు భారతరణహతు లయినసైంధవయోధులపుత్ర
పౌత్రులు పూర్వవైరంబు వాటించి యాటోపంబున ననేకసహస్రసంఖ్యల
రథికులు రాజనందనులుం గూడుకొని క్రీడిపై నడచి రట్టియెడ. 38

సీ. అరుణాంబుదంబులు వరఁగి పెన్నెత్తురుఁ గండలుఁ గురిసె మార్తాండబింబ
మసితారుణచ్ఛాయ మయ్యె నుల్కాతతు లెల్లదిక్కులఁ బెల్లు డుల్లె నశ్వ
సహితంబుగా సవ్యసాచిఁ జుట్టును ముట్టి యతనిపై నయోధ్యాధవితతి యొక్క
పెట్ట శస్త్రాస్త్రముల్ బెట్టుగాఁ గురిసిన నప్పాండవుఁడు పెను దప్పి సోలె

తే. నేమి సెప్పుదు నీకు నుద్దామవిక్ర
మాభిరాముండు నాఁ జనునక్కిరీటి
[1]కరము గరము బెం డగుటయు గాండివంబు
వడియెఁ బుడమిపైఁ గురునరపతివరేణ్య. 39

చ. అనిమిషులుం మునీశ్వరులు నప్పుడు శోకమునం మునింగి య
ర్జునజయకాంక్షు లై నియతి శుద్ధి వహించి సవీర్యమంత్రసా
ధనపరు లైరి తెప్పిఱి యతండు ధనుర్ధరుఁడుం సముల్లస
త్తనువిభవోజ్జ్వలుండు సముదగ్రమనస్కుఁడు నయ్యె భూవరా. 40

వ. ఇట్లు దెలివొంది విజృంభించి. 41

శా. నారాచప్రముఖాస్త్రజాలపటువిన్యాసంబు దీవ్రత్వరా
ఘోరం బై విలసిల్లఁ జేయ సమరక్షోణీతలం బంతయుం
వైరివ్రాతశవావృతం బగుడు గీర్వాణుల్ మునుల్ సిద్ధు ల
వ్వీరుం బ్రస్తుతి సేయుచుం బొదలి రుద్వేలప్రమోదంబునన్. 42

వ. హతశేషం బైనయాసింధురాజకుమారసైన్యంబు దైన్యంబునొందినలుదిక్కుల
వచ్చియు నొచ్చియు విచ్చుచుండు రణధరణిం బొలిచి నిలుచుటఁ జూచి మాత్స
ర్యధుర్యం బై మగుడం బోరికిం బూని యడరిన నప్పురందరనందనుం డందలి
రథికముఖ్యులతోడం దమయన్న చెప్పినవాక్యంబు లుపన్యసించి మీ రేల
జాలిం బడియెదరు ప్రాణంబులు మీ కింత సేఁదయ్యెనే యని పలికినను నిలువక
పైపయి వా రురవణించిన. 43

క. నవ్వుచు నానాశరముల, నవ్వీరులఁ బొలియఁ జేయ నంతయు విని తా
నెవ్వగతో దుశ్శల యా, కవ్వడిఁ బౌత్రాన్వితముగఁ గానఁగ నచ్చెన్. 44

సీ. వచ్చి కన్నీళ్లులు వదనంబుపై వెల్లి గొన రోదనంబు సేసిన నతండు;

1 కరయుగము బెండు పడుటయు.

దయ నిల నిడియెఁ గోదండ మప్పుడఁతుక పౌత్త్రునిఁ జూపి యిబ్బాలుఁ గావు
మితఁడు మీయల్లునిసుతుఁ డన్న నప్పార్థుఁ డిప్పుడు నాయల్లుఁ డెచట నున్న
వాఁ డని యడిగిన వనిత వెక్కుచు నతం డాత్మీయజనకుఁ డుగ్రాహవమున

తే. ననఘ నీచేతఁ దెగుట దా విని నితాంత,శోకమగ్నుఁ డై యుండి నీరాక బిట్టు
వినుట బెగ్గలిప్రాణముల్ విడిచె ననుచు, నెలుఁగుగడలుకొనంగఁ [1]బెల్లేడ్చె నధిప.

వ. అప్పుడు శోకాక్రాంతుం డయి గాండీవి వదనంబు వాంచి యుండ నయ్యుగ్మలి
యతని నుద్దేశించి. 46

సీ. ధార్తరాష్ట్రులకీడు దలఁపక సైంధవు గొఱగాము లెల్లను మఱచి తండ్రి
లేనియీశిశువుపై మానితం బైన నీ యక్కటికంపుఁజూపు పదరఁ జేయు
మాశ్రితవత్సల యనుచు నబ్బాలునిఁ జరణానతునిఁ జేసి శరణు శరణు
కృప నన్ను రక్షింపు కీర్తియు ధర్మంబుఁ జేకొను మనవుడుఁ జిత్త [2]మడల

తే. రాచకొల మిది గాల్పనే క్రౌర్యమూల, మని తలంచుచు నాతఁ డయ్యతివతోడ
నధమవృత్తిసుయోధనుం డంతకంటె, నేముఁ గొఱగాము మాచేత నింతవుట్టె.

క. అని పలుకు పలికి బహుసాంత్వనముల నూరార్చి యాసుదతిమస్తకముం
దనయక్కునఁ జేర్చి యబల, చనుము పగపు దక్కె యని ప్రసాదభరితుఁ డై.

వ. వీడ్కొలిపిన దుశ్శల దనమనుమనిం దమబలంబులం గొని ప్రియంబునం జనియె
నయ్యనిమిషపతిసుతుండును గ్రతువిషయంబు లయి వలయుననుష్ఠానంబులు
విధివంతంబులుగాఁ జలుపుచుఁ దురంగంబు వెనుకం దారా మృగానుసారి
యయినపినాకపాణియుంబోలెఁ బోవుచుండ నదియును నిజేచ్ఛ నఖిలదేశంబుల
సుఖసంచారంబునం బ్రవర్తిల్లుచుఁ గ్రమంబున మణిపూరపురంబునుపాంతం
బున కరిగిన నన్నగరంబుపతి యైనబభ్రువాహనుండు నిజజనకుం డయిన యర్జు
నురాక యాకర్ణించి. 49

ఆ. వినయ మెసఁగ నార్యజనసమేతంబుగా, నరుగుదెంచి యతనిచరణములకుఁ
బ్రీతి నెఱఁగ నక్కిరీటి యన్నరపతి, నాదరింప కుండె మేదినీశ. 50

వ అట్లుండి తనయునాదరంబునకుం గారణం బెఱుంగక సవిచారుం డై యుదార
కున్నయక్కుమాడునితో ధనంజయుం డిట్లనియె. 51

ఉ. యాగవిముక్తమై చనుహయంబున కడ్డము వచ్చి పట్టి కా
కీగతి మెత్తఁబాటు దగునే నృపధర్మవిహీనతన్ రణో
ద్యోగము లేక తక్కి భయ ముల్లముఁ జేరఁగ నిచ్చురాజు గా
జే గుణహీన పొమ్మనిన నేమియుఁ బల్కకతండు గ్రమ్మఱన్. 52

సీ. అరిగి పట్టణవీధి నల్లన చనుచుండ నర్జునుం డతనితో నాడినట్టి

1 బెట్టేడ్చె. 2 మురిలి, మురియ్యు.

తెఱఁ గెల్లఁ దన దగుదివ్యబోధంబునఁ గని భుజంగోత్తమతనయ సదయ
వృత్తిఁ బాతాళంబు వెలువడియన్నరాధిపునిపాలికిఁ జనుదెంచి యేను
మీతల్లి నాగేంద్రసూతి నులూపి నా పేరు హితంబు సెప్పెదుమనీవ

తే. నరుగుదెంచితి వినుము మీయయ్యపనుపు
దలకొనుము రాజులకు నక్షాత్రధర్మ మైన
యని యొనర్పుము దనతోడఁ బెనఁగు టధిక
సమ్మదము సేయు నక్కురుసత్తమునకు. 53

క. అనిన సభక్తికముగ న,వ్వనితకుఁ బ్రణమిల్లి యాహవము జనకునితోఁ
జనునె యొనర్పఁగ నని య,ప్పనికిఁ జొరక వచ్చితిని శుభప్రదమూర్తీ. 54

క. నీ వింత దెలిపి పలికెద, వావిభుఁడును మున్న నన్ను ననుమతుఁ జేసెం
గావునఁ దల్లీ మీకుం, గావించెద నిద్దఱకు నఖండప్రియమున్. 55

బభ్రువాహనుం డర్జునునితో యుద్ధంబు సేయుట.

చ. అని నిజమందిరంబునకు నయ్యెలనాగఁ దగంగఁ బుచ్చి య
మ్మనుజవరుండు సాధన[1]మంచిత మైనరథం బుదాత్తరే
ఖ నెఱయ నెక్కి యర్హపరికల్పితభూషణలేపనాంబరం
బును సమరోత్సవోద్ధతవిభూతియు నై తనమే నెలర్పఁగన్. 56

ఆ. ఎక్కి హంసకేతు వేర్తెఱఁ గ్రాలంగ, నరిగి యశ్వమునకు నడ్డపడఁగఁ
జూచి మెచ్చి సవ్యసాచి మార్కొనుటయుఁ, గురిసె నతఁడు నిశితశరచయంబు.

శా. వానిం దా నవలీలమైఁ దునిమి దుర్వారోద్యముం డద్రిభి
త్సూనుం డొక్కట నాత్మసూనునొడలం దూపుల్ నిగిడ్చెం బదా
ఱానిశ్శంకుఁడు బాహుసారమద మేపారంగ నవ్వీరుమే
నే నారాచము లైదునాలుగులు పృథ్వీనాథ నాటించినన్. 58

చ. మదిఁ గొనియాడి యారిపువిమర్దనుఁ డంచసిడంబు ద్రుంచి యే
పొదవఁగ మేను నొంప [2]నచలోద్ధతి నాతనిజత్రు వేసె బె
ట్టిద మగునారసంబునఁ గడిందిమగం డగుబభ్రువాహనుం
డది వడిపేర్చి శోణితజలార్ద్రత నొందక యుచ్చి పోయినన్. 59

క. అమ్మేటిమగఁడు దనచాప మ్మూఁతగ నిల్చి సోలి పదపడి తెలివు
ల్లమ్మున నొలసిన నౌరా, యిమ్మడి యని పొగడెఁ గొడుకు నెంతయుఁ బ్రీతిన్.

తే. పొగడి యేఁ దీవ్రశరములు నిగుడఁ జేయు
నుద్ధతికి మంచిబంట వై యోర్వ వలయుఁ
జుమ్ము రా యని పలికి వాలమ్ము లధిక
రయము మెఱయంగఁ బరఁగించె రాజముఖ్య. 6

ఆ. మొనసి వాని నతఁడు ముత్తునియలు గాఁగఁ, జేయ మత్సరంబు చిత్తవృత్తిఁ

1 మన్వితమైనరథంబు. 2 రథసోద్ధతి.

దనికి సత్వరముగఁ దద్గాత్రమున నించె,నరుఁడు పెక్కు.

ఉ. దానికి నీడఁబోవక యుదగ్రపరాక్రమ మొప్ప వజ్రకీ
లానిభతగ్మ మెఱుంగులవిలాసము నింగి వెలుంగ నుద్భటుం
డై నిగిడించెఁ బార్థుహృదయస్థలి నారస మస్త్రశస్త్రవి
ద్యానిపుణత్వశాలి యగునన్నరపాలసుతుండు భూవరా.

—అర్జునుఁడు బభ్రువాహనునిశరంబుచేతఁ బుడమిం ద్రెళ్లుట.—

క. వడి నది వీఁపున వెడలినఁ, బడియెఁ బుడమి నర్జునుండు పదపడి త్రెళ్లెం
గొడుకును మున్నతఁ డేసిన, బెడిదపుఁటేటులయలంతఁ బృథ్వీనాథా.

వ. అట్లు దనపతియును సుతుండును భండనంబునం బడుట విని శోకాక్రాంత
యగుచుఁ జిత్రాంగద యులూపియుం దోడన చనుదేర నచ్చటికి వచ్చి నం
వచ్చి యచ్చెలువ యయ్యిరువురం గనుంగొని యుల్లంబు జల్లనఁదల్లడిల్ల మూర్ఛ
మునింగి మేదినిం బడి కొంతవడికిం దెలిసి యులూపి నాలోకించి

సీ. నీకతంబునఁ బతి నాకుమారునిచేత ననిఁ బడి యున్నవాఁ డతివ కంటె
నీవు పతివ్రత గావె ధర్మజ్ఞవు గానిదానవె యేమి కారణమున
నిది కార్యముగఁ జెప్పి తెప్పించ్నవానికిఁ గొడుకుదిక్కున నాకు నడలు లేదు
వరుఁ జూచి పొక్కెద వామాక్షి నీదెసఁ దప్పు సేసినను నీతనిఁ గృపార్ద్ర
తే. చిత్తవై యెల్లభంగి సంజీవితుఁడు గఁ,జేయవమ్మ యక్కట నాథు నేయఁబని
చావు సూచియు వగవవు సాహసమున,గొలఁది లేదు నిన్నేమందుఁగులవరేణ్య

వ. అని పలికి పార్థుం జేరం బోయి

ఆ. మహితకీర్తిలోల మత్ప్రాణవల్లభ, యన్యజనులప్రాణ మరసి కావఁ
జాలునట్టినీకు నేల ప్రాణంబుల, నిట్లు వదలి పోవ నిచ్చి యుండ

సీ. నాథ నీ వెప్పుడు నన్ను మన్నింతువు కినువిచ్చి చూడక యునికి దగునె
హాయమున కెవ్వరు నడ్డంబు రా కుండ [1]నాఁగితి వగ్రజునధ్వరంబు
వమ్మయి పోకుండ లె మ్మిత్తురంగంబు వెనుకొన వలవదే యనఘ నీకు
నని యార్తిఁ బలవించి యహిపుత్రి దెసఁజూచి సుతుఁ డెట్టులుండినఁ బతికి నిం
తే జీవ మాండ్రురఁ బెక్కండ్రఁ జేసికొనుట
పురుషులకుఁ దప్పె భార్యలి త్తెరువునందు
[2]నడవరే యోర్చి నీదుమనమున నింత
యెఱిఁగి కలిగింపు వరు వేయు నేల తల్లి.

వ. అని యంత నిలువక.

ఆ. కొడుకుచేతఁ జచ్చి పడి యున్నయిక్కురు, కులవరేణ్యుఁ గరుణ గూరి నీవు
బ్రదుకఁ జేయ కున్నఁ బ్రాయోపవేశన, మాచరింతు నహికులాగ్రగణ్య.

---

1 నాఁగి నీయగ్రజునధ్వరంబు. 2 నడతురె.

వ. అని పలికి పతిచరణంబులు శిరంబు సోఁకం బ్రణమిల్లి యాసీన యై యూర
కుండె నట్టియెడ బభ్రువాహనుండు దెప్పిఱి లేచి యప్పొలంతిం జూచి 72

ఉ. ఇంచుక యేనియున్ వనట నెన్నఁడుఁ బొందనితల్లి నేఁడు నా
మంచితనంబునం బిలుకుమాలిననాథుని నుగ్రశత్రులన్
మంచు నినుండువోలెఁ బరిమార్చ్పుమహాబలుఁ జూచి యిట్లు దుః
ఖించుచు నుండఁ జూచితి నకిల్బిషచిత్తున కింత పెద్దయే 73

క. గాదిలితనయుఁడ నగునే, గా దన కిక్కురుకులాగ్రగణ్యుని నిమ్మై
మేదినిఁ గూల్చితి మణికిర,ణోదాత్తం బైనమకుట ముర్విం బొందన్. 74

వ. అని విలాపంబు సేసి వివ్వచ్చుతోడం గూడ యజ్ఞతురంగానుసారులై వచ్చిన
యాజ్ఞవల్క్యశిష్యప్రభృతిబ్రాహ్మణజనంబులు నయనపథప్రాప్తు లగుటయు.

సీ. అధ్వరహయవిషయంబుగా వీ రేమి పని సేయువా రొక్కొ పార్థుఁ డిట్లు
పడి యున్నవాఁ డని పలవించి జనకుని నిట్లు సేసినపాపుఁ డెవ్విధమున
నాచరించునొకో ప్రాయశ్చిత్త మని పల్కి పండ్రెండువర్షముల్ భైక్షవృత్తి
నిమ్మహాత్మునికపాలమ్మున నడపంగ వలయుఁ గా కొం డెద్ది గలుగ నేర్చు

ఆ. నని యులూచిదిక్కు గనుఁగొని నీవు వ, న్నంగఁ దండ్రి నిట్లు భండనమున
విగతజీవితుఁడుగఁ దెగఁ జేసితిని నింక, నెలమిఁ బొందు భరతకులపవిత్ర. 76

వ. అని వెండియు. 77

క. జనకునిఁ దెగటార్చినపా,పునకుం బ్రాణంబుతోడి [1]పొత్తు మనంగా
మనమునఁ దాలిమి గలుగునె, చనుఁ గాక యతండు సనినసద్గతిక తగన్. 78

వ. అని యుగ్గడించి స్థావరంబులు జంగమంబులు నగుభూతంబులు విన భుజంగ
పుత్త్రియు నాకర్ణింపఁ జెప్పి [2]వ్రతంబు నిష్ఠం బూనెద మాతండ్రి లే కునికి
నిజం బగునేనిఁ బ్రాయోపవేశంబ యుత్తమకృత్యంబు వీరవధంబుపాపంబంత
కంటెను రాజవధం బెక్కు డంతకంటెఁ గడునగ్గలంబు ధార్మికవధంబు జనక
వధపాతకం బింత యని కొలంది యిడ రా దిట్లుండ వీరుండును రాజును
ధార్మికుండును జనకుండును నైనయిమ్మహితాత్ముని వధియించినమహాపాతకుని
కేతద్వ్రతానుష్ఠానంబుదక్క నొండుమెయి నిష్కృతి గల్గునే దీని నడపెద నని
పలికి యుప్పరమనియతుం డుపస్పర్శనం బాచరించి పలుకు లుడిగి కూర్చుండె
నప్పుడు. 79

ఉలూపి సంజీవనమణిచేతి నర్జును బ్రదికించుట

ఆ. అట్లు దెంపు సేసి యాసీను లైనయా, తల్లిఁ గొడుకు నవనిఁ ద్రెళ్లి యున్న
విజయుఁ జూచి పాఁపవెలఁది సంజీవన,మణి దలంచెఁ గురుసమాజముఖ్య. 80

వ. తలంచిన భుజంగమంబులకుఁ బరాయణం బైనయమ్మణి యమ్మహాభాగహస్త

1 పొత్తున మనఁగా. 2 వ్రతం బనుష్ఠింపం.

తలంబునకు వచ్చిన నాభామిని బభ్రువాహనునాననం బాలోకించి.

సీ. విజయుండు నచ్చునే వేదుఱులార యింద్రునిచేత నైన నీతనికి నొక్క ప్రియము సేయంగఁ గోరియును నీకొలఁదియారయబుద్ధి నీతండురణమొనర దల చిన నివ్వీరుతలఁపు సిద్ధింపంగఁ జేయుటకును నింత సేయ వలసె నాకుఁ గావున మోహనం బగుమాయాప్రయోగంబు నడపితి నుజ్జ్వలాత్మ

తే. నరుఁడు నారాయణుఁడు మహాత్తరము సువ్వె,యితని తేజమెవ్వరికిని నెట్లు దా నార్పవచ్చు మీావగ పెల్లఁ దీర్ప నిపుడ, యుత్థితుం డగు నీకౌరవోత్తముండు

వ. మాయాప్రయోగంబ వేఱొండు గాదు నీకు మీాతండ్రితోడ భండనంబు సేఁ బుద్ధి పుట్టించితి నింతమాత్ర యని తత్ప్రదేశంబున నున్న యెల్లజనంబు నుల్లంబుల నానందంబు నొందఁ బలికి యమ్మణిపూరపురపతికరతలంబునను యిడి దీని నిమ్మహాత్మునిహృదయదేశంబు మోపు మనవుడు నతం డట్ల చేయు యుం బార్థుండు ప్రత్యుజ్జీవితుం డై.

తే. లేచి కూర్చుండి కలయంగఁ జూచి యెట్టి
సెరలకాంతియు దంతరుచియును బెరయ
నతిమనోహరముగఁ దనసుతునితోడ
మనుజనాయక కుశలమే యనుడు నతఁడు.

సీ. వినయ మారంగ నాతనిచరణంబుల కెఱఁగి భవత్పుణ్యవీక్షణమున నఖిలంబుఁ గుశలంబ యనిన నిజ్జనముల మొగములయం దెల్ల వగపు దోఁచి యచ్చెరువాటును హర్షంబుఁ గదిరెడు నిది యేమి సెప్పవే యెఱుఁగ దేని నాచెప్పినట్ల రణంబున కేతెంచి తీవు చిత్రాంగద యేల వచ్చె

ఆ. నిచ్చటికి నులూపి [1]యేమిటి కిపుడు స
న్దెంచె ననుడు భక్తినిర్భరముగ
నతఁడు సాఁగి మ్రొక్కి హస్తముల్ మొగిచి య
య్యహితనూజుఁ జూపి యతనితోడ.

వ. అంతయు నిమ్మహానుభావ నడుగుం డనిన గాండీవి యాయింతివదనం బా కించి కురువంశనిస్తారకా నీరాకకుం గారణం బేమి యిమ్మణిపూరపురనాఁ డెస నావలన భవదీయచిత్తంబు ప్రసన్నం బయి యున్నయది యె యున్న యును నేనును జిత్రాంగదయును నీ కేమియు నపరాధంబు సేయము గ యనుటయు.

—ఉలూపి యర్జునునితో వసువులకోపప్రసాదంబుల నెఱింగించుట.—

సీ. అల్లన నవ్వుచు నయ్యింతి నతనితో నాథ నీయం దొకనాఁడు నెగ్గు గలదె నాపుత్త్రునివలనఁ గీ డెక్కుడి యది వినీతాత్మ చిత్రాంగదయును

1 యేటికిఁ జను దెంచె, ననుడు నచలభక్తి వినయగతుల.

గినియక విను మేను వినతోత్తమాంగనై చెప్పెద నీసుతుచేత నీకు
నావహిల్లె నశుభ మావహంబున నీవు గంగాతనూజు శిఖండి నెపము
తే. గాఁగఁ దెగటార్చి తది పాతకంబు దాని, కనఘ నిష్కృతి సేయక తనువు విడిచి
తేని నరకవాసమునకుఁ బోన వలయుఁ, గాన నిష్కృతి సేసితిఁ గడఁగి వచ్చి.

వ. అది యెట్లంటేని నాకర్ణింపుమే నొక్కనాఁడు సఖీసమేతంబుగా సురనదీస్నానంబునకు వచ్చి యుండ వసువు లక్కడ కేతెంచి యింత నంత నొక్క రేవునం దోఁచి కృతస్నానులై నిజరూపంబున సన్నిహిత యైనగంగాదేవితోడ గాండీవధరుండు శిఖండిం బురస్కరించికొని గాంగేయుం డేయ కుండం బరమసాయకంబుల నతనిం గూల్చె నట్లు కుత్సితజయార్జనం బొనర్చినయయ్యర్జును నేము శాప సంతాపితుం జేయుద మని చెప్పిన నప్పరమానుభావయు దానికొడంబడినపలుకు పలికె నంతయు విని తత్క్షణంబ. 88

సీ. అరిగి యేఁ దండ్రికి నత్తెఱం గంతయు నెఱిఁగించుటయు నతం డెసక మెసఁగ
భయమున రయమునఁ బఱతెంచి వసువులఁ బెక్కువిధంబులఁ బ్రియము పుట్టఁ
దెలిచి ప్రార్థించిన నలుక వో విడిచి వా రతనితో విలు సమయం బొకండు
సేసెద మనిలోన వాసవిఁ దత్సూనుఁ డగుబభ్రువాహనుం డస్త్రవితతిఁ
ఆ. బఱపి కూల్చె నేనిఁ బాయు నక్కిల్బిష, మనిన మగిడి వచ్చి యాభుజంగ
నాథుఁ డెల్లఁ జెప్పె నాకు నిప్పని దగ, నిట్లు దీర్చితిని సమిద్ధతేజ 89

వ. తీర్చిన తెఱంగు నెఱింగించెద నని పలికి బభ్రువాహను నుపలక్షించి యిక్కుమారుండు నీతో సమరంబు సేయ నొల్లక నీకు నమస్కరించి మరలి మందిరంబునకుం బోవు చున్కి బుద్ధిం గని సమయకార్యంబునకు నిది యవసరం బని యూహించి రయంబున నితనికడకు వచ్చి రణంబు మీతండ్రికిఁ బ్రియంబును ధర్మంబు నని చెప్పి యితనిం బోరికిం బురికొల్పి యివ్వీరునియందు వసువులు సెప్పినవిధంబు గలుగునట్లుగా విక్రమవిశేషం బావహించితి. 90

క. అనినఁ బ్రియ మంది దేవీ, యనఘుం బగునీచరిత్ర నుస్మత్కులవ
ర్ధనకారి యగుట యెప్పుడుఁ, [1]గనినది గాదె యని పలికె గాండీవి నృపా. 91
ఆ. పలికి నాదరమున బభ్రువాహనుఁ జూచి, మానితాగమిష్యమాణచైత్ర
మాసపౌర్ణమాసి మహితాశ్వమేధకా,లంబు దానిదెసఁ దలంపు గలిగి. 92
క. నీవును దల్లులు బంధుజ,నావళియుం బరిజనములు హాస్తినగరికిన్
రా వలయు ధర్మజునిసం,భావనముం బడయు [2]టొసఁగుఁ బరమశుభంబున్.
చ. అనవుడు నట్లు చేసెద నుదాత్తచరిత్ర పురంబు సొచ్చి యి
వ్వనితలు నీవు నావలనివత్సలతం [3]గొనియాడు చియ్యెడన్
మన మలరంగ నిల్చి జనమాన్యునిఁ గా ననుఁ జేసి ప్రీతి నే
ననుపఁగ వచ్చి చేయు మను యానము యజ్ఞతురంగరక్షకై. 94

1 గనిన యదియు యనుచుఁ బలికె. 2 డెసఁగు...సుఖంబుల్. 3 గొనియాడుఁ దయ్యెడన్.

వ. అనుచుం బ్రణతుం డై బభ్రువాహనుండు ప్రార్థించినం బార్థుం డప్పార్థివుతో
నేను దీక్షితుండ నగుట యెఱుంగవే నాకుం బురప్రవేశంబు సేయం జనదు
పోయి వచ్చెద మీరును సుఖుల రయి యుండుం డనిన నట్ల కాక యని యతం
డుచితప్రకారంబునం బూజించి యామంత్రణంబు సేయ నబ్భామలచేత నను
జ్ఞాతుం డై యస్మహాత్ముండు యజ్ఞాశ్వంబు ననుసరించె నదియు నిజేచ్ఛ నఖిల
దేశంబులం బ్రవర్తిల్లె నట్టియెడ. 95

క. రాజగృహపురముకడ న,వ్వాజి యరుగు టెఱిఁగి యాహవమునకుఁ బిలిచెన్
రాజత్కీర్తిధనుం డగు,నాజిష్ణుని మేఘసంధి యనురా జధిపా. 96

వ అట్టి యప్పురంబుపతి యగుజరాసంధపౌత్త్రుండు బాల్యంబునం దన్ను నెదిరి
నెఱుంగమిం గవ్వడిం గయ్యంబునకుం బిలిచి పుచ్చి తోడన కల్పితరథారూ
ఢుం డై వెడలి యవ్వాసవికి నడ్డపడి. 97

సీ వనితలలోపలఁ జనియెడుచాడ్పున నివ్వాజిఁ గొని యించుకేని శంక
లేక పోయెదవు పో నీక యేఁ బట్టెద దీనిఁ గయ్యము సేసి దేనిఁ జేయు
మనుడు నవ్వుచు నతం డమ్మగధేశుతో విఘ్నకర్తల నేను వెరవుతోడ
మాన్పింతు వినుము నామనమునఁ గిన్కలే దది యెట్టు లనిన మదగ్రజుండు

తే. సామమునన కర్జము నీవు సక్కఁబెట్టి, కొందుగాని యెవ్వరియెడఁ గ్రూరవృత్తి
వలప దని నాకుఁ జెప్పిన వాఁడు గాన, యట్లు సేయుదు నీయిష్ట మాచరింపు.

అర్జునుఁడు జరాసంధపౌత్త్రునితో యుద్ధంబు సేసి యోడించుట.

చ అనవుడు నేమియుం బలుక కానృపపుత్త్రుఁడు నిర్జరేంద్రపు
త్త్రునిపయి నుజ్జ్వలంబు లగుతూపుగముల్ వరఁగింప వాని న
ల్లనతఁడు శాతభల్లతనులం దునుమాడియు నొల్లఁ డయ్యెఁ ద
త్తను నొకబాణ మేనియును దాఁకఁగ నేయ నరేశ్వరోత్తమా. 99

వ. అగ్గాండీవికృప యే మని చెప్పుదు. 100

క. తనమీఁద మగధుఁ డేయఁగ, జననాయక రథ్యములను సారథి నైనన్
గొనకొని నొప్పింపక య,ల్లన శరనికరంబు పైఁ గలయ నిగిడించెన్. 101

క. అది బలహీనతగాఁ గొని, మద మేపారంగ నక్కుమారుఁడు లీలం
గదిసి బలునారసంబులు, తదంగమునఁ గ్రుచ్చె నతఁడు దాన నలిగియున్. 102

వ. ఆసహదేవుపుత్త్రుగాత్త్రంబు దాఁక కుండునట్లుగా శరంబులు నిగిడించి. 103

ఉ సారథిఁ గూల్చి యశ్వములఁ జంపి రథంబుఁ బగిల్చి కేతువుం
జీరి శరాసనంబుఁ బొడి చేసిన నమ్మగధుండు ధీరతో
దారగతిన్ సముజ్జ్వలగదాభ్రమణంబున బాహు వొప్ప న
వ్వీరవరేణ్యుపైఁ గవిసె విక్రమ మాకృతి దాల్చి పొల్చె నాన్. 104

వ. అట్లు గవియుటయు. 105

తే. అప్పుడును మత్సరంబున కతఁడు భూజ
నంబు గా కుండెఁ గాన యన్నరుఁడు వెడఁద
వాతియమ్ముల గద పలువ్రయ్యలై మ
హీతలంబునఁ దొరఁగంగ నేసె నధిప. 106

వ. అట్లేసిన. 107

సీ. నిర్వ్యాజపడిన యానృపనందనునితోడ నయ్యతిబలుఁడు మాయన్న యొకని
ప్రాణంబులకును దప్పకు మయ్య యని [1]యానతిచ్చినకతన నే నేయ కున్న
నీ వింతవడి పోర నిలువఁ జాలితి విను మది యట్లు లుండె రాజార్హ మైన
ధర్మంబు వాటించి తాఁకితి నన్ను నింతియ సాలు నింక శాంతియ నరేంద్ర

తే. తగినయది యనిపల్క నతండు నిజము,నట్ల కాకని యూహించి యమ్మహాత్ము
పాదపరిసరమున భక్తిఁ బ్రణతుఁడైన, గ్రుచ్చి కౌఁగిటఁ జేర్చి యక్కురువిభుండు.

వ. వచ్చుచైత్రమాసంబునం బున్నమనాఁడు పాండవాగ్రజు నశ్వమేధం బను
సంధించుటకై బంధులు నీవును రావలయు ననిన నవ్వసుమతీపతి యట్ల చేసెద
నని యత్యంతవినయంబున నవ్విజయుం బ్రియపూర్వకంబుగాఁ బూజించి
యామంత్రితుం జేసిన నాతండు ప్రీతుం డయి యభినందించి యమ్మగధపతిం
బురంబునకుం బోవం బనిచి యశ్వరత్నంబు ననుసరించె నదియును వంగపుండ్ర
మ్లేచ్ఛదేశంబులం జరియింప నయ్యైరాజులు పెనకినం దేజోధనుం డగు నాథ
నంజయుండు జయించుచుఁ జన నత్తురంగంబు. 109

సీ. చేదిదేశంబు సొచ్చిన శిశుపాలునితనయుండు శరభుండు దనదుశుక్తి
పురము వెల్వడి యుద్ధపూర్వకంబుగఁ జేరి యమ్మహావీరున కర్చ లిచ్చె
నతని వీడ్కొల్పి యయ్యతులతేజుఁడుఘోటకమువెన్కఁజనుచుఁ డేంకణకిరాత
ముఖదేశనృపతులు ముట్టినఁ దగ గెల్పుగొనుచుఁ గ్రమంబునఁ గోసలులను

ఆ. గాశులను జయించెఁ గ్రమ్మఱ యత్తురంగము దశార్ణదేశగామి యయ్యె
జిష్ణుఁ డనుసరింపఁ జిత్రాంగదుం డని, సేసి యోడి పూజ సేసె నధిప. 110

వ. ఇట్లు దశార్ణపతి పార్థునిం బూజించి యాతనియాదరణంబు వడసి పోయెఁ బదం
పడి తురంగంబు నిషాదాధీశదేశంబునకుం జనిన నేకలవ్యనందనుండు పాక
శాసననందనుమీఁద నైషాదసేనాసమేతుం డై తోఁతెంచిన. 111

చ. అతనిబలంబుఁ గ్రూరవిశిఖార్చుల నేర్చిన బాహు[2]సారగ
ర్వితుఁ డగునన్నిషాదపతి వీఁక నెదుర్కొనినం గిరీటి యా
తతపటుబాణదీధితులఁ దన్మదసంతమసం బడంచె వాఁ
డతివినయంబునన్ వినతుఁ డై తగ నర్చితుఁ జేసె నాతనిన్. 112

1 యప్పగించినకతన నేఁ గినియకున్న. 2 గర్వద, ర్పితుఁ డగు.

వ. అ ట్లేకలవ్యనందనుం దనవశంబు సేసికొని ధనంజయుండు హయంబు నను
గమించె నది మరలి మఱియును దక్షిణాభిముఖంబయిచని తిరుగఁ బౌండ్రాంధ్ర
ద్రవిళకేరళకర్ణాటదేశాధీశుల ననాయాసంబున వశగతులం గావించికొని యోఁ
క్రమంబున సౌరాష్ట్రంబు సొచ్చి గోకర్ణసమీపంబునం బ్రవర్తించి పదంపడి.

సీ. ద్వారకానగరంబుచేరువ ఘోటక మరుగంగఁ బ్రీతులై యదుకుమారు
లాలపుటాలంబు ననువున నయ్యైంద్రనందనుఁ గని పూజనం బొనర్ప
నభినందనము సేసె నవ్వీరుఁ డపరాబ్ధితీరదేశంబులఁ దిరిగి పంచ
నదముపైఁ జని [1]మావు నరనాథ గాంధారదేశంబు సొచ్చి వర్తింప శకుని

తే. నందనుఁడు బాల్యకలితదుర్నయముపేర్మిఁ
దనదుసేనలఁ గూర్చి యుద్దామగతిఁ గి
రీటిఁ దాఁకిన నతఁడు వారించి పాండ
వాగ్రజునియాజ్ఞ దెలుపంగ నంతఁ బోక. 114

క. పొదివినఁ గనుఁగవ వెడకెం, పొదవఁగఁ జతురంగముల శరోత్కరములఁ దాఁ
బొదివె విజయుఁ డవి వడియుం, జెదరియు సన్నంబులైనఁ జిత్తములోనన్.

ఉ. మత్సర మెక్కఁగా సుబలుమన్మఁడు దుర్దమలీలఁ గిట్టి బీ
భత్సునిపై నిశాతశరపంక్తి నిగుడ్పఁ దదీయబాహుసం
పత్సముదీర్ణతం దనదుభావమునం గొనియాడి యెంతయున్
వత్సలుఁడై నయన్నరుఁడు వానికి నిట్లనుఁ గౌరవోత్తమా. 116

రాజులఁ జంపకు మని మా, రాజానతి యిచ్చె నుద్ధురత నే నని న
వ్యాజ విడిచిన న్లైనఁ బరాజితుఁ గా నన్ను నద్ధరాపతి దలఁచున్. 117

అర్జునుఁడు గాంధారదేశాధీశుతో యుద్ధంబు సేసి జయించుట.

ఉ. కావున నేఁ గడంగ విను కయ్యము నీ కిది యేల తమ్ముఁడా
నా విని యుగ్రవడిన్ శకునినందనుఁ డయ్యమరేంద్రనందనుం
దా విశిఖంబులం బొదివె దానికి [2]నవ్వుచు వానిశీర్షకం
బావిజయుండు బల్వెడఁదయమ్మున నేలఁ బడంగ నేసినన్. 118

వ. అచ్చిత్రము సూచి యచ్చోటం గలయట్టి. 119

క. ఎల్లజనులు నివ్వెరుం, డొల్లఁడు గా కుత్తమాంగ ముర్వి నిటుల వే
డొల్లఁగ నేయఁడె వసినఁ, జెల్లం బో యితనికరుణచెలు విట్లున్నే. 120

వ. అనుచు నక్కుమారుం జేరి యతనితేరు మరల్చికొని పోవం బోవ 121

తే. దురభిమానముపేర్మి నన్నరవరుండు
మరలి నరుమీఁద నడవ మున్ దెరలి చనిన

---

1 మాన్య నరనాథ. 2 నప్పుడు తచ్ఛిరస్త్రకం.

బలము గ్రమ్మఱి యయ్యింద్రుపట్టిఁ జుట్టు
బలసి శస్త్రాస్త్రచయములు వఱఁగఁ జేయ. 122

చ. అవి నిశితాస్త్రపంక్తిఁ దునుమాడి రయం బెసఁగంగఁ గప్పె నా
హవతల మంతయుం దలర నప్పటువిక్రమశాలి యస్త్రమహో
గ్రవిహరణంబునం గలఁగి కన్కనిఁ బాఱె బలంబు లక్కుమా
రవరునిఁ గాచికొంటకు ధరావర మంత్రులు వానితల్లియున్. 123

వ. అర్ఘ్యంబు గొని రయంబున శరణు శర ణనుచు వచ్చిన నవ్విశ్వచ్చుండును నవ్వేలంది నభినందించి మంత్రులకు మాననీయవచనంబులం బ్రియం బొనర్చి యబ్బాలునితో సాంత్వనస్వరంబున ని ట్లనియె. 124

ఉ. నీ విట వచ్చి నాపయి ననింద్యపరాక్రమ రాక సూచి మ
ద్భావము ఖేద మొందుటయు ధర్మజుపం పిది రాజకోటి నే
నేవిధి నైనఁ జంప నని యెల్లజనంబు వినంగఁ జెప్పనే
కావున నీబలంబులన కాని నినుం దెగటార్ప కుండితిన్. 125

వ. విశేషించి గాంధారీధృతరాష్ట్రులం దలంచి నాకు నీదెస నిట్లు గా వలసియుండె.

ఆ. అట్టు లగుటఁ జేసి యవనీశనందన, యింత ప్రొద్దుఁ బోరి తింక శాంతిఁ
బొందు టొప్పు ధర్మపుత్త్రునితోడి పొం,దొప్పు దయ్య నీకు నుదితశౌర్య. 127

వ. అని చెప్పి యాగామి యయిన చైత్రంబుపున్నమనాఁ డన్న రేంద్రచంద్రు నశ్వమేధయాగంబున కనురాగం బెసంగ రమ్మా యనియునుం బలికి యప్పాండవమధ్యముండు మేధ్యాశ్వంబు ననుసరింప నది కరిపురంబు దిక్కు మొగం బయి యరుగం జొచ్చె నట్టియెడ నతండు వివిధదేశంబులం దిరిగిన తెఱం గెల్లనుం జారులచేత విని యజాతశత్త్రుం డప్పురుహూతపుత్త్రుం డశ్వరక్షణం బట్లు ధర్మప్రకారంబున నిర్వహించుటకుం బ్రీతి వహించె నద్దివసంబు. 128

ఆ. మాఘమాసపౌర్ణమాసి యై యుండె నా,ధర్మనందనుండు పేర్మి వెలయ
నెలమి మిగులఁ బెద్ద కొలువున నుండి త,మ్ముల సగౌరవముగఁ బిలువఁ బనిచి.

వ. అనిలనందను నాననం బాలోకించి. 130

క. నీతమ్ముఁడు తురగముఁ గొని, యేతెంచుట వింటిఁ జైత్ర మింకఁ దడవు లే
దీతఱి మునులను నృపసం,ఘాతంబును బిలువఁ బంపఁ గా వలయుఁ దగన్.

వ. యాగశాలయు శిల్పిజనులం గొని కల్పింపుము తగువారలకు విడియం దగియెడు వివిధగృహంబుల నొనరింపు మని పనిచిన నతండు. 132

ఆ. యజ్ఞవాటమును జనాధిపులకు ముని, వ్రాతములకు విడియ వలయునట్టి
మందిరములుఁ గనకమణిమయంబులుగా నొ,నర్చెఁ దక్షమగుజనంబు వొగడ,

క. ధరణీసురులను బనిచెను, ధర నెందును దిరిగి మునుల ధాత్రీశుల న
ధ్వరమునకుఁ బిలువుఁ డని య,మ్మరుత్సుతుఁడు వారుఁ జని సముచితభక్తిన్.

చ. పిలిచిన రాజులున్ మునులుఁ బ్రీతి యెలర్ప బలోత్కరంబు శి
ష్యులుఁ దమతోడ రా మనము లువ్విళు లూరఁగ యజ్ఞవర్తనం
బులుఁ గనుఁగొంటకై సకల భూవలయంబునఁ గల్గునట్టివా
రలు సనుదెంచినం గురుధరాపతి చిత్తము వేడ్క నూనఁగన్. 135

క. ఎదురుకొని వీడుఁబట్లకు, ముద మారఁగఁ దాన యనిచి మొక్కలములు నిం
పొదవించునట్టివియుఁగాఁ, బదార్థములు [1]ప్రజదలమునఁ బాటించి తగన్. 136

క. భోజనశయనాసనములు, రాజిల్లెడునట్లు గాఁగ రాజుల కెల్లం
దేజోధనుఁ డా ధర్మత,నూజుం డిడఁ బనుచు జనవినుతసుచరిత్రా. 137

చ. మునులకు నెల్లఁ గందములు మూలములున్ ఫలకోట్లునుం బ్రియం
బొనరఁగఁ దాన పోయి మధురోక్తులతోడ సమర్పణంబు సే
యు నిటుల సంవిధానము లనూనము లై విలసిల్లఁ జేయు న
య్యనిమిషనాథవైభవుఁ డహంకృతివర్జనసంస్తుతంబుగన్. 138

తే. యజ్ఞవాటంబుఁ దక్కటియాలయములు
లలితభంగి రమ్యములు సలక్షణములుఁ
గా నొనర్చిన శిల్పినికాయమునకుఁ
బసదనం బిచ్చె సంతసం బెసక మెసఁగ. 139

సీ. పాండవాగ్రజుఁ డట్లు పవననందనుఁ బంచి యజ్ఞశాలాకరణాదు లైన
కృత్యముల్ నడపుటఁ గృష్ణుండు గనుఁగొనికడుఁ బ్రీతిఁ బొందె నాగతనృపాలు
రచ్చెరు వొంది రయ్యమృతాంశువంశనిస్తారకుం డర్థిమైఁ దేరఁ బనుప
ననవద్యపశువుల నఖిలజాతులవానిఁ గొని వచ్చి రత్యంతకుశలపరిజ

ఆ. నంబు లన్నపర్వతంబులు నాజ్యవా,హినులుఁ గల్గి విప్రజనపరంప
రలు భుజించు పేర్మియొలసి యాగారంభ,సమయ మద్భుతప్రజనకమయ్యె. 140

క. విను లక్షభూసురులు గుడి,చిన నొకమరి మ్రోయుభేరి సెలఁగుచు నుండున్
జననాయక యెప్పుడు నే, మని చెప్పుదు నశ్వమేధయజ్ఞవిభూతిన్. 141

చ. శరధిపరీతభూమిఁ గల సర్వజనంబును దోఁచె నమ్మహా
ధ్వరమున భూపతుల్ మకుటపంక్తులు భూషణరాజిఁ జక్కఁగాఁ
బొరిఁ బొరిఁ ద్రోచికొంచు మదిఁ బొంపిరి వోయెడువేడుకం బనుల్
వెరవులు లావులున్ మెఱయ వేయువిధంబులఁ జేయు టొప్పఁగన్. 142

సీ. కలయంగ రాజులఁ గనుఁగొని ధర్మనందనుఁడు భీమునిఁ బిల్చి మనుజపతుల
కెల్లను వే పూజ లిమ్మన్న నమ్మరుత్తనయుండు దగఁ దనతమ్ముఁ డోయి

1 పసదనములఁ.

నెలమిఁ గూర్చికొని మహీశుల సబహుమానంబునఁ బూజించె నలిననాభుఁ
డప్పుడ పేరిసాత్యకిముఖయాదవసహితంబు గాఁగఁ బ్రసన్నవదన

తే. కమల మొప్పంగఁ బాండవాగ్రజునికడకు
వచ్చుడును బ్రియ మలర నవ్వసుమతీశుఁ
డాబలుండును సతేఁడును నాదిగా స
మస్తయాదవులకు నధికార్చ లిచ్చె. 143

వ. నారాయణుండు నరునిం బ్రసంగించి పాండవాగ్రజుమొగంబు గనుంగొని
ద్వారవతి నుండి యాప్తుండును విచక్షణుండును నగువాఁ డొక్కరుండువచ్చి
విష్వచ్చుం డప్పురంబుపరిసరంబునఁ బోవం జూచితి ననియె వివిధసంగరంబు
లం దదంగంబు కృశంబై యున్నయది యనియుం జెప్పె నప్పార్థుండు సేరువ
కు నరుగుదెంచెం గాలోచితక్రియాకలాపంబునకుం దొడంగు మనవుడు నప్పు
డమితేఁ డప్పురుషోత్తమునితోడ. 144

క. నీపంపునఁ బోవుట ను, ద్దీపితబలశౌర్యధైర్యతేజోయుతుఁ డై
యాపార్థుఁడు యోగక్షే, మోపేతుం డయ్యె నడపు ముచితంపుఁబనుల్. 145

—కృష్ణుఁడు ధర్మజునితో నర్జునుసందేశంబు సెప్పుట—

వ అనిన నవ్వారిజనాభుండు ద్వారకనుండి నచ్చినవాఁ డగ్గాండీవి దనతోడం
జెప్పె నని చెప్పినమాటల తెఱంగాకర్ణింపుము. 146

ఆ. నాదు విన్నపముగ నరనాథునకు విన్న,వింపు రాజులెల్ల వేడ్కతోడ
జన్నమునకు వచ్చుచున్నారు ము న్నెట్టి,వార లైనఁ బూజవలయు ననుము.

వ. విశేషించి మదీయపుత్త్రుండు. 148

క. మణిపూరపురాధీశుఁడు, గుణగణవిభ్రాజితుండు గురుహితుఁడు విచ
క్షణపరుఁడు బభ్రువాహనుఁ, డణుమాత్రముఁ గీడు లేనియట్టిం డెందున్. 149

క. మీచరణసరసిజంబులు, సూచుటకై రాక దనకు సువ్రతముగ మున్
వేచి యునికి వచ్చుఁ గృపా,[1]గోచర మగుచేఁతకుం దగును మీ కనుమీ. 150

వ. అని చెప్పె ననిన విని యవ్వాక్యంబు లభినందించి ధర్మనందనుండు గోవిందు
నితోడ. 151

సీ. ఏ వింటి విజయుఁ డనేకయుద్ధంబుల నలజడి వడుట య ట్లుతేఁడు నాఁడు
నక్కట ద్రోణభీష్మాదులతోడిపెక్కుడుఁబోర నిడుమలఁ బడియె నేఁడు
నిత్తెఱంగునఁ బడియెడు నాకుఁగా నిన్నిపాటులు వడునె యప్పరమసౌఖ్య
యోగ్యదేహుండు ని [2]న్నొక్కటి నడిగెద నతనిమేను సులక్షణాన్వితంబు

తే. నామదికి నెక్క నీవు గన్వఁఱపి కన్న, యట్టికీడు తదీయంబు లైనయవయ
వముల నెందేనిఁ గలిగెనే యమితదుఃఖ,భాగియగుటకు మూల మై పద్మనాభ.

క. తెలుపఁ దగు నేనిఁ గరుణం, దెలుపుము నా కనుడు వాసుదేవుఁడు నీకుం

1 గోచరుఁడుగఁ జేఁతకుం. 2 న్నొకటి నేవేఁడెద.

దెలుపుటయుఁ గృత్యమే విను, తెలిపెదఁ గలమాత్ర వసుమతీవరముఖ్యా. 153

తే. సర్వగాత్రంబులందును సవ్యసాచి
కధికశుభలక్షణంబుల యతిశయిల్లుఁ
దనువుమాత్రకు నించుక ధరణినాథ
యెక్కుడై యుండుఁ జిఱుదొడ లిదియ కొఱఁత 154

క అలజళ్లు దీనివలనం, గలిగెడునో కాని తక్కు గలుగ దరిష్టం
బలఘుశుభలక్షణాన్విత, విలసితతనుఁ డైనగాండివికి నెయ్యెడలన్. 155

వ. అట్లున్నరూపు సెప్పినవెన్నునివచనంబులు విని యవ్వసుంధరావల్లభుం డతని
యాననం బాలోకించి యది యట్ల కాక యని పలికె నప్పుడు పాంచాలి పద్మ
నాభుం బ్రీతిస్మితం బగుచూడ్కి నాలోకించిన నాలోకనాథుం డది యర్జున
విషయం [1]బైనప్రీణనంబు తెఱం గగుట యెఱింగికొనియె నట్టియెడ భీమా
దులును యాదవకుమారులును నక్కిరీటిగుణంబు లగ్గించుచు నాప్రొద్దున కడ
య గోష్ఠిగ సల్లాపంబు సేయు చుండ నగ్గాండీవిపాలనుండి కాలరి సనుదెంచి.

సీ. పాండవాగ్రజునకుఁ బ్రణతి యొనర్చి విన్వచ్చుఁ డీప్పురి సేర నచ్చె నెల్లి
వచ్చు మీశ్రీపాదవనజంబులకు మ్రొక్క ననవుడు హర్షాశ్రు లడరఁ బులకి
తాంగుఁ డై వానికి నన్న రేంద్రుఁడు వసదన మాభరణవస్త్రకనకములు స
మగ్రంబుగా నిచ్చె నంద ఱు నానందరసమునఁ దేలి యారాత్రి పార్థుఁ
ఆ. జూచు వేడ్క నూనుచును వేగు టెప్పుడో
యనుచు నుండ [2]నుదయ మయ్యె నినుఁడు
క్రీడి సమయవిహితకృత్యముల్ సలిపి హ
యంబు మున్ను గాఁగ నరుగుదెంచె. 157

వ. అప్పుడు. 158

-ఀఀ అర్జునుఁడు యజ్ఞాశ్వంబుతోడ హస్తిపురంబునకు వచ్చుట. ఀఀ-

క. విను మింద్రతురగసమక్షే,లనమున నవ్వాజి జనములకు నెల్లను లో
చనపర్వ మయ్యె వారివ,దనముల సంతోషమధురతరభాషణముల్. 159

సీ. కలయంగ నిట్లని చెలఁగె నిగ్గాండీవి దక్క నిమ్మాడ్కి నొండొక్కరునకు
నశ్వంబు దనయిచ్చ నఖిలదేశములకు నరుగంగ ధరణీశు లచట నచట
బలములతో వచ్చి బలసి తదీయరోధం బాచరింపఁ దృణంబు గాఁగఁ
గొని లీలమై గెల్పు గొనుచోట్ల నుగ్రత వాటింప కగ్రజుపలుక యెట్టి
తే. దశల నైనను బాటించి తా నొకండ, ననుతలం పెద్ద నుల్లంబు నందు లేక
తనువు గవుసెనఁ బెట్టి పుచ్చినవిధమున, [3]నరుగుదేవచ్చు నేయిది యక్కజంబు

---

1 బైన ప్రణయంబు తెఱం; మైన ప్రియంబు తెఱం. 2 నుదితుఁ డయ్యె నినుఁడు. 3 నరుగుదెంచునె యిది గడు నక్కజంబు.

క. సగరాదులఁ జెప్ప వినమె, మగఁటిమియును బలము ని ట్లమానుషభంగిన్
నెగడునె యింకను బుట్టరు, జగతిని గాండీవితోడ సరి వచ్చుమగల్. 161

క. మానుషము దైవమును సరి, నే నే నని కార్యసిద్ధి నెలయింపఁగ ని
త్యానందుఁ డయ్యె ధర్మజుఁ, డీనిర్మలభాగ్యమహిమ యేరికిఁ గలదే 162

క. విను మట్లు సెలంగఁగ ఘూ, ర్ణనమొందినయర్ణవం బనఁగఁ బొంగారెన్
జననికురుంబం బాపెం, పనఘా చూడ వినఁ బడయ మఖిలజగములన్. 163

వ. మఱియును 164

సీ. నృపు లోహటింప జంత్రపుమీను నేసి చేకొనియెఁ బాంచాలునికూఁతు నితఁడె
సురసేనతోఁ బురందరు గెల్చి భుజగర్వ మేపార ఖాండవం బేర్చె నితఁడె
యెక్కటిబవరాన నీశాను మెప్పించి పాశుపతాస్త్రంబుఁ బడసె నితఁడె
యొంటిమై భీష్మాదియోధుల కురుపతిధృతిఁ బాపి గోవులఁ దెచ్చె నితఁడె

తే. ప్రతినసేసి విషమసమరమునఁ బ్రొద్దు
గ్రుంక నీ కాఁగి సైంధవుఁ గూల్చె నితఁడె
యనుచు సందడి గాఁ గ్రమ్మి యత్తు లెత్తి
చూచె జనలోక మాసవ్యసాచిఁ బ్రీతి 165

క. ఆవాక్యము లెల్ల వినుచు, భావ మలర నర్జునుండు భాసుర మగున
మ్మా వగ్రేసరముగ యజ్ఞావాసంబునకు వచ్చె నంచితలీలన్. 166

వ. అట్టియెడ ధర్మనందనుండు భీమాదులును గృష్ణుండును బలదేవప్రభృతులును ధృతరాష్ట్రుం బురస్కరించికొనుచు నప్పార్థు నెదుర్కొని రతండు వారల నెల్ల సముచితాచారసంప్రీతులం గావించి గాంధారిని గుంతినిం గాంచి యీఁతకాఁడు తీరంబు గనిచందంబు నొంది యందఱు నభినందించుచుం బొదివికొని యుండ నొక్కరమ్యప్రదేశంబున నుండె నాసమయంబున. 167

సీ. బభ్రువాహనుఁడు వైభవమొప్పఁ జిత్రాంగ
దయు నులూపియుఁ బ్రమదంబుతోడఁ
దోడ రా ధర్మపుత్త్రునిమందిరమునకు
నరుగు దెంచుటయు నక్కురువరేణ్యుఁ
డును దమ్ములును గృష్ణుఁడును బలభద్రాది
యాదవులును బ్రీతు లై తదీయ
సందర్శనము నర్హసత్కారచరితార్థ
ముగఁ జేసి రతఁడును దగినవిధుల

తే. నందఱకుఁ బ్రియ మొనరించి యాంబికేయు
నతనిభార్యను గని నమస్కృతు లొనర్చి

గొంతిఁ గాంచి యాయమయడుగులకు నెఱఁగి
[1]పలుదెఱఁగుదీవనలును గౌఁగిలియుఁ బడసి. 168

వ. ధర్మపుత్త్రుం గొలిచి కూర్చుండ నతని కతండును ననుజులును వేర్వేఱ సర్వ
రత్నరాజీవిరాజితంబు లగుభూషణంబులును బరమాంబరంబులును నొసంగిరి
సీరపాణిశౌరిప్రభృతులు ప్రభూతాభరణంబులను భాసురవాసోవిశేషంబులను
నతని నర్చించి రయ్యవసరంబున. 169

సీ. చిత్రాంగదయు నాగపుత్త్రియుఁ దొలితొలిగాంధారిఁ గని గొంతిఁ గాంచి రెలమి
దీవించి గాఢసంభావనఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి యద్దేవి రత్నార్చు లెసఁగు
తొడవుల నర్చించె ద్రోవదియును సుభద్రయు వారుఁ దమ్మాచితప్రకార
మునఁ గన్న నమ్మెయి వినుతపూజనముల నతులసమ్మోదము నావహించి

ఆ. యోగ్యపీఠములను నునిచి తత్సల్లాప,సౌఖ్య మొంది రట్లు సకలవర్త
నముల నశ్వమేధసముపక్రమం బుదా,త్తాభిరామ మయ్యె నధిపముఖ్య. 170

వ. పదంపడి యర్వాదివసంబు సంప్రాప్తం బగుటయు సాత్యవతేయమునిపతి కురు
పతిపాలికిం జనుదెంచి నేఁడు యజనంబునకుం దొడంగుము యాజ్ఞికులు శుభ
ముహూర్తం బాసన్నం బయ్యె ననుచున్నవారు నీమఖంబు మహనీయంబు నీవు
మహాధనవంతుండ వైతి దక్షిణలు ముమ్మడుంగులుగా నిడి మూఁడుమఖంబుల
ఫలంబు నొందు మశ్వమేధావభృథంబు పరమపావనంబు సమస్తదురితపరి
హరణనిపుణంబు నీకు భారతరణకృతజ్ఞాతివధంబు పాతకం బనుమెరమెరమునం
బునం గలిగియుండు నట్టివియెల్లను దీన [2]నిస్తుషంబు లగు సమస్తశుభంబులు
నావహిల్లునని యాజ్ఞాపనంబుసేయుటయుఁ బ్రాజ్ఞప్రవరుం డైనయాభూవరుండు.

—ధర్మరా జశ్వమేధయాగంబు సుప్రయోగంబుగాఁ జేయుట.—

క. ప్రయతుం డై హయమేధ,క్రియాకలాపంబునకుఁ బ్రకీర్త్యముగాఁ జొ
చ్చి యుదాత్తభంగి జనమే,జయభూవర నడపె గాఢ సంప్రీతిమెయిన్. 172

క. క్రమయుక్తము యుక్తముఁగా, నమలగురుప్రతిము లైనయాజ్ఞికులు క్రియా
సముదయము నడపఁగా స్ఖలి,తములే కపహూతము సొరక తత్క్రతు వొప్పెన్.

చ. అవహితు లై ప్రవర్గ్యము బుధాభినుతంబుగఁ జేసి ఋత్విజుల్
సవనము లుక్తమార్గము ప్రశంసకు నెక్క నయించి వేదవా
క్యవిహితవృత్తిమె నభినవాభ్యుదయం బొనరించి రర్థి మా
ధవుఁ గొనియాటలం దమకృతంబులకుఁ మెఱుఁ గిడ్డయట్లుగన్. 174

వ. అట్టియెడ. 175

సీ. [3]వివిధభోజ్యపదార్థవిభవంబు వలనను సంతృప్తిఁ బొందక చనునరుండు
ధనధాన్యవస్త్రసంతతిలబ్ధి దారిద్ర్య మపనయింపక యేఁగునట్టివాఁడు
గోరి యెయ్యది యైన గారవ మెసఁగంగఁ బడయక రిత్తవోయెడుమనుష్యుఁ

---

1 పలుదెఱఁగు దీవనయు. 2 నిశ్శేషం బగుసమస్త. 3 సారాన్నముల మనోహరిపానములను.

డెద్దియేనియు దుఃఖ మెలసినఁ జనుదెంచి యది ని_స్తరింపక యరుగునతఁడు
తే. మందునకు వెదకినను లేఁ డంద మొంద,నరసి కుడువుఁడు కట్టుఁ డిచ్చానురూప
వస్తువులు గై కొనుఁడు దురవస్థ దెలిపి, పాపికొనుఁ డని భీముండు వలుకు చుండ

ఉ ఆయతులాధ్వరంబున వ్రతాభిరతత్వము లేనివాఁ డుపా
ధ్యాయుఁడు గానివాఁడు నిగమాంగకషట్కము లేనివాఁడు లేఁ
డేయెడఁ జూచినన్ సభ నరేశ్వర యట్టిసదస్యు లస్మరు
న్నాయకుకొల్వుదివ్యమునినాధులు దక్కఁగఁ గల్గ రెచ్చటన్ 177

వ అట్లుం గాక. 178

సీ. కనుఁగొనుకౌతుకంబునఁ గూడి చనుదెంచి దివ్యమునీంద్రు లతిప్రియమున
నభినందనము సేయ నఖిలగంధర్వులు నానందనము లగుగానములను
నప్సరఃస్త్రీలు హృద్యము లైననృత్యవిశేషంబులను నుల్లసిల్లు చుండ
సిద్ధవిప్రజనంబు సేసలు సల్లుచు బహువిధాశీర్వాదపరతఁ బరఁగ

తే. [1]నాద్యు లై పేరు గలుగుపదార్వ రవని
వసులయాగంబులకు సరి వచ్చు మిగులఁ
గాని యిది వత్రపడ దనఁ గా వెలుంగు
ధర్మతనయునియశ్వమేధము నరేంద్ర 179

వ. పసిఁడియిట్టికలం జతుశ్చిత్యంబు నష్టాదశకరాత్మకంబును గరుడాకృతియును గా
యజనం బొనర్చి నుహనీయం బై యొప్పు చుండుయూపక్రియానమయంబున
ఖాదిరంబు లాఱును బైల్వంబు లాఱును బాలాశంబు లాఱును దేవదారు
మయంబులు రెండును శ్లేష్మాత్మకతరుకల్పితం బొకండును గా నిరువదియొక్క
యూపంబులు దక్కను శోభనార్థంబుగా ననేకకాంచనయూపసంచయంబును
శాస్త్రోక్తప్రకారంబున యాజకులు నిలిపి వానియందు. 180

క. నలుగాలివానిఁ బక్షుల, జలచరముల విధియుతముగ సంయోజింపం
బొలిచెం బశువులు మున్నూ, టలఘుయశోమహిత యమ్మహాయజనమునన్.

క. వరయూపసుయోజిత మగు, తురంగమముచుట్టుఁ బశుతతుల నిల్పిన సుం
దరభావము దక్షముఖ, స్ఫురణం బిట్టి దని చూపు పోలిక మెఱసెన్. 182

తే. ఆగమోక్తంబు దర్శనీయంబు నైన, యానుతంత్రంబు నొనరించుయాజకోత్త
మావలికిఁ దా నలంకార మై పరాశ,రాత్మజునిశిష్యకోటి యొప్పారె నధిప.

—ధర్మరాజు వ్యాసునకు యజ్ఞదక్షిణగాఁ దనరాజ్యం బంతయు నిచ్చుట.—

వ సర్వపశు [2]శ్రపణంబు లాచరించి ఋత్విగ్జనంబు లశ్వాలంభసమయంబున
యాజ్ఞసేని సన్నిహితం జేసి యశ్వంబునవయవంబులమాంసంబు లయ్యై దేవత
లకు నాహుతు లిడునప్పు డమ్మహాదేవి నిజహస్తంబునం జేయం దగియెడు

1 నాఢ్యు లై 2 విశసనంబు లాచరించి.

హుతంబులు సేయించిరి తదనంతరంబ యశ్వవపాహోమంబునం బరఁగు
గంధం బాఘ్రాణించి ధర్మనందనుండు దమ్ములుం దానును బరమానందంబునం
బొందె శేషించినయశ్వావయవంబు లర్హప్రకారంబున యాజకులు వేల్చి రిట్లు
సాత్యవతేయుండు యుధిష్ఠిరునశ్వమేధం బఖిలలోకహితంబుగా నిర్వహించి
యాతనిగుఱించి యుదాత్తనాదం బెసంగ నాశీర్వాదంబు సేసె సమస్తదేవ
మునులును దీవన లిచ్చి రప్పుడు కౌరవవంశపావనుం డగుభూవరుండు. 184

తే. అలఘుభక్తిసదస్యుల కెలమి యొసఁగ, మెసఁగఁ గోటివేల్నిష్కములిచ్చి తనదు
వసుధ యంతయు నొసఁగె దివ్యప్రబోధ,ఘనత నొప్పువేదవ్యాసమునివరునకు.

క. విను ఋత్విగాఢ్యుఁ డగున, మ్మునిపతి యట్లు కురువంశముఖ్యుఁ డొసఁగ మే
దిని సంప్రమోదమునఁ గై,కొని యి ట్లను నానరేంద్రకుంజరుతోడన్. 186

ఆ జగతి ఋత్విగర్థముగ నిచ్చి తేము వి,ప్రస్వభావకలనఁ బసిఁడిఁ గొనఁగఁ
గోరెదము కరంబు గారవంబున బ్రాహ్మ,ణాభిలషితదాయి వగుట మేలు. 187

వ. అని వెండియు 188

క ఇలకు వెలగా హిరణ్యం, బల సుమతీ మాకు నొసఁగు మనుటయు ధరణీ
శులు వినఁగా నప్పౌరవ, కులపతి యావేదరక్షకున కి ట్లనియెన్. 189

ఆ. అశ్వమేధమునకు నార్యులు దక్షిణ, ధరణి యండ్రు గాన నరునిచేత
విజిత యైనధరణి ప్రజనితప్రీతిమై, ఋత్విగర్చనముగ నిచ్చినాఁడ. 190

వ. అని మఱియును. 191

చ. వనమున కేఁగి యందు సుఖవాసత నుండఁ గలాఁడఁ గాక యే
ననఘవిచార బ్రహ్మధన మక్కట కొందునె యన్నఁ బ్రీతిమై
ననుజులు యాజ్ఞసేనియును నట్టిద యాపని యొండు సెప్ప కుం
డనుటయు హర్షబాష్పపులకాంకురముల్ ధరియించి రందఱున్. 192

వ. అప్పుడు. 193

తే. దివ్యవాణి గీర్తించెఁ గౌరవ్యవరుని
నఖిలజనములుఁ బ్రస్తుతిముఖరు లైరి
తానుఁ బొగడి వేదవ్యాసుఁ డానరేంద్ర
చంద్రునకు నిట్టు లను విప్రచయము వినఁగ. 194

క. ఏ మమ్మేదిని మనిన బృథివి, యోమనుజాధీశ కొనుట యొప్పెడు తెరు విం
దేమియును నెగ్గు లే దీ, భూమిసురులకోర్కి దీర్చి పుచ్చుము ప్రీతిన్. 195

క. అని పలికినఁ గృష్ణుం డి,మ్మునినాయకుపనుపు సేయుము నరేశ్వర నీ
వని చెప్పిన నొడఁ బడి తన, యనుజులతో నట్ల కాక యని యతఁ డర్థిన్.

తే. కోటికోటులు మాడలు గుప్పవోసి, ధరణివెల యని చెప్పి యప్పరమసంయ
మాధిపతికి సమర్పించె నతఁడు ఋత్వి, గావళికిఁ బంచిపెట్టె నయ్యతులధనము.

వ. మఱియును. 198

తే. అతులకనకమయము లైనయజ్ఞవాట, వేదికాయూపతోరణవివిధభాండ
దండశయ్యాసనాదుల ధరణినాథుఁ, డొసఁగె విప్రచయంబుల కుల్ల మలర.

తే. అట్లు విప్రుల కిచ్చి యనంతరంబ
రాజులకు వైశ్యులకు శూద్రరాజి కన్య
జాతులకు మ్లేచ్ఛులకును బ్రభూతధనము
ద్రవ్వి తండంబు లిచ్చె నాధరణివిభుఁడు. 200

క ఇమ్మెయి సకలజనులు హేమమ్మునఁ బరితృప్తులై యమంద మ్మగుమో
దమ్మునఁ దేలుచు నిజవాసమ్ములకుం జని రజాతశత్రుఁ బొగడుచున్. 201

క. రెండవమరుత్తుఁ డై యప్పాండవముఖ్యుండు సేయుపరమవితరణం
బొండొకయెడఁ గల్గునె యెన్నండును జూడ విన సజ్జనస్తుతచరితా. 202

క. తనయంశ మైనకనకము, విను కుంతీదేవి కిచ్చె వేదవ్యాసుం
డనఘా యది యంతయు న, వ్వినుతచరిత ధర్మకృతుల వినియోగించెన్. 203

తే సకలబాంధవభూపతిసంయుతముగ, నానరేశ్వరుఁ డవభృథస్నానపూత
గాత్రుఁ డై చిత్తగతసర్వకల్మషములఁ, బాచి నిర్జితస్వర్గత్వభాసి యయ్యె. 204

వ. అట్లొప్పి యప్పుడమిఱేఁడు పరాశరనందనుచరణారవిందంబులు దనవెడందనొ
సలు సోఁకఁ జాఁగి మ్రొక్కి యక్కులపతిం బెక్కుభంగులం బ్రస్తుతించి యా
మంత్రితుం జేసిన నామునిశ్రేష్ఠుండు శిష్యసంఘసహితంబుగా నంతర్ధానంబు
నేసె నట్టియెడ 205

ధర్మజుఁడు యజ్ఞంబునకు వచ్చిన రాజుల నెల్ల సత్కరించి పంపుట

క. అనుజులు నకులనృపాలురుఁ, దనుఁ బరివేష్టింప నొప్పెఁ దారెలలోనం
బెనుపొందు చంద్రుగతి న,మ్మనుజాధీశ్వరుఁడు గురుకుమారప్రవరా. 206

తే. క్రతువుఁ జూడ నేతెంచినరాజవరుల, కందఱకు మణిభూషణహస్తివాజి
వారకాంతాచయముల నవ్వసుమతీశుఁ,డొసఁగె ధనదునికై వడి నెసకమెసఁగ.

ఆ. బభ్రువాహనునకుఁ బరమవిశేషంబు, మెఱయ గారవించి మేలివస్తు
కోటు లొసఁగి ప్రీతిఁ గూరినమనముతో, నతని దత్పురమున కరుగఁబనిచె. 208

క. చిత్రాంగదయు నులూపియు, వృత్రారితనూజుపాల విభవమహిత లై
గోత్రావర నిలువఁగ న,ద్ధాత్రీశుఁడు ననిచె సమ్మదం బెలరారన్. 209

తే. మున్న చనుదెంచి ప్రీతిమై నున్నయట్టి
దుశ్శలకుఁ బెంపు గలుగఁ దత్పుత్రపుత్త్రు
సింధుదేశంబునకు నభిషిక్తుఁ జేసె
దోహలమున నజాతశత్రుఁడు నరేంద్ర. 210

క. తమతమ దేశంబుల భూ, రమణుల నెల్లను విభక్తరాజ్యులు గా నె
[1]య్యము నెఱయ నిలిపెఁ బాండు, కుమారమణు పెద్దకొడుకు గౌరవముఖ్యా.

వ. ఇత్తెఱంగున నెల్లరాజులయుల్లంబులు ప్రమదంబునం బొందం జేసి వీడుకొలిపి కృష్ణునకు నత్యుత్తమవస్తువిస్తారమహోదారం బగునుపహారం బిచ్చి దేవోపచారంబుల నారాధించి కృతార్థత్వంబు నొంది యప్పార్థివోత్తముండు బలభద్రునకు భక్తియుక్తంబును వివిధరత్నవిరాజితంబును నగుపూజావిశేషంబునం బరనుసంతోషం బావహించి సాత్యకిప్రభృతియాదవలోకంబున కతిలోకంబుల గునానావిధపదార్థంబు లొసంగి యయ్యందఱుం దనచేత నుచితప్రకారంబుల నామంత్రితులై ద్వారకానగరంబున కరుగం దాను మఱియు ననేకదేశాగతులైనజనంబుల నన్నపానంబులం గనకవస్త్రాదిదానంబుల ననురక్తులం గావించి మహారావంబుల దిశలు పిక్కటిల్లం జెలంగుమంగళతూర్యంబులు మొరయం బుణ్యపాఠకరవంబులు నానందనగానంబులు వినుచు మందిరంబునకుఁ జనుదెంచె నని చెప్పిన వైశంపాయనునకు జనమేజయుం డిట్లనియె. 212

ఆ. అనఘ మత్పితామహానియశ్వమేధయా, గంబునమయమునఁ గరంబు విస్మ
యంబుఁ జేయఁ జాలునట్టిది యే మేనిఁ, గలిగె నేని వినఁగ వలతుఁ జెపుమ

వ. అని యడిగిన యమ్మహీనాయకునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 214

క. అమ్మెయిఁ బ్రభూతధనలా, భమ్మున భూమిఁ గలయట్టిబ్రాహ్మణు లెల్లన్
సమ్మద మొందఁగ హయమే, ధ మ్ముజ్జ్వలభంగి నొప్పెఁ దత్సమయమునన్.

తే. అఖిలజనములు నచ్చెరుపంద ధర్మ, నందనునిమానసమున నానంద మొలయ
నతనిపై మకరందధారాభిశోభి, కుసుమవర్షంబు పెల్లుగఁ గురిసె నధిప. 216

వ. అట్టియెడ 217

సక్తుప్రస్థచరిత్రంబు నకులంబు బ్రాహ్మణులకుం జెప్పుట.

సీ. ఒక్కబిలంబుననుండి వెల్వడి యొక్కనకులంబు విప్రజనంబునడుమ
నిలిచి సక్తుప్రస్థునలఘుధర్మంబు నేమియుఁ బోల దీయశ్వమేధ మనిన
నవ్విప్రు లతివిస్మయం బంది యమ్ముంగిఁ గనుఁగొని మంత్రవర్తనముఁ దంత్ర
గమనికయును వివిధములైనదానవిధులు బహుళత్యాగములును లోక

తే. సంస్తుతము లయ్యె భక్తియు శ్రద్ధయును బ్రి
యంబు వినయంబు సురమునిహర్ష మావ
హిల్లఁ జేసె నీ వేమిట నిమ్మహాధ్వ
రంబుఁ గీడంటి చెప్పుమ ప్రస్ఫుటముగ 218

వ. అనుటయు నన్నకులంబు వారల కిట్లనియె 219

---

1 య్యమున నిలిపెఁ బాండుత్ము, రమణునిపెద్దకొడుకు కురురాజప్రవరా.

సీ. వినుఁడు ధర్మక్షేత్ర మన రూఢ మైనకు
రుక్షేత్రమునయందు రోషకామ
విరహితుం డొకమహాద్విజుఁ డుంఛవృత్తిమై
నుండు భార్యయుఁ దనయుండు నతని
పత్నియు సహచరభావంబు నొంది వ
ర్తింతు రట్టులు తపశ్శ్రీ వెలుంగ
నున్నెడఁ [1]బులుపంట లన్నియు నత్యంత
వికలంబుగా ననావృష్టిదోష

తే. మావహిల్లిన నతని కాహార మొనరఁ
జేసికొనుట దుర్ఘట మయి చెల్లుచుండఁ
దారు నలువురుఁ జని తృణధాన్య మల్ప
మేఱికొని వత్తు రాఁకలి దీఱ కుండు 220

వ. అట్టియెడ నొక్కనాఁ డయ్యందఱును రేపు దొడంగి పడమటిజామునకు వెదకి తెచ్చినపూరికొలుచు ప్రస్థమాత్రంబు సక్తువయ్యెం గర్తవ్యానుష్ఠానంబులు నడపి యనంతరంబ యాకుంచెఁడు పేలపిండియుఁ జెఱుమానెండు (నలువురును సమంబుగాఁ) బంచికొని యుపయోగించువారై యున్నసమయంబున 221

— యముఁడు సక్తుప్రస్థునికడ కతిథి యై వచ్చుట —

తే. అతిథి యొక్కఁ ధరామరుం డరుగుదెంచెఁ
గని ప్రియంబున వా రెదుర్కొని సభక్తి
కముగఁ బర్ణశాలాభ్యంతరమున కతనిఁ
దోడికొనిపోయి యాసనస్థుఁడు గఁ జేసి. 222

చ. అడుగులు గడ్గి ప్రీతి యెసలారఁగఁ దద్దయు నెమ్మిఁ బల్కి ర
ప్పుడు మది పల్లవింప మునిపుంగవుఁ డాతని కాత్మభాగ మె
క్కుడగువినీతిఁ జూపి బుధకుంజర నిర్దురితార్జనంబునం
బడసినయట్టిసక్తువు గృపారతి నాఁకలి దీనఁ దీర్పవే. 223

వ. అని సమర్పణంబు సేసిన నమ్మహీసురోత్తముం డాసక్తు వుపయోగించె దాన నతండు తృప్తిం బొంద కునికి యమ్ముని గనుంగొన యేమిట నితండు తృప్తుం డగు నెట్లు సేయుదు నొకో యనువిచారంబు వొడమి డోలాయమానమానసుం డయ్యెం దదీయభార్య దదింగితం బూహించి యతనితోడ. 224

క. నాపాలిసక్తు విచ్చెద, నీపురుషునిఁ దృప్తుఁ జేయు మీ వనిన నతం
డాపొలఁతిడప్పియును సం,దీపితజఠరాగ్ని యైన తెఱఁగును గనుచున్. 225

వ. ఇట్లనియె 226

1 బలుపంట

క. మృగములుఁ బక్షులు లోనుగఁ, దగునాహారములు దెచ్చి తమప్రియలకు నిం
పుగ నిచ్చు నాకుఁ గొనఁగాఁ, దగునె భవద్భోజ్య మైనద్రవ్యము సాధ్వీ. 227
క. స్త్రీ సంతోషించుతెఱం, గానపడనిమనసు గలుగు నట్టియధముఁ డి
చ్చో నడిఁ గనుఁ జని యచ్చో, గాసింబడు జమునిభటులు గాఱియవెట్టన్.
వ. అనిన విని యవ్వనిత యతనివదనంబునం జూడ్కి నిలిపి 229
తే. పతియ చుట్టంబుఁ బక్కంబు పతియ చెలియుఁ
బతియ తల్లియుఁ దండ్రియుఁ బతియ గురువుఁ
బతియ దైవంబుఁ గావున నతనిపని యొ
నర్పుటయ చూవె ధర్మంబు నాతి కరయ. 230
వ. అట్లుంగాక. 231
క. మానితగుణ నీవాఁకలి,తో నుండఁగ నేటిపాలు దోషం బిది యి
ట్లే నాహారము గొందునె, యీనిర్మలమతికి దీని ని మ్ముచితవిధిన్. 232
చ. అని తనసక్తు విచ్చినఁ బ్రియమ్మున నమ్మునియుమ్మహాద్విజుం
గనుఁగొని దప్పివోదిదియుఁ గైకొనుమన్న నతండు ప్రీతి నె
క్కొన భుజియించి వెండియును గూరఁడ తృప్తిఁ దదంతరంగముం
[1]గనుఁగొని యత్తపస్విపతి గ్రమ్మఱ నెమ్మదిఁ జింత నొందినన్. 233
వ. తదీయతనయుండు దద్దశావిశేషం బెఱింగి. 234
సీ. తనపాలిసక్తువుఁ దండ్రికిఁ జూపి యీ యతిథిఁ దృప్తునిఁ జేయు మనఘ దీనఁ
దనయుండు దండ్రిచిత్తమున నెక్కొనినకృత్యం బాచరించుట యర్హధర్మ
మన విని యమ్మహాముని యెంతప్రాయంబు ననినను విను జనకునకు సుతుఁడు
బాలుండ యాఁకలి బాలుర కగ్గల మట్లు గావున నిది యనుచితంబు
తే. నావుడును దాన పుత్త్రుఁ డనంగ విందు
నన్నుఁ గాచుట యరయంగ నిన్నుఁ గాచి
కొనుట యిప్పిండి యిమ్మహాత్మునకు నిచ్చి
కావవే నన్నుఁ గారుణ్యభావితాత్మ. 235
వ. అనినంగొడుకుమాటలకునమ్మహితాత్ముండు ప్రీతాత్ముండై యాసక్తువాయతిథి
కిచ్చినం బుచ్చికొని యతం డుపయోగించె దానను నాఁకలి వోని తెఱంగు దోఁ
చిన నయ్యుంఛవ్రతునిడెందంబు గుందు నొందినఁ గోడలు తదాకారప్రకా
రంబు గని తనయంశం బైనపిండి మామముందటికిం దెచ్చి. 236
సీ. ఇదియును నతిథికి నిం డన్న నక్కట యాఁకట దలరి నీయంగకములు
శిథిలంబు లైనవి నేడ్పడి యున్నది చిత్తంబు దీనిఁ బుచ్చికొని నిన్ను
డప్పితో నుండంగ నెప్పాటఁ జూడఁ గలాఁడ నే ననుడు నాలలన మీారు
మద్గురుగురులరు మహితశుశ్రూషకుఁ గాదె ప్రాణములు సంగములుఁ గలిమి

1 గనికొని.

తే. విహిత [1]మిటు సేఁత నా కనువృత్తిశీలఁ
గాఁగఁ జేయుండు నున్న మీకరుణ యలర
ననిన సంయమివరుఁ డియ్యకొని యతనికి
నచ్చెలువపాలిసక్తువు నర్థి నిచ్చె. 237

ఉ. ఇచ్చినఁ బ్రీతిఁ బుచ్చికొని యిం పెసలార భుజించి తృప్తిమై
నచ్చుపడంగ మెచ్చున ముఖాంబురుహం బలరంగ నిట్లనుం
బొచ్చెము లేక యయ్యతిథి భూరిగుణోత్తర నిన్నుఁ జూడఁగా
వచ్చితి నేను ధర్ముఁడ భవద్వ్రతశీలతఁ జూచి మెచ్చితిన్ 238

క. భక్తియు వినయము శ్రద్ధా,యుక్తియునుం దాల్మితోడియొప్పును గరుణా
సక్తియు నతిథులయెడ నను, రక్తియు నీయందు సుస్థిరత్వముఁ బొందెన్. 239

క. నీదానంబున విస్మితు, లై దైవతయక్షసిద్ధు లభివర్ణన మ
త్యాదరమునఁ జేసెద రిదె, రోదసి సమ్మర్దముగ నరుగుదెంచి తగన్. 240

క. అని చూపి పల్కు నవసర,మునఁ బర్జన్యుండు గురిసెఁ బుష్పాసారం
బనవద్యహృద్యనాదం,బున మ్రోసెను దేవదుందుభులు గగనమునన్. 241

వ. అప్పు డయ్యతిథి వెండియు. 242

-యముఁడు సక్తుప్రస్థుని బ్రహ్మలోకంబునకుఁ బో నియోగించుట-

క. నినుఁ జూచు వేడ్క నేడ్వురు, మునులమనంబుల సమగ్రముగఁ గదిరెడు స
జ్జనకీర్తనీయ దివికిం, జనుదెమ్ము ప్రియాసుతస్నుషాసహితముగన్. 243

తే. క్షుధ హరించుఁ బ్రజ్ఞాపరిశోభనతలఁ, దృష్ణ గుందించుఁ గృప నీవు దెలిసి వాని
ననఘ నిర్జించి తాలు బిడ్డనక యతిథి, పూజనం బిట్లు నడపినపుణ్యమునకు.

క. తగుప్రియమున సకుటుంబం,బుగఁ దనసభ [2]కీవు రాక బుద్ధిం గని బ్ర
హ్మ గడుఁ వేడ్క విమానం,బు గురువ్రతశీల శీఘ్రమునఁ బుత్తెంచున్. 245

చ. వినుము ప్రభూతదానములు విశ్రుతయజ్ఞములుఁ సధర్మతా
వినుతికి నెక్కఁ జాలవు వివేకనిధీ పరిశుద్ధశోభితా
ర్జనమునఁ దెచ్చికొన్నది వరం బగుఁ బాత్రము నర్హకాలముం
గని లఘువస్తు వేని నొసఁగం గను టుజ్జ్వలధర్మ మారయన్. 246

క. అని పలుకుచు దివ్యం బగు, తనయాకారంబు సూపె ధర్ముండు గన
త్కనకమణిమయవిమానము, వినువీదిం దోఁచె మునులు విస్మయ మందన్.

వ. అప్పుడు సక్తుప్రస్థుండు పరమప్రీతిం దానును దనవారును ధర్మదేవతకు దండ
ప్రణామంబు సేసి నిలిచిన. 248

తే. ధర్మదేవత యతనితో ధర్మనిరత
కంటె బ్రహ్మ పుత్తెంచినఘనవిమాన

1 మీచేఁత 2 కిపుడ రాక

మనఁగ నది భూమి కవతరించినఁ బ్రమోద
మెసఁగ నాథుస్కంధాతని కిట్టు లనియె. 24

క. వేడుక నాలుం గొడుకును, గోడలు నీవును బ్రభూతగుణ యొక్కుము సం
క్రీడమెయి నివ్విమానము, నీడిగ్గగతి బ్రహ్మసభకు నేఁగఁగ నలయున్. 25

క. అనవుడు సక్తుప్రస్థుఁడు, కనవాగును దాను నెక్కి ధర్మం బనుపం
జనియె నది యంతయును నేఁ, గనుఁగొనుచు బిలంబు వెడలఁగా నాకెనన్.

సక్తుప్రస్థుఁడు సకుటుంబముగా స్వర్గలోకంబునకుఁ బోవుట

వ. ఆసక్తువు గంధంబును నతిథిపాద్యజలక్లేదంబునుం గూరసి సక్తుప్రస్థకృతం బైన పరమధర్మంబు మహిమం జేసి మదీయమస్తకంబును నొక్కపార్శ్వంబునుం గనకమయంబు లయ్యె నాఁడు దొడంగి యేను దానవిధిస్థలంబులకును బుణ్యాశ్రమభూములకును వివిధాధ్వరప్రదేశంబులకుం జనుచుండుదు నొక్కప్రక్క పసిండి యగు నవశేషంబున నన్నిచోట్లకుఁ బోయినను గాకుండదు లోకోత్తరచరితుం డజాతశత్రుం డశ్వమేధంబు సేయుచున్నవాఁ డయ్యెనని విని యిది సిద్ధించు నని పట్టియునావశ్యకంబున నటకుఁ జని చెంచితి నిందు కినిశేషంబునుం గాం వినుం డది కారణంబుగా నయ్యుంఛవృత్తివిప్రునిధర్మంబు నీయజ్ఞంబు వోఁ కంటి నని పలికి యన్నకులంబు దా నెక్కడఁ బోవుటయు నెఱుంగ కుండె బోయెఁ బాండుకులపవిత్ర యస్మత్ఖంబునం గలిగిన యాశ్చర్యంబు నెఱుంగ గాంచి గించితి ననిన విని జనమేజయుండు. 26

సీ. జన్నంబునందు రాజన్యులు నసమున మునిజనంబులు శాంతి సనఘ విప్రు
లాసక్తు లగుదు రట్లగుటఁ గాదే పల్వురనీశ్వరులు దొల్లి యాగకృతులం
నతులకీర్తులను స్వర్గతులను బడసిరి ధర్మనందనుఁ డత్యుదాత్తభంగిఁ
దొంటిభూనాథులకంటె సత్యమునను శౌచమునను భక్తి శ్రద్ధ [1]నీగి

తే. నతిశయిల్లె వేదవ్యాసుఁ డాది గాఁగఁ,గలుగునార్యజనులచి తములకు నొక్క
రమరవల్లభుచంద నందముగఁ జేసె, నశ్వమేధంబు మెచ్చుఁ గాకరముగ.

వ. అట్టిపరమధర్మం బానకులంబుచేత గర్హితం బగుటకుం గారణం బేమి యని యడిగిన వైశంపాయనుండు ధర్మపుత్త్రునధ్వరంబు నీచెప్పిన యట్టిద యైనను నొక్కటి సెప్పెద నవహితుండ వగు మన్నకులంబు హింసాత్మకం బైన పశుయజ్ఞంబుకంటె [2]నహింసామహితం బైన తపోమయయజ్ఞం బధికం బని చెప్పి యది యయ్యెరిత్తు చెప్పుట గాక తనశిరంబును శరీరార్ధంబును సువర్ణమయంబు లైనకతంబునుం బలికెం గాన దానివచనంబులు ద్రోహువశ వేతద్వేషమయ మైనది యొక్కయితిహాసంబు గల దది యాకర్ణింపు మని యమ్మనుజనాథున కిట్లనియె. 27

1 గరిగి, యతిశ. 2 నహింసాభిమతం బైన.

సీ. అసురాధిపతి దొల్లి యాగంబు సేయంగఁదొడఁగ మహామునిస్తోమములును
సురసంఘములుఁ గూడి కురుముఖ్య ఋత్విగ్గణముల నేర్పఱిచి సొం పమర వేదిఁ
గల్పించి తగ నగ్నికార్యంబు నడపంగ నర్హాలు పశునిచయంబుఁ దేర
నమ్మునుల్ గనుఁగొని యధికదయార్ద్రంబు లగుచిత్తములతోడ నమ్మహేంద్రు

ఆ. నాననంబు సూచి యక్కట హింస ధర్మంబు గాదు కృతయుగంబు సొచ్చె
ననఘ వత్సరత్రయము [1]ప్రాఁతగిలినబీజంబు లిపుడు యజనసాధనములు. 255

క. వేదోదితప్రకారం, బాదర మెసఁగంగ నడపు మది యుత్తమధ
ర్మోదయము సేయు నీకు దయాదృష్టిం జూడు పశుగణార్తి మహాత్మా. 256

ఆ. అనిన వారిమాట లాదరింపక యుండె, వాసవుండు దాన వాదు పుట్టె
నమ్మునీశ్వరులకు నతనికి సురసంఘ, మతనిఁ గూడ వాద మతిశయిల్లె. 257

వ. అట్టియెడం గర్మకాండవిదుం డగుచు పరిచరవసువు సన్నిహితుం డగుటయు నయ్యిరుదెఱంగులవారును నారాజన్యుని సాక్షిఁగాఁ గోరిన నతండు దేవతా పక్షపాతంబునఁ బశువిశసనంబు గర్తవ్యం బని పలికి యధఃపాతంబు ప్రాపించెం గావున హింసారహితం బయినయజనంబు పూజనీయం బగుటకు సంశయింప వలవ దట్లుం గాక. 258

ఆ. ఉంఛవృత్తి నైనయుర్వీసురోత్తముం, డట్లు ప్రాణరక్షకై ఘటించి
స్వజనములును దాను భుజియింపనుండి యాసక్తు వతిథి కిచ్చెఁ జనదె పొగడ.

వ. అనిన విని జనమేజయుం డది యట్టిద మునీంద్రా నీవచనంబుల కొడంబడితి ధర్మమార్గగతం బైనద్రవ్యం బింత భవ్యంబు గదే యవ్వస్తువు దానంబునకుం బ్రధానం బగుట యింకనుం బ్రస్ఫుటంబుగాఁ బ్రకీర్తింపు మనవుడు నాసంయమి యవ్వాసవపౌత్రపౌత్రు నాలోకించి యి ట్లనియె. 260

-అగస్త్యమహాముని ద్వాదశవార్షికయజ్ఞప్రభావము.-

సీ. ఇవ్విషయంబున నెందుఁ బ్రసిద్ధతం బరఁగెడునట్టిది ధరణినాథ
వినుతేతిహాసంబు వినుము చెప్పెద నగస్త్యుండు పండ్రెండేండ్లు సువ్రతాభి
రతిఁ జేయుమహితాధ్వరమునకు దివ్యానుభావంబుగలయట్టిపరమమునులు
వేడ్క ఋత్విజు లయి వెలయ నిజప్రౌఢి నఖిలతంత్రంబులు నాచరింప

తే. నాసమయమున వర్షింపఁ డయ్యె నింద్రుఁ
డోషధులు వికలత్వంబు నొందె దానిఁ
జూచి యుత్తపోధను లగస్త్యునకు నన్న
దానవిధు లెట్లు సెల్లునో తగువిధమున. 261

1 ప్రాఁతలయిన బీజంబు

వ. ఇతండు ద్వాదశవార్షికం బైనదీక్షావిశేషంబు నొందినవాఁడు ధర్మమా
తం బయినద్రవ్యంబు సక్క నొండు వినియోగింపండు వానయుం గురిం
ముచ్చిరి తమలోఁ [1]బలుకుపలుకులు ప్రతాపదీపితుం డగునక్కుంభసం
డాలించి వారలతో ని ట్లనియె.

ఉ. న్యాయము గల్గి యధ్వరమునందు విఘాతము పుట్ట కుండఁ దాఁ
దోయదకోటిఁ బన్చి హరి దుష్టిగ వృష్టి యొనర్చు కున్న నే
[2]నాయమరేంద్రతం గాని మహోద్భుతవృత్తి జగంబుఁ బ్రోచెదన్
మీ యెడఁ జింత దక్కుఁడు సమిద్ధతపఃపసులార నా దెనన్.

క. కా దేనిఁ ద్రిజగముల బహుళోదారద్రవ్యకోటు లున్నయునికి మీ
పావములపరిసరమునకుఁ, దే దొరకొను నశ్రమమునఁ దెచ్చెద వానిన్.

తే. అంత సేయంగ వలయునే యన్న ననఘు
లార యుత్తరకురుభూము లారఁ బండి
యున్నయవి యాగకాలోచితాన్నమునకు
వలయుధాన్యముల్ దలఁపున వచ్చు నిందు.

వ. అని పలికి వెండియు.

క. ఆజాలి యేల నిర్మల,బీజహవిస్తంత్ర మేను బ్రీతి నొనర్పం
గా జగతి వఱపునం జెడు, నే జన్మము విఘ్నపడు నె యేటికి వగవన్.

సీ. అన విని నీవు ధర్మాగతిసంసిద్ధవస్తుదాయివి నిరవద్యతపము
వ్యయముగా నీ కేల వాసవుపై కినుక నఖిలజగద్ధన మాహరించి
కొన నేల యుత్తరకురుభూములందలిధాన్యంబు లేల సన్మాన్యబీజ
హుతములందు ఫలేచ్ఛ యోజింప నేల మాకై యున్నిదెఱఁగులయందుఁ గ

తే. నీదుచిత్తంబు దీని వినిశ్చయముగఁ
జేసి సుఖ వగు మేము మాచేసినట్టి
సుకృతములఁ దెచ్చికొందుము సులభములుగ
వలయునాహారములు లోకవందనీయ.

మ. అని సల్లాపము సేయు చుండఁగ ననేకాంభోదజాలంబులం
బనిచెం బెల్లుగ వర్షముల్ గురియఁగాఁ బర్జన్యుఁ డాప్రార్థ తా
నును నాచార్యుఁ బురస్కరించికొని నన్నుం గావవే యంచు న
మ్మునిశార్దూలునిఁ గాన వచ్చె వినయంబున్ భక్తియుం దోఁపఁగన్.

ఉ. వచ్చిన గారవించి యనవద్యపుటర్చన లిచ్చి సంయము
ల్మెచ్చఁగ శాంతసద్వచనలీలఁ బ్రమోద మొనర్చి యాతనిం
బుచ్చె సురేజ్యయుక్తముగఁ బోఁడిగఁ గ్రమ్మఱ వేల్పువీటి కా

---

[1] బలుకుపలుకులకుఁ బ్రతా...సంభవుండు రోషించి. [2] నాయమరేంద్రురీతిని.

సచ్చరితుండు లోకమును సంతస మందె వెలింగె జన్నమున్. 270

తే. క్రతుసమాప్తిసమయమున నతఁడు వినయ
భరితుఁడై యోగ్యభంగి నప్పరమమునుల
కర్చలిచ్చి యామంత్రణ మాచరింప
వారుఁ బ్రీతి నేఁగిరి నిజావాసములకు. 271

—జమదగ్నిమహాముని పితృదేవతలశాపంబున నకులం బై పుట్టినకథ.—

వ. ఇవ్విధంబున హింసారహితంబుగా మహితయాగంబు సుప్రయోగంబు సేసి యగస్త్యుండు పరమప్రశస్తి నుజ్జ్వలుఁ డయి వెలింగెంగావున ధర్మమార్గాగత ద్రవ్యకృతం బై తపోమయం బగుయజ్ఞంబు ప్రాజ్ఞజనమనోజ్ఞం బై వెలయు నని చెప్పిన విని జనమేజయుం డిట్లనియె. 272

తే అనఘ నకులరూపంబున నట్లు దోఁచి
బ్రాహ్మణులతోడ మానవభాషణముల
నెవ్వఁ డేనియు నొక్కయుహీనబోధ
ఘనుఁడు సల్లాప మొనరించె నని తలంచి. 273

తే. ఆతఁ డెవ్వఁడో యని నిన్ను నడుగఁ జూచి
యెండియును బ్రస్తుతోక్తుల నిందు ననుమ
నంబుతో నూర కుండితి నాకు నతనిఁ
జెప్పఁ దగు నేని బోధనశీల చెపుమ. 274

క. అనుటయు వైశంపాయనుఁ, డనూనపుణ్యప్రదీప్తుఁ డగునీ కెందుఁ
వినఁ దగనియదియుఁ గలదే, వినిపించెద ముంగివిధము విను తెలియంగన్.275

సీ. జమదగ్ని పితృకార్యసంకల్ప మత్యంతనియతాత్ముఁడై చేసె నిష్ఠ యొప్పఁ
జారుసూతనకలశంబున హోమధేనువుఁ దాన పిదికి గారవముతోడ
ని మ్మైనయెడఁ బదిలమ్ముగా డించిన నతనిచిత్తము తెలియంగరయుబుద్ధి
నాకారవృత్తిఁ గ్రోధాధిదైవము వచ్చి ప్రమాదికం బనుభంగి దోఁపఁ

ఆ. గుండతోడిపాలు గూల్చినఁ గినియక, యూర కుండె నాసముజ్జ్వలాత్ముఁ
డప్పు డాత్మ మెచ్చి యద్దైవ మతనికి, నిట్లు లనియెఁ గురుమహీశవర్య. 276

క. భృగువులు క్రోధను లనఁగా, జగతిఁ బరఁగు వాద మది [1]మృషాపరికలితం
బగుట దెలిసె నోడితి నీ, కగణిత మగునీతపమున కలికెద ననఘా. 277

వ. అని యెండియు. 278

క. నా దెసఁ బ్రసన్నుఁడవు గ, మ్మాదరమునఁ జూడు మైఁపు మపరాధము వి
ద్యాదయిత యనిన నమ్మని, యాదైవముఁ జూచి శాంతి యలవడ నెమ్మిన్.279

వ. నాయెడ నిప్పుడు. 280

---

1 మృషాపరికల్పం, బగుట.

క. నీ వేమితప్పు సేసితి, త్రోవము శంకాభయంబు దొలఁగఁగ సంక
ల్పావిలతకు నలుగుట పితృ,దేవతలకుఁ గలుగుఁ బొమ్ము దిగ్గన ననుడున్. 281

వ. భీతి నాభూతం బంతర్ధానంబుసేసెం దదనంతరంబ యాజమదగ్నిం బితృదేవతలు
గోపించి పొడసూపి యతనితో నీవు శ్రాద్ధంబునకు సంకల్పించియుండి తద్ద్ర
కల్యంబు వుట్టిన నూరకుండి తని పలికి ముంగి వయి వుట్టు మని శపించిన
నతండు వారలకు దండప్రణామంబు నేసి తపస్వికి నలుగం దగ దని యపరా
ధంబు గనియునుం గ్రోధాధిదైవంబునకు నలుగ నైతి 282

ఆ. తప్పు సైఁచి నన్ను దయఁ జూచి శాపమోక్షము నను గ్రహింపుఁ డమిత తేజు
లార యని వినీతిలంపటుం డగుచుఁ బ్రార్థించుటయును వారు దెలివి నొంది.

వ. విదగ్ధవిప్రసమూహం బొడంబడుపట్టియుచితవాక్యంబుల నీ వెన్నఁడేని మహా
ధర్మంబు గీ డని యాడితి నాఁడు నీకు శాపమోక్షం బగు నని నిర్దేశించి రన్న
కులంబును సక్తుప్రస్థనికతంబునం దగినమాటలు నా తెఱంగు నసదస్యులతో ధర్మ
నందనునశ్వమేధంబు నధిక్షేపించి విగతశాపత్వానందంబునొంది యంతర్హితుఁ
బయ్యె నని యిట్లు జనమేజయునకు వైశంపాయనుండు పాండవాగ్రజునశ్వమే
ధంబువిధంబు విస్తారప్రస్తవనీయంబుగా వివరించుటయు. 28.

శా. భక్తిస్మేరమునీంద్రచిత్తకమలప్రస్ఫీతసౌరభ్యసం
యుక్తా రూఢతరప్రకాశతనురూపోల్లాస రాగాదిని
ర్ముక్తైకాంతిజనైకతారసిక చిన్ముద్రాసదోన్నిద్ర ధీ
శక్తిస్వైరవిహారదూర లలితా సద్భావనోన్మీలితా. 28

క. అజరామరపదకరపద, భజనా సంసారజలధిపారీణస్తో
తృజనా స్వమూర్తివైదిక, యజనా పాశ్చాత్యనాడి కార్ద్రవ్యజనా. 28

మాలిని. త్రియుగకమలవీథీదీప్తసంచారలీలా
నియమితపవనాత్మాగ్నిప్రభాస్నిగ్ధసంగా
స్మయవికచమహాబ్జస్వైరమాధ్వీకధారో
దయమయ మధురాత్మా దర్శితానందవర్త్మా. 28

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునయశ్వమేధపర్వంబునం దు
సర్వంబును జతుర్థాశ్వాసము.

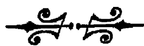
అశ్వమేధపర్వము సమాప్తము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ఆశ్రమవాసపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

సాదనపదపద్మో
పాసనవిద్యాశ్రమైకపరతానిత్యా
భ్యాసజనహృద్య వేద
వ్యాసవచోవిభవవేద్య హరిహరనాథా.

యుధిష్ఠిరాదులును గాంధారీధృతరాష్ట్రులును నొండొరులయెడ నడచికొనినప్రవర్తనము

దేవా జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె నట్లు పితృపితామహాక్రమప్రాప్తం బయినసామ్రాజ్యంబు జగత్పూజ్యప్రకారంబునం గైకొని మహాధ్వరప్రముఖధర్మకార్యధుర్యులును సముపాసితార్యులును నయావిధేయులు నగు పాండవేయులు ధృతరాష్ట్రువలన నెవ్విధంబువారై నడచిరి హతపుత్త్రమిత్త్రామాత్యుండును గతైశ్వర్యుండు నగునారాజును యశోమహిత యగుగాంధారియు నెట్టిభంగి వర్తించి రత్తెఱంగు నా కెఱింగింపుము. 2

. అనవుడు నమ్ముని యమ్మహీపతికి ని ట్లనుఁ బాండునందను లాంబికేయు
నెడ భక్తివినయంబు లెసఁగంగ వర్తింతు రతనియోగక్షేమ మరసి యెపుడుఁ
దత్సమీపంబునఁ దగ నిల్చి తనుకు నెయ్యది యైన నెఱిఁగించు నట్లు గాఁగ
నుందురు విదురయుయుత్సుసంజయులు దారును నిత్యమును వచ్చి వినతిఁ జేసి

తే. కొలిచి కూర్చుండి యానృపు నలఘుకార్య
విధము లేర్పడ నడిగి యవ్విభునిచెప్పి
నట్ల చేయుదు రతఁడును నాదరంబు
గాఢవత్సలత్వంబును గలిగి యుండు.

క. కౌరవనాథ కుంతియును గౌరవ మొప్పఁగ వచ్చి కొల్చు గాం
ధారి నతిప్రయత్నమున ద్రౌపది తాను సుభద్రయుఁ ముదం

బొరఁగ నిత్యముం [1]గొలుచు నక్కురువంశమహత్తరల్ మహో
దారము లైనవస్తువు లుదాత్తత నిత్తురు వార లందఱున్. 4

క. చిత్రాంగదయు నులూచియు, ధాత్రీశ్వర వత్తు రెపుడు ద్రౌపదితోడన్
గాత్రములు భూరివినయామత్రములుగ సుబలసుతఁ బ్రమదమునఁ గొలువన్.

క. ఆతల్లికిఁ దండ్రికి సం, ప్రీతి యలరఁ గుడువఁ గట్టఁ బెట్ట నుదాత్త
స్ఫీతంబు లైనవస్తు, వ్రాతంబుల నిచ్చు ధర్మరా జనుదినమున్. 6

తే. గుళ్లుఁ జెఱువులుఁ గట్టించుఁ గోరి యూళ్లు
లగ్రహారముల్ గావించు నాంబికేయుఁ
డధిప ధర్మతనూజుఁ డత్యంతహర్ష
చిత్తవృత్తి యై యనుమతి సేయు చుండ. 7

క. జనవర ధర్మజుఁ గొలువం, జనుదెంచినయట్టివివిధజనపతు లెల్లన్
మును ధృతరాష్ట్రునిఁ గొలుతురు, విను మాకొడుకుమది పల్లవించును దానన్. 8

క. సూనులు లేమిం గలిగెడు, దీనత్వము దోఁప కుండఁ దేజస్సౌఖ్యా
నూనులుగఁ జేయు ధర్మజుఁ, డానరపతి నతనిదేవి నతులితభక్తిన్ 9

సీ. వంశవృద్ధులు పుత్త్రవర్గవియుక్తు లై యున్నవా రేమిట నుమ్మలింతు
రో యనుపుయిలోట నాయుధిష్ఠిరుఁడు దమ్ములకును దగునమాత్త్యులకు నిష్ట
భృత్త్యులకును మీరు ప్రీతియు భక్తియు నాంబికేయునిదెస నతిశయిల్ల
నారాజుపంచినయట్ల చేసి చరింపుఁ డతని నారాధించు టస్మదీయ

ఆ. చిత్తమునకుఁ బ్రియము సేయుట యతనికి, మనసు గానియట్టిపని యొనర్చు
టగ్గలంపుదుఃఖ మావహించుట యని, యనుదినంబుఁ జెప్పు మనుజనాథ.

క. విను మెల్లవారు నతనివ, చనములు మది నూఁది యట్ల చరియింప మరు
త్తనయుండును నమ్మెయివ, ర్తనము నడపు చుండు మనసు దద్దయు నెరియన్.

క. ద్యూతంబున దుర్యోధను, చేతం వమపడినపాటు చిత్తంబున క
త్యాతురతఁ జేయు చుండుట, నాతఁడు ధృతరాష్ట్రుఁ జూచి యలుగుమనమునన్.

తే. శ్రాద్ధదివసంబులందుఁ బుత్త్రవ్రజమున
కాంబికేయుండు గోకనకాదిదాన
కీర్త్యముగఁ బారలౌకికక్రియలు సేయు
నట్లుగా సంఘటించు ధర్మాత్మజుండు. 13

సీ. అతులభోగంబును నంచితత్యాగంబుఁ దొల్లింటియట్టుల చెల్లఁ జేయు
ధృతరాష్ట్రునకు ధర్మసుతుఁడు గాంధారికిఁ బూర్వప్రకారసంపూజ్యదాన
నిరతిఁ జెల్లించు నక్కురువృద్ధుఁ డిమ్మెయిఁ బాండుపుత్త్రులు దన్నుఁ బరమభక్తి
శిష్యవర్తనమున సేవింపఁ దానును గురునట్ల వాత్సల్యపరత నెపుడు

1 గొలుతు రక్కురువంశమహత్తరల్.

తే. వారలకు శ్రీయు నాయువు వైరిజయము
మానసమున నాశాసించు మానవేంద్ర
యతనితొంటివర్తనముఁ దత్సుతునికీడు
నాత్మఁ దలఁపఁ డెన్నఁడు ధర్మాత్మజుండు. 14

. విను మతని తెఱఁ గెఱిఁగి పరిజనములతో నాంబికేయుచరితము దుర్యో
ధనుకొఱగామియు నెవ్వరును వాక్రువ్వంగ వెఱతురు కురుప్రవరా. 15

. రాజ్యాధిపత్యసంపూజ్యత్వమున ధృతరాష్ట్రపాండుసుతాంతరంబు గాన
రాకళులు జానపదోత్కరమునఁ బౌరవర్గంబునందును వసుమతీశ
యమ్మెయి నడపెడునప్పాండవాగ్రజువలన నిజాత్మజువలనికంటె
నక్కురురాజు ప్రియం బందు నట్లున్న యక్కాలమునఁ బవనాత్మజుండు

. సన్నిహితుఁ డైనయప్పు డజ్జనవిభుండు
దనతనూజులఁ దలఁచి సంతాప మందు
నతనిఁ గనుఁగొని [1]యబ్భీముఁ డతనిసుతులు
దమ్ముఁ బఱచినపాటులు దలఁచి యలుగు. 16

. హృదయములు నొండొరులదెస నిట్టివార
లయ్యు నతఁడు నతండు ననన్యభావ
ణాములయప్పుడు మృదులవిన్యాస మొప్ప
నాడుదురు చుట్టములు మెచ్చునట్లు గాఁగ 17

ధృతరాష్ట్రుం డేకతంబ యున్నయెడ వృకోదరుం డతనికి నింత సంత నుండి
గాంధారియు విను చుండ. 18

అంధునికొడుకులయం దొక్కరునిఁ దప్పి పోనీక త్రుంచితి భూరిశక్తి
దర్పితం బైనమద్బాహుపంజరము సొచ్చినరిపురాజన్యసింహములకు
వెడలంగ వచ్చునే వెంగలు లై వారు గయ్యంబు సేసిరి గాక నన్ను
నెఱిఁగిన దొడరుదు రెట్టులు దుర్యోధనాదుల ననిఁ దెగటార్చినట్టి
నాదుదోర్దండములఁ జందనం బలంది
కుసుమదామముల్ సుట్టి మ్రొక్కుదు మహోప
కారు లరయంగ దైవముల్ గావె యనుఁ ద
దీయమర్మంబు లెల్ల భేదిల్ల నధిప. 19

దీని ధర్మనందనుండును ధనంజయుండునుం గుంతియు ద్రౌపదియు నెఱుంగరు గవలొక్కొక్కమాఱిమ్మాటలు విని సంతసిల్లుదురు ధర్మనందను తెఱం గెఱుంగుటం జేసి పుయిలోడి తా రేమియు నాడరు ధృతరాష్ట్రగాంధారులుం గాలపర్యాయంబు గనికొని డెందంబులు గంద నూర కుండుదు రట్టిభంగిఁ బంచ

---

1 భీముండు నతనిసుతులు.

దశవత్సరంబులు సనియె నంత నొక్కనాఁ డయ్యంధనృపతి బంధుజనంబులం
గూర్చి ధర్మనందను రావించి యతం డిరు వినుచుండ గద్గదకంఠుం డగుచు
వారల కిట్లనియె. 20

—ధృతరాష్ట్రుఁడు తన మనోరథంబు దెలుపుట.—

సీ. నాకతంబునఁ జేసి నాఁకౌరవులకు నాశంబు వాటిల్లుట దెల్లంబు మీకు
జనులఁ బ్రోవఁగ నతిలోభి జ్ఞాతిజనద్రోహిని సుయోధను రాజుఁ జేసితి గుణధరిత్రి
నచ్యుతు చెప్పినయట్టి వాక్యంబులు విన నేను నాతనయుఁడు విని
ఘనతరస్నేహంబునను మొగమోటను విడిచి యమ్మాటలఁ బడితిమి యొత్తి

తే. యాకు కుంతికి భీష్ముండు నా గురుండు
విదురుఁడు సంజయుండును నేవిధమున
నాకుఁ జెప్పిరి గాంధారి నన్ను దూఱి
చెప్పినమాట లేదె యిట్టి వెఱఁగు. 21

వ. ఇది తలంపంగలంగంబున శల్యంబై యున్నయది యని చెప్పి వెండియు. 22

క. సుతులకు సోదరులకుఁ దిలోదకములు, నృపుల కెల్ల నిచ్చిన మేలిమి యన్నయ్య
త్కృతిఁ గాంచి నయట్టి సత్కృతిని యుష్మనికి వగనఁ బ్రీతియ కలుగున్. 23

వ. అని పలికి పాండవాగ్రజుం జేరం బిలిచి యిట్లనియె. 24

సీ. నీ వరయంగ సుఖావాప్తిఁ గోరెడు నీ నెనరు దేశములు నుజ్జ్వలంపుఁ
దేజంబుఁ గలిగిన నిందించి దానంబు లంచితములుగఁ బెక్కాచరింపఁ
గంటి శ్రాద్ధంబులు గాంధారిసుతులకుఁ బలుమారుఁ జేసితిఁ బరమధర్మ
శీల పాంచాలికిఁ జెట్ట చేసి రగణ్యపుణ్యం వగునీదుభూరికీర్తి

తే. సహరించి రద్దుర్యోధనాదు లిట్టి
కష్టచరితులఁ బాడిమ్మెఁ గయ్యమునన
నిహతులుగఁ జేసి తక్కుగనిరు మూర్ధ్వ
భువనగతిఁ గాంచి సుఖ మందె భూపవర్య. 25

క. కావున నేమియుఁ జేయం, గా వలవదు వారికయి యకారణకరుణా
శ్రీవిలసితుఁ డగునీతో, నావిధముం జెప్ప వలసె నరవరముఖ్యా. 26

సీ. ఏకార్యమునకు నెవ్వఁ డేనియుఁ జేయఁ దొడఁగునప్పుడు విను ఫలమతోని
చే నను జ్ఞాతుఁడై కాని తొడఁగఁ గా దట్లు గావున వార్ధకాభిలీష
మునమదీయకాయమునకు సంస్కార మాచరింపఁగఁ దప మాచరించు
పనికి భూపాల నీయనుమతి వడయంగ వలసి చెప్పెద రాజవంశజునకు

ఆ. సమరమరణ మొండె విమలతపమునకుఁ, జొచ్చి యందు నిలిచి చచ్చు టొండె
వలయు నస్మదీయవంశముఖ్యు లిట్టులు, నడపి రనువు నన్ను నడవి కనఘ. 27

క. రాజు గుమఁ డెల్లవారికి, రాజోత్తమ గురునియాజ్ఞ రంజిల్లఁగఁ జే

రోజం జేసినకృత్యము, సూ జగములు రెంటియందు శోభన మిచ్చున్. 28

తే. ఏను గాంధారియును దపోమాననీయ, మునులచేరువ వల్కలములు ధరించి
కందమూలఫలముల నాఁకలి హరించి, నిన్ను దీవించుచుండెద మన్న నతఁడు.

క. ధరణీరాజ్యము నాకును, నరవర సౌఖ్యంబుఁ జేయునా నీ విమ్మై
దురపిల్లి దుష్కరం బగు, నరణ్యవాసమున కేఁగినట్టిద మైనన్. 30

తే. గూఢబుద్ధి వై నమ్మించి కురువరేణ్య, యే నెఱుంగక యుండంగ నిట్లు శోక
వనధిఁ దేలుచునుండి తివ్వనట గంటి, నింక రాజ్యంబు నాకెట్టులింపుఁ జెపుమ.

ఉ. తల్లియుఁ దండ్రియుఁ గురుఁడు దైవము నా కరయంగ నీవ భూ
వల్లభ నీవు కాననని వాసము గోరి చనంగ నెట్టు లే
నుల్లము వట్టి హాస్తిపురి నుండఁగ నేర్తు యుయుత్సుఁ బెంపు శో
భిల్లఁగ రాజుఁ జేయు నినుఁ బ్రీతి యొలర్పఁగఁ గొల్చి వచ్చెదన్. 32

క. అతఁ డౌరసుండు నీ కీ, క్షితి కొడయుఁడు దుర్యశంబుచేఁ గుందుట భూ
పతివర కని కని మీరి, ట్లతిమాత్రము సేయఁదగునె యక్కట నాకున్. 33

సీ. నీవు రాజవు గాక నీ కేను రాజనే గుఱుని మహారాజుఁ గురువరేణ్య
నిటు సేయు మని పంప నే నొడయుండనే దుర్యోధనాదులదుష్కృతములు
నామదిలో నిల్ప నేమును వారును, [1]విధిమోహమున నైన విరసభావ
మావహిల్లినఁ బుట్టె నంతలు పనులు గాంధారియు గొంతియు గారవమున

ఆ. నాకు నొక్కరూప మీకుఁ గాననవాస, మెల్లభంగిఁ గలుగునేని యేనుఁ
దగిలి తోన వత్తుఁ దగుమాటగా నాట, గాదు నాదువ్యాపయగతియు నిట్ల.

క. పలికెద నే సత్యము నా, కిల ప్రీతిం జేయ దధిప యీ వి ట్లయినం
గులముకలఁక దైవకృతం, బలఘుమతీ విడువు శోక మరయుము నన్నున్. 35

తే. నీకు శుశ్రూష యొనరించి నృపవరేణ్య, చిత్తతాపంబు మానంగఁ జేసికొందు
ననితలంచున ర్విడువంగ నగు నెయవన, తుండనై నిన్ను వేఁడెదఁ బోఁ గుఁగువగలు.

క. అనుచు నతనిచరణంబులు, దనఫాలతలంబు సేర్చె ధర్మతనయుఁ డా
తని గ్రుచ్చి యెత్తి కౌఁగిట, నెనయంగాఁ జేర్చి యాతఁ డి ట్లను నధిపా. 37

తే. నీవు శుశ్రూష చిరకాలనియతిఁ జేసి, తేను వృద్ధుండ నైతి నా కింకఁ దపము
వలవ దయ్య రాజును బాలివాఁడ యెవ్వ, రేమి సేసిన ఫలములయెడ నృపాల.

వ. అనిపలికి విదురకృపసంజయులనుద్దేశించి తనకు ముఖశోషయుం దనుగ్లానియుం
గలిమి నుగ్గడించి నాలుక దొట్రుపడ వారలతో మీర లనునయవచనంబుల
నజాతశత్రుం దెలివొందం జేయుం డని చెప్పి డప్పి యెక్కుడు గదిరిన గాంధా
రితనువున మేను సేర్చి మూర్ఛిల్లుటయు నార్తి నొంది యక్కుంతీనందనాగ్రజుం
డి ట్లని పలవించె. 39

[1] విధిమోహితుల మయి విరసభావ.

క. కరిశతసహస్రబలవి,స్ఫురితుఁ డగువిచిత్రవీర్యపుత్త్రుఁ డొకతలో
దరి నూఁతగొనియె విధి యె,వ్వరి హీనులఁ జేయఁ దకట వక్రుం డైనన్. 40

చ. అనిలజు మేనిచంద మగునాయసరూపము చూర్ణితంబు సే
సినబలమాననీయుఁ డొకచేడియ నక్కట యాశ్రయించె నే
మనఁ గల దవ్విధాతృ నని [1]యాతనికీడును మానసంబునం
జొనుపమి లావ పేరుకొని శోకము ధర్మజుఁ డొందె భూవరా. 41

సీ. అప్పుడు గాంధారి యల్లన ధర్మజుతోడ మీతండ్రి యతులతపంబు
తోడిసంతతచింతఁ గూడు దొఱంగి తా నుండుటఁ గూర్చుండ నోప కునికి
ని ట్లయ్యె ననవుడు నెవ్వనికతమున నిమ్మహాత్మున కిట్టియెడరు వుట్టె
[2]నట్టినామచువు నే మనఁగల దంచు నాతఁడు శీతజలము హస్తమునఁ బుచ్చి

తే. కొని యతనిమోమునందు నక్కున విదిర్చ
సమయమున విదురుండును సంజయుండు
నఖిలభరతభార్యలు నేడ్చి రవ్విభుండు
నివిరెఁ జలికేల నానృపునవయవములు. 42

క. నివురంగఁ దెలిసి యతనిం, గవుఁగిటిలోఁ జేర్చి మస్తకము మూర్కొనుకౌ
రవవృద్ధు నతఁడు నాశ్లే,షవిశేషంబున నొనర్చె సంప్రీతునిఁగన్. 43

వ. అట్లు దెలి వొంది ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మరాజుతో నా కెట్లును దపంబునకయి కాననంబునకుం బోవ వలయు ననిన నజ్జనపతి నీ వారగింపు మప్పని మఱి సెప్పెద నని త్రోపుమాటగాఁ బలికిన నయ్యాంబికేయుండు పెక్కుమాట లాడ శక్తి లేదు నన్నింక నలజడిఁ బెట్టకుము తపశ్చరణంబునకు నీయాజ్ఞ వడసి కాని కుడువ ననియె నయ్యవసరంబున సాత్యవతేయుండు గృపావిధేయుండై యచటికి వచ్చి సకలజనంబులవినతులు గైకొని దీవన లిచ్చి యాధర్మతనయునాననం బాలోకించి. 44

వ్యాసుఁడు ధృతరాష్ట్రువనవాసంబున కనుజ్ఞ యిచ్చుట

సీ. ఆంబికేయుఁడు సెప్పినట్టుల చేయుము వృద్ధుఁడు నాత్మజవిరహితుండు
నై నయీయాతఁడు తప మాచరింపఁగఁ గోర కున్నె గాంధారశోకోపశమము
దాలిమి నొదవి యుండాఁకఁ బ్రవర్తించె నింక నియ్యమకును నిదియ తలఁపు
గావున నీకు నీకార్యంబు సెప్పంగ వచ్చితి వీరిఁ బో నిచ్చు టొప్పు

తే. ననఘ పూర్వరాజన్యులు సనినయట్టి,సౌఖ్యపథమున నీరాజు సనుట మేలు
గాన యీతనికాననగమనమునకు, ని మ్మనుజ్ఞ విచారంబు లెల్లఁ దక్కి. 45

క. నీవినయము భక్తియు సం,భావనమును వీరివగలఁ బాపఁగ శుశ్రూ
షావశవర్తిత నడచితి, భూవర చిరకాల మింకఁ బో నిమ్ము తగన్. 46

---

1 యాతనికిం దనమానసం. 2 నట్టినామనము నే ఘనఁ.

చ. అన విని యాకురుప్రవరుఁ డమ్మునివల్లభుమోముఁ జూచి యి
ట్లను మహితాత్మ మాకు గురుఁ డన్నను ధర్మవిధోపదేష్ట య
న్నను బరదైవ మన్నను మనఃప్రియకార్యకలాపకర్త య
న్నను విను నీవ నీదువచనంబున కడ్డము పల్కువాఁడనే. 47

ఆ. అనిన నమ్మహాత్ముఁ డను రాజులకు రణ, మరణ మొండె దృఢసమాధిఁ దనువు
విడుచుటొండెఁ గాక వృద్ధులై రోగత,ల్పమునఁ జావు మేలె భరతముఖ్య. 48

వ. అనిన విని ధర్మతనయుం డొండు వలుక వెఱచి యిట్లనియె. 49

క. అనఘా యిక్కురుముఖ్యున, కనుజ్ఞ యే నిచ్చితిని మహత్తర మగుమీ
యనుమతియుఁ బడసెఁ జనుఁ గా,క నిజేచ్ఛను నాకు విఘ్నకరణము దగునే.

సీ. అనుటయుఁ బ్రియమంది యమ్మహామునియమ్మహీశ్వరుతోఁ బాండుఁడీనృపాలు
గద్దియ నిడికొని క్రతువులు సేయించి యవిరళభోగానుభవము నడపి
యీతనివారలఁ బ్రీతి నీక్షించి తా శిష్యుండపోలె సంసేవనంబు
భక్తిమై నొనరించెఁ బదపడి నీవును దిగ్విజయాదులఁ దేజ మితని

తే. నొందునట్లుగఁ జేసితి వొకటఁ బిదపఁ, దానపదుమూఁడువర్షముల్ ధరణి యేలె
నీవు శుశ్రూష యిత్తఱి నియతి నడపి,తితనిమది లేదు కలఁక యొక్కింతయేని.

క. కేవలతపఃక్రియాసం,సేవనతాత్పర్య మిపుడు చిత్తంబునయం
దావేశించినయది యీ, భూవరునకు నితని ననిచి పుచ్చు మడవికిన్. 52

ఆ. అనిన ధర్మతనయుఁ డట్టుల కాకని, పలికెఁ దక్షిణంబ పరమయోగి
వంద్యుఁ డయినసత్యవతికొడు కాత్మత,పోవనమున కరిగె భూపవర్య. 53

సీ. తదనంతరమ ధర్మతనయుండు ధృతరాష్ట్రుతోడ నీ కెట్టులు సూడఁ బోలె
విదురుండుఁగృపుఁడు నెయ్యదికృతమని వినిశ్చయమొనరించిరి సంజయునియు
యుత్సునిమనముల నొలసినకర్తవ్య మెద్ది దానిన చేయు టెంతయేని
నాకుఁ బ్రియంబు భూనాథ యానతుఁడ నై వేఁడెద నొకటి నీవిశదబుద్ధి

ఆ. నేమి సేయఁ దలఁచితేని నీ వక్కట, యూరగించి చేయు మయ్య యనుడు
నరిగె నానృపాలుఁ డభ్యంతరావాస,మునకుఁ దోన సుబలతనయ సనఁగ. 54

వ. ఇట్లు కురువృద్ధుండు వృద్ధసామజంబుచందంబునం జనునప్పుడు విదురుండును యుయుత్సుండును గృపాచార్యుండును సంజయుండును వెనుకన చని రజ్జనప తి దివసకృత్యంబు లాచరించి భూమిసురులం బూజించి యాహారతంత్రంబు నిర్వర్తించె గాంధారియుం గుంతీప్రముఖభరతభార్య లనునయింప భోజనవి ధి యొనర్చెం దదనంతరంబ విదురాదులం బాండవేయులును వనితాజనంబు లుం గృతాహారు లయి యావైచిత్రవీర్యుం బరివేష్టించి యుండఁ బాండవా గ్రజు నప్పాండునృపాగ్రజుం డేకాంతస్థానంబునకుం దోడ్కొని పోయి యతని

తోడ సప్తాంగం బయినరాజ్యంబు పూజ్యం బగుధర్మంబుతో నెనయ నడ
పుట దుష్కరంబు గావున నాయెఱింగినంత బోధించెద నాకర్ణింపు మని పలికి
యి ట్లనియె. 55

-ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మజునకు రాజనీతివిశేషంబులు సెప్పుట.-

సీ. నీవు నిచ్చలును విద్యావృద్ధజనములఁ దగ నుపాసింపు మర్థముల వారిఁ
బ్రీతులఁ జేయుము నీతులు వా రుపదేశింప వాని నూఁదినమనంబు
గలిగి [1]వర్తింపుము కార్యంబు నింద్రియంబులు రాజ్యతంత్రంబుఁ బోలె నరసి
రక్షింపు మప్పిండు రక్షితం బైన శుభంబులం గావించు భావశుద్ధి
ఆ. ధామములును బితృపితామహక్రమసమాగతులు విశదనుతులుఁ గాఁగవలయు
సచివు లతివిదగ్ధచారులఁ బనుపుము, పరుల యాప్తజనులభంగు లరయ. 56
క. పురరక్షణము దృఢంబుగ, నరవర చేయంగ వలయు నమ్మఁ గలుగున
త్పురుషులనిరదగుఁ గుడుపు ని,దురమొనలగులోనిపనులతోడరువు లరయన్.
సీ. ఆప్తవృద్ధులఁ బెట్టు మంగనాజనులసంరక్షకు నెల్లకార్యముల మంత్రి
జనములతోడ విచారించి చేయంగనలయును గుప్తనివాస మొండె
మాడువుమిాఁ దొండె మాటు లేనియరణ్యతల మొండె మంత్రవిధానమునకు
నర్హములో గేవల మైనట్టిమంత్రంబు గోపనం బొందినఁ గురువరేణ్య
ఆ. యఖిలకర్మములు ఫలావాప్తి నొప్పుఁ బం, గ్వంధజడులు చీకు లైన సీర
హాస్యభాషణముల యప్పుడు సేరువ, నునికి యొప్ప దార్యవినుతచరిత. 58
క. విను మంత్రభేదమున వచ్చినకీడున కనఘ శాంతి సేయు టరిది గా
వున మంత్రులతో మంత్రా,వననియమం బూఁది చెప్ప వలయుం జుమ్మీ. 59
సీ. వ్యవహారములు శుచు లైనవిద్వాంసులఁ దోడుగఁ గొని తీర్పు దుష్టజనుల
దండించునెడ వారి తప్పులకొలఁదులు మదిఁ [2]దూఁచి చూచి తన్మాత్రదండ
మాచరింపుము విను మాయవ్యయములు సంక్షేపరూపంబున రేపకడలు
దానికి మును దేవతాపూజనము భూసురార్చనమును జేయు మమలబుద్ధి
తే. ప్రొద్దు సాలంగ నెక్కినప్పుడు సమర్హ, భోజనక్రియ నిర్వహింపుము సుశీల
మాన్యతదనంతరము గంధమాల్యభూష,ణాంబరములు నిజేచ్ఛమై ననుభవింపు.
క. కొలు విమ్ము మాపుకడ యోధుల కెల్లను సంధ్య వద్ద దూతలనుం జా
రుల సంభావింపుము రాత్రులఁ గాంతాభోగతత్పరుఁడ వగుము నృపా. 61
తే. ఏమి గ్రొత్తగఁ బుట్టిన నించుకేని, నలసుఁడవు గాక దాని నీ వరసి తీర్పు
[3]మిది దెఱంగుగ నే ప్రొద్దు నింతవట్టు, నర్హములు గౌరవక్షితి పాగ్రగణ్య. 62
క. న్యాయంబుతోడ వివిధో,పాయంబుల నర్థముల నుపార్జింపుము భూ
నాయక రాజ్యవిఘాతము, సేయుజనుల నెఱిఁగి చంపఁ జెఱపన వలయున్. 63

1 నిర్వర్తింపుకార్యంబు. 2 నూఁది 3 మిట్టి తెఱఁగునకే ప్రొద్దు లింతవట్టు.

క. పనులయెడ మేలు గాంచిన, మనుగడ యగ్గలము సేసి మన్నింపుము రా
జనయజ్ఞ భృత్యకోటిం, గొనియాడుము సేత పేరు క్రుచ్చి కొలువునన్. 64

క. నీవలనను భక్తిస్నేహావేశము గలిగి శూరుఁడై యలజడికిం
దా విసువనిసత్కులజుం, గావింపుము సైన్యవిభునిఁ గాఁ గురుముఖ్యా. 65

సీ. ఆత్మ రంధ్రము లించుకైనను నొరులకు నెఱుఁగ రాకుండఁగ మఱువుసేయు
మన్యరంధ్రంబుల నారసి కనుము శత్రులకడ బుద్ధియు బలువుఁ గలుగు
వారల నెఱిఁగి భూవర యొక్కమై నీగి మన్నన నెఱపి తన్మానసములు
నీయెడ నార్ద్రంబులై యుండఁ జేయుము చేరువనృపులకు వైరబంధ

ఆ. మెట్లు గలుగు దాని నేమఱ కుండుము, వారియవుల నున్న వారు మిత్త్రు
లగుదు రెల్లభంగి నధిప యుదాసీను, లట సమీపవర్తులైనవిభులు. 66

క. వీరల సప్తాంగంబులు, నారసికొని యునికి కార్య మవనీశ సదృ
క్సారబలుఁడైననృపుతో, గారవమున సంధి సేయఁ గా వలయుఁ దగన్. 67

తే. దైవమానుషబలములు దఱిఁగి యుండు
నెవ్వరికి నెప్పు డప్పుడ యెసక మెసఁగ
వైర మతనితోఁ బాటింప వలయుఁ జెఱచు
టప్పనము గొను టర్హాత్వ మరసి నడపు. 68

క. నడపునఁ గొల్పుచ్చుఁగ నగు,నెడయు విడిసి యుండి చెఱచు నిక్కయు నీ వే
ర్పడఁ గనుఁగొని యం దర్హాము,నడపుము నిజసైన్యరక్షణమువలయుఁజుమీ.

క. ప్రెగడలమనసులు విరసము, లగుగతి నడపురిపురాజ్య మరసి విభిన్నం
బుగఁ జేసి కలఁచి పైకొని, జగతీవర కొనఁగ వలయు సౌకర్యమునన్. 70

ఆ. బలము లెసఁగ దైవబలమును గలిగి లో, గుట్టుచేటు లేని యట్టినృపతి
వలన మత్సరంబు వల దాశ్రయంబు చం,దంబు పొందువడయఁ దగునృపాల.

ధృతరాష్ట్రుఁడు ధర్మజునకు శత్రురాజుల జయించుతెఱంగు సెప్పుట

ఆ. కుడువ నిచ్చుతఱియుఁ గురువర[1] క్రక్కించు, నవసరంబు నెఱిఁగి యరినృపాలు
సీవు ధీరవృత్తి నిడుఁద్రాటఁ బోనిమ్ము, క్రమ్ము కపిల యనఁగఁ గ్రమ్మి[2] చెఱపు.

సీ. ఉత్సాహ శక్తియు నుర్వీశ మంత్రశక్తియుఁ బ్రభుశక్తియుఁ గెలనివాని
కిని నీకు నిట్టివి యని తారతమ్యముల్ వెరవునఁ బరికించి వేర మెత్త
వలయుట నెఱి గల్గి పలుకక యుండంగఁ దగుట యూహించు టుత్తమవిధంబు
మూలబలంబును మొత్తాలవారును మిత్త్రబలంబును శత్త్రుబలముఁ

ఆ. గాననంబు బలముఁ గైజీతగాండ్రును, నైనయట్టిబలము లాఱు నరసి
యుచితకాలదేశ యుక్తంబులుగఁ బన్ని,కొనఁగ వలయు వానికొలఁదు లెఱిఁగి.

---

1 శంకించు. 2 చెఱుము

తే. సంపదల నాపదల నొక్కచంద మగుట
వికృతి నొందుట యాబలవితతులందుఁ
గాంచి యెల్లప్పుడును హితకారి యైన
బలము నెక్కుడుగాఁ బ్రోవు భరతముఖ్య. 74

క. [1]పరుల గెలిచి నిర్భయముగ, ధరణిఁ బ్రజం గాచువెరవు ధర్మపథమునం
బరిపాలించిన వెలయుం, గురువర కృప పెంపు వదలకుము ప్రజలయెడన్. 75

క. వినికి గలిగి రక్షించుచు, ననువున దయతోడిపాడి నాయతు లెల్లం
గొనుచుఁ దగ నేలి పొగడొం,దినరాజున కుర్వి గామధేనువ కాదే 76

సీ. ధర్మమార్గంబున ధరణిఁ బాలించిన నైహికసుఖములు నగ్గలంపుఁ
బొగడును బరలోకభూరిసౌఖ్యములును సిద్ధించు విపులదక్షిణలు వెట్టి
యశ్వమేధప్రముఖాధ్వరంబులు పెక్కు లాచరించుటకంటె నధిక మండ్రు
మేదినీప్రజల నత్యాదరంబును గరుణాతిశయంబు మధ్యస్థతయును

తే. గలిగి బిడ్డల నరసినకరణి గాధ, రక్షణం బొనరించుట రాజవర్య
వినుము తమ్ముల నీగిమన్ననల ననుది,నంబుఁ గొనియాడు మానందనంబుగాఁగ.

చ. నరవర రాజనీతులు జనస్తుతుఁ డైన నదీతనూజుఁడుం
హరియుఁ బరాశరాత్మజుఁడు నాదిగఁ గల్గినపెద్ద లెల్ల నీ
కరయఁగఁ బెక్కు సెప్పిరి మదాత్మయు నీదెసఁ బ్రీతి [2]పెద్దయుం
బొరయుట నేనుఁ గొన్ని యిటు వోలినభంగి నెఱుంగఁ జెప్పితిన్. 78

క. నిత్యవిధి సద్వివేకము, సత్యవ్రతశీలధర్మసారజ్ఞ భవ
న్మత్యాకలితమ యైనను, నిత్యంబును వృద్ధసేవ నిష్ఠఁ జలుపుమీ. 79

సీ అన విని ధర్మజుం డంబికాపుత్త్రుతో నాపగాసుతుఁడు లేఁ డబ్జనాభుఁ
డాత్మపురంబున కరిగె [3]వాత్సల్యత నీవు దక్కఁగ నాకు హితము సెప్ప
నొడయుఁ డెవ్వఁడు భవదుపదిష్టపథమున నిష్ఠమై నడచెద నెమ్మనమున
నీవు ప్రీతిని బొందు నృపముఖ్య నావుడు నాతఁడు సంతస మంది యతని

ఆ. నధిప విశ్రమింపు మధికశ్రమంబు నా,తనువునందుఁ జెందె నని తగంగఁ
బోవఁ జెప్పి బాంధవావళి కభిముఖుఁ, డయి నిజాలయముల కరుగఁ బనిచి. 80

వ. తాను నభ్యంతరగృహంబున కరిగి సుఖాసీనుం డై యున్నవమ్మానవనాథుతో గాంధారి దేవా వనంబున కెపుడు విచ్చేయువాఁడ వని యడిగిన నాభూవల్లభుం డద్దేవి కిట్లనియె. 81

క. మాతండ్రి పరాశరసుతు,చేతం బడసితి ననుజ్ఞ శీలపరత్వో
పేతుఁ డగుధర్మతనయుఁడుఁ, బ్రీతి నొడంబడియె బంధుబృందయుతముగన్.

ఆ. ఇంకఁ దడయ నేల యింతి వే వెడలుద, మట్లు గల్ల జూద మాడి పాప

1 అరుల. 2 బద్ధముం; బంధముం. 3 వత్సల నీవు దక్కంగ నాకు హితంబు సెప్ప.

భాగు లైననీదు[1]పట్టుల సుగతికి, ననుచువాఁడఁ దపమునతిశయమున. 83

ధృతరాష్ట్రుండు వనవాసంబునకుం బురజనులచే ననుజ్ఞ గొనుట.

వ. అని పలికి యమ్మగువదిక్కు మొగం బయి వారికి సుగతి గల్లునట్లుగా నిప్పుడును గొన్ని పుణ్యక్రియ లజాతశత్రునుమతితో నాచరించి పోదము గాకయని నిశ్చయించి తనకు దపోవనగమనంబునకై పౌరులయనుజ్ఞ గొనవలయు నని పాండవాగ్రజునకుం జెప్పం బనిచిన నతండు దగుపురజనుల నెల్లను [2]బడి సేసి వెలార్చికొనుచు నఖిలబంధుమిత్త్రులునుం దానును వచ్చి ధృతరాష్ట్రమందిరద్వారపురోభాగంబున నిలిచె నయ్యాంబికేయుండు గాంధారియుం దోడ రా వెడలి వారిసన్నిధికిం జని బ్రాహ్మణక్షత్త్రియవైశ్యశూద్రసంకులం బైనయన్నగరజనప్రకరంబు నుద్దేశించి 84

సీ. కౌరవకోటియు మీరుఁ బెద్దయుఁ గాల మనఁగి పెనంగి యన్యోన్యసంభృ
తాధికస్నేహులరై ప్రవర్తించితి రనఘవర్తనులార వినుఁడు నాదు
పలుకు వృద్ధునకుఁ దపశ్చరణంబునకై వనంబున కేఁగు టర్హకర్మ
ముచితకృత్యంబుల యోజ మీ రెఱిఁగిన యదియకా మది ముదమార మీర

ఆ. లెల్ల నాకనుజ్ఞ యిచ్చి కానకుఁ బుచ్చు, డనుడు సర్వజనులు నశ్రుపిహిత
దృష్టు లగుచు గద్గదిక నెలుంగెసలఁగ, నార్తి దోఁప నేడ్చి రధిపముఖ్య. 85

వ. విని ధృతరాష్ట్రుండు వారి కిట్లనియె. 86

సీ. ప్రజ ముద మొందఁగఁ బాలించెఁ బుడమి శం
తనుఁ డనంతరమ శాంతనవుచేత
రక్షితుఁ డగుచు మీరలు ప్రీతిఁ బొదల వి
చిత్రవీర్యుండు నిర్ధాత్రి యేలెఁ
బదపడి పాండునృపాలుండు మీరు హ
ర్షింపంగ భూమి రక్షించెఁ బిదప
ధర్మనందనునిచందము మీ రెఱింగిన
యది సత్యధర్మాత్ముఁ డైనయితని

తే. ననుసరింపక యన్యాయ మాచరించి,దుర్ణయంబున నిలయేలి త్రుంచెఁ గులము
నుర్విఁ గలభూపతులను దుర్యోధనుండు, వానిదుశ్చేష్టలకు మూల మేన కాదె.

వ. అది మీమనంబులం బెట్టక. 88

క. మహి లెస్సగ రక్షించిన, మహితగుణులయన్న కొడుకు మనుమం డని నా
కు హితంబు గోరి కరుణా,సహితుల రై యిం డనుజ్ఞ సద్వ్రతమునకున్. 89

వ. అని యప్పు డజ్జనంబులమనంబుల లేకున్నను దనకీ ల్లుగ్గడించి యరణ్యగమనానుజ్ఞాకరణంబునకుం బ్రార్థించి యవ్విభుండు వెండియు. 90

1 పట్ల సద్గతికిని. 2 బిండు సేసికొని వెలార్చి

ఆ. వృద్ధ కృపణ పుత్రవిరహిత గాంధారి, యీనెలంతఁ జూచియైన మీర
లకట కాననమున కరుగుట మేలని, మా కనుజ్ఞ యిండు మాన్యులార. 91

వ. అని పలికి పాండవాగ్రజుం జూచి. 92

సీ. తమ్ములనడుమ నీతండు దిక్పాలక మధ్యభాసితుఁడైన మఘవుఁ బోలి
మహనీయవిభవసమగ్రత వెలిఁగెడు నేమిట నేమఱ కెపుడు మీర
లీతనిఁ బొదివి సంప్రీతిగ వర్తింపుఁ డయ్య యిల్లడ యిమ్మహానుభావు
నిడితి మీకడ మిమ్ము నెల్లభంగులఁ దనపరిపాలనంబున బరమసుఖులఁ

ఆ. గా నొనర్చువాఁడు గా నప్పగించిన, వాఁడ నేను మీకు వేఁడి దాఁకు
నట్లుగాఁ జరింప నస్మత్కులీనుల, కధికదుఃఖకారి నైతిఁ గాని. 93

క. ఆరయ నెన్నండైనను, మీరలు నా కెగ్గు గాఁగ మెలఁగుట లే దో
పౌరవరులార నన్నుఁ, గారవమున ననుప రయ్య కాననమునకున్. 94

వ. అనినం బౌరజనంబు లేడ్పులు మ్రింగికొని యొండొరులం జూచుచు నూరకున్న
నమ్మహీశ్వరుండు మఱియును. 95

సీ. సాధుచరిత్రయు శాంతయు నైనయిగ్గాంధారియును నేను గాఢవినయ
మార మీ తెలివిట్లు గోరుచు నున్నార మఖిలధర్మాభిజ్ఞుఁ డగుపరాశ
రాత్మజుండును ధార్మికాగ్రణి పాండవాగ్రజుఁడును నాకు నరణ్యగమన
మునకు నిచ్చి రనుజ్ఞ మోడ్పుఁగేలొదల గదియించి మిమ్ము వేఁడెదఁ గృపాఢ్యు

తే. లార యనుమతి సేయుఁడు మీరు ననుడు, వార లుత్తరీయంబులు వదనవినిహి
తములుగాఁ జేసికొని రోదనము రవంబు, లెసఁగఁ జేసిరి విను ధరణీశవర్య. 96

వ. అట్లేడ్చి యుడిగి తమయంతవట్టునుం గూడికొని కార్యవచనంబు లార్యచరితుం
డును జతురాలాపకల్యుండును నగు[1] శంబు వనువిప్రోత్తమునకుం జెప్పి యిత్తె
ఱంగున ధృతరాష్ట్రునితో నాడు మని నియోగించిన నాతం డారాజు నగ్ర
భాగంబునఁ జేరి సవినయంబుగా నిట్లనియె. 97

— ధృతరాష్ట్రునితో శంబు వనువిప్రుఁడు పౌరజనసమ్మతి సెప్పుట —

సీ. భరతవంశోత్తమ పౌరజనంబులు దమమాటలుగ భవత్సన్నిధాన
మున న న్నుపన్యాస మొనరింపఁ బంచిన యట్టిభాషణము లేకాగ్రబుద్ధి
నవధరింపుము మీమహాన్వయంబున మహీవిభులయం దొప్పమి వెదకిరైనఁ
గానము మము మీరు గన్నట్టిప్రజల నెట్లట్ల రక్షించితి రాదరమున

తే. వినుము దుర్యోధనుండు సేసినయనర్థ
మొక్కటియు లేదు నినుఁ ద్రిలోకోత్తరుండు
సత్యవతికొడు కే మని సమ్మతించి
పంచె దానిన చేయుము పరమనియతి. 98

1. శాకల్యుం డను.

క. అవలఁ బడఁగా మమ్మును, విడిచితి గురు వైనశోకవేదన యే మిం
కుడిపికొనునప్పటికిఁ దోఁడ్పడు నీ దగుసద్గుణములు బంధులువోలెన్. 99

ఆ. ధాత్రి శంతనుఁడు విచిత్రవీర్యుఁడుఁ బాండు,రాజు నెట్టు లట్ల రాజరాజు
ప్రజకు సంతసముగఁ బాలించె నీయందు,నతనియందుఁ గలదె యధిప యెగ్గు.

వ. భీష్మద్రోణకృపద్రోణికర్ణకృతవర్మశల్యు లొక్కదిక్కును భీమార్జుననకులసహ
దేవద్రుపదవిరాటసాత్యకు లొక్కదెసయునై విధిప్రేరణంబునం బోరిరి వారివల
ననఖిలక్షత్త్రియసంక్షయం బావహిల్లె నది యొక్కదుర్యోధనుచేతన యయ్యె నె
యట్లుం గాక రణంబు రాజుల కుత్తమధర్మంబ కాదె యందుల మరణంబును
సుగతికరణకల్యంబు నీసుతుండు సహాయులుం దానునుం బుణ్యలోకసౌఖ్యం
బునం బొంది యున్నవాఁడు ధర్మాచరణశాలి వగునీకును సుగతిప్రాప్తి సులభంబ
యగు నిట మీఁదటికి మాభాగ్యంబునం జేసి పరమకృపాభరితు లైనపాండవులు
మాకు రక్షకులు గాఁ బడసితి మాకర్ణింపుము 101

తే స్వర్గ మైనను బాలింపఁ జాలు వారు, వీరలకు భూమిపాలనవిధి యనంగ
నెంతపని వీరిచేతికి నిచ్చి తిపుడు, మమ్ము నెల్లవిధంబుల మనిచి తధిప. 102

సీ ధర్మపుత్త్రుఁడు దీర్ఘదర్శి మహోదాత్తసచివుండు బంధురక్షణపరుండు
రిపునెడ నైనను గృప పెద్ద భావసంశుద్ధియుఁ బ్రతిభయు సువ్రతంబు
నితనికి వెన్నతో నిడినవి యొరులను దనయట్ల కాఁ జూచుఁ దమ్ము లెల్ల
సన్నుతి కెక్కినసకలగుణముల నిమ్మహాత్ముచందాన మమ్ముఁ బ్రోచు

తే మాత్ర యే దేవవిషయసమంచితాగ్ర,హారసజ్జనమాన్యంబు లైనగ్రామ
ములు దగంగ రక్షింతురు వెలయఁ దారు,నిత్తు రూళ్లులు దేవమహీసురులకు.

క. మృదువులకుఁ జాలమృదువులు, విదితయశా వినుము పాండవేయులు గడు బె
ట్టిదులు బెడిదంపువారికి, మదలోభిత్వములు లేవు మందున కైనన్. 104

క. శూరులు శాంతస్వాంతులు, పౌరజనప్రకరజానపదచయనిత్యా
పారప్రమదావాదన, పారగు లతులగురుభక్తిపరతంత్రాత్ముల్. 105

తే. గొంతిదేవికిఁ గోడండ్రకును మనములఁ,గరుణ యగ్గల మైయుండు ధరణినాథ
పౌరులందును జనపదప్రజలయెడను, నాడుదురు మేలు దమకగ్గ మైనయపుడు.

తే. వీర లెప్పుడు మము నీవు గారవించు
టెఱిఁగి మన్నింతు రమలినహృదయ కలన
దక్క ధర్మజుపై రాజ్యతంత్రభార
మిడి మనంబున నూఱడి యిచ్చ సలుపు 107

వ. అని చెప్పి నిట్లవిప్రప్రముఖంబువం బౌరులభాషణంబులు విని ధృతరాష్ట్రుండు
ప్రీతుం డయి సముచితప్రకారంబుల నజ్జనంబులం గ్రమంబున వీడుకొలిపి కొం
తేయాదిబంధువులను మిత్త్రులను నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి గాంధారీసమే

తుం డై యభ్యంతరమందిరంబున కరిగి యద్దినశేషంబును రాత్రియుం దగువర్త
నంబులం గడపి మఱునాఁడు విదురుని రావించి మృతు లయినబాంధవుల కెల్లను
సవిశేషశ్రాద్ధంబులు సేయుతలంపు వుట్టి కొన్నిదివసంబులు పయనంబు మానితి
మానితమానసీయచరిత్రుం డగుధర్మపుత్త్రుపాలికిం బోయి నీ విక్కార్యంబు సం
ఘటింపు మని పనిచిన నతం డట్ల చేసెద నని యనుజసహితుం డై యున్నయన్న
రేంద్రునిం గాంచి. 108

సీ. మీతండ్రి సురనదీసూతిబాహ్లికులకు సోమదత్తునకుఁ దత్సూనునకును
దుర్యోధనాదిసుతులకును దక్కను గలుగుబంధులకు నుత్కర్ష మెసఁగ
శ్రాద్ధముల్ సేయువిచారంబు దోఁచిన మసలెఁ గార్త్తికపౌర్ణమాసిదాఁక
వనమున కరుగఁ డప్పని నీకుఁ బోలినయట్టులు గావింపు మనిన నాతఁ

తే డెంతయును వేడ్క నమ్మాట కియ్యకొనియె
నర్జునుండును బ్రీతుఁ డై యర్హ మనియె
భీముఁ [1]డపుడు గనార్చినమోముతోడ
విదురువదనంబు సూచుచుఁ బెదవు లదర. 109

వ ఏ మేనిం బలుకం జూచిన బీభత్సుండు మెలుపున నతని వారించి యల్లన యి
ట్లనియె 110

సీ. రాజు వృద్ధుఁడు ధృతరాష్ట్రుండు భీష్మముఖ్యజ్ఞాతులకు శ్రాద్ధకర్మ మాచ
రింపఁ దలంచి యర్థించె [2]భవజ్జిత, ధనధాన్యములు నీవు దాని కియ్య
కొనమి యశంబునకును ధర్మమునకు విధ్వంసంబు సేయదే ధర్మతనయు
తలఁచినపని విఘ్నితముసేయఁ దగునయ్య మనకు నయ్యంబికాతనయుఁ దొల్లి

ఆ వేఁడికొందు మతఁడు వేఁడెడుఁ గానకు, నేఁగు చుండి మనల నిప్పు డింత
సూఁక వలదె యొండు లాడక యప్పని, సలుపు టొప్పు బాహుశాలి నీకు. 111

క. అని చెప్పఁగఁ జెవి [3]దాఱిచి, విని ధర్మతనూజుఁ డంత విజయునిఁ బొగడెన్
మనమున నమ్మాటలక, య్యనిలతనయుఁ డిట్టు లనియె నన్నరుతోడన్. 112

భీముఁ డర్జునితో ధృతరాష్ట్రునుద్యోగంబునకుఁ బ్రతికూలించి చెప్పుట

క. మును చేసినయవి సాలవె, విను గాంగేయాదిబంధువితతికిఁ దగ నిం
కను శ్రాద్ధంబులు వలసిన, మనము దగమె చేయ దుష్టమతి యతఁ డేలా. 113

క మఱచితె యాతఁడు మనలం, బఱచినబన్నములు భీష్మబాహ్లికముఖు ల
త్తఱి నెల వోయిరి వారల, నెఱుఁగమె మన మట్టిబంధు లేటికి మనకున్.

వ వారివిషయం బైనమేలునకు మాఱాడుట యెగ్గు గా దాకర్ణింపుము. 115

తే. కర్ణునకుఁ జేయువలసినగారవమున, గొంతి యింకను శ్రాద్ధ మత్యంతవిభవ
ముల్లసిల్లంగఁ జేయుఁ గా కుచితనిరతి, యావిధమునకు మాఱాటమూవెయెగ్గు.

1 డప్పుడు గనలిన 2 భవజ్జాత ధన 3 వాలిచి.

వ. అని పలికి వెండియు. 117

సీ. పాంచాలి నవమానపఱిచిన తెఱఁగును నయ్యింతి వెనుకకా నడవఁ గలయ
ధర్మజుచన్నచందంబును మది గీఱి, [1]యుండక మఱి పెట్టు లోలసె నీకు
నాంబికేయుఁడు దండ్రి యగుట నాఁడెట వోయె భీష్ముండు మొదలగు పెద్దవారి
బాంధవం బే మయ్యెఁ బార్థ యీవిదురుఁ డెఱుంగఁడే వారలభంగి యనిన

ఆ. ధర్మజుండు భీముఁ దగువచనముల న,దల్చె నరుఁడు మఱియుఁ దగఁడె పూజ
కాంబికేయుఁ డిట్టు లనకుము మనకు న,గ్రజునిపనుపుసేఁత వ్రతము గాదె. 118

క. అని భీము నదిమి విదురుని, గనుఁగొని మాతండ్రి పుణ్యకర్మము లెమ్మెఁ
దనబంధులకై చేయఁగ, మనంబునం దలఁచె నానమంచితభంగిన్. 119

క. నాయింటిధనము గైకొని, చేయఁ గలాఁ డమ్మహీశుచిత్తము సంతో
షాయత్తంబుగ వేగను, బోయి యనఘ చెప్పు మవ్విభుఁడు ప్రియ మందన్.

చ. అన విని మెచ్చి ధర్మసుతుఁ డర్జునునిం గొనియాడి యాదరం
బున విదురుం గనుంగొని ప్రభూతవిధానములన్ నిజేచ్ఛ నా
ధనమును నర్జునార్థమును దాఁ గొని శ్రాద్ధము లాచరించువాఁ
డనఘ కురూద్వహుం డిది మదాత్మకు నిం పని విన్నవింపుమీ. 121

వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 122

క. వనవాసాయాసంబుల, ననయంబును నలఁగి దాని నాత్మ నిడి పవను
త్తనయుండు పెక్కు లాడెఁ ద,గనిమాటల దీన రాజుఁ గసలకు మనుమీ. 123

క. ఇతఁ డేమి యన్న నే మగు, ధృతరాష్ట్రుఁడు మాకుఁ బరమదేవత విను స
మ్మతిఁ దత్ప్రసాదముం బడ, సితి మేమును సత్కృతాభిషిక్తుల మనఘా. 124

వ. అనిపలికి యప్పుడమిఱేఁడు వికచవదనుం డగుచు 125

క. మాతండ్రి నిష్టవిధములఁ, బైతృకవిధు లాచరింపఁ బంపుము [2]రథ్య
వ్రాతకనకగోరథములఁ, జేతి కొదవ నర్జునుండు సేర్చుచు వచ్చున్. 126

క. గ్రామములు దేవళలకును, భూమిసురులకును గురుప్రభువు నిమ్మనుమీ
పో మసలితి చెపు మాతని, కీమాటలు వలయుపనుల కీవు మెలఁగుమీ. 127

క. అనినఁ బ్రియ మంది విదురుఁడు, సని యానృపుతో నజాతశత్రుకడకు నీ
పనిచినపనికిం బోయితి, వినిపించితిఁ దెఱఁ గతండు విని మోదమునన్. 128

క. నరునలను సూచె నతఁడుం, బరమప్రియభరితుఁ డయ్యెఁ బార్థివవర య
య్యిరువురుఁ బ్రాణంబులు డా, పరు నీకును ధనము దాఁచుపని గలిగెడినే. 129

క. చేయుము విచ్చలవిడి గాం, గేయప్రముఖులు నిరస్తకిల్బిషులై మో
దాయత్తచిత్తులుగ భూ,నాయక శ్రాద్ధములు జగమునం బొగ డెసఁగన్ 130

చ. కనకము మేలిరత్నములు గ్రామములున్ హయగోవ్రజంబులుం

1 యుండఁగ. 2 రత్న, వ్రాతకనకగోహయములఁ, జేతోరతి నర్జునుండు

దనియఁగ నిమ్ము సర్వవసుధాసురకోటులకున్ నిజేచ్ఛ నీ
తనయులు పుణ్యలోకసుఖధాములై విలసిల్లునట్లుగా
ననుటయు నాంబికేయుహృదయంబున మోద మెలర్చె భూవరా. 131

చ. పదపడి భీముమాట లోకభంగి నెఱుంగఁగఁ జెప్పె వాఁడు దు
ర్మదుఁ డవి పాటి గావు కురురాజమహోత్తర పెట్ట కుండు నీ
హృదయమునందు వాని నని యేర్పడ ధర్మజపార్థవాక్యముల్
విదురుఁడు సెప్పె సంతసము వెల్లిగొనంగ ననేకభంగులన్. 132

ఆ. అట్లు సంతసిల్లి యధిప కార్తికపౌర్ణమాసి నవ్విభుండు మహితభూమి
దేవకోటి నెల్ల రావించి యంచితశ్రద్ధఁ జేయఁ దొడఁగె శ్రాద్ధవిధులు. 133

సీ. కనకాదివస్తువుల్ గడు వేడ్క ధర్మనందనుఁడు వుత్తేర నుదాత్తభంగి
బాహ్లికునకు గంగపట్టికి సోమదత్తునకుఁ దదీయపుత్త్రునకుఁ దొలుత
[1]నంచితశ్రాద్ధంబు లాచరించె సుయోధనాదికుమారుల కందఱకును
బేర్వేర క్రియ[2]లు నీప్సితవిధంబులఁ దగనొనరించె సింధురాజునకుఁద క్క

ఆ. గలుగుబంధులకును వలయురాజులకును, ద్రోణునకును బుద్ధిఁ దోఁచినట్టి
యిష్టజనములకు నహీనభవ్యప్రకారములఁ బారలౌకికము లొనర్చె 134

చ. అతులితరత్నకాంచనగవాశ్వవిభూషణవస్త్రకన్యకా
క్షితిముఖవస్తుదానములు కీర్తన కెక్కఁగ నవ్విభుండు సు
వ్రతుఁ డయి చేసెఁ బంచదశవాసరముల్ నిజదానలౌల్య మ
ప్రతిహతవృత్తిఁ జెల్ల విని పాండుసుతాగ్రణి ప్రీతిఁ బొందఁగన్. 135

ఆ. భూమిదానవిధులు భూవర యొకమాత్ర, నంబికాతనూజుఁ డాచరింప
నంతఁ బోక యూళు లగ్రజన్ములకు నీ, నతనిఁ బనిచెఁ బాండవాగ్రజుండు.

— ధృతరాష్ట్రుఁడు గాంధారీసహితుం డై వనంబునకుఁ బోవుట —

వ. పనిచినం బ్రియంబు పెంపున హృదయంబు పల్లవింప నాభూవల్లభుం డనేక గ్రామంబు లగ్రహారంబులు గావించె గాంధారరాజు మొద లయిననిజబంధువులకు బహులదక్షిణలు గాఁ బారలౌకికక్రియలు సేసె నిట్లు ధృతరాష్ట్రుండు భారతరణంబున మరణంబు నొందిన బంధులోకంబునకుం బుణ్యలోకసౌఖ్యాతిశయపదంబు లగుపరమశ్రాద్ధంబులు నిర్వర్తించి కృతకృత్యుం డై సర్వకృత్యంబులుం జలిపి పాడ్యమినాఁడు రేపకడ ఋత్విక్సమేతుం డై యిష్టి నడపి పాండవులను దక్కటిబంధువులను మిత్త్రులను రావించి వనవాసంబునకు సంకల్పంబు సేసి సకలభృత్యజనంబులకు నర్హధనంబు లిచ్చి గాంధారీసమన్వితుం డై వల్కలాజినంబులు ధరియించి యక్షతగంధపుష్పంబుల గృహంబుఁ బూజించి సర్వపదార్థంబులుం బరిత్యజించి [3]యద్దేవియుఁ గదిసి నడవ యాజకు

1 నర్థిమై శ్రాద్ధంబు. 2 లతిస్ఫీతవిధంబుల నొనరించె. 3 తనదేవియుఁ.

లగ్నులు నుపకరణంబులును ధరియించి ముందటం జేరువ నరుగ నగరు వెడలె నట్టియెడ నేతెంచి. 137

క. గొంతి మొదలైనకౌరవ,కాంతాజను లెల్ల నెవ్వగలఁ బొగులుచుఁ బ
[1]త్ష్రాంతంబుల బాష్పసలిల, సంతానము లురులఁ దోన చనుదేరంగన్. 138

వ. అజ్జనపతి సను చుండె 139

తే. పాండవాగ్రజుఁ డక్కురుభర్తవలను, [2]శోకదీనుఁ డై తప్పకచూచి యేడ్చి
హా మహారాజముఖ్య యెందరిగె దనుచు,నోడలు కంపింపఁజదికిలఁబడియెనధిప.

క. నరుఁ డనునయించె వెస న, న్నరపతి నెత్తుచును దా ననయముఁ వనటం
బురపురఁ బొక్కెం గురుభూ,వర యద్దెస తెఱఁగు రాదు వాక్రువ్వంగన్. 141

వ. భీమసేననకులసహదేవులును గృపయుయుత్సుసంజయులును ధౌమ్యాదిధరణీసురులును శోకవ్యాకులత్వంబు నొందిరి గొంతి యడలుచు గాంధారికరంబు నిజస్కంధంబున నిడికొని నడన నయ్యంధనృపతి గాంధారీస్కంధభాగకలితబాహుండై పోవు చుండె నప్పుడు పాంచాలియు సుభద్రయుఁ జిత్రాంగదయు నులూపియు సపుత్త్ర యగును త్తరయు సుతియుం గలయట్టిమగువలుం గురరీనిచయనాదంబులచందంబు దోఁప నాక్రందనంబు సేసి రయ్యవస్థ జూదంబునాఁడు పాండవులు పురంబు వెలువడినప్పటిదశం బోలి యుండె నట్లు ధృతరాష్ట్రకాననగమనంబు నిశ్చితం బగుటయు నాబాలవృద్ధంబుగాఁ బురజనంబు గనుంగొనం జనుదెంచిన. 142

ఆ. వచ్చి రెండకన్ను వానకన్నును నెఱుం, గనిపురంధ్రు లెల్లఁ గరము వంతఁ
దలరునంతరంగములతోడ నక్కురు,వృద్ధుఁ జూడ నార్తివికలగతుల. 143

క నేలను హర్మ్యంబులపై, నోలి నిలిచి చూచుమానవోత్కరములశో
కాలాప [3]విలాపంబులు, నేలకు మింటికిని నడుము నిండి చెలంగెన్. 144

వ. ధృతరాష్ట్రుండును బురద్వారంబు నిర్గమించు చుండి సకలపౌరజనంబుల నిలునం బనిచె విదురుం డక్కురువృద్ధునితోడ వనంబున కరుగుటకు దృఢనిశ్చయుండై పలికె సంజయుండు నవ్విధంబువాఁ డయ్యెఁ గృపాచార్యుండును యుయుత్సుఁడు నత్తెఱంగుమాట లాడిన నాంబికేయుండు వారిని వారించి ధర్మనందనున కప్పగించి నిలిపి కోడండ్ర నెల్లను సముచితవచనంబుల మరల నియమించిన వార లావైచిత్రవీర్యునకు గాంధారికిం బ్రణమిల్లి బాష్పంబులు వదనంబున వెల్లిగొనుచుండ వీడ్కొనియును బాండురాజమహిషిం జూచికొని వెనుకం జనుచుండి రాసమయంబున నజాతశత్రుం డాగొంతి కిట్లనియె. 145

క. మాయయ్య కాననమునకుఁ, బోయెడు నే నితనితోడఁ బోయెద శుశ్రూ
షాయత్తుఁడ నై యుండెద, నీయువిదలఁ గొనుచు మగిడి యేఁగుము తల్లీ. 146

చ. అనుటయు గొంతి యక్కురుకులాగ్రణి కిట్లను నీవు దోడఁ గా

---

1 క్షాంతముల బాష్పజలకణ, సంతానము. 2 శోకవీనుఁ డై 3 విరావంబులు.

ననమున కేఁగుదెంచుట జనస్తవనీయచరిత్రుఁ డివ్విభుం
డనుమతి సేయునే యుడుగు మాపని యియ్యమ యత్త నాకు నీ
ననుజవిభుండు మాను గరిసుంబుగ వీరలఁ గొల్చి పోయెదన్. 147

తే. ఇతని కియ్యమకును విను మేన చువ్వే, వలఁతి శుశ్రూషసేయంగ వత్స మీర
లాపనికి నేర్తురే వీర లడవి కరుగ, నింట నుండఁగ నావన మియ్యకొనునె. 148

వ. అనిన నాధర్మపుత్త్రుండును దమ్ములు నుచితవచనంబుల వేఁడికొనిన నద్దేవి య
గ్రతనయుం గనుంగొని 149

క. వీరలయెడఁ గొడుకా [1]యుప,చారంబులు వలుకుదునె విచారము విడు మే
నేరూపంబున నిలువన, గారవమున నిది వ్రతంబు గాఁ గైకొంటిన్. 150

వ. అని పలికి నిజస్కంధంబున నున్న గాంధారికరంబుఁ గరంబు నయంబునం బాపి
యతనిదిక్కు మొగం బై. 151

క. నీ వేమియు ననకుము సహ,దేవుని నేమఱక యరయు దినకరసుతునిఁ
భావమునఁ దలఁపు మేనా, దేవసమునిపుట్టు వడఁచితిం గపటమునన్. 152

క. అది పాపము దానికి నా, మది నెప్పుడు వగతు వినుమ మానన యక్కొ
డు దొలంగునట్లుగా స,త్ప్రదార్థదానములు సేయు తాత్పర్యమునన్. 153

ఆ. అవ్విధమునఁ గన్నుఁ డాఱడిఁ బోయిన, నాదుమానసంబు వోదు నాఱు
పటియ లై తలంప బలుతాతఁ జేసిన, వారు గాఁగ వలయు వంశవర్య. 154

క. నీవును దమ్ములు భక్తిభ,రావేశముతోడఁ దలఁపుఁ డమ్మహితాత్ముఁ
ద్రోవది నెప్పుడు దృఢసం,భావన మన్నింపు మయ్య పౌరవముఖ్యా. 155

క. భీమార్జుననకులమనఁగ, కామంబులు సఫలతాప్రకాశంబులు గా
భూమీశ యరసి యొనరుపు, మేమిట నేమఱకు ధర్మ మిల యరయునెడన్.

వ. అని పలికి నానిశ్చయంబు శిథిలంబు గాదు మీరు మరలుం డని పలికిన బాండ
వాగ్రజుండు విషాదం బంది యూరకుండె భీమాదులు డెందంబులు గొంద
లం బంద నశ్రు లొలుకం దలలు వాంచి రిట్లమ్మొత్తంబుగ మనంబు [2]గుదివడు
చు మందం బై చెల్ల ధృతరాష్ట్రుండు [3]గొండొకయెడ గలుగం జనియె నాధ
ర్మతనయుండు దల్లియాననం బాలోకించి. 157

ధర్మరాజు కుంతిని వనంబునకుఁ బోవల దని ప్రార్థించుట

సీ. ఇది యేమి సేయంగ నెత్తికొం టిమ్మాట యాడకు మేను ని న్నడవి కేఁగఁ
బనుతునే మముఁ దొల్లి పనిచి పనుల్ గొనుభంగిన సామ్రాజ్యభారనిర్వ
హణము తెఱంగును నప్పటి కప్పటి కిట్లని యానతి యిచ్చి నడపఁ
బంపక యున్న నొప్పుమి రాదె మాకు మున్నీవును గృష్ణుండు నేవిధమున
తే. నడపితిరి కార్య మెఱుఁగవే యడలువెల్లి

1 యుప,చారంబులు 2 కుడివడుచు. 3 గొండుక యెడ.

మమ్ముఁ బాంచాలి నిటు ముంచి యమ్మ యడవి
నెట్టు లుండెద వనఁగ నయ్యింతి బాష్ప
పూర్ణనయన యై యూరకపోవు చుండె. 158

ఉ. అయ్యమలాత్మతోడఁ బవనాత్మజుఁ డి ట్లను ధర్మపుత్త్రు నీ
వెయ్యది యుక్తహేతువుగ నిమ్మెయిఁ బాసెదు నీదుపన్నునం
గయ్యము సేసి భూపతిని కాయములం బరిమార్చిఁ దల్లి నీ
కియ్యనలక్ష్మి నూఁది [1]చరియింపక యిప్పుడు వాయఁ బాడియే. 159

క. మనమునఁ దోఁచినదానము, లనుదినమును జేయుచును సమాశ్రితజనులం
బెనుచుచు బంధులఁ బ్రోచుచు, జననుతచరితమునఁ బరఁగు సౌజన్యనిధీ. 160

క. వనమున మాద్రీపుత్త్రులు, వెనుఁబడుటకుఁ దలరి తట్లు విక్రమమునకుఁగా
గొనకొల్పి తిట్లు వీరల, ననూనదుఃఖముల ముంచి యరుగం దగునే. 161

వ. అనియె నట్టియెడ. 162

క. ద్రోవదియు సుభద్రయు శోకావేశం బడర మోము లశ్రులఁ దోఁగం
గా వెక్కి వెక్కి యేడ్చిరి, భూవర పాండుక్షితీశపుత్త్రులు నేడ్వన్. 163

క. పరిజనములు గన్నీళ్లులు, దొరఁగఁగ [2]నడ లొంది వారితోడం జని రి
ప్పురమునఁ దనదుతనూజులు, మరలమికిం బాండురాజమహిషి మఱుఁగుచున్.

వ. తెగ నాడ కున్నఁ బోవ రని కన్నీరు దుడిచికొని వారలం గలయం గనుంగొని
వారలు విను చుండం దత్పరిజనంబులతోడ. 165

సీ. దుర్ద్యూతమునఁ దారు దూలపోవుటయును నాసభ నపకీర్తి యగు తెఱంగు
వాటిల్లుటయుఁ బెక్కుభంగుల నడవుల నిడుమలఁ బడుటయు నే సహింపఁ
జాలక కార్యంబు చర్చించి సంధిమై నొప్పని వా రెల్ల నవ్వఁ దలలు
వంచి కౌరవులలో వర్తింప నే లని హరితోడ నాడితి నవ్విధమున

ఆ. మానసీయు ధర్మసూను నాగాయుత, బలుని భీము శత్రుభంజనైక
శీలుఁ బార్థు శౌర్యలోలురఁ గవలు దైన్యంబు నొందఁ జూచు టర్హమగునె.

వ. అని ధర్మతనయువదనంబు వీక్షించి పాంచాలిం జూపి. 167

సీ. గారవంబున సుకుమారత్వమున నొప్పు నిప్పొల్తిఁ దల వట్టి యీడ్చి తెచ్చి
సభలోన నట్లు దుశ్శాసనుం డవమాన పెట్టంగ నచ్చటి పెద్ద లెల్లఁ
బలుకక యుండ నబ్బన్నంబునకు నోర్వ వలసె మీ కప్పటి కలుషు తేజ
నీ తేజ మట్టులు నీ అయి పోయినఁ బాండునికు ము సెప్పంగఁ జూప

తే. లేక [3]పోదె యుబ్బంగిఁ బల్కితి ముకుందు,తోఁ ప నేను మీ రెమ్మెయి హూఢికెక్కి
వెలుఁగఁ గోరుటకతమునఁ గలఁచి దాని, ననిలసుతుఁడె త్తిపెట్టె నేమనఁగఁగలదు.

1 చరియింపఁగ నిప్పుడు 2 నడలాడ వారి. 3 పోక కబ్బంగిఁ.

వ. అనిన విని ధర్మసుతుండును భీముండును సిగ్గువడి రిట్లు వలికె గొంతి యి మ్మాటకు భీముచిత్తం బెట్లగునో యనుతలంపున ధర్మసుతున కతనిం జూపి.

ఉ. నామది నొండు లేదు విను నవ్విధి నీతనితోడ నీదుల
క్ష్మీమహిమం బ్రమదం బలరఁ జేసితి నుత్తమదానముల్ జన
స్తోమనుతంబు గా నడపఁ జూచితి జన్మము గన్నులార నిం
కేమికొఱంత నా కుడుగ నెట్లును బోదు నరణ్యవృత్తికిన్ 170

తే. రాజ్యఫలము గామించఁ బుత్త్రా సమగ్ర,తపమునకు ఫల మైనయుత్తమగతిప్ర సిద్ధి గోరుదు నదిఁ గల్గఁ జేఁత కిట్టి, తోడు మఱి నాకుఁ గలుగునే దురితదూర.

క. కురురాజునకును దేవికిఁ, బరిచర్య లొనర్చుచుం దపంబునఁ గృశతం బొరయుతనువుతోఁ గడపెదఁ, గరమునియతి నింకఁ గలుగుకాలము వత్సా.

వ. మీరు మరలుం డనియె నట్టియెడ నప్పాండురాజమహిషి దమతోడ వన వాసంబున కై వచ్చుటకుం గడంగుటయు దాని కొడంబడక పాండవులు దగు పలుకులం బ్రార్థించుటయు నెఱుంగుం గావున ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మతనయుం డెట్లు సెప్పె నట్లు సేయు మని విదురసంజయులచేత నద్దేవికిఁ జెప్పి పుత్తెంచిన వార లేతెంచి యబ్బంగి సెప్పినను వదలక వారిపలుకు లాయమ వారించి దృఢ నిశ్చయంబునఁ గొడుకులఁ గోడండ్రను దక్కటిబంధుజనులను సర్వభరత భార్యలను బరిజనంబులను గలయం గనుంగొని యిట్లేల వచ్చెదరు నిలువుండు సుఖుల రై యుండుం డనుటయు. 173

క. హృదయములు దలర నంచఱుఁ, బ్రదక్షిణముగాఁగ నేడ్పుఁ గ్రందు లెలుఁగులె ల్లదెసలఁ జెలఁగఁ దిరిగి త,త్పదంబులకు నెఱఁగి వంతఁ దనువులు దూలన్.

వ. నిలిచి రందుఁ బాండవు లేవురుం బాండురాజమహిషి ననుప మఱియుం జని యాయమను ధృతరాష్ట్రగాంధారులను గలపి వారల నిరువుర నుద్దేశించిమీరు వనంబునకుం బోయి తానును లే కున్న మా కెట్లు కాలంబు గడప వచ్చు ననుతలంపునం దన్ను నెంత ప్రార్థించినను గొంతి నిలుచుట కొడం బడ దయ్యె నీసాధ్వికి బుద్ధి సెప్పికొనుచుం బరిచర్య సేయించుకొం డని యప్పగించి యా రాజునకు నద్దేవికిం గుంతికిం బ్రదక్షిణంబు సేసి దండప్రణామంబు లాచరించిన దీవించి వా రామంత్రణంబు సేయ నాధర్మపుత్త్రాదు లశ్రుప్లావితంబు లగువద నంబులతోడ మరలి వనితాజనంబులం దోడ్కొని. 175

తే. పొగులుచును నల్లనల్లన పురికి నరిగి
[1]రదియు నుమ్మలికంబు ప్రో వై నయట్లు
నూడఁ గూడక యుండంగఁ జొచ్చి రాత్మ
మందిరము లందఱును బుధమాన్యచరిత. 176

1 వ్యథయు నుమ్మలికంబు.

వ. అట్లు పురప్రవేశంబు సేసి ధర్మనందనుండును దమ్ములుం దగినవర్తనంబుల నుండి రట యక్కురువృద్ధుండు నిశ్చింతుం డై గాంధారియుం గుంతియు విదుర సంజయులు నగ్నిహోత్రంబునకు వలయుఋత్విగ్జనంబులతోడ నరుగుదేర నలయక భాగీరథీతీరంబునకుం బోయి యొక్కయోగ్యప్రదేశంబున విడిసెం దదనంతరంబ యతండు. 177

క. స్నానాదికవిహితానుష్ఠానంబులు నడపి శ్రుతివిశారదభూదే
వానీకప్రణయనమున, మానితరుచి వెలుఁగు చున్నమహితాగ్నులకున్. 178

తే. అర్చ లిచ్చి హోమంబు సమంచితముగఁ, జలిపి యెల్లవారలకుభోజనముసంఘ
టించి యాహారవిధి యాచరించి విదుర,సంజయులయొనర్చినదర్భశయ్య నుండె.

ధృతరాష్ట్రుఁడు శతయూపరాజర్షి యాశ్రమంబున వసియించుట

వ. ఆశయ్యకు ననతిదూరంబునం గల్పితం బైనతల్పంబున గాంధారియుం దదనంతరసన్నిహితశయనంబున గొంతియు నింత నంత విదురసంజయులును జుట్లుం దమకుఁజూడం బోలినచోటుల యాజకజనంబును విశ్రమించి రట్లద్దినశేషంబు సనిన సాయంతనకృత్యంబులు సలిపి రయ్యామిని యచ్చటఁ గడపి సూర్యోదయసమయంబునం గాలోచితకరణీయంబులు నిర్వర్తించి యాంబికేయుండు దనవారును దానును గంగానది యుత్తరించి చని కురుక్షేత్రంబుఁ బ్రవేశించి యొక్కపుణ్యాశ్రమంబునుపాంతంబునం జదుచ్ఛాయాశీతలం బైన సికతాతలంబున నాసీనుం డయ్యె న ట్లక్కురురాజు నిజాశ్రమప్రదేశంబునకు వచ్చుట శతయూపనామధేయుండును గేకయవంశవర్యుండును దపోధుర్యుండును నైనరాజర్షిసత్తముండు విని యయ్యెడకు వచ్చి. 180

క. కని గారవంబునం దో,డ్కొని చని యర్ఘ్యాదివిధు లకుంఠితవినయం
బున నడపిన నయ్యాశ్రమ,మున నతఁడు వసింపఁ గోరె భూపవరేణ్యా. 181

క. కోరిన విదురాదులు నా, కౌరవపతితలఁపు మేలుగాఁ గొని తగ న
చ్చేరువను బర్ణశాలలు, వే రచియించి రుచితంపువిధమున నధిపా. 182

వ. అం దక్కురువిభుండు దానును గాంధారియుఁ జీరాజినవసనులును సువ్రతపరులు నగుచుఁ గుంతీవిదురసంజయులతో వసియించి తపం బాచరింప యాజకులు నిజకృత్యంబులు నడపు చుండి రిట్లు నియమనిష్ఠ లతిశయిల్ల నాభూవల్లభుం డచ్చటిమును ల(చ్చెరు వంద న)చ్చెరువ నతితీవ్రతపశ్చరణంబున నిజాంగంబు నిర్మాంసత్వంబునం జర్మాస్థులు గదియునట్టి కార్శ్యంబు దనకు నొప్పుగా వర్తిల్లె నని యిట్లు ధృతరాష్ట్రువృత్తాంతంబు సెప్పిన విని యవ్విచిత్రవీర్యనందనుండు పదంపడియెట్టివాఁడయ్యెమునీంద్రా యెఱిఁగింపు మనుటయు.

శా. ఆశాపాశవిమోచనోపకరణవ్యాకోచహృద్ధామ సం
క్లేశోత్సారకదివ్యనామ వరదృగ్లీలాప్తనిస్సీమల

త్రిశుంభత్సురలోకచక్రపరశు చ్ఛిన్నాసురానీక వి
ద్యాశోభాస్ఫురణాకృతీ శమదమానంతర్యభాస్వీకృతీ.

క. మునిహృదయనిలయపాదా, వినతజనావనవినోద విద్యావిద్యా
ఘనచింతాంతికదూరల, సన పీతస్మితసామజత్వగ్వసనా.

మాలిని. అపరిమితవిభూతీ యప్రమత్తానుయాతీ
లపననిభృతవేదా లక్షణస్వైరనాదా
జపపరవరదాయీ సర్వవిద్యావిధాయీ
విపులకృపకటాక్షా విశ్వసంహ్లాదదక్షా.

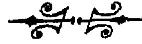
గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యాశ్రమవాసపర్వంబు
నందుఁ బ్రథమాశ్వాసము

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

ఆశ్రమవాసపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

సంబంధాయుర్గురు
తాసిద్ధిదచరణపద్మ దాంత్యున్మీల
ద్ధీనద్మ శాంతిసేవ్యా
వ్యాసాదిమునీంద్రభావ్య హరిహరనాథా.

ధృతరాష్ట్రుపాలికి నారదుండు మునులతో వచ్చి యత్తపోవనమహిమ సెప్పుట

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లువైచిత్రవీర్యుండు పరమతపోధుర్యుం డయి యుండె నంత నొక్కనాఁడు నారద పర్వత దేవల మాంజాయను లమ్మహీనాయకుం జూచువేడ్క నయ్యాశ్రమంబునకుం జనుదెంచిన.

క శతయూపుఁడు నయ్యెడకుం, గుతుకంబున వచ్చె వారిఁ గుంతి వినయసం
భృత యై యంజలిను సమర్చితులుగఁ జేసినఁ బ్రహృష్టచేతసు లగుచున్. 3

వ. ధృతరాష్ట్రుకడకుం బోయిన నతండు వినయసంభ్రమంబులతో వినతుం డైన దీవన లిచ్చి యతని పెట్టించినదర్భాసనంబుల నాసీను లై యుచితసల్లాపంబులు సేయుసమయంబున నారదుం డన్నరనాథుతో [1]శతయూపనామధేయుం డయిన ధరాధిపుపితామహుం డగుసహస్రచిత్యుఁ డనుమహారాజు దనపెద్దకొడు కైన శతచిత్యునందు రాజ్యభారం బిడి యియ్యాశ్రమంబునకు వచ్చి తపశ్చరణంబున దుశ్చ్యవనసఖత్వంబు వడసె మఱియును బృషధ్రుండును శైలాలయుండును బురుకుత్సుండు నిందుఁ దపంబు సేసి యింద్రలోకంబు వడసి రారాజర్షిసత్తములనెల్లను నే నీలోకంబున మెలంగుచుండి యియ్యెడం గంటి నయ్యెడం జూచితి నిది యితరదుష్ప్రాప్యంబయినపుణ్యప్రదేశంబు నీకుం గృష్ణద్వైపాయను ప్రసాదంబున నిచ్చట వసియింప సంభవించె నని పలికి వెండియు. 4

సీ. ధరణీశ యిచ్చటితపమున నీవు నానృపులయట్టుల విశిష్టపుఁబదంబుఁ

---

1 శతజిన్నామ...ధరాధిపునప్త యగుసహస్ర.

గందు నీతోడన గాంధారియును వచ్చి మీకు శుశ్రూష యమేయభక్తిఁ
జేసి కుంతియుఁ బతిఁ జేరంగ నరుగు నప్పాండుభూపతి సురపతిసమీప
మున నుండి యెప్పుడు నినుఁ దలంచు నతండు పోఁడిమి సేయఁగలాఁడు నీకు
ఆ. ధర్మమూర్తి యైనధర్మసూనుఁడు దన, యాత్మ గాన విదురుఁ డన్నరేంద్రు
వినుతతనువుఁ దగఁ బ్రవేశించు సంజయుఁ, డతులనాకలోకగతి వెలుంగు. 5
వ. అనిన విని యాంబికేయుండు గాంధారీకుంతీసమేతంబుగా సంతోషంబు నొందె
నచ్చటియుండుజనులును బ్రీతాత్ములై రప్పుడు 6
క. శతయూపుఁడు నారదుతో, నతులజ్ఞానాభిరాము యడిగెద నిచ్చం
గుతుకంబున నొక్కటి నీ, వితతకృపం దెలియఁ జెప్పవే నా కనుడున్. 7
వ. ఆదేవముని నీయడుగఁదలంచినది యెయ్యది యడుగు మనిన నతం డిక్కురుపతి
సుగతి గను నని నిర్దేశించితి తద్విశేషంబు విన వలతు వివరింపు మనుటయు. 8

—నారదుఁడు శతయూపునితో ధృతరాష్ట్రాదులు సుగతిఁ బొందెదు తెఱంగు సెప్పుట—

సీ. ఆసంయమీశ్వరుం డాతని కిట్లను నిచ్చలు నేను మహేంద్రుకడకు
నరిగి సంభాషణ మాచరించుచు నుండ నాసభ నిక్కురవాధినాథు
మునివార్తలు పుట్టి యాఘుతపోవృత్తి నిష్ఠాతిశయము వర్ణించి రప్పు
డవ్యాసవుఁడు సెప్పె వనఘ నాతో మునిజాతుఁడు ధృతరాష్ట్రజనవిభుండు
తే. తవముమూఁడేఁడులొనరించి తాను సతియు, దేహముల్విడ్చి చనిధనాధీశుచెలిమి
నతిశయిల్లు దివ్యాభరణాభిరాముఁడై విమానవిహారహృష్టాత్ముఁ డగుచు. 9
క. అని పాండునిమది ప్రముదంబునఁ దేలఁగఁ జెప్పె ననుడు మోదము ధృతరా
ష్ట్రుని నెమ్మనమున నిండా, రె నఖిలజనచిత్తములను బ్రియము దలిర్చెన్. 10
వ. ఇట్లు సద్గోష్ఠి నడపి యత్తాపసోత్తము లక్కురుపతిసత్తము నభినందించి యా
మంత్రణంబు సేసి నిజనివాసంబులకుం జని రక్కాలంబున. 11
సీ. పాండుపుత్త్రులు దల్లిఁ బలుమఱుఁ దలఁచుచు వగతురు ధృతరాష్ట్రువలన సుబల
నందనదెసను మనం బిడి చింతింతు రట్లు పౌరులు వంత నారఁ గూరి
వృద్ధుండు ధృతరాష్ట్రవిభుఁడు సుఖార్హుఁడు విగతజనం బైనవిపినభూమి
నెత్తెఱంగున వసియించు గాంధారియుఁ గుంతియు నత్యంత కోమలాంగు
తే. లడవి [1]నుండంగ నెట్లోర్తు రకట యిట్టి
కొడుకులను రాజ్యసౌఖ్యంబు విడిచి యట్లు
ననునె యక్కుంతిభోజునితనయ జనని
దొఱఁగి పోవుట కెంత గుందుదురో వీరు. 12
క. ఆయూనంబున విదురుని, కాయము సంజయునిమేనుఁ గందక యున్నే
పోయిరి ధృతరాష్ట్రమహీ, నాయకుపై భక్తిఁ గాననమున వసింపన్. 13
క. అని యొండొరువులతోడ, న్ననట యొసఁగఁ బలుకుదురు మనంబులఁ గుంతీ

1 వాలైన నెట్లోర్తు . ఘనరాజ్యంబు విడిచి.

తనయుల మాతృవియుక్తత, కనయము నడలుదురు కౌరవాన్వయముఖ్యా.
సీ. ధర్మపుత్త్రాదులంపఁ బొక్కచో నుండి ధృతరాష్ట్రు నాతనిదేవిఁ జేరు
కొని వారికొడుకులెల్లను ద్రుంగి రని వార లతివృద్ధు లిమ్మెయి నడవిఁ గలసి
యున్నా రనియు నింక నెన్నాళ్లు లుండెడి గొంతి వనంబునఁ గూర దినుచు
ననియును బంధుల నడయతఁ దునిమితి మలుక ధైర్యంబున నడఁప మైతి
తే. మనియు నభిమన్యు వీరుని నతనితమ్ముఁ
గుఱ్ఱలను గర్ణు నాఱడి గోలుపోయి
యొంటి వడితి [1]మనియుఁ గడు నుమ్మలంపు
మాట లాడుదు ర్పరిజనుల్ మఱుఁగుచుండ. 15
వ. ఇట్లనుదినంబును ఘనచింతాక్రాంతు లై యలంత నొందుదురు. 16
చ. విదురుని సంజయుం దలఁచి వేదనఁ బొందుదు రట్లు నెవ్వగల్
హృదయముఁ గుందఁ జేయఁ జెలు వేది మనోజ్ఞము లైనభోగము
ల్వదలి వినోదముల్ సలుపులాలసితం బెడఁబాసి రాజ్యసం
పద నరయం దలం పెడలి పా డఱి యుండుదు రేమి సెప్పుదున్. 17
క. ద్రౌపదియు సుభద్రయు సంతాపం బందుదురు పాండుతనయులు దలరక్ష
భూపాల భవజ్జనకుని, చూ పందఱమానసముల శోకము నదుమున్. 18
ఆ. పరమధీరు లైన పాండుతనూభవు, లిట్లు ధైర్యసార మెడలి వికల
బుద్ధు లగుచు నుండి పోవం గడంగి ర,య్యంధనృపతిఁ జూడ నధిపముఖ్య. 19
వ. అట్టియెడ సహదేవుండు పాండవాగ్రజునకుం బ్రణమిల్లి భరితవినయుం డై. 20
క. ఏను మును చెప్ప వెఱచితిఁ, గాని యధిప గొంతిఁ జూడఁ గాఁ జను టర్హం
బై నపని యింత కేదెస, దా నొందునొ విపినవాసదాస్థిసత్యమునన్ 21
తే. గొంతి ప్రాణంబుతో నుండఁ గురువరేణ్య
యచ్చటికిఁ జని యొకమరి యమ్మహాను
భావ దర్శింప వలవదె బావ నప్పు
ననుసరించుచు నెట్లున్న యదియొ సాధ్వి 22
క. ధృతరాష్ట్రుఁడు గాంధారియు, నతిమృదులాంగకులు వల్కలాజినధరు లై
వ్రతచర్యల వన్యాహారత నలఁగుచు నున్నవారు రాజవరేణ్యా. 23
ఉ. వారలఁ జూడఁ బోఁ దగు నవశ్యము దుర్దశ పుట్టకుండ ముక్ష
మీా రని చెప్ప నప్పుడు సమీపమునం జెవి దార్చి నెవ్వగం
గూరుచు నున్నద్రౌపది యగుం గరణీయము బంధుదుఃఖసం
తారక మీకు నీతఁ డుచితంబుగఁ జెప్పిన కార్య మెమ్మెయిన్. 24
తే. గొంతికొడంద్రు రెల్లను గురువరేణ్య, యెత్తినడుగుల నున్నవా రత్తపస్వి

1 మ యనియును నుమ్మలంపు

నీవరిష్ఠ దర్శింపంగఁ బోవఁ గోరి, యనియె నట్టు లయ్యిరువురు నాడుటయును.

—పాండవులు బంధుసహితంబుగా ధృతరాష్ట్రుఁ జూడఁ బోవుట.—

వ. అమ్మానవనాథుండు గాననగమనంబు నిశ్చయించి పడవాళ్లం బిలిపించి ధృతరాష్ట్రుఁ దర్శింపం బోద మనతిబహుళంబును బ్రధానచతురంగసముదీర్ణభంగికంబునుం గా బలంబుల సమకట్టుం డందలంబులునుం బాటబండ్లునుం గాఁ బెక్కాయితంబు సేయుం డనేకశకటంబులుం బటకుటీరప్రకరంబును నానావిధభక్ష్యభోజ్యంబులునుం గొనివచ్చునట్లుగా నిపుణపరిచారకుల నియమింపుఁడు పౌరజనంబు లారాజుం జూచువేడ్క నెవ్వరు వచ్చినను వారలయోగక్షేమంబు లరసి సురక్షితంబుగా నడపింపం దగువారి నియోగింపుం డెల్లి పయనంబని చాటింపుం డని పనిచిన వార లట్లు సేయ మఱునాఁడు యుయుత్సునిం గృపాచార్యుని ధౌమ్యుని రావించి మీరు పురరక్షణంబునకు నిలువుం డని యత్యాదరంబునం జెప్పి. 26

సీ. [1]ఏనికగములతో నేతెమ్ము నీ వని బాహుదర్పోజ్జ్వలుఁ బవనతనయుఁ
దేరులగమి సెలు వారు నీచే నని దేవసమాను గాండీవధరుని
గుఱ్ఱపుదళముల గొమరు నీ కలవడు నని చారుతనుమనోహరు నకులుఁ
గాల్బల మమరు నీ కలసివచ్చుట నని సన్నుతచేష్టితుఁ బిన్నతమ్ముఁ

తే. బనిచె వార లమ్మెయిఁ దూర్యనినద మెసఁగ, నాతపత్త్రావళిధ్వజవ్రాతకలిత
రత్నరోచులు రోదోంతరంబు నిండ, నరుగుదెంచిరి వైభవ మతిశయిల్ల 27

వ. ద్రౌపదీప్రముఖవధూజనంబులనుం దక్కనుం గలభరతభార్యల నందలంబులను [2]గునకంబుబండ్లను నిడికొని రం డని యంతఃపురాధికారుల నబ్భూరమణుండు నియమించిన వార లట్ల చేసిరి తానును మణిభాసమానంబును నీలవాలశోభిత షోడశశ్వేతాశ్వవ్యూహంబును నైన రథం బెక్కి మౌక్తిక ప్రాలంబమాలికాద్యోతితంబు లగు నాతపత్త్రంబు లుల్లసిల్ల 28

తే. వేణువీణారవంబులు వివిధగాన, నాదములుఁ [3]బాఠకారావమేదురంబు
లగుచు వందిబృందములవాక్యాలి బెరసి, దిశలు దీటుకొనంగఁ బ్రదీప్తలీల.

వ. వెడల వివిధవాహనారూఢు లయి పౌరు లప్పాండువంశవరు ననుగమించి రిత్తెఱంగున మెఱయుమహిమ నుజ్జ్వలుం డగుచుం జని భాగీరథి యుత్తరించి పాండవోత్తముండు కురుక్షేత్రంబు ప్రవేశించి చను చుండ. 30

సీ. సంయమివరుఁ డైనశతయూపమునిపతియాశ్రమంబునఁ దదుపాంతభాగ
మునఁ గదలీశోభియును మృగాకీర్ణంబు నగుధృతరాష్ట్రునియాశ్రమంబు
నెఱిఁగినవా రదె యిదె యంచుఁ బేర్కొని చూపి చెప్పిన ధర్మసుతుఁడు దేరు
డిగిన భీమాదులు డిగ్గిరి వాహనంబులు సర్వజనులు నప్పురుషవరుల

1 ఏనికఘటలతో 2 బాటబండ్లను. 3 జాగుకాహళమేదు

ఆ. ననుసరించి రజ్జనాధిపుఁ డయ్యాంబి, కేయునాశ్రమంబు డాయఁ జనుచు
నచటిజనుల[1]నడిగెనయ్య వేఁడీ యని, గద్గదిక నెలుంగు గడలుకొనఁగ. 31

వ. అనిన వార లప్పుడమితేనితోడ. 32

క. యమునాస్నానంబునకును, సుమతోయాహరణమునకు సువ్రతుఁ డాసం
యమి సనియె ననుచుఁ దన్మార్గము సెప్పిరి నెమ్మిఁ దెలియఁ గౌరవముఖ్యా. 33

పాండవులు కురుక్షేత్రంబున నున్నధృతరాష్ట్రగాంధారీకుంతుల దర్శించుట

సీ. చెప్పినఁ బాండవు లప్పథంబున భక్తి నరుగుచు నెదురుగ నరుగుదెంచె
నంబికానందనుఁ డాదిగాఁ గలవారిఁ గని రప్పు డన్నలఁ గడచి శీఘ్ర
గామి యై చని తల్లికాళ్లపైఁ బడ యేడ్చె సహదేవుఁ డధికబాష్పప్లుతాస్య
యగుచు నబ్భామిని వగచుచు నాతని నెత్తి తాఁ గౌఁగిట నిఱియఁ జేర్చె

తే. పేరుకొని చెప్పె నతని గాంధారి కంతఁ
గూడి యతఁడును దారు నక్కురుకుమారు
లక్కురూద్వహు నన్నియతాత్ము దేవిఁ
గాంచి [2]రనుజీవు లెఱిఁగింపఁ గౌరవేంద్ర 34

చ. కని మఱి తల్లిపాదములఁ గ్రందుగఁ జేర్చిరి మస్తకంబు ల
వ్వనితయు నందఱం బొదివి వత్సలతన్ మన మార్ద్రభావ మొం
ద నురులునశ్రుబిందువులదందడిఁ జిక్కఁగఁ గౌఁగిలించివా
రినయనవారి చేఁ దుడిచి ప్రీతిగ దీవన లిచ్చె భూవరా 35

తే అట్టియెడఁ బాండవాగ్రజు నధికవినయ, భరితుఁడై కాంచిభీమునిఁ బార్థుఁ గవలఁ
గనియె సంజయుఁ డెంతయుగౌరవమున, నాదరించి రయ్యేవురు నతనిఁ బ్రీతి.

సీ. ద్రోవదిఁ దొట్టివధూజనంబులుఁ దక్క గలయట్టిభరతభార్యలుఁ గ్రమమునఁ
గాంచిరి కురువృద్ధుగాంధారి గొంతిని వారలు గొని వచ్చువారికలశ
ములుపాండురాజపుత్త్రులు పుచ్చికొని భరియించిరి పురజను లెల్ల నధిక
వినయత నమ్మువ్వురను గని రవ్వేళ నంగఱు ముదమంది రట్లు దగిన

ఆ. వారు బలసి యునికి వారణపురమున, నున్నయట్లకాఁగఁ దన్నుఁ దలఁచె
మదిఁగురూద్వహుండు దదనంతరంబ ని.జాశ్రమమున కెలమి నరుగుదెంచి

ఉ. తారకశోభితాంబరవిధంబునఁ బొల్పెసఁగంగ నాశ్రమో
దారతలంబు బంధుజనతాకలనంబునఁ దాను జంద్రునొ
ప్పార వహించి విస్ఫురితుఁ డై తనరెం గురుభర్త వచ్చి ర
చ్చేరువఁ గల్గు తాపసులు సెచ్చెరఁ బార్థులఁ జూచువేడుకన్. 38

వ. వచ్చినం గని వారల నెల్లను సవినయప్రణామంబులం బ్రీతులం జేసి పాండవు
లలరుమొగంబులతో ధృతరాష్ట్రుం బరివేష్టించి యుండిరి వనితాజనంబులు

1 నడిగె నయ్య యేఁడీ యని, నయ్య యెచట నున్నాఁ డని. 2 రనుచరు లెఱిఁగింపఁగా నరేంద్ర

నొక్కవలన నిలిచి రుచితాసనంబుల నున్నయమ్మునులు సంజయు నాలోకించి
ధృతరాష్ట్రబంధుజనంబుల నందఱం బేరువేర నేర్పడ మా కెఱింగింపవే
యని యడిగిన నతండు వారల కిట్లనియె. 39

సీ జాంబూనదచ్ఛాయ చంచంబువర్ణంబు గలిగినపలుచని గనపమేను
నుచితదీర్ఘత్వసమున్నతఘ్రాణంబు నిడుద లై నవిశాలనేత్రములును
గంరీరవంబు రేఖయు నొప్పఁ జూడ్కికి నెంతయు ప్రేఁ గైన యితఁడు ధర్మ
తనయుఁ డెత్తుఁదనంబుఁ దనరినమూఁపులు నాయతస్ఫీతంబు లైనబాహు
తే. వులును వెడఁదయురంబు నై పొలుచునితఁడు
భీముఁ డుజ్జ్వలసుందర శ్యామతనువు
[1]వారణేంద్రుకై వడియును వారిజముల
యట్టికనుదోయిఁ గలయితం డర్జునుండు. 40

తే సుందరాకారమునఁ దమ కెందు సదృశు
లొరులు లేమి దెల్లం బగు చుండ గొంతి
యుభయపార్శ్వంబులందుఁ గూర్చున్నవిష్ణు
శతమఖోపముల్ వినయభూషితులు గవలు. 41

సీ. నీలోత్పలచ్ఛాయఁ బోలుమైచాయయు నవపద్మదళములఁ దెవడుమెఱుఁగుఁ
గనుదోయి మధ్యాత్వమునకుఁ బ్రవేశించు ప్రాయంబు నత్యభిరామమూర్తి
యలవడఁ గైకొన్న యతులితసంపదచందంబు దోఁపించు చారుగౌర
వంబును గలుగునివ్వనిత పాంచాలి యియ్యంతిపార్శ్వమునఁ గట్టెఱ్ఱమేను
తే. వనజసన్నిభముఖము నై యినునిమహిమ, యుజ్జ్వలాకృతి దాల్చినట్లున్నయీల
తాంగి నారాయణునిచెలియలు సుభద్ర, నరునివల్లభ సంయమినాథులార.

ఆ. వీరికెలనఁ గనకగౌరమధూకాభ
తనువు [2]లొప్పు చున్నవనిత లురగ
పాండ్యసుతలు నరునిభార్య లులూపి చి
త్రాంగద. యనఁ బరఁగు నాహ్వయములు 43

సీ. ఇందీవరచ్ఛాయ కెన యైనచాయ నొప్పినమేను గలుగునీభీతహరిణ
నయన భీమునిభార్య నవ్యచంపకదామ గౌరాంగి యైనయిక్కమలవదన
సహదేవుగృహిణి మేచకనవకువలయవర్ణంబునకు సరి వచ్చుకాంతిఁ
జెలు వైనతనువునఁ బొలుచునిన్నలినాయతాక్షి మాద్రీదేవి యగ్రతనయ
తే. పత్ని వీరల కెలనఁ బాపటలు లేక, ధౌతసితవస్త్రపరిధాన లై తనువుల
నిభృతి దోఁపఁగ నున్నయి న్నెలఁత లాంబి, కేయుకోడండ్రుకరుణావిధేయులార
తే. [illegible]రిచందంబ యై కడుగారవమునఁ, దను సుభద్ర వొదువ నున్న తరుణి ద్రోణ

1 వారణేంద్రునికై వడి వారిజాభి 2 లొప్ప నున్న.

కర్ణముఖయోధవీరులఁ గలఁచి తెగిన, యట్టియభిమన్యుప్రియ యుత్తరాభిధాన.
వ. అని చూపి చెప్పె నప్పు డాంబికేయుండు గాంగేయాగ్రజున కిట్లనియె. 46
సీ. కుశలివై యుండు దే కురువంశసత్తమ పౌరజనులు జానపదులుఁ దెఱఁగు
తో నిన్ను ననుసరింతురె తమ్ము లందఱు సుఖ ముండురే నీదుసఖులు సుఖులె
బంధులు సంతోషభరితులే యిష్టభృత్యులు దనుకైన కోర్కులు ఫలింపఁ
గ్రాలుదురే హర్షలీలలఁ బూర్వరాజన్యులనడవడి సలుపఁబడునె
ఆ. నయముతోడియప్పనముల భండారంబుఁ, బెనుతె యగ్రహారజనులమీఁద
గాలి వైన సుడియఁగా నీక యరయుదే, యనఘ పుణ్యకీర్తులతిశయిల్ల 47
క. మిత్రనరపతుల శాత్రవ,ధాత్రీశుల నెమ్మిఁ బరుసఁదనమున వశతా
పాత్రములుగఁ జేయుదె సుచ,రిత్ర యుదాసీననృపపరీక్ష నడచునే. 48
క. దేవతల కతిథులకుఁ బితృ,దేవతలకుఁ బూజనములఁ దృప్తి యొనర్తే
భూవసుధఁ జతుర్వర్ణజ,నావలులు నిజోచితక్రియలఁ దగ మనునే. 49
తే. బాలురకును దుర్బలులకు భామినులకు, వృద్ధులకును మనంబులవెఱపు లేని
యట్టిమెలఁకువ గలిగెడునట్లు గాఁగ, నడచునే యాజ్ఞ పురమునఁ బుడమియందు
క. అనిన విని యానృపతి య,జ్జనపతితో నిట్టు లనియె జగతీశ్వర నీ
వినుతోపదేశమున భవ,దనుయుక్తము లెల్ల నడచు నవికలభంగిన్. 51
వ. అని పలికి యిట్లనియె. 52
క. ఆయాసము [1]సాత్మ్యంపని, మీయొడలు తపఃక్రియలకు మెయికొనియెనె భూ
నాయక శుశ్రూష దగం, జేయునొకో గొంతి దప్పఁ జెందక మీకున్ 53
క. మా పెద్దతల్లి యలజడి, కోపి తపోవృత్తి గడపుచున్నదియె సుత
వ్యాపాదనకారుల మముఁ, బాపాత్ములఁ దలఁచి యెట్లు వలుకునొ మీతోన్.
ఆ. సంజయుండు దపముజాలికిఁ జాలి వ,ర్తిల్లు చున్నవాఁడె ధీరచిత్తుఁ
డిచట లేఁడు విదురుఁ డెచటికేఁగినవాఁడొ, యతనిఁ జూడవలయు నధిప నాకు.
వ. అనుటయు ధృతరాష్ట్రుఁడు ధర్మతనయుతోడ. 56
సీ. ఏఁ దపంబున కోర్తు నెంతయు శుశ్రూష యలయక గొంతి మా కాచరించు
వినుము గాంధారియు ననఘచరిత్ర దపోనిష్ఠ కోర్చు నిమ్మానసీయ
మిముఁ దలంచినయప్డు మెచ్చి దీవించు సంజయుఁడు ప్రాజ్ఞుఁడు దపశ్చరణమునకు
వినువఁడు మముఁ బాసి విదురుఁ డెచ్చటనేనిఁ జరియించు మునిజనాశ్చర్యకారి
ఆ. యగుచు జలము లనిల మాహారముగఁ గొను
నవియు నదియుఁ గొనక యయిన నుండు
శూన్యవిపినమున విదైన్యస్వతంత్రసం
చారి యై వసించుఁ గౌరవేంద్ర. 57
క. ఒక్కొకనురి [2]డబ్బాటిఁ. చక్కటిఁ గాన నగు నసియె జనవర తోఁచెఁ

1 సైరింపని. 2 డబ్బాటం, జక్కటిఁ.

గ్రక్కునఁ దన్నుఁ గని విదురుం, డక్కొంతీయాగ్రజున కనతిదూరమునన్. 58

వ. కాంతారధూళిమలినాంగుండును జటీభూతకేశపాశుండును దిగంబరుండును విదురుం డల్లఁ దోఁచి యయ్యాశ్రమంబున నున్నజనంబులం గని మగిడి పోవం జూచి ధర్మజుండు దనయనుచరుల నిలువుం డనుచుం దా నొక్కరుండును సత్వరంబుగా నవ్విమలభావుని వెనుకం జనియె నతండును గుల్మాంతరితుం డగుచుం దోఁచుచుఁ బోవం బోవ నప్పాండవాగ్రజుం డెలుంగెత్తి యో విదుర యో విదుర నిలు నిలు మేను యుధిష్ఠిరుండ నిన్నుఁ గాన వచ్చితి నని పలుకుచుం జాలిన వనహర్మ్యంబు నరలి దవ్వుంగొని విజనప్రదేశంబున నొక్కపాదపంబు సేరి నిలిచిన. 59

విదురుఁడు యోగమార్గంబున ధర్మరాజునందుఁ గలయుట.

సీ. ధర్మతనూజుండు దత్సమీపంబున కేఁగి యయ్యోగికట్టెదుర నిలిచి
యాతండు సముచితంబు లర్థిఁ బాలితముగ్ధుఁ డయుండంగ నూరకయున్నఁ గాంచి
నిర్మలాత్మక నేను ధర్మసూనుఁడ నన్నుఁ గనువిచ్చి చూడవే యనుచు నతఁడు
చెప్పిన నగుమొగం బయ్యప్పాండవాగ్రణిఁ గన్నెత్తి చూచి యుదాత్తయోగ
తే. బలమున నెఱిఁగి నిజేంద్రియములఁ బ్రాణ
ములను నింద్రియములఁ బ్రాణములను గలిపి
నిజశరీరంబు విడిచి యానృపతితనువు
సొచ్చెఁ దేజోమయత్వవిస్ఫూర్తి మెఱయ. 60

ఆ. వినుము ధర్మపుత్రుతనువునఁ గాంతియు, లావు నప్పు డగ్గలంబు లయ్యె
నొలసె బుద్ధి యధికబలసమృద్ధుఁ డగుటఁ దత్తఱఁగి చోద్యమంది యునికి నొందె.

క. తదనంతరంబ యప్పతి, విదురశవము మ్రానుసెంది వికృతరహితమై
నిదురవోయి యొఱగి యున్నపగిది నుండం జూచి యగ్నికృత్యము సలుపన్. 62

చ. తలఁచిన మింట నొక్కెలుఁగు ధర్మతనూజ యతిత్వగౌరవో
జ్జ్వలునికళేబరంబునకు వహ్నివిధాన మొనర్పు టర్హమే
నగు దని మ్రోసె నమ్మనుజవల్లభుఁ డప్పని దక్కఁ బోయి భ్రా
తలకును దంత్రికిన్ సువిదితంబుగ నంతయుఁ గ్రమంబునన్. 63

వ. ఎల్లవారును విన ముందఱం జెప్పిన నందఱు నద్భుతరసంబున మునింగిరి పదంప
డి ధృతరాష్ట్రుం డామంత్రణంబు సేయ మునిజనులు నిజనివాసంబులకుం జనిరి
తదనంతరంబ యాఁగాంబికేయుండు ధర్మనందనునితోడ. 64

సీ. భరతకులోత్తమ ఫలమూలముల నుపయోగింపు మొసఁగెద మొదలి తమకు
నెయ్యది యాహార మయ్యె నాతిథ్యంబు దాన నడపుట ధర్మసరణి
యనవుడు నట్ల కాక యని ఫలంబులు మూలములు నుపయోగించి మోదభరితుఁ
డగుచు నప్పాండుసుతాగ్రణి యబ్బంగి నఖిలజనములు నాహారకలన

తే. మాచరించి రయ్యెండఱు నవనిశయన
మొంది యారాత్రి నిద్రించి రుదితసూర్య
కాల మగుటయు సముచితకర్మకరణ
మనుజులును దాను నడపె నమ్మనుజవిభుఁడు 65

వ. అట్లు కాలోచితకృత్యంబులు నడపి సహోదరసహితుండును దారోపేతుండును సర్వపరివారానుగతుండును నై యాశ్రమపథంబు గలయ మెలంగి పావనస్నానపావకార్చనజపధ్యానాదితాపసధర్మచర్యావిధంబులు నానామృగనిర్భయసంచారప్రకారంబులు వివిధపక్షికులనిశ్శంక[1]కేళీవిభవంబులు నాలోకించి కృతప్రాతస్సవనకరణీయుం డై యున్నకురువృద్ధుకడకువచ్చి వందనాభినందనవచనంబుల నతనియుల్లంబు పల్లవింపం జేసియతండు వనుపఁ బవిత్రాసనోపవిష్టుండై.

చ. అనుజులుఁ దాను భక్తిమెయి నమ్మహనీయునిఁ గొల్చి యుండ న
య్యనికిఁ గనుంగొనంగఁ గర ముత్సుకతఁ శతయూపుఁ డాదిగా
మునివరు లేఁగుదెంచినఁ బ్రమోదమునం గురువీరరాజిపై
నునుపఁగఁ బంచె గాఢవినయోక్తుల నాధృతరాష్ట్రుఁ డందఱన్. 67

వ. అట్లున్నయమ్మునిజనంబులును బాండుపుత్త్రులునుం బరమధర్మమయసంభాషణంబులు సేయుచుండ నినుండు నభోమధ్యగతుం డయ్యె నప్పు డాంబికేయుండు సవినయంబుగా నత్తాపసోత్తములతో మీకు మధ్యందినకృత్యంబు లాచరింపవలయు విజయంచేయుం డనిన వారలు నిజస్థానంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ కౌంతేయుల మాధ్యాహ్నికకరణీయంబులు నిర్వర్తించుట కరుగుం డని పనిచె నని చెప్పిన విని జనమేజయుం డప్పాండవేయు లవ్విధంబున వనంబున నెన్నిదినంబులు వసియించి'రని యడిగిన వైశంపాయనుం డతనికి ట్లనియె. 68

సీ. ధరణీశ పాండునందను లట్లు సాంతఃపురంబును సపరివారంబుఁ గాఁగ
నడవికి నేఁగి యయ్యంబికానందనుఁ గాంచినదినమునఁ గరమునియతి
ఫలమూలసమితి నాఁకలి వుచ్చి భూమిశయనమున నిద్రించి రాగరిష్ఠుఁ
డమ్మహితాత్ముల కర్థితో మఱునాఁ డనుజ్ఞ యిచ్చిన సుమనోజ్ఞములును

ఆ. సన్నుతములు నై నయన్నపానాదుల, ననుభవించి మృదులహరితల్ప
ముల శయించి రట్లు నెలనాళు లయ్యెడ, నతనిఁ గొల్చి యుండి రధిపముఖ్య.

వ. పదంపడి యొక్కనాఁ డెప్పటియట్ల పాండుపుత్త్రులు గాంధారీకుంతీసముపాసితుం డయి యున్నవిచిత్రవీర్యపుత్త్రుఁ బరివేష్టించి యుండ నవ్విశిష్టగోష్ఠికై శతయూపప్రభృతిమునివరులు సనుదెంచిన నక్కురువృద్ధుం డర్ఘ్యంబు లగు

1 కేళీభంగులు నాలో.

నాసనంబులు వెట్టించి సంభావించిన. 70

—వేదవ్యాసుఁడు పాండవసహితుం డైనధృతరాష్ట్రునాశ్రమంబునకు వచ్చుట.—

సీ. సముచితంబులు సధర్మములును స్నేహసల్లాపముల్ సెల్ల నుల్లంబు లలర
వార లున్నెడ సత్యవతికొడు కందుల కేతేర నందఱు నెదురువోయి
వినతులై భక్తిఁ దోడ్కొని వచ్చి యతులకృష్ణాజినదర్భోత్తరాసనమున
నునిచి యమ్మునివరుననుమతిఁ దమతమయాసనంబుల నుండి రమ్మహాత్ము
ఆ. నర్చితునిఁగఁ జేసె నాంబికేయుఁడు వద,నంతరంబ సముధికాదరమున
నతఁడు మధురమృదువిధాక్షరంబుగ నమ్మహీశముఖ్యుతోడ నిట్టు లనియె 71

సీ. వనవాసమున [1]నీకు మన మలవడియెనే నియతిమైఁ దాపసక్రియల కోర్చి
నడపెదవే పుత్త్రనాశజ మైనశోకము భవదంతరంగంబునందు
లేదు గదా ధర్మవేదిని గాంధారి యుష్మలికంబు లేకున్నయదియె
నీకుఁ బరిజ్ఞాననిష్ఠ గల్గెనె గొంతి శుశ్రూష మీ కొనర్చునె తగంగ
తే. రాజ్య మొల్లక వచ్చి నరణ్యవాస,మునకు నీయను మీరు రాఁ దనకు నింట
నిలువఁ దగ దని యిమ్మేలు నీదుబుద్ధి, నొలసి యుండునె కౌరవకులపవిత్ర. 72

చ. అనఘ యజాతశత్రు నెఱ నాదరణాతిశయాన్వితంబె నీ
మనము వృకోదరుఁ నరుని మాద్రితనూజుల సత్ప్రియాభినం
దనముల గారవించితె వినుతస్థితిఁ దద్దయు నిర్మలత్వ మొం
దెనె భవదీయచిత్తమున ధీనుహితా దృఢశాంతిమూల మై. 73

వ. అని యంత నిలువక 74

ఆ. వినుము దీర్ఘవైరవృత్తియుఁ గ్రోధచిం,తనము లేక వాక్కు మనము నొక్క
చంద మగుట సకలజనముల కనుబద్ధ, సంపదాప్తి పరమసాధనంబు. 75

వ. అని చెప్పి వెండియు 76

సీ. విదురుండు దేహంబు విడిచిన తెఱఁగెల్ల నెఱిఁగితె మాండవ్యుఁ డిచ్చినట్టి
పటుశాపమున శూద్రభావంబు నొందినధర్మదేవత బోధనిర్మలాత్ముఁ
డై నయమ్మహనీయుఁ డట్లగు టంబుజాసనునియాజ్ఞాపనమున విచిత్ర
వీర్యనృపాధీనవిశ్రుతక్షేత్రంబునం దేఁ బ్రవర్తింప నధిప కలిగె
తే. ధర్మదేవతమాఱటతనువు సూవె
[illegible]యుధిష్ఠిరుసజ్జ్వలకాయ మింత
యెఱిఁగి కాదె యమ్మహితయోగీశ్వరుఁడు స
మీద్ధ్యయోగబలంబున నితనిఁ గలసె 77

ఆ. అట్లు దేవతామయాత్మకుఁ డైనయి, వ్విభుఁడు నిన్నుఁ బ్రేమవృత్తి నిట్లు
గొలిచి యునికి బుద్ధిఁ దలపోసి సంతస,మంది యుండు దే కులాగ్రగణ్య. 78

1 కిమ్యాకొనియుండెనే మది

వ. అనిన విని వైచిత్రవీర్యుం డప్పారాశర్యునకుఁ బరమవినయంబున నిట్లనియె.
సీ. వనవాస మించుకయును నాకు దుఃఖంబు సేయదు దేహంబుఁ జిత్తమును ద
పఃక్రియలకుఁ [1]బనుపడియున్నయవి నన్ను గాంధారిఁ బుత్త్రశోకం బొకింత
యేనియుఁ బొందంగనీఁడు సభక్తికమైనవృత్తమున ధర్మాత్మజుండు
మునివర యితనిపై ననుజులమీఁద వత్సలము నాహృదయ మిద్ధరణివిభుఁడు
ఆ. దేవతాత్ముఁ డగుట దెల్లమై యునికి మ
ద్వచనవర్తనములవలన నితఁడ
యెఱిఁగి యుండు గొంతి తెఱఁగు శుశ్రూషయు
నద్భుతంబు ముదము నావహించు. 80
వ. నాకుం బరిజ్ఞానంబును మానసనిర్మలత్వంబును భవత్ప్రసాదంబునం గలిగెడుఁ
గాక యనియె నానయంబున ద్రౌపదీసుభద్రలును దక్కనుం గల్గునంగనా
జనంబులు నుబారాశర్యసందర్శన ప్రవణత్వంబునంజను దెంచిసభక్తికప్రణామం
బు లాచరించి యంతంతనిలిచిరయ్యలఘుజ్ఞానమాననీయుండుధృతరాష్ట్రుతోడ.
ఉ. మీయెడచింత వాయఁగ సమీహితబుద్ధి యొనర్పఁ గోరి యే
నీయెడ కిప్డు వచ్చితి నభీష్టము వేఁడుము శంక దక్కి భూ
నాయక యెల్లభంగిని మనఃప్రియముం దగ నిత్తు నన్నఁ గాం
తేయు లెలర్చి రవ్వసుమతీపతి మోదము నొందె నెంతయున్. 82
వ. వ్యాసుండు వెండియు. 83
చ. అనఘ యమానుషం బయినయట్టిద యైనను నాతపంబు పెం
పునకు మునీంద్రు లద్భుతముఁ బొందఁగ మీ కపలీల నిత్తు నే
ననుటయు నాకునుత్కలితపుఁ డాదటఁ గోరఁగ మీర లిందు వ
చ్చినకరుణామయాదరవిశేషముకంటెను మేలుఁ గల్గునే. 84
క. మానుష మైన నమానుష, మైనను బ్రార్థనకు విషయ మైనది భవదీ
యానూనకృపకు నెక్కుడు, గా నొక్కఁడుఁ గాన నేను గారుణ్యనిధీ. 85
ఆ సంయమీంద్ర నాదుజన్మంబు సఫలతఁ, బొందె మీరు విమలబుద్ధి నింత
యాదరించినపుడ లే దింకఁ బరలోక,భీతి ధన్యతముఁడ నైతి నేను. 86
వ. అట్లయినను మీ రొక్కటి గోరు మనిన నామనంబున నెప్పుడుం గలయదియె
ఱింగింప వలసె విన్నవించెద. 87
సీ. దుష్టచిత్తుం డగుదుర్యోధనుండు నిష్పాపసస్వభావులఁ బాండుసుతులఁ
బరిభవించి సమస్తవరనాథు లనిఁ గరితురగయుతంబుగాఁ ద్రుంగఁ జేసి
ధరణిరాజ్యము గోరి గురుభీష్మకర్ణాది సత్పురుషుల నెల్లఁ జంపికొనియె
నన్నీచునకుఁ గా నుహారాజు లాంధ్రను బిడ్డల విడిచి యభేద్యధైర్య

[1] జాలఁ బనుపడియున్నవి గాంధారిఁ.

తే. వృత్తి రణమృతిఁ బొంది రవిప్రభుల కేది
గతియొ యిమ్మెయి మూఢు లై కలనఁ బడిన
[1]కురుకుమారకు లెట్లిరో పరమబోధ
మహిత యెఱుఁగనివగ పెద్ద మాన్పు మనియె. ౮౮

వ. అనుటయు నప్పౌముడిపలుకులు విని గాంధారికిం గుంతికిం బాంచాలికి సుభద్ర
కు మఱియునుం గలయంగనలకుం జిత్తంబుల నెవ్వగలు గ్రొత్తలయ్యె నప్పు
డాసుబలనందన పట్టావృతలోచనత్వంబునన సూచి దయాధామం బై యున్న
యామాను నుద్దేశించి మోడ్చినచేతు లద్దెసకు నిగిడ్చి యిట్లనియె. ౮౯

సీ. మునినాథ యీరాజుతనయు లందఱును గయ్యంబునఁ దెగినది యాదిగాఁ బ
దాఱేండ్లు వగలపా లగుచుఁ దత్సన్నిధి గల్గుట గోరులోకంబులెన్ని
యన్నియుఁ జూపంగ నైనను జాలుదు నిర్మలతపమునపేర్మి నీవు
పుత్త్రసాన్నిధ్య మీభూపతి కొనరించు టెంతటిపని నీకు గొంతి ద్రుపద

తే. రాజపుత్త్రి సుభద్ర కౌరవకుమార, శతముభార్యలు నూర్వురు సౌమదత్తి
పత్నియుత్తన్వియత్తయప్పుడఁటియత్త, గోరుదురు యుద్ధమృతబంధుకోటిఁజూడ.

వ. అంతయును భవదీయదివ్యబోధంబు గనుచుండు. 91

క. పరమమునీంద్ర సమరమృత,కురువీరుల మానసములగో డుడుగ భవ
త్కరుణ వెలయ లోకం బ,చ్చెరు వందఁగఁ జూపవే విచిత్రపుమహిమన్. 92

చ. అనునెడ గొంతి వాడువదనాబ్జముతోడ మదిం దలంచెఁ గ
ర్ణుని నది యత్తపోధనవరుం డెదఁ గాంచి దయానురక్తి న
వ్వనితఁగుఱించి యిట్లను భవన్మతి నొందినకోర్కి సెప్పు మే
ననఘుచరిత్ర దాని ఫల మందఁగ జేసి యలంతఁ బాపెదన్. 93

వ. అనిన విని యయ్యింతి సంతసిల్లి యాసంయమివల్లభునకు దండప్రణామంబు సే
సి చేతులు మోడ్చి లజ్జాసహితం బగునంతరంగంబుతో వినయనమ్ర యగుచు
ని ట్లనియె. 94

కుంతి వేదవ్యాసునితోఁ గర్ణుఁడు దనకు జన్మించినతెఱఁగెఱింగించుట.

సీ. దేవతలకు నీవదేవత విట్టిని న్నామగాఁ బడసితి మహితకరుణ
ననుఁ జూచి నాదువిన్నప మాదరింపు మేఁ గన్యాత్వదశ నుండఁగా మదీయ
జనకునికడకుఁ గోపనుఁ డై నదుర్వాసుఁ డన్మహాముని వచ్చె నతని సవిన
యార్చనకలనాసమారాధితుండుగాఁ జేసితిఁ బ్రీతుఁ డై చెలువ నీకు

ఆ. నిత్తు వరము వేఁడు మెయ్యది కోరిక, యనియె నతఁడు మీప్రియంబుకంటె
ననఘ మిగులుకోర్కియును గలదే నాకు,నంటిఁ గాని యొకఁడు నడుగ నైతి.

1 కురుకుమారుల కెట్లొకో పరమ.

వ. అమ్మాట తనమనంబునకు రానిచందంబు మొగంబునం దోఁప నత్తాపసవరుండు వరం బెల్లభంగి నొసంగక పోవ నడుగు మనుటయు వెఱచియు నాదు వేడ్క తెఱం గట్ల యగుటను బుత్త్రుం గోరితిఁ గోరిన నమ్మునిపతియొక్క మంత్త్రం బను గ్రహించి దీన నీ వావహించిన దేవతలు భగవద్వశగతు లై సుతజన్మంబుగలి గింతురు విశేషించి ధర్ముడునకుఁ దల్లివి గాఁ గలదాన వని పలికి యంతర్ధా నంబు సేసిన. 96

ఆ. అద్భుతమునఁ బొంది యమ్మంత్త్రరూప ము,ల్లమున నెప్పుడును దలంతు నొక్క నాఁడు మేడమీఁదఁ బోఁడిమి నే నుండి, కంటిఁ బొడుచుచున్నకమలమిత్త్రు.

క. కని యిది కన్యక దోషం, బని తలఁపక బాల్యసంభృతాజ్ఞానము వే డ్క నొనర్ప నావహించితి, మునిమంత్త్రబలమున సూర్యు మునినాథవరా. 98

తే. ఆవహించిన నద్దేవుఁ డాకసమున, నాత్మమూర్తి వర్తింప మూర్త్యంతరంబు దాల్చి నాకడ కేతెంచెఁ దక్షణంబ, నాదుచిత్త మాశ్చర్యమగ్నంబు గాఁగ.

వ. ఇట్లు ననుఁ డెంచి. 100

సీ. అడుగు మిచ్చెద వరం బనిన వడంకుచుఁ గేలు మొగిడ్చి పోం డేల యిచట ననిన వృథాహ్వాన మాచరించుట తప్పు నిన్నును నెవ్వఁడు నీకు మంత్త్ర మిచ్చె నాతని శపియింతుఁ జుమ్మీ యని పలికె నయ్యర్కుఁడే నలికి గురుని నిరపరాధుని శాపనిహతుఁగాఁ జేయుట కోర్వక పుత్త్రకు నొసఁగు దేవ

తే. కృప భవత్సము ననిన నయ్యపరిమేయ
తేజుఁ డాత్మతేజమున నాదృష్టిమఖేంద్రి
యములు మనసును సమ్మోహితములు సేసి
యపుడు తనయుండు పుట్టెడు మనియెఁ బిదప 101

వ. అని నిర్దేశించి. 102

తే. నీకుఁ గన్యాత్వవికలత గాక యుండ, వరము నిచ్చితి ననుచు దివమున కరిగె జనకముఖబంధుచిత్తవంచనమునడపి, గూఢమందిరాంతరమునఁ గొడుకుఁ గంటి.

క. కని యేటిలో నిడితిఁ గలఁ, గనిన ట్లయి యుండెఁ దత్ప్రకారం బిది మీ కనినయది దివ్యబోధం,బున న త్తెఱఁ గంతరంగమునఁ గొని కాలున్ 104

తే. పాప మయ్యెఁ గా కుండె నప్పునిఁ దలంచి
యళుకు చుండుదు మద్భయ మపనయింపుఁ
డతులకరుణ నిక్కురువృద్ధునభిమతమును
సఫలముగఁ జేయుఁ డివి నాకు సద్వరములు 105

వ అనిన విని యమ్మునీంద్రుం డమ్మానిని కి ట్లనియె 106

సీ. నీచెప్పినది యెల్ల నిక్క ంబు కోడల యొగ్గు నీయందు లే దేల వెఱవ [1]సుర లద్భుతాపాదిచరితులు గర్ణున కట్లు గా నున్నది యగుటఁ జేసి

1 సతు లద్భుతాపాదిచరితలు.

మోహంబో నాత్మని నిడి తివు కన్యాత్వహాని లే కుంతి, గాంధారి గన్య
త్వైతి భవద్వృత్తి నుబలిన సుగుటను సమచూప యందుము మునవరున

ఆ. [1]దనుజ నాగకార్త్రి దయి చెల్కి గాంధారి, నీవు సతోడ దోషజాతులు
వులు గాంధారి నీదు చెలి సుతు సౌంగ దుం, గాంధారి గర్భనందనులు.

ఉ. ద్రౌపదియుఁ సుభద్రయును కాంతలు భార్యలు
విలోకనోత్సవము నొందుము నిచ్చలు నవ్వు నవ్వు
నీవని యాచరించుటకు నిక్కము కేందుముఖి నీవు గాంచి చిం
తారహితాంతరంగవిధంబున నుండుము. 108

క. నీకొడుకులును సుతులును, శోకింపఁగ నేల వేఁడుం
జేసిని సుఖము సద్గుణ స్థానీ. 109

ఆ. భార విను మనశ్శుభవితవ్య భారము హితము
మానవీయ దేవయోనులు జననంబు, నొంది మనుజయోనులందు 110

సీ. ధృతరాష్ట్రుఁ డనఁగ డీ ధృతరాష్ట్రధరణీవిభుండు
తన్వి పాండుండు ధర్మదేవత సూనుడు యుధిష్ఠిరుండు
పవనుండు భీముఁ వించె సురేంద్రుమునియర్జునుం జనన మొంద
నాసత్యులు కృష్ణనాము జనియించెఁ [2]గనుఁగొనుకవ నాశ్వినులు గాఁగ

తే. ద్వాపరంబుగ నెఱుఁగు గాంధారి రాజు, కలియుగాంశమునం దుర్యోధనుండు
రతని తమ్ముల గాఁగ నభిమన్యుఁ జంద్రునిగాఁగ గనుము.

క. అనలుఁ డా ధృష్టద్యుమ్నుం, డన ద్రౌపది బుట్టె వనితయని యంశం
బున జనియించె శిఖండియు, ననిమిషగురుఁ డుద్భవించె ద్రోణుం. 112

తే. వినుము వసుశక్తి గాంగేయుఁ డనఁగ జనన
మొందె రుద్రాంశమున ద్రౌణి యనఁగ నశ్వత్థామ
తెలియఁ జెప్పితిఁ గొందఱు గాఁగ మఱియు
నిర్జరాసురాంశమున జన్మించినారు. 113

క. అని పలికి మునివరుండును, వనట నను స్తంభముఁ బుచ్చి వాఁ
జనుదెంచి నీరు గంగకుఁ, గనియాడ దగినబంధుగణములు నచటన్

తే. అనుచు నెగుటలు
లోకసంబంధ ధృతరాష్ట్రుఁ డాది గాఁగ
గలుగు నా సర్వజనులు నోర్కుట నడంచి
యందఱి రమ్మనినాడు గురువరేణ్య. 115

క. అనఁగ మునిజనములు వచ్చెను వందుచు సమ్మునీంద్రు సేవించి మును

1 దనుజ సమాదరాద్ధృతిఁ డయి. 2 గనిశోనుకనల.

[1]త్సరిదుపకంఠతలమునకు, నరిగిరి కౌతుకము మనములందు నెలకొనన్. 116

వ. అట్లు పౌరజానపదసహితు లై సకలజనంబులుం జని సాత్యవతేయుండు వను పభాగీరథీతీరంబున విడిసి రవ్విచిత్రచరిత్రుండు దనచేయంబూనినపని మఱు నాఁడు రేపకడ సేయువాఁడుగాఁ బలికిన నయ్యందఱు నద్దినశేషంబు నాయా మినియును శతసంవత్సరంబులుం బోలెనుండ సూర్యోదయసమయం బగు టయుఁ గాలోచితకృత్యంబు లాచరించి ధృతరాష్ట్రుండుఁ బాండుతనయులుం దపోధనులు నప్పారాశర్యుపాలికి నరిగి యమ్మునివరుం బరివేష్టించిరి గాంధారీ ప్రముఖభామినులు నేతెంచి యొక్కవలన నతనిం గొలిచి యుండిరి సర్వజ నులు నట్టు లెత్తికొని యంతంత నిలిచిరి తదనంతరంబ. 117

వ్యాసుఁడు ధృతరాష్ట్రాదులకు భారతరణమృతుల రావించి చూపుట.

సీ. సాత్యవతేయుండు జాహ్నవీసలిలావగాహన మొనరించి గౌరవమున
నింపారునెలుఁగున నిందు రం డనవుడు నీ కేమి సెప్పుదు నీటియందు
రవ మగ్గలముగ రారాజుఁ దమ్ములుఁ దత్కుమారవర్గము నభిమన్యుఁ డాది
యగు పాండుపౌత్రులు నగ్కజుండును బాహ్లీకప్రముఖాఖిలకౌరవులును
తే. ద్రుపదమాత్స్యులు వారిబంధులును శకుని
యును దదీయానుజులును నాతనితనూజ
రాజియును భీష్మగురులఁ బురస్కరించి
కొనుచుఁ దమదివ్యదేహముల్ గొమరుమిగుల. 118

ఆ. దివ్యమాల్యములును దివ్యాంబరంబులు
దివ్యభూషణములు దివ్యలేప
నములుఁ జెన్నుఁ జేయఁ దమమిత్రసుభటసం
దోహములును దారుఁ దోఁచి రధిప. 119

వ. అట్టియెడ. 120

క. తగ నాకురువృద్ధునకు నొ,సఁగె నాటికి [2]దివ్యదృష్టి సాత్యవతేయుం
డగణితతపఃప్రభావం,బు గని యధికవిస్మయంబుఁ బొందఁగ జనముల్. 121

వ. అవ్విశేషంబు విని యద్భుతప్రమదభరిత యై నిజనయనంబుల బంధించిన పట్టం బపనయించి గాంధారియును గనుంగొనుచుండ. 122

క. అవ్విధమునఁ దోఁచిన మఱి, నవ్వుచుఁ దెగడుచును బెరసి నరవర పగ లే
కవ్వీరవరులు నెయ్యము, నివ్వటిలఁగ విలసనములు నెఱయ మెఱయఁగన్. 123

తే. చతురగంధర్వ లప్సరోజనులు గాన
ములఁ బ్రమోద మొనర్పంగఁ బొగడ వంది
సమితి నిరహంకృతులు హృదయములగౌర
వములు దెల్లంబు సేయంగ వచ్చి రొప్పి. 124

---

1 త్సరిదుపకంఠమ్మునకును 2 నెల్లదృష్టి.

వ. ఇట్లు వచ్చి సకలబంధుజనంబులకుం బరమప్రమోదం బావహిల్లం గలసి సముచితాచారంబులు నడపి రా రెండుదెఱంగులవారలు నర్హప్రకారంబులం బితామహాచార్య శిష్యమాతృమాతామహ పితృపితామహ భ్రాతృ జామాతృ పుత్రపుత్రీభగినీపౌత్రదౌహిత్రశ్వశురశ్వశ్రూస్నుషామాతులస్యాలకప్రియప్రియా మిత్రసమాగమసుఖంబు లనుభవించుచు. 125

తే. అనఁగి పెనఁగి నాఁ డెల్ల నిచ్ఛానురూప
వృత్తి వర్తిల్లు చుండి రవ్విధము సకల
జనుల నద్భుతరసమున మునుఁగఁ జేసె
నే మనఁగ వచ్చు నాసంయమీంద్రుమహిమ. 126

వ. మఱునాఁడు రేపకడ యప్పారాశర్యుండు వనుప నయ్యిరుదెఱంగులవారలుం బరస్పరామంత్రణంబు సేసి రాఁగూరజనంబులు దమతమలోకంబులకుం జనువారై జాహ్నవీజలంబులం బ్రవేశింప నన్నిలింపవందనీయుండు దానును జొచ్చి యచ్చటనుండి పతుల ననుగమింప వలసినయంగనలు గంగాతోయంబులం గ్రుంకుటకు రం డనిన విని విధవ లగు వీరభార్యలెల్లను ధృతరాష్ట్ర గాంధారీకుంతీధర్మనందనులయనుజ్ఞలు గొని రయంబునం జని భాగీరథీసలిలమగ్నలై మానుషదేహంబులు విడిచి దేవతనువులు దాల్చి దివ్యాలంకారసమలంకృతమూర్తులై మగలం గలసి రవ్విశేషంబు సూచి సర్వజనులు నత్యంతాశ్చర్యసంతోషాధీనమానసులై రని చెప్పి వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 127

సీ. జననాథ యీప్రియసంగమోత్సవకథ వినినఁ బఠించిన వేవిధములఁ
[1]బరమప్రియములు లిందుఁ బరలోకమున సంభవించు మనమ్మున కించుభంగి
బాంధవయోగశోభనము వర్తిల్లు ననాయాసమున నామయాపగమము
గలుగు భూదేవనికాయంబునకు దీనిఁ దగ వినిపించిన ధార్మికులకు

తే. నవ్యయానందసంప్రాప్తి యావహిల్లుఁ, దత్పరతఁ గొనియాడిన దైవతములు
నీచదశఁ బొంద కుండఁగఁ గాచి లిరిగి, మే లొనర్తురు భరతభూపాలవర్య

వ. అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనుతో ధృతరాష్ట్రుం డట్లు కృష్ణద్వైపాయనప్రసాదలబ్ధం బైనతత్కాలకలితదృష్టివిశేషంబున బంధులోకంబు నాలోకించి మఱి యేమివర్తనంబున నుండెఁ బాండవు లెట్లు వర్తించి రెఱింగింపవే యనుటయు నతనికి నతం డిట్లనియె 129

—ధృతరాష్ట్రుండు భాగీరథీతీరంబుననుండి నిజాశ్రమంబు ప్రవేశించుట—

సీ. [2]అయ్యద్భుతప్రవృత్తి మమ్మెయిఁ జెల్లిన ధృతరాష్ట్రమేదినీపతి తపస్వి
గణము సవినయంబుగా నిజస్థానయానమునకు నామంత్రితముగఁ జేసి
యాశ్రమభూమికి నరిగెఁ దోడన పాండురాజనందనులును రా నుదాత్త

1 బరమప్రియము లొందుఁ బరలోకమున సంభవించు మనమ్మున. 2 అత్యద్భుతపు.

తేజు సత్యవతీతనూజు ము న్నడిగొని యప్పు డమ్మునిపతి యతనితోడ
తే. నీవు వేదశాస్త్రార్థముల్ భావితాత్మ, లగుమునీంద్రులచేఁ జెవులార వింటి
కంటి తనయులనీకన్నకంటె నొప్పి,యుండుదురువారు దివిసౌఖ్యయోగమెసఁగ.

ఉ. కావున నింక [1]వారికయి కౌరవసత్తమ యుమ్మలింప కా
త్మావిలభావముం దపమునగ్గలికం బెడఁబాపు నిన్ను సం
భావనఁ గొల్చి యొక్కనెల పాండవముఖ్యుఁడు నిల్చె నిష్ఠమై
నీవనభూమి నీవసుమతీశ్వరుఁ బొమ్మనఁ గాదె వీటికిన్. 131

వ. అని చెప్పిన నప్పౌరవోత్తముం డట్ల చేసెద నని పలికి యమ్మునిసత్తమునకుం బ్రణమిల్లి భవదీయకృపావిశేషంబునం గృతార్థుండ నైతి నని యతని నామంత్రితుం జేసినం బాండవులుం దగ నప్పరమముని వీడ్కొని రయ్యెందఱును దీవించి యమ్మహాత్ముం డంతర్హితుం డయ్యెఁ దదనంతరంబ. 132

సీ. ఆంబికేయుండు ధర్మాత్మజుఁ జిత్తసంప్రీతి మోమునఁ దోఁపఁ జేరఁ బిలిచి
వసుమతీకార్యనిర్వహణంబు పెద్దకొల్వున నుండి నీ వనుదినము నడప
కునికి కర్తవ్యమే [2]వినుకులు భీష్మాదిమహితులచేత సమగ్రభావ
మొందినయవి యింక నుపదేశ మేమియు వలవదు రంధ్ర [3]మొవ్వనిజనంబు
తే. వేచు ననుజానుగతుఁడవై వేగ పొమ్ము, దారయుతముగఁ బురికి నుదారచరిత
నీకతంబున మున్న నాశోకమెల్లఁ, బాసె దేజంబు సౌఖ్యానుభవముఁ గంటి.

చ. తపము నెడల్ మదీయమతి తత్పర గావున దాని కోర్తు నీ
వపగతఖేదమానసుఁడవై నను నిం దతినిష్ఠ నొందఁ బం
చి పురజనంబు సమ్మదముఁ జెందఁగ సైనికు లుల్లసిల్లఁగా
నృపవర యేఁగి రాజ్యభరనిర్వహణం బొనరింపు నావుడున్. 134

సీ. ధర్మతనూజుఁ డాతనితోడ నిట్లను నధిప భీమాదుల నరుగఁ బనుపు
పుడమి రక్షింప నీయడుగులకడ నేను నిలిచి మాతల్లుల నిన్నుఁ గొలిచి
యంచితతపమున కనుగుణం బైనట్టి శుశ్రూషణము సేయుచును దపోని
యతితోడ నుండెద ననవుడు గాంధారి యిట్లనఁ దగునన్న యీవ కాదె
తే. కురుకులమునకు సంరక్షకుఁడవు నీవు
తండ్రులకుఁ బిండ మొసఁగఁ గర్తవు భవజ్జ
నకునిపంపు సేయుము భూజనము దలంక
కుండఁ బొమ్మది ప్రియము మాయుల్లమునకు. 135

వ. అని పలికిన నప్పాండవాగ్రజుండు పాండురాజాగ్రమహిషితో నిట్లనియె.

ఆ. ఇట్లు మీరు నన్ను నెంతయుఁ దఱిమిన
విపినభూమి మిమ్ము విడిచి పోవ
నియ్యకొనదు నాదుహృదయంబు మునుపోలెఁ

---

1 వారలకుఁ గౌరవసత్తమ. 2 విను కురుభీష్మాది. 3 మోర్వనిజనంబు.

గలుగ దిపుడు రాజ్యకాంక్ష నాకు. 137

క. విను పాంచాలురు మాత్స్యులు, వనితాజనశేషు లైరి వారలు లేమిం
జననీ శూన్యం బై తోఁచినయది రాజ్యంబు నాదుచిత్తంబునకున్ 138

వ. అట్లుం గాక. 139

క. సమరము దీఱినకోలెను, శమనిరతా నామనంబు సారతపమునం
రమియింపఁ గోరు యుష్మ,త్సమధికతపమునకు నేను సందడి సేయన్. 140

సీ. అన విని సహదేవుఁ డతనితో నేఁ దప మాచరించెద వీర లందఱకును
శుశ్రూష సేయుచియ్యాశ్రమంబున నన్న నక్కుమారునిఁ గుంతి యక్కఁ జేర్చి
వలవదు ¹మీరు రా వలఁతు లై మామీఁదిభక్తి నిం పెసఁగ నీ పలుకు లిట్లు
వలుక మీయునికి తపమునకు విఘ్నంబ కాక యేకాగ్రత గలుగు నెట్లు

ఆ. మాకు నియమవిధిసమాచరణములపై, నింత యెఱిఁగి మీర లెల్లభంగి
నరుగుటొప్పుఁ గాని కురుకులోద్వహులమాట, గొనక యునికి చనదు తనయులార.

వ. మీకు సర్వకార్యంబుల యెడను శుభంబు లయ్యెడును బోయి రం డనిన నజాతశత్రుండు మఱియొండు వలుకం బుయిలోడి ధృతరాష్ట్రునితోడం దపోమహానీయు లైన మిమ్ముం గొలిచి గతకల్మషుండ నైతి మీయాజ్ఞాపనంబు దల నిడికొని పురంబునకుం బోయివచ్చెద ననుటయు నక్కురువృద్ధుం డతని దీవించుచు నాలింగనంబు సేసి భీమసేను ²సాంత్వనవచనంబులం బ్రీతుం గావించి కౌఁగిలించుకొని గాండీవిం గొనియాడి సంశ్లేషం బాచరించి కవల సంభావించి పరిరంభణంబు నిర్వర్తించిన నయ్యేవురు నతనిపాదంబులకుఁ బ్రణమిల్లి యాశీర్వాదంబులు వడసి. 142

సీ. అతిభక్తి గాంధారియడుగుల కెఱఁగిన నద్దేవి వారల నక్కఁ జేర్చి
దీవించె వారుఁ గుంతీచరణంబులు ఫాలముల్ వొందంగఁ బ్రణతు లైనఁ
దప్పక గ్రుచ్చి యందఱ నొక్కకౌఁగిటఁ బొదివి యాశీర్వాదములు క్రమమున
నర్మిలి పెంపున నలరుమనంబుతో వేర్వేఱ యిచ్చె నా వీరజనని

తే. ద్రుపదపుత్త్రికాప్రభృతివధూజనములు, తగు తెఱంగుల మాననత్తలను వీడు
కొనిరి వారును వారు నగ్గురుజనముల, నల్ల వలఁగొని చనిరి నృపాగ్రగణ్య.

క. చని పరిజనములుఁ బౌరులు, నను మోదముతోడఁ గొలువ నరిగిరి నగరం
బునకుం గన్నులపండువు, జనపదముజనం బొనర్చ జనసంస్తుత్యా. 144

వ. అరిగి సముచితవర్తనంబుల నుండిరి కొంతకాలంబు సనిన నొక్కనాఁడు నారదమునీంద్రుం డనుజసహితుం డై యున్న ధర్మతనయుకడకుఁ జనుదెంచిన నజ్జననాథుండు దమ్ములుం దానును నమ్మహాత్మునకు భక్తిం బ్రణమిల్లి యాసనార్ఘ్యపాద్యాదిసత్కారంబు లొనర్చి తదీయసమీపంబున నాసీను లై రతనివచనంబు విలోకించి వినయం బెసంగ నమ్మహీపతి మహాభాగ యెందుండి

1 మీరలు వంత మై. 2 శాంతవచనంబులం.

రాక యేదేశంబులఁ జరించితిరి నేను మీకు నేమిపని సేయుదుఁ జెప్పుం డనిన నప్పరమసంయమి యప్పుడమితేనితోడ. 145

—నారదుఁడు పాండవులకు ధృతరాష్ట్రాదులనిర్యాణంబు సెప్పుట.—

సీ. భూపవరేణ్య తపోవనంబుననుండి వచ్చితిఁ దీర్థసేవాపరత్వ
మున నేను బహుదేశములఁ జరించితి నినుఁ గని పెద్దకాలంబుగాన సూడఁ
దివిర యిందులకు నేతెంచితి ధృతరాష్ట్రుచరితంబు జాహ్నవీపరిసరంబు
జనములచే వింటి ననిన నజ్జనపతి యారాజవరుఁడు గాంధారి గొంతి
తే. సంజయుండు సమాధానసహితులై శ,రీరముల వింత పుట్ట కున్నారె యనియె
ననుడు నద్దేవముని వారియఖిలవ,ర్తనంబు వినుము సుస్థిరహృదయంబుతోడ.
వ. అని పలికి యిట్లను మీరు వోయి కాంతారంబున నక్కురువృద్ధుం గొలిచి యుండి యతం డనుమతి సేయ నిట వచ్చితిరి మఱికొన్నిదినంబులకు. 147
సీ ఆరాజు నియతి గాంధారియు గొంతియు సంజయుండును దోన చనఁగ నగ్ని
హోత్రంబు గొని యాజకోత్కరం బగ్రేస[1]రం బయి పో నిజాశ్రమమువిడిచి
యరిగె గంగాద్వారపరిసరారణ్యభాగమునకు నందు దుష్కరతపంబు
వాయుభక్షతఁ బూని చేయఁ దొడంగె గాంధారియు నీళ్ల నాహారకలన
తే. మోపియొనరించెగొంతిమాసోపవాస,నియమమూఁదివ ర్తించెసంజయుఁడుస ప్త
భోజనాంతరితం బగుభోజనంబు, వ్రతము గాఁగఁ జరించెఁ గౌరవ్యముఖ్య.
తే. యాజకులుదార యక్కురురాజు భక్తి,యుక్తినొద్ద నుంపఁగనగ్నిహోత్రహోమ
మాచరింతు రొక్కొకమరియతఁడు పర్ణ,శాల వెడలి శూన్యాటవి సంచరించు.
వ విషమప్రదేశంబుల నవ్విభునకు సంజయుండును గాంధారికిఁ గుంతియుం గన్నై
మెలంగుదు రొక్కనాఁడు వార లందఱు గంగాద్వారంబునఁ గృతస్నాను లై
యాశ్రమంబునకు వచ్చుచుండ మహావాతోద్ధూతం బై. 150
సీ. పటుతరంబగుఛటచ్ఛటరవమెసఁగంగ మ్రాఁకులుఁ బొదలును గ్రాఁచికొనుచుఁ
గమరును నార్తనాదములును బెల్లుగ నఖిలమృగంబుల నాఁగికొనుచు
లాఁగలఁ బుట్టలలోఁగినశిఖల భుజంగమకులముల మ్రింగికొనుచు
వెగడొందియుఱచుచు నెగయుబల్పులుఁగులఁ బొగనూర్ధ్వకీలలఁ బొదివికొనుచు
తే. దెసల నన్నిటఁ దనసముదీర్ణగతులు, దారుణస్ఫురణమున విస్తార మొంది
ఖేచరులకును భయముగ నేచి పరఁగె, నద్భుతోద్భవం బైనమహానలంబు.
వ. ఇ ట్లిరగలిచిచ్చు గవిసి చుట్టుముట్టిన నమ్మనుజనాథుండును నన్నాతులు నిరాహారు లై యునికిం జేసి యొక్కచోటఁ బఱియ నఱికి తొలంగి పోవ లావు లేరై రట్టియెడ నారాజర్షి సత్తముండు సంజయుతోడ. 152
సీ ఒక్కింతదెఱపి నీ వెక్కడ నైన నను గనుఁగొని పొమ్మగ్ని దనుక కుండ
వని చెప్పి తలఁగి పోఁ దనకు గాంధారికిఁ గుంతిభోజాత్మజకును నశక్య

1 రంబుగాఁగ నిజాశ్రమంబు విడిచి

మగుటయుఁ జెప్పిన నడ లొంది యాసూత[1]సుతుఁడు మీరును నొకచోట వెడలి
పోవుట గలిగినఁ బోదు [2]గాకే దవాగ్నికి మిమ్ము నెర సేసి యకట పోదు
ఆ. నే మహాత్మ యనుడు నిలు వాసి యిట్లున్న జనుల కివ్విధమున సమయు టెగ్గు
గాదు నీకుఁ బోవఁ గా వచ్చి యుండంగఁ బోవ కునికి పాపమునకుఁ బట్టు. 153
వ. అని పలికి యతనిం బోవ నొడంబఱిచి యప్పౌరవసత్తముండు సమాహితచిత్తుం
డై ప్రాఙ్ముఖాసీనుం డయ్యె గాంధారియుం గుంతియు నవ్విధంబునం గూర్చుండి
రప్పుడు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రుతో యోగయుక్తుండవు గమ్మనియె నతండు
నట్లు సేసెఁ దదనంతరంబ. 154
ఆ. ఒక్క తెఱపి సంజయుఁడు సని హిమశైల, మెక్కె నంత వారి నెల్ల నగ్ని
వొదివికొనియె నిట్లు వోయి రమ్మువ్వురుఁ, బుణ్యలోకమునకు భూపవర్య. 155
సీ. పదపడి నృప యేను భాగీరథీతీరమున వచ్చుచుండి యవ్వనము దివ్య
మునులచే మీ రట సని క్రమ్మఱంగ వచ్చినది యాదిగ నయ్యశేషవృత్త
మును నేర్పడఁగ వింటి మూఁడుకళేబరములుఁ గంటి నక్కురుపుంగవుండు
భార్యయుఁ బాండునిపత్నియు సద్గతి నొందిరి నీ వింక నుమ్మలింప
ఆ. కుండు మనినశోకమొదవి యాతఁడు బాహు,లెత్తి యెలుఁగు సెలఁగ నేడ్వఁ దమ్ము
లడలు గదిరి యేడ్చి రవ్వార్త నంతఃపు,రమున రోదనార్తరవము సెలఁగ. 156
వ. అవ్విశేషంబు. 157
క. విని పౌరజనసమూహము, లనయంబును వనట మునిఁగి హాహారవముల్
వినువీథి ముట్ట రోదన, మొనరిచె నవ్వేళఁ గరుణ ముత్కటమయ్యెన్. 158
క. నారదుఁ డుపశమభణితులఁ, గౌరవసత్తమునిఁ దేర్పఁ గ్రమమున నాక్రం
దారవము లుడిగె బంధుజ,నార్ద్ధము లైనయనునయాలాపములన్. 159

ధర్మరాజు ధృతరాష్ట్రప్రభృతులు మృతు లగుటకు శోకించుట.

వ. అట్లు సమస్తజనంబులును విగతరోదను లై రప్పు డక్కౌరవనాథుండు నారద
మునియాననం బాలోకించి యిట్లనియె. 160
సీ. ఎఱుఁగంగ వచ్చునే యెవ్వరి కెత్తఱి నేదెస యగునొ మునీంద్ర యేము
గలుగంగ దెసలేని పులుమానిసికిఁబోలె నక్కురువృద్ధున కట్టిచావు
పాటిల్లె సముదీర్ణబాహుదర్పోజ్జ్వలు లైనపుత్రులు నూర్వు రట్లు గలిగి
బలము నాగాయుతప్రాణసమం బగునమ్మహారాజ కట్టె యడవిచిచ్చు
తే. వలనఁ దెగటాఱె నేమనఁగలదు కమల,ముఖులతాలవృంతానిలములసుఖించు
ప్రభువె కంకగృధ్రావలీపక్షవాయు, వసర నిలఁ బడి యున్నవాఁ డక్కటకట.
క. కలమృదుమాగధగానం,బుల మేల్కనురాజు గృధ్రములునుం గాకం
బులు నఱవఁగ నిడుదనిదుర, నొలసి తెలుప దిక్కుమాలియున్నాఁడు గదే.
సీ. వల్లభుం డొక్కసద్వ్రతముఁ బూనినఁ దానుఁ దద్వ్రతమూని గాంధారియతని

1 సూనుండు మీరొకచోట. 2 గాక దవాగ్నికే మిమ్ము నెర సేసి యెట్లు పోదు.

పోయినగతిఁ బోయె నాయమకై యంత వగవఁ బుత్త్రులరాజ్య వైభవంబు
విడిచి [1]మే యోమక యడవికిఁ బోయిన తల్లికి వగచెద ధర్మసుతుఁడు
భీమసేనుండును బీభత్సుఁడును దనకడుపునఁ బుట్టినకొడుకు లట్టె
తే. [2]యెగ్గతంబునఁ దానుఁ గా రగ్గిఁ గాలె, నటె యనాథయై దీనికి నంతరంగ
మలఁదురక తల్లడిల్లక యారటమున, నుడుక కలమటఁబడక యెట్లుండుఁజెపుమ
క. విను ఖాండవదహనంబునఁ, దనకుఁ బ్రమోదంబు శక్రతనయుఁ డొసఁగె నా
తనితల్లిఁ గాల్పఁ దగునే, యనలునకుం గడుఁ గృతఘ్నుఁ డయ్యె మునీంద్రా
సీ. మఱియొక్కనెవ్వగ మనమున జనియించె నాంబికేయుండు గా రగ్గి నెరసె
దానికి నెయ్యది యేను జేయుదు నొక్కో యనవుడు నారదుం డానృపాలు
తోడ నబ్బరతవృద్ధుఁడు శాంతి యొక్కడై సవిశేష మైనపూజావిధాన
మున నుపాసించి తగినయిష్టి సేసి యగ్నులఁ దొలునాడ వీడ్కొనియె ననియు
తే. నపుడు యాజకజనము లయ్యగ్నిచయము
నడవిలోన నుద్వాసించి [3]యరిగె ననియుఁ
బేర్చి యది యవ్వనం బెల్ల నేర్చె ననియు
వింటి నాత్మాగ్నిఁ గాలె నావిభుఁడు వత్స 165
ఉ. కావున నెవ్వగం బొరయఁ గాఁ బనిలేదు నరేంద్ర కొంతియుం
బావకు నప్పకుం గరము భక్తిఁ దగం బరిచర్య సేసి దే
వావలి ప్రస్తుతింపఁగ నిరామయలోకము నొందె వారికిన్.
నీ వుదకంబు లీ వలయు నిష్ఠమెయిం దిలసంయుతంబుగన్. 166

యుధిష్ఠిరుఁడు ధృతరాష్ట్రాదులకుఁ దిలోదకప్రదానంబు సేయుట

క. అనుజన్ములు నంతఃపుర, వనితాజనములును నీవు వసుధేశ్వర వే
చని నడపుఁ డుదకవిధి నీ, జనకునకును జననులకును జాహ్నవిలోనన్. 167
ఆ. అనిన లెస్స గాక యని ధర్మసుతుఁ డేక, వస్త్రధరణనియతి వఱల నెల్ల
వారు నట్ల యేఁగుదేరఁగఁ బౌరులు, బలసి చనఁగఁ జనియెఁ బౌరవేంద్ర. 168
వ. ఇట్లు చని గంగాస్నానం బాచరించి యమ్మహీపతి మొదలగు సర్వజనంబులు ధృతరాష్ట్రునకు గాంధారికిఁ గుంతికిం దిలోదకప్రదానంబులు నిర్వర్తించి నివృత్తులై యశుచిత్వం బపనయించుటకుం బురబహిరంగణంబునఁ బటకుటీరప్రకరంబుల వసియించి రట్టియెడ. 169
సీ. ఆంబికేయాదుల యస్థిపుంజముల గంగాద్వారసలిలసంగమవిశిష్ట
సంస్కారమునఁ గూర్పఁ జాలెడుసంశుద్ధజనముల రావించి నబహుమాన
ఫణితుల వారి కప్పని యేర్పడఁగఁ జెప్పి పనిచె నక్కౌరవజనవిభుండు
శ్రాద్ధార్హదినమున వృద్ధానుమతి నతం డుక్కురువృద్ధున కతనిసతికి

1 మెయ్యాడక యడవికిఁ. 2 యనధతనమునఁ దానుఁ. 3 యరిగి రనియుఁ.

తే. గొంతికిని రత్నకాంచనగోసహస్ర, హస్తివాజ్యధనక్షేత్రగృహాదిదాన
విధుల సర్వజనంబులు విస్మయముగ, నియతిమెయిఁ బొలుపెసఁగఁ గ్రియ లొనర్చె

ఆ. మునిజనములు మెచ్చి యనుమోద మందంగ, సకలబంధుజనులు సంతసిల్ల
నన్నుపర్వములు నాజననాథుఁ డొనరించె, మెచ్చి సిల్ల మేదినీశ. 17

క. ద్వాదశదినములు నాఁగఁ, బాదము నొప్పఁ గాంచి యంతయుఁ గని స
మ్మోదంబులోడ నాళ్ళీ, ¹గ్రావం బొనరించెఁ బాండవప్రసుతుఁడు నన. 17

వ. అమ్మునీంద్రునిం బెక్కుమంది గలుగు నాశ్విస్వినమ్ములు సమర్చితులం గావించి యుధిష్ఠిరుం డాగాంగ్రతీరంబున జేసిన నానసంయమివరులు నిజనివాసంబులకు జని రాధృతరాష్ట్రనందనుండు బంధుమిత్త్రసహితుం డై కుంజరపురంబు ప్రవేశించి నిత్యనియమంబున నాంబికేయునకు భాగీరథీణంబు పితృదానాదిపుణ్యక్రియాకలాపకరణంబులం బురంబునం బదియేను దినంబులు సనంబున మూఁడు నుంగా బదునేను దివసంబులు సనియె నివ్విధంబున వైచిత్త్రవీర్యుని కనుసేవన సమున్నతకార్యంబుల సంఘటించి కృతార్థతాసంగంబు నొంది ధర్మనందనుండు జనంబు లభినందించు చండంబున సామ్రాజ్యంబుఁ బాలించె న ట్లుగ్ధృతరాష్ట్రుని యాశ్రమవాసంబువిషయం బైన వృత్తాంతంబు వైశంపాయనుండు సెప్పిన విని జనమేజయుండు మహాత్ముఁ డిట్లు కృతకృత్యుం బొంది పాండవాగ్రజుండు భూభారంబు నిర్వహించుచుండఁ బ్రకటంబుగ ఘటిల్లిన విశేషంబు లెఱింగింపవే యనుటయు 17

శా. కారుణ్యాత్మకకృష్ణవిహారగతసంకల్పాంశరంగస్థితి
స్మేరాకార పతంగమధ్యసుమనఃఛిద్వాహ్నిమూర్ఛితసుధా
ధారాపూర్వవిహార నిర్గతజగత్సందోహ నానాగమ
శ్రీరోచిష్ణువచోవిలాసిత నళిన్యాప్తప్రియ సంభాసితా. 17

క. నిర్మలసంవిదువాశ్రయ, ధర్మాకరణ సద్వికాస్య దైత్యచ్ఛేదా
నిర్మథన కేళినిర్భర, శర్మకృద్విహారశీల సంతుష్టలోకా. 17

మాలిని. సపదపవిముసదాశా నన్న రమ్యప్రసన్నా
శమశుభసుమమూర్తి స్ఫూర్తి దుర్లక్ష్యనామా
దమవిభవసముద్యద్ధ్యాన నిస్సీమభూమా
సమహృదయులసత్సంసర్గ నాసంకవర్గా.

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజితిక్కనసోమయాజిప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబున నాశ్రమవాసపర్వంబునందు సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము. 17

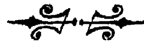
1 ద్వాదశంబుల నొసఁగెఁ. 2 సమస్తసత్కారంబుల నారాధించి కృతా.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

మౌసలపర్వము, ఏకాశ్వాసము.

ధర్మకామమహోదయస
మాధానాధానకారకాంఘ్రిసరోజా
బోధఘనవ్యాసపరస
మాధిసమాలీఢతేజ హరిహరనాథా. 1

ధర్మజురాజ్యంబున నుత్పాతంబులు దోఁచుట.

క. దేవా జనమేజయధాత్రీవల్లభునకు నుదాత్తతేజోదీప్తుం
డా వైశంపాయనుఁడు ప్రియావేశస్మేరచిత్తుఁ డై యిట్లనియెన్. 2

సీ. భారతసంగ్రామపారీణుఁ డై జయరమ యుల్లసిల్ల సామ్రాజ్యమునకుఁ
బాండవముఖ్యునిఁ బట్టంబు గట్టిన యది యాది గాఁగ ముప్పదియు నైదు
సంవత్సరంబులు [1]సనఁ దనంతరవత్సరంబునఁ బ్రజకు భయంబు వొనర్చు
నుత్పాతములు పుట్టె నుర్వీశ వినుము మహావాయువు శర్కరావర్షి యగుచు

ఆ. వీచు నర్కునుదయవేళల బింబంబు, బలసి తోఁచు ఘనకబంధసమితి
నీరదములు లేక నిర్ఘాతపాతముల్, గలుగు నుల్క లెల్ల కడల డుల్లు 3

క. పరివేషము లినరజనీకరులకు నతిరూక్షరుచులు గలిగి గలుగు నం
బర మెల్లఁ గప్పి వేసవిఁ, బరఁగుం బెనుమూడమంచు పౌరవముఖ్యా 4

సీ. ఇట్లనుదినమును నెన్నియేనియును మహోత్పాతములు పుట్టుచుండఁ గొంత
కాలంబు వోవంగఁ గౌంతేయముఖ్యుండు వినియె నొండొరులతోఁ బెనఁగి సర్వ
యాదవులును డెగి రంబుజనాభుండు హలధరుండును దక్కనసి నరేంద్ర
విని భీమసేనుని విజయుని నకులుని సహదేవు రావించి సంభృతార్తి

తే. యగుచు నవ్వార్త యెఱిఁగించె నందఱకును, వార లేవురు నెవ్వగల్ గూరుమాన
సములు గలఁగ నత్యంతవిషణ్ణు లైరి, సకలజనకోటులును శోకజలధిమునుఁగ. 5

1 సనిన యనంతరవర్తన సెల్లంగ వసుధలోన.

తే. అనిన విని యమ్మహీపతి యాదవులకు, ఘోరు దనులోనఁ గలిగినకారణంబు
వారివృత్తాంతమును వినవలతుఁ జెప్పు, మనుడు నమ్ముని యిట్లను నతనితోడ. 6

క. ద్వారవతికిఁ గణ్వుండును, నారదమునివరుఁడు గాధినందనుఁడును బెం
పారంగఁ దొల్లి వచ్చిరి, నారాయణుఁ జూచు వేడ్క నరవరముఖ్యా. 7

సీ. చనుదెంచి పురవీథిఁ జనునవసరమున వృష్ణికుమారులు విధివశమున
మునముల నవినీతి జనియింప సాంబున కంగనాలంకార మమరఁ జేసి
కొని వచ్చి యమ్మహామునివర్గమునకు మిథ్యావినయమున వందన మొనర్చి
నిభృతులై కారుణ్యనియతాత్ములార యీభామిని బభ్రునిభార్య ప్రజలఁ

తే. గనునె యిది యని యడిగినఁ గౌరవేంద్ర, యత్తపోధనవర్యు లయ్యాగడమున
కాత్మలందుఁ గ్రోధానల మగ్గలముగ, నెలయు నక్కుమారులతోడ నిట్టు లనిరి.

క. అంబుజనాభునికొడుకీ,సాంబుఁడు గను యాదవక్షయాపాదనక
ల్యం బగుముసలము మావచ,నంబున కనృతంబు లేదు నమ్ముఁడు మీరల్ 9

సీ. దామోదరుఁడు హలధరుఁడును దక్కంగ యాదవు లెల్లను నమ్ముసలము
నద్భుతశక్తి గీటడఁగుదు రబ్బలదేవుండు దన దైన దేహ మధిక
నిష్ఠమై విడిచి వార్నిధిఁ బ్రవేశించు భూశయ్య నుండంగ నాచక్రధరుని
జర యనురాకుసి వెరవునఁ [1]బట్టి క్రమించుఁ బొం డని చెప్పి మెచ్చుగాదు

ఆ. మనము కృష్ణు నింకఁ గను టనియెడుబుద్ధి, నమ్మహామునీంద్రు, లపుడు మరలి
యాత్మవాసములకు నరిగిరి తదనంత,రంబ కృష్ణుఁ డవ్విధంబు వినియె. 10

క. విని కాలవేది యగు న,వ్వనజాక్షుఁడు నియతి నగునవస్థకుఁ దలఁపం
జన దన్యథాత్వకరణం, బని యూహించుచు నుపేక్ష యాత్మ నొలయఁగన్ 11

క. తనచుట్ల నున్నబంధులఁ, గనుఁగొని యిట్టిది విధాతృకరణీయం బి
ప్పని మనవారలయొప్పని, తనమన మూఁడె నని వంతఁ దలపోయకుఁడీ. 12

ముని శాపంబున సాంబునికడుపున ముసలంబు వుట్టుట

సీ. అని పల్కి యభ్యంతరావాసమున కేఁగె మఱునాఁడు సాంబకుమారుకడుపు
లోనుండి జముదూత వోనిభయంకరనిష్ఠురముసలంబు నిర్గమించె
దానికి నత్యద్భుతంబును భయమును గదురంగ వసుదేవుకడకుఁ బాఱి
బంధు లయ్యాదవపతి కెఱిఁగించిన నఱుఁదురి వెలువెల్ల నగుచుఁ గొంత

తే. ప్రొద్దు నివ్వెఱఁ గంది యాభూవరుండు, కడు రయంబున రోఁకలి పొడిగఁ జేసి
వనధిలోపలఁ జల్లంగ వారిఁ బనిచె, వారలును నట్ల చేసిరి కౌరవేంద్ర. 13

క. మునిశాపశక్తి మానుష,మునఁ ద్రోవఁగ రామి యుల్లములఁ దలఁపక య
జ్జనపతియు బాంధవులు న,ట్లొనర్చి యాఱడిలి యుండి రుర్వీనాథా 14

క. పదపడి ధృతరాష్ట్రమహీప, యదయహృదయ యై సమస్తయాదవులకు బె

1 బిట్టాక్రమించుఁ

ట్టిద మగుశాపం బిచ్చుట, విదిత మయిన నజ్జనములు వెఱచుచు నుండన్. 15

క. కాలం బగుటయుఁ గురుభూ,పాలో త్తమ యాదవేంద్రుపట్టణమున హ్యా
త్కాలుమృనమాపాదన,శాలిమహోత్పాతముల్ ప్రజాతము లయ్యెన్. 16

తే. అరుణములు ఘూర్ణితంబులు నైనలోచ
నములు మెఱయ మహోగ్రదండము ధరించి
తిరుగు నొక్కొక్కచోటను దృశ్యుఁ డగుచు
నంతకుం డిదె యదె తోఁచె ననఁగ నధిప. 17

—ద్వారకాపురంబున మహోత్పాతము లనేకములు పుట్టుట.—

తే. నీలపింగళదేహ మాభీలభంగి,కముగ నమ్మెయి వర్తించు జముఁడు సకల
వృష్ణిభోజాంధకోత్పాదివిహరణమున, మునులశాపంబు ప్రేరేప మనుజనాథ.18

సీ. చిలుకలు గూబలయెలుఁగులచందంబు దోఁపంగ నఱచు రాత్రులను దినము
లందును నక్కలయట్లు మేఁకలు గూయుమొదవుపిండునకు గాడిదలు వుట్టు
ముంగుల కుదయించు మూషికంబులు గుక్క లెల్లను బిల్లుల నీను బలుఁడు
హరియును దక్కఁగ యాదవనివహంబు బ్రాహ్మణప్రతతికి బాధ సేయు

తే. గురుల కవమాన మొనరించుఁ దిరుగు లజ్జ
విడిచి యభిలాషములవెంట విభులపంపు
సేయ కున్మార్గములఁ దమచిత్తములకు
వచ్చినట్ల వర్తింతురు వనిత లధిప. 19

క. అనలములు హోమకాలం,బున నానాభూతవర్ణములతోడ శిఖల్
మనుజేశ్వర వామావ,ర్తన మొందఁగ నుగ్రగంధరౌద్రంబు లగున్. 20

క. విను కూడుగూర పాకము, గనుఁగొని ప్రాయి వాపి డింపఁ గా నప్పుడ సం
జనితము లై ప్రువ్వులు గల,గొన మిలమిల మెదలు నందుఁ గురుకులముఖ్యా.

సీ. అనుదినంబును నిట్టు లశుభసూచకములు దోఁపంగ సర్వవిదుండు కృష్ణుఁ
డంతరంగమున సమాలోచనము సేసి గాంధారి పుత్రశోకమునఁ జేసి
కోపంబు గదిరిన శాపంబు ముప్పదియాఱవునేఁ డెల్ల యాదవులకు
నాశ [1]మన్యోన్యహననమున నగుటకు నిచ్చె నిక్కించి యయ్యేఁడు వచ్చెఁ

ఆ. దప్ప దది ఫలించు దానికిఁ దీర్థన,మోహభూమి యైన మేలు గాదె
యని నరేంద్ర యమ్మహాత్ముఁ డీభంగి నూ,హించి తెలఁగు నిశ్చయించెఁ దివిరి.

ఆ. అట్లు నిశ్చయించి యాదవనివహక్ష,యంబు దివ్యబుద్ధి నరసి యపర
దివసకలిత మగుటఁ దెల్లంబుగాఁ గని,కొని యతండు పెద్దకొలువులోన. 23

ఉ. జాతర సేయఁగా వలయు సర్వజనంబులు నంబురాశికిఁ
బ్రాతిగ భక్తితోడ నని బంధుల కెల్లను జెప్పి వీట వి

1 మన్యోన్యహనన మగుటకు నిచ్చె నిక్కించి యయ్యేఁడు నేఁడు వచ్చె.

ఖ్యాతిగ నప్డు సాటుటకు నర్హునిఁ బంచిన ఘంటికాస్వనో
పేతము గాఁగ వాఁ డెలమిఁ బెద్దయెలుంగునఁ జాటె నెల్లెడన్. 24

సీ. ఆరేయి గల నెల్లవారును గోరదాడలును నల్లనిమేను గలనెలంత
యొక్కతె యిలు సొచ్చి యువిదల నీడిచి కొని పోవ శస్త్రాస్త్రకోటికేతు
చయమును భూషణసమితియు రాత్రుసు లపహరింపఁగ గని రపరదినము
నం దగ్నిదత్తంబు నబ్జనాభంబును నైనకృష్ణునిచక్ర ముద్భుతముగ
ఆ. నెగసి యఖిలజనులు నీక్షింప దివమున, కరిగె నమ్మహాత్ముగరుడకేత
నంబుఁ దోన చనియె నరవర రోహిణీ,తనయు తాటిసిడము ననుసరించె 25

తే. వినుము సుగ్రీవముకు శైబ్యమునువలా,హకంబు మేఘపుష్పంబునాఁగలుగునట్టి
వాహనంబులతోఁ గూడ వాసుదేవు, తేరు తదవసరంబున దివికి నరిగె. 26

క. వెడలుండు తీర్థయాత్రకుఁ, గడువేగం బనిరి సురలు గగనంబున న
ప్పుడు సువ్యక్తముగా నె,క్కు డెలుంగులు సెలఁగ రాజకులమౌళిమణీ. 27

క. అవి గనియు వినియు నులుకక, సవరణ లొప్పార నపు డసంభ్రము లై యా
దవులు మనోజ్ఞము లగుసీ,ధువులును మాంసములు వేడ్కతో నింటింటన్. 28

—యాదవు లందఱుఁ గృష్ణసహితు లై సముద్రతీరమునకుఁ బోవుట.—

సీ. సమకట్టికొనుచు భోజ్యములు భక్ష్యంబులు నానావిధముల నొనర్చికొనుచు
క్షీరశర్కరలును ఘృతబహుభంగికవ్యంజనంబులు వివిధాన్నపాన
ములును నక్షతగంధములును బుష్పంబులు గావించుకొని బలుగావళులును
దలమోపులును బండ్లఁ దమతోడ నొప్పారి చనుదేరఁ గరులు నశ్వములు నరద
తే. ములు నలంకారవిరచనములు నుదాత్త
లలితరేఖంబు లగుమాల్యములును భూష
ణములు నాలేపనములు వస్త్రములు వింత
చెన్ను సేయఁ జేష్టలు విలసిల్లు చుండ. 29

క. తనరథము లేమి నొండొక, ఘనరథమును దారుకుండు గైకొని యెలమిం
గొని రా వెడవెడ గై సే,సినకృష్ణుఁడు నిర్వికారచిత్తత వెడలెన్. 30

ఆ. తొడవు చీర పూఁత తొంటియట్టులు గాఁగ, నేమివాహనంబు నెక్కి కించు
కేని వికృతి లేనిహృదయంబు మిత్రసం,భాషణంబు గలిగి బలుఁడు వెడలె. 31

క. ఆందోళికాదివాహన, సందోహంబున నితాంతచారుత్వము చె
న్నొందఁగ సమలంకృత లగు,సుందరు లేతేర విభవశోభితభంగిన్. 32

చ. వెలువడి లీల నేఁగి మును వేడ్క నొనర్చిన మేటిచప్పరం
బుల నెలమిన్ మహార్ణవముపొంత వసించిన నుద్ధవుండు దా
నలఘుతపం బొనర్చుటకు నై విపినంబున కేగువాఁడు గాఁ
బలికిన దాని కొండొకఁడుఁ బల్కఁడ కృష్ణుఁడు కాలవేదితన్. 33

తనయుఁ డంతపాపంబు సేయునె యితండు
పొడిచెనటె యిస్సిరో యిట్టిపోటుఁ బోటె. 42

తే. అనినఁ బ్రద్యుమ్నుఁ డిది నీచు లయినవారి, తెరువు వృష్ణివంశోత్తమ దీని నిట్లు
నీవు వాక్రుచ్చ నేటికిఁ బోవ విడువు, జను లితనిఁ బ్రువ్వఁ దిట్టుట సాల దెట్లు

చ. అన విని రోషచిహ్నవికృతాననుఁ డై కృతవర్మ సాత్యకిం
గనుఁగొని సిగ్గు లేక యొరుకయ్యము నీ కిటు లుగ్గడింపఁగాఁ
జనునె కిరీటి చే నఱుక శాంతత నొందినసోమదత్తనం
దనుతల ద్రుంపవే మఱచితా యిసిరో యిది పోరిపాడియే. 44

సీ. అనియె దానికి హరి యాభోజపతిమీఁదఁ గడు నెఱ్ఱ నైనక్రేఁగంటిచూడ్కి
నిగిడించి సక్రోధమగుమానసంబుతో నఖిలభోజులఁ గలయంగఁ జూచె
నప్పుడు సాత్యకి హరితోడఁ గృతవర్మననుజుండు శతధన్వుఁ డనుచితోద్య
మమున సత్రాజిత్తు మహితాత్ము మాననీయుని శమంతకమణికిని వధించెఁ

తే. గాదె యని వారిదెసఁ గీడు గానిపింపఁ
బలికె నవ్వాదు విని సత్యభామ రోష
మడరి వనితాస్వభావోద్గతాశ్రుపూర
యగుచు హరియగ్రతలమున కరుగుదెంచె. 45

క. కనుఁగొని హరి కతిరోషము, జనియించెను దానిఁ జూచి సాత్యకి యుద్దే
వునకును దేవికినిం బ్రియ, మొనరించెద నని తలంచి యుద్వృత్తుం డై. 46

మ. కృతవర్మం బలువృష్టిఁ జూచి కినుకం గెంపారువక్త్రంబుతో
నితఁ డాచార్యసుతుండు దోడ్పడఁగ రేయెల్లన్ వడిం గిట్టి క
ష్టతరోత్సాహత ద్రౌపదేయులను ధృష్టద్యుమ్నుఁ దత్సోదర
ప్రతతిం జంపిననీచు వారలగతిం బ్రాపించు టర్హం బగున్ 47

మద్యపానమత్తుఁ డైనసాత్యకి కృతవర్మతల నఱకుట.

మ. అనుచున్ సంయమిశాపజాతముసలాత్యంతాద్భుతస్ఫీతశ
క్తినిరూఢంబుగ నూనినట్టినిజనిస్త్రింశంబు శీఘ్రంబునం
గొని తద్దీధితిరాజిచే నతనిచూడ్కుల్ విహ్వలత్వంబు నొం
ద నుదగ్రోద్ధతిఁ ద్రుంచెఁ దద్గళము [1]రక్తాంబుప్రసారంబుగన్. 48

తే. అట్లు కృతవర్మఁ దెగటార్చి యాతఁ డంత
నిలువ కుద్ధతుఁ డయి భోజకులముమీఁదఁ
గవిసె బాహావిలాసంబు [2]ఖడ్గదీప్తి
చయము మెఱయంగ సంరంభసత్వరముగ. 49

చ. కవిసినఁ జూచి యాఁగుటకుఁ గా నలినాత్ముఁడు వోవునంత నా

1 రక్తంబుల్ పసారంబుగన్ 2 ఖచరదృష్టి, చయము నొదిఁగింప.

హావఖురు లైనభోజులును నంధకవీరులు నొక్కఁడై దెసల్
సెవుడు పదంగ నార్చి యతిశీఘ్రత సాత్యకిఁ జుట్టుముట్టి ర
ఘ్డు విమలబోధుఁ డాహరి కడుం గన లొందియుఁ గాలవేదితన్. 50

ఉ. తమ్మునిఁ గాచునట్టిసముదగ్రత గైకొన నొల్లఁ డయ్యె వే
గమ్మున రుక్మిణీసుతుఁ డఖండపరాక్రము మొప్పఁ గిట్టి శౌ
ర్యమ్ము భుజాబలమ్ము మెఱయుం గని సాత్యకి సంతసిల్లి ద
ర్పమ్మునఁ బేర్చె మె చ్చొలసి ప్రస్తుతి సేసిరి చూచు ఖేచరుల్. 51

చ. కనుఁగొని వృష్ణివీరులు నికామసముజ్జ్వలరోషవహ్ని నె
మ్మనమున నుత్థితంబుగ సమత్సరశౌర్యము విక్రమోద్ధతిం
బెనుపఁగ వార లిద్దఱకుఁ బ్రీతి యెలర్పఁగ సింహనాదము
ల్ఘనపథ మెల్ల నిండఁగ బలంబుఁ జలంబును నుల్లసిల్లఁగన్ 52

క. భోజాంధకసంగమనవి, రాజిత మగునబ్బలంబు రౌద్రోద్రేక
భ్రాజితు లయి తాఁకి పెనఁగి, రేజాలియు లేక కృష్ణుఁ డీక్షింపంగన్. 53

క. అయ్యిరు[1] దెఱఁగున కప్పుడు, కయ్యమునకుఁ బరమసాధకంబుగఁ గలిగెన్
ముయ్యంచుతుంగ యచ్చట, దయ్యము నేర్పు విను సెప్పెదం గురునాథా. 54

చ. మునివరశాపసంభవసమోఘగతిన్ ముసలంబు సాద్భుతం
బును నతిదారుణంబు నగుభూరిసముత్కటశక్తి ఖేలనం
బున ముసలత్వవిస్ఫురణముం గలిగించెఁ బ్రవేశలీలఁ గై
కొని సమరప్రవర్తనము ఘోరతరంబుగ [2]నెల్లతుంగలన్ 55

క. పొడి గాఁగఁ జేసి యమ్మెయి, జడనిధిలో వృష్ణివరుఁడు సల్లించినను
జెడ దయ్యె మునివరులయొక్కఁడుశక్తిని ముసలశక్తి కురువంశవరా. 56

సీ. యాదవవీరుల కాసమయంబున మద్యపానోద్భూతమదము పేర్మి
మునివరామోఘవచనదివ్యశక్తినిఁ జేసి కల్గద తుంగ వ్రేసినంత
టన ప్రతిభటునకుఁ దనుపీడ గలుగునే యనువివేకము దానిఁ గొని విరోధి
నడిచినయప్పుడు మిడుక లే కిలఁ బడఁ గని యిది యెట్లొకో యని తలంచు

తే. టయును గావున సమర మిట్టులపుభంగిఁ, జెల్లె గృత్రిమముసలచండోల్లసనము
లతిశయిల్లఁగ వారి కన్యోన్యవధవి,హారదుర్వారసంచారఘోర మగుచు. 57

ఆ. తండ్రి పుత్త్రుఁ డన్న దమ్ముఁడు నాక య, య్యిరుదెఱంగువారు నేపు రేఁగి
మడియ మోఁద గాలిఁ బడుమ్రాఁకుగముల తె,ఱంగు దోఁచె నేమనంగఁగలదు.

క. మునిశాపము వారలమది, ననయము నస మెక్కఁ జేయ నం దొకఁడైనన్
విను మరలుట దెరలుట లే, కని బెట్టుగఁ జేసి రధిప యాప్పులు సెంఁగన్. 59

తే. అట్టియెడ విను భోజులు నంధకులును
జాలఁ గలుగుటఁ బ్రబలుండు సాత్యకియు స

---

1 దెఱఁగుల కప్పుడు - గుంగయేటులన్.

మగ్రశక్తి ప్రద్యుమ్నుఁడు నాదిగాఁగ
మడిసె వారిచే వృష్ణిసమాజ మెల్ల. 60
సీ. అనిరుద్ధుఁ బ్రద్యుమ్ను సాంబుని సాత్యకి గదునిని మఱియును గలుగువృష్ణి
వరుల నంధకభోజవర్గపరాక్రమక్రీడల నమసి యాక్షితితలమునఁ
బడియుండఁ గనుఁగొని పరమమునీంద్రశాపంబుమహాశక్తిఁ బద్మనాభుఁ
డును దీవ్రకోపాగ్ని తనదుచిత్తమున నుద్ధురమై జనింపంగ దురములోనఁ
తే. బడక శేషించి మెఱసినప్రతిభటాళి, మీఁదగవిసి తుంగలఁ గొని మోఁది నిరవ
శేషముగఁ జేసె నిట్లు లశేషయాదవులును మౌసలవిస్ఫూర్తిఁ బొలిసి రధిప.
క. నారాయణుఁ డప్పుడు గాంధారీవాక్యంబు తెఱఁగు దలఁచి మనమునం
బారంబుఁ బొందెనే యిది, యారూపున ననుచు సంగరావని నొకఁడున్. 62
క. నిలుచున్నఁ జూచి రణసం, కులతఁ బడకయున్నదారుకుఁడు బభ్రుఁడు న
జ్జలరుహనాభసమీపస్థలికిం జని యిట్టు లని రతనితోడ నృపా. 63
తే. అఖిలజనమును సంహృతమయ్యె నిచట, నేల బలభద్రదేవుఁ డున్నెడ ముకుంద
యరసికొనిపోయి యాతనిచరితమునకు, ననుగుణం బైనవర్తన మాచరింపు. 64
చ. అనుటయు నట్ల కాక యని యంబుజనాభుఁడు బభ్రుదారుకు
ల్మనములు దల్లడిల్లఁగఁ గెలంకుల రా బలభద్రదేవుపో
యినదెస నాదరం బెసఁగ నేఁగి కురుక్షితిపాగ్రగణ్య యా
ఘనతరమూర్తి నవ్వలనఁ గాంచె మహీజముపొంత నుండఁగన్. 65

యాదవులెల్ల మడిసినపిదపఁ గృష్ణుఁ డర్జునుం దోడ్తేర దారుకుం బంపుట

సీ. కాంచి దారుకుదెసఁ గనుఁగొని నీవు వే పాండుతనూజులపాలి కరిగి
వారికి యాదవవర్గసంక్షయవిధ మెఱిఁగించి యర్జును నిందుఁ దెమ్ము
నావుడు నతఁడు మహావేగవంతంబు లగురథ్యములఁ బట్టి యలఁతియరద
మునఁ బూన్చికొని రయంబున నేఁగె నప్పు డమ్మురవైరి బభ్రునిమోముఁజూచి
ఆ. యతివపిండుఁ గుంజరాదులఁ బురిఁ జేర్చి, యరుగుదెమ్ము వేగ మనిన నాతఁ
డట్ల చేయుపనికి నయి చన నొకబోయ, త్రుంగఁ జేసె నతనిఁ దుంగ వ్రేసి.
ఆ. హరికిఁ గానవచ్చునంతదవ్వుల నట్లు, పడియె బభ్రుఁ డతనిపాటుఁ జూచి
సంయమీంద్రశాపశక్తికి నద్భుత, మంది యమ్ముకుందుఁ డన్నతోడ. 67
క. సామజరథతురగములను, రామలఁ బురి సేర్చి యే మరలి వచ్చెద నీ
భూమిజముకడన నిలువు ద, యామయ నారాక వార్చి యనియె నరేంద్రా. 68
సీ. అని గజాదుల నింతులను గొని పురి కేఁగి వసుదేవుఁ గాంచి యవ్వసుమతీశు
తోఁ దగ నిట్లనుఁ దొల్లి [1]కౌరవకులక్షయము సూచితి నేఁడు సకలయాద
వులనాశమును గంటి నలఘుతేజోధన యఖిలబాంధవహీన మయినయిచటి
మనువున వర్తింప మనసు గొల్పదు మున్న యన్న కాననమున కరిగినాఁడు

1 యేకారపక్షయము

తే. భవ్యతపమున నాబలభద్రుఁ గూడి, యేను తప మాచరించెద నింక మీర
లరసికొనుఁడు సర్వంబును నరుఁడు వచ్చు, నిందు మీపంపుసేతకై యెల్లి నేఁడు.

క. అనుచు నతనిపాదంబులు, తనఫాలతలంబు సోఁకఁ దాత్పర్యమునన్
వినతి నడపె నంతక మును, వినియె జనులచేత సమరవిధ మతఁ డధిపా. 70

చ. విని బలుజీవి వోయి మది విహ్వలమై మెయి మ్రానుపాటు నొం
ద నునికి మీఁదఁ గేశవుఁడు దానును రాముఁడు నిల్లు వాసి కా
ననమున నుండువార మని నైష్ఠికతం బలుకంగ నున్నచే
తనయు నడంగఁ జేష్టితము దక్కి శవాకృతి నుండె నత్తఱిన్. 71

క. తనమాటలు నజ్జననా,థునవస్థయు వినియుఁ గనియు దురపిల్లి సతీ
జను లొక్కటఁ బెల్లాక్రం,దన మొనరించిన మురారిదయ మది నొలయన్.

సీ. అందఱ నూరార్చి యర్జునుం డిప్పుడ వచ్చు నిచ్చటికి మీవంత లెల్లఁ
దీర్చు నక్కురుకులదీపకుం డని యుపశమవాక్యములఁ దేర్చి జనకుపాల
నాసీనుఁ డయి తదీయాంఘ్రిపద్మంబులు తనచారుపాణిపద్మముల మెత్త
మెత్తన యొత్తుచు మెలుపొందఁ గర్జంపుఁబలుకులఁ జిత్తవిభ్రమము మాన్చి

తే. మఱియుఁ బార్థునిరాక పల్కులను జెప్పి
యన్నయార్యుఁడు పనిసేయ నున్నవారిఁ
గరితురంగాదికముల మీ రరసికొనుఁడు
వినుఁడు కర్తవ్య మిట్టిది వేయు నేల 73

క. అని తెగఁ బలికి యతని వీ,డ్కొని రామునికడకుఁ జని యకుంఠితభక్తిన్
వినతుం డయి మనజనకుని,యనుమతి వచ్చితి మహాత్మ యనియె నరేంద్రా 74

—బలరాముఁడు శరీరంబు విడిచి యనంతునియందుఁ గలయుట—

సీ. తదనంతరంబ యద్దామోదరుఁడు రామువదనసరోజంబువలన వెడలఁ
గనియె మహాభుజంగము నరుణచ్ఛాయమై పొల్చువక్త్రసహస్రకంబు
మణుల వెలింగెడుఫణములుఁ దెలుపారి పర్వతాభోగనిభంబునైన
మేనిపెంపును గలదాని నట్లాబలభద్రుండు నిజయోగబలము పేర్మిఁ

ఆ. దనదుతనువు విడిచి [1]చనియె వియద్వీథి, నంబునిధికి నమ్మహాత్ము నెదురు
కొనియె వరుణుఁ డధికవినయంబుతో నాగ,కులము లెల్ల వచ్చి కొలిచె భక్తి.

ఆ. అహికులాగ్రగణ్యుఁ [2]డైన వాసుకియుఁ గ,ర్కోటకుండుఁ దక్షకుండు వారు
ణుండుఁ గుంజరుండునుం గుముదుండును, దుర్ముఖుండునుం బృథుశ్రవుండు. 76

తే. హ్రాదుఁడును వక్రదంతుండుఁ గ్రోధనామ
కుండు శంఖుండుఁ బుండరీకుండు మిశ్రి
యును నజేయుండు ధృతరాష్ట్రుఁడును మొదలుగ
నరుగుదెంచిరి యద్దేవు నర్థిఁ గొలువ. 77

1 చనియెను వినువీధి. 2 లైన వాసుకియుఁ.

ఆ. పరమకౌతుకంబు భవ్యభక్తియు నొల,యంగ వచ్చి కొలిచె నాఘణీంద్రు
గంగ యాది గాఁగఁ గలమహానదులు స,ముజ్జ్వలాభిరామమూర్తు లొంది. 78

క. అంతయును దివ్యదృష్టి,క్రాంతి యగుమురాంతకుండు గనుఁగొన నమ్మూ
ర్త్యంతరము గలపికొనియె న,నంతుఁడు దనపరమమూర్తియందు నరేంద్రా.

సీ. అట్లగ్రజుఁడు చన్న నచ్చటు వాసి యం
తంతఁ గ్రుమ్మరుచు మురారి సకల
[1]లోకపాలనకు భూలోకంబునందుఁ దాఁ
బుట్టంగ వలసినయట్టిమేటి
పను లెల్లఁ దీఱుట మనమునఁ దలపోసి
తనువిముక్తికి నిమిత్తంబు దలఁచి
మునులవాక్యము తెఱంగును దొల్లి దుర్వాసు
నవయవసమితిఁ బాయసము పూయు

తే నప్పు డఱకాలఁ బూయమి నత్తపస్వి
యచట [2]నవిలంఘ్యమై యపాయంబు గలుగు
ననినమాటయుఁ జర్చించి మనసు నింద్రి
యములు నడఁగించి గాఢసమాధి నొంది. 80

క. జలనిధిశయనుండు మహీ,స్థలశయనుం డయ్యె నట్టిసమయమునం దా
నలుకుచుఁ దత్కాంతార,స్థలి కల్లన నరుగుదెంచె జర కురుముఖ్యా. 81

ఆ. అరుగుదెంచి యచటఁ దిరిగెడునొకవేఁట,కానిఁ గాంచి వాఁడు కమలనాభు
నొడలు చూచి ఱెంకి నున్నయేణం బను,నట్లు సేసి మాయ యావహించె. 82

మ. ధరణీనాథ యతండు శాతశర ముద్యద్వృత్తి సంధించి యు
ద్ధురభంగిం దెగ నిండఁగాఁ దిగిచి [3]యత్యుగ్రంబుగా నేసె నా
హరి శ్రీపాదతలంబుఁ దూరఁ గొని యయ్యస్త్రంబు మీఁగాల ని
ష్ఠురవేగంబున నుచ్చిపోయె వెస వాఁడుం జేరెఁ గైకొంటకున్. 83

క. చేరి తెలియఁ గనుఁగొని పెం,పారుపురుషుఁ డగు టెఱింగి యత్యంతార్తిం
గూరి పడఁకి తచ్చరణాం,భోరుహములఁ దనశిరంబు వొందం బడియెన్. 84

క. పడి యేడ్చినఁ గృష్ణుఁడు తగు,నొడువుల నూరార్చి తనమనోరథ మిమ్మై
[4]నొడఁగూడిన మానుష మగు,నొడలు విడిచి నిజపదంబు నొందుట కరిగెన్.

శ్రీకృష్ణుఁడు శరీరంబు విడిచి పరమపదంబునకుఁ బోవుట

సీ. ఊర్ధ్వలోకమునకు నూర్జితతేజస్కుఁ డగుకృష్ణుఁ డరిగిన నచటిదివ్య
మునివరులును సిద్ధులును రుద్రవసుమరుదాదిత్యవిశ్వముఖామరులును
సంక్రందనుండును సంభృతసంభ్రములగుచు భక్తియు వినయంబు నెఱయఁ

1 లోకపాలకుఁడు 2 నవిలంఘ్య మగునపాయంబు. 3 యత్యుగ్రంపుఁటే ఘేసె. 4 నొడఁగూరిన.

గా నెదుర్కొని చరణానతు లై పరమస్తుతివాక్యముల్ విస్తరిల్ల
ఆ. బలసి రంభ దేవపతి యల్లఁ జేరి క,రములు మొగిచి ధర్మరక్షణమున
కై దయావిధేయ మగుఖేలనంబున, నవని నవతరించి తాదిపురుష 86
ఆ. అవతరించి కంసుఁ డాదిగాఁ గలదేవ,శత్రుకోటి నెల్ల సమయఁ జేసి
భరతకులముకసటు వాపి సంశుద్ధప్ర,తిష్ఠఁ గూర్చి యరుగు దెంచి తీశ. 87
క. అమృతం బజరం బవ్యయ, మమలం బవితర్క్య మచల మాగమగమ్యం
బు మహాత్మ భవత్పద మ,య్యమేయతత్త్వంబుఁ బొందు మనిరూప్యగతిన్.
క. కృప నిట్ల యవతరింపుము, ప్రసన్ను లగువారి యార్తిఁ బాపుట కై య
జ్ఞపురుష యుగయుగమున న,త్యపరిమితగుణాఢ్యరూప మభినుతి నొందవన్.
క. అని నిభృతిఁ బలుక నాసువ,చనముల నత్యాదరం బెసఁగ వినినముకుం
దుని పైఁ బెల్లు గురిసె న,య్యనిమిషపతి పుష్పవర్ష మతులితభక్తిన్. 90
ఉ. అప్పుడు బ్రహ్మ వచ్చి హరియంఘ్రులకుం బ్రణమిల్లి భక్తిమైఁ
దప్పక చూచుచున్ మది ముదంబునఁ దేల సలక్షణస్వరం
బొప్పి చెలంగ నాగమికసూక్తులఁ బ్రస్తుతి సేసెఁ బ్రీతుఁ డై
యప్పురుషోత్తముండు కరుణార్ద్రనిరీక్షణమున్ నిగుడ్పఁగన్. 91
సీ. అప్పరమేశ్వరుం డయ్యందఱను జూచి యనిరుద్ధనామకం బైనయదియుఁ
బ్రద్యుమ్నతాప్రతిభాసమానమును సంకర్షణభావ [1]వికాసితంబు
వాసుదేవాత్మక వరరూపమున నేకతావిభవత్సమాధానసిద్ధి
నొందించుకొంటి నానందబోధనిరంజనామేయమత్పదప్రాప్తి పరమ
ఆ. మంగళానుభూతి నంగీకరించెద, సుఖుల రగుఁడు మీరు సుకృతులార
యనినవచనసమితి యతిమృదుమధురత, నింపు నొసఁగ నలరి రెల్లవారు. 92
క. ఆదేవదేవుఁ డత్యం,తాదరసంభాషణంబు లమ్మెయి బ్రహ్మేం
ద్రాదులతోడ నొనర్చి య,నాదినిరవసాననిజపదాస్థితుఁ డయ్యెన్. 93
తే. ఇంద్రియాగోచరుం డై నయీశు నపుడు
బుద్ధిఁ జూచుచు నిర్భరాద్భుతకరంబు
లగుతదీయగుణమ్ముల నభినుతించు
చరిగి రాత్మవాసముల కజాదు లెల్ల. 94

—దారుకుఁడు పాండవులకు సకలయాదవక్షయంబు సెప్పుట—

సీ. అవనీశ విను మంత నద్దారుకుఁడు సని పాండవేయులఁ గని పరమమునులు
యాదవకులముఁ బేరలుకమైఁ దొల్లి శపించుట మును దలఁపించి పిదప
జలధితీరమున నాసవపానమత్తు లై వృష్ణిభోజాంధకవీరు లెల్ల
మునివరనిర్దిష్టముసలాత్మకము లైనముయ్యంచుతుంగల మోఁదులాటఁ

1 వికాసతయును......పరరూపమును నేకతావిభవత్వ మాధానసిద్ధి

తే. బేర్చి యొండొరువులఁ బరిమార్చుటయును
రామకృష్ణులయునికియు నామురారి
దన్నుఁ బుత్తెంచుటయు సవిస్తారభంగిఁ
జెప్పె వారలు [1]పెనువగఁ జేష్టడంగ. 95

తే. సర్వయాదవసంఘంబుచావు విన్న
ద్రౌపదీప్రముఖాఖిలాంతఃపురాంగ
నలును శోకించి యాక్రందనములు సేసి
రతికరుణముగఁ బురజను లార్తిఁ బొంద. 96

సీ. దారుకుం [2]డత్యంతధర్మవినీతి మై నర్జునుతో నన్ను నచ్యుతుండు
నినుఁ దోడితెమ్మని పనిచిన వచ్చితి నని చెప్పెఁ జెప్పిన నతనిఁ జూచి
యాదవకులవిషయం బైనయొప్పనిపలుకు నావీనులఁ జిలుకునట్టె
యచటికి వేగంబ యరుగక యిచటఁ గాల్దన్ని యుండెడునట్టిధైర్య మెందుఁ

ఆ. గలదు నాకు నీవు పిలువ నేలని పల్కి, యన్నతోఁ దగంగ నాడి యాతఁ
డక్కులాగ్రగణ్యననుమతితో ద్వారవతికి నరిగె శీఘ్రగతి నరేంద్ర. 97

చ. అరిగి మగండు నచ్చినకులాంగనయుం శశి గ్రుంకినట్టిశ
ర్వరియును బోల్పఁ బట్టగుచు వారిజనాభుఁడు లేనిదీనతం
బొరసి కృపైకభాజనతఁ బొందినయప్పురిఁ జూచి మానసం
బెరియఁగఁ జొచ్చె నేటి కెదు రీఁదినచాడ్పున నేమి సెప్పుదున్. 98

క. దారుకుఁడుఁ దోడఁ జనుదేఁ, బౌరజనము లంతఁ దన్నుఁ బరమాశ్వాసం
బారెడుమనములతోడను, గారవమునఁ జూడఁగా నగరికిం జనియెన్. 99

చ. చనుటయుఁ గ్రొత్తపేరడలు సైపఁగ లేక మురాంతకప్రియాం
గనలు పదాఱువేలును మొగంబులఁ గప్పఁగ బాష్పవారి రో
దనరవముల్ సెలంగఁగఁ బదంబులు దొట్రువడంగ దైన్యముల్
తనువులు దాల్చినట్లు దెరలం జనుదెంచిరి పార్థుపాలికిన్. 100

ఉ. వారలఁ గాంచి శోక మనివారణఁ జిత్తము పెల్లగింప న
క్కౌరవసత్తముం డెలుఁగు గద్గదికం దగులంగ నేడ్చుచుం
దే రొకభంగి డిగ్గి యిలఁ ద్రెళ్లినయద్దురవస్థఁ జూచినన్
వైరుల కైన డెందములు వ్రయ్యలుగా వగ దాఁకు భూవరా. 101

తే. రోదనధ్వను లెసఁగంగ రుక్మిణియును, సత్యభామయు నప్పు డాసవ్యసాచి
కడకు నేతెంచిపుడమిపైఁ బడిరి వనట, వెల్లిమునిఁగి యుల్లంబులు వెగడునొంద.

క. [3]తక్కును గలమహిషీజను, లక్కుంతీతనయుచుట్టు నవని నొఱగి లో
నెక్కొనినవగలఁ బొగిలిరి, దిక్కెవ్వరు మాకు ననుచు దీనత దోఁపన్. 103

క. వినుము ధనంజయుఁ డప్పుడు, తనుఁ దాఁ దేర్చికొని యెల్లతరుణుల నూరా

1 పనువంగ 2 డట్టు లత్యంతవినీతి మై. 3 తక్కుఁ గలుగుమహిషీ

ర్చి నతనిఁ దోడ్కొని హరిజన,కునికడకుం జనియె దారుకుం డట్టియెడన్. 104

సీ. యాదవుల్ సమసిన నయ్యెడునడలుచం[1]దమ కాక యివ్వనితాజనంబు
నందు దైన్యముతోడియత్యంతశోకసమాకులత్వముఁ దోఁచె నస్మదీయ
మగుచిత్తమున వీరియాతురత్వము గన్నయంతన కొందల మతిశయిల్లెఁ
గాని విశేషంబు గల్గదు కృష్ణునిదశ యెట్టిదో యనుతల్లడంబు

ఆ. నెవ్వరొక్క దీని నెఱిఁగించువా రను,నెవ్వగయును గదిరెఁ గవ్వడికని
నధిప దారుకునకు నట్లయ్యు నానృపు,కడ నెఱుంగువారు గాఁగఁ దారు. 105

అర్జునుఁడు సకలస్వజనక్షయదుఃఖితుం డగువసుదేవునిం గాంచుట.

క. తలఁకుచుఁ జని యతనిం గనఁ, బలువగలం బొగిలి సెజ్జపై మేనిడి య
శ్రులు గ్రమ్మ నున్న యవ్విభుఁ,డలమట గ్రొత్తయయి మనసునలమికొనంగన్.

ఆ. లేచి యడలి సవ్యసాచిఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి, గద్గదిక నెలుంగు గడలుకొనఁగ
నడరి పెలుచ నేడ్చె నాఱడిఁ బోయిన, ప్రజలఁ బేరు గ్రుచ్చి పనవి పనవి.

క మనుజాధిపుఁ డమ్మెయి రో,దన మటు సేయంగ నరుఁ డతని నూరార్చెన్
విను మవ్వసుదేవుం డి,ట్లను నాలుక దొట్రుపడఁగ నాతనితోడన్ 108

చ మనుజులమాత్ర గాక సురమాన్యపరాక్రమ ముల్లసిల్లఁగా
దనుజులఁ దాఁకి గీటడఁచుదర్పమునం బెను పొంది మాఱు లే
క నెగడి రట్టిబిడ్డల కకారణరోషమునం బరస్పరా
హననము గల్గి చావలసె నందఱ కక్కట దైవ మల్గినన్. 109

క విను నీశిష్యులు సాత్యకి,యును ప్రద్యుమ్నుండు నిన్మహోగ్రపుసమరం
బునఁ దొలుపీనుఁగు లై రని, వినియు బ్రదికినాఁడ నేన వీరుఁడ జగతిన్. 110

క తొలితొలి సాత్యకికృతవ,ర్మలు రేఁపఁగ బుట్టె సంగరము దానను వా
రల దూఱ నేల మునిము,ఖ్యులశాపం బిట్టిచేఁతకుం [2]దగి యుండన్. 111

చ వలసిన నెట్టికార్యమును వావిరి నెట్టుగ నైనఁ జేయఁగా
వలఁతి మృతుం బరిక్షితుని వత్సలతన్ బ్రదికించె శౌరి మొ
క్కలమున యాదవుల్ ఫైనఁగఁ గాఁ గని మాన్పఁ డుపేక్ష సేసె నీ
పొలియు టవశ్యభావ్య మని బుద్ధిఁ దలంచుట గాన నయ్యెడున్. 112

క. ఇది విధివశత్వమున నై,నది యని శోకంబు దొఱఁగు నట్టివివేకం
బొదవదు ఫల్గున యాఱసి, యదువంశం బెల్ల సమసె ననువగ పేర్మిన్. 113

వసుదేవుఁ డర్జునునకు యాదవనాశంబు తెఱఁ గెఱింగించుట

క. అను నెడఁ గ్రీడి యితఁడు కృ,ష్ణునుపేక్షయ చెప్పెఁ గాని శోక మడరియుం
బనవఁడు కృష్ణునిఁ గావున, ననుమానము వలవ [3]దమ్మహాత్మునికికిన్. 114

సీ. అని మదిఁ జర్చించె నప్పు డవ్వసుదేవుఁ డతనితో ననియె సమస్తయాద

1 దమ్ముఁగా కవ్వనితాజనంబు. 2 దెగి యుండన్. 3 దమ్మహాత్మునిగతికిన్.

వులును మహామునీంద్రులఘోరశాపంబు ఘనశక్తి నుద్భవించినమహోగ్ర
ముసలంబువిలసనమున ముసలాయమానము లైనతుంగల సమదవృత్తి
నన్యోన్యవినిహతి యాచరించి గతాసు లగుటయు నొక్కఁడు నతివపిండుఁ
ఆ. గరులఁ దురగములను నరదంబులను గొని, యరుగుదెంచెఁ గృష్ణుఁ డనిన నాధ
నంజయుండు తనమనంబు దల్లడపడ, నమ్ముకుందుఁ డేచటి కరిగె నధిప. 115

క. అని యడిగిన వసుదేవుఁ డ,తని కిట్లను నట్లు వచ్చి దామోదరుఁ డే
వనటం బొందుచు నుండఁగ, నను నూఱార్చుటకుఁ గాఁగ నరవర నాతోన్.

సీ. విధివశంబునఁ జేసి వృష్ణిభోజాంధకనాశంబు వాటిల్లె నరున కేను
జెప్పిపుచ్చినవాఁడ నిప్పుడ యక్కౌరవాగ్రణి యిప్పురి కరుగుదెంచు
నీయెడ భక్తుండు నినుఁ గొల్చి యుండెడుఁ బనిచినపని యొనర్పంగ వలఁతి
యమ్మహాభుజుఁడు కార్యజ్ఞుండు శౌర్యసమగ్రుండు విక్రమమహితుఁ డతఁడు
ఆ. నాఁగ నే ననంగ నరనాథ భేద మిం,చుకయు లేదు విడువు శోక మతనిఁ
జేతఁ బట్టి నీవు మాతంగతురగాది,కముల బంధుజనులఁ గాచికొనుము. 117

క. అతఁడు వనితలను బాలుర, నతిప్రయత్నమున నరసి యాపదఁ బాపున్
ధృతిసారమహిత యంబుధి, కతిపయదినములను ముంపఁ గల దిప్పురమున్. 118

సీ. యాదవుల్ తమలోన నాహవం బొనరింప కట మున్న బలదేవుఁ డడవి కరిగి
యత్యంతనియతి మై నధికతపోవర్తనంబునఁ దగిలి యున్నాఁడు నాకు
నదియ యొప్పెడు తెరువై యుండుఁ గర్తవ్య మిట్టిది వేయును నేల యింక
నొండువిచారంబు లుడిగి దయాలోల యనుమతిసేయు మప్పనికి నన్ను

తే. నాధనంజయుచెప్పినయట్ల సకల
కార్యజాతంబు నడపి నెగడు మతండ
సమరమృతయాదవుల కెల్ల సముచితప్ర
కారమునఁ జేయు నగ్నిసంస్కార మనియె 119

క ఆతఁడు కాలాంతరమున, బాఁతిగ భవదీయభవ్యపరలోకవిధుల్
చేతోగతి భక్తిపరి,స్ఫీతములుగఁ జేయు ననియుఁ జెప్పెఁ గుమారా. 120

క. చెప్పిన నేను నొడంబడి, యప్పురుషోత్తముని నెమ్మి ననిచితి నిట నీ
చెప్పినయట్టులు సేయుట, యొప్పైనను గలదు నీకు నొక్కఁడు సెప్పున్. 121

ఉ. వీనుఁగు పెంటగాఁ బడినబిడ్డల నెల్లఁ దలంచు చెప్పుడున్
మానఁగ రామి తెల్ల మిది మానసముం గలఁగింప నన్నముం
బానము నెమ్మెయిన్ రుచికిఁ బట్టగు నట్లును గాక యిద్దెసం
దాను [1]సహించి యేమిగతిఁ దావుకొనున్ మెయిఁ బ్రాణ మర్జునా. 122

క. ఈవనితలఁ బ్రజలను దం,తావళముఖవస్తువులను దగుచందమునన్

---

1 వహించి యేమిగతిఁ దావికొనున్.

నీ వరసికొనుము బాహూ, శ్రీవిశ్రుత కృష్ణుపనుపు సెల్లింపవనా. 123
సీ. అన విని ఫల్గునుం డావృష్ణిపతిహృదయము దేహనిరపేక్ష మగు టెఱింగి
డెందంబు నెవ్వగఁ బొంద నిమ్మేదినీరమణుతోఁ గృష్ణవిరహిత మైన
యుద్దేశమున వసియింపంగ నాకుఁ జిత్తము గొల్చునే ధర్మతనయభీము
లును నేను మాద్రినందనులును బాంచాలియును నేకచిత్తుల మనఘ వినుము
తే. ధర్మతనయుఁ డీకార్యంబు దలఁచి మున్న
నిశ్చయించి బాలకులను నెలఁతపిండుఁ
దగుధనమును నింద్రప్రస్థనగరమునకుఁ
జేర్పవలయుట మా కెల్లఁ జెప్పినాఁడు. 124
ఉ. కావున నప్పురంబున సుఖస్థితి నుండెడునట్లు గాఁగఁ బృ
థ్వీవర సంప్రయత్నమున వీరల నందఱ నంద పెట్టెదన్
నీవు పురస్సరుండ వయి నెమ్మిఁ జనం గొనిపోయెదన్ భవ
ద్భావమునుమ్మలంబుఁ [1]బెడఁ బాపుము తప్పునె దైవకృత్యముల్. 125
క. అని పలికి దారుకునిఁ గనుఁ,గొని యాతనిచిత్తవృత్తి గుందుట బుద్ధిం
గని యిట్లనుఁ గృష్ణునిపో,యినవంక నెఱింగి పోద మేనును నీవున్. 126
ఉ. ఇచ్చటికార్యముల్ నడపుఁ డిట్లని నెమ్మి నమాత్యకోటికిం
బొచ్చెము లేక చెప్పి మఱి వోవుట యుక్తము నిచ్చి వారలం
దెచ్చుట కీవ పొమ్మనిన దిగ్గన నాతఁడు వోయి యందఱం
దెచ్చె సుధర్మ యన్సభకు దేవపతిప్రియసూనుఁ డుండఁగన్. 127
సీ. అమ్మండపమ్మున కరిగినయమ్మంత్రివర్యు లక్కౌరవవంశవర్యు
వినయ మారఁగఁ బరివేష్టించి రమ్మహితాత్ముండుఁ [2]గరమును నార్ద్రుఁ డగుచు
గారవంబున వారిఁ గలయఁ గనుంగొని యంతరంగంబు శోకాగ్ని నెరియ
వారలతో నిప్డు పౌరజనంబుల నెల్లను బిలిపింపుఁ డేను మీకు
తే. వారికిని నెఱిఁగింపంగ వలయునట్టి, పనులు గల వని చెప్పిన విని రయమున
వారు బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రు, లాదిగాఁ బ్రజ రావించి రధిపముఖ్య.
తే. అరుగుదెంచి యాప్రజ లుచితాసనమున
నున్నయయ్యింద్రనందనుఁ గన్న నతఁడు
గరము నెమ్మి నయ్యందఱఁ గలయఁ జూచి
యిట్లనియె మోమునను దైన్య మెసకమెసఁగ. 129
క. వననిధి నేఁటికి నేడవు, దినమున నిప్పురము ముంచు దివిజులు గగనం
బుననుండి చెప్పఁగా నే, వినినది యిది వెడలవలయు వేగమ మనకున్. 130
క. వినుఁ డింద్రప్రస్థపురం,బునకు నధీశుఁడుగ వజ్రుఁ బోఁడిమితో నే
నునిచెద మీ రెల్ల నతఁడు, మనుపంగాఁ దొంటియట్ల మనుఁ డచ్చోటన్. 131

1 నెఱవాపుము. 2 బరఘూదరార్ద్రుఁ డగుచు.

నీ వరసికొనుము బాహు, శ్రీవిశ్రుత కృష్ణుపనుపు సెల్లింపవనా. 123

సీ. అన విని ఫల్గునుం డావృష్ణిపతిహృదయము దేహనిరపేక్ష మగు టెఱింగి
డెందంబు నెవ్వగఁ బొంద నిమ్మేదినీరమణుతోఁ గృష్ణవిరహిత మైన
యిద్దేశమున వసియింపంగ నాకుఁ జిత్తము గొల్పునే ధర్మతనయభీము
లును నేను మాద్రినందనులును బాంచాలియును నేకచిత్తుల మనఘ వినుము

తే. ధర్మతనయుఁ డీకార్యంబు దలఁచి మున్న
నిశ్చయించి బాలకులను నెలఁతపిండుఁ
దగుధనమును నింద్రప్రస్థనగరమునకుఁ
జేర్పవలయుట మా కెల్లఁ జెప్పినాఁడు. 124

ఉ. కావున నప్పురంబున సుఖస్థితి నుండెడునట్లు గాఁగఁ బృ
థ్వీవర సంప్రయత్నమున వీరల నందఱ నంద పెట్టెదఁ
నీవు పురస్సరుండ వయి నెమ్మిఁ జనం గొనిపోయెదఁ భవ
ద్భావమునుమ్మలంబుఁ [1]బెడఁ బాపుము తప్పునె దైవకృత్యముల్. 125

క. అని పలికి దారుకునిఁ గనుఁగొని యాతనిచిత్తవృత్తి గుందుట బుద్ధిం
గని యిట్లనుఁ గృష్ణునిపో,యినవంక నెఱింగి పోద మేనును నీవున్. 126

ఉ. ఇచ్చటికార్యముల్ నడపుఁ డిట్లని నెమ్మి నమాత్యకోటికిం
బొచ్చెము లేక చెప్పి మఱి వోవుట యుక్తము నిచ్చి వారలం
దెచ్చుట కీవ పొమ్మనిన దిగ్గన నాతఁడు వోయి యందఱం
దెచ్చె సుధర్మ యన్సభకు దేవపతిప్రియసూనుఁ డుండఁగన్. 127

సీ. అమ్మండపమ్మున కరిగినయమ్మంత్రివర్యు లకౄరవవంశవర్యు
వినయ మారఁగఁ బరివేష్టించి రమ్మహాత్ముండుఁ [2]గరమును నార్ద్రుఁ డగుచు
గారవంబున వారిఁ గలయఁ గనుంగొని యంతరంగంబు శోకాగ్ని నెరియ
వారలతో నిద్ధ పౌరజనంబుల నెల్లను బిలిపింపుఁ డేను మీకు

తే. వారికిని నెఱిఁగింపంగ వలయునట్టి, పనులు గల వని చెప్పిన విని రయమున
వారు బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రు, లాదిగాఁ బ్రజ రావించి రధిపముఖ్య.

తే. అరుగు దెంచి యాప్రజ లుచితాసనమున
నున్నయయ్యింద్ర నందనుఁ గన్న నతఁడు
గరము నెమ్మి నయ్యందఱఁ గలయఁ జూచి
యిట్లనియె మోమునను దైన్య మెసకమెసఁగ 129

క. వననిధి నేఁటికి నేడవు, దినమున నిప్పురము ముంచు దివిజులు గగనం
బుననుండి చెప్పఁగా నే, వినినది యిది వెడలవలయు వేగమ మనకున్. 130

క. వినుఁ డింద్రప్రస్థపురం,బునకు నధీశుఁడుగ వజ్రుఁ బోఁడిమితో నే
నునిచెద మీ రెల్ల నతఁడు, మనుపంగాఁ దొంటియట్ల మనుఁ డచ్చోటన్. 131

---

1 నెఱవాపుము. 2 బరఖాదరార్ద్రుఁ డగుచు.

క. సరకులు భారవహులకును, భరియింపఁగఁ గొలఁది యయినభంగిని మోపుల్
వెరవుపడఁగఁ గట్టుఁడు సె,చ్చెర శకటము లాయితంబు సేయుఁడు మీరల్.
ఆ. వాహనములు వాని [1]వానిముట్టులు నొక్క,వంకఁగా నొనర్చి వలసినపుడ
కట్టి వెడలి పోవునట్టితెఱంగున, కనువు గాఁగఁ జేసికొనుఁడు వేగ. 133
క. ఈదేశముప్రజ ధర్మజు, నాదరసంభావనముల నాజ్ఞానిరతిన్
యాదవవీరులకలనాఁ, డేది తెఱం గట్టిమనికి యెసకం బారున్. 134
క. అని చెప్పి పురజనులఁ బోఁ, బనిచి సచివకోటితో నిభము లాదిగ వా
హనముల సవరణ బెరయం, గొని రాఁ దగినపరిచారకుల మునుముట్టన్. 135
క. నియమింపుఁడు నగరిసరకు, లయినవి యిట్టిట్టిభంగి నక్షీణము లై
యెయిదం గలవారలఁ గని, పయనము తెఱఁగు సమకట్టుపని మఱవకుఁడీ. 136
క. సుందరులకు బాలురకును, నందలములు వేసడములు నాయితములుగాఁ
గందక కుందక చనువిధ, మొందఁగ సమకట్టుఁ [2]డెడలకుండుఁడు తాల్మిన్.
తే. గతము లయిన కార్యంబులు గ్రమ్మఱింప,రాదు గాని మనకు ధర్మరాజుగలఁడు
శేమజనరక్ష కొడయనిఁ జేయువచ్చు, వాసుదేవునిమనుమని వజ్రదేవు. 138
క. అని వారి నిండ్లకును బోఁ, బనిచి మదిని వగలు మిగులఁ బార్థుం డారే
యనవద్యచరిత కృష్ణున,దనమున వసియించె సముచితప్రవృత్తమునన్. 139
చ. తెలతెల వేగునప్డు వసుదేవుఁడు నిర్మలయోగనిష్ఠ మే
నిల నిడి వర్ణనీయగతి కేగినఁ దత్సదనాంతరంబునం
జెలఁగె ననేకరోదనవిశేషము లవ్వసుదేవవల్లభల్
నలువురు నెమ్మిఁ గూడి మరణంబునకై కయి సేసి రత్తఱిన్. 140

—వసుదేవుఁడు శరీరంబు విడిచి పరమగతికిఁ బోవుట—

సీ. ఆసమయంబున నర్జునుఁ డచటికి నేతెంచి వైభవ మెసక మెసఁగఁ
బ్రాలంబమాలికాపంక్తులఁ గదళికాస్తంభంబులను శాతకుంభకలశ
శిఖరంబులను బెంపుఁ జెలువును విలసిల్ల యానంబు గల్పించి యాదవేంద్రు
శవము సుస్నాతంబుఁ జందనచర్చాసమేతంబుఁ జీనాంబరాతిశోభి
తే. తంబు నాభరణస్ఫురితంబు మాల్య,యోజితంబును గాఁ జేసి యాజకప్ర
యుక్తమంత్రతంత్రస్ఫుటయోగ మింపా,నర్ప నేతెంచె సామగానంబు సెలఁగ.
క. విను దేవకియును రోహిణి,యును భద్రయు మదిరయును సముచితవిధానం
బున నొనరించినయానము, లనూనపరికర్మరుచిర లయి యెక్కి తగన్. 142
క. చెలులం జుట్టలు దాపట, వలపట నేతేరఁ దెలివి వదనసరోజం
బుల నొప్పం దగియెడుమా,టల వారలవగలు మాన్పుటలు నుతి కెక్కన్.
క. ఆనృపునివల్లభలు శవ,యానంబుపిఱుంద నిట్లు యరిగిరి విధిన

1 వానిముట్టును నొక్క. 2 ఢోడకుండుఁడు

స్వానితగతి ముందట వి, ప్రానీకము చనియె నుజ్జ్వలాగ్నులు గొంచున్. 144
తే. ద్వారకావాసు లెల్లను దల్లడంబు,లుల్లములఁ గప్ప మోములు నురుల బాష్ప
ధార లతికరుణమున హాహారవంబు,లెసఁగ నేఁగిరి[1] వెనుకను నిరుదెసలను 145
సీ. ఇమ్మెయిఁ గొని చని యమ్మహీశుఁడు వేడ్క మెలఁగెడుతోఁటలోపల సమగ్ర
చందనాగురుకాష్ఠచయముల మున్న కావించినసొదకు సద్విధియుతముగ
నప్పుడె సేర్పించి యర్జునుఁ డయ్యాదవేంద్రునిపితృమేధ మెల్లజనులు
నభినుతి సేయంగ నచ్చితియం దాశవంబు నారోపింపఁ బనిచి యగ్ని
తే. దీప్త మగునట్లు సేయింప దేవకీప్ర,ముఖులు నలువురు నప్పు డాశిఖిఁ బ్రవేశ
లీల నంగీకరించి రాబాలవృద్ధ, మైనసకలజనంబులు నార్తి నొంద 146
క. ఘృతములు పైఁ జల్లఁగ న,చ్చితిఁ బేర్చినస ప్తజిహ్వశిఖలరవము నూ
ర్జితసామగాననాదో,ద్గతియును హాహారవంబుఁ గలసి చెలంగెన్. 147
క. తదనంతరంబ వజ్రుఁడు, మొద లగుపురుషులు సతీసమూహముఁ దగు నై
నుదకప్రదానవిధి య,య్యదుముఖ్యున కాచరించి రన్వయముఖ్యా. 148
తే. అప్పు డందఱు బంధులనాదరమునఁ, దనదుసముచితాలాపసంతానకలన
ననునయించి పురంబున కరిగెఁ దాను,వారు వగ మదిఁ గదుర విన్నవచ్చుఁ డధిప.
తే. ఇత్తెఱంగున సత్క్రియా[2] యత్తుఁడైన,యర్జునుఁడు పితృమేధము నభినుతముగఁ
జలిపి వృష్ణిభోజాంధకసమరధరణి,తలమునకు బుధజనసహితంబు గాఁగ. 150
సీ. అపరదినంబున నరిగె నప్పుడు వృద్ధబాలకాంతాజనప్రకరములకు
నని నిర్గతప్రాణులై పడి యున్నభోజులను నంధకుల వృష్ణులను గలయఁ
జూడంగ నుత్కటశోకంబు గదిరిననటిముటి మేదిని నొఱగువారు
విప్రలాపంబు నానాప్రకారంబులఁ జేయువారును నిరుచేయి నెత్తి
తే. యలత నాక్రందనములు హాహారవము[3]ల
తో నొనర్చువారును నైన నానరుండు
దద్ద యడలి దారుకుభాషితములఁ దేఱి
యఖిలజనులకు నుపశమ మావహించె. 151
క. తదనంతరంబ రణమృత, యదుసంఘములకు సముచితానలసంస్కా
రదశాపూతత్వము నా, విదితయశుఁ డొనర్చె విప్రవితతిఘటకుఁ డై. 152
ఆ. నిఖిలబంధుజనుల [4]కఖిలమృతులకును, దగఁ దిలోదకప్రదాన మాచ
రించునట్లు గాఁగఁ బంచి యలు ప్తక్రి, యత్వ మొనర నడపె నక్కిరీటి 153
క. ఇవ్విధమున విశ్రుతముగఁ, గవ్వడి నియతుఁ డయి బంధుకార్యము లెల్లన్
నెవ్వగలు దనమనంబున, నివ్వటిలఁగ నాచరించె నృపసంసేవ్యా. 154

---

1 వెనుక నిర్దేసు నధిప 2 వృత్తుఁ డైన. 3 లొ,నర్చువారును నైన ధనంజయుండు.
4 కఖిలమిత్రులకును

అర్జునుఁడు రామకృష్ణుల వెదకుచు వనంబునకుఁ బోవుట.

సీ. పదపడి యాదవభామినీబాలకవృద్ధజనంబు నాశుద్ధబుద్ధి
గలయంగఁ గనుఁగొని పలుకుల మార్దవ మారఁ బురంబున కరుగఁ జెప్పి
రామకృష్ణులు తపోరతులై ప్రవర్తించువనభూమి యారసికొని తదీయ
సంపర్శనమునకుఁ జనియెద నని వారి నామంత్రితులఁ జేసి యేమి యనుచు
ఆ. టకును శోక మార్చుటకును దారుకుఁ డాది, యయినతగినవారి నర్హవచన
రచన మెఱయఁ బనిచియుచితాప్తకతిపయ,జనులు దోడ రాఁగఁ జనియె నధిప.
క. చని చని మనమున ని ట్లను, ననుఁ బిలువఁగఁ బనిచి జనకునకుఁ గావలిగా
నునిచినవాఁ డయి నెమ్మదిఁ, జనినహరికిఁ జావు సెప్పఁ జనియెద నకటా 156
సీ. ఆరాజు నచ్చట నారాయణుని కేల[1] సెప్పఁ దపోనిష్ఠఁ జెంది యున్న
యమ్మహాత్మునిహృదయమునకు మెరమెర పుట్టింప నేటికిఁ బోయి కాంచి
పంచినపని యాచరించెదఁ గాక సవినయభక్తికముగ ననుచు మఱియు
వివిధచింతారూపవిధులు చిత్తమ్మునఁ బాఱ గాంధారిశాపంబు తెఱఁగుఁ
తే. దలఁచి యయ్యవ్వ యతఁ [2]డెగ్గతంపుఁజోట
నరయ దిక్కెవ్వరును లేనియట్టితెగుట
నొందఁ గలవాఁడుగాఁ బల్కె నొద్ద నుండి
వింటి నకట నిప్పును జెదలంటు నొక్కొ. 157
క. అనుచుఁ బెనుఁగలఁక నొందిన, మనంబుతో వలయుదిక్కు మతి నరయక వే
చను చుండె నొండుదెస కే,మనఁ గలదు విధాతచేత కడ్డము గలదే. 158
క. విను మనుచరు లాతనిమో,మునఁ దోఁచువిషాదభావముం గని వెగ డొం
దినకతన నట్లుగా ది; ట్లని చనియెడువంక సాల రై రెఱిఁగింపన్. 159
ఆ. అట్లు దిక్కుదప్పి యడవిలోపలఁ గొన్ని,దినము లిట్టు నట్టుఁ దిరుగ నొక్క
బోయ సూచి యెందుఁ బోయెద రనవుడు, హరి తపంబుసేయునచటి కనిరి.
క. అన విని యొకనాఁ డొక్కెడఁ, గనుఁగొంటిం గృష్ణుఁ జూపఁ గా వచ్చెద నా
వనభూమి నాతఁ డింతకుఁ, జనునో నిలుచునొ యెఱుంగఁ జనుదెం డనుచున్.
తే. అక్కిరాతుండు సన వాని ననుగమించి
వెన్నురుచిరదేహము పడి యున్నచోటు
సేరి తెలియంగఁ జూచి మూర్ఛిల్లి పుడమిఁ
బడియెఁ గవ్వడి యనుచరు లడలు నొంద. 162

అర్జునుఁడు రామకృష్ణులకళేబరంబులు చూచి పలవరించుట.

క. మఱి కొంతసేపునకుఁ దె,ప్పిఱి లేచి ముకుందుమేను పెద్దయునుం బ్రొ
ద్దిఱియం గౌఁగిటఁ జేర్చెం, బఱివోయినతాల్మి నూష్మబాష్పము లురులన్.

---

1 సెప్పెదఁ బో నిష్ఠ 2 డగ్గతంపుఁజోట.

క. అనుచరులలోని భూసురు, లనునయవచనములఁ దేర్ప నతఁ డంకిలి దే
ఱినమతితో నశ్రులు మఱి,యును గ్రమ్మం గరతలమున నొత్తుచుఁ జూచున్.
ఉ. ఏమిట నిట్టు లయ్యెనొకొ యిమ్మహితాత్మకుఁ డంచు నున్నిష
ద్ధామము లైనయంగములఁ దాఁ గలయం బరికించి యోగిహృ
ద్వ్యామలపాదపద్మగత [1]మైనవిశేషము సూచి రుద్రతే
జోమయుఁ డైనసంయమివచోగతి గాంచి సువిస్మితాత్ముఁ డై. 165
క. అవికృతమును రుచిరము నై, యవయవములు నిదురవోయి నప్పటిక్రియనుం
డ వఱలుకృష్ణునిదేహం, బవిరతచతురభిముఖత నాలోకించెన్. 166
ఉ. అమ్మెయి నూరకుండ ననుయాయిజనమ్ములు పెక్కుల్గాఁ డి చి
త్తమ్ముకలంక దేర్చి యుచితక్రియకుం మొగకొల్పి బంధుసం
ఘమ్ముల నిందుఁ దెత్తమొ వికారవిదూర యుపేంద్రుభవ్యదే
హ మ్మట గొంచుఁ బోదమొ సమర్థవిధం బొకఁ డేర్పరింపుమా. 167
చ. అని యడుగంగ దైవగతి నంబుధి పట్టణ మాక్రమించు టె
ద్దినమున నొక్కొ యన్వగ మదిం జొనిపెం గురునాథ యప్పు డ
వ్వినుతగుణాభిరాముఁ డడవిం దమ త్రిమ్మటఁ జన్నప్రొద్దు ల
య్యనుచరకోటితోడఁ దెలియం దలపోయఁగ లెక్క దోఁచినన్. 168
క. మఱునాఁడ యగుట లెస్సఁగ, నెఱిఁగె నినుం డపుడు వేఁడి యెడలినదీప్తుల్
మఱఁగలిగొనఁ బశ్చిమగిరి, చఱికి ననతిదూరమున విశదుఁ డై తోఁచెన్. 169
సీ. దాని కజ్జనములుఁ దాను నుత్తల మంది చర్చించి కార్యంబు[2]చాయఁ గాంచి
మనము కృష్ణునిఁ గని చనుదెంచినార మై పురమున నివ్వార్త పుట్టకుండ
నడఁచి యచ్చటిమాట లవికొన్ని [3]ఘటియించి చెప్పి యీరేయి సెచ్చెరఁ బ్రయాణ
మునకుఁ గృత్యము లగుపను లెల్ల సమకట్టి వేగంగ గ్రక్కున వెడలవలయుఁ
ఆ. గాని వెడల కున్న భానూదయంబున, వనధి పురము ముంచికొనిన గణన
సేయరానియట్టిసేగియుఁ బ్రయ్యుఁ బొ,పంబు వగయు నెల్ల భంగిఁ గలుగు.

అర్జునుఁడు రామకృష్ణులకు నగ్నిసంస్కారంబు సేయుట.

ఉ. కావున వేగ మగ్నియును గాష్ఠములుం సమకూర్చి సద్విధి
శ్రీ విలసిల్లఁ గృష్ణునిశరీరము సంస్కృతిఁ గూర్చి క్రమ్మఱం
బోవుట బుద్ధి యంచు మఱి భూసురకోటియుఁ దాను గాఢసం
భావనతోడఁ జేసె దృఢభక్తికుఁ డై పితృమేధభద్రమున్ 171
చ. హలధరునిం దలంచి మును లాడినమాట తెఱంగు దప్ప దం
చలయక తత్ప్రదేశమున నారసి కాంచి తదీయదేహముం
వలయు తెఱంగునం బరమవహ్నికి నాహుతి సేసె నయ్యనా
కులహృదయుండు భూమిసురకోటియుఁ దానును సత్వరంబుగన్. 172

1 మైనవిభేదము చూచి 2 సన్న గాంచి 3 గణియించి.

సీ. అబ్భంగిఁ గృతకృత్యుఁ డైనయప్పార్థుండు యాదవపురమున కరుగుచున్న
యెడ ననుచరులతో నిట్టికార్యంబును నడపక తక్కిన నాథుచన్న
గతికిఁ బోవుటకునై కడఁగెడురుక్మిణీప్రభృతుల మనకు నిల్పంగ వశమె
రేయెల్ల నిప్పని సేయువిధముల కవ్వయ మగు నంతకు వచ్చు నబ్ధి
ఆ. మేలు సేయఁ బోయి యాలోక మంతయుఁ, దిట్టు నట్టికీడు దెచ్చికొనఁగ
వచ్చునే స్వదేశవర్తుల మై చూచి, కొంత మెల్లపనియు రండు వేగ. 173
తే అనుచు నరిగి తాఁ దలఁచిన యట్ల యెల్ల
తెఱఁగుపనులు నారాత్రిలోఁ దీర్చి ప్రొద్దు
పొడుపునకు మున్న వెడలించెఁ బురము సకల
జనములను జీవధనముల సరకు నతఁడు. 174
సీ అప్పుడు కృష్ణునియంతగపురాంగనాజనము షోడశసహస్రమ్ము నతని
మహిషీజనుల రాముమహిళల నుచితవాహనముల నిడికొని యర్హపురుషు
లేతేరఁ దేరుల నేనుంగులను గుఱ్ఱములను దత్పరిచారకులు ప్రయత్న
మున నవరణతోడఁ గొని రా నగరి సరకులుఁ దదీయాధికారులు బహుప్ర
ఆ కారశకటములను గావళ్ల నెత్తించి, యరసికొని కడంక నరుగుదేర
విగతనాథ లైన మగువల గారాము, సెడక యుండునట్లు నడపికొనుచు. 175
క. విను వజ్రముఖ్యయాదవ, జనము నుచితవృత్తి నడపి సర్వంబున క
య్యనఘుండు దాన దిక్కయి, చనియె నరదమునను మది విషాదము గదురన్.
క. ఇమ్మెయి నరుండు సకలజ,నమ్ము వెడల నిముడు పూర్వనగ మెక్కెను వే
గమ్మున ముంచుకొనియె నగ, రమ్ము పయోరాశి భరతరాజవరేణ్యా. 177

ద్వారకానగరంబు సముద్రమున మునింగి పోవుట.

క వననిధి పురంబు ముంపఁగ, మనుజేశ్వర యెల్లజనులు మరలఁబడి కనుం
గొని రద్భుతరసపూరం, [1]బున పెన్నిట్టఁ దమచిత్తములు మునుఁగంగన్. 178
తే అపుడు రెండవజలనిధి యనఁగఁ జాలి
యద్భుతోద్భూతవాక్యచయంబు పేర్మి
మ్రోయునాజనసంఘంబు మురవిరోధి
మఱఁది నడపించె దర్శితమార్గుఁ డగుచు. 179
క. నడపించి పంచవటమున, విడియించెను వీడుచోరవీరులు గని యె
క్కుడుధనములు గల వీన్రు, క్కడిప్రజలో లేరు దీనిఁ గావఁగ యోధుల్.
క కవ్వడి యొక్కడ కంటిరె, జి వ్వనఁ జేసుడ మితండు సేద్పడఁగా నిం
డెవ్వరుఁ గడంగ లేరిది, ద్రెవ్విపడినధనము లెటఁగితిమి లోఁ దెల్లన్. 181
క. అని వారొండొరువులతో, మనముల నుత్సాహ మెసఁగ మానితధనముల్
గొనునగ్గలికం బలుకుచు, ననేకబలకోటు లగుట నలు కేది వడిన్. 182

1 బునఁ బెన్నిట్టఁ

క. బాలురు వృద్ధులుఁ జుండీ, యాలమునకుఁ గడఁగ నొక్కఁ డయినను లేఁ డీ
స్త్రీలం బొదువుద మనుచును, నేల యవిసి మూఁగినట్లు నిర్భరభంగిన్. 183
క. ఏ పెనఁగ రేఁగి యట్లు,ప్పాపాత్మక మగుకిరాతబలము సమగ్రా
టోపమునఁ గవిసి వివిధధ,నాపహరణ మాచరింప నారంభించెన్ 184

—బోయ లర్జును నోర్చి యాదవాంగనలసొమ్ముల నపహరించుట.—

సీ. కనుఁగొని జంభారితనయుఁ డోరోరి యీ
ప్రజ కేన చుండు సంరక్షకుండఁ
దొలఁగి పొం డడియాన నొద్దకుఁ జొచ్చినఁ
దల లేటి యుర్వికి బలి యొనర్తు
నని యదల్చినను వా రఱవాయి గొనక య
ప్పలుకు లన్నియును రజ్జులుగఁ గొనుచుఁ
జామల నచట నచ్చట నొల్చికొనఁగ నా
లోకించి యవ్వీరలోకవరుఁడు
తే. గాండివం బెక్కు వెట్టి ప్రచండబాణ
నికర మక్కిరాతులమీఁద నిగుడఁ జేయ
నలఘుచర్మసంవృతగాత్రు లగుచుఁ దుచ్ఛ
బాణపాషాణ[1]లగుడముల్ పరఁగఁ జేసి. 185
క. ఆబోయలు నిర్భయమతు, లై బీభత్సుపయిఁ గవియ నతఁడు మహాస్త్ర
ప్రాబల్యంబును మెఱయుటఁ, దా బుద్ధిఁ దలంచి మంత్రతతి దోఁపమికిన్. 186
క. ఇది దైవవిరోధం బని, మదిఁ దా నూహించి ప్రకృతిమార్గణములు పె
ట్టిదముగ నేయఁగ నవియుం, దుదిముట్టఁగ రిత్త లయ్యె దొనలు నరేంద్రా.
సీ. అప్పుడు కాలపర్యయమున కాశ్చర్యమును విషాదముఁ దనమనములోనఁ
బెరిగొన బాహువిస్ఫురణకోదండదండమున నాబోయల సముదవృత్తి
నెట్ట కేలకు నొకయెడ మాన్చి రుక్మిణి యాదిగాఁ గలకృష్ణునగ్రమహిషు
లెనమండ్ర బలదేవువనితల మఱియును గతిపయయాదవాంగనలఁ గాచెఁ
తే. దక్కఁగలయింతిగముల నాదస్యు లడరి, పట్టికొని యేచి పీడెల్ల బన్నపడఁగ
దొద్దగొని రథకుంజరతురగతతులు, దమకు వలవకునికిఁ దిగఁ ద్రావి చనిరి. 188
క. ఇమ్మాడ్కిం బఱివోయిన, యమ్మొత్తము నడపికొనుచు నతిదైన్యము చి
త్తమ్మలఁపంగఁ గురుశ్రే,ష్ఠమ్మునకుం జనియె నరుఁడు ధరణీనాథా. 189
క. చని యచట నచటఁ దన్నుం, గనునా ప్తజనంబుతోడఁ గాలవశత్వం
బునఁ బొందినయవ్దశఁ దగ, వొనర నతఁడు సెప్పెఁ బొచ్చె[2]మురివినమదితోన్.
సీ కోపించి గాంధారి శాప మిచ్చినయది యాదవసంక్షయ మగుట యెట్లుఁ
దప్పుదు మనము దద్బాలవృద్ధస్త్రీజనంబుల నెల్ల నస్థాంబు లైన

1 నికరముల్. 2 మురిలినమదితోన్.

రావుల [1]సత్ప్రతిష్ఠావిశేషంబులఁ గాఁ జేయవలయు నక్కాలమునకు
[2]నోడవి యత్తెఱఁగున కుత్సహించుట కృత్య మర్జున నీ కని యాడుచుండుఁ
ఆ. బలుమఱును దలంచి పాండవాగ్రజుఁ డది, కారణముగ నతనికరుణ పెంపు
నొప్పు నెఱుఁగుఁ గాన యప్పార్థుఁ డయ్యెడు,నిక రశేషజనుల నెమ్మి నిలిపె.
సీ. నిలిపిన తెఱఁ గెల్ల నృపవర చెప్పెద విను కృతవర్మనందనునిఁ జూచి
నీతల్లియును నీవు నీతోడఁబుట్టినవారును మృత్తికావతపురమున
నిలుఁ డని బహుసంపదలఁ బొల్చునప్పట్టణంబుఁ దదీయదేశంబు నిచ్చి
యభిషిక్తుఁ జేసిన నాతండు నిజపరిజనములుఁ దాను హర్షం బెలర్ప
తే. నందుఁ బోయె సరస్వతి యనఁగఁ బరఁగు
ఘననగరమున సాత్యకితనయు నట్ల
నెయ్యమును గారవంబును నెఱయ నిలిపి
యనుప ముదమున నందుల కతఁడు సనియె. 192
సీ తక్కటివారి నింద్రప్రస్థనగరంబునకుఁ గొని చని వజ్రు నాథుఁ గాఁగ
నందుఁ బట్టము గట్టి హస్తితురంగరథంబుల విభజించి తగినభంగి
నమ్మువ్వురకును సమర్పితంబులు సేసి యయ్యయిబంధుల నందు నందు
నందును నిలుచున ట్లొందఁగ నియమించి యక్రూరుభార్యల నాత్మజులను
తే. వజ్రునకు నప్పగించె నవ్వాసుదేవు, పౌత్త్రుఁ డతివినయంబునఁ బట్టువఱుప
వారు నిలువక పోయిరి వలచు నెడకు, దాని విని యూరకుండె భీమానుజుండు.

అర్జునుఁడు రామకృష్ణులనిర్యాణంబును యాదవస్త్రీల కెఱిఁగించుట

క. యాదవకుటుంబముల న,త్యాదరమున నట్లు నిలిపి హలధరుఁడును దా
మోదరుఁడుఁ దెగుట వారల, గాదిలిపొలఁతులకుఁ జెప్పఁగాఁ దలఁచె మదిన్.
చ. తలఁచి యతండు మందగతిఁ దానును నర్జునోత్కరంబు వా
రలకడ కేఁగి శోకవిధురం బగుచిత్తముతోడఁ దారు గా
నల కటు వోయి పంకరుహనాభుని రాముని రోసి పల్దినం
బులు భ్రమ సంచరించుటయు బోయ దముం గని యార్ద్రచిత్తుఁడై. 195
క. కందువచోటికిఁ గొనిపో,వం దా రరుగుటయుఁ జెప్పి వనట గదిరినన్
డెందము గలంగఁ గన్నీ, రందంద మొగంబుమీఁద నగ్గల మురులన్. 196
సీ. తలవాంచి యేమియుఁ బలుకక యప్పార్థుఁ డున్న నయ్యువిదలు వెన్నుఁ డూర్ధ్వ
గతి కేఁగు టెఱిఁగి శోకము మూర్తి లొందిన తెఱగునఁ బొగిలియు ధీరభావ
మాత్మల నెలకొన్న నన్న నీ వింతేలయ దలెదు కాలపర్యయము నుడుప
వశమె యెవ్వరికిని వార్తలకొఱఁతఁ జెప్పుము మాకు ననుడు నప్పుణ్యచరితుఁ
ఆ. డడవిలోన నేము దడసినదినము ల,న్నియు గణించి యంబునిధి పురంబు
రేపకడయ ముంచు నేపాట నిమ్మెయి, వచ్చు నెడరు దలఁగు వార మొక్కొ.

1 సంప్రతిష్ఠావిశేషంబులఁ 2 నోడవిన తెఱఁగున నుత్స

చ. అనుతలఁ బాత్ర్యనొందుటయు నప్పటి కర్హైన మీకు నెల్లఁ జె
ప్పిన నుచితంపుభంగులకుఁ బెద్దయుఁ బ్రొద్దు సనంగ నప్పురం
బునఁ గలవిప్రముఖ్యజనముల్ పయనంబున కర్హ మైనవ
ర్తన మొనరింప లేమి జలరాశి మునుంగుదు రట్లు గావునన్. 198

చ. హరికిని గాను దేవునకు నర్హవిధానము లాచరించి యె
వ్వరికిని జెప్పి కెల్లపరివారముఁ బౌరులు సామజాదులుం
సరకులు [1]నాయితంబు లగుసంఘటనం బొనరించి నాఁటికిఁ
గర మవధానయుక్తి సమకట్టితి నెవ్వగతోఁ బ్రయాణమున్. 199

తే. వినుఁడు యాదవభామినీ వృద్ధబాల, జనుల నందఱ నుచితవర్తనముతోడఁ
బ్రొద్దువోడువకముందర పురజనప్ర,యుతముగాఁ బురి వెలువరించితిఁ గడంగి.

ఆ. దానఁ జేసి మీరు నేను [2]ప్రయుక్త బా,పంబు లేక వెడలఁబడితి మిదియు
తల్లు లార కరముత ప్పయి తోఁచుట, నుల్ల మలఁత పేర్మి నురియుచుండు. 201

క. వినుఁ డీతప్పున దోషము, దనుకక యుండంగ నన్ను దయతోఁ జూడుం
డనుచు నిలఁ జాఁగి మ్రొక్కినఁ, గని యందఱు నెత్తి యతని గారవమొనఁగన్.

క. ఊరార్చి యింక నుచితా,చారంబులు నడపుటయు యిచటఁ గృత్యము దు
ర్వారం బగువిధిచేఁతకు, నేరికి నడ్డపడ వశమె యేల యలఁదురన్. 203

రుక్మిణీదేవి మొదలగు కృష్ణభార్య లగ్నిప్రవేశము సేయుట

సీ. అని పల్కి రప్పింఁడు నందు రుక్మిణియు జాంబవతియు లోనగుపద్మముఖులు
గొందఱు గోరిరి కురునాథ యనుమరణమునకు బంధుజనంబు లెల్ల
శోకార్తు లై రోదనాకులత్వము నొంది రనుస్మృతికలనకు నమరి యున్న
యాబలదేవమురాంతకమహిషుల కతివిభవం బైనయానకల్ప
తే. నంబు నాకల్పరచనంబు నడపి నరుఁడు, చందనాగురుమయచితాసంవిధాన
మాచరించి యర్హప్రకారాగ్నివిధియొ,నర్చి మహనీయవిప్రజనంబుఁ బనిచి.

క. విను సత్యభామ లోనగు, వనితాజను లధికనియతి వనములకుఁ దపం
బొనరింపఁ బూని కొందఱు, చని రవ్విధమున నలుప్తసత్కర్మం బై. 205

తే. అఖిలబంధుజనంబుల నాప్తజనుల, నర్హవాక్యప్రయుక్తి నూరార్చి యుచిత
మార నామంత్రితులఁ జేసి యశ్రులురులఁ,బోయె నాక్రీడిసాత్యవతేయుఁగుఱిచి.

అర్జునుఁడు వేదవ్యాసునొద్దకుఁ బోయి యాదవక్షయంబు చెప్పుట.

సీ. పోయి మరున్నది పొంతయాశ్రమమున నర్ఘ్యాసనమున నేకాంతనిరతి
నాసీనుఁ డై యున్న యమ్మహాత్మునిఁ గని యత్యంతభక్తి సాష్టాంగవినతి
యాచరించినఁ జూచి యమ్మహనీయవిద్యానిధి సేరంగ నతనిఁ బిలిచి
తనసమీపంబున నునిచి తద్వదనమ్ముఁ గనుఁగొని ని న్నెఱుఁగంగ రాదు
తే. వెఱమొగం బై నదిది యేను విజయ యెట్టి, కేలకెఱిఁగితి నిది యేమి గినుకవోడమి

1 నాయితంబులుగ. 2 బ్రయ్యాఁ బాపంబు,

వధమునకు నయోగ్యుఁ డగువానిఁ జంపి, తే పరాజితుఁడై తెనీ తెఱఁగు సెపుమ.

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నమ్మహితాత్మునితోడఁ బద్మలో
చనుఁడు నవాంబుదప్రతిమచారుతనూలసితుండు దేవకీ
తనయుఁడు రామదేవుఁడును దానును మేను దొఱంగి పోయె నే
మనఁ గల దెల్లయాదవులు నాఱడిఁ బోయిరి సంయమీశ్వరా. 208

క. మహితాయుధసంప్రహతులు, సహించుపృథదేహధృతులసడిసన్నమహో
త్సాహులు యాదవవీరులు, నిహతు లయిరి దుంగలను మనీషిప్రవరా. 209

తే. అట్లు రామకృష్ణులుసర్వయాదవులును, దెగినఁజిత్తంబు పొగులంగమగుపపిండు
బాలవృద్ధులఁ గొనిరాఁగఁ బథమునందు, నన్ను బోయలు దాఁకిన నగుచునేను.

చ. ఘనతరబాహుశక్తియును గాండివశక్తియు నస్త్రశక్తియు
న్మనమున నచ్చి యప్డు మునినాథ కడంగితి నెట్టకేల క
ద్ధనువు గుణంబుఁ గూర్చితి నుదగ్రత బాహుల లేక యుండె న
స్త్రనికరమంత్రతంత్రములు సంస్మృతిఁ బొందవ యేమి సెప్పుదున్. 211

క. బోయలసంహృతికిఁ బ్రకృతి, సాయకసంపాతనములు సాలవె యని యే
నేయఁ దొడఁగ దొనలు సెనటు,లై యుండె నొకండుఁ జేయునది లేదయ్యెన్.

క. నెవ్వగయు నచ్చెరువు నుది, నివ్వటిలఁగ నప్పు డేను నివ్వెఱ పడితిన్
[1]జివ్వన మునరి కిరాతులు, క్రొవ్వెసకం బెసఁగఁ జూఱగొని రజ్జనులన్ 213

ఆ. చాపదండనిహతి నోపినభంగిఁ గి,రాతకోటి నాఁగి రామకృష్ణ
వల్లభాదులైనవనితలఁ గొందఱ, వృద్ధబాలకులను వెరవుతోడ. 214

క. కాచికొని వచ్చి తగ నా, నేచినయట్లచట నచట నిలిపితి మునినా
థా చేటును భంగంబును, నై చిత్తము శోకమునకు నగ్గం బయ్యెన్. 215

తే. పడనిపాటు వాటిల్లినవెడ మొగంబు, వడక యెట్లుండ వచ్చుఁ దపగప్రకీర్త
నీయ యింకిట యేనేమిసేయువాఁడ, నెసఁగుదయతోడ నానతియిమ్ము నాకు.

వేదవ్యాసుఁ డర్జునునకు హితోపదేశము సేయుట

సీ. అన విని యమ్మహాముని క్రీడి కిట్లను సంయమిసత్తోగ్రశాపనిహతి
నఖిలయాదవులును నశ్లైరి దానికి నడలఁగఁ బని లేదు హరి యెఱుంగు
మున్న యాసంక్షయ మున్న చెప్పెద విను ప్రాప్తకాలం బగుపనికి నడ్డ
పడనేల యని యాత్మ భావించి యతఁ డుపేక్షాపరుఁడై యుండెఁగాక మూఁడు
తే. భువనములునన్యధాత్వంబుఁ బొందఁ జేయఁ, జాలువాఁడు కణ్వాదుల శాపముడుప
శక్తి లేకుండెనే యవశ్యంబు భావి,యైనయది గాన యదునాశ మయ్యెఁ జువ్వె.

ఉ. నీ పని సేయ నీవలని నెయ్యమునం గృప నన్యసైన్యముం
దా వధియించు శూలధరతాస్ఫురణం బెసఁగంగ [2]ముంచ ర
ద్దేవుఁడు దానిఁ గాంచు భవదీయసమంచితదృష్టియున్ నినుం

1 జివ్వన. 2 ముందఱన్, దేవుఁడు.

గావఁడ యామురాంతకుఁడు గాలవిపర్యయ మూవహిల్లుటన్. 218

చ. ధరణిభరంబు వాప నవతారము నొందినవిష్ణుఁ డత్తెఱం
గరుదుగ నిర్వహించి యజరామరనిష్కలనిర్వికారభా
స్వరనిజసత్త్వసంబు నుపశాంతిపరుం డయి పొందె దానికిం
గురుకులవర్య శోకమునఁ గుందుదు రే మిముబోఁటిబోధనుల్. 219

మ. అవనీభారము వాపి తా హరికి దోర్దైర్భీమసాహాయ్య గా
రవదుర్దాంతపరాక్రమంబునఁ గృతార్థత్వంబునం జేసి య
వ్యవితానంబును నిన్నుఁ బాసి చనియెన్ దైవప్రకారజ్ఞ నీ
దువరిష్ఠాచరణంబునన్ సురలు సంతోషించి రపూర్వులన్. 220

క. బలమును బుద్ధియుఁ జేవయు, నలఘుమతియు యుల్లసిల్లు నగుకాలమునం
బొలియుం గాలవిపర్యయ, కలనంబున బుధుల కుబ్బుఁ గలఁకయుఁ గలవే. 221

తే. కాలమూలంబు సర్వంబుఁ గాన దీని,గొండుతలఁపులు దక్కి మీ రుత్తమంపు
గతికిఁ జనుఁడు నిశ్చింత[1]వికారతనులు, విడిచి యార్యజనంబులు వినుతి సేయ.

సీ. అన విని శోకమోహంబులు వాసినడెందంబు నిర్భరానంద మొంద
నధికభక్తియు వినయంబును దలకొన నర్జునుఁ డమ్మహాత్ము వీడు
కొని వారణపురికిఁ జనుదెంచి ధర్మజుఁ గని తనపోయివచ్చిన తెఱంగు
వినిపించె సర్వంబు నని యిట్లు సంయమినుతుఁడు వైశంపాయనుండు రామ

తే కృష్ణు లాదిగఁ గల్గినవృష్ణిచయము, భోజసంతతి యంధకరాజి నూత్న
వృత్తములు జనమేజయవిభున కింపు,[2]సెవులఁ దళుకొత్త నేర్పడఁ జెప్పుటయును.

శా. కాలస్వైరవిహారభంజనకళాకౌతూహల స్తవ్య దు
శ్శీలాంతఃకరణావిభావ్య కరుణాశ్రీమందిరాపాంగ మం
త్రాళీవాచ్యసుధామయాంగ పవనవ్యాపారరోధక్రియా
శాలిస్వాంతసముల్లసద్విహరణా సంసారనిస్తారణా. 224

క. హృదయకమలమధురూపా, విదారితదురంతతాప వేదస్తోమా
స్పదపారాశర్యమున,స్సదనా దివిజశుభకృద్వచనపరసదనా. 225

మాలిని అసురగణవిరోధివ్యాపదాపాదికోపా
శమితవినతచిత్తా సంగిగాఢత్రితాపా
యమనియమవికాసిధ్యానగేహప్రదీపా
దమశమకలితానందప్రకాశస్వరూపా. 226

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయినశ్రీమహాభారతంబునందు మౌసలపర్వంబు
సర్వంబు నేకాశ్వాసము

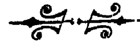
1 వికారచిత్త, తనువు లార్యజనంబులు. 2 చెలువుఁ.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

మహాప్రస్థానికపర్వము, ఏకాశ్వాసము.

[1]పదసీమావాప్తిస
మాపాదనకేళికౌతుకాధీనదయా
వ్యాపార సకలవేదో
హాపోహాతీతసార హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనునకు జనమేజయుం డిట్లనియె నట్లు కృష్ణునిపరమానందపద ప్రాప్తియు బలభద్రునియనంతత్వసిద్ధియు సకలయాదవమౌసలాహవప్రకారం బును నెఱింగి పదంపడి పాండవు లెత్తెఱంగున వర్తించిరి మునీంద్రా యెఱింగింపుము. 2

క. అని యడిగిన వైశంపాయనుఁ డక్కురువంశవరుసమాదరణంబున్
వినయంబుఁ గౌతుకము పెంపును సంభావించి యవ్విభున కిట్లనియెన్. 3

సీ. అర్జునుం డమ్మెయి నచ్యుతరామాదియాదవజనులవృత్తాంతములును
దనదుతెఱంగు సత్యవతీతనూభవు హితభాషణంబులు నేర్పడంగఁ
జెప్పిన విని యుధిష్ఠిరుఁడు ప్రస్థానంబునకు మది యొలయ నన్నరునితోడ
నఖిలభూతంబుల నణఁగు [2]పాకంబుఁ బొందించుఁ గాలుండు మదీయబుద్ధి

తే. కర్మసంత్యాగకలనంబు కార్య మిప్పు
డనువినిశ్చయ మొందె నీమనము నరయ
నిదియ మేలుగఁ గనుచున్కి విదిత మయ్యె
నాకు ననవుడు నయ్యింద్రనందనుండు. 4

వ. అన్నరేంద్రున కిట్లనియె. 5

క. కాలము నేమన వచ్చును, గాలముఁ గాలంబ పోలుఁ గాఁ గొంటికి నీ

1 పరసీమా. 2 పాకముతోడఁ బొందించుఁ గాలుఁ డమందబుద్ధి

లీలలు గలవే లెన్నఁగ, నాలోకించి తిది హితము నభిమతము నగున్. 6

చ అని తనమాట కియ్యకొను నన్నరుపల్కుల కిచ్చ మెచ్చి య
జ్జనపతి భీమునిం గవలఁ జయ్యనఁ బిల్వఁగఁ బంచి యత్తెఱం
గునెఱి నెఱుంగఁ జెప్ప ననుకూలత వారలయందుఁ దద్ద గ
ల్గినఁ దెలి వగ్గలింప నెఱిఁగించె యుయుత్సున కవ్విశేషమున్. 7

క. ఎఱిఁగించి రాజ్యతంత్రము, తెఱఁగుపఱిచి నడపువెరవు తేటపడంగాఁ
గఱపి గృహాంతశ్చరితము, నెఱి నుపదేశించె నధిప నెయ్యం బలరన్. 8

క. ఆయనుజుని నట్లు మహా,నాయకుఁ [1]గాఁ జేసి భటజనముఁ గూర్చి మహీ
నాయకుఁ డార్యులు కీర్తన, సేయఁ బరీక్షితుని రాజుఁ జేసె ధరణికిన్. 9

వ. ఇట్లభిమన్యుపుత్త్రు నభిషిక్తుం జేసి యతనికిం బూజ్యసామ్రాజ్యపరిపాలన
ప్రకారంబు లుపదేశించి కురుకులపవిత్రసముచితచరిత్రభద్ర యగుసుభద్ర
కిట్లనియె. 10

మ. [2]భవదీయాత్మజునాత్మజుండు కురుభూభారోద్వహుం డయ్యె యా
దవవంశోత్తరుఁ డైనవజ్రునకు నింద్రప్రస్థరాజ్యంబు గా
రవదీప్తంబుగ నిచ్చినాఁడ సుచరిత్రా రక్షణీయంబు లై
నవి యీయిండులు రెండు నీవు దృఢధైర్యం బొప్ప రక్షింపుమీ. 11

క. విను శేషించినయాదవ, జనులకు నావజ్రనృపతి సంరక్షకుఁ డా
తనిఁ బోషించుట ధర్మం, బనఘా యది లేమి ధర్మహాని యగుఁ జుమీ. 12

క. అని తారు గృహంబు దొఱఁగి, చనునెడ నవ్వనిత పిఱుఁదఁ జనుదే కుండఁగ
జననాథ యతఁడు నియమిం,చినవాఁ డై యాఱడిల్లెఁ జిత్తములోనన్. 13

చ. పదపడి భారతాజిమృతబాంధవకోటికి మాసలాజి ను
న్నదు లయి పడ్డయాదవజనంబులకుం బరలోకసౌఖ్యసం
పద కయి చేసె నక్కురునృపాలవరిష్ఠుఁ డనేకదానముల్
రదనితురంగగోకనకరత్నమయంబులు గా ముదంబునన్. 14

క. భూదానంబులునుం గ,న్యాదానంబులును జేసె నన్నరపతి వా
సోదానంబులు నత్యం,తాదరమున నాచరించి యరదము లిచ్చెన్. 15

తే. ఇట్లు ధౌమ్యాదివిప్రుల కెల్లఁ దృప్తి
యెసఁగ బహువస్తుకోటుల నొసఁగి కృపుని
ధనమునను బహుమానంబునను బ్రమోద
భరితుఁ గాఁ జేసెఁ గురుపతి కురువరేణ్య. 16

వ. శేషించిన కాంచనరత్నాదు లాక్షితిపతి పరిక్షితునకుఁ బరమాదరంబున సమ
ర్పించి యతనిం గృపాచార్యునకు శిష్యుం గా నప్పగించి పౌరజానపదప్రవర

1 గావించి యపుడు నయ మెసఁగ మహీ 2 భవదీయాత్మజసంభవుండు.

జనంబుల రావించి. 17

సీ. [1]ఆపార్థివోత్తమునిఁ జూచి మా యేపు [illegible] నిర్వహించ [illegible]
[illegible] తగ నెల్ల కార్య[illegible]ంబులు [illegible] నాఁటనాఁటఁ
జక్క[illegible]గుచు నుండ నీతనియుల్లంబు [illegible] సన్న్యాసాభిసంబు
నందు సంభ్రమణుల రగుఁ జేయ్య [illegible] పల్కి తమనిశ్చయంబు నుదాత్తభంగిఁ

తే. జెప్పుటయు వారు మొగములు చిన్నఁబోవ
మము నుపేక్షించి యిట్లు నేఁడు సముచితంబె
విడుచి [illegible]ంబు కారుణ్యనిలయ మేము
నరిగెదంబ యాశ్రితులము ధరణీశ. 18

వ. అని గద్గదకంఠు లగుచు నాడినమాటలకు సన్నుతిఁ జేయ[illegible] [illegible]
మఱుమాట లాడక [illegible] సజ్జనంబుల [illegible] సన్మానించెనులో
నం గొంకణుగొంకుఅనివేళనంబు [illegible]ంబున [illegible]నుట [illegible]
గా వివాహంబు వృష్టిన సహదేవుండు గలియుగంబు [illegible] సోమము [illegible]
యిట్టివి వృష్టిమ నని తలంచి నవ్వి నరనాథునకుం జెప్పిన [illegible]
నవ్వుచు మనవానువులు సాలు నని పలికి సర్వాభరణంబులు [illegible]
నంబులు ధరియించినం దమ్ములు ద్రౌపదియు నట్ల చేసి రంత [illegible] కా
లోచితంబు లగునిష్టావిధానంబు లాచరించి యగ్నుల [illegible] సంబుల [illegible]
మొగంబులం దెలి వగ్గలింప గృహంబు వెలువడి [illegible] ద్రౌపది మష్టమ్మ
[illegible] యొక్క [illegible] వెనుకఁ జనియె [illegible] 19

సీ. పౌరజనంబు లాబాలవృద్ధంబుగా వచ్చి రక్కురుసంశవమూలఁ జూడఁ
[illegible] జూచి[illegible] [illegible] వ్యవసరముఁ బోలె
భటసమేతముగ [illegible] యంగుళులుం [illegible] బాను నరిగె
భవదీయుజనకుఁ [illegible] తెల్ల [illegible] వారి మనుజనాథ

తే. యిట్లు కరిపురి వెలువడి యేఁగె ధర్మతనయుఁ [illegible] నంతయు దవ్వుగాఁగ
సాలయు కేఁగి [illegible] జూచి నిలువు, మనుఁ [illegible] రాజ సనుచునుండె.

చ. తనువులు దూల నందఱుఁ బ్రదక్షిణముల్ వినుతప్రణామముల్
విపయనచేతు [illegible] [illegible] ప్రతిం గ్రమ్మ[illegible]
బున నిటు లమ్మలంబు మనముల్ పొగిలింపఁగ వచ్చి చొచ్చి రం
జనములునుం బరిక్షితుఁ [illegible] పట్టణ మున్పురస్థితిన్. 21

వ. ఆసమయంబున. 22

తే. జనసుకేపకు నులూచి భుజంగలోక,మునకుఁ బోయెఁ జిత్రాంగద తనతనూజుఁ
డైన బభ్రువాహనుపాలికరిగెఁ జక్కఁ, గలుగు సతులెల్ల నీతండ్రికడన నిలువ.

1 ఆపార్థనప్తృనిఁ జూచి.

వ. అప్పుడు. 24
సీ. కృపుఁడు ధౌమ్యుండు నా నృపతినిఁ దగువారి నర్హభాషణములననునయించి
మెలమి చిత్తంబులఁ దలకొల్పి పౌరులఁ దగఁ దేర్చి పనుల నుత్సాహ మెసఁగ
వర్తింపఁ జేసిన వారణపురి పూర్వభంగి సంపత్పరిభరిత మయ్యె
నట ధర్మజుండు ముందటఁ జనఁ గ్రమమున ననుగమించిరి పవనాత్మజుండు
తే. నర్జునుఁడు నకులుండుఁ దదవరజుండు, ద్రౌపదియు నిట్లు సనుచుండఁ దగిలివారి
వెనుక విడువక శునకంబుఁ జనియె నవ్విధమున వారు మహాపథగమనమునకు.
వ. పూని యుపవాసవ్రతపరులై భాగీరథిపొంతకుం జని యంతనుండియుఁ బ్రా
ఙ్ముఖవర్తనంబు గైకొని యోగబలంబున నరిగి గిరిసరిదరణ్యంబు లనేకంబులు
గడచి పూర్వసముద్రంబుతీరంబు సేరి రట్టియెడ. 26
క. దిక్కులు మేఘపథంబును, బిక్కటిలఁగ నవయవములు భీషణములుగా
నొక్కయెడ నగ్నిదేవుం, డక్కౌరవవంశవరుల యగ్రతలమునన్. 27

అగ్నిదేవుఁ డర్జునుచేతిగాండివంబు సముద్రంబున వైపించుట

సీ. నిలిచి బీభత్సుండు నిర్భరస్నేహంబుకతమున విడువక గాండివంబుఁ
గొని వచ్చుచున్న నాతనితోడ నవ్వాయుసఖుఁ డోధనంజయ శౌరిచక్ర
మెన్నఁడే దివమున కేఁగె నీ వేల గాండీవంబు విడువవు దేవకార్య
మునకుఁ గా వరుణదేవునిచేత నేను దెచ్చినయది యీధనుశ్శ్రేష్ఠ మమ్మ
తే. హానుభావుని కొప్పింపు మనిన లెస్స, యట్లు సేయుదుఁ గా కని యక్కిరీటి
యగ్రజానుజులకుఁ జెప్పి యాదరమున, నాతఁ డచ్చాప మంబుధియందుఁ బెట్టె.
వ. తదనంతరంబ కృశానుం డంతర్ధానంబు సేసె నయ్యోగపరాయణులు పదంపడి.
ఆ. దక్షిణాభిముఖతఁ దలకొని యిలకుఁ బ్ర, దక్షిణంబు గాఁగఁ దమమనములు
దద్ద ముదము నొంద నద్దెస వార్ధియు, పొంతమునకు నేఁగి రధిపముఖ్య. 30
వ. అచ్చటినుండి. 31
క. పడమరమొగమై పశ్చిమ, జడనిధితీరంబు సేరఁ జని యుత్తర మొ
క్కడునియతి నడచి వారిధిఁ, బొడ నడఁగినయాదవేంద్రుపురి సేరువగన్. 32
చ. అట సని యాశ్రమంబున హిమాచలముం సమతిక్రమించి వా
రటవులు భూములుం నదులు నద్రులునుం గడుఁ బెక్కు లంచితో
త్కటదృఢయోగసేవననితాంతనిరాకులవర్తనంబు నొం
దుట గతఖేదులై కడచి తూలక మేరుసమీపభూమికిన్. 33

ద్రౌపది మొదలగువారు గతప్రాణులై పడుట.

సీ. చనునప్పు డయ్యేడ్వురును నతిస్థిరయోగసాధనపరు లయి సత్వరముగఁ
బోవంగఁ బాంచాలభూపపుత్త్రిక యోగ [1]మెడలిన మేదినిఁ బడియె నధిప
పడిన సమీరణుకొడుకు గనుంగొని యన్నతోఁ జెప్పి యయ్యతివవలనఁ

1 మెడలి మేదినిమీఁదఁ బడియె నధిప.

గాన మెన్నఁడు ధర్మహాని యిట్లగుటకు నరయంగఁ గత మేమి యని విషణ్ణుఁ
తే. డగుచు నడిగిన నాతఁ డిమ్మగువ యింద్రతనయు దెసఁ బక్షపాతిని దానఁ జేసి
సుకృతములు ఫలియింపమిఁ జూవె దీని, కిట్టిదురవస్థ వాటిల్లె నీడ్యచరిత. 34
క. అని పలికి సమాధానము, దనబుద్ధిం దిరము సేసి ధైర్యస్థైర్యం
బున వికృతి లేనిగతి నా,వనితశవము విడిచి కౌరవవిభుం డేఁగెన్. 35
సీ. భూవర యమ్మెయిఁ బోవంగ సహదేవుఁ డపగతప్రాణుఁడై యవనిఁ బడినఁ
గని వాయుజుఁడు ధర్మతనయున కెఱిఁగించి యితఁ డనహంకారుఁ డెపుడు నీకు
నతిభక్తి శుశ్రూష యాచరించుచు నుండు మాలోన నెల్ల సన్మార్గవర్తి
యితనికి నేలొకో యిద్దెస వాటిల్లె ననిన నమ్మనుజేంద్రుఁ డతనితోడ
తే. వీఁడు దనకంటెఁ బ్రాజ్ఞుండు లేఁడు జగతి,నెందు ననిసంతతమ్ముఁ దా నెడ్డఁ దలఁచు
దాన నిట్లయ్యె నంచుపేక్షానిరూఢ,బుద్ధి నరుగుచు నుండె నప్పురుషవరుఁడు.
క. అనిలజుఁడు నరుఁడు నకులుఁడు, శునకంబును దోన నరుగ సుస్థిరమతియై
మనుజేంద్రవర్య యట్ల,జ్జనపతి సన నకులుతనువు జగతిం బడియెన్. 37
క. విను ద్రుపదనందనయుఁ దన,యనుజన్ముఁడు నంత నంత నవనిఁ బడుటఁ దాఁ
గని ధృతి దూలినయట్లు వ,డినకులునిఁ జూచి యడలుడెందముతోడన్. 38
సీ. అనిలసూనుఁడు ధర్మతనయున కెఱిఁగించి యవ్విభుతో సుందరాకృతియును
శౌర్యంబు ధైర్యంబు సౌజన్యమును గురుసంఘమునన కాదు జగతి నెందు
నితనికిఁ బోలె నహీనత మెఱయునే యెవ్వరికైనను నిట్టిపుణ్యుఁ
గుత్సితదశ యెట్లొకో పొందె నక్కట యనవుడు నక్కౌరవాగ్రగణ్యుఁ
తే. డతని కిట్లను నీతండు నాత్మసదృశుఁ, డఖిలజగముల లేఁడు రూపాతిశయము
తనక కల దని యెపుడుఁ జిత్తమునఁ దలఁచు,నయ్యహంకృతినిట్టికీడయ్యెఁ జువ్వె.
క. అని ధృతిసారం [1]బూఁది య,తనితనువు నుపేక్షఁ గూర్చి ధర్మతనూజుం
డనఘ చనుచుండెఁ దక్కటి,యనుజులుఁ [2]గుర్కురముఁ దోనయరుగుచునుండన్.
సీ. ద్రౌపదిపాటునుదనయనుజన్ముల పడుటయుఁ గనుఁగొని పార్థుఁ డాత్మ
యలమట మునిఁగిన [3]నిల విగతాసుఁడై పడినఁ గుందుచుఁ జూచి బకవిరోధి
యన్నకుఁ జూపి యీయమలచరిత్రునియం దెన్నఁడును నసత్యంబుఁ గాన
మిటు వడుటకుఁ గత మేమి నావుడు నీతఁ డక్కౌరవుల నెల్ల నొక్కనాఁడ
తే. యాహవంబునఁ దెగ టార్తు నని యె నట్లు
సేయఁ డయ్యెఁ బల్కొక్కటి సేత యొకటి
యగుట చాల దోషము విను మదియుఁ గాక
యెల్లకోదండధరుల గర్హించు చుండు. 41
ఉ. దానను దాననిట్లగుట దప్పునె యంచుఁ దదీయ మైనయ

1 బూని. 2 గుర్కురముతోన. 3 సొలసి గతాసుఁడై.

ష్ఠానితదేహముఁ విడిచి మానవనాథుఁడు దాల్మిఁ జేసి బ
ద్ధానిరతాత్ముఁ డై యరిగె నత్తఱి వాయుజుఁ డార్తినెంతయున్
దీనతఁ బొంది ధైర్యలత ద్రెవ్విన నేలకు వ్రాలె భూవరా. 42

క. అప్పుడు దగ ని ట్లను నతఁ, డప్పౌరవవరున కోధరాధిప కనుఁగొ
మ్మిప్పా టేమిట వచ్చెం, జెప్పు మెఱుఁగు దేనిఁ గరుణ సిగు రొత్తంగన్. 43

చ. అన విని యాతఁ డి ట్లనియె నాతనితో భవదీయ మైనభో
జన మతిమాత్ర ముద్ధతిఁ బ్రచండుఁడ వై భుజశక్తి నెవ్వరిం
గొనక కడంగి రజ్జుపలుకుల్ గడుఁ బెక్కులు పల్కు దెప్పు నీ
వనుపమశౌర్య యిప్పుడుట కత్తెఱఁగుల్ గత మెల్లఁ జెప్పితిన్. 44

క. అని పలికి నిరీక్షింపక, చనుచుండె నతండు ధైర్యసారోదారుం
డును [1]నిశ్చయసహితుఁడు నయి, వెనుక శునక మధికభక్తివిడువక చనఁగన్.

తే. ఆసమంచితసారమేయంబు పాండు, ధరణినాయకు [2]నగ్రిమతనయుపిఱుఁద
నధికభక్తియుక్తంబుగ నరుగుచునికి, పలుమఱునునీకుఁ జెప్పితిఁ దలఁచియుండు.

వ. అని పలికి వైశంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లను నట్లు నిష్ఠాగరిష్ఠుం డయి
యుధిష్ఠిరుం డరుగుచుండ. 47

ఇంద్రుఁడు రథంబు గొని ధర్మరాజునెదురుకొనుట

సీ. దివ్యదేహోద్ధతదీప్తిసంతానంబు దిశలు పదింటను దీటుకొనఁగ
రథసమాగమనసంరావంబు మేరుగహ్వరములఁ బ్రతిరవోత్కరము నీన
నచ్చటిసిద్ధసాధ్యమునీంద్రగణముల నానావిధస్తోత్రనాద మెసఁగఁ
దత్ప్రదేశంబుబోధస్ఫీతకల్పవృక్షంబులు పుష్పవర్షములు గురియ

తే. నింద్రుఁ డేతెంచి యాదర మెసక మెసఁగ, నక్కురుక్షితిపాలున కగ్రభాగ
వర్తి యగుటయు నతఁ డభివందనంబు, సేసె సవినయభక్తివిశేష మొప్ప. 48

వ. అట్లు ప్రణతుం డయిన నభినందించి యప్పురందరుం డతని దివ్యస్యందనం
బెక్కు మని పలికిన నతండు శోకసంతప్తుం డగుచు నతని కిట్లనియె. 49

శా. తోడంబుట్టువు లందఱుం బడిన యాదుఃఖంబు చిత్తంబు సం
పీడం బెట్టెడు సౌకుమార్యవతి డప్పిం గూలెఁ బాంచాలి వా
ర్దోడై వచ్చిరి వారు లేక యిట మీతో రాను వారెల్ల నా
తోడం గూడఁగ వచ్చునట్లుగఁ గృపాధుర్యాత్మ కావింపవే. 50

చ. అన విని యింద్రుఁ డి ట్లనియె నక్కురుభర్తకు శోక మేల నీ
యనుజులు ద్రౌపదీసహితు లై తనువుల్ దిగఁద్రావి చన్న వా
రనఘ యమర్త్యలోకమున కక్కడఁ గాంచెదు గాక వారలం
దనువు దొఱంగఁ గా వలదు ధర్మమయాత్మక నీవు రావనా. 51

1 నిశ్చలహృదయుఁడు నయి. 2 నగ్రనందనునిపిఱుఁద

ధర్మరాజునకు నింద్రునకుఁ గుక్క విషయముగా జరిగినవివాదము

సీ. అనుటయు ధర్మజుం డనుఁ దేవేంద్రుతో నన్ను సత్యంబుతో నృపతి భక్తి నారాధించి
పురమేను వెడలునప్పుడు [1]మొదలుగాఁ దోన చనుదెంచె నీశునకంబు మీఁద
మిది యట [2]రావలదే నాకు నంబు నిష్ఠురమ్ము గాదే నా సద్భక్తి పుణ్య
నిరతాత్మ నావుడు నరహరి యెల్లప్పుడును భక్తినెరి యింట్లంట పారియే యు

తే. మర్త్యభావము కుక్క కేమాశ్రయింపఁ గలుగు, [3]ననఘ వీచింత తెఱఁగనిశ్చయంబు దీని
విడిచి చను టనిష్ఠురవృత్తి యయ్యెనిచటఁ దనకు నందు నేటికి నిక్కురథము.

వ. అనిన నమ్మనుజేంద్రుం డింద్రునితోడ నవ్వాక్యంబును దుష్కరంబును నగుకా
ర్యం బేనియు నాయ్యంబును బ్రశంసింపను బ్రాపనీయుట్టినత్తుప్పగిషంబు సంశ్రితు
లకై సంఘటింపవలదె భక్తత్యాగంబు సేసి పడయుపెద్ద నాకు నెంతయు నిం
దయ్యెడు ననుటయు నయ్యనిమిషనాథుండు. ౫౩

చ. అలుక వహించు ధర్మములు నట్లగుటం గుపనంశనవ్య నీ
వెఱుఁగక విన్ము కుక్కలకు నావసథంబు త్రివిష్టపంబునం
గలుగునె నీకు నిష్ఠురత గల్గదు దీనిఁ బరిత్యజించి వి
జయము గొనంగ నేల శుభసంగమునం బెనసేత కృత్యమే. ౫౪

సీ. అనవుడు ధర్మనందనుఁ డమ్మహాత్మునితో విను భక్తియుక్తవిషువుఁ బ్రహ్మ
హత్యఁ బోలెడిపాప మని చెప్పుదురు పెద్దలట్లు గావున దీని నఖిలాధిప
పారజ్ఞ విడుచుట సనదు దివ్యసుఖంబుపైఁ గాంక్ష గాంపంబునకుఁ జాలంగఁ
జాల నావుడును వాసవుండు ప్రశస్తుండు కుక్క వెంటనిడ నాని కేరఁ జేయు

తే. సుకృతమునకు నాశం బగుసుప్రశాత్మ, యింత మొప్పనినిర్బంధ మేల చెఘునా
విడువు మీశునకము దీని విడువఁ బడ్డట, నాకలోకసౌఖ్యంబు నొందవచ్చు నీకు.

చ. జనులు నుతింపఁగా సుకృతసంపదఁ జేసి యమర్త్యభావముం
గనియును జెంద కిట్లునికి కార్యమె ద్రౌపది భీమసేను న
ప్తనుఁ గవలం దృజించుటకు నున్నత చాలితి చాల నయ్యె నీ
శునకము విడ్వ నిత్తెఱఁగు నూనినతుం డగునీకు నన్యమే. ౫౬

సీ. అన విని ధర్మజుం డఖిలలోకముల కెల్లఁ బతి ధర్మమునకుఁ బ్రభువవట్టి
నీకంటె నెఱుఁగుదురే సనాతనశాస్త్రము లట్లుఁ గాక వారమమున మహాత్మ
లయినవారలతోడ నగునె చేయంగ నైన నను విన్నవింపఁ దగిన తెఱంగు
విన్నవించుట దోషవిధము గా దని యెంచి బుద్ధిఁ జేసిన నేను బూని విన్న

తే. పంబు భీమముఖ్యులును ద్రౌపదియుఁ జచ్చి, రేనువారలవిడువఁ బోయ్యె చున్న
వత్తురే తోడ వచ్చి చావనిశునకము, విడువ కుండుట తప్పుగా నుడువఁ దగునె.

చ. అనఘచరిత్ర విన్ము శరణాగతుఁ జేకొన కున్కి శుద్ధమి

1 మొదలుగఁ దోడఁ జనుదెంచె. 2 రావలవదె నామనంబు. 3 ననఘచిత్తయతెఱఁగనిశ్చయంబు.

త్రునియెడఁ జేయుద్రోహము వధూటి వధించుట విప్రునర్థముం
గొనుట యనంగఁ గల్గునివి గూడి సమం బగు నాకుఁ జూడ భ
క్తునవపరాధునిన్ విడుచుదోషముతో నిది యోర్వ వచ్చునే. 58

ఉ. కావున నాకలోకపుసుఖం బటు లుండఁగ నిమ్ము దేవ నీ
భావము నిల్పు నాదెసఁ గృపాభరితంబుగ సారమేయసం
భావనసేఁత దోసముగఁ బట్టమి నాకు వరంబు నీవు వా
మ్మావనభూమి నుండెద సమిద్ధతపంబుల నిన్న గొల్చుచున్. 59

వ. అని పుయిలోడక పలికెఁ బౌరవోత్తమా యాకర్ణింపుము. 60

సారమేయరూపంబున వచ్చినధర్ముండు ధర్మరాజునకుఁ బ్రత్యక్షం బగుట

సీ. అట్లతిదృఢనిశ్చయంబుగఁ బలికినతనపుత్త్రుఁ గనుఁగొని ధర్ముఁ డధిక
[1]సంప్రమోదముఁ బొంది సారమేయాకృతిఁ బాసితానాత్మరూపంబుఁ దాల్చి
పరమసంభ్రమకృతప్రణతియు నానందభరితుండు నగునానృపాలుతోడ
నీపుణ్యవృత్తంబు [2]నిర్మలమేధయు నఖిలభూతంబులయందుఁ గలుగు
తే. దయయు నాదుచిత్తముఁ బ్రమదమునఁ దేల్చె
వత్స భూలోకమున నిట్టివారుఁ గలరె
తొల్లియును ద్వైతవనమున దోషదూర
మయిననీమనమున తెఱం గరసినాఁడ. 61

క. విను నీరు గోసి నీదగు, ననుజులు మృతు లయిన వచ్చి యందఱిలో నొ
క్కనిఁ గోరుము బ్రదికించెద, నని పలికితి నేను నిర్మలాత్మక నీతోన్. 62

ఉ. దానికి నీవు చిత్తమునఁ దల్లుల సిద్ధఱనుం దలంచి మా
లోన నొకండఁ గల్గితి నలుప్తత వారలయందుఁ గల్మిలో
కానుమతంబు గాదె నకులార్థిత ధర్మువు నాకు నన్మతిన్
వీనుల కింపుగా నకులు వేఁడితి తద్విధ మెందుఁ గల్గునే. 63

క. భీముని నర్జును విడిచియు, నీమది నకులు బ్రదికింప నిగుడుట పుత్త్రా
నామనమునఁ బాయదు ని, న్నే మన వచ్చు నఖిలంబు నింద్రుం డెఱుఁగున్.

క. విను భక్తియుక్త మిది యని, శునకముఁ జేపట్టి నీవు సురపతి కొని వ
చ్చినయరద మెక్క నొల్లవ, యనఘా సరి నీకు దివమునందును గలరే. 65

ఉ. ఇంతటిపెంపు గల్గుట మహేంద్రుఁడు నీదెసఁ గాంచె నీవు ని
శ్చింతత మేనితోఁ జనుము సిద్ధపథంబునఁ బుణ్యలోకముల్
వింతలు గాక యుండఁ బృథివీవర నీకు [3]నుదారసౌఖ్య మ
త్యంతము నవ్యయంబు నగు నంజలిమాన్యులు సంస్తుతింపఁగన్. 66

సీ. అనియె నప్పుడు పరమాహ్లాదమునఁ జనుదెంచి గంధర్వులు దేవమునులు

1 సమ్మోదమును బొంది. 2 నిర్మలశ్రద్ధయు. 3 విశుద్ధసౌఖ్య.

మరుదశ్వివసువులు మహితాదరంబున ధర్ముండు నింద్రుండుఁ దారు నమ్మ
హాత్ముని నెత్తి రథారూఢుఁ గాఁ జేసి తమవిమానములు పార్శ్వముల నడపి
కొని చన నఖిలదిక్కులఁ దనతేజంబు వెలుఁగంగ సిద్ధులు వినుతి సేయ
తే. దైవతావాసమునకు నా ధర్మజుండు, చనియె నయ్యవసరమున సర్వలోక
సమ్మతుఁడు బోధఘనుఁడు ప్రసన్నఫణితి, సారతోదారుఁడును నగునారదుండు.
వ. ఎల్లవారును విన సంపూర్ణస్వరంబున నిట్లనియె. 68
ఉ. దానములం దపంబులను దద్దయుఁ బేర్కొలయట్టివారలన్
మానవనాథులన్ వినమె మాసెఁ దదీయయశంబు లెల్ల నీ
మానితకీర్తికీర్తులు సమస్తజగంబులయందుఁ బర్వెట
న్మేనులతోడ నా రిటులు నేర్చిరె రా నమరత్వసిద్ధికిన్. 69
చ. అన విని ధర్మరాజసుతుఁ డాతని కిట్లను నాదుతమ్ములం
గనుఁగొనునంతకున్ సుఖము గాఁ గొన నయ్యెద నిత్తెఱంగు నా
కు నకట చూపరే పవనుకొడ్కును నింద్రసుతుండు మాద్రినం
దనులుచు నున్నచోటు సుఖదం బయినన్ సుఖహీన మేనియున్. 70
వ. వారలను మదీయపక్ష[1]ప్రాప్తు లయినభూపతులను జూచువేడ్క యెల్లలోకంబు
లమీఁదను గలుగువేడుకకంటెను మిగిలి యున్నయది యనుటయు నమరేంద్రుం
డు తనమనంబున నతనితోడ సముచితసంభాషణంబులు సేసెద నివ్విధంబు గటు
కవచనత్వంబు గా దని యూహించి యిట్లనియె. 71
చ తనువు దొఱంగ కిట్లు సుకృతంబుల పెంపున వచ్చి తిప్పదం
బునకు మహాత్మ యిచ్చటను బోవదు నీమదిఁ బాసి మర్త్యతం
బనుపడియున్న నెయ్యము సభాసదులన్ శుభదృష్టిఁ జూడుమా
మునులను సిద్ధులం దగునె ముంపటిచందము నొంది యుండఁగన్. 72
చ. ఒరులకు నందరానిపద మూర్జితపుణ్యనిరూఢిఁ బొందఁగా
దొరకొని యున్కి నీవికృతదూరమనస్కతఁ గాదె నీసహో
దరులు భవన్మహోన్నతపదస్థితి కర్హులె తొంటినెయ్యముం
బొరయునె దేవతాత్మకులబుద్ధి నెఱుంగుము నీవిశేషమున్. 73
క. అని యిట్లాడినసర్వభు,వనపతియు బుధుండు నైనవాసవుతోఁ దా
ననియెం దగ వెండియు ధ,ర్మనందనుఁడు భరతవంశ [2]మహిమాధారా. 74
ఉ. మీ రిటు లేమి సెప్పిన నమేయభుజాబలభగ్నదైత్య యే
గారవ మొప్పఁ దమ్ములను గాంతను బుత్త్రుల మిత్త్రకోటిఁ గ
న్నారఁగఁ జూడ కుండుటకు నక్కట యోర్తునె యెల్లభోగముల్
వారలఁ జూచి క్రమ్మఱఁగ వచ్చి సుఖస్థితిమై భుజించెదన్. 75
వ. నా కత్తెఱంగు పరమానందకరం బనియె నని యిట్లు మునీంద్రమానసీయం

1 పాతు లయిన. 2 మహిమాధారా.

బయినపాండవేయమహాప్రస్థానప్రకారంబు జనమేజయునకు వైశంపాయనుండు సెప్పుటయు. 76

శా. పారాశర్యవచఃపయోనిధిసుధాభంగీ దయాసంగి దు
ర్వారాశేషవిపద్విదారణవిహారా చిన్మయాకార వి
స్తారోదారగుణత్రయస్ఫుటవిశేషా నిర్గుణాశ్లేష మా
గారీతోజ్జ్వలతత్త్వభాస్వర నిజాగారాత్మకశ్రీశ్వరా. 77

క. ప్రణవైకభావ్య సురర,క్షణకేళీస్తవ్య జన్యసకలద్రవ్యా
గణనాతీతా పోష్య,ప్రణతవ్రాతా నిరీహ భక్తిప్రీతా. 78

మాలిని అమృతవికిరణక్రీడాభిరామా త్రిధామా
దమితసకలదైత్యోద్వాహా విజ్ఞానదేహా
సుమహదుపనిషత్ప్రస్తుత్యభిశ్రావ్య సేవ్యా
శమనరమణశీలా సంభృతానందలీలా. 79

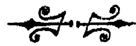
గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతంబైన. శ్రీమహాభారతంబునందు మహాప్రస్థానికపర్వంబు సర్వంబు నేకాశ్వాసము

౩

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

స్వర్గారోహణపర్వము, ఏకాశ్వాసము.

వర్ధనాయురభివృ
ద్ధ్యావహాచరణశతపత్ర యమనియమాది
ప్రావీణ్యపూర్ణమిత్ర మ
హావిద్యోన్మేషగాత్ర హరిహరనాథా.

వ. దేవా జనమేజయుండు వైశంపాయనుతోడ మత్పూర్వపితామహు లగుపాండవులును ధార్తరాష్ట్రులును స్వర్గం బారోహించి యెట్టియెట్టినెలవుల నిలిచి రెట్లు వర్తించిరి చెప్పవే తదాకర్ణనకౌతుకంబు మదీయచిత్తంబున నుత్తరంగం బగుచున్నయది నీవు సర్వవిదుండ వేను భవదీయసదయవాక్యసంభావనకు నర్హుండ నని ప్రార్థించినం బ్రచురదివ్యజ్ఞానమాననీయుండును బరమకృపావిధేయుండును నైనసాత్యవతేయునిసారకరుణావిశేషంబున సంపోషితం బైనబోధంబున సాధుజనస్తవ్యుం డైనయాభవ్యమునివరుం డక్కురువంశవరున కిట్లనియె నట్లు బంధుదర్శనంబు గోరి పలికినపాండవాగ్రజుతలంపున కనుకూలుం డై యాఖండలుండు. **2**

సీ. తగుపాని రావించి ధర్మనందనునకుఁ దమవారిఁ జూడఁ జిత్తమునఁ గోర్కి
దనికినయది నీ వితని నట గొనిపోయి యఖిలబంధులఁ జూపు మనుడు నతఁడు
గారవం బెసఁగంగ నారాజసత్తముఁ దోడ్కొని పోవఁ గుతూహలమునఁ
దోడన నారదాదులు కొంద ఱరిగి ర ట్లేఁగెడుచోటఁ గ ట్టెదురఁ దోఁచె
తే. నున్నతాసనాసీనుఁ డభ్యుదితసరసి,జాప్తసంకాశుఁ డమృతాశనాంగనాది
వృతుఁడు వీరలక్ష్మీవిరాజితుఁడు సతత,యుక్తసుఖసాధనుండు దుర్యోధనుండు.

వ. ఇట్లొప్పియున్నయతనిం గని ధర్మనందనుండు దేవమునివరులమొగంబు లాలోకించి. 4

—ధర్మజుఁడు దుర్యోధనుం జూచి యసూయాపరుం డైన నారదుఁ డతనిం దేర్చుట.—

సీ. ఇతఁ డతిలోభోపహతమానసుఁడు దీర్ఘదర్శి గాఁ డితనికతమునఁ జేసి
నిఖిలదేశంబులయఖిలనృపాలురుఁ ద్రుంగిరి దంతితురంగసహిత
ముగ ననవద్యాంగి విగతకల్మష ధర్మచారిణి సాధ్విఁ బాంచాలి నార్య
జనములు గనుఁగొన సభలోన నవమానపెట్టిన తులువ యే నిట్టివాని

ఆ. తోడఁ గలసి మెలఁగుదునె మహాత్ములార యెచట నున్నవారు భీమ
ఫల్గునులును గవలుఁ బాంచాలియును నన్ను,నచటికనుపవలయు ననుచు మరలె

వ. మరలినఁ జూచి నారదుండు నవ్వుచు నతని కి ట్లనియె. 6

సీ. ఓధర్మనందన యీధరణీవిభుం డాహవసంపరిత్యక్తతనుఁడు
దేవతాసంభావ్యుఁ డై వెలింగెడుఁ బుణ్యకర్ము లెల్లను గడు గారవింతు
రితని నితండు మహీశుల నుజ్జ్వలక్షత్రధర్మంబునఁ గాదె త్రుంచె
నది పాప మేలగు ననఘ పాంచాలి యీతనిచేతఁ బడుటయుఁ దక్కఁగలుగు

తే. నెగ్గులును నింక నిచ్చట నేల తలఁప
నిచోటు పుణ్యలోకము మది నీను రోష
మనుమనోవికృతులు దగునయ్య వాని
విడిచి నమత నొందుము లోకవినుతచరిత. 7

వ. అని వెండియు. 8

క. జూదమునఁ గయ్యమున నీ, కేదురితంబులు నితాంతహృదయక్లేశా
పాదకములు వాటిల్లె న, నాదృతములు సేయు వాని నన్నిటి ననఘా. 9

చ. అన విని యమ్మునీంద్రునకు నవ్విభుఁ డి ట్లనుఁ బాపశాలి స
జ్జనతతాపచారి కులసంక్షయకారణరోషభాగి యి
మ్మనుజవరాధముం డితఁ డమర్త్యుల కెల్లను మాననీయుఁ డై
మను నటె పుణ్యలోకమున మాటలు వేయును నేల సంయమీ. 10

తే. అతని నట్లుండ నిమ్ము నాయనుజతనుజ, మిత్రజనములఁ బాంచాలపుత్త్రి నా క
వశ్యమును నభివీక్షింప వలయుఁ జూపఁ, బనుపు వారలయున్నెడ భవ్యచరిత.

వ. అని మఱియుం గలుగుమునీంద్రులఁ గలయం గనుంగొని. 12

—ధర్మజుఁడు దేవమునులను గర్ణాదిస్వజనులఁ జూప వేఁడుకొనుట.—

సీ. సంగ్రామమృతు లైనసకలబంధులకుఁ దిలోదకం బే నిచ్చుచుండ వచ్చి
కుంతి గర్ణుఁడు దనకొడు కని చెప్పి నా కతనిజన్మము తెఱం గంతవట్టు
విదితంబుగాఁ జేసె నది మొదలుగ నమ్మహావీరుఁ దలఁచినయప్పు డెల్ల
నుల్లంబు సంతాప మొందుఁ దదీయపాదంబు లద్దేవిపాదంబులట్ల

ఆ. యని సభ క్తికముగ నర్చితంబులు సేయఁ, గాన కుసికి కేను గరము వగతు

నతఁడు నేము నైన నమరేంద్రుఁడును మమ్ముఁ, జెనయునే త్రిలోకసేవ్యులార. 13
చ. అతని నెఱుంగ కుండి విను మర్జునుఁ బంచితి నమ్మహాత్మునిన్
మృతుఁడుగఁ జేయఁగా నది శమింపదు శోకము నావహించుచున్
మతికి నలంత సేయు గుణమాన్యుని నాతనిఁ జూచుకౌతుకం
బతిశయ మొందుచున్నయది యాయన యెచ్చట నుండుఁ జెప్పరే. 14
వ. ద్రుపదవిరాటయుధామన్యులు శంఖప్రభృతి తదీయజ్ఞాతులును రణాగ్నికిం బ్రాణహావిస్సులు వేల్చినవారు వారల నాకుం జూడ వలదే ప్రాణసముం డగు జగత్ప్రాణనందనుని సంక్రందనతేజోవిరాజితుం డగు శ్వేతాశ్వుని నశ్వుల ననుకరించునకులసహదేవులను సహజసద్గుణశాలిని యగుపాంచాలినిం జూడక నిలువం జాలుదునె వారి కెవ్వరికిని నాకలోకనివాసంబు లేక తక్కనేని సోదర రహితస్వర్గంబునందు స్వర్గత్వబుద్ధి పుట్టదయ్యెడు వార లెచ్చోటనుండి రచ్చోట యేను బుణ్యలోకంబుగాఁ దలంచెద నయ్యెడ కనిచి పుచ్చుం డనిమిషవర్యు లారా యని పలికిన నప్పాండవాగ్రజుతో నద్దేవమును లిట్లనిరి. 15
ఆ. అట్ల చేయువార మమలాత్మ నీదుచిత్తమున నేది దోఁచె దాని నాచ రింపవలయు నని నిలింపేశ్వరుండు పాటించి మాకు నప్పగించినాఁడు. 16
సీ. అని దేవదూతునిఁ గనుఁగొని యిమ్మహితాత్ముని భీమసేనార్జునాదు
లున్నచోటికి నన్ను మన్న నప్పురుషుఁ డాదర మెసఁగంగ నాధర్మతనయు
నిందు రమ్మనుచుఁ దాముందటఁ జన నమ్మహానుభావుఁడు వాని ననుగమించె
నట్లు సనంగఁ గేశాస్థిసాంద్రంబు దుర్గంధంబుఁ బరుషతరంబు దంశ
ఆ. మశకనిబిడమును దమఃకలితముఁ గ్రిమికీటరక్తమాంసకూటకుణప
ఘోరవిధము శాతదారుణచంచువాయసరవాన్వితంబు నయ్యెఁ బథము. 17
వ. అప్పథంబునఁ బాండవాగ్రజుండు పని చని యారం గ్రాఁగిననూనియవోలెం దెరలు చున్నజనంబులు గలిగి యాయసకంటకదుస్స్పర్శం బగుచుఁ దటంబున నిశితాసిపత్త్రవనంబు శోభిల్ల వైతరణి యనుపేరఁ బరఁగినయేఱును దత్ప్రదేశం బున ననేకప్రకారయాతన లనుభవించుపాపకర్ములనుం జూచి దేవదూతునితో మనకుఁ బోవలయుచోటింక నెంత దవ్వు గల దియ్యెడయును దేవతాధీనం బైయుండునే యని యడిగిన నప్పురుషుం డతనితోడ. 18
తే. ఈనెలవును బృందారకాధీన మిదియు, మనకు రావలసినచోటనిన నతం డ
సహ్యదుర్గంధఘోరదర్శనత నచోటు, చిత్త మతిదుఃఖితంబుగఁ జేయుటయును.
వ. మరలి పోవం జూచిన నయ్యెడఁ గొన్ని యెలుంగులు. 20
తే. [1]భవ్యజనన నీగాత్రము దివ్యసార
భంబు బెరసినగాడ్పు మాపైఁ గరంబు

1 దివ్యజన నీదుగాత్రంబు.

హృద్యమై పిచుటయు దుఃఖ మెల్లఁ బాసె
భూరిసౌఖ్యంబు నొందు చున్నార మేము. 21

క. నినుఁ జూడఁ గనుటఁ బటుయాతనలం దొఱఁగితిమి పరమధర్మాత్మక నీ
వనయము దయ నిచ్చట నిల్చిన బ్రతుకుదు మింకఁ గొంతసేపు నిలువవే. 22

—ధర్మరాజు నరకమున నున్న యన్నదమ్ముల నెఱింగి పరితపించుట—

వ. అని దుఃఖభారకృపణంబులగుచు పిలెంచినఁ గొంతేయాగ్రజుం డోహో యెం
త బెట్టిదంబులైనయిడుమలం బడియెదరో వీర లని కారుణ్యం బొలయ నిలిచి
వెండియు నత్తెఱంగుమాటలు విని మీ రెవ్వ రని యడిగినఁ గర్ణుండ భీమసే
నుండ నర్జునుండ నకులుండ సహదేవుండ ద్రౌపదిని ధృష్టద్యుమ్నుండ ద్రౌప
దేయుల మనుపలుకు లెసంగుటయు. 23

సీ. ధర్మనందనుఁడు చిత్తమ్మున నుద్వేగ మావహిల్లఁగ దైవ మకట యిట్లు
సేసెనె కీ డేమి సేసిరొకో వీర లిన్నరకమునకు నేఁగుదేర
వలసినయట్టిది వాసవాద్యమరులు నీచులువో వీరి నేవిచార
మించుకయును లేక యిట్టికష్టపుటిడుములఁ బెట్టెడిదె ధర్మమా తెఱంగు
తే. మాలితే నీవు సజ్జనమాన్యు లలఘుసత్యపరులు దయాఢ్యులు నిత్యదాన
రతులు బహుదక్షిణాంచిత[1] క్రతువితానపావితాత్ము లనర్హంపుఁబాటుఁ బడిరి.

చ. ఒకటకు మేలు సేయనిసుయోధనుఁ డమ్మెయి దేవపూజ్యుఁ డై
సకలసుఖానుభూతియు నజస్రము పెంపు వహింప నొప్పి దృ
ష్టికిఁ గడువ్రేఁక నై [2]తనదుచెల్వలుఁ జుట్టలుఁ దాను సంతసం
బుకలిమి నేచి మి న్నడిచి పుణ్యపరావృతుఁ డై వెలింగెడున్. 25

ఆ. ఈఁగకాలియంత యేనియుఁ బాపంబు, వీరివలనఁ గనుట వినుట గలుగ
దొక్కనాఁడు నట్టియుత్తములకు విధి, పాడి మాలి యిట్టిపాటు దెచ్చె. 26

సీ. అని యగ్గలపుఁజింత మునిఁగి కలంక మనోవికారము నాకు నావహిల్లఁ
గతమేమియొకొయిదిఘనమాయయోకలగనుటయో యరయ నిక్కంబొ చిత్త
విభ్రాంతిఁ జేసి వివేకింప నేర రా దయ్యెడు నని పరమాకులేంద్రి
యుఁడు శోకదుఃఖమయుండు నై కొండొక ప్రొద్దూరకుండి సద్బుద్ధిఁ దలఁచి
తే. యలుక యింద్రుపైఁ బొడమిన నమ్మహాత్ముఁ
డప్పురుషుఁ జూచి మగుడ నీపరుగు మార్య
వర్య యెవ్వరిదూతవు వారికడకు
ననుచుఁ బలికి వెండియు నిట్టు లనియె నధిప. 27

—ఇంద్రుఁడు నరకంబుకడ నున్నధర్మజునొద్దకు వచ్చి యతని సంభావించుట.—

క. నాయనుజులు [3]దుఃఖార్దితు, లై యున్నా రట్టు లగుట నచటికి రా నిం

1 క్రతువిధాన, పాలితాత్ము. 2 తనదుసిళ్లలుఁ. 3 దుఃఖాతురు, లై.

కీయెడన యేను నిలిచెదఁ, బాయక యని చెప్పు మాకృపానిరతునకున్. 28

చ. అనుటయు దేవదూతుఁడు రయంబున నిర్జరనాథుపాలికిం
జని తెలియంగఁ జెప్పఁ గురుసత్తము ధర్మజునిశ్చయంబు న
య్యనఘచరిత్రభాస్వరుని యాడినమాటలు నాతఁ డంతయున్
విని చనుదెంచె నయ్యెడకు వేగమ సంయమిదేవయుక్తుఁడై. 29

ఆ. ధర్ముఁడును మహాముదంబున నిజపుత్త్రుఁ, బగునజాతశత్రు ననుసరించి
రక్షణం బొనర్పఁ బ్రకటవాత్సల్యత, నరుగుదెంచెఁ గురుకులాగ్రగణ్య. 30

వ. అప్పుడు. 31

సీ. వివిధపాపాత్ములు వికృతశరీరులై యాతనాబాధితు లగుట మాన
దుర్గంధమును గృధ్రవగ్గాదిఘూకాలిపంక్తులుఁ గుణపవ్రజంబుఁ
దోఁపవ యొఱచి నెత్తురు కేశకటాంబు లస్థిపుంజము లస్థిశకలంబు లయ్యెఁ
గ్రూరాసిపత్త్రఘోరారణ్యయు నై తనరి లేకుండ నన్నరకంబు

తే. నింపుఁ జేయుచోఁకును [1]సొగియించుచును బు
నార వీతెంచి సమ్మోద మావహించె
నమృతమయ మిది యనఁ దగి యనిలు నధిక
విశదభావంబుఁ బ్రాపించె దిశలు పదియు. 32

వ. ఆసమయంబున వాసవుఁడోపం జనుదెంచినట్టి. 33

మహాస్రగ్ధర. వసురుద్రాదిత్యగంధర్వగరుడభుజగవ్రాతముల్ దైవతం బు
ల్లసనం బొందంగ సిద్ధవ్రాతములు మునులు నుల్లసిల్లంగ ధర్మ్యల్
హసితస్వాంతంబులం బెల్లుమికొనఁగ [2]నత్యాదరోత్కర్షముల్ పాం
డుసుతోపాంతంబునం బింపుగొని నిలిచి చూడ్కుల్ తగంగంబు గప్పన్. 34

వ. ఒండొరులతో నక్కురుముఖ్యు పరిగుణంబు లగ్గించి యగ్గించుచుండ సంయమి
సురసమేతంబుగా నమ్యాఖండలుండు నయ్యఖండయశోమండితుం జేరం జని
సాంత్వనస్వరంబున ని ట్లనియె. 35

క. నీ వచ్చో నునికికి ని, ర్జరవరు లందఱును వగచి ధీమన్నాగుణనం
భావిత నిన్నుం దోడ్కొని, పో వచ్చినవారు గినుకఁ బో విడువ వనా. 36

క. సిద్ధియు నవ్యయలోకస, మృద్ధసుఖావాప్తియును శమితవిక్రుతియు న
ద్బుద్ధియు నుదాత్తభంగిని, సిద్ధించెను నీదుగుణవిశేషముకతనన్. 37

క. విను మొక్కటి సెప్పెద రా, జనువానికి నెల్లఁ దప్ప దవనీశ్వర యె
ట్లును నారకస్థలంబుం, గనుఁగొనవలయు టిది వేదవిధిసము సుమ్మా. 38

సీ. పుణ్యంబులును బాపములు రెండుఁ [3]జేకూరై యుండుఁ బుణ్యంబు లొదవ నాక

1 సొకియింపుఁదనువు. 2 సహాదరోత్కర్షముల్. 3 ప్రోవులై

సుఖము పాపంబులఁ జొప్పడు నరకదుఃఖము విను మున్ను నాకంబు సుఖము
ననుభవించినయట్టియతఁడు పదంపడి యధికనారకపీడ ననుభవించు
మున్ను నారకదుఃఖమునఁ బడ్డవాఁ డనంతరము నాకమునఁ దాఁ బొరయు సౌఖ్య

తే. మల్పపుణ్యుండు తొలితొలి యమరతాసు
ఖంబు గయికొని మఱియు దుఃఖముల నొందు
భూరిపుణ్యుండు మును మును ఘోరనిరయ
యాతనల నొంది వెండి సౌఖ్యంబు లొందు. 39

క. ఇట యేను నిన్నుఁ బుత్త్రెంచుట యుత్తరకాలదివ్యసుఖసంగమసం
ఘటనకుఁ గాదే నీకట, కటఁబడుటకు దీనిఁ దెలుపఁగా రా వలసెన్. 40

సీ. గన్గొఁ డుత్తమసిద్ధిఁ గాంచి వెలింగెడు నమ్మహాభుజునకు నై కరంబు
దుఃఖింతు నీ వెప్డుఁ దుదిముట్టి యున్నాఁ డతండు నిజోజ్జ్వలస్థాన మొంది
సర్వాస్త్రవిదుని నాజలజాప్తనందనుఁ గనుఁగొని చిత్తంబుకలఁక విడువు
మనిలనందనుఁడు నర్జునుఁడును నకులుండు సహదేవుఁడును భవత్సైన్యరూప

తే. వర్తిసర్వమహీపతివర్గములును, ద్రౌపదియు ద్రౌపదేయులు రాజవర్య
దీప్తనిజధామసంప్రాప్తిఁ దేజమలరి, యుండఁగాఁ జూచి సమ్మోదయుతుఁ డవగుము.

ఆ. దైవవిహిత మగుటఁ దప్పింప రాకున్న, యట్టియల్పదుఃఖ మనుభవించి
తింక నిట సుఖంబు లేపార నాతోడ, విహరణం బొనర్పు విమలచరిత. 42

క. మానితసువ్రతములకు, స్నానకరణమునకు ననుగుణం బయిన శుభం
బే నీకుం గావింపం,గా నుజ్జ్వలవృత్తిఁ బరఁగు కౌరవముఖ్యా. 43

తే. రాజసూయాశ్వమేధాధ్వరములసంచి,తంబు లయినయుదాత్తలోకంబులనుభ
వింపు మాధిక్యమహనీయవిభవ మెసఁగ, నక్షయోదారసౌఖ్యంబు లావహిల్ల.

సీ. మహితవర్తను లైనమాంధాతృనలహరిశ్చంద్రదిలీపదుష్యంతభరతు
లొందినకీర్తనీయోన్నతి నొందుము నినుఁ గొనియాడంగ మునినిలింప
గంధర్వగరుడోరగప్రధానులు సిద్ధసాధ్యసత్తములును సకుతుకముగ
వచ్చినవా రని వారి నెల్లను జూప నతఁడు వినయసంభృతాంగుఁ డగుచు

తే. నాదరముగఁ బ్రత్యుద్గతి యాచరింప, వార లెంతయుఁ బ్రీతిమై గారవంపుఁ
బలుకు లెసఁగంగ నధికసంభావనంబు, సేసి రాననములు వికసిల్లుచుండ. 45

వ అమ్మహేంద్రుఁ డమ్మహానుభావునితో మఱియు నిట్లనియె. 46

క. ఆకాశగంగ యిదె పుణ్యాకృతి యున్నదిఁ బరిప్లుతాంగుఁడవై సు
శ్లోకా నాచెప్పినన్నృప, లోకంబున మిగులు మమరలోకసుఖములన్. 47

-యముఁడు ధర్మరాజు నుచితవచనంబుల సంభాషించుట.-

సీ. అనియె నప్పుడు ధర్ముఁ డభిరామమూర్తి [1]ముఖప్రసాదంబునఁ గరము వెలుఁగ
నారాజవర్యునిఁ జేరంగ నరిగి నిన్నీచుగౌరవ పరీక్షింపఁ గంటి
నిన్ను మున్మా అరణీప్రసంగంబున ద్వైతవనంబునఁ దగిలి కుక్క-
తో వచ్చినప్పుడు దైవతగిరిపొంత ననుజవర్గముపిషయంబు గాఁగ
తే. నిప్పు డిచటను జలన మొకప్పు డైన, నీదుమది నించుకేనియు లేదు దమము
శమము సత్యంబు మద్గతసారభక్తి, నీకు నగ్గలములు మహనీయచరిత. 48

వ. పరిశోధితుండ వయితి కలంక దొఱంగి సుఖివి గమ్మని పలికి రాజునకు
నవశ్యంబును నరకంబు సూచుట గలదు గావున నత్తెఱంగున కయి యేనును
వాసవుండును నిన్నుం గడుఁగీ డగునచ్చోటు సొనిపితిమి సూర్యతనయపవన
నందనాదులనరకదుఃఖానుభావంబులు మాచేసినవెడమాయంబు లగుట నీకుఁ
దెలిసె వారు పుణ్యలోకవాసు లయి యునికియు వాసవువాక్యంబులఁ దేట
పడియె నని చెప్పి. 49

క. నీ వియ్యాకాశనదీ, పావనసలిలముల మునుఁగు భవ్యాత్మ భవ
ద్భావంబు విడుచు మానుష, భావవికారముల శోకబంధము లడఁగున్. 50

చ. పరమసుఖంబుఁ బొంది యతిభాస్వరు లై విహరించునీదుసో
దరు లగుకర్ణముఖ్యుల ముదం బెసలారఁగఁ జూచె దీమహో
త్తరబహుసౌఖ్యనిర్మలపదంబున దివ్యవిహారలీలలం
బరఁగెద వేల యిం కిచట బాంధవరక్షక రమ్ము చెచ్చెరన్. 51

-ధర్మజుఁ డాకాశగంగావగాహంబుఁ జేసి దేవభావంబు నొందుట-

సీ. అని పల్కి ధర్ముఁ డత్తనయునిఁ దోడ్కొని యయ్యెందఱును దోడ నరుగుదేర
నాకాశగంగయుపాంతంబునకుఁ బోవ నప్పుణ్యనది నమ్మహానుభావుఁ
డార్యసంస్తవనవాక్యంబులు సెలఁగ భవ్యస్నానమంగళ మాచరించి
మానుషతనువు నమ్మాత్రన విడిచి దివ్యం బగుసుహితదేహంబు దాల్చి
తే. వైరమత్సరస్నేహసం[2]వాసలౌల్య, గర్వశోకాదు లైనహృద్గతవికార
ములఁ దొఱంగినిర్ధూమత్వమున వెలుంగు, పావకుఁడుఁబోలె శోభిల్లెఁ బౌరవేంద్ర.

వ ఇవ్విధంబున నొప్పి మీతాత ధర్మనందనుండు బృందారకనాయకనారదా
ద్యుదారపురుషుల నభినందించుచు ధర్ముండును దారును దో నరుగుదేర దివ్య
శక్తి నట నని మనోహరం బయినయొక్కయెడ 53

సీ. విస్ఫురద్బహురత్నవితతికనత్కనకాత్మకం బయినమహాసనమున
దేదీప్యమాన మై దివ్యావయవదీధితిప్రతానం బెల్లదిశలఁ వెలుఁగఁ
జక్రగదాద్యస్త్రసంతతి యుజ్జ్వలాత్యంతసుందరపురుషాకృతులును

1 మై వదనవికాసంబు వఱలుచుండ, నారాజ 2 వాదలౌల్య.

జాకుమాళిసలీ [1]సమవేతనిజరూపములుఁ గల్గి భక్తిమై బలసి కొలువఁ
తే. దనదుమూడ్కికి నెంతయుఁ దగు లొనర్చి
మున్ను చూచినయట్లగుమూర్తి యొప్ప
నరుఁడు కేవలసవినయపరత వెలుఁగఁ
బొలుచునారాయణునిఁ గాంచె భూపవర్య. 54

చ. కని మది నమ్మహాత్ముఁ డధికప్రముదంబు వహించె నొండెడం
గనుఁగొనియెం బ్రియం బుసఁగఁ గౌరవవంశవరేణ్య దీప్తిధా
ముని రవిపంక్తిలోనఁ బదుమూఁడవమూర్తి వెలుంగుచుండఁ గ
ర్ణుని మఱి భీమసేనుని మరుద్గణమధ్యగతత్వశోభితున్. 55

తే. అంగములభంగి తొల్లింటియట్ల యై య,నూనతేజోవిరాజితు లైనవారిఁ
గనియె [2]నశ్విసమీపవర్తనులఁ దత్స,మానమూర్తుల వీక్షించె మాద్రిసుతుల.

చ. [3]ఉదితరవిచ్ఛవిం దరుణి నుత్పలగంధి నుదాత్తమూర్తి ద్రౌ
పది నచొకెల్లనుం దనప్రభఁ వెలుఁగొందఁగఁ జేయుదాని న
వ్విదితయశుండు సూచి మది విస్మయ మందఁగ నింద్రుతోడ ని
మ్మదవతి యెవ్వ రార్యజనమాన్యచరిత్ర యెఱుంగఁ జెప్పవే. 57

ఇంద్రుఁడు ధర్మజునకు దేవత్వంబు నొందినస్వజనంబులఁ జూపి చెప్పుట

సీ. అనవుడు నతనితో నాతఁ డీభామ మహాలక్ష్మి ద్రౌపది యనఁగ ద్రుపదు
నికిఁ గూఁతు రై యయోనిప్రభవం బగుమానుషరూపంబు మహితలీల
ముగఁ దాల్చి భవకనుభూతి సెల్లించె గౌరీశ్వరునాజ్ఞ వహించి వచ్చె
నని చెప్పి యల్లరమ్యాకృతు లేవురు గంధర్వవరులు నిక్కమలనయన
తే. యందు మీకు జన్మించినయక్కుమారు, లల్లవాఁడె మీతండ్రికి నగ్రజుండు
ప్రకటగంధర్వపతిధృతరాష్ట్రనాముఁ, డిందునతఁడంచుఁ జూపె నరేంద్రముఖ్య.

వ. ఇట్లు ద్రౌపదీద్రౌపదేయాంబికేయుల తెఱం గెఱింగించి వెండియు నాఖండలుం
డు పాండవాగ్రజునకుఁ గర్ణుంజూపి భవదగ్రజుండు సూర్యునపరశరీరంబు కౌం
తేయుం డయి రాధేయుం డనం బరఁగినవాఁడు సుమ్ము సూడు మని పలికి సిద్ధ
సాధ్యవిశ్వదేవగణంబులతో నున్నవారు తత్తదంశప్రభూతు లయి వాసుదేవా
నుచరపరాయణు లగుచు వర్తించినసాత్యకికృతవర్మాదియాదవుల నాలోకింపుము.

క. అని చెప్పి చూపి యభిమన్యునిఁ జూచితె చంద్రుభంగి నుజ్జ్వలకాంతిం
దనరెడుఁ దదంశజాతుం, డనూనధృతిశాలి వీఁడె యంచుం జూపెన్ 60

వ. చూపి తదనంతరం బమ్మహాత్మునితోడ. 61

ఆ. పాండురాజు వీఁడె బహురత్నఖచితవి,మాన మెక్కి గొంతి మాద్రి తనయు
పాంతభాగమున సుఖాసీనలుగ నాదు,నలను వచ్చుచున్నవాఁడు గంటె. 62

1 సమభేదనిజ 2 నశ్వినిసామీప్యగతులఁ దత్స 3 ఉదితరవిప్రభం దరుణి.

క. అదె భీష్ముఁడు వసువులకడఁ, గడసి యెలమి నున్నవాఁడు గంటే ద్రోణుం
డదె దివిజగురునిపాలఁ బ్రమద మెసఁగ వసించినాఁడు మాన్యచరిత్రా. 63

వ. అని పలుకుచుఁ జూపి గంధర్వయక్షగుహ్యకగణంబులలో ద్రుపదవిరాటులను దదీయానుజతనుజవర్గంబులనుం దక్కనుం గలుగు కేకయపాండ్యప్రభృతినానాదేశాధీశులను వేరువేరం జెప్పుచుఁ జూపుచు భవదీయం బగుసమరంబునఁ బరిత్యక్తశరీరు లయి యుత్తమలోకంబులు వడసి యున్నవారల నవలోకింపు మని చెప్పె ననిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనుతో మునీంద్రా యిప్పుడు నీచెప్పినసుయోధనశకునిసైంధవులును గర్ణుండును గర్ణకుమారులును వెండియుం గలతత్పక్షభూపతులును ఘటోత్కచాదు లయినపాండవులవారును నీచెప్పినసకలజనంబులు నాకలోకంబున నెప్పుడు నుండుదురో యట్లు గాక కొంతకాలంబు నిలిచి క్రమ్మఱ మనుష్యాదిజన్మంబుల నొందుట కై యరుగుదెంతురో యిత్తెఱంగు విన వలతుం జెప్పవే యని యడిగిన నమ్మునిపతి యమ్మనుజపతితో ని ట్లనియె. 64

సీ. కురువర యిది దేవగుహ్యంబు మునివరుఁ
డైనవేదవ్యాసుఁ డతులకరుణఁ
జెప్పినయది నీకుఁ జెప్పెద సమవధా
నంబుతో వినుము సనత్కుమారుఁ
గలసెఁ బ్రద్యుమ్నుఁ డన్యులకు దురాసదం
బయినకుబేరలోకానుభవము
ధృతరాష్ట్రుఁ డొందెను సతియుఁ దానును నింద్ర
భవనంబునన నిల్చెఁ బాండునృపతి

తే. యాండ్రు రిరువురుఁ దో నిల్వ నమృతకరునిఁ
గూడె నభిమన్యుఁ డనిమిషగురుని నొందెఁ
దత్ప్రతీకాశుఁ డయినకోదండగురుఁడు
ద్వాపరాత్మకుఁ డయ్యె గాంధారవిభుఁడు. 65

క. రారాజు నాకనరకో, దారసుఖాత్యంతదుఃఖధామంబులఁ బెం
పారియు హీనత నొందియుఁ, గౌరవకులనాథ పిదపఁ గలియం దొందెన్. 66

వ అట్లపోలె నాకనరకంబు లనుభవించి. 67

ఆ. అతనితమ్ము లెల్ల యాతుధానావలిఁ, గలసి రాత్మజనకుఁ గలసె సూర్యుఁ
గర్ణుఁ డధిప వసువు గావున వినుము గం, గాత్మజుండు వసువులందు నిలిచె 68

వ. ద్రుపదుండు విరాటుండు ధృష్టకేతుండును భూరిశ్రవుండును శల్యుండును శంఖుండును నుత్తరుండును విశ్వనామదేవతలఁ గలసిరి ధృష్టద్యుమ్నుండు హుతవహునిఁ గూడికొనియె నని చెప్పి యప్పరమసంయమి యప్పుడమిఱేనితో

వెండియు ని ట్లనియె. 69

తే. వినుము ధర్మనందనుపుణ్యతనువునందుఁ
దగఁ బ్రవేశించి యున్నవిద్యామయాత్ముఁ
డై నవిదురుండు నమ్మహాత్మబోధ
శాలియును ధర్ముఁ గూడిరి సచ్చరిత్ర 70

సీ. కమలగర్భునినియోగంబున నిజయోగబలము గైకొని బలభద్రదేవుఁ
డంబుధి కరిగి యనంతుఁ బరమమూర్తిఁ గలసె నత్తెఱఁగు మున్నలఘుకీర్తి
ధన నీకుఁ జెప్పితిఁ దక్కటివృష్ణిభోజాంధకు లెల్ల గుహ్యకగణంబుఁ
గూడిరి కృష్ణుసంక్రీడకుఁ బాత్రంబులై నషోడశసహస్రాంగనలును

తే. విధినియుక్తకాలంబున విను సరస్వతీజలంబుల మునిఁగి యుత్కృష్టమగుని
జాప్సరోభావ మొంది నారాయణునియు,పాంతచారిణు లైరి ప్రహర్ష మెసఁగ.

చ అనుమరణంబునం దగ మురాంతకు రుక్మిణి సెందె లక్ష్మి న
వ్వనరుహనేత్రుతక్కఁగలవామవిలోచన లేడ్వురుం దదీ
యనుతతనుప్రవేశనసమాచరణం బొనరించి రవ్వరాం
గనలును లక్ష్మియంశములు కావునఁ గౌరవవంశవర్ధనా. 72

వ. అని చెప్పి యమ్మహాయుద్ధంబున మృతు లైనయట్టివారును నేను మున్ను ప్రసం
గించినయట్టివారును బ్రసంగింపనివారును నిట్టిట్టి గతిం బ్రాపించి రని నాచే
తం జెప్పంబడినవా రెల్లను నిజార్థప్రకారంబుల సురాసురయక్షగుహ్యక
గంధర్వబృందంబులం జెందిరి కురునందనా నీయడిగిన తెఱం గెఱింగించితి నని
వెండియు. 73

తే. వినుము పాండవకౌరవవిషయ మైన, యట్టియితిహాస మే నుపాఖ్యానజాత
సహిత మగునట్లుగా సమస్తంబు మహిత, విస్తరంబుగఁ జెప్పితి విశదభంగి.

వ. కృష్ణద్వైపాయనమునీంద్రుండు సత్ప్రసాదభరితుం డై యాజ్ఞాపింప నట్లు[1]తదీ
యాజ్ఞ వడసి తద్దయాలబ్ధప్రజ్ఞావిశేషుండ నై యశేషంబును వివరింప నమ్మ
హాత్ముకారుణ్యంబున నిమ్మహనీయేతిహాసంబు [2]సమాధానమానసుండ నై యా
కర్ణించి నీవును బహుళపుణ్యాత్ముండవుఁ గృతార్థుండవుఁ బరమార్థవిదుండవు
నైతి వని యిట్లు సాంద్రానందసంపాదనశీలుం డై. 75

క. శ్రీనిత్యత్వప్రమతా, ధానకుతూహలనిరూఢతా స్తవ్యాపాం
గా నిర్భరవేదవ్యా,సానేకవచోనుషంగ హరిహరనాథా 76

వ దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయునకుఁ జెప్పె నట్లు సర్పయాగసమయ
ప్రవృత్తం బైనమహాభారతం బంతయుఁ దత్సభాగతుం డై నరోమహర్షణ
నామధేయుండు సాత్యవతేయశిష్యుండును బండితప్రవరుండును నగుసూతుని

1 తదీయాజ్ఞ వడసి తద్దయాలబ్ధవిజ్ఞానవిశేషుండ నై 2 సమాధానమానసుండ వై.

పుత్త్రుం డైనయుగ్రశ్రవుం డనియెడుకథకుండు సమ్యగవధానంబున నాకర్ణించినవాఁ డగుటను సమాశ్రితవత్సలుం డైనయాకృష్ణద్వైపాయను ననుగ్రహంబునఁ దత్కథాసాకల్యవివరణవిశారదుం డై యుండు నతండు నైమిశారణ్యపుణ్యక్షేత్రంబునందు శౌనకుం డనుకులపతి మొదలుగాఁ గలకొందఱు మహామునులు సత్త్రయాగం బాచరించుచుండ నయ్యెడకుం జని వారలం గాంచినఁ బుణ్యకథాశ్రవణకౌతుకాధీనమానసు లై యమ్మానసీయులు పుణ్యాత్మకుం డైనయక్కథకునకు సముచితార్చనంబులం బ్రియం బొనర్చి కథాకథనంబుఁ బ్రసంగించినం బ్రీతుం డై యాతం డేమి తెలుంగుకథ వినం గోరెద రనుటయు నప్పరమార్థపరాయణు లతనితోడ నెయ్యది హృద్యంబును నపూర్వంబును సమగ్రజ్ఞానప్రదంబును నఘనిబర్హణంబును నైనయది యక్కథ మాకు విన నిష్టం బని పలుకుటయు. 77

క. అతఁ డింతటిది మహాభా,రతంబ యనునిశ్చయము దిరంబుగ మతిసం
గత మగుడు నమ్మహాత్ములు, కతివిశదము గాఁగ నిమ్మహాకథ సెప్పెన్. 78

వ. చెప్పి యి ట్లనియె నట్లు జనమేజయుండు సర్పయాగకర్త్రానుష్ఠానంబులయెడ వైశంపాయనువలన నివ్వీను తేతిహాసంబు విని విస్మితుండును బ్రమోదభరితుండును నయ్యె నక్కాలంబునఁ దదీయయాజకులు యజనసమాపనవిధి యనుష్ఠించి రయ్యధిష్ఠిరానుజపుత్త్రపౌత్త్రుఁ డ త్తెలుంగున భుజంగంబులయాపద దీర్చిన యస్తీకు నభ్యర్చనంబున నత్యంతసంతుష్టునిం జేసి యతని నివాసంబునకు ననిచి పుచ్చి ఋత్విజు లాదిగా నఖిలబ్రాహ్మణులకు బహుధనంబు లొసంగి వినయం బెసంగ నామంత్రితులం జేసిన వారలు నిజనివాసంబులకుం జనిరి వైశంపాయనుఁ బెంపారుసవిశేషపూజనంబులఁ బరితోషితుం గావించి దేవోపచారంబులఁ గృష్ణద్వైపాయనమునీంద్రుం బూజించి యజ్ఞనపతి సకలజనంబులు ప్రస్తుతింప విభవంబు శోభిల్లఁ బురంబుఁ బ్రవేశించె 79

సీ. అని చెప్పి యాశౌనకాదిమునీశ్వరగణముతో మఱియు-నక్కథకుఁ డింపు
మిగులంగ ని ట్లను మేటిమునీశ్వరసంఘుంబులో నెల్ల సత్యదర్శి
సర్వవిధిజ్ఞాత సర్వవిజ్ఞానభవ్యాత్ముండు సర్వేంద్రియప్రబోధ
శాలి సర్వజ్ఞుండు శౌచశాంతిక్షమాదాంతితపోనిత్యతావిభాసి

తే. యాప్తసర్వవిధైశ్వర్యుఁ డఖిలసాంఖ్య,యోగభేదవిదుండు ధర్మోపదేశ
చతురవాగ్విలాసుండు నిస్తత్త్వసస్తు, వేదిసాత్యవతేయుండు వేదమయుఁడు.

వ. పాండవులకీర్తిం బ్రకటించుటకును మఱియుం గొందఱు జనపతులచరిత్రంబులు జనుల కెఱింగించుటకును దేవదేవుం డగువాసుదేవుని సంక్రీడావిశేషంబులు వివరించుటకును సర్వదేవజాతులజన్మంబులును దదీయసాయుజ్యంబులును దేటపఱుచుటకును సకలధర్మంబులునుం దెలుపుటకును గాఁ బంచమవేదం బయి

రఁగునిమ్మహాభారతసంహిత యొనర్చె నిమ్మహితేతిహాసంబు సంవత్సరత్రయ
ృతంబు దీనివిశేషంబు వినుండు. 81

మలధర్మార్థకామమోక్షములగుఱిచి
యిలయు తేరు [1] వెద్దియును నిందుఁ గలుగునదియు
యెండెడలఁ గల్గు దీన లేకుండు చొప్పు
కంటను లేదు వేదజ్ఞులార. 82

ాతాత్ములార యీపుణ్యేతిహాసంబు జనమేజయుఁడు సేయుసర్పమఖము
కాలంబునం దల్లు కారుణికోత్తముఁడైన వేదవ్యాసుఁ డాదరమున
గాఖ్యాపనము సేయ నతనిశిష్యుఁడు లోకనుతుఁడు వైశంపాయనుండు సెప్పె
న్నరేంద్రుఁడు విన నాసభ నిలిచి సవినయభక్తికముగ వినినవాఁడఁ
గధనశక్తియు నమ్మునికరుణవలనఁ, గలిగె నాకి త్తెఱంగున గారవించి
యారు వినుచుండఁ జెప్పెడుమేటిపనము,గంటి మంటి మీదయపెంపుకతనఁ జేసి.

ని పలికి వెండియు 84

ఫలశ్రుతి

లఘుమతులార పర్వంబుల నీయితిహాసరత్నమును వినిన నఘం
బులు వాయు నాకలోకము, గలుగును సిద్ధించు ముక్తికాంక్షిత యైనన్. 85
దర్యంతంబును నీయన, వద్యకథ వినంగఁ గనినవారికిఁ బాయున్
పద్యంబ బ్రహ్మహత్యా,పద్యము మొదలైనపాపవర్గం బెల్లన్. 86
సురపితృకార్యంబుల భూ,సురులకు దీని వినిపించుసుకృతాత్ముఁడు ద
క్కరణఫలంబుల నధిక,స్ఫురితంబుగఁ బడయు సుహితబోధనులారా. 87
మానసముల నింద్రియముల, నేనియుఁ జేయంగఁబడిన యేనఃపుంజం
బీనిర్మలేతిహాసము, వీనుల నొక్కింత సోఁక విరియు సకలమున్. 88
భ్రాజితవృత్తిమైఁ బరఁగుభారతసంహిత సంయమీంద్రులా
రా జయనామకంబునను రాజసభంగి జగత్త్రయంబునం
బూజితకీర్తియై నెగడుభూరిజయోన్నతిఁ గంద్రు దీనిచే
రాజు లిలాసుతుల్ మఱి యరాతుల గెల్తురు విన్నయంతటన్. 89
భారత మర్థితో వినిన భక్తిఁ బరించిన శ్రీయు నాయువున్
భూరియశంబునుం బ్రమదముం దృఢవిద్యయుఁ గల్గు వారి కే
కోరిక లైన వేగ మొనఁగూడు సుపుత్త్రునిఁ గాంచు సద్గుణం
గారవ మొప్పఁగాఁ బడయు గర్భిణియుం వరుసం గుమారియున్ 90
శిక్షితచిత్తులార శుభసిద్ధులు వొందు ననేకజన్మపా

1 వెద్దియే నిందుఁ ..గల్గి దీన లేకుండు చొప్పు.

పక్షపణంబునన్ వెలుఁగు భారతసంహిత కెల్లఁ బుండరీ
కాక్షుని వాసుదేవుఁ బ్రకటార్థముగాఁ గని విన్నమానవుం
డక్షయపుణ్యలోకములయందు రమించు నిరామయస్థితిన్. 91

ఉ. వ్యాసమునీంద్రసారకరుణాతిశయంబున భారతార్థము
ద్భాసిత మైనయట్టినుతభాగ్యునకున్ సకలాగమార్థసం
వాసన మావహిల్లు జనపంక్తులు గీర్తన సేయ శశ్వదు
ల్లాసముఖానుభూతి నచలస్థితి నొప్పు నతం డుదాత్తుఁడై. 92

వ. అని యిట్లు సమస్తపురాణపారీణుం డైన సూతుండు. 93

చ. పరమపదాప్తిహేతు వగుభారతసంహిత శౌనకాదిభూ
సురవరు లింపునం గరఁగుచొప్పునఁ జెప్పిన వారు మోదసం
భరితతఁ బొంది యక్కథకు బ్రాఁతిగ నర్చితుఁ జేసి రర్థిలిన్
హరిహరనాథ సర్వభువనార్చిత నన్ దయఁజూడు మెప్పుడున్. 94

ఉ. పావన దుర్దశాపహ శుభప్రదమూర్తి సుధానుభూతిసం
జీవితభక్తలోక తులసీదళదామ కపాలమాలికా
భావిభవాభిరామ పరిపక్వతపఃఫలరూప సాంఖ్యవి
ద్యావహ యోగశక్తివిశదాద్భుతఖేలన లోకపాలనా. 95

క. దేవాదిచతుర్విధభూ,తావాసా సుకృతహృదయ హరివిలాసా
కేవలభావానందమ,యా వేదవ్యాసవర్ణనారాఢదయా. 96

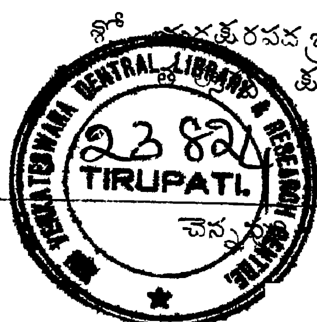
మాలిని. అకృతకమధురోక్తివ్యాప్తసందీప్తసారా
సకలభువనరక్షాశాలిశుంభద్విహారా
శుకజనకమనీషాశుద్ధబుద్ధానుభావా
సకృపకృతవిలాసా సంభృతానందభావా. 97

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతమునందలి స్వర్గారోహణపర్వంబు సర్వంబు నేకాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

సంపూర్ణము.

శ్లో॥ ...క్షరపదభ్రష్టం మాత్రాహీనం తు య ద్భవేత్,
...క్షమ్యతాం దేవ నారాయణ నమోఽస్తు తే.

చెన్నపురి 'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము.—1928.